

M

12
21
[illegible]
17

Digitized by Google

PHARMACOPOEA DOGMATICORVM RESTITVTA.

PRECIOSIS SELECTISQVE Hermeticorum floribus abundè illustrata.

Auctore

IOSEPHO QVERCETANO CONSILIARIO, & Medico Regio.

Addita sunt in hac postrema editione eiusdem

DE SPAGYRICA MINERALIVM, ANIMALIVM, ET VEGETABILIVM, PRAEPARATIONE, ET VSV TRACTATIO,

NECNON ELENCHVS SPAGYRICORVM Medicamentorum ad CHIRVRGIAM pertinentium, & præcipue ad ictus Sclopetarios.

CVM LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, *Apud Iacobum de Franciscis.* MDCXIIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

PERILLVSTRI^MO ET EXCELLENT.

D. IOANNI IACOBO NEMBRIO Medico, & Philosopho præclarissimo &c. Domino obseruandissimo.

Edicinam Artium præclarissimam sapientum placitis a Dijs immortalibus prima ortus sui initia traxisse, iampridem vel ab ipsa veteri Gentilitate longa annorum serie ad hoc nostrum vsque præsens sæculum deducta contestatione omni innotuit hominum recordationi, non erronea sanè, sed vera & indubia assertione; cum & nos qui Christo nomina dedimus ad supremum illud & æternũ Numen Deum ter Opt. Max. eiusdem primordia auspicio felici serio & constanter (sic sacris edocti litteris) referamus. Hanc veteres Archiatri illius haud dubiè coryphæi Hippocrates ille Cous, & Galenus pariter eiusdem diuini senis asseela sequax Pergamenus, non sine ingenti generis humani fructu egregijs adinuentionibus adauctam, multiplicibus etiam præceptis ornatam, ac methodo tandem singulari condecoratam in omnem successuræ posteritatis memoriam laudabili & nunquam satis prædicando conatu omnium cum applausu mortalium transmiserunt. Eandem triplici partitione constituta, in legitimam victus rationem principio, post in medicamentorum exhibitionem, & in manualem deinceps operationem diuisere. Quarum Iatrices partium tractatus quã plures plurimi non contemnendi nominis viri ea successuræ posteritati consecrarunt, vt nihil absolutum magis & perfectius in tali genere argumenti a quopiam facultatis istius auidissimo hactenus potuerit desiderari. In eo certè quod de Pharmacis agit membro, priscæ ætatis Archiatri aliquot ita assiduo insudarunt conatu, & eo etiam cum fructu & emolumento futuris omnibus sæculis prospexere, vt nihil potuerit mortalibus euenire in optatis magis. Inter eos verò quos nostra hæc tulit non infelix profectò in re literaria ætas, primas facile nõ iniqua Doctorum censurã partes obtinuere duo præcipuè in ipsa licet (vt multi loquuntur) barbarie vltra mõtes nati Cordus & Vueckerus Germani ambo, quo cum profectu, illorum sit iudicium, qui nõ male de literis meriti iam eorum Albo adscripsere, quos iampridem omnis caterua Doctorum graui censura ac veraci emeritos appellauit. Hinc euenit, vt & ego pro veteri meo instituto, cui me ab ipsis quasi meę ætatis initijs in præsens vsque totum addixi, Classicos Authores multiplici scien-

† 2 *tiarum*

tiarum genere exercitatos euulgando & hanc selegerim Iatrices partem multis antea sphalmatis deformatam pristino candori restitutam, tantæ vtilitatis, & commodi, profectusque solita fertilem ubertate, præconioq; Medicorum celebrem, publici iuris facere penes me statuerim consultò. Quod dum facio, Patronus mihi literariæ huic supellectili quærendus erat, inter quos tu vltro, vir summè Excellens præ reliquis occurristi, cui ob insignem acris ingenij vim, eruditionis variæ præstantiam, & in ipsa facultate Medica diutinum & multiplex experimentum, eximia (non falsa refero) laus iure optimo communi sapientum voto iampridem attributa fuit. Cui etiam multis sanè nominibus me ipsum (sic & beneficijs & officijs priuatim T. Humanit. mihi exhibitis astrictus) sentio deuinctum, vt non nisi summa cum ingratitudinis nota à me potuerit huius voluminis euulgati hac inscriptio prætermitti. Accipe igitur leuidense hoc chartaceum munus, ea qua soles, animi propensa erga bonos omnes voluntate, & me tui, tuorumq; honoris, nominis, & virtutum intimum admiratorem (qua tua erit humanitas) solita benignitate proseque in futurum non dedignare.

Excellentiss. Amplitud. Tuæ officiosa semper & fida seruitute addictus

Ioannes Baptista Pulcianus
Bibliopola Venetus.

Digitized by Google

AVCTOR BENEVOLO

Lectori S.

N, beneuole Lector, librum primum Pharmacopœæ meæ, quam Dogmaticorum restitutæ titulo inscribo. Equidem non ignoro, quin nonnulli inuidentiæ maledicentiæque facibus incitati, occasionem inde mihi detrahendi capient, quasi titulus hic superbo nimis elatoque supercilio, inaudita nescio quæ arrogantiæ insolentiæque signa præ se ferat. Sed perlustratis prius haud grauatim ijs omnibus, quæ hoc libro continentur, accurataque rationis bilance libratis & expensis, me sanè nullo vituperio sugillandum æstimabis: imò contra dignum asseres, cui publico nomine referantur gratiæ: Quidni enim gratias candidus rerum æstimator rependat, qui tot studiorum meorum fructus, assiduis vigilijs & laboribus, inter plura negotia elucubratos, ex praxi medica, quam continuo nec infelici quadraginta annorum exercitio, sum aggressus, comparatos, tamque è propria manuum experientia, quàm ex conuersatione ac colloquio, cum viris totius Europæ doctissimis & celeberrimis, cum quibus familiariter me numquam non gloriabor contulisse, exhaustos, nunc in tuum vsum gratis propensoque animi motu expendam: quamuis ijsdem non sine magnis sumptibus labore ac sudore, in varijs ac longinquis meis peregrinationibus potitus antè fuerim.

Summa nec pauca numero remedia necessaria, & vtili reformatione expolita, aliaque diuersi generis ornamenta, quæ hoc in libro vbique inspersa occurrunt, animum meum impulerunt, vt hoc titulo illum donandum & insigniendum statuerem: non tamen eum in finem, quasi aliorum antiquorum & probatorum autorum remedia bona & vtilia, vno quasi conatu repudianda, prorsusque abroganda & e medio tollenda existimarem: quandoquidem super idem fundamentum eandemque seruatam materiam ædificium nostrum extruximus. At vero in malam & sinistram partem minimè accipiendum est, quod ad imitationem aliorum, qui antè me idem conati sunt, nunc in pharmaceutrice paulò exquisitius expolienda &

Digitized by Google

da & exornanda, meam quantulamcumque conferam opellam. Si quid mea industria & artificio inuentum & elaboratum accesserit, id in laudem; quæ totius inuentionis mater est fœcunda altrixatque conciliatrix ingeniorum verti ac imputari debet.

Vanum est autem credere medicinæ, sicut & aliarum omnium artium perfectionem, eo peruenisse, vt per tot temporum ac seculorum mutationes, nihil in ea immutandum, nihil corrigendum, nihilque addendum aut demendum obijciatur; neque vllus est, modò animum paulò attentius ad uertat, cui id ignotum esse possit.

Hoc primo libro cunctas remediorum internorum præparationes explicatas inuenies, quorum in medicina summa est vtilitas & necessitas, necnon maximus apud Dogmaticos vsus: in quibus si interdum relicta illa communi & trita via, aliam faciliorem & commodiorem tibi præmonstrandam, secuti fuerimus, id mente non aduersa, sed candida & sincera accipias velim. Liberum enim tibi relinquo, si fortè timeas, ne per hanc semitam, quam vt tutiorem & certiorem tibi indigitamus, in deuias Syrtes & vada corripiaris, vt alteram illam cunctis obuiam, pro tuo arbitrio & libitu prosequaris.

Secundo vero libro (quo proximis nundinis, si Deus vitam concesserit frui poteris) in apricum producemus remedia externa topica, siue localia: vbi in animo habemus elegantibus ac raris ornamentis chirurgicum locupletare myrothecium: quibus si Diætericon meum antè annum in lucem editum adiunxeris, integrum & perfectum omnium eorum, quæ ad Therapeuticen siue curatoriam artem spectant, excipies tractatum.

Quod si certior factus fuero, te laboribus nostris in publici boni gratiam susceptis fautorem fuisse, eosque fereno placidoque vultu respexisse, multò maiores pollicitis atque præstitis inopinato quidem euentu, sed certa & indubitata fide tibi thesauros exhibebimus. Vale.

INDEX
CAPITVLORVM
QVÆ HOC TOTO
Opere continentur.

Digitized by Google

INDEX GENERALIS RERVM, QVÆ HOC toto Opere continentur.

B

C

† Cho.l

Aliud

F

Opi-

Digitized by Google

pr e-

FINIS

COPIA

GLI Eccellentissimi Signori Capi dell'Eccelso Consiglio di X. infrascritti hauuta fede dalli Signori Reformatori del studio di Padoa per relation delli dui à questo deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitor, & del Circ. & fedelissimo Secretario del Senato Gio. Maraueglia con giuramento, che nel libro intitolato Pharmacopœa Dogmaticorum restituta Auctore Iosepho Quercetano Consiliario & Medico Regio, stampato in Parigi, non si troua cosa contraria alle leggi, & è degno di stampa, concedono licentia, che possa esser stampato in questa Città.

Data Die XX. Nouembris 1607.

D. Zuanne Corner.
D. Hieronymo Capello. } Capi dell'Eccelso Consiglio di X.
D. Piero Moresini.

1607. à 26. Nouembre.

Registrato nell'Officio cont. la Biastema
à carte 183.

Gio. Battista Breatto Coad.

Illustrissimi Consilij X. Secretarius
Bartholomaeus Cominus.

Digitized by Google

IOSEPHI QVERCETANI CONSILIARII, MEDICIQVE REGII.

Pharmacopœa Dogmaticorum restitutæ.

Liber Primus.

De Medicamenti definitione, & diuisione. *Cap. I.*

Edicamentorum dogmaticorum exactã, restitutamque pharmaciam, horis succisiuis inter tot negotia traditurus, operæ pretium esse duxi, aliquid de medicamenti definitione, compositionumque causis generaliter præfari, hæc eadem exactius alio loco discussurus.

Quid medicamentũ Galeno. Medicamentum igitur Galeno, & omnibus Dogmaticis Medicis, est id omne quod naturam nostram immutare, & quocunque licet modo vincere potest.

Hoc autem vel simpliciter tale est, vel secundum quid. Simpliciter tale purè medicamentum dicitur, quod vere & semper cum definitione modo allata adæquatur, & conuertitur. Secũdum quid medicamentum, licet non ita proprie, dicere possumus omne id, quod cũ alimenti natura quouis modo, vel aliqua sui parte participat. Eiusmodi appellantur medicamenta alimentosa, & alimenta medicamentosa, (absit Medicis terminis nouitatis inuidia) de quibus alias, quæ etiamsi lubet, commode huc referri possunt.

Differentia inter medicamẽtum, & alimentum. Medicamento velut è diametro est oppositum alimentum: illud enim immutat, hoc simile fit. Mutare & assimilari sunt cõtraria. Ergo & illa quæ hoc efficiunt. Iam vero medicamentum de vtroque intermedio, hoc est de medicamento alimentoso, & de alimento medicamentoso recedit, atque participat, sic etiam & alimentum. Sed id ea lege atque conditione, vt medicàmento adfinius sit medicamentum alimentosum & alimento alimentum medicamentosum, cuius rei ratio infra dicetur.

De medicamento hoc opere propositum est agere, siue proprie, siue improprie sumpto, non autem de alimento. Placuit tamen hæc in tractationis limine ita distinguere, iuxta illud accuratum in Topicis Aristotelicis decretum, „ contemplatio differentiarum „ vtilis est, & ad inductiuas rationes, „ & ad syllogismos, & ad definitionum „ assignationem, & ad claritatem secun„ dum eam rem faciendam. *1. Top. cap. 14.*

Medicamentum est vel simplex vel cõpositum. Iam vero omne medicamentum, aut simplex est, aut compositum. Simplex appellãt Medici, non tantum id, quod pure & simpliciter tale est, cuiusmodi ignis purus, aqua impermixta, aut tale quid aliud: & in Spagyrica, sal, sulphur, & mercurius: sed quod ad composita collatum, tale esse videtur respectu eius, quod magis compositum est: vt verius, simplicius dicas, quam absolute simplex. Compositum autem est omne id, quod ex simplicibus prædictis concinnatum est.

Vtriusque exempla hæc sunto.

Simplicia ex mineralibus sunt,metalla, succi, lapides: ex vegetabilibus, stirpes omnes,earumque partes, radix,lignum,cortex,folia, flores, fructus,semina, iuli, excrementa,resinæ, gummi,herbarũ succi, denique quicquid a stirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus sunt, vel integra, vel partes. Integra sunt scinci, onisci seu aselli, lumbrici, scorpiones, cantharides, aliaque plurima: Partes eorum sunt adipes,cornua,ossa diuersa, pili, sanguis, pulmones, ventriculi,lienes, vteri, iecinora, excrementa.&c.

Hæc, inquam, omnia naturalia simplicia in officinis appellantur, quæ nullam adhuc præparationem sunt experta. Sunt namque & alia etiamnum in Pharmacopœorum officinis dicta simplicia, non tamen a natura, sed arte parata, vt aquæ stillatitiæ simplices, olea simplicia, syrupi simplices, & his similia,quę collatione cum magis compositis eiusdem formæ medicamenti talia dicuntur, viceque versa, composita dici merentur. Horum omnium cognitio exacta, medico Dogmatico non tantum vtilis est, sed etiam necessaria, vel ipso Galeno Dogmaticorum medicorum omnium coryphæo multis in locis illud attestante.[com. 3. in aph. 1. sect. 5. & 6. Epid.] Idem Galenus hanc methodum medicamenta præparandi, atque componendi fuse ac docte tradidit in suo opere de compositione medicamentorum secundum genera.

Medicamentorum materia, vnde sumenda, & quibus modis in medicum vsum aptanda sit.

Porro medicamentorum omnium, tum simplicium, tum compositorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum est. Quorum omnium perfecta cognitio consistit, in delectu, præparatione, mixtione, compositione, quantitate, proportione, atque forma; & præterea in omnium tam simplicium, quam compositorum administratione, atque vsu legitimo.

Electio ex arte fit, indicatione sumpta a substantia medicamenti, vel vt nuperi quidem profundius philosophantes voluerunt, a totius substantiæ proprietate, a qualitatibus omnis generis, earumque gradibus, primis, secundis, tertijs, quartis, horumque latitudinibus: a quantitate, numero, figura, situ, loco: & postremo a tempore tum durationis, tum collectionis, quæ omnia breuitatis causa fusius hic non exponemus. Sed de his consulendi sunt veteres, vt Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Mesues, & alij, qui de medicamentorum, præparandorum ratione scripserunt.

Præparationem vero, mixtionem, compositionem, quantitatem, seu dosim, proportionem, atq. formam nos in progressu docebimus.

De Causis compositionis medicamentorum, secundum doctrinam Dogmaticorum. Cap. II.

NON auaritiæ, aut hominum voluptatis inuentum est compositio medicamentorum, vt Plinius clamitat, & more suo, haud semel tragice, tanquam officinarum commenta perstringit: Sed eorum qui dogmaticam medicinam tuentur, atque sectantur (quam suo loco, suo tempore, sua occasione vitæ cum spagyrica contemperatam, probatissimam & nobilissimam censemus) summo consilio, summa prudentia, summaque tam necessitate, quam vtilitate adinuenta, atque introducta. Nam ipsæmet morborum vel simplicium, vel compositorum naturæ, qualitatesque contrariæ, & variæ circa eos intentiones (pro varietate causarum, symptomatum, partium

Digitized by Google

partium affectarum, naturæ ægrotantium, conditioneque eorundem pro ætatis vigore, consuetudine: addam & illud, si lubet, pro voluptate, & placito corundem) medicamentorum compositioni ansam præbuerunt rationemque suppeditarunt.

Cur medicamentorũ compositio inuēta, atque introducta sit.

Sed vt liberè fateamur, quod res est, compositionis medicamentorum præcipua causa fuit, & esse debet, vt commodius, citius, tutius, atque iucundius morborum curatio procedat: iuxta illud, quod in votis habuit summus medicorum dictator;

Citò, tutò, iucundè.

At etiamnum vrgentior, & efficacior causa fuit, vt diligentius, & quo fieri potuit maxime circumspecto artificio respicerent ad impugnationem causæ morbificæ; nimirum vt adhuc influentem materiam repellerent, nascentem prohiberent, crudam coquerent, crassam inciderent, atque attenuarent, infarctam liberarent, extirparentque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap.5.libr.1.de comp.med.secundum genera.

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium situm, naturam, robur vel debilitatem, respicere par fuit. Hæc, inquam, omnia occasionem, & necessitatem quoque pepererunt compositionis diuersorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ causæ, quæ hanc medicamentorum mixtionem introducere medicos Dogmaticos coegerunt. Nam vt omittam alias plurimas, quid non suadere videbatur ad hoc institutum partium affectarum diuersitas, distinctaque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid inquam, anti quos compulit, vt sua πολύχρηστα, pararent atque concinnarent? quæ sane ab ipsomet Galeno laudantur & commendantur, cap.7. secundum locos & c.1. de compo. med. secundum genera.

Enimuero partis affectæ præstantia eandem medicamentorum compositionem iure optimo sibi vendicauit: hæc ratio, hoc indicium, ista denique necessitas (quam secundum quid, & propter melius vocant philosophi) suasit, & quasi coegit eos, vt affectibus, vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis perpetuo resoluentibus, aut aperientibus, roborantia, & modicè ad stringentia coniungerent. Hoc sane ipsemet præcipit Galenus, vt passim, sic potissimum libr.1. de compositione med. sec. loc. c.8. & c.15.lib.13.meth.med.& cap.95.artis paruæ.

Sic medicamenta etiam sæpissime miscentur, quæ proprietate quadam specifica partes respicientes, aliorum vires ad affectas partes ferant. Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur, cephalica admiscemus, vt & in remedijs, quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, stomachica, hepatica, splenica, hysterica admiscentur, vt ex Galeno libr. de comp. med. sec. gen. c.1 intelligere licet.

Præterea miscentur quoque medicamenta, quando simplicia propter sui crassitiem, aliamve quandam ob causam ad partem affectam internam non peruenire, aut certe vix & ægre pertingere possunt. Iccirco parant sua oxycrata: & metallicis tritis acetum admisceri iubet ipsemet Galenus [cap.1. libr.8. de comp.med.sec.gen.] quo nimirum facilius ad intima vsque penetrare possint.

Sed & huic mixtioni simplicium stupere, ipsa quoque necessitas compulit Dogmaticos: Nam cum perciperent plurimis medicamentis simplicibus, maxime vero purgantibus inesse aliquam malignitatem, coacti sunt multa addere, quæ eam corrigerent, aut saltem infringerent, & palato, atque naribus gra-

tiam aliquam commendarent, atque ingrati saporis, ac nauseabundi molestiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obfuscarent: [Gal.teste cap.3.libr.8.secund. loc.& com.in aph.11.lib.2.& de rat. vict.in acutis.]

Et quoniam medicamenta non præparantur solum in rem præsentem, sed etiam in vsus futuros, nempe vt quouis tempore, & quauis occasione sint in promptu: ideo, vt & multis alijs de causis reseruare ea pharmacopœi consueuerunt: idque etiam ex summi dictatoris consilio [lib. de decenti ornatu.] Quare ne putredinem contrahant, suis compositionibus ea admiscent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis authorem, exficcent, & absumant: vt sic integra ad plusculos non solum menses, sed & annos, viribusque valentibus conseruari possint: Qua de causa mel, saccharum, sal, & his alia similia commiscenda censent.

Porro si quis alias compositionis medicamentorum causas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requirantur, exactius scire velit, consulat Mesuem in principio Theorematis secundi. Exacte etiam legat Galenum in locis citatis, vt illius hac de re mentem consequatur. Cuius tamen fundamenta & institutum, paucis etiam hoc loco libet delineare.

Galenus itaque postquam morbos ex intemperie simplici & nuda subortos, & cum materiæ affluxu introduxisset, symptomatum manifestis iniurijs animum adhibens, humorumque viria, ex quibus morbi deriuantur, in ipsorum copia, asperitate, viscidítate, crassitie, mollitie, cruditate, collocasset, istis aduersa opponenda esse remedia ex lege contrariorum censuit. Itaque alteratis, & intemperatis, calida, frigida, humida, sicca: causarum virijs expurgantia, læuigantia, attenuantia, incidentia, relaxantia, constringentia, concoquentia, & his similia opponenda esse decreuit. Saporum proinde beneficio, & applicatione, (vnde indicatio illa a iuuantibus & lædentibus) partim etiam priscorum experientiam, partim propriam industriam, aut etiam empiricorum partim analogica quadam ratione, atque coniectura ad eiusmodi virium, atque facultarum cognitionem peruenir.

Quid Galenum mouerit ad medicamentorum compositionem.

Iam vero postquam idem Galen. (qua erat summa industria atque ingenio præditus) deprehendisset in vna simplicique substantia interdum dissimiles, & contrarias inesse proprietates, hic correctione, atque retusione alterutrius obsistendum esse iudicauit: (quamuis contrarias illas qualitates leuiuscule tantum, & velut per transennam solummodo attigerit:) hoc autem aliter fieri non posse putauit, quam admistione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rursus quia in medicamentis simplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores, & sapores erant ingrati, aut facultates contrariæ, omnia obstacula hæc sustulit mixtione, & compositione iam a nobis commemorata. Itemque violentis remedijs proprias, & anodynas correctiones attulit: venenatis & malignis confortantia, & cordialia adiunxit: ingratamque remediorum amaritudinem cum mellis, & sacchari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, sed vt ingenue fatear, plerisque nauseabundam transformauit.

Atque hæ sunt causæ, & potissimæ rationes Dogmaticorum, cur sua medicamenta miscerent, cur tot compositiones suis Pharmacopœis parandas, & tot pyxides, phialas, scatulas, atque ollas medicinis refertas ad vsum reseruandas præciperent: quibus non tantum se addictos volunt, sed omnes reliquos,

liquos, qui medicinam profitentur; empiricos appellantes illos, atque ignaros, qui hisce non tanquam Delphicis quibusdam præceptionibus confidunt. At mehercule, vt non vsquequaque improbo ordinem talem in arte præscriptum, ita tyrannidem inconsideratam omnino abdicandam censeo. Toleranda sane esset vel illa, si non vt habet ἀδάγιον vt plurimum, *alind inscripto, aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age vt constet etiam illud eorum nobis probari institutum proponamus, & per classes digeramus, quicquid & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adseruatum sit: singulaque, qua ratione fiant in officinis, quæ recte, quæ perperam perpendamus. Subinde si quid nouimus melius, publici commodi, & salutis ægrotantium, iuniorumque Medicorum (quibus hic noster labor totus dicatus esto) gratia in medium proferamus: & nostris experimentis, propria, magna ex parte, industria conquisitis, collustremus. Ita fiet spero, vt nec noua prorsus, aut nostra, sed veterum dogmaticorum medicorum placita recte intellecta, restituta, nostrisque inuentis aucta, nasutissimus quisque, vel ipsemet Theon fateatur.

Quid authorem ad referendam medicamētorum præparationē, impellat.

Ordo & classis omnium medicamentorum, vel arte, vel ratione compositorum. *Cap. III.*

Consuetum est hodie officinis, & quasi in legem abijt, pharmacopœorumque hodie præcipuam curam, summumque studium esse nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria sibi remedia parent, eaque in officinis, ceu thesauros quosdam, in vsum Dogmaticorum Medicorum adseruent. Nimirum vt felici operis successu, id postulante necessitate, in promptu statim habeant, quo artis nominisque sui dignitatem, & gloriam augeant, atque tueantur. Veteres quidem, vt iam supra monuimus, in domo sua conficienda curabant remedia, quibus in casu præcipiti vsuri essent, uel etiam ex tempore, si morbus daret inducias. At hodie, quia separata habetur fere pharmacopœa a medicina, hæcque à liberali disciplina, non mirum si desciuerit (excusent, quæso, modesti & prudentis ingenij uiri) fere in mechanicam: quod pharmacopœorum inscitiæ tribuendum est, qui nullo iudicio consilioque Medicorum doctorum directi, sua parant medicamenta. Sed aliter est melius multo ab ijs, qui re ipsa ueri sunt pharmacopœi, quique nihil nisi ex arte, & præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari solent.

Veteres non publice in officinis, sed domi priuatim sua medicamenta praeparabant.

Catalogus medicamentorum, quæ hoc primo libro continentur.

Elect.
- *Aquæ*
- *Decocta*
- *Vina*
- *Aceta*
- *Oxymelita*
- *Hydromelita*
- *Syrupi*
- *Purgantia*
- *Pilulæ*
- *Pulueres purgantes*
- *Vomitoria*
- *Clysteres*
- *Caput purgia*
- *Nasalia*
- *Apophlegmatismi*
- *Eclegmata*
- *Confectio-*

Digitized by Google

Confectiones aromaticæ. seu species roborantes.
Tabellæ
Trochisci
Condita
Opiatæ
Conseruæ
Antidot. liquid. card. & robo.
Antidot. alexiter.
Antidot. opiata, seu Hipnot.

Itemque diuersarum rerum,

Extracta
Essentiæ
Magisteria
Arcana
Liquores Sulphurei
Sales.

At in nonnullis istis formulis pręparandis, variæ operationes inseruiunt, nempe,

Operationes vulgares pharmacopæorum.

Distillatio
Maceratio
Decoctio
Infusio
Expressio
Pulueri satio
Trituratio
Mixtio,
Conseruatio, & similes

Quæ omnia meræ sunt operationes à pharmacopœi industria dependentes,

De his omnibus & singulis ordine sumus acturi, præparationumque modos consueros, & non consuetos, sed tamen ad artis præscriptum conuenientes tradituri.

De operationibus autem alijs, quibus nonnullæ præparationes, perutiles æque, ac elegantes perficiuntur, quæque minime vulgares ab arte chymica mutuandæ veniunt (artem, inquam, non pharmacopæis solummodo, sed omnibus veris medicis, qui nomine & re tales haberi velint, cognitu imprimis necessariam) paulo post, capite nimirum sequenti dicemus.

Nunc autem, prout ordo ac methodus nostra postulat, ordiemur ab operationibus vulgarioribus, & apud ipsosmet pharmacopæos communibus, initium sumentes a destillatione ; ex cuius reformatione, benignus lector, summam tum iucunditatem, tum vtilitatem percipiet.

De aquis destillatis, & de destillatione in genere.
Cap. IIII.

POsterior fere ætas aquis stillatitijs maxime incumbit, vt eas parandi ars hodie mulierum vetius esse videatur, quam medicorum. Ergo methodo, & ordini nostro incępto insistentes, dicamus prius, quæ & quales aquæ hodie habeantur in officinis : Deinde quomodo ab ijs parentur: Tum in quo delinquant, & peccent in earundem præparatione, & qua arte, atque industria parari debeant aquæ stillatitiæ, clare & veracitter docebimus. Tandem plures pulcherrimarum, vtilissimarumque aquarum tam simplicium, quam compositarum longa experientia atque industria, multorumque ægrorantium cum salute, atque solatio conquisitarum, & in vsum translatarum, descriptiones & præparationes aliquot proponemus : sicque caput hoc de aquis secundum dogmaticam medicinam paratis finiemus.

Sed antequam ista omnia fiant, cursim in genere de destillatione, & ad eam pertinentibus rebus, ac operationibus disserendum. Etsi destillatio Spagyricum sit inuentum, & in Spagyrica potius phar- *Destillatio Spagyricum inuentum.*

ma-

Digitized by Google

macopœa de ea agi conueniat, ita tamen hodie non tantum in officinis, sed apud vulgus quoque innotuit, vt destillationis modum plurimos se intelligere putare videam, paucos vero, qui ea in re aliquid recti, atque perfecti sciunt. Non possum itaque non summatim, quæ ad illam pertinent, hoc locó opportuno complecti, maxime cum id pharmacopœæ, quam informate & corrigere intendimus, sit opus haud minimum. Reliquum quicquid esse potest specialioris considerationis, in aliud quod paramus opus reseruaturi.

Alchymia ergo seu spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas a nounullis recenseiur, quæque omnium corporum compositiones & dissolutiones, eorumque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & destillationes quoque inuentrix est, atque magistra. Vtitur namque ea septem operibus, ac veluti gradibus, quibus tanquam organis quibusdam necessarijs, rerum transmutationes instituit, atque perficit.

Quid trāsmutatio. Per transmutationem autem hoc loco intelligimus, cum res suam formam extrinsecam amittit, & ita alteratur, vt prorsus priori substantiæ, & formæ suæ pristinæ non sit similis, sed aliam nunc induit formam, atque aliam assumit essentiam, alium colorem, aliam denique naturam, & proprietatem. Exemplum esto, vt cum linteamen fit papyrus: metallum vitrum: pelles seu coria gluten: herba cinis: cinis sal, & sal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, vt cinabrium & puluis. Septem autem isti operationum gradus sunt.

Calcinatio
Digestio
Fermentatio
Distillatio
Circulatio
Sublimatio
Fixatio.

De quorum omnium vtilitatibus hic maximopere a nobis differi nihil attinet, cum eæ in hoc opere passi & alio quodam, si Deus vitam & ocium concesserit, exactius sint manifestandæ, & aperiendæ. Quanquam autem solutio, seu putrefactio, vt plurimum præcedat, aut certe præcedere debeat distillationem in ipsa praxi: placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquæ fere referantur, vel saltem propter eam fiant.

Hic multa dici possent de destillationis Etymo: cur sic appelletur: An destillatio differat ab elixatione: item de antiquitate destillationis: de dignitate eiusdemque vtilitate: An præstent destillata decoctis dilutisque. Sed ista omnia in aliud tempus sunt reseruanda.

Destillatio autem, de qua hic orationem instituimus, est liquoris aquei seu partis humidioris in halitus a calore extenuatio, atque eleuatio, & ob frigiditatem aeris in aquam conuersio. Vel est puræ, & liquidæ substantiæ a dispositis ad hæc corporibus extractio per calorem. *Destillatio quid?*

Arabes, & qui eos secuti sunt complures, nonnunquam appellarunt sublimationem, latiori nomine, quia in sublime vapores feruntur, sed spagiricis haud satis proprio. Nam alius gradus est a destillatione diuersus, sublimatio, in qua in altum vapores a rebus siccis attolluntur, sed non vt in aquam degenerent: Verum vt finciores, puriores, splendidioresque fiant, adhæreantque ad vasis latera & operculum. Neque enim, quod ad sublimationem proprie dictum pertinet, rostrato pileo opus est, nisi sit col- *Quomodo differat destillatio a sublimatione.*

colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terrestribus partes puriores separentur, sublimantur sulphura volatilia, & sales volatiles. Cum destillatio contra in aquam fluentem, seu liquorem eas adducat, ex definitione destillationis facile patet, quænam sint ea, quæ destillari possint. Cum enim destillatio nihil sit aliud, quam liquoris aquei, seu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquam conuersio: satis inde constat ea tantum destillari posse, quę & humiditatem in se continent & halitus emittunt, qui rursus in liquorem fluentem cogi possint. Peripateticæ Philosophiæ Princeps Architectus Aristoteles constituit discrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quæ a calido comburente fumum emittunt, in quo siccæ, & humidæ partes ita coniunctæ sunt, vt non tanquam duo, sed vt vnum calido subijciantur, & diuelli vna pars ab altera non queat. Quamobrem huiusmodi fumus, neque madefacit, ob siccum combustum sibi iunctum, neque in spiritum vertitur, cum distrahatur, dissipeturque, sed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur: qui, vt docet Albertus magnus, ob siccum terreum adustum atro inficit colore, qui adhæret propter humidum, quod tamen cum exiguum sit, non continuus est, & durus apparet, nisi ab vnctuoso educatur. Tum enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui, fuliginem: vt ex resinis fere omnibus fit fuligo. Quid vero inter fit inter pingue & vnctuosum Aristoteles insinuat. Nam picem, ceram, thus, & quæcumque picem habent, pinguia vocat: Oleum autem, & quæcunque oleosa, sunt vnctuosa Videtur itaque ex his, quæ Aristoteles prodidit, colligi posse, ligna, ossa, oleum, ceram, thus, & huiusmodi destillari non posse, cum horum fumi non madescant ex ipsius sententia: sed in aerem extenuentur, nec possint in aquam cogi. Oleum enim ex sententia Aristotelis, non incrassatur, neque elixatur, quia non est vaporabile, sed exhalabile. Ad hæc cum idem dicat mirrham, thus, & cætera, quæ lachrymę appellantur, terrea esse: quæ autem talia sint non exhalare, cum nequaquam liquantur. Quapropter frustra eorum instituętur, aut suscipietur destillatio. Satis etiam perspicue idem Aristoteles asserit mel, lac, oleum, salem, nitrum, & sanguinem in igne non euaporari, sed crassiora reddi: causámque adferens, ait, ideo id euenire, quod mel sit naturæ terreæ: & alibi, inquit, oleum esse aereæ, atque terreæ, lac aereæ & aqueæ, & sanguinem (præsertim fibrosum) aqueæ, & terreæ, sed magis terreæ, sal, nitrumque eiusdem naturæ, quare incrassari igne, non euaporari.

Discr. inter pingue & vnctuosum, & inter illa quæ destillari possunt vel non possunt.

Hermeticorũ Philosophorũ sentẽtia de rebus destillandis.

At mehercule contrarium nos docet Philosophia Hermetica, ipsa experientia rationum victrice stipata. Nam ex prædictis omnibus stillatitij liquores elici possunt, sed per diuersos modos, vti norunt id vel semestres Spagyrici, & nos suis locis exactius docebimus. Nec est omittendum etiam, illud Aristotelis, & prisci illius æui ætate multa vera fuisse, præsertim quæ de hac dissolutionum ac eliquationum materia disputari possunt. Vera, inquam, non simpliciter, sed secundum quid: quia eiusmodi operationes Chymicæ istis temporibus nondum innotuerant. Nondum sane cognitum erat qua ratione, liquores ex salibus elicerentur, quæ vel corporum durissima metalla dissoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, non sublimatio corporum fixorum, atque solutio: non coagulatio volatilium, atque spirituum. Et vt breuibus rem comprehendam, ad externum, & ordinarium naturæ calorem respexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitas habebat, & quid

quid in vnamquamque materiam posset: ita in artificialibus hisce ipsum aut non exercitatum fuisse, aut certè de ijs nihil prodidisse, satis constat ex ijs, quæ ab illo prodita ad hanc nostram ætatem peruenerunt. Si enim cognitas habuisset operationes chymicas, non ita scripsisset summus ille vir: Sed ex ijs principijs,& fundamentis, quæ posuit ille Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquies, vnius rei vnica tantum veritas: At, inquam, veritas non est, nisi in animo percipientis: veritas, inquam, considerationum,& operum artis, neutiquam verò scientiæ, quæ perpetuò vna est, & simplex. At artis veritas etiam variat, pro artificum ingenio industria, & inuentionis modo, pro quorum diuersitate effectus sæpè contrarij consequuntur. Ergò Aristoteles excusandus est hac ratione & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis,& tant a facilitate comprehensibilibus ac externis rationibus posteritatem docuerit. Non tamen ita suspiciendus est, vt huic nihil detrahi, nihil demi posse videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potissimum nobilissima illa Pharmacopæa quam artificiosam appellamus & à spagirica nihil, nisi nomine solo, differre existimamus.

Itaque longè aliter, atque diuersa ratione de rebus hodie decernendum, statuendùmque est, postquam tot aquarum, tot præparationum genera (quod dixerim ipsis priscis si reuiuiscerent) miracula futura, sunt introducta.

Enimverò si vel Hippocrates, vel Aristoteles, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuisceret, obstupesceret sanè tot ornamentis artem hanc adauctam, atque illustratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod si nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ, & vniuersæ adeò Europæ præcipuus literarum cultor & restitutor coniugis meę auus, in vltima hac ętate miratus sit Chrysulcam aquam, quam fortem vocant, dissoluere metalla, quod tamen illo seculo non vsque adeò infrequens erat: quid quęso facerent aut dicerent illi, qui nihil istorum nec cogitarunt, ac ne subolfecerunt quidem? Verissimum itaque est, quod sapientum quidam Medicorum nostri seculi ait: Creuerunt cum ingenijs, & ipsę scientię, artesque magna & inęstimabilia incrementa sumpserunt. Sed vt (quod nostrę ingenuitatis sit, atque modestię) tueamur quantum licet priscos illos Atlantes, fatebimur vel vltrò, eo caloris modo, hoc est externo, eoque artificio ignis vulgari, de quo Aristoteles loquitur, & rusticis ac coquis notissimo, dissolui ea non posse atque destillari: At posse tamen & dissolui, & separari, in sua principia, ingeniosis machinationibus artificum, in regimine ignis tam interni, quàm externi, nos in hoc, & alijs nostris operibus methodo perfacili docebimus atq; declarabimus.

De destillationum differentijs. Cap. V.

Varia destillationis differentia.

Destillationis modi diuersi sunt pro diuersis rationibus, modis, atque subiectis, vnde diuersę destillationis differentię exurgunt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorem elicimus, desumitur. Nam alio modo mel, alio sulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gummi, vt mastix, euphorbium, styrax, & reliqua eiusmodi: alio sales, alio herbę, alio radices, alio flores, alio denique semina destillantur.

Secunda ex differentia liquoris stillatitij desumitur: nam aliter aque, seu stillatitij liquores: longè au-

Digitized by Google

tem diuerſo modo olea ipſa eliciuntur. Exempli cauſa ex herbis, floribus, radicibus, & ſeminibus non ſiccis, ſed virentibus, aquæ per ſimplicem deſtillationem eliciuntur ſine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus, herbis, floribus & ſeminibus ſiccis, & odoratis præſertim, mediante aqua, aut quouis aliquo alio liquore admixto olea ſupernatantia eliciuntur.

Tertia differentia à materia & figura vaſis dependet. A materia: nam aliud eſt terreum, aliud vitreum. A figura: alius namque deſtillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matracium, alius per pellicanum &c.

Quarta à vaſis ſitu: fit enim vel recta cucurbita, vel incurua, aut inclinata, cuiuſmodi deſtillationes per aſcenſum dicimus: ſeu cum vnius matracij (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores chymici nuncupant. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, idque diuerſo poſitu, & ſitu recto, obliquo, procumbente, &c. Atque his ferè deſtillantur, quæ difficilè aſcendunt, ſuccique minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillantur, vaſe eo, quod materiam continet, inuerſim alteri impoſito: qui modus per deſcenſum vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcenſum. Per deſcenſum deſtillantur gagates & varij generis ligna, vt Guaiacinum, iuniperinum, & reſinarum genera.

Quod ſi verò accipiamus latius deſtillationis nomen, vt ſit humidi eductio à calore, ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per deſcenſum fit in uerſo cucurbitæ ore.

Quatuor ignis gradus. Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius, quartus. Primus eſt lentus, qualis eſt ignis baluri, aut vaporis, ſecundus cinerum, tertius arenæ vel ſcobis ferri: quartus eſt ignis nudus, vt vocant.

Cum primò aut ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum: cum tertio & quarto, per concurſum & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item.

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam partes ac veluti ſuccenturiatas, aut certè haud multùm abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem
Circulationem
Rectificationem
Cohobationem.

Exaltatio eſt ſuperflui, & impuri humoris à puro euaporatio, in quo differt à deſtillatione, in qua liquores extrahuntur ſpecie vaporis congelati in liquorem, ſeu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, idque ſola cucurbita abſque pileo, aut patella vitrea, cuiuſmodi operatio frequens eſt & conſueta in parandis extractis, vt eſſentia croci, ſenæ, radicum omnium, rhabarbari, hellebori, & ſimilibus, vti docebimus.

Circulatio eſt frequens, & crebra rei deſtillatæ aſcenſio in vaſis ad id accommodatis, fitque per ſe, ſine fæcibus in organis, quæ pellecani artificibus appellantur.

Rectificatio eſt repetita liquorum deſtillatio, quo multum purificentur, & magis exaltentur.

Cohobatio, eſt quoque deſtillationis repetitio, qua liquor deſtillatus rurſus fæcibus affunditur, & denuò deſtillatur, vt fit in arcano vitrioli.

Porrò per deſtillationem omnes aquæ, liquores, & olea proliciuntur ex omnibus lignis, herbis, ſeminibus, & floribus. Ex omnibus verò pinguibus oleum potiſſimum extrahitur.

De

Digitized by Google

De destillationis quibusdam quasi præludijs comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & maceratione: operibus apprimè pharmacopæo necessarijs. Cap. VI.

NON sufficiat pharmacopœo simplicem tenuisse destillationis modum; de quo iam egimus in genere: sed opus habet insuper, vt præparationes sibi inseruientes exactè cognoscat; si vt industrius pharmacopœus debet, suas res ex arte parare velit.

Operationes Chymicæ tã medico quam pharmacopæo cognitu necessariæ sunt.

Eiusmodi autem sunt fermentatio, concoctio atque digestio. Quas operationes si ritè intellexerit, naturam quodammodo imitatus, varias pulchras, atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec pharmacopœum tantum easdem nouisse par est, sed ipsum etiam Medicum pharmacopœis præcipientem, si suo honori, & ægrotantium saluti consultum velit. Sed talia hodie ita in despectum abierunt, vt vel negligant ista multi, vel certe superciliose contemnant, nescientes nimirum, quid vtilitatis eiusmodi præparationes in recessu habeant. Et certe, non video, cui potius causæ eiusmodi pertinacissimum despectum tribuam, nisi meræ ignorantiæ: cum satis notum sit, non contemni aliquid, nisi ab ignorante. Necessitatem aspiciant vitæ nostræ, vt discant eam coegisse nos quærere præparationes ciborum ad alimenta corporis necessariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè necessitas non fuit, quanta debet esse in præparatione medicamentorum sanitatis causa generatorum. Respiciant frumenta: quæ non cruda, qualia ex terra emerserunt, statim pro cibis offeruntur: sed parata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, sed fermentata ritè probèque subacta pinsitur, & coquitur, vt fiat panis aptus nutritioni. Non itaque vnica tantum & simplex præparatio est panificium, sed multiplex, artificiosa, & insigne magisterium. Nam fermentationem considera, qua panis leuis & ad nutritionem aptissimus fit: tantoque leuior atque salubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderosior verò tanto, nutritioni ineptior, & insalubrior, quanto minus fermentatus fuerit. Quæ sanè præparatio si non præcedat, sed farinæ simplici aqua affusa, & ita cocta, pro pane, glutinum naturæ noxium parabis. Nunquid vides, vt amylum, res tenacissima, sola aquæ infusione paretur? aut panis non fermentatus, si cum modico aquæ irroretur, digitisque subigatur, in tenacem, ceream, & prorsus glutinosam substantiam abeat? Quid igitur putas futurum in stomacho atque visceribus, præsertim debilioribus, si eiusmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obstructiones, materiam calculosam, & plurimorum morborum seminaria procreare potest. Quapropter in regimine therapeutico eiusmodi vsum, cuiusmodi sunt placentæ farinaceæ pistæ (fougasses vocant nostri) pistoria opera, & similium pastarum non probè fermentatarum curiosè interdicere solent. Nec tamen, quod mirum est, satis attente ad causas, cur id faciant, aduertunt. At sciant eam solam ob causam fieri potissimum, quod pastæ, ex quibus eiusmodi panes fiunt, non ritè sint fermentatæ. Tantum prodest hęc præparatio, vt Pharmacopœo omnino cognitu sit necessaria. Hæc quippe attenuat omnem substantiam, hanc soluit à suo corpore & impuritate terrestri, vt apta fiat postea ad producendum verum balsamum radicalem, atque spiritum viuificum. Huius solius fermentationis beneficio (vt postea pluribus patebit) eliciuntur aquæ

Panificij præparatio qualis.

Fermentationis cognitio omnino necessaria.

vitæ ex omnibus seminibus farinaceis, atque adeò ex ipsis etiam rosis, denique ex omnibus floribus, herbis, & in vniuersum vegetabilibus cunctis. Per hanc fermentationem, seu fermentum hoc naturæ pari modo omnes corporis nostri humores attenuantur, subtilianturque. Hinc cognoscas licet, quemadmodum, vel modicum acidi fermenti vniuersam pastam fermentat, & panem leuissimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digestionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ consistit in liquore quodam acetoso, naturæ, nostros humores attenuari, atque ad excretionem disponi: ideoque sunt quædam acida, quæ sudores mouent, quamuis ea ex Medicorum vulgari sententia sint frigida. Et sanè qui eiusmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, sed tantum grana frumenti, sicut à natura producta sunt, aquæ incoqueret, quid quæso gratiæ, tam nobili alimento conciliaret? Quid utilitatis adferret naturæ? Immo quid non molestiæ eidem, ex re alioquin nobilissima vtilissimaque crearet? At parantur hoc modo, atque huc vsque medicamenta in officinis. Nam dicam homines absque panificio etiam fermentato viuere non posse: Notum enim est, & tradunt historiæ plures nationes magna ex parte simplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodiè solent Indi Americani) decocto viuere. At nostros homines absque eo æquè commodè atque salubriter victitare posse, illud verò pernego. Digni sunt profectò, qui alia comedant, qui nolunt meliora. Nimis crassa herclè ista medicatio, & suis cultoribus tantum digna. Referamus exempli gratia, quod omnibus notum est, quid agatur cum vino. Huius pulchram præparationem, qui non attento, & Philosophico animo contemplatur, non meretur sanè, vt bibat.

Ad vini perfectionem quæ les requirantur præparationes.

Primùm separantur racemi, vinacea, pelliculæ: tum exprimitur succus, hic rursus in dolijs suamet natura efferuescit, spumam eijcit, fæces deponit atque tartaream materiam, donec depuretur perfectè. Quæ profectò præparatio, licet naturalis quodammodo fit, iuuatur tamen ab arte. Frustra namque vinum à natura præstoleris, si non exprimas succum, & ritè præparatum in dolia infundas. Nec similis vtilitas ex vuis, quę ex vino. Heluetiços milites nouimus, ceu strage quadam, vineta obruisse, vuasque magna voracitate depauisse. At quid accidit? Nimirum crudum, non coctum, nec ritè fermentatum vinum, quod vorare, quàm bibere maluerunt, voracitatis inconsideratæ (licet fortè ob famem vtcunque necessariæ) dederunt pœnas Nam dysenteria paulò post maxima eorum pars interijt. Salubrius, & lætius egissent, si quo vnicè gaudent, merum perfectum, & ritè fermentatum fuissent præstolati. Quid dicam de reliquis cibis? Carnes non crudæ, sed debitè coctæ, atque conditæ comeduntur: Eadem quoque ratio est in alijs cibis.

Extractorum praparandorum ratio, mulierculis haud ignota.

Nunquid vides, vt industriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, suis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus, parare norint colaturas, gelatinas, consummata? At hæc extracta sunt. Separantur quippe terrestria a laudatiori substantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamentis? Aegri certe natura, iam plus satis prostrata, crudos istos cibos sustinere nequit, sed ab ijs patitur, aut etiam succumbit. Quanto illud magis fiat a medicamentis non ritè præparatis, & ab impuriori sua substantia seiunctis? Nihil profectò aliud, quam impedit eiusmodi impuritas, quo

Digitized by Google

quo minus medicamenti vis gemina cum hoste suo, morbo, inquam, eiusque causa congrediatur, eumque vincat commode, atque pessundet.

Quid igitur fiet de ijs medicinis, quæ non tantum cruditatem in se continent, sed malignam quoque qualitatem aliquam: & talem non separatam, aut rite præparatam, vel castigatam etiam porro exhibere au-debimus? Solent, & (proh dolor) solent, ac nimis vere sæpe, inquam, solent, eiusmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus molestiæ (ne quid grauius dicam) adferre quam solatij atque auxilij. Non itaque spernendæ, aut negligendæ sunt eiusmodi præparationes, concoctiones, inquam, digestiones & fermentationes. Nam hæc si fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ ijsdem vtitur operationibus ad perfecte maturandos fructus, resque, quas producit, vniuersas. Sed pergamus.

Crudorum pharmacorum & sine artificio digestorum quanta incommoda.

Concoctionis differentia.

Aristoteles in quarto Meteororum tres constituit πέψεως, siue concoctionis species. Prima est, πέπανσις quæ est humoris in humido semine existentis & indefiniti, a calore naturali facta concoctio. Modus autem hic concoquendi, maturandi, atque perficiendi plantarum, & reliquarum rerum semina, vt germinent, & fructus vberrimos producere possint, est opus solius natura, quæ pro instrumento vtitur illo calore viuifico, qui elemento stellarum proportione respondet, vt habemet ait Aristoteles. Hunc ars si non imitari, ipsius tamen sequi vestigia potest. Secunda concoctionis species est ἕψησις, seu elixatio, quæ est indefiniti in humore existentis concoctio, ab humido calore facta. Tertia & vltima est ὄπτησις, seu assatio, quæ est eiusdem interminati a calore arido, & alieno facta concoctio.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præsertim fiunt: circa quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus: diligentes, inquam, & verorum Medicorum artisque obseruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces, & nescio quid ridiculi conficere, atque diuendere malunt, & mercatoria merce officinas suas opplere, quam veris artis operibus incumbere, suamque & artis quam temere profitentur, dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus mercenarij, & sordidi, non artifices, artisque (quotquot sunt humano generi summe necessariæ, & almæ Medicinæ famulę) cultores, sed mercatores, mechanici, spem in pompa collocantes, atque lucro. Hostem in vrbe malim videre, quam hos nebulones: Ab illo enim cauere norunt sibi ciues: At ab istorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malitia, vel sane negligentia sua pręstant, quis sibi cauebit, nisi qui eosdem extra vrbium pomeria eijciet, atque exterminabit: De impostoribus hoc dico, & pharmacopœi titulum falso vsurpantibus, ac mercatoriam auaritiæ causa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis atque diligentibus, ad quos hic noster labor pertinet, quibusque hæc nostra studia, & admonitiones in salutem plurimorum, ipsorumque laudem & emolumentum dicata sunto.

Legitimi, & veri pharmacopœi a spurijs distinguuntur.

Sed latius digressi sumus, ac forte extra ipsa etiam instituti pomeria: placuit tamen in re non parui momenti, vtrumque hoc loco arrepta occasione, & nostram sententiam proferre; nunc vero ad propositum redeamus: ad digestiones, inquam, tantopere operibus pharmaceuticis necessarias, quarum vtilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones, facile percipient, qui eas rite adhibebunt. Opus est tantum vel vnico Balneo Mariæ, vel saltem cacabo pleno aqua, quæ vel tepida

Necessitas & vtilitas digestionis.

vel

vel calida ad ignem, si opus sit, reddi possit: Nam differentias, & earum regimen postea trademus. Hoc medio apozemata, atque decocta pura, & clarificata parabuntur; non vt illa, quæ vulgo oui albumine repurgara, hoc est, crasso illo modo parata, vel vnius quartæ horæ spatio omnem fæcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfusam misero ægro obtrudere non erubescunt. Has fęces paucis aliquot horulis separabimus per digestionem, viribus nihilominus integris seruatis, aut certe etiam longe valentioribus redditis, dempto nimirum eo, quod laudatioris essentiæ vim, atque actiones obtundere, obfuscare, aut penitus impedire posset.

Sic solatio erimus ægris, sic naturam eius tuebimur, morboque, minore eius molestiæ fræna injjciemus, donec a natura specifici medicamenti ope adiuta penitus extirpetur extermineturque. Eadem porro digestione perfecte depurantur succi radicum, foliorum, florum, vti docebitur in progressu. Et quod magis etiam est, dum digeruntur, coquuntur etiam, hoc est, dulcorantur, atque per Balaneum Mar. humido liquore seu vapore separato in syrupi consistentiam rediguntur, quem diu seruabis, absque melle, vel sacchato. Vt vel hinc constet verissime ab Aristotele prolatum, omnia concoctione dulcescere, id quod experientia vere confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & Pharmacopœorum communi methodo, duas tertias tamen sacchari minus, quam solent, in rite digesto, atque concocto succo addendas suadeo, vt palato magis deseruiam: exempli gratia, in quo syrupo antea posuerunt sacchari libr. iij. iam vnam tantum adijcient; eritque talis syrupus minoribus paratus sumptibus, nihilominus longe vtilior, & qui longe minori possit exhiberi dosi, quæ tamen communibus illis longe sit efficacior: Nam cochlear vnicum syrupi de succo rosarum pallidarum hoc modo parati sufficiet; ad euacuationem sufficientem moliendam. Cum interim Syruporum, vt vulgo solent confici, vix plures vnciæ sufficiant. Nec mirum: quid enim aliud fere in ijs, quam saccharum cum minima succi quantitate? At notum est saccharum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi rosarum pallidarum maxime requirit. Sed de his prolixius suo loco agemus.

mnia concocne dulcent.

De aquis. Cap. VII.

Opportunum iam est, vt quam traditurí sumus pharmaciam in ordinem, ducto a liquoribus (quibus ipsa) exordio remediaque singula, eadem methodo discutientes, redigamus. At quoniam inter liquores omnes aqua primum sibi vendicant locum, earum descriptiones præmittere operæpretium esse duxi. Has autem in simplices & compositas diuidemus.

Ex simplicibus aliæ sunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtrasque qualitatem retinent: calidis ad humoris pituitosi, ac melancholici (quos frigidos esse autumant) præparationem vtuntur: frigidæ vero ad bilis omnes species (quæ calidæ, ignisque in homine naturam retinere existimantur, quemadmodum pituita aquæ, & melancholia terræ) præparandas vsurpantur.

Aquæ autem calidæ, quas Pharmacopœus in officina sua paratas adseruare, omnique tempore destillare debet, sunt hæ sequentes.

Aqua

Aqua.

Aquæ calidæ.

Abrotani
Allij
Anethi
Absinthij
Ambrosiana
Artemisia
Basiliconis
Bardana
Betonica
Calamenti
Camomilla
Cardui bened.
Centaurij
Caparum
Chelidonia
Ebuli
Esula minoris
Enula campana
Fœniculi
Hyssopi
Iridis
Euphragia
Iua arthritica
Iuniperi
Lauendula
Maiorana
Marrubij
Matricaria
Melissa
Meliloti
Nucum viridium
Florum nucum
Origani
Petroselini
Pulegij
Pæonia
Rosmarini
Raphani
Ruta
Sabina
Saluia
Saturçia
Serpilli

Frigidæ sunt.

Acetosa
Borraginis
Buglossi
Succi citri
Cichorij
Cucumeris
Cucurbita
Cerasorum acid.
Cerasorum nigr.
Endiuia
Fructus fragaria
Lactuca
Limonum
Melonum
Nymphaa
Plantaginis
Papaueris albi
Papaueris rubri
Portulaca
Pyrorum agrestium
Ranarum, aut
potius spermatis illarum
Rosarum
Semperuiui
Solani
Sorborum
Violarum

Temperatæ sunt.

Adianti
Agrimonia
Argentaria
Althea
Alchimilla
Asparagi
AlKeKengi
Barba hircina
Bursa pastoris
Calendula
Cauda equina
Casei recentis
Cerefolij
Ceterach
Consolida vtriusque
Caprifolij
Citoniorum
Ebuli
Eupatorij Auic.
Fraxini
Fumaria
Filicis
Genista
Halicacabi
Iua arthritica
Lilij conuall.
Lapathi acuti

Lupuli
Maluæ
Mercurialis
Milijfolis
Nucum viridium
Parietaria
Primula veris
Polytrichi
Pomorum redolentium
Prunella
Sambuci
Scolopendrij
Scabiosa
Tamaricis
Tapsi barbati
Tussilaginis
Valeriana
Vermium terrestrium
Verbasci
Veronica
Verbena,
Verrumcaria
Vrtica
Vlmaria

Inter enumeratas aquas aliæ sunt cephalicæ, & cerebri affectibus accommodatæ, siue hi generales sint, siue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquæ cephalicæ, siue cerebrales sunt, aqua basiliconis, veronicæ, calendulæ, calamenti, iuniperi, lilij conuall. maioranæ, melissæ, pæoniæ, primulæ veris, rosmarini, satureiæ, serpilli, florum tiliæ arboris, visci querni. Omnes hæ aquæ frigidorum humorum, qui in cerebro existunt, pituitæ nempè, ac melancholiæ præparationi inseruiunt: ac potissimum quidem Aquæ Basiliconis, betonicæ, saluiæ, rosmarini, stœchados, serpilli, Apoplexiæ, reliquisque eiusmodi soporiferis affectibus ex pituita, & humore crudo natis dicatę sunt.

Aquę calendulæ, granorum iuniperi, primulę veris (quę & herba paralysis dicitur) mirè ac specificè ad paralysim conducunt.

Aquę pœonię, lilij conuall. florum tiliæ arboris, visci querni antepilepticę nominantur, vt ipsa etiam cerasorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum suo sale mixta, specificum est ad surditatem non inueteratam remedium.

Aquę chelidonij, euphrasię, fœniculi, rosarum, & peculi rosarum, caprifolij ophtalmicę sunt, ac aliæ quidem oculorum inflammationibus aliæ reliquis eorum affectibus, imò, & acuendæ ipsorum aciei conseruandæque accomodatæ sunt.

Aquæ bardanæ, camomillæ, enulę campanę, iridis, hyssopi, vrticæ, peti, adianti, scabiosę, tussilaginis, buglossi, borraginis, violarum, papaueris rubri, pectoris vitijs mirificè conducunt, ex quibus quidem aliæ humori crasso viscidóq; bronchijs pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationi: aliæ verò tenuiori ac subtiliori incrassando per se, aut syrupo conuenienti immixtæ mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quam semper paratam Pharmacopœi habere deberent) singulare, specificumq; ex intensissimo rubore notum, ad peripneumoniam, pleuritim, cæteraſque pulmonum inflammationes, remedium est.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generosissima est ad affectum, quem Asthma vocant, vt & ipse etiam syrupus, qui ex illo conficitur, vt dicetur suo loco: hæc aqua etiam purgat.

Aqua granorum ebuli & sambuci serosos humores deturbant, & asciti conueniunt.

Aqua destillata ex folijs & floribus tapsi barbati, priùs in vino per triduum maceratis, est aqua valdè efficax ad sedandos arthriticos dolores, ex quacunque causa subortos.

Aqua barbæ hirci seu candelariæ ad idem mirificè prodest.

Aqua

Aqua vermium terrestrium contra sanguinem ex casu concretum confert.

Aquæ melissæ, scabiosæ, acetosæ, succi citri, succi limonum, granatorum, cardui benedicti, rosarum & violarum corroborationi cordis sunt saluberrimæ: pestilentibusque febribus, syncopis, palpitationibus tum assumptæ tum forma epithematis extrinsecus admotæ medentur.

Aquæ Absynthij, menthæ, Ambrosianæ, cotoneorum stomachales sunt.

Aquæ cichorij, endiuiæ, adianthi, hepaticæ, agrimoniæ, eupatorij Auic. lapathi acuti, hepaticæ sunt, intemperiesque iecinoris humores præparando, ipsumque corroborando, corrigunt.

Spleneticæ sunt aquæ ceterach, scolopendrij, genistæ, tamaricis, pomorum redolentium.

Aquæ raphani, halicacabi, granorum iuniperi, limonum, parietariæ, milij solis, esulæ minoris, verruncariæ, calculum comminuunt, arenulasq; & materias tartareas in renibus accumulatas dissoluunt.

Aquę maluæ, bismaluæ, cucurbitæ, melonum, cucumeris, nymphęę, renes ipsos leniunt, vrinæque ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquæ pyrorum agrest. & sorborum alui fluoribus omnibus conducunt.

Aquæ plantaginis, bursæ pastoris, alchimillæ, veronicæ, pirolæ, caudæ equinæ, consolidæ vtriusq;, renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, suntque aquæ vulnerariæ.

Aquæ cardui benedi. & vlmariæ; petasites sunt aquæ sudorificæ, ac pestilentibus affectibus conducunt.

Aquę artemisiæ, matricariæ, marrhubij, mercurialis hystericæ sunt, vterumque iuuant, & affectibus ipsius prosunt.

Et hæ quidem sunt aquæ, quæ singulas corporis nostri partes respiciunt, singulisq; ipsarum pathematis siue affectionibus medentur: Et inter eas quidem sunt, quæ diuersis, tam internis, quam externis, præter supra enumeratos, morbis specifica quadam qualitate accommodantur: videlicet aquæ anethi, florum camomillæ, sambuci, florum nucum, rutęq; colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua cęparum ad morsus rabidi canis per os exhibita multum conducit; prodest etiam ad calculum.

Aqua ex succo corticum viridium nucum extracta, ad calculum tum renum, tum vesicæ comminuendum pellendumque expertissima.

Aliorum aqua ad idem confert.

Aquæ hyperici & portulacæ, puerorum lumbricos enecant.

Aqua cerasorum acidulorum, fructus fragorum, papaueris albi, florum centaurij, tertianis febribus & biliosis non mediocre ferunt solatium.

Aquæ ebuli, iuæ arthriticæ, verbasci, arthriticos dolores sedant, si partibus dolentibus, linteamina supra dictis aquis imbuta, tepidè apponantur.

Aqua ex folijs & radice filicis destillata omnibus adustionibus ex linteaminibus ea imbutis tepidè applicata, singulari virtute confert.

Aqua spermatis ranarum mense martio destillata, antequam excludantur, excellens est ad omnes oculorum, faciei, totiusque corporis partium phlegmonas, eo, quo dictum, modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum stillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent Pharmacopœi, catalogum: ecce, inquam, specificas, verasque vniuscuiusque proprietates.

Nec sanè satis est illud nosse, verùm & ipsas destillandi, seruatis integris virtutibus, atque proprietatibus, modus tenendus est: qui quidem alia longè ratione perficitur quàm vulgari illa destillatione, qua

C phlegma

phlegma solùm, & inutilis quædam aqua citò putrescens extrahitur.

Noua vtiliorque methodus destillandi aquas.

Itaque, vt eam methodum planè restituamus, aliamque longè vtiliorem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiusmodi integra in alembicum (siue plumbeum siue vitreum sit) conijciantur, destillandi loco: flores destillandos conteremus, eorùmque iure torculari expresso, & in communem alembicum infuso, virtutem eius integram substantiamque more solito extrahemus. Quæ quidem vt efficacior euadat, vegetiorque, excipiendæ sunt fęces, & quæ post succum expressum, & quæ in alembici fundo remanserunt, quas in vas terreum impositas, igni ardentissimo calcinabis, donec omninò in cinerem abeant. His peractis, cineres istos in manicam Hippocratis inijcies: quibus infundes prædictam aquam destillatam, vt omnem salem recipiat, reaffusione sæpiùs repetita: & ita quidem habebis aquam suo sale imbutam, præcipuisque stirpis, ex qua emanauit, virtutibus præditam. Aquam, inquam, quæ multos menses, imò & annos integra incorruptaque conseruari potest, cuius etiam vel vncia vnica plus præstabit, quàm pluræs illius, quæ communi via extrahitur. Nec sanè labori parcendum, aut ab ea operatione abstinendum, cùm tantæ rei tàmque pretiosæ, sanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod si prædictæ aquæ colorem, & odorem proprium imprimere sit animus: ingentem eorummet florum copiam in rostro alembici impones, vt inter destillandum, aqua sursum ascendens ex istis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ sunt qualitates) alliciet & retinebit. Et hęc tibi est, concinna, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum stillatitiarum pręparatio.

At verò si vnico pharmacopœo omnes supra enarratas aquas præparare per ocium, ac commoditatem non liceat, plures eiusdem vrbis inter se conuenire deberent (vti fit plerisque in locis, ac potissimum in Italia) vt vnusquisque sibi partem earum præparandam assumeret, alijsque, si opus fuerit, mutuò suppeditaret: Et ita quidem artis medicæ dignitas conseruaretur, illorumque gloria, & honos, non sine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Porrò non nobis satis esse duco primam illam, & simplicem, aquas cum integris virtutibusque qualitatibus destillandi restituram methodum instituisse: qua quidem methodo (præter ipsius aquæ bonitatem) si furni, vasaque propria, & commoda suppetant, plus uno die, quam aliàs pluribus, & faciliori longè negocio destillabis, vt cuiuis experto facilè patebit. Quinimò etiam eadem ratione, si per balneum vaporosum aquam extrahere in mentem veniat, totum penè succum prædictum destillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidem fumum, aut vstionem suboleat: neque hoc solum, verum etiam eadem methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis pręsertim (quas sulphure, ac oleo ex odore illo abundare constat) vna cum aquis olea purissima, clarissimaque elicies, quę quidem quod aquis supernatare percipiantur, facili negotio separabis. Sed & vltra progredi, ac certam facilemque, aquas vitę ex plantis, floribus, seminibusque, cuiuscumque generis sint, extrahendi methodum tradere est animus. Et id quidem per digestionis, & fermentationis viam, qua sanè cuiuis, candidi synceríque ingenij viro iudicare perfacile erit, nos non perperam supra operationes istas tantis laudibus, & encomijs extulisse. At ipse quidem altius penetrare (nisi stupendo prorsus, ac hebeti sit ingenio) Philosophariq; poterit, & percipere, quam scitè, quamque commodè alibi

Alia aqua extrahendæ ratio per balneum vaporosum.

Aqua quoque extrahuntur per digestionis & fermentationis viam.

bi, nempè in tractatu nostro de signaturis internis rerum; sanguinis nostri analogiam cum vino, ipsiusque aquæ vitæ cum nectare vitæ nostræ, balsamoque radicali contulerimus. Cum ex omnibus rebus, ac ijs potissimum, quæ in alimentum veniunt, sola prædictarum digestionum, & fermentationum ope; imò etiam, & ex ijs, quæ frigidæ existimantur, aqua vitæ elici possit, quę sit vera rei quinta essentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de natura cælesti ætherea, participat, flammamque non secus, ac ea, quæ ex vino elicitur, concipiet. Experientia etiam ipsa satis planum faciet, quomodo non tantum vinum, sed & triticum, omniaque cerealia, & semina alimentosa, multo plus nectaris illius vivifici, quàm reliqua vegetabilia, alendo corpori nostro inepta, contineant.

Ex omnibus rebus alimentosis aqua vitæ elici potest.

Hanc autem methodum, vt tandem aperiamus, ordiemur quidem a rosis, quæ frigidę esse existimantur, ex quibus tamen odoratissima aqua vitæ extrahitur, & adeo excellens, vt vnica eius guttula, ingenti satis aquę copię odorem suum communicare, eamque vtilissimam iucundissimamque reddere possit.

Rosæ igitur tempestate, nec ea quidem pluuiosa rorida que cum scilicet plantæ madido rore humescunt; sed expectandum, donec sol radiorum suorum vi omnem istam roridam humiditatem dissipauerit, copiosa satis quantitate colligi debent.

Rosas itaque collectas, & quam fieri potest diligentissimè tritas, in vase terreo vitreatro, aut paruo dolio querno includes, & quam optimè manibus premes, quo vas prædictum penè impleatur. Quod quidem vas clansum obturatumque, vt facilius fiat digestio, repones in cellam vinariam per mensem vnum, aut diutius, si opus fuerit, donec materiam prædictam, vinum aceta-

Methodus extrahendi aquam vitæ ex rosis.

tum subolere odoratu percipias, quo argumento iam absolutam fermentationem esse cognosces, & eo quidem protelanda est donec prędictum signum appareat. His peractis, assume tibi quartam, quintamve rosarum fermentatarum partem pro vasis tui magnitudine, quod sanè necessario tale esse debet, qualia ea sunt, quibus destillatores Chymici olea sua; & aquas vitæ eliciunt: quæ quidem ampla, æneaque potius, quam plumbea sunt, refrigeratorijsque suis instructa, quibus aqua plenis, spiritus, frigore condensati, facilius commodiusque eliciuntur: assumptam illam rosarum fermentatarum portionem, more solito destilla: quo facto, fœces residuas in fundo Alembici subsidentes separa, & tantundem prædictarum rosarum fermentatarum eidem vasi repone, hisque prius extractam aquam affunde, omnia rursus (vase Hermeticè clauso, vti dictum) ad siccitatem vsque destillando. Collige iterum resiccatas fœces (quas etiam, si velis, cum prædictis referuabis) & Alembico eandemmet prædictarum rosarum quantitatem, quam prius, inijce, quibus denuo rosam aquam destillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaueris. His ritè, vt docet absolutis, vniuersam, quam elicueris aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi, siue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantum partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis: Ita vt, si verbi gratia duodecim aquę libras habueris, vnicam tantum aquæ, odoriferæ tamen, & iucundissimæ, spiritualisque, atque flammam æquè, ac ea, quæ ex vino est, concipientis elicies. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici subsidebit, odorifera, longèque

C 2 sua-

Digitized by Google

suauior, & melior existet, quam ea, quæ communi, aut vulgari modo destillatur: cui etiam sal suum imprimere poteris, si prædictis fæcibus in puluerem redactis, & manicæ Hippocratis impositis, eam sæpius affundas, quo salem suum facilius alliciat, retineatque. Eadem planè ratione ex violis, alijsq; floribus, ac ijs potissimum, qui calidi odoriferique existunt, vt rosmarini, saluiæ, betonicæ, cæterisque eiusmodi aquas vitæ elicies, quæ multo præstantiores efficacioresque sunt ad morbos (quibus supra conuenire docuimus) propulsandos, quam si communi illo vulgarique tramite id perficiatur. Adde quod vel minima quidem quantitate exhiberi possunt, vt admirandos prorsus, & incredibiles effectus pariant.

Aqua ex stirpibus eliciendi modus. Ita etiam ex stirpibus (cuiuscunque generis sint, sed vt plurimum calidis) tritis, ac dicto modo preparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fermentatis, vt satis abundè testatur experientia in Pomaceo, Pyraceoque, quæ ex pomis pyrisque in vase proprio (non secus, ac vinum) præparantur, quodammodo vinescunt, ac tunc ex ijsdemmet aqua vitę extrahitur.

Aqua vitæ ex tritico, granis, &c. Eademmet aqua vitæ ex tritico, granis iuniperi, lauri, seminibusque farinaceis calidis omnis generis elici potest. At quoniam ijsdem seminibus non tanta inest, quanta floribus, folijsque, liquoris mercurialis, seu aquæ copia, trita, crassoque modo puluerizata, in paruulum dolium, quod ex ligno querno confectum sit, inijci, & aqua tepida, donec in liquidiorem quandam consistentiam abeant, imbui debent. Quibus etiam ad digestionem accelerandum (cui præcipuè incumbendum est) tantillum fermenti communis, aqua vulgari distemperati adijcere poteris. His peractis, vaseque optimè clauso, in loco frigidissimo (quo facilius fiat fermentatio) reponantur, donec acescere, vinumque redolere persentias. Tunc eadem methodo, destillandique ratione procedes, quam supra in extractione aquę vitę rosarum docuimus. Hactenus de aquis simplicibus. Restat tandem, vt de compositis verba faciamus, vtilesque quarundam descriptiones tradamus, quas pharmacopœi non modo scire, verum etiam paratas semper habere, alijsque quam plurimis aquis nullius, aut parui momenti pręferre debent.

Aquæ artificiosè compositæ (omnes ferè nostræ descriptionis) sunt.

- *Aqua Imperialis communis & paratu facilis.*
- *Elixir vitæ Maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos, peneq. desperatos propulsandos, sanitatem conseruandam, vitamque ipsam prorogandam.*
- *Aliud Elixir vitæ Minus facillimum.*
- *Aliud Elixir paratu facillimum.*
- *Aqua theriacalis communis pro gregarijs.*
- *Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, pestiferisque affectibus miro progressu conferens.*
- *Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempè apoplexię, paralysi, epilepsiæ, & similibus specifica.*

Alia

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Aqua Imperialis communis, & paratu facilis.

℞ *Corticum arantiorum,*
Et limonum exsiccatorum ad solem, ana ℥ iiij.
Nucis moscatæ,
Garyophyllorum,
Cinnamomi ana ℥ ij.
Herbarum melissæ,
Maioranæ,
Thymi,
Hyssopi, prius per se exsiccatarum ana m. i.
Florum saluiæ,
Anthos,
Calendulæ,
Betonicæ, ana p. i.

Incisis & contusis omnibus, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquo modo debent, ponantur in alembicum affundendo

Aquarum rosarum
Et vlmariæ ana q. S.

Vt supernatent materiam duobus tribusve digitis; digerantur vase optimè clauso, ad calorem Balnei Mar. per octiduum: dein per cineres destillentur vt artis est, & fiat aqua Imperialis; Cui si proprium salem addideris, validior efficaciorque efficietur. Hæc aqua cerebrum, cor, stomachumque imbecillum roborat, si guttulæ aliquot vel per se, vel cum iusculo exhibeantur. Specifica prætertim quoque est ad iuuandam in sterilibus conceptionem, huic adiecta prius copiosa satis testiculorum leporum quantitate, ex quibus prædicta aqua per viam digestionis salem allicere poterit, & præstantior reddi.

Elixir vitæ maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos, peneque desperatos propulsandos, sanitatem conseruandam, vitamque ipsam prorogandam.

℞ *Rad. Zedoariæ,*
Angelicæ
Gentianæ
Valerianæ
Tormentillæ
Scorzoneræ
Galangæ
Ligni aloes
Santali citrini, ana ℥ iij.
Melissæ
Menthę rubræ
Maioranæ
Basiliconis
Hyssopi
Thymi
Chamædryos
Chamæpityos, ana m. sem.
Granorum lauri
Iuniperi
Cort. limonum
Arantiorum siccorum
Sem. pœoniæ
Seseleos
Anethi
Fœniculi
Anisi
Citri
Cardui benedicti ana ℥ ij.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Macis
Zingiberis
Cubebarum
Cardamomi

Piperis

Digitized by Google

Piperis longi
Et rotundi
Spicæ nardi ana ℥ i. sem.
Benioini
Myrrhæ
Olibani
Succini
Mastiches ana drach. vi.
Flor. Rosmarini
Saluiæ
Pæoniæ
Stœchados
Calendulæ
Lauendulæ
Hyperici
Centaurij minoris
Betonicæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris ana p. ij.
Flor. cichorij
Rosarum rubr.
Buglossæ ana p. i.
Mellis granati
Sacchari albi ana lib. i.
Aquæ vitæ optimè rectificatæ. lib. x.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matracium capax, & Hermeticè clausum, ne quid exhalet, iniecta in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur: expressio verò per cornutam, vel alembicum ad conuenientē ignem destillentur: ponendo in limbo alembici moschi drach. med. ambræ griseæ, croci, ana drach. j. Aquam, quę primùm ab expressione illa effluet clarissima (pretiosa tamen) seorsim asseruabis. Cum verò recipiens (quod capax vitreùmque esse, & optimè cum collo cornutæ adhærere debet ne vel minimùm quidem expiret) obscurari, spiritibusque subalbidis offerciri percipies, aliud eius loco, aut idemmet tepones, si priùs exstillatum illum primum liquorem seorsim asseruandum separaueris. Iunctòque denuò optimè, vt priùs, cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus, vt artis est, pedetentim augebis, quo prædicti spiritus subalbidi non amplius appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quę secundò elicita est, aquam (quam matrem balsami vocant) seorsim etiam separes, adseruesque, & hæc quidem tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem mirabili profectu conducit. Accommoda rursus prædictum recipiens, sicut fecisti anteà, per gradus auge, donec destillato primò oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ in fundo siccæ remaneant, nec tamen perfectè aridæ, ne qui exstillarit liquor, adustionem suboleat. Quibus peractis, assume tibi aquam illam clarissimam, quam primo satis copiosè elicuisti, affunde residuis fœcibus, & fac vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem Baln. Mar. donec aqua coloretur, & flauescat, attracta scilicet magis ignea, & oleaginosa materiæ portione. Fœces residentes, cùm scilicet omnem tincturam suam prædictæ aquæ impresserint, seorsim ad dicendos vsus adseruentur. Post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquoque proportione aliqua ad effectus supra commemoratos, quibus mirum in modum prosunt) & eum quoque ipsum liquorem, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, simul miscebis, vt inde pretiosissimum, longèque prædictis excellentiorem elixir vitæ elicias, vt sequitur procedendo.

Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam, aut alembicum vitreum (nulla tamen præmissa digestione præter mixtionem ipsam)

ipsam) destillabis, eademque plane ratione, qua prius elementa principiaque liquorum separabis. Elicies nămq; primam aquam clarissiman, quam seorsim reseruabis, cum scilicet recipiens fumo nubiloso obscurari percipies dein mutato recipiente, accommodatoque, vt priùs, ignem eò continuabis, donec liquorem subflauum effluere percipias, quem etiam seorsim vt priorem adseruabis. Interim dum prædictę destillationes, aut elementorum siue principiorum duorum separationes fient, reseruatas superiùs fæces ad ignem reuerberij, calcinabis, ex quibus in cinerem redactis sal, vt artis est, cum prima tua aqua clarissima allicies, quæ quidem aqua sale suo imbuta, cum reliquis duobus adseruatis liquoribus permisceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum, vt loquuntur philosophi, nempe, vt ex tribus illis distinctis aquis, per circulationem in pellicano, ea qua decet arte, factam, vna essentia erumpat, fiatque ea ratione magnum illud elixir vitę, arcanum admirandum. Et id quidem via satis succincta, facili atque philosophica, verisque philosophis nota, ex qua viam & certam methodum omnibus rebus conficiendi elixiris consequeris.

Huius elixiris ineffabiles sunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepsias, apoplexias, paralyses, manias, melancholias, asthmata, syncopes, lipothymias, stomachique & aliarum partium imbecillitates, cachexias, hystericas passiones, & alia id genus summa & deploranda symptomata. Huius guttulæ aliquot tantùm exhibentur cum decocto conuenienti, morboque appropriato: vt verbi gratia, ad epilepsiam, cum aqua pœoniæ, lilij conuall. aut florum tiliæ arboris: Ad paralysim, cum aqua calendulæ: ad pestem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti: ad asthma, cum aqua scabiosæ, peti, tussilaginis, aut similibus. Valet etiam illud elixir ad restaurationem, & conseruationem balsami nostri radicalis, si quatuor, aut quinque guttulæ exhibeantur cum iusculo, vino, aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices, laboriosiorem æquo, prolixioremque esse huius elixiris præparationem. At sanè longè satius, necessariumque magis est tempus in tantis, tamque admirandis rebus, quàm in resarcienda vilibus ac inutilibus penè medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem et iucundiorem forsan elixiris ad sanitatẽ conseruandam vitamque prorogandã, efficacissimi præparationem subscribam.

Elixir vitæ Minus facillimum.

℞. *Rad. gentianę in talleolas sectarum & exsiccatarum*
Rad. centaurij minoris ana ℥ iij.
Galangæ
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ℥ i.
Flor. Saluiæ
Hyperici
Rosmarini, ana p. ij.
Vini albi generosissimi lib. vi.

Macerentur in matracio vitreo benè clauso per octo dies ad ignem Baln. Mar. lentum: deinde fortiter exprimantur, & per alembicum vitreum destillentur per cineres ad siccitatem. Aquam destillatam fæcibus reaffunde, vt ex his in balneo Mar. tepido totam tincturam elicias: fæces post tincturæ extractionem reducantur in cineres, ex quibus salem elicies aqua cardui benedicti, vel vlmariæ, salemque illum

exactis præscripto optimè depuratum, vt docebimus, c. de salibus, prædictæ suæ propriæ aquæ iam tinctæ addes. Ex hoc elixire quarta cochlearis pars, aut per se, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum est remedium ad omnes cachexias, stomachi imbecillitates, quem a viscidis, & mucilaginosis humoribus, huic adhærescentibus expurgat, mundificatque, vermium generationem prohibet, corpusque sanum conseruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantum in hebdomade, sed tamen longo tempore vtendum est.

Aliud elixir paratu facilimum.

℞. *Ligni aloes*
Rad. galangæ
Zedoariæ,
Scorzioneræ ana vnc. 1.
Macis.
Garyophyllorum
Cinnamomi,
Cardamomi
Dictamni,
Corticis citri ana vnc. sem.
Coriandri præparati,
Granorum alkermes,
Iuniperi ana drach. 3.

Crasso modo contusa in vas vitreum cum collo oblongo, quod matracium nuncupamus, ponantur: superinfundatur aqua vitæ fortissima, ex vino canariæ destillata, vt materiam quatuor, aut quinque digitos supernatet: macerentur omnia in loco frigido per spacium 8. dierum, agitando vas bis, vel ter in die: aqua interea temporis cunctas simplicium virtutes extrahet, ac iisdem imprægnabitur, & tingetur: Tunc id, quod clarefactum, eorundemque ingredientium proprietatibus tinctum, & impregnatum fuerit, separabis per inclinationem, studioseque in phialis probe clausis seruabis, ac tempore necessitatis eiusdem exhibebis cochleare dimidium, vel vnum integrum ad summum. Ex residua materia, siue spissamento illo formari poterunt linimenta ad apoplexiam, & paralysim, coronali suturæ, spinæ ceruicis, & partibus ex causa aliqua frigida dolentibus applicanda in forma cataplasmatis, siue linimenti, addendo olea conuenientia. Vel ex his omnibus etiam aquam, in modum aliarum aquarum modo descriptarum, componere licet, si libet.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞. *Theriaces Alexandrinæ vnc. 3.*
Myrrhæ vnc. 1. sem.
Aquæ vitæ,
Vini odoriferi ana lib. sem.

Misceantur, digerantur, & destillentur ad siccitatem in balneo uaporoso. De hac aqua exhibe vnc. sem. cum aqua rutæ, vel fumariæ: potenter sudores mouet, valet ad pestilentes omnes affectus.

Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, pestiferisque affectibus miro progressu conferens, sudoremque mouens.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Garyophyllatæ
Barbæ hirci
Tormentillæ

Petasites
Enulæ campanæ ana unc. 2. sem.
Ras. cort. Ligni Indici unc. 7.
Santali citrini
Cinnamomi
Macis
Gran. Iuniperi.
Sem. Cardui benedicti.
Citri,
Et corticis eiusdẽ, ana unc. 1.
Dictamni albi
Scabiosæ
Mentha rub.
Chelidoniæ
Scordij
Rutæ
Melissæ
Scorzioneræ ana m. 1.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Genistæ
Calendulæ
Borraginis
Buglossæ ana p. 1.

Macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in
Vini maluatici lib. 3.
Succi limonum.
Aquę nucum viridium
Melissæ
Vlmariæ
Cardui bened. ana lib. sem.

Dein exprimantur. Expressioni adde
Theriaces unc. 5.
Cõfectionis de hyacintho un. 1
Conf. alkermes drach. 6.
Diamargarit. frigid.
Diacoralli ana drach. 3.
Diambræ,
Diamoschi ana drach. 2.
Croci
Myrrha ana unc. sem.
Sacchari candi lib. sem.

Macerentur denuò per duos, tres, ve dies ad eundemmet ignem balnei. Dein destillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis. Vt præstantior, & efficacior fiat, extrahendus est sal ex fæcibus residentibus, ea, qua decet, arte, atque cum aqua prædicta commiscendus. Si velis, non opus erit destillatione. Sed de secũda infusione exhibebis unc. 2. Validius namque, ac præstantius erit remedium, & prouocandis sudoribus magis idoneum.

Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempè apoplexiæ, paralysi, epilepsiæ, & similibus specifica.

℞. *Rad. pæoniæ*
Visci querni
Acori vulgaris, ana unc. 5.
Gran. iuniperi maturorum
Sem. pæoniæ ana unc. 1.
Garyophyllorum
Macis ana drach. 6.
Castorei unc. sem.
Flor. stæchados
Calendulæ
Betonicę
Anthos
Saluiæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris ana p. 2.

Incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem balnei calidi, in
Vini albi generosi lib. 2.
Aquæ pæoniæ,
Saluiæ
Calendulæ ana lib. 1.

deinde

Digitized by Google

Deinde exprimantur fortiter. Huic expressioni adde

Theriaces Alexandrinæ vnc. 4.
Confect. anacardinæ Mes. vnc. 1. sem.
Diamoschi,
Aromatici Gabrielis ana vnc. sem.

Macerentur denuò per duos, tresve dies ad ignem lentum Baln. Mar. dein exprimantur, & destillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo ad insultus epilepticos, apoplecticosque, & prædictos morbos mirificè conducens.

Aqua antepileptica maior Quercet.

Huius aquæ descriptio repetitur in nostra Tetrade. Cap. 24.

℞. *Rad. angelicæ*
Zedoariæ
Bardanæ
Scorzioneræ
Tormentillæ.
Bistortæ
Enulæ campanæ
Gentianæ ana vnc. 1. sem.
Rad. pæoniæ maris, & feminę, decrescente luna, in signo Leonis collectę.
Rasuræ ligni buxi.
Visci querni,
Et visci coryli ana vnc. 2.
Santali citrini
Ligni aloes
Myrobal. omnium ana vnc. 1.
Dictamni albi drach. 6.
Herb. Melissæ
Scabiosæ
Acetosæ
Fumariæ
Agrimoniæ
Rutæ
Anagallidis
Matricariæ
Menthæ rubræ
Absynthij Pontici
Hyssopi ana manip. 2.
Sem. cardui bened.
Citri
Pæoniæ
Seseleos
Gran. Iuniperi ana vnc. sem.
Cubebarum
Macis
Nucis moschatæ
Cinnamomi ana drach. 3.
Florum genistæ
Hyperici
Centaurij minoris
Tiliæ arboris
Lilij conuall.
Calendulæ
Flor. Cichorij
Buglossæ
Ros. rubr. ana p. 1.

Sumendæ erunt radices, herbæ & flores, qui quam recentissimi fuerint ex temporis opportunitate, qua parabitur hæc theriacalis aqua: quod quidem commodissimè fiet in æstate, cum omnia tunc abundè vigeant, & viribus valeant. Atque hæ radices, herbæ, & flores recentes, in amplo mortario quam tenuissimè contundentur. Quæ si sicca fuerint, recentiorũ defectu, crassiusculè conquassabuntur. Omnia autem optimè mixta ollæ indantur vitreatæ satis capaci, vt tota mixtio liberè ea contineatur: cui superinfundantur

Aqua stillatitia primulæ veris
Lilij conuall.
Flor. Tiliæ,
Et calendulæ ana lib. 1. sem.
Aq. Melissæ
Hyssopi
Rosmarini
Genistæ ana lib. sem.
Vini albi optimi lib. 2.

Aut quantum satis fuerit, ad mixtionem illam imbuendam, & perfundendam: quæ sæpè manibus intrò, aut cochleari comprimetur, vt melius humectetur, & liquorem imbibat. Hæc autem olla arctissimè occlusa, ne quid expiret, lento igne foueatur, dum materia tepescat, vt sic melior, ac facilior fiat fermentatio, septem aut octo dierum spacio: quò enim diuturnior maceratio, eo melior futura est fermentatio. Postea exprimantur omnia; & linteo secernatur, ac traiiciatur expressio. Deinceps fæces torculari fortiter comprimantur, vt tandem aridissimæ reddantur. Atque totus hic expressus liquor in plures alembicos diffundatur, vel in magno destillatorio cupreo simul colligatur, cum refrigeratorio vase, (quæ omnibus pharmacopœis obuia, & in promptu semper esse debent, ad aquas, & olea vegetabilium extrahenda) ex quo aqua extilleiur, quæ preciosa, & excellens futura est. Relictæ autem fęces superiores interea igne reuerberij in cineres reducentur: quibus apprimè calcinatis, superior aqua calidè affundetur, & reaffundetur, donec suum salem ab illis extraxerit: sicque aqua potentior, & efficacior reddatur, quæ tamen sola, & citra salis sui adiunctionem, ad curationem, & præcautionem epilepsiarum omnium, siue idiopathicarum, siue syn pathicarum; omnibus etiam ætatibus, & temperamentis ad vnc. med. tutò, & feliciter exhiberi potest; & quidem matutinis horis. Neque enim ea præparandi tantum, & corroborandi ægrum vim habet, vt quæ etiam malignas qualitates adoriatur, vndecunque eæ progrediantur: sed etiam huius morbi verum, specificum, & ἀλεξιφάρμακον esse certissimum est.

ADDITIO.

Veruntamen, vt aqua nobilior, perfectior, & maioris virtutis sit, ac energiæ magis specificæ aduersus hunc morbum, additamentis his, quæ sequuntur, ditabitur, vt videlicet ad istius aquæ libras quatuor addas

Theriacæ Venetæ, aut Monspessulanæ, eiusque quam optimæ vnc. 3.
Confect. de hyacintho vnc. 1. sem.
Confect. alkermes vnc. med.
Pulu. Diamargarit.
Diacorall.
Lætificant. Gal. ana drach. 2.
Diacastorei vnc. sem. aut etiã amplius,
Castorei ipsius simplicis dr. 2.
Camphoræ drach. 1.

Mixtis omnibus; & vasi longioris colli (quod matracium vocant) firmissime clausi impositis, in Balneo Mar. fiat digestio per quatuor dies: Deinde igne cinerum destillatio per alembicum extrahatur; destillatam aquam ter aut quater super suas fæces cohobando, ea cautione tamen, ne nimia fæcum exsiccatione liquor extractus adustionem redoleat. Quæ tamen non est metuenda, si ex Balneo Mar. vaporoso, vel ad sicci atem vsque fiat extillatio. Hac ratione præstantissima aqua elicietur, non tantum ad omnes epilepsias, sed etiam apoplexias & paralyses. At, si secundæ huius destillationis fæces in cineres redigaris, & ex

& ex ijs salem aqua melissæ, iuxta artem, extrahatis, eumque ter, aut quater ad maiorem puritatem & subtilitatem soluatis, filtretis, & coaguletis, eumque suæ aquæ immisceatis, in qua confestim soluetur, auctiores longè vires, & potentiorem multo energiam eiusmodi aqua habitura est.

Aqua antapoplectica minor.

℞. *Aquarum Flor. Tiliæ arboris*
Lilij conuall.
Cerasorum nigrorum
Saluiæ
eo, quo dictum supra, modo extractarum, *ana lib. 1. sem.*
Visci querni
Dictamni
Garyophyllorum
Cinnamomi
Nucis moschatæ
Macis
Cubebarum
Zingiberis ana vnc. 1.
Sem. pæoniæ
Baccarum iuniperi.
Dictamni ana vnc. 1. sem.
Flor. anthos
Saluiæ
Betonicæ
Stœchados
Calendulæ
Hyssopi ana p. 1.
Camphoræ drach. 3.
Digerantur per aliquot dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis cochleare 1.

Alia aqua ad epilepsiam, apoplexiam, & paralysim Quercet.

℞. *Rad. recentium angelicæ*
Enulæ campanæ
Zedoariæ ana vnc. 1.
Ras. ligni buxi drach. 6.
Pæoniæ, luna in leonis signo decrescente, si fieri potest, collectæ,
Visci querni rec. ana vnc. 2.
Dictamni albi vnc. 1.
Sem. Cardui bened.
Citri
Acetosæ
Portulacæ
Pæoniæ,
Luna decrescente collectorum, & decorticatorum ana vnc. sem.
Nucis moschatæ
Macis ana drach. 3.
Flor. Cotulæ fœtidæ
Sambuci ana p. 3.
Flor. Saluiæ
Stœchados
Lilij conuall. ana p. 2.
Puluerisanda puluerisentur crassiusculè, & contundenda contundantur, ac macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in aquarum
Rutæ
Cerasorum nigrorum
Flor. Tiliæ
Genistæ
Hyperici ana lib. 2.
Dein fortiter per torcular exprimantur. Huic expressioni adde
Diamoschi
Diamargariti frig.
Diacoll. ana ℥ sem.
Rasuræ cornu cerui vnc. 1.

Con-

Digitized by Google

Confect. de hyacintho
Confect. alkermes
Theriaces veteris ana vnc. sem.
Camphoræ drach. 1.

Denuò per duos dies in Baln. Mar. digerantur, ac tandem destillentur per cineres. Huius aquæ exhibeantur pro dosi vnc. sem. vel vnc. 1. in ipso paroxysmo. Vt præstantius euadat remedium, salem ex capite mortuo, aut fæcibus in cinerem redactis, vt artis est, extractum addes, reaffusa nempe ea ipsa aqua super cineres toties, dum virtute salis impraegnata fuerit.

Aqua hirundinum antepileptica.

℞ *Hirundinum adhuc in nido existentium 8. aut 10. paria.*
Flor. lilij conuall. p. 2.
Garyophyll.
Macis ana vnc. sem.

Coquantur omnia in duabus tribusve heminis vini albi optimi: dein exprimantur fortiter, & destillentur: huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præsenti paroxysmo liberat, futurumque prohibet. Hanc me primum docuit D. Rondeletius, Med. celeberrimus Monspeliensis, & præceptor meus: quam tamen pro magno, & non reuelando secreto celabat. Eidem autem hirundinum aquæ paucula, quæ sequuntur, adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua hirundinum.

Accipe suo tempore sex aut septem, vel plures, si velis, hirundinum nidos, cum ipsæ lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicum proprium conijce, destilla, & aquã inde effluentem asserua. Dein fæces residuas in fundo subsidentes in cinerem, qua decet arte, redige, ex quo sume lib. sem.

Cinerum cranij humani, & si fieri potest, non humati ℥ 3.
Castorei ℥ 1 sem.
Pul. visci querni ℥ 1.
Succi rad. & fol. pæoniæ vnc. 6.
Aquarum flor. hyssopi
Flor. tiliæ arboris
Lilij conuall. ana lib. 1.
Aceti scillitici lib. sem.

Quibus infunde aquam omnem, quam ex hirundinibus elicuisti. Macerentur omnia per aliquot dies ad ignem balnei: dein per cineres, aut saltem per Balneum vaporosum ad integram siccitatem destillentur: ea enim ratione aqua ἐμπύρευμα non redolebit, sed cũ omnibus suis qualitatibus integris, & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola, dulci proprio imbuta (præmissis tamen per mensem integrum generalibus remediis conuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

Rec. Suo tempore 7. aut 8. pullorum hirundinum nidos, sola tãtum lanugine hirsutorum, nec dum perfectis plumis vestitorum: hos in terreo vitreato vase firmissimè obstructo, ad reuerberandum componito, dum toti pulli in cinerem cum visceribus, & plumis redacti sint. Ex hoc cinere accipe vnc. 3. (cuius si tanta non sit copia, de reliquis tantum detrahes, quantum fuerit defectus pulueris) cineris cranii humani vnc. 2.

Pulu. rad. visci querni
Angelicæ
Zedoariæ ana vnc. 1. sem.

Sem. pæoniæ
Gran. iuniperi conquassatorum ana drach. 6.
Castorei vnc. 1.
Succi radicum & foliorum pæoniæ
Aceti scillitici ana lib. 1.
Aquæ hyssopi
Flor. Tiliæ
Lilij conuall.
Saluiæ
Rosmarini ana lib. 1.

Macerentur simul omnia in vase fortiter obstructo ad aliquot dies in Baln. Mar. deinde fiat destillatio in cineribus, mediocri igne, ad siccitatem. Cauendum, ne destillatum adustionis saporem referat.

Vt autem hæc aqua corroboretur, & vis eius augeatur, aridas fæces accipe, easque in calcem vi ignis albissimam redige; quibus in manica, aut filtro Hippocratis impositis superfundatur destillatus liquor, qui crebra repetitione sua calci reaffundatur, & identidem traiiciatur, dum totum salem, in quo posita est summa remedij virtus, secum eduxerit, & asportarit. Atque sic aquam, nō simpliciter & crassè stillatam, quales sunt vulgares, quæ statim mucriditatem, & corruptionem contrahunt, sed omnium simplicium dotibus ac virtutibus impraegnatam, ac diuturnæ conseruationis habebitis. Ex qua admirando seffectus (ex arte spagyrica manantes) vbique & semper eritis experturi.

Alia eiusdem aquæ præparatio.

R. iiij. aut v. hirundinum nidos: quos in frusta cum ipsis plumis ac lanugine & visceribus dissecabis: coquantur in v. aut vj. hydromelitis sextariis, eo modo, quo aliæ carnes in olla elixantur. His adde

Rad. & sem. pæoniæ
Angelicæ
Visci querni
Rasuræ cranij humani
Cornu ceruini
Gran. iuniperi conquassatorum
Dictamni
Melissæ
Betonicæ
Thymi
Hyssopi ana q. voles.

Iusculum prælo fortiter exprimatur, ac percoletur. Expressioni aut colaturæ sequentia adijciantur

Macis
Nucis Moschatæ
Garyophyllorum
Cinnamomi, ana drac. 2.
Castorei vnc. med.
Flor. purpureorum anagallidis
Liliorum conuall.
Tiliæ arboris
Rosmarini
Saluiæ
Betonicæ ana. p. i. aut duos.
Croci drach. med.
Camphoræ drach. 2.
Aquarum florum primulę veris, Et calendulæ ana lib. i.

Macerentur simul omnia ad aliquot dies; deinde fiat liquoris destillatio ex arte: cuius & in ipso paroxysmo, & èxtra ipsum, prout morbus exigit, exhibeatur semicochieare.

Aqua picarum composita ad Epilepsiam quoque specifica.

R. Pullos picarum N. xij. qui frustatim vnà cum intestinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum, addendo

Rad. pæoniæ
Zedoariæ

Visci querni ana vnc. 2.
Flor. Tiliæ arboris
Lilij conuall.
Hyssopi ana p.ij.

Coquantur in oxymelitis anthosati & aquæ melis.an.lib.iiij. ad medietatis consumptionem: dein exprimantur. Huic expressioni adde

Gran.iuniperi
Sem.pæoniæ ana vn.med.
Garyophyllorum
Nucis moschatæ
Croci
Cinnamomi
Cubebarum ana drach.3.
Castorei vnc.2.sem.
Flor. Betonicæ
Stœchados arabicæ
Primulæ veris
Citri mali ana p.2.
Anagallidis purpureis floribus p.3.

Contusa contundenda digerantur per 4. dies: dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis huius aquæ est cochlear vnum vel alterum.

Aqua ophthalmica.

R. Succi eufrasiæ
Chelidoniæ ana lib.med.
Lactis caprini lib.1.

Misceantur omnia simul, addendo

Zingiberis
Macis crassiusculè conquassatorum ana vnc.i.
Aloes vnc.sem.
Vitrioli albi vnc.3.

Macerentur quatuor, aut quinque dierum spacio, destillenturque per balneum vaporosum. Aquæ destillatæ adde tutiæ frustula non tamen puluerisata, quæ prius in cochleari ferreo nouo ignita fuerint; nouies extinguantur, & tandem cum aqua prædicta continuò residere finantur, cuius guttula vna oculo etiam inflammato admoueatur: nec respiciendum ad calida illa, quæ prædictam illam aquam ingrediuntur, etiamsi initio dolor ingrauescat, ferueatque per tempus aliquod: miros enim effectus prodet; tartarum illud oculis adhærescens, pungens acerrimumque dolorem inferens, & falsas mouens lachrymas, dissoluendo. Singulare est remedium ad omnes ophthalmias, præferendumque sanè omnibus istis simplicibus aquis refrigerantibus, vt rosarum, plantaginis, cerefol. & similibus, collirijsque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipsa etiam experientia, præter allatam supra rationem fidem faciet. Confert etiam ad amblyopiam & amaurosim, si huic crocus metallorum admisceatur; quem credo basim, & fundamentum esse aquæ ophthalmicæ Martini Rulandi, doctissimi celeberrimiq; Medici Germani, cuius ipse admirandos effectus miro successu expertus est, vt videre est in illius Centurijs tamdiu in lucem editis.

Alia aqua aciem oculorum acuens, cæcitatemque in senibus incipientem prohibens.

R. Rad. valerianæ
Enulæ campanæ
Fœniculi ana vnc.1.
Herb. Chelidoniæ
Euphrasiæ ana manip.2.
Pulegij ana manip.i.
Sem.fœniculi
Sileris montani ana drach.vi.
Baccar.iuniperi vnc.med.
Flor.caprifolij

Rosa-

Rosarum albarum an. p. ij.
Stœchados
Saluiæ
Anthos
Sambuci
Calendulæ
Schœnanthos ana p. 1.
Gingiberis
Piperis longi
Cubebarum
Cardamomi ana. drac. 1. sem.

Puluerisanda puluerisentur, & contundenda contundantur, & infusa in hydromelitis, maluatici, vel canariæ vini lib. 3. ponantur ad ignem lentum, vel solem per quatuor sexvè dies: dein omnia prælo fortiter exprimantur: cui expressioni adde.

Aquarum peculi Rosarum
Euphragiæ ana lib. ij.
Fœniculi
Chelidoniæ ana lib. 1 sem.

Misceantur, dosis vnc. 1. vel sem. pro iunioribus: sumatur bis terue in septimana ieiuno ventriculo. Ex eademmet aqua potest instillari vna aut altera gutta in oculos quotidiè manè.

Alia aqua ophthalmicæ.

Componitur etiam alia aqua ophthalmica ex lib. 2. vrinæ pueri optimè purificatæ, additis vnc. 4. vitrioli, totidem vncijs tutiæ, ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis, dein per cineres ad siccitatem destillatis fit aqua ophthalmica, cuius guttulæ aliquot inflammato oculo, aut debilitato admouentur.

Aqua ad hæmoptosim, seu sanguinis sputum.

℞. *Rad bistortæ*
Symphyti maioris
Tormentillæ ana ℥ 1.
Herb. centinodiæ
Millefolij
Veronicæ
Pyrolæ
Saniculæ
Bursæ pastoris cum rad. ana m. i.
Summitatum rubi
Lentisci ana Manip. sem.
Gran. sumach
Myrtill.
Sem. plantaginis
Berberorum
Papau. albi, ana drach. vi.
Flor. nymphea
Cucurbitarum
Citoniorum
Rof. rubr. ana p. 2.

Contusa & commixta omnia macerentur per quatriduum ad ignem balnei in succorum deputatorum

Plantaginis
Portulacæ
Acetosæ
Agrimoniæ ana lib. 2.

Dein fortiter exprimantur: his adde

Succorum Acaciæ
Hypocistidos ana ℥ 2.
Terræ sigillatæ
Boli Armeni veri, ana vnc. sem.
Electuarij Diatragacanthi frigidi drach. 2.

Macerentur denuo per quatriduum, dein per cineres ad siccitatē destillentur: huius aquæ, qui laborat hæmoptoisi, capiat cochlearia duo, aut tria, vel per se, vel addito syrupo myrtilli de rosis siccis, aut symphyti descript. Fernelij. Quod si ab immodico sanguinis fluxu exoluantur vires, adde scrup. 1. tincturæ corallorum, vel para destillatum, quod cum morbo pugnet, & refectioni inseruiat.

Aqua ad phthisim, & vlcera pulmonum præstantissima.

℞. *Spec. Electuarij resumptiui*
Diapenidij
Diatragacanthi frigidi
Diacorall. ana vnc. sem.
Trochisc. de spodio
Et de terra sigillata ana drach. 6.
Conseru. symphyti maioris
Rosſ. rubr.
Flor. verbasci ana vnc. 1.
Sem. plantaginis
Berber.
Melonum
Cuscutæ
Papau. albi
Citoniorum ana dracb. 10.
Pulueris cancrorum fluuiatilium drach. 3.

Contusa crassiusculè omnia macerentur per 4. dies in

Aquarum veronicæ
Scabiosæ
Buglossę
Plantaginis
Symphyti maioris ana lib. 1.

Dein fortiter exprimantur & destillentur per cineres: huic aquæ destillatæ adde

Tincturæ corallorum
Et Magisterij perlarum ana drach. 3.
Butyri, seu lactis Sulphuris vnc. sem.
Misce: dosis vnc. 1. sem.

Vel per se, vel admixta vnc. sem. syrupi myrtillorum, aut de rosis siccis, de qua vtendum ad plusculos dies.

Aqua antipleuritica.

℞. *Flor. papau. rheadis exsiccatorum p. 6.*
Coralli rubri tenuissimè puluerizati, & pulueris corticum auellanarum rubrarum.
Sem. cardui benedicti, ana, vnc. 1.

Macerentur per triduum ad ignẽ Baln. Mar. in aquarum.

Papaueris rheadis lib. 2.
Aq. Cardui benedicti
Vlmariæ ana lib. 1.

Dein per cineres destillentur: de hac aqua exhibe vnc. 3. addendo syrupi papau. rheadis vnc. 1. idque ante somnum reiteretur, si opus fuerit: non prætermittenda erit prius sanguinis missio. Cũ hac aqua multos pleuriticos etiam desperatos sanitati breui restitutos sæpe vidimus.

Aqua mirabilis ad collapsas vires instaurandas: & ad spiritus vitales & animales roborandos & reficiendos: quæ elixiri vitæ æquiparari potest.

Fac destillari vinum Candiæ siue vinum maluaticum optimum quinquies vel sexies, in vnaquaque vice rectificando, vt artis est. In hac aqua vitæ, post primam vel secundam destillationem, phlegmatisque separationem, macera

Flor. rosmarini exsiccatorum
Buglossæ
Boraginis
Cort. citri sicci
Ligni aloes,
Et cinnamomi ana q. voles

Habita semper quantitatis conficiendæ ratione; multoties hanc aquam cohobando & reducendo.

In

In cuius optimè rectificatæ lib. 1. dissolue

Confect. Alkermes vnc. sem.
Ambræ griseæ drach. 2.

De hac exhibe cochleare dimidium in cordis deliquio, melancholicis, & aliis deploratis affectionib.

Aqua caponis ad idem.

Quamuis in VueCKeri viri doctissimi Antidotario, opere non minus laborioso quàm vtili, aliquot huius aquæ descriptiones satis elegantes reperiantur; non tamen intermittere potui, quin hic vnam de nostris adiungerem,

℞ caponem vnum (vel plures, pro vt lubet) antiquum, & pinguẽ, exenteratum in frusta discinde, & in phialam vitream capacem iniice, addendo

Santali citrini
Ligni aloes
Garyophyllorum
Nucis moschatæ
Cinnamomi
Macis ana vnc. 1.
Galangæ.
Corticis citri
Zedoariæ
Croci vna ʒ sem.
Flor. Rosmarini
Saluiæ
Betonicæ
Lauendulæ
Borraginis
Buglossæ
Rof. rubrarum, ana p. 1.
Coralli præparati vnc. 1.
Granorũ alkermes, drach. ʒ.
Vini Canariæ mens. 1.
Sacchari albissimi lib. sem.

Vas bene clausum, vt nihil euaporet, collocetur in Balneum Mar. seruidum, per octo, vel decem dies: donec ui bullientis aquæ in minutissimas particulas decoctus fuerit. Exprimantur postea omnia per torcular, & in alembico destillentur. Dosis est cochlear vnum atque alterum Gesnerus hanc aquam mirificè commendat ad vires exhaustas, & ipsas etiam febres continuas.

Aqua ad cordis roborationem contra venena, & pestilentes omnes affectus.

℞ *Rad. Angelicæ*
Carlinæ
Tormentillæ
Cort. citri,
& Olibani ana vnc. 2.
Sem. Cardui benedicti
Acetosæ
Vlmariæ
Santalorum omnium ana vnc. sem.
Conseru. Buglossæ
Rosarum
Violarum
Mithridatij
Confectio. de hyacintho ana vnc. 2.
Spec. Diamargariti frigidi
Camphoræ ana drach. 2.

Terenda terantur crassiusculè, & indantur omnia in alembicum vitreum, superaffundendo aquæ vitæ rectificatæ, lib. 4. digerantur vase optimè clauso: dein per cineres, aut balneum vaporosum destillentur, & est aqua mirabilis ad lipothymiam, syncopen, & pestilentes omnes affectus: dosis semicochleare argenteum, vel paulò plus.

Aqua ad pestis curationem, & præseruationem.

℞. *Ligni aloes vnc.* 1.
Rad. Garyophyllatæ
Gentianæ
Zedoariæ
Angelicæ
Tormentillæ ana vnc. 2.
Cinnamomi
Macis
Santali rubri
Bacc. Iuniperi
Sem. Cardui benedicti
Cort. Citrij & sem. eiusdem ana drach. 6.
Dictamni Cretensis sicci
Melissæ
Hyssopi ana M. 1.
Rasuræ cornu cerui
Eboris, ana vnc. sem.

Macerentur ad ignem lentum per sex octove dies in succorum depuratorum rutæ, scordij, & vlmariæ ana vnc. 8. dein fortiter prælo exprimantur: his adde

Theriaces
Mithridatij optimi ana ℥ 2.
Confect. de hyacintho,
Alkermes ana vnc. sem.
Spec. diambræ drach. 2.
Croci drach. 1.
Camphoræ drach. sem.
Vini maluatici,
& aquæ vitæ optimæ ana lib. 1. *sem.*

Infundantur denuò per sex dies ad ignem lentum vase optime clauso, vt nihil expiret: dein fortiter exprimantur: de quo expresso, si velis, exhibere poteris, peste iam correpto, vnc. 2. Est magnum sudorificum. Vel expressum illud destilletur per cineres, & fiat aqua: dosis vnc. 2. sem. his addendo syrupi acetositatis citri, vel limonum, vnc. sem. fiat potio: sudorem mirum in modum prouocat: peste correptis primo etiam die exhibetur, etiam prætermissa purgatione, & sanguinis missione, quam euacuationem in multis pestilentibus affectibus improbamus: reiteretur potio, si opus fuerit, sequenti die. Confert etiam ad omnes affectus venenatos, si cum aliqua aqua vel syrupo conuenienti commisceatur. Ad pestis præseruationem sufficiunt quatuor sexve huius aquæ guttulæ, in vino, vel iusculo conuenienti, & mane propinatæ; ex guttulis aliquot eiusdem aquæ labra, nares, aures, illiniri etiam poterunt singulis matutinis grassante morbo.

Aqua antifebritica.

℞. *Melissæ*
Betonicæ
Argentinæ ana partem vnam;

Vt ex illis omnibus simul tritis, & expressis, lib. 4. ad minus succi extrahi possint,

℞. *Succi foliorum, & rad. Centaurij minoris, (quod febrifugam vocant) lib.* 2.
Aquæ astacorum, seu cancrorum fluuiatilium cum cristis conquassatorum lib. 1.
Aquæ ex succo capitum papau. a bi elicitæ lib. sem.
Aquæ fructuum fragariæ lib. 1 *sem.*

Misceantur, & per alembicum vitreum per cineres destillentur: specificum est remedium ad omnis generis febres, ac intermittentes potissimum, sed maximè tertianas nothas, & exquisitas. Huius autem

vsus

vlus est eiusmodi, vt 12. horis ante paroxysmum clyster emolliens, & refrigerans iniiciatur: dein quinque ante prædictum paroxysmum horis insculum optimè consummatum exhibeatur. Accessionis verò initio propinandæ ægro sunt vnc.3. prædictæ aquæ: cui si guttulas aliquot spiritus vitrioli addideris, præstantior euadet.

Aqua alia contra omnis generis febres, præcipuèq. contra intermittentes.

℞ *aquarum Fragorum*
Centaurij ana lib.2.
Mellis lib.2. vel 3.

Omnia inuicem mixtas indantur in Alembicum, quod sine pileo in formicarum aceruum sepeliatur: vbi formicæ a mellis dulcedine pellectæ, catervatim irruent in hanc aquam: postquam harum sufficientem collegeris quantitatem, exime vas, omnia inuicem optimè agitando: dein capitello super alembicum reposito, omnium fiat destillatio per cineres. Dosis est semicochleare, aut paulò plus, si vires patiantur. Initio paroxysmi satis vehementem prouocat vomitum. Infiniti ex huius aquæ vsu pristinam valetudinem recuperarunt. Sed medici est deliberare prius, quam eandem porrigat, num æger ad vomitum procliuis sit, nec ne? num materia, quæ febrem efficit, idonea sit vacuationi per vomitum, aut contra? numque ægri vires validiores, aut debiliores existant? His omnibus exquisito iudicio libratis, intrepidè vomitiuum hoc exhibebitur: cuius effectus præstantissimi fe indies in pluribus ægrotis prodent.

Aqua ad febres etiam pestilentes, & ardentissimas.

℞. *Rad. Tormentillæ*
Buglossæ
Scorzioneræ
Acetosæ ana vnc.1.
Theriaces Alexandriæ ℥ 2.
Succi Limonum depurati
Aquar. Fumariæ
Vlmariæ
Cardui bened.
& Centaurij minoris ana vnc.4.
Diamargarit. frig. vnc. sem.
Extracti scordij drach.3.

Macerentur per quatriduum: dein exprimantur, & destillentur, de qua æger febricitans capiat vnc.4: & coopertus paulò plus solito sudabit.

Aqua antinephritica.

℞ *Rad. Restæ bouis*
Petroselini
Eryngiorum ana drach.1. & sem.
Parietariæ
Herniariæ
Saxifragiæ cũ toto ana M.2.
Argentariæ M.1. sem.
Seneciorum
& Baccar. Alkekengi conquass. ana vnc.3.
Milij solis
Fœniculi dulcis ana unc.2.

Conquassentur, & macerentur in vini albi generosi suffic. quantitate per quatriduum: dein fortiter exprimantur, & destillentur: de hac aqua sumat cochlear vnum, aut alterum singulis matutinis, assum-

pto

pro prius bolo ex cassia, vel ex electuario lenitiuo, vel diasebesten.

Alia aqua antinephritica.

℞. *Succ. Argentariæ*
Senelorum
Parietariæ ana lib. 1. sem.
Hydromelitis scillitici li. 1.

In his liquoribus simul mixtis macera per 5. aut. 6. dies ad ignem lentum Baln. Mar.

Gran. Iuniperi cõtusorũ vnc. 3.
Milij solis
Saxifragiæ
Altheæ
Bardanæ
Fœniculi ana vnc. 2.
Pulu. Herniariæ
Rad. Restæ bouis
Cinnamomi ana unc. 1.
Camphoræ vnc. 2.

Dein destillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad vnc. 2. cui aquæ si sal proprium ex arte paratum, & conuenienti quantitate addas, longè potentius erit remedium.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞. *Succ. Raphani*
Limonum ana lib. 1. sem.
Aquar. Betonicæ
Argentariæ
Saxifragiæ
Verbenæ ana lib. 1.
Hydromelitis maluatici li. 2.

In his liquoribus simul mixtis macera per quatuor, aut quinque dies ad ignem lentum B. M.

Gran. Iuniperi maturor. & recent. vnc. 3.
Milij solis
Sem. Bardanæ
Raphani maioris
Saxifragiæ
Vrticæ
Cæpæ
Anisi
Fœniculi ana unc. 1. sem.
Quatuor sem. frig. maior. mundatorum.
Sem. Altheæ ana drach. 6.
Extracti lithontrib.
electuar. Ducis,
Et Iustini, Nicolai ana vnc. semis.
Calcis testarum ouorum
Cinnamoni ana drach. 3.
Camphoræ drach. 2.

Dein fortiter exprimantur, & destillentur per cineres: de hac aqua exhibe ad unc. 2. cui aquæ si sal proprium ex arte paratum, & conuenienti quantitate addas, præstantior multo euadet aqua.

Alia adhuc eiusdem aquæ præparatio.

℞. *rad. Helenij*
Pimpinellæ
Petroselini
Pyrethri ana vnc. 1. sem.
Sem. Milij solis
Saxifragiæ
Anisi
Fœniculi
Vrticæ ana drach. 6.
Spec. Diatrion piper.
Lithontrib. ana drach. 2.
Baccar. Lauri
Iuniperi ana vnc. 1.
Sanguinis hirci, seu cerui vnc. 4.
Halicacabi
Sem. genistæ ana vnc. sem.

Con-

Contundenda contundantur, & macerentur in suff. quantitate spiritus vini, per quatuor dies, dein destillentur: de hac aqua exhibe vnc. 1. vel vnc. 1. sem.

Aqua ad comminuendum calculum etiam in ipsa vesica.

℞. *Succor. Porri*
Capę
Raphani ana lib. 2.
Limonum
Parietarię
Auriculę muris, ana li. med.

Omnibus his succis simul commixtis, fiat primum digestio, & fermentatio: (quæ duæ operationes magnopere requiruntur) dein destillatio. Addi quoque potest crystallus calcinatus, nec non fimus columbinus, qui totus est nitrosus, singulorum quantum satis est. Hæc aqua per os exhiberi, vel in ipsam etiam vesicam inijci potest. Calculum comminuit, & sensim in puluerem conterit, mucilaginosam præterea & tartaream omnem substantiam, vnde lapis generari solet, tum in renibus, tum in vesica, incidit & dissoluit, idque sine vllo periculo & dolore. Est denique remedium potentissimum & summum, nostroque artificio inuentum & descriptum.

Ad idem.

℞. *Succ. Esulę minoris*
Verruncarię
Centumnodij ana lib. 1.
In his macera borracis vnc. 1. dein destillentur.

Ad idem.

℞. *Aquarum stillatitiarum Alkekengi Fol. Querq. ana lib. 1. sem.*

In quibus macera per quatuor dies ad ignem Baln. Mar.

Rad. Pyrethri crassiusculè contusæ
Galangæ ana vnc. med.
Aloes ex vesica vnc. 6.
Sem. Fœniculi
Genistę
Milij solis ana drach. 3.
Lapidis Iudaici
Lincis, ana drach. 2.
Destillentur per cineres lento igne; dosis vnc. 2. vel tres.

Ad idem.

℞. *Rad. Raphani in orbiculos dissecta, & in alembicum iniectę bonam partem.*
Huic adde
Cinnamomi
Nucis mosc. ana vnc. 1. aut amplius,
Pyrethri vnc. 6.
Bacc. matur. iuniperi vnc. 1. sem.
Fœniculi dulc. vnc. 1. sem.

Vini albi optimi tantum, vt duos tresue digitos materiam supereemineat; omnia digerantur in loco frigido, per 10. vel 12. dies, & postea destillentur per cineres. Dosis huius aquæ est ab vnc. 1. ad vnc. 2. vel omissa destillatione, postquam macerata & digesta fuerint, traiiciantur per manicam Hippocratis, ac si voles, saccharum addes ad conficiendum claretum; de quo capies vnc. 1. vel duas.

Aqua ad præseruationem calculi.

℞. *rad. Eryngiorum*
Resłę bonis.

Et quinque rad. aperitiuarum ana vnc.1.
Herb. Herniariæ M 2.
Cort. Limonnm vnc.1.sem.
Quat. Sem. frig. maior.
Sem. maluæ
Althea ana vnc.3.
Saxifrag.
Mi'ij solis
Lapillorum Mespillorum
Raphani maioris
Bardanæ
Gran. Iuniperi maturorum & rec. ana drach.6.
Fruct. Alkekengi num. 20.
Iuiubarum paria 6.
Dictamni Manip.sem.
Flor. Genistæ
Hyperici
Betonicæ
Et Maluæ arborescentis ana p.2.
Liquiritiæ vnc.2.sem.
Cassiæ ligneæ vnc.1.

Contundenda contundantur, & pulverizâda pulverizentur, & macerentur in aquarum

Argentinæ
Senelorum
Parietariæ ana lib.sem.
Vini albi generosi lib.2.

Idque per quatriduum in Balneo Mariæ calido; dein fortiter exprimātur. Expressioni adde

Spec. diatragacanthi frig.
Trochiscorum alkekengi sine opio an. vnc.1.

Denuò digerātur ad ignem Baln. Mar. per vnum diem vel alterum, & destillentur per alembicum vitreū, vt artis est.

Aqua hysterica.

℞. *Succorum depuratorum*
Matricariæ
Mercurialis ana lib.1.
Nucis moschatæ
Cinnamomi
Ligni aloes
Macis ana vnc.1.
Flor. Anthos
Saluiæ ana p.2.
Castorei drach.6.
Fæculæ Bryoniæ vnc.sem.
Vini albi generosi lib.1.sem.

Digerantur per tres aut quatuor dies: dein destillentur per balneum vaporosum feruentissimum: fiat aqua pro hystericis omnibus affectibus: dosis cochlear vnum manè. Verum ab impuritatibus detergit: muliebri fluori confert, hystericisque omnibus affectibus conducit.

Aqua contra colicam ventriculi & intestinorum, à cruditatibus & flatibus subortam.

Destilla aquam ex floribus Nucum & Camomillæ, de quibus singulis cape lib 4. misceantur, in ijsque infunde per quatriduum florum Camomillæ veræ & Sambuci, ana p.6. dein fiat expressio, & colatura: in qua rursus infunde vt prius. per 4. dies prædictorum, florum ana p 6. tandē denuò colentur, & prælo fortiter exprimātur, cui expressioni adde

Sem. Fæniculi
Anisi ana vnc.1.
Baccar. iuniperi vnc.2.
Baccar. Lauri vnc.1.sem.
Cinnamomi electi drach.6.
Menthæ rubræ siccæ

Stent in infusione in Baln. Mar. per duos dies: dein destillentur per cineres. Hæc aqua est tum ventriculi, tum intestinorum anodynum remedium: dolores omnes à flatibus & à quauis alia frigida causa subortos sedat, flatusque ipsos discutit. Dosis ab vnc.2. ad tres.

Aqua

Digitized by Google

Aqua scordubica & hydropica.

℞ *Cort. Capparum*
Fraxini
Tamarisci
Polypodij querni ana unc. 2.
Herb. Cochleariæ
Nasturtij aquatici
summitatum Melissæ
Eupatorij Mesuæ
Ceterac
Chamædr.
Chamæpit ana m. 2.
Sem. Fœniculi
Anisi
Cardui bened. ana unc. 1. sem.
Flor. Genistæ
Centaurij minoris
Hyperici
Sambuci
Epithymi ana p. 2.
Omnia macerentur per tres dies in
Aquarum Fumariæ
Seri lactis ana lib. 3.
Vini albi generosi lib. 4.
Oxymelitis scillitici lib. 1.
Dein colentur & exprimantur: ex pressioni adde
Trochiscorum de capparibus,
Dialaccæ ana drach. 6.
Dein destillentur per cineres ad siccitatem. Dosis unc. 2. mane tribus horis ante cibum: continuando per aliquot dies secundum morbi magnitudinem.

Aqua adversus humorem melancholicum. Hæc aqua tartareos crassosque humores melancholicos tum in liene tum in mesenterio, alijsque nutritioni famulantibus partibus, collectos ac infarctos præparat, incidit, digerit, emollit, & liquefacit, futuræque euacuationi aptos reddit: melancholiæ hypochondriacæ, quartanæ febri, scirrho tum hepatis tum lienis conducit. Sed confert propriè ad scorbutum, malum quidem maritimis aquiloni isque, præsertim regionibus familiare & endemicum.

Si prædictæ compositioni herbas cichoraceas, radices vicetoxiti, rubiæ tinctorum, valerianæ, seminaque sambuci & ebuli addideris, cum trochiscis de eupatorio, de rosis & de rhabarbaro, concinnabis aquam ad hydropem perutilem.

Aqua dysenterica.

℞ *Rad. Acetosæ*
Pentaphylli
Tormentillæ
Bistortæ
Bursæ pastoris
Symphyti vtriusque ana unc. 1 sem.
Cort. Citrij siccæ unc. 1.
Lignis aloes
Ligni rhodij
Myrobalan. omnium ana unc. sem.
Sem. Melonum
Cucumeris
Acetosæ
Citri
Portulacæ
Endiuiæ
Papau. albi
Psyllij
Citoniorum.
Coriandri præparati
Et granorum myrti ana drac. 6.
Flor. Tapsi barbati
Maluæ arborescentis
Camomillæ
Rosarum rubr. ana p. 2.

Macis
Nucis moschatæ ana drach. 3.
Cornu cerui præparati
Trochiscorum de spodio
Et de terra sigillata
Lapidis hæmatitis præparati ana drach. 2. sem.
Acaciæ vnc. 1.

Contundenda contundantur, & pulueriſanda puluerisentur, ac macerentur per 6. dies ad ignem Baln. Mar.

In aqua. Pyrorum agrestium
Sorborum
Plantaginis
& Tormentillæ ana lib. 2.
Aq. Florum Maluæ arborescentis
Camomillæ, &
Verbasci ana lib. 1.

Dein colentur, & quam optimè exprimantur: huic expressioni adde

Contra hemorrhagiam

Opij Thebaici præparati, id est suo sulphure narcotico (quod suauissimi somni loco veternum inducit) per lenem ignē prius spoliato drach. 1. sem.
Extracti dysenterici nostræ descriptionis
Croci martis ana drach. 2.
Croci orientalis drach. 1.
Spec. ℞. Diatragacanthi frigidi drach. 6.

Dein ex artis præscripto destillentur, vt fiat aqua: quæ non tantum mirabilis est in dysenteria communi vel pestilentiali, sed & in omni alui fluore omnique hæmorhagia sanguinis a quacunque parte defluat, aut suboriatur.

Aqua hypnotica.

℞. 4. *sem. frigidorum maiorum excorticatorum, ana unc. 2.*
Sem. Papau albi lib. vnc.
Lactucæ vnc. 4.
Hyosciami vnc. 2.
Flor. Nymphæ
Violarum
Ros. rubr.
Papau. rheadis ana p. 4.
Flor. Sambuci
& summitatum Rutæ ana p. 2.
Macis
Nucis moschatæ
Benzoini ana drach 6.

Contundatur, & infundantur per quatriduum.

In aquar. Rosarum
Lactucæ
Nenupharis
Papaueris rheadis ana li. 2.

Dein colentur, & fortiter exprimantur: huic expressioni adde.

Requi. Nicolai unc. sem.
Croci
Mumiæ ana drach. 3.
Camphoræ
Castorei ana drach. 1.

Destillentur ex artis præscripto: dosis huius aquæ vnc. 2. tempore somni. In omnibus diuturnis vigilijs, a febribus ardentibus præsertim excitatis plurimum conducit: præferendaque est, vt longè tutior, alijs vulgaribus narcoticis, simplici nempe requiei Nicolai, Philonio, ipsisque pilulis de cynoglosso, & alijs eius generis. Hæc aqua dolorem etiam omnem obtundit, & mitigat: atque inflammationibus omnibus internis confert, vitesque æmulatur alicuius laudani.

Aqua

Aqua ad gonorrhæam fœtidam, & virulentam atque etiam inueteratam, præstantissima.

℞ *Pulueris Menthæ siccæ*
Dictamni &
Rad. Ireos Florentiæ ana vnc. 1.
Pulu. sem agni casti
Rutę
Lactucæ ana drach. 6.
Terebinth. Venetæ vnc. 4.
Vini albi vnc. 20.

Hæc omnia iniiciantur in Alembicum, & per B. lu. vaporosum destillentur: de hac aqua exhibe mane duo cochlearia per aliquot dies, præmissa conuenienti, seu mercuriali aliqua purgatione: hanc centies expertus sum; conducit etiam ad vlcera renum.

Aqua ad ictus sclopetariorum.

℞ *Aristolochiæ rotundæ*
Baccarum lauri in puluerem redact ana vnc. sem.
Pulu. herb. Veronicæ
Pirolæ in vmbra resiccatorũ ana vnc. 2.
Astacorum in plenilunio captorum, & in furno exsiccatorum, & puluerisatorum drach. 6.

Omnes hi pulueres inter se mixti lineo sacco includantur. Quibus peractis, accipiendum est vas nouum terreum, vitrearumque, & satis capax, cui infundendæ sunt heminæ tres vini optimi, miscendo simul Peruincæ recens collectæ m. 1. dein etiam sacculum prædicto puluere refertum, & optimè deligatum. Quæ omnia ita disposita, macerentur per dies aliquot, exprimantur fortiter, & destillentur ad mediæ, aut duarum partium consumptionem. Tum reseruata seorsim aqua destilata fæces residuæ per manicam Hippocratis transcolentur, & seorsim asseruentur. Huius autem vsus est eiusmodi, vt saucius uncias circiter duas aquæ destillatæ singulis matutinis per dies 14. continuos capiat, vt ex eo, quod in vasis fundo remanserit, optimè, vt dictum colato vulnus lauet, & curandam (quæ parua esse debet, etiamsi carum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tandem folium caulis rubri super imponat, atque ita mirabiles aquæ effectus experietur. Vulneraria quoque est prædicta aqua, miroque progressu vlcera inueterata, tam interna, quã externa sanat. Confert etiam ad cancrum, si cum ea decoquas vermiculos, qui multipedes dicuntur. *Vsus aquæ ad ictus sclopetariorum.*

Aqua balsamica excellentissima aduersus omnis generis apostemata, vlcera interna, & externa: potissimum contra fistulas, & vlcera phagædenica, & maligna.

Ex æquis partibus foliorum, & florum Rosmarini, foliorum & granorum

Lauri
Saniculę
Veronicę
Peti
Myrti
Plantaginis

Destilla aquam, in cuius lib. 6. adde

Terebintinę Venetę lib. 1.

Gummi hederæ
& Cerasorum ana vnc. 3.
Thuris masculini.
Myrrhæ
Mumiæ veræ ana unc. 2. unc.
[illegible] *unc. 3.*
Macis
Piperis
Caryophyllorum ana unc. 1.
Sacchari lib sem.
Croci unc. sem.

Omnibus inuicem mixtis, fiat in retorta destillatio per cineres, vt artis est: donec recipiens sua sponte refrigeretur. Hanc aquam, quæ tota oleaginea est citra vllam rei alicuius separationem, serua in phialis probè clausis. Nam excellentissima est, & pretiosissima: ex ea lauabis fistulas, admotis solummodo eius aliquot guttulis: item vlcera cancrosa, phagædenica, & sordida, quæ vicina sunt malo mortuo, & mira videbis. Præstantissima quoque est ad carbunculum, & anthracem pestilentem ad vomicas, abscessus, apostemata, & interna vlcera. Offerendæ sunt tantum aliquot guttulæ cum vino albo, aut cum alio quodam iusculo, vel aqua vulneraria.

Carbunculus & Anthrax pestilens, &c.

Aqua podagrica.

℞. *Aquæ Destillationis spermatis ranarum,*
Tapsi barbati
Felicis ana lib. 2. sem.
Vrinæ pueri vinum bibentis lib 3.
His adde *Theriaces recentis unc. 2. sem.*
Vitrioli
Salis fusi
Aluminis ana vnc. 4.

Destillentur ad siccitatem per cineres: huic aquæ adde
Salis Vitrioli, id est, à suo colchotari
[illegible]*extracti vnc. 1. sem.*
Camphoræ
Croci ana drach. 2.

Misce. Ex hac aqua foueantur partes dolentes tepidè, sæpè noua, inmersione renouando linteola. Vel cum muria salis, & vrina pueri ana simul mixta, destilletur aqua ad eosdemmet dolores pacandos.

Aqua alia podagrica.

Recip. Foliorum, & florum sambuci viridium ana lib. 1. aut plus minus, prout libuerit, maiorem vel minorem quantitatem conficere. Contundantur omnia, & optimè macerentur in aqua vitæ, idque per dies duos vel tres in Baln. Mar. dein destillentur per vas vitreum, vel cupreum ad siccitatem: deque hac aqua bis in die foueatur pars dolens, eaque fidenter. & intrepidè vtere, vel etiam in ea Podagræ specie, quæ a calidis humoribus promanauit.

Alia aqua antipodagrica.

℞. *Spiritus Vini rectificati lib. 2.*
Mellis purissimi lib. 1.

Destillentur in balneo vaporoso: sic duos distillabis liquores: primus, est aqueus, secundus multo fortior, & sulphureus, quem seorsim reserua: magmati, siue remanentiæ adde croci orientalis integri vnc. 1. sem.

Terebentinæ Venetæ vnc. 2.
Castorei drach. 6.
Tartari ad albedinem calcinati lib. sem.
Salis fusi vnc. 1.

Phleg-

Phlegmatis vitrioli, a suo spiritu non separati vnc 4.
Lixiuij sarmentorum vitis lib. 2.

Macerentur per 24. horas: dein destillentur ad siccitatem: liquor qui inde emanabit seruetur etiam seorsim. Fæcibus remanentibus affunde priorem aquam reseruatam: macerentur, & destillentur: Tandem omnes liquores destillatos misce, & denuo per Balneum vaporosum destilla: sic habebis aquam antipodagricam miræ facultatis.

Hanc mihi aquam Germanus quidam, vir celeberrimus, tanquam singulare donum obtulit, affirmans, hāc esse ipsam aquam M. Rulandi. Eodem igitur, quo nobis constitit pretio, eam nunc reddimus, dignam eandem statuentes, vt in publicum hominum conspectum veniat. Eximios enim ipsius effectus vidimus in sedandis podagricis doloribus, si linteola in eadem mediocriter calefacta, & immersa membro dolenti applicentur.

Aqua ad ambusta.

℞ *Aquæ Stillatitiæ foliorum Filicis lib. 1.*
Phlegmatis vitrioli
& Aluminis ana lib sem.
Flor. Tapsi barbati
Folior. Hederę nigræ ana M. 1.
Limacum rubrarum
Ranarum
Astacorum, aut cancrorum fluuiatilium, ana N. 10.

Aqua spermatis ranarum ad ambusta. Destillentur in alembico plumbeo, satis magno: igne ex hac aqua foue adustum locum quinquies, aut sexies in die. Aqua quoque spermatis ranarum mixta cum solo vitrioli phlegmate multum confert.

Ante multos iam annos descripsi aquam quandam in meo sclopetario, ex Felicis tantum additione præparatam, quæ sola in ambustis præsentissimum, & summum est remedium, si linteola in ea imbuta loco affecto apponantur. Aqua sequens in eodem libro nostro descripta, ad eosdem vsus valet, potestque omni tempore parari.

Aqua cancrorum ad idem.

Aqua extēporanea cācrorum. Cancri aut gammari bulliant cum aqua Semperuiui maioris in vase duplici accurate occluso per diem integrum: post destillentur ignei subiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo, & abstrahatur, tum demum reseruetur. Inflammationi, ambustis, & carcinomati multum confert. Si ex cineribus capitis mortui salem cum propria aqua elicies, præstantius euadet remedium ad curanda carcinomata, & phagædenica omnia vlcera.

Aqua purgans.

Aqua purgans simplex. Accipiantur semina sambuci & ebuli, suo perfectæ maturitatis tempore, quod erit circiter Autumni initium: ex his prælo exprimatur vinum siue succus, conquassatis simul vinaceis siue nucleis suis internis: mixtis simul omnibus fiat destillatio. *Aqua purgans composita.* Hæc aqua super fæces suas cohobata, insignem purgandi efficaciam habet, præcipuèque serosos humores trahit, aromatizetur cinamomo, coriandro cum succo cotoniorum præparato, & similibus, Hydropicis dari potest ab vnc. 1. ad vnc. 2.

Vt ex iisdem, ad eosdemmet vsus aqua fiat composita, quæ nobiliores ac validiores purgandi vires obtineat.

Aq. vt supra destillatarum
Sem. Ebuli & sambuci ana lib. 1.

Succ.

Succ. Peti

Florum persicæ arboris ana lib sem.

His adde suo tempore

Flor. Ebuli

Sambuci

Hyperici

Centaurij ana m. 2.

Flores prius contundantur: dein omnia simul destillentur per retortam, ad siccitatem vsque, idque virtute caloris balnei vaporosi. Aquæ huic Adde.

Aloes succotrinæ vnc. 4.

Scammonij vnc. 2.

Myrrhæ vnc. 1. sem.

Cinnamomi

Sem. Fœniculi dulcis

Anisi ana vnc. 1.

Omnia iterum distillentur per retortam, cum suo recipiente, vt nihil expirare possit, idque in eodem balneo vaporoso: digestionis tempus duret ad dies vnius spatium, postea inferuescat balneum ad summum, vt ad siccitatem omnia destillentur; nec vllum adustionis periculum hic timendum erit: aquæ enim feruentis vapores, vase vndiquaque accuratissimè occluso, adustionem prohibent. Quæ distillandi ratio omnium est optima, tutissima & facillima, qua sola citra alterius rei additionem, ex omnibus herbis & floribus calefaciendi vi prædítis, aquæ & olea simul & vna elici possunt. Dicta aqua omnes humores clemen ter purgat, infantibus, qui lumbricis & corruptionibus internis infestantur conducit, nec non ijs, qui alia remedia vulgari modo parata, prorsus abhorrent. Dosis est ab vnc. 1. ad vnc. 2. habita ægrotantis naturæ viriumque ratione.

Aqua & olea simul & vnà eliciuntur ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris Bal. vaporosi.

Circa finem huius tractationis de aquis, vnicam adhuc coronidis loco addemus, quæ vomitiua & purgatiua simul existit. Huius admirandæ admodum sunt dotes in curandis febribus, etiam pestilentibus quæ hoc ipso tempore tyrannidem suam exercent in amplissima nostra Parisiensi vrbe: hæc insuper præstantissimos prodit effectus in persanandis pleurisibus, morbis multum popularibus & communibus: in quorum curationibus hodie infiniti errores committuntur: Quibus rationibus permotus, occasionem hic vel inuitus arripui, publici commodi causa, non diutius celandi tam arduum, & excellens secretum, quamuis id præter institutum, ex metallicorum remediorum familia desumptum sit: huius enim classis medicamina alio nobis reseruanda proposueramus, nempe in pharmacopœam nostram spagyricam, quæ propediem hanc quoque lucem visura est, modo Deus Opt. Max. nobis exiguam adhuc huius vitæ vsuram largiatur. Scio non defore criticos aliquos Censores, qui cum sint metallicorum medicamentorum acerrimi hostes, ob conatus nostros candidos proculdubio indignabuntur, nosque reprehensione & ignominia lacessere haud dubitabunt. Sed parum certè moueor ab ipsorum indignatione, dummodo nobis certò constet labores nostros in publicum cedere vtilitatem. Satis est saltem ijs placuisse & profuisse, qui nomis istis, nulla in re inferiores existunt: hi me dignum fauore suo existimabunt, meaque me laude minimè priuabūt. Sed quoniam hoc remedium metallicum & chymicum est, in eo describendo vocabulis artis chymico medicis intellectu facillimè vtar: cùm isti soli tam splendidis & lautis ferculis gustandis digni sunt.

Aqua vomitiua & purgatiua simul.

R. Magnesiæ Saturninæ palinæ, & pellucidæ, & lapidis vel salis prunellæ ana, misceantur, ignientur, & calcinentur calcinatione philosophica, magnesiam inuenies calcinatam & coloratam instar hepatis, quam

Magnesia Saturni, & Sal. prunella.

quam dulcorabis & vsibus reseruabis.

Crocus metallorum. Puluis hic erit instar alicuius croci, eique nomen croci metallorum verè competit, si quidem magnesia à qua originem traxit, est metallorum radix & primum ens. Eius accipe vnc. 1. aquæ cardui bened. lib. 2. vel tres: cinamomi vnc. sem. macerata omnia per biduum aut triduū: deinde transcola, & viui reserua hanc aquam, quæ iure optimo meretur nūcupari aqua benedicta: insignes enim & mirandos edit effectus: de hac sume vnc. 1. sem. aut amplius horis matutinis: non est ingrati saporis, blandè prouocat vomitum, & quatuor aut quinque sedes, euacuando per superiora & inferiora simul, quod vix præstabit aliud remedium. Vsurpatur vt supra felicissimè ad omnis generis febres, etiā pestiferas; pleuritides item, aliosque deploratissimos affectus, qui ob radices profundius validiusque infixas, vix subigi & edomari possunt.

Aqua benedicta ex croco metallorum.

ADDITIO.

Equidem ignoro, num aqua benedicta doctissimi Martini Rulandi cum hac æquiparanda sit, necne: filij tanto patre dignissimi erit, id edocere, & planè mihi persuadeo, eum in gratiam publici boni aquā suam, diu iam celatam, tandem in lucem productum. Obseruaui in eius centurijs permulta & egregia curationum experimenta, quæ in varijs affectuum generibus ab ipso præstita sunt, & præcipuè in pleuritide, cuius morbi curam, paucorum dierum spatio, plerumque citra dierum criticorum obseruationem, venæq; incisionem absoluit.

Aqua benedicta M. Rulandi aduersus pleurisim.

Fuit autem à nobis alias in obseruationibus nostris animaduersum, pleuritidis quandam speciem esse, quæ in omnibus veram, & legitimam, non autem spuriam æmuletur: orta ea est à malignis & acribus vaporibus, ab inferioribus partibus sursum in pectoris regionem delatis, ex quorum virulentia, & acrimonia, tunicæ, pleuræ dictæ, inflammatio, nec non venarum erosio excitatur, vnde sanguinis expuitio, spirandi difficultas, febris, & alia symptomata, quæ veram pleurisim comitari solent, consequuntur: Vbi purgatio, cum huiusmodi præsidijs instituta, sanguinis detractioni, & ecoproticî exhibitioni, longe lateque præferenda erit. Sed huius rei veritatem cognoscent ij, qui Ferrariæ in Xenodochio aliquandiu degerunt: vbi infinita pleuriticorū cadauera quotidie dissecantur, in quibus viscera interiora, stomachus videlicet & intestina lumbricis & vermibus tota infarcta reperiuntur. Huiusmodi pleuritides, quæ ab ijsdem, quibus pestilentes, ortus sui causam ducūt, auxilium tale exposcunt, quod facultatem habeat vermes expellendi, & corruptionum incommoda tollendi: qualis est virtus & proprietas Mercurij, rerumque mercurialium, sicut id omnibus satis constat. Nec dubitandum erit, quin dicta magnesia, quæ eandem participat proprietatem, in eiusmodi affectibus tam suspiciendos & propè diuinos effectus sit ostentatura.

Pleuritidis notha species.

Mestruus lumbricorū, bestis.

Quoniam autem nobis de pleuritide sermo est, quod morbi genus frequēter admodum, et cum imminenti mortis periculo ferè vbique grassari solet: hic à ratione non alienum erit, si contra eiusmodi affectum, quædam adhuc remedia propria experientia, à nobis multoties comprobata, proposuerimus.

Primum est aqua papaueris rheadis, ex qua exhibentur vnc. 3. vel 4. cum drachma 1. pulueris ex corallo rubro, auellanis rubris, & lucij piscis mandibulis compositi. Vidi hoc solo remedio nulloque altero siue interno, siue externo adhibi-

Aqua papaueris ad pleuritidem.

to, elegantes simul & certos experimentorum effectus.

Pomum ad idem malum.

Si malum perseueret vltra tertium diem, dandum erit sudorificum aliquod, quod eidem morbo sit congruum & specificum, cum pomo curtipendulo excauato, & olibani siue thuris masculi drachma una repleto, & ad ignem cocto, adeò vt puluis olibani ac pomi substantia, inter coquendum commisceantur. Sunt qui adijciunt tantillum sacchari candi. & ita pomum edendum offerunt. Post deglutitum pomum assumat æger subitò duas vel tres vncias aquæ cardui benedicti, & stragulis coopertus, multum sudet. Huius remedij beneficio innumeros pristinę valetudini restitutos nouimus.

Aqua ophtalmica.

Aqua ophtalmica ex crocco metallorum.

Si huius croci ex dicta magnesia parati, & prorsus insipidi, accipias drachmam vnam vel duas & infundas cum aquarum euphragiæ, fœniculi, aut similium, quæ oculorum affectibus idoneæ sunt & salutares vnc. 5. vel 6. aquam conficies ophtalmicam, miræ admodum virtutis contra amblyopiam, amaurosim, & suffusionem oculorum. Potest guttatim in oculum instillari citra vllum doloris sensum; cuiusuis enim acrimoniæ expers est: Ex ea etiam oculus singulis matutinis, idq; ad plusculos dies irrigari debet. Hæc tantæ virtutis est & energiæ plena,

Aqua mirabilis vel ab extra ventrem laxans.

vt etiam exterius oculo applicata aluum ipsam sollicitare possit. Hinc idcirco nubeculatum visum turbantium, discussioni, similibusque affectibus multo aptior est, quam cætera quæque collyria, ex corrosiuis composita, vt inter alia est aqua cærulei coloris, quæ paratur ex aqua pluuiali & sale ammoniaco, diu in peluitonsoria simul agitatis, cui spiritus vitrioli ea agitatione commixtus eleganteni inducit viriditatem eaque multi, haud infelici successu vtuntur. Sed ex inflammatione & dolore, quem adfert malum subinde acuitur, adeò vt aqua, ex croco dictæ magnesiæ concinnata multo præstantior, meo quidem iudicio habenda sit, vt potè quæ citra vllum dolorem efficaciter & vtiliter operetur.

Optarem equidem, aquam meam ophtalmicam pari vel ad minimum non inferiori virtute præditam, tantas quoque promereri laudes, quantas Martinus Rulandus adscribit aquæ suæ, quam in amisso penè visu restituendo, stupendos planè effectus prodidisse affirmat. Sed quorsum hæc enarro? vt nempè ipsum Rulandum filium ad tam vtile & rarum secretum tandem proferendum, & bonis cordatisque viris, vel publicæ vtilitatis ergo communicandum, tacitè pelliciam.

Aqua antepileptica ex magnesia dicta, & crusta panis.

Ex dicta magnesia, nulla addita præparatione alia & ex crusta panis puluerizata, elicio per cornutam ad ignem satis magnum aquam antepilepticam, quam pluris facio cæteris omnibus supra descriptis, quantumuis è varia vegetabilium familia petitis. Huius non mediocres effectus in pluribus feliciter expertus sum potissimum autem in I. Vignone, Eustachij illius typographi magni nominis filio, is a pueritia in Germania educatus, circa decimum octauum ætatis annum, graui admodum epilepsia corripitur, quam ex omnibus signis idiopathicam, omnium que pessimam pronunciare licuisset; auxilium primò & opem à doctissimis quibusdam in Germania medicis imploratam, adhibuit: tandem in natale solum à parentibus euocatus, me cum I. Antonio Haraceno viro doctissimo alijs quibusdam celebribus medicis accersiuit; vbi cùm à nobis communi consensu, iuxta artis præcepta, omnibus præscriptis & tentatis remedijs vulgaribus, nihil pro

ficere-

sceretur, sed frustra omnia fierent, imò moribus indies adeo increscerer, vt, cum antea semel in septimana, postea singulis ferè diebus, horrenda mali accessione, & insultu æger infestaretur. Hinc D. Candolius affinis eius, & veteri amicitia mihi coniunctus, illum fidei, & curæ meæ priuatim commendauit, obnixè petens, vt præter illa vulgaria auxilia, aliquod singulare de meis profligando morbo adhiberem: cuius petitioni, frustra tentatis ceteris omnibus, tandem locum lubens dedi. Purgatione igitur semel tantum præmissa cum panchymagogorum meorum vno, statim vsum prædictæ aquæ meæ antepilepticæ ad triginta, vel quadraginta dies singulis matutinis continuandum præcipio: in cuius secunda exhibitione vermiculorum quoddam genus in excrementis hinc inde volutari animaduerto. Hæc enim aqua proprietatem habet aluum bis vel ter, citra corporis tamen vllam perturbationem, aut vomitum commouendi: cuius aquæ continuo vsu indies, magisque infinitus vermium numerus educebatur: hæc enim tanti mali minera & fomes, in occulto nimis delitescens, post exhibitionem vigesimam vel vigesimam quintam tandem sese prodebat: qua expulsa & penitus excisa, æger tam firmam recuperauit sanitatem, vt ab eo tempore, quo sanatus est, ne vel minimum huius mali vestigium perceperit. Hæc est huius curæ historia, quæ ante annos plusquam viginti, per Dei gratiam, feliciter & exuoto successit. Hanc vt verissimam de industria hic commemorare, oculisque subijcere volui, vt indubitanter omnibus constet, quam potentes, & planè inenarrabiles sint effectus horum medicamentorum, vulgo incognitorum: quorum tamen notitiam in patriæ, ac reipub. emolumentum magis, ac magis cessuram, apud plures ex animo precor, & exopto.

Alia aquas praparandi ratio, ex omnib. aromatibus, herbis floribus & seminibus calidis fiet.

Præter enumerata tam simplices, quam compositas artificiosas aquas, quas pristino splendori restituimus, ars spagyrica alias aquarum differentias, nouo nos docet artificio componere; præsertim verò ex omnibus aromatibus, herbis, floribus, & seminibus calefaciendi dote præditis: hæ autem aquæ paratu facillimæ sunt, ex quibus plurima emergunt commoda, & quarum ope olei plura genera maximè aerea, & partium tenuitate efficacissima eliciuntur. Verum, quia omnibus ferè notæ huiusmodi, aquæ exiltunt, in ijs recensendis non multum immorabimur: præcipuas tantum in medium proferemus, atque illas, quas pharmacopœi semper paratas in officinis habere debent, quod scilicet propter insignes operandi vires in quotidianum vsum cadant, nec ratio aliunde petenda, quam quod nobiliori quodam modo simplicium medicamentorum, vnde extractæ fuerunt, facultates ferè totas, & integras in se contineant.

Olea simplicium aquis innatans.

Eodem modo simplicium olea, quæ proprijs aquis supernatant eliciuntur, quæque effectus exerunt non paucos atque vulgares. Aquæ etiam modo dictæ ad syrupos diuersimodè concinnandos proderunt, basimque subministrabunt, quorum inuentionem mihi iure adscribere possum, vt ex capite de syruporum restauratione latius patebit.

Exordiemur autem ab aqua cinnamomi, quia eius usus, & vulgatior, & notior est, ea itaque sic parabitur.

AQVA CINNAMOMI.

Aqua cinnamomi, cum vino, & aqua rosarum.

Recip. Cinnamomi vnc. 4. quod crassiusculè conquassatum, & in æquis vini albi generosi, & aquæ rosarum partibus (alij in solo uino) duorum aut trium dierum spacio infusum in alembico destillant: atque sic aquam lacteam, quæ simul in se partem sulphuream, & olea-

ginosam cinnamomi continet, eliciunt, accurateque adseruant. Quod si magnam eius quantitatem componere velis, vtere æneo vase maiusculo, cui refrigeratorium annexum sit. Vulgo pro singulis cinnamomi libris vini albi, & aquæ rosarum, ana libræ duæ adijciuntur. Quia vero non multum olei ex cinnamomo extrahi potest propter partium illius tenuitatem, vnde fit, vt cum aqua commisceatur, propterea vinum album, & aqua rosarum peculiariter, & præcipuè vsurpantur, quorum loco in aliorum aromatum, herbarum, florum, & seminum destillationibus, aquam dumtaxat communem assumimus. Exempli gratia.

Aqua Garyophyllorum cũ aqua communi.

Recip. Garyophyllorum conquassatorum lib. 1. aut duas, aquæ fontanæ tepefactæ quadruplum, imò plus, si visum fuerit; hæc recipiantur vase æneo commemorato, cui vasculum refrigerans adhæret; macerentur per vnum, duos, aut tres dies, post mediocris ignis supponatur, ita vt aqua bulliat; tum euaporantem conspicies, secumque oleum Garyophyllorum deferentem, quod quia quouis alio grauius est, totum ferè imum petit. Ab aqua verò secernitur cum infundibulo, (vt vocant) & lagenula ritè occlusa reconditur. Aqua, quæ remanet post olei sui separationem, turbida est, & oleaginosa: odor, & sapor Garyophyllorum impressi tam vegeti existunt, vt, si ea hauriatur, aut naribus admoueatur, qualitates garyophyllorum quã maximè indicentur.

Oleum ab aqua infundibulo separandum.

Ex hac aqua, quemadmodum ex aliis, quæ hac arte extrahuntur, ex qualibet aromatum specie, vt pipere, nuce moschata, mace, Zingibere, cubebis, & huiusmodi ceteris, ut etiam ex omnibus seminibus, & baccis calidis, lauri scilicet, iuniperi, foeniculi, anisi, cumini, dauci, pœoniæ, &c. denique ex herbis, & floribus, calore pollentibus, vt saluia, rosmarino, thymo, hyssopo, ruta, calamentha, origano, pulegio, mentha, betonica, & similibus, componi poterunt syrupi, qui longe melius vires simplicium, ex quibus concinnantur, sibi concreditas seruabunt, geminasque facultates multo efficacius referent, quam eorundem aquæ, & decoctiones gregaria via paratę, vt paulo post dicturi sumus, vbi de syrupis cum ijsdemmet aquis præparatis agemus, & consequenter suo loco cuilibet compertum erit, quibus vsibus olea ipsorum simplicium inseruiant, quæ, vt monuimus, a proprijs aquis separari debent.

Ex omnium horum simplicium aquis cõponuntur syrupi.

Sed hæc de aquis tractatio hucusque sufficiat. Temporis nunc ratio postulat, vt vela contrahamus, ne forte longiori mora in uertices inextricabiles abrepti benigno lectori molestiam creare videamur. Plures aquas fragrantes, & odoratas ad faciei decorationem, pustulas, impetigines, lentes, maculas, aliosque externos affectus conferentes, in secundum librum nobis reseruamus describendas, quas, in humani generis vsum, in medium proferre non recusabimus.

Aquæ ad externos faciei affectus secundo libro tradẽtur.

De Decoctis. Cap. VIII.

Fatemur equidem, celebrem decoctorum vsum longo iam tempore in communi pharmacia extitisse, quem nec ipsi improbamus, sicut falsò de nobis garriunt quidam Censores. Sunt tamen potissimum duo, quæ in ijsdem desideramus, ob quæ nostræ reformationi haud immeritò ipsa subiicienda putauimus. Quod vtique æquus lector ipsemet secum paulisper consideret, nostroque conatui haud grauatè fauere dignetur.

Primum est, quod in horum decoctorum compositionem, ex communi more recipiantur ingredientia

tia adhuc viridia, & superflua humiditate scatentia: ex quibus essentiam & virtutem elicere conantur, decoctionibus cum aqua sola fontana, vel fluuiali factis, Ac, licet decocta huiusmodi per manicam transcolentur, & cum oui albumine clarificentur, prout moris est, compertum tamen est, ipsa paucorum dierum spatio situm contrahere & corrumpi. Qua ratione igitur potest id, quod per seipsum facilè corrumpitur, à corruptione vendicare corpora nostra, in quem tamen finem pleraq; fere decocta ægrotis præscribuntur, ac offeruntur? Vt igitur ieiunis his, & imperfectis operandi vijs consulamus, necesse erit, vt, simul ac clarificatio fuerit facta, ad huc aliæ duæ ipsam consequantur operationes: digestio scilicet & fermentatio, quarum ope & vi paucis post horis separari percipies materiam quandam crassam, ac terream in eo, quod purissimum & clarissimum credebatur, adhuc delitescentem, quæ huius corruptionis vnica causa existit: quemadmodum de his fusius dicetur in cap. de Syrupis, vbi modum ex varijs herbis, fructibus, & floribus, exprimendi succos docebimus: ex quibus digestis, fermentatis, & perfectè depuratis, syrupi in longissimum tempus, citra sacchari, mellisvè additionem reseruandi conciunabuntur.

Digestio & Fermentatio decoctorũ post clarificationẽ vulgarem.

Alterum, quod notatione & reformatione nostra in primis etiam opus habet, est, quod sæpe numero eiusmodi decocta fiant ex lignis, corticibus, radicibus, herbis, seminibus, & floribus, omnibus siccis, ac omni humiditate excrementitia spoliatis, quæ cum aqua in vase aperto decoquuntur, adeo, vt hoc modo partes illorum acidæ, & mercuriales, vt sulphureæ, siue oleosæ, in quibus præcipua illorum virtus, & proprietas delitescit, deficiant, indeque eiusmodi decocta, vt plurimum, aut omnino nullius, aut exiguæ saltem efficaciæ comperiantur.

Decocta perperam fieri vase aperto.

Huius dicti veritas stabilitur etiam per ea, quæ modo sub finem de aquis diximus; vbi modum proposuimus, quo ex omnibus aromatis, ex seminibus, herbis, & floribus siccis, calidis, & fragrantibus aquæ & olea elici possint, quæ integras, & totas ferè suorum simplicium facultates retineant: quod equidem soli destillationi, cum vase optimè clauso acceptum ferendum est; nunquam enim id præstabit ea decoctio quæ fit cum vase aperto: cuius rei, vt periculum facias, accipe vnicam tantum libram Sem. anisi, addendo quinque aut sex libras aquę; Si ex eo, more chymico, oleum vase clauso destilles: hęc aqua, separato oleo, anisi odorem, ceterasque eius qualitates, quibus imprægnata est, longe perfectius æmulabitur & reseruabit, quam decem, vel etiam plures librę anisi, cum ea aquæ quantitate cocti, qua vulgo decoctiones cum vase aperto parari solent, vbi spiritus anisi pereunt, & prorsus euaporant. Idem de ceteris omnibus aromaticis, fragrantibus, & calidis, quod de aniso, sentiendum est: in primisque notandum, in decoctis hydroticis, & sudorificis paratis ex guaiaco, & alijs rebus sudorifica proprietate pollentibus, id necessario obseruandum esse.

At dices, hunc morem ita studio sè admodum obseruari, vt eiusmodi decocta in duplici vase prępárentur. Sed ratio hęc nullius prorsus momenti esse potest, siquidem partes illæ acidæ, & oleaginosæ, quibus plurimum abundat guaiacum, nihilominus eo modo dissipantur, & in auras euolant: spiritus enim sunt subtilissimi, in quibus tamen omnis virtus sudorifica, & balsamica consistit. Quibus incommodis vt subueniamus, decoctio illa fieri debet in vitro circulatorio, vel pellecano, vbi nihil omnino expirare potest: si desideretur pellecanus, in cor

G 2 nuta

nuta vel retorta, vel in uase æneo, ſtanno interius obducto, cui refrigerium ſuum appendeat, quodque eiuſmodi decoctis aptum ſit, & in longum tempus vſui tuo inſeruire poſſit. Vt vt ſit, opera danda eſt, vt uas tuum, ſiue vitreum ſit, ſiue cupreum, aut ſtanneum, accuratiſſimè claudatur, ita vt nihil prorſus euaporet, & de liquore tuo vel nihil, uel minima tantum portiuncula imminuatur, aut pereat. Vnde libræ vni guaiaci libræ tantum tres aquæ addantur, & ita ſatis diluta erit decoctio: nihil enim de ea, aut parum exhalat, & in ſummum conſumitur.

Coctio hæc multo accuratius perfici poteſt balneo vaporoſo, quam quouis alio caloris genere. Si vſus fueris cornuta, vel alembico, ea quæ deſtillaueris, fæcibus ſuis rurſus addenda erunt, & dein totum decoctum per manicam traijciendum, vt clarificetur. Pro doſi exhibebis tres uel quatuor uncias, & excellentes effectus in ſudore prouocando videbis. Exempli loco hic proponimus decoctum Guaiaci, ad cuius imitationem parari poterunt quæuis alia ex rebus calidis, & aromaticis. Neque hic tempus ſpectandum eſt, cuius reſpectu quidem vulgaria illa citius parantur: ſed hæc diuturnitatem temporis infinitis commodis inde emergentibus reſarciunt: interim tamen, vel admittere, vel repudiare horum vſum, liberum cuiuis eſto. Temporis ratio nunc poſtulare videtur, vt ea proponamus decocta, quibus Pharmacopœam noſtram ornandam, ac ditandam conſtituimus.

Decocta {
- *Lenitiua aperitiua refrigerantia.*
- *Lenitiua aperitiua calefacientia.*
- *Carminatiua*
- *Diuretica.*

Decocta præparantia. {
- *Bilem,*
- *Pituitam,*
- *Melancholiã, ſiue atrabiliarium ſuccum.*

Decocta purgãtia vel {
- *Bilem, pituitam, melancholiam ſeorſim.*
- *Omnes humores ſimul*

Decocta / Decocta {
- *Hydrotica varij generis.*
- *Vulneraria.*

Decocta {
- *Varia ad diuerſos corporis humani affectus, multiſque & certis experimentis comprobata.*

Decoctio lenitiua aperitiua refrigerans.

℞. *Rad. Taraxaci*
Graminis
Acetoſæ
Oxylapathi ana ℥. j.
Paſſul.
Liquiritiæ ana drach. 6.
Cichorij
Endiuiæ
Scariolæ
Agrimoniæ
Portulacæ
Acetoſæ
Lactucæ
Fumariæ
Capill. omnium ana M. j.
Sem. Quatuor frig. maiorum.
Althææ ana vnc. ſem.
Prunorum Damaſcen. nu. 10.
Iuiubarum paria 6.
Flor. Violarum
Bugloſſæ
Roſarum rubr. ana p. j.
Fiat decoctum: aromatizetur, ſi ita placuerit, pauco cinnamomo, & edul-

Digitized by Google

edulcoretur saccharo; vel addatur syrupus violaceus, vel acetosus, limonum, & similes.

Decoctio lenitiua aperitiua Calefaciens.

℞. *Cort. Fraxini*
Tamarisc. ana ℥. sem.
Fœniculi
Petroselini
Polypodij ana vnc. 1.
Prunorum Damascen.
Iuiubarum ana paria 6.
Passul.
Liquiritiæ ana vnc. sem.
Lupul.
Agrimoniæ
Betonicæ
Primulæ veris
Fumariæ
Ceterach
Polytrici
Absynthij
Petroselini ana M. 1.
Asari drach. 2.
Sem. Cardui benedicti
Citri.
Et corticis eiusdem ana dra. 3.
Sem. Maluæ
Althea
Citoniorum ana drach. 2. sem.
Flor. Genistæ
Buglossæ
Borraginis ana p. 1.

Fiat decoctio; coletur, clarificetur, aromatizetur, & dulcoretur, vt supra, saccharo, vel adde syrupi de duabus vel quinque rad. & capill. veneris q. sufficit.

Decoctio carminatiua seu flatus discutiens.

℞. *Rad. Fœniculi vnc. 1.*
Thymi
Pulegij
Serpilli ana M. 1.
Passul. Corinthiac. ℥ 1.
Sem. Fœniculi dulc.
Anisi
Dauci
Cumini ana drach. 3.
Cinnamomi vnc. sem.
Flor. Anthos
Camomillę veræ ana. p. 2.

Decoquantur in hydromelite malnatico. Dosis vnc. 2. vel tres.

Decoctio diuretica.

Recip. Rad. Vincetoxici
Rubiæ tinctorum
Valerianæ
Pimpinellæ ana vnc. 1.
Liquiritiæ vnc. sem.
Betonicæ
Capill. omnium ana M. 1.
Sem. Bardanæ
Fœniculi
Milij solis
Anisi
Cuscutæ
Baccarũ Iuniperi ana drach. 3.
Fructuum alkekengi nu. 10.
Flor. Genistæ p. 2.

Coquantur, aromatizentur cinnamomo, & dulcorentur melle anthosato.

Decoctum præparans bilem nimia adustione incrassatam, & soluens obstructionem in visceribus: quod in plerisque febribus etiam ardentibus cótingere solet.

Recip. Rad. Taraxaci
Graminis
Petroselini

Acetosæ

Acetosæ
Eryngiorum
In aceto maceratarum ana.vnc.1.
Passul.Corinthiac. drach.6.
Liquiritiæ vnc. sem.
Cichorij cum toto
Scariolæ
Agrimoniæ
Cuscutæ
Fumariæ
Lupulorum
Hepaticæ
Polytrici
Adianthi ana M. 1.
Sem. 4. Frig.Maior.
Et Minorum
Sem.Citri.& cort. eiusdem ana dracb.3.
Flor. Genistæ
Violarum
Borraginis
Buglossæ ana. p. 1.
Coquantur in sero lactis. Huic decocto adde,si velis,
Oxymelitis simplicis
Syrup.Acetos.compos.
De limonibus
De succo acetosæ q.suff.

Ad bilis autem tenuitatem emendandam decoctum parabitur, vt sequitur.

Recip. Rad. Acetosæ
Cichorij
Buglossæ ana vnc. 1.
Iuiubarum par.6.
Endiuiæ
Portulacæ
Lactucæ
Acetosæ ana M. 1.
Sem.Cuscutæ
Cucumeris
Melonum
Lactucæ
Psillij
Citoniorum
Papau.albi ana vnc.sem.
Flor.Violarum
Nenupharis ana p.2.
Gummi arabici
Tragacanthi ana drach. 2.
Fiat decoctio,in colatura dissolui poterunt.
Syrup.De papau.
De nenuphare
Violis
De rosis siccis &
Diacod.sine speciebus q.suff.

Decoctum præparans pituitam.

Recip. Rad. Acori
Cyperi
Fœniculi
Petroselini
Apij ana vnc. 1.
Polypodij
Passul.ana drach.6.
Betonicæ
Chamædr.
Chamæpit.
Thymi
Hyssopi
Sem.Anisi
Fœniculi
Cort.Citri ana drach. 3.
Flor. Primulæ veris
Anthos
Stœchados
Betonicæ ana p. 1.
Zingiberis
Cinnamomi ana drach.2.
Coquantur in hydromelite:in colatura dissolue:
Syrup.De calamintha
De Betonica simpl. & cõpo.

De

De corticibus citri
Bizantinum compos.
De prassio
Et huiusmodi.

Decoctio ad parandum succum melancholicum crassum, tartareum, & fæculentum, constare debet partim ex his, quæ incidendi & attenuandi vim obtinent, partim etiam ex iis, quæ mediocriter calefaciunt & humectant, exempli causa.

Recip. Cort.cappar.
Tamarisc.
Fraxini ana vnc.sem.
Rad. Enulæ campanæ
Polypodij
Oxylapathi
Graminis
Asparagi
Fœniculi ana vnc. I.
Herb. Buglossæ vtriusque
Fumariæ
Lupul.
Agrimoniæ
Melißæ
Thymi
Epithymi
Herb.capill.omniũ ana M. I
Sem. Cardui benedicti
Cuscutæ ana vnc.sem.
Flor. Genistæ
Tamarisci
Violarum
Borraginis
Buglossæ ana. p. I.

Coquantur ex sero lactis, addendo sub finem coctionis

Succor. Depurat. pomorum redolentium
Fumariæ
Buglossæ ana vnc. 3.

Dein colentur & aromatizentur cinnamomo: his adde

Syrup Fumariæ
Scolopendriæ
Sabor
Buglossæ q. suff.

Ad atram bilem præparandam, quę ex, Gal. sententia toto genere à succo melancholico differt, decocta constabunt, partim ex his, quæ bilem retorridam & adustam refrigerant & humectant: partim ex his, quæ eius crassitiem incidunt, de quibus iam supra egimus: fiunt autem decocta in succis depuratis fumarię, lupul. buglossę, pomorum redolentium, & id genus alijs, in quibus syrupi de epithymo, de bizantiis addi poterunt. *Lib. de atra bile.*

Hæc rursus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenetica, Nephritica & Hysterica concinnari poterunt, si ea simplicia, quæ his partibus conueniunt, addideris. Quæ simul & semel purgantia efficies, si decoctis ad bilem præparandam aptis, cholagoga, qualia sunt tamarindi, rhabarbarum inter simplicia; inter composita Diaprunum solutiuum, elect. Ros. Mes. & elect. de Psillio: infundantur & admisceantur.

Phlegmagoga vero reddes, si cnicum, & agaricum: & inter composita Diaphœnicum, Diaturbith, elect. Indum maius & minus decoctis, quæ pituitam pręparare apta nata sunt, addideris.

Vt melanagoga efficiantur, senam, epithymum: & inter composita confect. Hamech, Diasennam, Syrupos helleboratos ijs decoctis, quæ ad vtriusque melancholiæ præparationem conuenire scripsimus, addere poteris; quorum remediorum sigillatim formulas, describere, esset superuacaneum.

Addam saltem vnicam decocti formulam, qua simul & semel, sensimq; tum præparari, tum deturbari noxij omnes

Digitized by Google

omnes humores poterunt, idque per epicrasim, vt dicunt.

Recip. Polypodij querni
Sem. Carthami contusi ana drach. 10.
Passularum
Liquiritiæ ana drach. 6.
Cort. Fraxini
Tamarisci ana vnc. sem.
Prunorum Damasc. paria. 10.
Flo. Fumariæ
Melissæ
Eupatorij Mes.
Lupul.
Agrimoniæ
Chamæd.
Chamæpit.
Et capill. omnium ana m. 1.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Genistæ
Tamarisci ana p. 1. sem.
Trium cordialium
Nymphea ana p. 1.
Agaric. rec. troch. cum suo nodulo
Hermodactylorum,
Fibrarum rad. hellebori nigri ana vnc. sem.

Coquantur in æquis partibus seri lactis, & aquę pomorum redolentium, vel fumariæ: in colatura clarificata, infunde, ac tandem parum decoque.

Foliculorum senę vnc. 1. sem.
Rhabarb. electi drach. 4.
Cinnamomi
Garyophyllorum ana drac. 1.
Epithymi p. 1.

Facta tandem expressione, & colatura reducta ad vnc. 16. dissolue.

Syrup. violati ex nouem infusionibus.
Oxymelitis maioris Iuliani ana vnc. 2.

Fiat apozema in 4. doses, pro 4. matutinis consequentibus, vel alternis, secundum operationem & vires.

Hæc decocta purgant omnes humores vitiosos, & eos etiam, qui ob tenacitatem, & contumaciam suam minus expelli, primoque insultu vix moueri, aut extirpari possunt: Reiterandus est illorum vsus bis ad minimum, aut etiam amplius, prout mali radices validius profundiusque inhęrent. Hæc purgandi ratio massam sanguinis mundificat, omnes corruptos, & putridos humores, vermium authores è corpore aufert; prodest omnibus affectionibus melancholicis, vertiginibus, epilepsijs, paralysibus: Confert etiam cachexijs, febribus quartanis, & similibus affectibus, qui ob contumaciam suam eccoproticis vix cedunt.

Cautio.

Omnia decocta, quæ ad mucilaginosam, & crassiorem substantiam iam redacta, & virtutibus simplicium, quæ in illis coquebantur, imprægnata sunt, in posterum minus idonea sunt, ad essentiam, & vim purgatoriā ex simplicibus eliciendam. Præstat igitur eiusmodi purgantia simplicia infundere, & decoquere cum aquis destillatis cichorij, buglossæ, acetosæ, pomorum redolentium, fumiterrę, & similium, quæ indicationum scopo inseruiunt; vbi correctiua illorum, nec non syrupi affectibus debellādis apti, simul addi poterunt: & sic euadent multo vtiliora, & tam visu, quàm gustu iucundiora decocta. *Aqua destill. ad eliciendum vim purgantium sunt meliores decoctis.*

Ad finem harum decoctionum purgantium vnam hic inserere placet, qualem plerumque pręscribere soleo delicatis, & qui natura sua à remedijs tam turbidis & nauseabundis adeo

adeò abhorreant, vt quidvis pati malint, quã de ijs vel minimam guttulam degustare.

Accipio folliculorum senæ opt. mundatorum drach. vj. hæc patinæ argenteæ, aut alij vasi apto imposita, in aqua pomorum redolentium aut fragorum, quæ duæ omnium sunt suauissimæ macero: aquæ quantitas non maior sit, quàm vna dosis requirit, vt melius purgatoria senæ proprietate imprægnetur: acciditatem ipsi cum succo limonum inducere soleo. Verus chymista, qui mirandas acetorum suorum montanorum vires expertus est, ad reddendum aquam acidulam, acetosos suos liquores admiscendos haud extimesceret. Correctiui loco addi potest, si ita videbitur, paululum cinnamomi: omnia macerentur per 24. horas ad minimum: dein leuiter bulliant, & fortiter exprimantur: in qua expressione adde succi pomorum redolentium recens extracti vnc. j. sem. sacchari candi pulverizati vnc. sem. quod præstat ad maiorem clarificationem: (alias sacchari additione supersederem: siccus enim pomorum decoctus eius vicem subministrabit) cum oui albumine exquisitè agitata omnia admoueantur igni, clarificentur iuxta artem, potio sic erit clarissima, boni odoris, ac ne tantillum quidem fastidij concitabit, aluumque prætereà blandè & vtiliter deijciet. Syrupus rof. pallidarum, alijque similes, enarratis potionibus admixti, ingratum ipsis saporem inducunt. Sed hi pro ijs, qui palatum habent non adeò delicatum, addi possunt. Si opus sit, rhabarbarum, necnon alia laxatiua his addes, poteftque maior quantitas, si res postulabit, præparari. Addo autem pro vna dosi senæ drachmas sex, eo quod clarificatio quartam ad minimum partẽ virtutis medicamenti auferat. Sequamur nunc ordinem nostrũ, & ad decocta hydrotica accedamus.

Decocta hydrotica.

Decoctiones hydroticæ plerumque parantur ad curationem diuersorum affectuum, quorum quilibet opus habet sudatiuis specificis & peculiaribus remedijs; quemadmodum id ex variis formulis ordine hic in Pharmacopœa nostræ conde corationem describendis liquidò patebit.

Eiusmodi remedia propriè locum habent in luis venereæ curatione, quam communi & vsitato nomine Diætam appellitant. Totum enim id temporis spatium, quo eiusmodi decocta ægris offeruntur, stricta valdè & seuera victus ratio imperatur: quamuis prouocatio sudoris sit peculiare & proprium remedium, ad edomandos huiusmodi affectus, quorum venenum in abscondito inhærens, & per ipsas venas transfusum primariò adoritur hepar, facultatemque naturalem, non secus ac serpens ictu suo venenato primum occupat cor: Canis rabidus functionem animalem: lepus marinus pulmones. Quemadmodum igitur videmus, in febribus continuis adeò prouidam esse naturam, vt ad expellendas impuritates in venoso genere inhærentes vt plurimũ, tanquam crisibus salutaribus vtatur euacuatione per sudorem, vel per vrinam: sic etiam huius venenimalignitas per eundem sudorem extruditur. Hinc natum est illud, quod vulgò dicunt: *sudare pustulas venereas*. Verum quidem est, eiusmodi morbos sępenumerò per vrinę profluuium finiri: siquidem sudor & vrina ex eadem profluunt materia: omniaque sudorifica, citra omnem dubitationis ansam, simul diuretica existunt. Sed de his abundè satis egimus in consilio nostro de lue venerea, ita vt non necesse sit, hic plura addere. Rectà nunc accedamus ad descriptiones nostrorum hydroticorum, quę ijsdem af-

fectibus, quibus Guaiacum, & lignũ Indicum, conducunt: quorum quatuor formulas, præ ceteris vsitatissimas hùc proferemus.

I.

HYDROTICVM.

℞ *Rasuræ ligni Guaiaci vnc. x.*
Corticis eiusdem vnc. iiij.

Macerentur horis 24. in aquæ fontanæ tepidæ lib. viij. dein coquantur in vase circulatorio, ex quo nihil expirare possit, ad ignem Balnei vaporosi luculentissimum per 24. horas: dein percolentur: de colatura, quæ erit valdè limpida, atque suo sulphure balsamico & aciditate vitriolata impregnata, sufficiet exhibere manè vnc. iiij. æger sumpto decocto superdormiet, si possit: tectus plus solito sudet, abstergatur, caueat à frigore & vento: prandeat nona, cœnet verò sexta.

℞ Magma præscriptæ decoctionis, cui affunde aquæ fontanæ tepidæ lib. xij. & post infusionẽ octo horarum circulentur, vt supra, horis octo, dein colentur. Quidam decoctioni huic adjiciunt liquiritiæ, & passularum Corinthiacarum ad libitum, & tandem aromatizant eam pauco cinnamomo suauioris gustus gratia, quæ dulcorandi ratio nobis magis probatur, quàm ea, quæ fit cum melle vel saccharo. Hæc decoctionum parandarum methodus tam ad sudorem prouocandum, quam ad potum quotidianũ in pastu, omniũ est simplicissima, ac ipsi lui venereę, meo quidem iudicio, vtilissima: additis nimirum correctiuis ijs, de quibus paulò post dicturi sumus: & hic est primus modus: sequitur nunc secundus.

II.

℞ *Scobis ligni Guaiaci vnc. vi.*
Corticis eiusdem vnc. iiij.
Salsæ parillæ.
Rad. Petasitis ana vnc. ij.
Ras. Ligni Rhodij,
Ras. Eboris ana drach. vi.
Sem. Cardui benedicti vnc. i.

Macerentur, vt supra, per 24. horas, atque coquantur in eodem vase & igne, addita eademmet aquæ quãtitate, deinde addendo sub finem coctionis.

Karabes conquassatæ vnc. sem.
Summitatum Fumariæ,
Lupul.
Flor. Buglossæ,
Stæchados,
Anthos ana p. i.
Cinnabrij in nodulo lineo ligati ʒ. i.

De hoc decocto transcolato per manicam Hippoc. capiat æger vnc. iiij. manè, idque ad plusculos dies.

III.

℞ *Rasuræ corticis ligni sancti ʒ. vi.*
Sassafras vnc. ij.
Rad. chinæ in tenues orbiculos sectæ vnc. i.
Herb. siccarum Vlmariæ,
Card. bened. ana m. i.
Folliculorum senę vnc. iij.
Hermodactylorum.
Turbith ana vnc. i. sem.
Nucis moschatæ,
Cinnamomi ana vnc. sem.
Epithymi p. sem.
Aquar. Melissæ,
Fumariæ ana lib. i.
Vini albi optimi lib. iiij.

Macerentur ad ignem Baln. Mar. tepidum, vase optimè clauso, per tres quatuorve dies: dein fiat expressio, & colatura, dulcoretur, si velis, saccharo: dosis vnc. iiij. hoc decocto vtendum manè per xx. aut xxv. dies.

NOTA DE VSV.

Ex horum trium decoctorum vsu percurari tandem potest lues venerea, quantumuis etiam inueterata.

tata. At uerum est, vsum eorum quãdoque pro mali contumacia, & malignitate, in longius tempus continuandum esse. Quod cum ita sit, omnino hinc improbandam esse existimo diæculam illam decem tantum, vel duodecim dierum, quæ plus noxæ, quam commodi inducit: siquidem tum interrumpitur, cũ humores ad motum, & fluxum præparati, nondum tamen, prout res postulat, euacuati sint. Temporis igitur ratio hic perquam accuratè habenda est, id quod ex solertis medici arbitrio dependet, qui eam quoque ex dictis tribus decoctionibus eligere poterit, quæ uidebitur maximè conuenire, tum naturæ, & speciei morbi, tum ipsius ægri tempera mento.

Nam in corpore crasso, obeso, & pituitoso locus erit decoctioni primæ, eoque magis, quòd quidam Guaiaco, & in primis eiusdem cortici, nimiam calefaciendi vim tribuant. Hæc igitur sunt vera illa, & præcipua remedia hydrotica, venereæ lui congrua, & vtilia, naturæ balsamicæ participantia, quæ uel biliosis etiam, & emaciatis in toto morbi decursu tutissimè exhibebuntur: mallem tamen hic, aquæ communis loco, ad decoctionem suadere aquas cichorij, buglossę, pomorum curtipendulorum, fragariæ, & fumiterræ. Denique sciendum est, hydroticorum vsum non admittendum esse, priusquam corpus idoneis præparantibus, & purgantibus uacuatum sit, imò nec ipsa sanguinis missio intermittenda, si opus fuerit.

Aeger intra hoc tempus, quo sumit hanc decoctionem (sumat autem continenter ad minimum per integrum mensem) abstineat ab esu fructuum, & acetariorum: contentus vno tantum cibo, eoque asso potius, quam elixo: comedat panem biscoctum, & in mensis secundis vuas Damascenas, vel Corinthia cas: Aluus suppressa soluatur tertio quoque die clysmatis emollientibus, & in quemlibet sextum diem vacuetur purgante quodam specifico, & omittatur eo die decoctum sudatiuum: In potum vtatur decoctione secundæ descriptionis, vel decoctione solius salsæ parillæ, vel chinæ, quæ probè diluta, gustuique gratior reddita fuerit. Hæc de hoc hydrotico, eiusque vtendi modo hic notanda fuerunt: sed & in fine reiteranda erit purgatio, & sanguinis missio: sic quoque corporis habitus nimis exsiccatus, & excalefactus, prout sitis, & calor in ægro id facile indicant balneo quodam ido neo humectandus erit, vt ptiuni deco ctiuis multo efficacior reddatur, fæces, quæ post primam, & secundam decoctionem remanserunt, in cineres redigantur, & sal inde iuxta artem extrahatur, decoctionique sudoriferæ admisceatur, cuius uirtus sic auctior reddetur ad sudoris prouocationem: At ventrem semel, vel bis blandè commouebis, vbi in singula decoctionis sudorificæ dosi, quæ constat ex quatuor vncijs, vti supra dictum, addideris, & dissolueris gummi, siue extracti proprij guaiaci drach. sem. Præparationem illius gummi alibi docebimus.

Secunda decoctio excellens est, etiam in dolorifica, & nodosa lue venerea: neque hic quemquam absterreat cinnabrium vulgare, quod additur cum nodulo, quod tantum abest, vt noxium sit, vt è contra vtilissimum sit, & specificum huius generis affectibus, tam in eorum malignitate compescenda, quam in sudore concitando: vnde, licet huius decoctionis vis validior efficiatur, sine detrimento tamen, aut ulla noxa potest dosis eiusdem augeri: nodulus ille inseruiet pluribus decoctis. Ad modum vtendi quod attinet, eadem hic, quæ in secunda decoctione, obseruanda ueniunt: tum ad præparandum, tum ad euacuandum

H 2 dum

dum corpus, in principio, & fine diętæ, de qua supra.

Tertia decoctio geminam simul obtinet facultatem, sudatiuam, & purgatiuam, quæ partim cum vino, partim cum aquis appropriatis paratur: Ea potius maceratio, & expressio dicenda est, quam decoctio. Macerationem præ alijs maximè idoneam indicamus ad rerum virtutes extrahendas, si fortè ex vasis circulatorij defectu, vel etiam ex ignorantiæ vitio circulatio ipsa in actum deduci nequeat. Est autem circulatio omnium operationum optima ad rerum proprietates aucupandas, educendasque, vti iam dictum. Vinum additur, eo quod præditum sit maiori agendi, & penetrandi in ipsas venas potestate, quam quælibet alia aqua.

Geminæ igitur vacuationes simul, & semel eodem remedio perficiuntur, quod quibusdam inauditũ, & absurdum videbitur, quemadmodum egomet ipse eodem errore circumductus quondam opinabar, antequam in contrariam sententiam ipsa me perduxisset experientia rerum optima magistra, & quamplurimos affectus desperatos, ut Neapolitanum morbum inueteratum, paralysim, cachexiam, & similes, hoc solo medicamento perfectè curatos fuisse vidissem. In consilio nostro de lue venerea alia a nobis multo adhuc præstantiora, & tutiora remedia, tum hydrotica, tum purgantia describuntur, quæ ex mineralium ordine mutuati sumus, quo lectorem ablegamus, nec non in Spagyricam nostram Pharmacopęam, vbi, Deo vitam nobis ad pauculos adhuc dies concedente, vberius de ijsdem remedijs agemus. Possem hic, si res postularet, infinitos adducere, qui omnes adhuc superstites, tam admirandos horum remediorum effectus, in sese ipsis experti sunt: inter quos alij, ad corpus purgandum, pilulis meis polychrestis Mercurialibus vsi sunt: alij ad sudorem prouocandum Mercurio meo vitæ, per solum spiritum nitri correcto, coagulato, & fixato: è cuius sex tantummodo granis cum conserua quadam permixtis, pilula vnica ad pisi magnitudinem efformatur, quæ cum iusculo quodam, vel alio quouis liquore exhibita, citra omnem operandi vehementiam, & incommoditatem, facilius, promptius, & multo etiam vtilius cunctis cęteris hydroticis nostris, sudorem elicit.

Sunt qui ad eandem luem veneream decoctionem conficiunt cum sola Salsa parilla, cuius accipiunt vnc. 4. ad aquę lib. 10. & omnia concoquunt ad duas tertias, quam decocti Guaiaci loco offerunt, addendo interdum radicis chinę, apios dictæ vnc. 1. æstimantes, eiusmodi decocta minus calefaciendi modum excedere, quam cetera supra dicta, quæ Guaiacum excipiunt.

Alij decoctum cum sola china vsurpant, ac eiusdem in talleolas sectæ vnc. 2. accipiunt ad aquæ lib. 10. quæ etiam ad medietatis consumptionem coquuntur: cui decocto etiam, si ita videbitur, addi poterunt ea, quæ expugnando malo, ipsique ægri temperaturæ conueniunt. Huiusmodi ergo decocta minus alijs calefacere putantur, eorumque plurimus vsus est in diuersis morbis: præsertim ad labefactatam hepatis facultatem instaurandam, & ingruẽtis cachexiæ, vel hydropis periculum præcauendum. Non multo ab hinc tempore innotescere quoque cępit Sassafras, lignum aromaticum, cuius vsus ad plurimos morbos curandos inualuit. Sed inter cetera hydrotica, vel ad impuritates venereas auferendas, Guaiacum, vt opinor, facilè primas tenet.

Hic ad finem horum decoctorum non præter decorum fecisse videbimur, si huic catalogo vnum adhuc famosi cuiusdam Empirici Germani

Digitized by Google

al, aduerfus ipfammet luem uenerеam, annexuerimus, qui magnum quorannis quæftum ex eodem facere folebat in nundinis Francofurtenfibus: nec dubito, quin eius fama ad plurimos iam delata paffim increbuerit.

Decoctum fudorificum contra luem veneream catarrhofam, & fimiles affectus inueteratos Henrici Von Stran Empirici Germani.

℞. *Ligni fancti, vel Indici li.2.*
Salfæ parillæ,
Stœchados Arab. ana lib.fem.
Gratiolæ m.fem.
Cardui benedicti m.3.
Seminis eiufdem vnc.6.
Auriculæ muris cum rad.
Scabiofæ ana m.1.
Tormentillæ vnc.1.
Rhabarbari drach.2.
Polypodij drach.1.

Hæc omnia contufa infundantur per fex dies in aquæ fontanæ lib.30. aut 40. dein omnia bulliant in vafe magno, oleorum extractioni apto, eoque claufo, vel in alembico cæco, vt nihil expirare poffit, per 5. vel 6. horas. Adde huic decoctioni fruftulorum ferri, & chalybis ana libr.2. Quibus peractis, denuò in vini menf.4. feorfim macera.

Corticis eiufdem ligni Guaiaci lib.fem.
Hermodactylorum,
Turbith,
Granorũ paradifi ana vnc.4.

Omnia contufa, in olla terrea vitreata, operculo fuo claufa per horam integram coquantur: Confundantur poftea hæ duæ decoctiones, & denuò bulliant per aliquod tempus: dein omnia fimul per manicam traijciantur. Empiricus ille hanc decoctionem in doliolis inclufam referuabat in cella vinaria, eamque diuendebat ad morbum Neapolitanum inueteratum, & fimiles affectus curatu difficiles. Tenebat autem hunc vtendi modum.

Manè is propinabat decocti vitrum vnum, in quo tamen denuò priùs incoqui curabat fcabiofæ, auriculæ muris cum ana toto M.1. Dein hæc omnia colata ægris offerebat, & fudorem per horas duas expectare iubebat. Refiduam potionis partem, in doliolis referuatam, loco quotidiani potus ipfis exhibebat, tam in paftu, quàm ante & poft paftum. In ceteris præterea duram admodum viuendi rationem imperabat, panem nempè bis coctum & paffulas vel amygdalas affatas dabat. At fi cum malo vlcera coniuncta erant, lauari ea iubebat cum eadem decoctione, idque bis, vel ter in die, & fic plures fuerunt reftituti.

Hanc decoctionem non idcirco in publicum mitto, tanquam quid rari inde expectandum fit, cum è contrà multa in ea defiderentur: proportio enim duarum drachmarum rhabarbari, ad tantam decoctionis quantitatem, quam inepta fit & inutilis, cuiuis facilè conftat, vt nihil de ceteris dicam: non enim eft noftri inftituti omnia figillatim hic difcutere. Curationis autem effectum, tempor[is] longinquitati adiudicandum exiftimo: per integrum namq; menfem, vti dicunt, hoc fuo decocto continuabat euacuationes, tam per fudorem ac vrinam, quàm per feceffum: Vnde, mali vel peruicaciffimi radices tandem euictas & fubactas euanuiffe, haud mirum fuit. Hoc decoctum, tanquam fecretum aliquod fingulare, à quodam viro doctiffimo, & amico meo accepi: de cuius vfu, commodo, vel incommodo, eruditiores ipfi iudicabunt.

Sat dictum eft hactenus de decoctis,

ctis, ad luis venereæ curam ſpectantibus: tranſeamus nunc ad ea, quæ ſpecifica quadam facultate conducunt vertiginibus, epilepſiis, & paralyſibus, quæ in numero grauiſſimorum affectuum cenſentur, vtpote, quæ ſummam corporis humani arcem & propugnaculum, cerebrum nempe ipſum oppugnant.

Aduerſus epilepſiam hydroticum ſpecificum eſt viſcus quernus, ſemẽ pœoniæ, & raſura ligni buxei, quæ inueteratis etiã vertiginibus opem ferre poteſt: componi poterit, vt ſequitur.

Hydroticum aduerſus epilepſiam.

℞ *Raſuræ ligni buxei vn.2.ſem.*
Raſ. Ligni Iuniperi,
Rad. Pœoniæ,
Viſci querni ana vnc.1.ſem.
Raſ. Ligni Rhodij
Cornu cerui ana drach.6.
Raſ. Eboris, &
Rad. chinæ ana vnc. ſem.
Sem. Cardui benedicti,
Corticis citri ana vnc.1.

Macerentur per 24. horas in lib. 8 aquæ fontanę tepidæ: dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem, addendo ſub finem coctionis

Flor. Tiliæ arboris,
Lilij conuall. ana p.2.

Fiat colatura per manicam Hippocratis, cuius doſis ſit vnc.5. vel 6. in potu. Hæc vtique potio cuiuſuis ætatis & temperamenti hominibus epileptico hoc malo affectis commodè exhiberi poteſt.

Aduerſus paralyſes hydroticum vſurpandum eſt ex ligno iuniperino cum floribus calendulæ, lauendulæ, & roſmarini in magna copia: addendo ſingulis hydroticis ſuos ſales in maiorem vtilitatem, nec non liquorum acidorum ex ſulphuris & vitrioli ſpiritibus aliquot guttulas.

Hydroticum ſpecificum aduerſus paralyſim.

℞ *Aquar. Fumariæ,*
Vlmariæ,
Flor. Calendulæ ana lib.1.
Fol. Saluiæ lib. ſem.
Aciditatis ſulphuris q. ſuff.

Vt fiat remedium acidulum.

De hoc remedio, cuius aciditas guſtum non afficiat triſti ſenſu, exhibe horis matutinis vnc.2. quæ ſatis erunt; ægerque tectus ſudet, & admirandos huius ſudatorij effectus comperiet; quod etiam in vſum eorum, qui ſicco nimis & bilioſo ſunt temperamento, cum ſolis aquis fumi terræ & calendulæ parabis: aciditatem ipſis a quis inducendo cum dicto liquore acidulo ſulphuris, & ſic ſudatiuum habebis, quod non vltra modum calefaciet: ſed humores, potius attenuabit & fermentabit, inſtar fermenti acidi, quod panis ſubſtantiam attenuat, rarefacit, & eleuat, quæ aliàs grauitate ſua noxia foret: eodem modo humores noſtri attenuantur, & euacuationi per ſudorem idonei redduntur. Vix inuenies ſudatiuum, quod virtute & efficacia huic æquiparandum ſit, ad paralyſim.

Si cum dictis liquoribus acidulis aquis ſcabioſę & tuſſilaginis aciditatem, vt ſupra, induxeris, hydroticum conficies, quod eximios atque ſtupendos exeret effectus in cura aſthmaticorum, præmiſſis nempè vacuationibus generalibus & congruentibus.

Sudatiuum ſpecificum ad hydropem.

℞ *Fumariæ,*
Eupatorij Meſ. ana M.1.
Rad. Aſari.
Hirundinariæ ana vnc.1.

Bacca-

Digitized by Google

Baccarum iuniperi vnc.2.
Ras. eboris drach.6.
Nucis Moschatę,
Santali citrini ana vnc. sem.

Macerentur per 24. horas in suff. quantitate aquarum florum ebuli & genistæ,& vini albi: de hoc decocto traiecto per colatorium vini aromatici æger capiat vnc.4. manè, continuando ad plusculos dies; præmissa sufficienti & idonea purgatione hydragoga, cum extracto Esulæ & sero lactis. Hoc remedio per Dei gratiam è medio sustuli omnis generis hydropeses; in primis autem eam hydropis speciem, quam Anasarcam dicunt.

Sudorificum singulare ad vehementem corporis concussionem, ex alto quodam & graui lapsu contractam.

Recip. Rad. Buglossę,
Cardui benedicti ana vnc.2.
Sem. Cardui benedicti vnc. sem.
Butyri recentis vnc.1. sem.
Spermatis ceti vnc. sem.
Mumiæ veræ drach. 1. sem.
Croci scrup.1.

Bulliant in lib.1. sem. vini albi, lento igne, ad consumptionem tertiæ partis: de colatura exhibe vnc. 4. vel 6. calidè; æger expectet sudorem in lecto coopertus plus solito.

Decoctio hydrotica, quæ D. Ambrosio attribuitur, aduersus febres intermittentes, & ipsas etiam tertianas.

℞ Milij à superiore cortice mundati lib.j. coquatur in suff. quantitate aquæ fumariæ ad crepaturam: cape huius decoctionis colatæ vnc. iiij. vini albi vnc.ij. exhibe ægrotanti calidè, qui expectabit sudorem in lecto. Hoc decoctum prouocat sudorem sine molestia, ardores febriles, sitimque extinguit.

Oxymel etiam diureticum quoddam eiusdem authoris, D. Ambrosij videlicet, descriptum reperitur in Pharmacopœa Iobineti: in qua itē D. Augustino nonnulla adiudicantur remedia hydrotica contra pestē & venena, ceu sunt variæ aquæ theriacales, diuersis affectibus accommodatæ, vt ibidem singula suo loco explicantur.

Ex omnium præstantissimis sudorificis contra pestem & venena est Bezoar metallicum fixum, & ex purgatiuo, & vomitiuo sudorificum factum: & præ ceteris Mercurius noster vitæ etiam fixus, per nitri spiritum, qui ad sex grana pro dosi exhibitus mira præstat: vt iam suprà dictum. Eiusmodi sudatiua longè præstantiora sunt, quam quæ ex vegetabilium familia educuntur: quamuis & his suo loco & tempore laudem quoque suam non detrahamus.

De decoctionibus vulnerarijs.

Antiquis in magno vsu erant potiones vulnerariæ, quæ licet per aliquod tempus exolescere cœpissent, postliminio tamen in statum suum reuocatæ, nostro adhuc sæculo vigent: adeo vt nemo sit, qui negare facilè ausit illorum incredibiles effectus, quos in curandis ictibus, globulis bombardicis illatis, alijsque diuersis vlceribus malignis, & inueteratis, siue ea interna sint, siue externa, indies potenter exerunt.

De his potionibus, à nobis iam ante triginta annos suo splendori restitutis, tum in Sclopetario nostro, tum in alijs nostris Scriptis egimus: ita, vt haud inconcinnè nos facturos speremus, si ad locupletandam Pharmacopœam nostram aliquot inde formulas huc transtulerimus.

Potio

Potio vulneraria vniuersalis, id est, omnibus tam internis, quàm externis vulneribus, & vlceribus conducens.

℞. *Rad. Tormentillæ,*
Consolidæ vtriusque ana ℥ i.
Limonij vtriusque,
Saniculæ.
Pyrolæ,
Verbenæ,
Alchimillæ,
Persicariæ ana M.i.
Vincæperuincæ,
Herbæ Roberti ana M.sem.
Flor. Verbasci,
Hyperici,
Centaurij minoris ana p.ij.
Astacorum expurgatorum, & exiccatorum N. vi.
Mumiæ vnc.sem.

Macerentur per biduũ in vini albi & aquæ veronicę ana lib.ij.in vase circulatorio ad calorem Bal Mar. vaporosum: dein fiat expressio, & colatura per manicam Hippocratis, aromatizata pauco cinnamomo, vel coriandro in succo citoniorum præparato: Dosis: cochlearia duo, vel tria manè, & vesperi tantundem, tribus antè cibum horis.

Pro ijs, quos amaritudo minùs offendit, addi potest radix aristolochiæ, & enulæ campanæ: & tum potio, suauioris gustus ergò, dulcoretur saccharo, aut fiat maceratio in hydromelite vinoso. Cõtinuãda est ad dies plusculos, & effectus referet planè mirandos.

Decoctiones siue potiones sequẽtes, cęteris non inferiores, & multis ab hinc annis, vti iam dictum, à nobis in operibus nostris descriptas, hic quoque inserendas statuimus.

℞. *Oculorum cancri vnc.sem.*
Mumiæ vnc.ij.
Boli Armeni veri drac. i.sem.
Herb. Agrimoniæ,
Ophioglossi,
Veronicæ,
Cyclaminis ana M.i.
Spermatis ceti vnc.i.

Macerentur in vino albo per duos tresvè dies: dein fiat expressio & colaturæ clarificatio: de qua capiat cochlearia duo, vel tria, manè & vesperi, si opus fuerit.

Alia potio vulneraria.

℞. *Zedoariæ*
Galangæ ana drach. iij.
Herb. Virgę aureę,
Pyrolę ana M.i.
Cochlearum Astacorum conquassatarum Num. 4.

Coquantur in vino & aqua vtatur vt suprà.

Potio venenatis vulneribus sclopetarijs conueniens.

℞. *Rad. Angelicę,*
Galangæ,
Zedoariæ ana vnc.sem.
Flor. Vincæperuincæ,
Lilij conuall. ana drach. i.sem.
Mumiæ,
Boli Armeni veri ana drach. i. sem.
Spermatis ceti drach. 2.

Digerantur, & circulentur in Bal. Mar. per quatuor dies in suff. quantitate vini albi, & aquæ vlmariæ: dosis & vtendi modus, vt dictum est.

Potio

Potio vulneraria in fracto osse ab ictu sclopetario.

Recip. Aristolochiæ,
Cyclaminis,
Serpentariæ maioris,
Consolidæ vtriusque,
Geranij ana M.1.
Saniculæ M.sem.
Macis,
Zedoariæ,
Oculorum cancri ana vnc.sem.
Mumiæ,
Galangę minoris ana drach.1. sem.

Conquassatæ, & minutim concisæ herbę, & reliqua in puluerem crassiusculum redacta, circulentur in duplici vase horis quatuor cum mensura vna vini: ęger vtatur manè, & vesperi.

Potio vulneraria cephalica.

Recip. Herb. Limonij syluestris,
Melissæ ana M.1.
Acori vulgaris vnc.sem.
Vincaperuincæ,
Persicariæ,
Chelidoniæ,
Pyrolæ,
Veronicæ,
Verbenæ ana M.1.
Flor. Verbasci,
Lilij conuall.
Betonicæ ana p.1.

Macerentur vt supra, & ad vsum seruentur.

Potio sanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens.

℞ *Cineris testarum Astacorum & Ranarum ana vnc.sem.*
Corallij rubri,
Spodij ana vnc.3.
Mumiæ drach.2.

Macerentur in libr.1. aquę spermatis ranarum ad calorem Baln. Mar. per 24. horas: de in fiat expressio, & colatura, de qua exhibe cochlearia duo: cum eodemmet decocto foueatur extrinsecus vulnus sanguinolentum.

Potio ad renum, & uesicæ vlcera.

℞. *Rad. Consolidæ maioris,*
Sigill. Salomonis ana vnc.1.
Polygoni,
Alchimillæ,
Plantaginis ana m.1.
Croci Martis optimè præparati vnc.1.

Macerentur in ęqualibus partibus hydromelitis simplicis, & tincturę rosarum præparatæ, vt docebitur alibi: bibat æger huius decocti cochlearia duo vel tria, manè & uesperi.

Ad Gonorrhœam virulentam, seu fœtidam.

℞ *Herb. vermicularis m.1.*
Sem. Cytoniorum.
Rutæ,
Agni casti,
Plantag. ana vnc.1.
Rad. Tormentillæ vnc.sem.
Ros. rubr. p.2.
Flor. Verbasci p.1.
Succi Limoniorum unc.6.
Aquæ Flor. maluæ arborescentis lib.1.sem.

Macerentur per tres, quatuorve dies ad calorem B. Mar. lentum: dein transcolentur: dosis, cochlearia duo

I vel

vel tria manè & vesperi, continuando ad plusculos dies.

In eiusmodi remediorum vsu, & præsertim in hoc vltimo contra gonorrhœam virulentam, non omittendæ sunt vacuationes congruentes, & necessariæ, quibus præmissis, ægro postea illa per aliquot dies exhibe, & mira videbis, vel in grauissima etiam, & inueteratissima gonorrhœa.

Decocta varia diuersis affectibus tam internis, quàm externis aptissima, certaque experientia comprobata.

Decoctum purgans ad quartanam expertum.

℞. *Foliculorum senæ,*
Epithymi ana vnc. 2.
Myrobalanorum citrinorum vnc. sem.
Flor. Buglossæ.
Centaurij minoris,
Hyperici ana p. 1.

Fiat omnium decoctio in sufficienti quantitate seri lactis, in cuius colatura macera per 12. horas

Rhabarb. electi vnc. sem.
Rad. Esulæ præparatæ drach. 1.
Cinnamomi drach. sem.

Dein exprimantur, addendo syrupi de pomis redolētibus compos. vnc. 3. fiat apozema in tres doses: prima dosis detur per vnam horam ante accessionem, aliæ duæ sequentibus alijs duabus.

Ad menses prouocandos experimentum mirabile.

℞. *Milij solis,*
Anisi,
Visci querni ana drach. 3.
Dictamni drach. 1.
Croci scrup. 1.

Contundenda contundantur, & macerentur per 24. horas in vino albo generoso; dein parum bulliant: de hoc decocto exhibe vnc. 4. propinanda est hæc potio mulieribus ad prouocandos menses, vt stato iustoque tempore fluant: præmissa purgatione cum pilulis aloes, aut simili quodam & congruo purgante medicamento, idque duobus vel tribus subsequentibus diebus. Ad promouendum partum, siue viuum, siue mortuum, ipsamque secundinam protrudendam (addito tantum scrupulo diambræ) idem remedium mira præstat.

Ad sistenda menstrua.

℞. *Rad. Tormentillæ,*
Consolidæ maioris ana vnc. 1.
Sem. Berberis,
Acetosæ ana vnc. sem.
Gummi Arabici,
Tragacanthi ana drach. 2.
Succi plantaginis depurati lib. 1. sem.

Macerentur per 12. horas: dein coquantur, exprimantur, & colentur: & addendo syrupi citoniorum vel myrtillorum q. suff. fiat apozema in duas doses. Prudentis medici est hic deliberare, & circumspicere, priusquam hoc adstringens exhibeat remedium, num fortè fluoris scaturigo, & fons dependeat ab humoribus salsis, & sanguine seroso; tunc eiusmodi humores acres & serosi sunt digerendi, siue concoquendi, & postea expurgandi syrupis præparantibus & purgantibus opportunis & idoneis.

Ad præcipitationem vteri.

℞. *Fol. lauri,*

Myr-

Myrtillorum ana vnc.sem.
Sem. Pastinacæ domesticæ dr.3.

Macerentur, postea coquantur cũ vino generoso; de hoc decocto exhibe mulieri vnc.3. reiteretur potio, si opus fuerit.

Ad iuuandam conceptionem.

℞. *Testiculorum veruecis præparatorum in vino, & exsiccatorum,*
Vuluæ leporis identidem præparatæ & exsiccatæ,
Macis,
Cinnamomi,
Garyophyllorum,
Zingiberis albi,
Ameos ana drach.2.
Croci drach.1.sem.
Medullæ, vel carnis nucum communium,
Auellanarum,
Pistaciorum ana drac.vi.

Contundenda contundantur, macerentur, & tandem concoquantur in lib.ii. vini maluatici ad tertiæ partis consumptionem. Huius decocti mulieri statim post legitimum mensium fluxum offerendæ sunt tres vel quatuor vnciæ, manè tribus vel quatuor horis ante cibum, idque tribus diebus consequentibus: quarto verò die iungatur marito suo, ac nisi planè sterilis sit, concipiet.

Ad morsum venenatum serpentis & rabidi canis.

℞ *Rad. Gentianę,*
Valerianæ ana vnc.i.sem.
Consolidæ minoris.
Rutę siccę,
Pulegii ana m.i.
Mumię,
Cancrorum calcinatorum ana drach.1.

Coquantur cum vino: de horum decocto æger capiat manè vnc. ii. vel tres per octiduum. Loco laboranti ex morsu applicanda erunt balsama & emplastra congrua, qualia suo loco describemus: Hoc decoctum peculiare est remedium ad morsum canis rabidi. In morsu serpentis addi debet radix serpentariæ maioris.

Ad Febres chronicas decoctio perutilis.

℞ *Flor. scolopendriæ,*
Absynthii,
Centaurii minoris ana m.i.
Vuarum Corinth.
Hordei ana vnc.1.
Asari drac.3.

Coquantur in ęqualibus partibus seri lactis & vini albi: in colatura dissolue sacchari, & cinnamomi q. suff. ad dulcorandum & aromatizandum prædictum decoctum pro duabus dosibus. Si dictæ febres fortè à verminatione quadam, vt in pueris sæpenumerò accidere solet, producantur, tum sequens exhibenda erit decoctio.

Recip. Vermium terrestrium in vino albo lotorum, & exiccatorum vnc.sem.
Flor. Hyperici p.2.

Coquantur cum suff. quantitate vini albi generosi, ac tandem transcolentur, & fiat decoctio: de qua exhibe ægroto vnc.3. manè & vesperi: continuando ad quatuor quinque ve dies.

Ad febres intermittentes, quotidianam & quartanam, aliud decoctum purgans optimum.

Recip. Rad. & cort. Sambuci ana vnc. 1.
Asari drach. 3.
Cinnamomi drach. 1. sem.

Coquantur ex lacte. Hoc decoctum mouet simul & semel vomitum ac secessum: sumatur initio paroxysmi: reiteretur, si opus fuerit.

Ad hydropem & purgandas aquas.

Recip. Rad. Ireos recentium un. 1. sem.
Soldanellæ,
Asari,
Spec. Diacarthami ana drac. 3.
Sem. Ebuli,
Cinnamomi ana drach. 1.
Sacchari vnc. 1. sem.
Vini albi.
Et aquę Sambuci ana q. s. & fiat maceratio & decoctio in tres doses.

Ad Icterum expertum.

Recip. Chelidoniæ cum toto m. 1.
Flor. & flor. hyperici ana m. sem.
Ras. eboris
Pulu. stercoris anserini ana drach. 3.
Croci drach. sem.

Puluis stercoris anserini & crocus ponantur in linteolo lineo, & omnia coquantur æquis partibus vini albi & aquæ scolopendriæ: colentur & dulcorentur, si velis, saccharo, & fiat decoctum in tres doses pro tribus matutinis continuis & perfectè curabitur.

Ad duritiem splenis.

Recip. Rasuræ ligni sancti ℥. 4.
Cort. eiusdem,
Corticis fraxini ana vnc. 2.
Asari drach. 6.
Liquiritiæ,
Polypodij quer. ana vnc. 1.
Ceterach,
Adianthi,
Polytrici,
Chamædr.
Chamæpit, ana m. 1.
Flo. Genistæ p. 2.

Macerentur per duos dies integros in vini albi & aquæ scolopendriæ ana libr. 3. idque in baln. vaporoso, vase optimè clauso, vt nihil expiret; tandem clarificentur per manicam Hippocratis, aromatizentur & dulcorentur cinnamomo, & saccharo. De hoc decocto vtatur æger ad plusculos dies: dosis vnc. 4. manè & totidem vesperi, tribus ante cibum horis.

Decoctum galli veteris ad oppilationem hepatis, lienis, mensenterij, colicum dolorem, calculum, quartanam, & chronicos omnes affectus.

Recip. Polypodij quer.
Sem. Carthami ana vnc. 1. sem.
Thymi,
Epithymi ana p. 1.
Sem. Cumini,
Anisi,
Anethi,

Fæni-

Fœniculi,
Carui,
Cardui benedicti ana drach. 2.
Folicul. senæ vnc. 1.
Turbith gummosi vnc. sem.
Cinnamomi drach. 1. sem.
Crystallorum, vel cremoris tartari albi, vnc. 2.
Salis gemmæ vnc. sem.

Contundantur & misceantur simul: ex qua mistura venter galli veteris euisceraii impleatur: dein coquantur tribus aquæ partibus, & vna vini albi, quousque galli caro ab ossibus separetur: de hoc decocto seu iusculo vtatur æger omni manè, idque ad plusculos dies.

Decoctio seri lactis.

Vsus seri lactis admodũ frequens est in Italia: quod sub finem Veris, ac in Æstate, ad purgandum, magna in dosi, ad pocula videlicet quatuor, quinque & plura etiam exhibetur. Purgat clementer, continuando ad aliquot dies. At si inde conficere vo les remedium, quod omnibus affectibus, ab atra bile & melancholico humore subortis & nutritioni dicatis partibus, ab inflammatione aut nimio calore æstuantibus (in quibus opus est refrigeratione & humectatione) aptum & idoneum sit, hac via præparatio aggredienda est.

Recip. Seri lactis lib. 4. vel amplius: huic adde
Succi limonum vnc. 4.
Succi pomorum redolentium recens extracti vnc. 6.

Omnia simul, cum vno atque altero oui albumine probè agitata & mixta, igni admota clarificentur. Addes, si velis, parum sacchari, & habebis medicamentum excellentissimũ & suauissimum ad supra dictos vsus: de quo sufficiet pro dosi exhibere vnc. 6. horis matutinis: robustioribus autem plus dabitur, continuando ad 15. vel 20. dies. Non est maior simul & semel paranda quantitas, quam quæ satis sit pro duobus tribusue diebus, ne acescat.

Aut si animus sit, aliud componendi remedium, ex eodem sero lactis, prius acidulo facto cum succo limonum, & clarificato, adde.

Florum violarum.
Et Buglossæ

Recentium, vel exiccatorum & optimè mundatorum, hoc est, in quibus amplius nihil, quod viride sit, supersit, quantum voles, & in 24. horis serum tingetur colore, sapore, & odore enumeratorum florum: adijcies sacchari ad lubitum, & habebis Iulapium suauissimum & vtilissimum.

Eodem modo cum aqua communi, cui aciditatem prius induxeris cum aceto montano, philosophis noto, elicies tincturam à rosis rubris, omnibus febribus & calidis intemperiebus hepatis mirificè conferentem: necnon ex ceteris cuiuscunque generis floribus: eadem via varias, ad varios affectus, educes tincturas.

Decoctum Chinæ.

Recip. Rasuræ rad. chinæ vnc. 1.
Aquæ fontanæ l.b. 6.
Succi limonum vnc. 3.

Macerentur per 24. horas, deinde coquantur ad tertiæ partis consumptionem, ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis. Dosis vnc. vj.

Hoc decoctum gustu suauissimum est, & summoperè prodest calidis intemperiebus hepatis, ardoribus vrinæ, & vlceribus renum: potissimum

Digitized by Google

mum autem conducit falsis, & mucilaginosis humoribus in vesica dissoluendis, qui sæpenumero Stranguriam excitant, & calculi speciem æmulantur. De eo potandum exhibeatur manè & vesperi in dosi, vt supra: vinumque eodem diluatur.

Potes etiam, si velis, ad eundem vsum decoctum parare ex rasura ligni Rhodij: vel addes huius ligni rasuræ vnc. sem. ad supra dictæ chinę vnc. j.

Decoctum ad Dysenteriam, & Lienteriam.

℞. *Rad. Tormentillæ,*
Acetosæ,
Santali rub. ana vnc. I.
Sem. Berberis,
Plantaginis,
Portulacæ,
Et granorum myrthi ana vnc. sem.
Coriandri præparati,
Cinnamomi,
Macis ana drac. ij.
Been albi,
Et rubri ana drach. I.
Flor. Thapsi barbati,
Ros. rubrarum
Spicæ nardi ana p. I.
Aquar. Plantaginis,
Acetosæ,
Agrimoniæ,
Absynthij ana lib. I. sem.

Coquantur ad medietatis cōsumptionem: deinde fiat expressio: & colaturæ: adde syrupi de granatis acidis, citoniorum, & de rosis siccis ana vnc. 2. fiāt apozema in quatuor doses.

CAVTIO.

Antequàm hoc decoctum porrigatur ægro, si forte ex dysenteria, aut lienteria inueterata, ac contumaci laboret, ipsi hoc sequens pomum exhibendum est.

Recip. Pomum curtipendulum, quod excauatum rursus impleatur gummi Arabici, & rasuræ ceræ albæ ana drach. I. claudatur pomum proprio suo obturamento, coquendumque igni admoueatur: donec cera & gummi liquata per totius pomi substantiam confundantur: & sic coctum pomum edendum exhibe ægro, semihora post superbibendo dictam potionem. Iusculis, quibus vescitur, adde paululum gummi Arabici. Nullus est fluxus dysentericus, aut lientericus, qui, aspirante simul diuina gratia, per hanc medendi rationem non feliciter curetur. De purgationibus alijs congruis nihil hic addo, quę, si res forte postulat, pręmitti debent.

Decoctum ad calculum comminuendum & expellendum.

℞. *Rad. Restæ bouis vnc. I.*
Saxifragiæ,
Virgæ pastoris ana m. I.
Fruct. Senelorum,
Alkekengi ana par. xx.
Milij solis vnc. I.
Cinnamomi,
Sem. Bardanæ,
Saxifragię,
Anisi,
Fœniculi ana drach. 3.
Gran. Hederæ arboreę vnc. sem.
Straminis, vel stipitum fabarum exsiccatorum vnc. sem.

Coquantur ex ęquis partibus aquarum parietarię, argentarię, & vini albi ad vnius tertię consumptionem: exhibe pro dosi vnc. 3.

VEL

VEL.

℞. *Cineris rad. Restæ bouis*
Et cineris stipitum vel corticum fabarum ana vnc. 1. sem.

Indantur in nodulo lineo, & cum
Aquar. Parietariæ.
Senelorum,
Et Betonicæ ana lib. 1.

Coquantur, donec fiat lixiuium satis forte: transcoletur bis, terve per manicam Hippocratis, & aromatizetur, si velis, cinnamomo: de hoc decocto cape vnc. 2. vel tres, addendo, si velis, syrupi limonum drach. 6. & fiat potio gustûi grata. Nullum reperitur remedium efficacius & præstantius ad expulsionem calculi, & ad ipsam Ischuriam, & suppressionem vrinæ, hac ipsa decoctione, quę exhiberi tum debet, cum æger est in balneo, siue semicupio.

NOTA.

Ex enarratis cineribus Ononidis & corticum fabarum, iuxta eam, quam suo loco docebimus, methodum, educes ipsorum sales: primò cum aqua communi: deinde eos depurabis, varijs dissolutionibus, filtrationibus, & coagulationibus. cũ aquis parietariæ, saxifragiæ, & similibus calculo idoneis, donec ipsi fiant albissimi & pellucidi. De horum salium vno misce drachmam semis, vel cum Superiori decoctione, vel cum iusculo quodam, aut vino albo. & singulare conficietur remedium contra dolores colicos, & nephriticos, & contra Ischuriam, & suppressionem vrinæ, siue meiendi difficultatem. Sal corticum fabarum in his affectibus omnium est prę̃stantissimum medicamentum.

Decoctio splenis bouis, congrua ad duritiem & obstructionem lienis, & specifica ad mensium suppressionem.

℞. Splenem bouis integrum: hũc in frusta incisum in phialam vitreã capacem inijce: ita vt ad medietatem vsque impleatur: addendo

Cinnamomi crasso modo contusi vnc. 1.
Garyophyllorum vnc. sem.
Croci drach. 2.
Vini albi Canariæ, siue vini maluatici mens. Parisiensis 4. partem.

Ad humectandam solummodo materiam, vas probè clausum ponatur in aheno aqua repleto: vel in Baln. Mar. feruentissimo, adeò vt ebulliat per 24. horas: donec dictus splen in particulas minutissimas coctus & consumptus fuerit, magnaque iuris exquisitissimè cocti & fragrantissimi copia restet: de quo ægra manè capiat vnc. 4. continuando per quatuor, aut quinque dies, tum cum menses fluere debent.

NOTA.

Mirabitur sine dubio hic aliquis Censor inquirens, quomodo ea corporis particula, quæ receptaculum sit bilis atræ, humoris planè crassi & terrei, vt vulgo medentium fert opinio, in medicamentum aperiendi & attenuãdi viribus insignitum, quali opus est in mensium prouocatione, adaptari possit: huiusque remedij vim, ac energiam aromatibus potius & croco, quæ eiusdem compositionem ingrediuntur, quã ipsius lienis proprietatibus, tribuet: cui respondemus, huius decoctionis specificam facultatem à sola lie-

la lienis cocti substantia præsertim dependere: reliqua verò, vt vinum, & aromata, solummodo gustus gratioris causa adhiberi.

Alibi in meis Scriptis dudum sententiam meam de succo melancholico exposui: quem per analogiam quandam aceto vini comparandum esse duxi: ac tantum abest, vt lien eiusdem humoris crassi, ac tartarei domicilium, durioris idcirco sit substantiæ, vt contra, ob fermentationem proprij humoris, spongiosus potius, leuis & rarus euadat, succusque in eo contentus, attenuantem aceti facultatem participet, insitaque sua vi aperiendi & attenuandi virtutem obtineat. Sed quia aliàs fusius & accuratius disputatum a nobis fuit de eodem subiecto: hic plura addere puto superuacaneum. Experientia denique ipsa medicaminis huius vtilitatem & efficaciam summam, ad ciendos menses, satis abunde demonstrabit.

DE VINIS.

CAP. IX.

Expositis ijs, quæ Aquarum & Decoctorum tam simplicium, quam compositorum differentias, virtutes, proprietates, descriptionisque modos spectant; æquum est, vt vini etiam, liquorum omnium post aquas communissimi, quod humanæ in primis inseruit nutritioni, symphytumque corporis nostri calorem instaurat, roboratque, tractationem secundo loco aggrediamur. Nec verò hic diuersa vinorum genera, quatenus scilicet, gustu, viribus, proprietatibus, & alijs huiusmodi qualitatibus inter se differunt, exponere statuimus: neque etiam huius loci est, diuersos vina corrigendi, validioremque illis virtutem & excellentiam imprimendi modos explicare. Qua ratione, inquam, ipsorum emendanda sit cruditas, ex aquosa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (Sol quippe quibusdam annis imbecilliores radios immittens terram minus calefacit) digeri, consumique non potuit: Vnde fit, vt vina aliquando cruda, viridia, imbecillaque & minus restaurantia existant, diuque conseruari non possint. Quæ sanè omnia, arte naturam imitante, emendare, ac corrigere facillimum est, si superfluitas illa aquea & excrementitia coctione, artificiali quidem, sed naturalem tamen æmulante, à vino separetur, & expurgetur. Quæ tunc solummodo separari potest, cum vinum iam expressum, in doliis à calore suo naturali & interno concoquitur, & ex suo tartaro, solito more expurgatur.

Cuius enim apertè demonstrabit experientia, quòd substantia illa quæ primo a vino separatur, extillatque, nihil aliud quam pura putaque sit aqua passiua, nulliusque saporis compos, ac instar fontanæ insipida, quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatemque imprimit, ac ipsius corruptionem iuuat, & accelerat. Qui etiam aciditatem ipsam prædictæ humiditati, ab imbecillo calore minus absumptæ, & digestæ, tribuit. Quin quidem calor (vt alio loco dictum est) omnia p fectè dulcorare potest: & eius opera prædicta humiditas omnino separatur: sed eo solum tempore, quo vinum in mustum redigitur, digeriturque. Absolutis enim primis illis digestionibus, & fermẽtationibus, id nequaquam fieri potest: nam quod primo ex prædicto vino, vel minimo quidem calore admoto extillat, spiritus vini est, qui cum vino coniunctus, illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quo separato vinum amplius

plius non est vinum, sed acetum & corruptum quid, mortuum atque nutritiuæ facultatis expers, respectu superioris vini. Talis, inquam, correctio, vinique rectificatio, vt & aliæ plures, non minus iucundæ, quam vtiles inuestigationes, in alium locum remittuntur, vbi ex professo de vino, vinique natura disputabimus. At in rem præsentem sat esse duximus, plures vinorum tum simplices, tum compositas præparationes restitutæ nostræ Pharmaciæ inserere, quæ corporis humani conseruandæ sanitati, morbisque cõferant depellendis.

Diuidemus vina (sicut & aquas supra) in simplicia & composita, nempe quòd ex variis rebus componantur cum simplicia ex vna tantum constent, vnde & ipsorum orta differentia. Hoc porrò ordine eadem recensebimus.

Vina simplicia alterantia, seu corroborãtia quę ad plures affectus curandos apta sunt:

- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum de Tussilagine*
- *Vinum Anthosatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Buglossatum*
- *Vinum Iuniperinum*
- *Vinum Euphragiæ*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyssopi*
- *Vinum Anisi*
- *Vinum Epithymi*
- *Vinum Absynthij*
- *Vinum Hypericonis*
- *Vinũ Cẽtaurij minoris*
- *Vinum Alkekengi,*
- *Vinum Eryngiorum*
- *Vinum Scilliticum*

Vina simplicia laxatiua:

- *Vinum Senæ simplex*
- *Vinũ Hermodactylorũ*
- *Vinum Turbith*
- *Vinũ sẽ. ebuli maturi*
- *Vinum sem. ebuli non maturi*
- *Vinum Sem. Sambuci*
- *Vinum Sem. hederæ*
- *Vinum Flor. persicę arboris, prunorum*
- *Flo. hyperici, & prunorum.*

Vina cõposita:

- *Vinum Helleboratum*
- *Vina varia purgantia composita*
- *Vina Varia Hippocratica, clareta dicta*
- *Vinũ Antepilepticũ*
- *Vinũ Antapoplecticũ*
- *Vinũ Antiparalyticũ*
- *Vinum Zedoariæ*
- *Vinum Ophthalmicũ*
- *Vinum Chalybeatum*
- *Vinũ Antinephriticũ.*

Eiusmodi vina conficiuntur duobus modis, primò cum musto, tempore vindemiarum: vbi aliquot doliola parua duodecim, quindecim, aut plurium mensurarum comparanda erunt. Describemus autẽ hic exempli loco Absynthiacum, ad cuius normam cetera omnia facilè cõcinnabuntur.

Vinor. artificialium processus. Accipe igitur absynthij Romani exsiccati, quantum voles, hoc initio in vas aliquod idoneum, superaffunde mustum recens, & sine bullire per aliquot dies, nonũ perpetuò mustum alternis diebus reaffundendo, quo vas semper repletum maneat, vinumque a fęcibus suis exquisitius repurgetur: peracta ebullitione, reple totum doliolum eodem met musto, & optimè claude. Macerentur & digerantur omnia per 24. dies aut mensem: nec, priusquam hoc temporis spatio perfectè digestum & clarificatum fuerit, hoc bibendũ exhibe: seruari potest ad annum vnum, aut amplius. Dosis est di-

Alius modus extēporaneus. midium vitrum tempore matutino. Deinde parantur hęc vina quouis tempore: exempli gratia. Recipe idem absynthium minutim incisum, immitte in vas vitreum, ita vt tertia pars vasis, vel paulo plus eo impleatur: affunde vinum album optimum, vase probe obturato: quod deinde in repositorio, uel loco quodam tepido ponatur, ad macerandum per decem, aut duodecim dies; interea temporis vinum attrahet ab synthij uirtutem atque saporem: & ita in phiala, siue vitro illo relinquatur: & loco eius, quod in vsum quotidianum detrahitur, reaffunde nouum uinum generosum: & sic habebis uinum absynthites, quod diu quoque ad usum seruari potest.

Quod si magis specificum reddere uoles, ita vt efficaciorem vermes expellendi uim acquirat, adde flores Hyperici vel Centaurii minoris: & ita in aliis vinorum compositionibus, prout scopus fuerit, procedatur.

Inter uina simplicia supra enarrata, uinum acori, angelicę, anthosatum, saluiatum frigidis cerebri affectibus conducunt.

Vinum euphragię & fœniculi oculorum aciei & corroborationi confert.

Vinum enulatum, & de tussilagine asthmati & pulmonum uitijs medetur, ualet ad detergendos pulmones & iuuandam expectorationem.

Vinū absynthii in Germania ad lumbricos, omnemque corporis arcendam putredinem commune est remedium: non secus ac uina hypericonis, & centaurij minoris, quę ad liberandas iecoris obstructiones, ipsumque roborandum maxime etiam prosunt.

Vinum buglossatum cordi, omnibusque melancholicis affectibus accommodatum est, fitque vel cum floribus, vel radicibus eiusdem.

Vinum anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur.

Vinum epithymi, sicuti & vinum tamaticis, lieni confert.

Vinum passularum admirabile est ad virium restaurationem in senibus.

Vina alKeKengi & eryngiorum, nephriticos & calculosos leuant, vt & ipsum vinum iuniperinum, quod mire etiam cor, cerebrumque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum scilliticum præstantissimum est ad humorum præparationem & digestionem: hoc enim ad incidendas & attenuandas crassas, pituitosas, melancholicasque materias assumitur hoc etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos, tartareosque excellentius remedium.

Vinum senæ melancholicos, imò etiam alios humores purgat. Facillimum quidem est, nec iniucundum remedium, quo libenter ij etiam vtuntur, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, cum benigne & sine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactylorum, & turbith, & serosos & pituitosos humores ex ipsis iuncturis euacuant: Vnde ad arthritidem vsurpantur.

Vina seminis ebuli, & sambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hederæ.

Hactenus præcipua vina simplicia, eorumque virtutes & proprietates ordine enumerauimus: Ad eorū verò præparationem quod attinet, alia hic instructione opus non est, quandoquidem illa per se facilis fit, & ex duobus exemplis supra propositis nullo negocio addisci possit.

At verò vina seminum ebuli & sambuci, quòd hæc semina vinosa, & eo solum tempore, quo vuæ, matura sint, paulò aliter, quàm dictum est, præparari debent. Quare prædictorum seminum vtrumlibet expri-

exprimendum est, & succus extrahendus, qui cum dupla musti optimi vini albi quantitate admisceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis, ad solitam digestionem & fermentationem infundatur. Notandum verò hic melius est, si id obturato dolio peragatur, hoc est, si dolium penitus non repleatur, & obturetur benè, ne quid eahalet. Quo facto, & fermentatione per mensem integrum absoluta, dolium aperiendum, vinoque ad summum vsque adimplendum est. Hæc vina purgant serosos humores, & conducunt hydropicis.

Vinum scilliticum. Vinum præterea scilliticum paulò etiam diuersa ratione, quàm præ dicta uina, parari debet. Scilla enim cultro ligneo, aut eburneo, vel quouis alio, qui tamen ferreus non sit, mundari]. & in talleolas secari, solique per 25. aut 30. dies ad exsiccandum exponi debet. De qua sic præparata accipe li. 1 & in uas vitreum aptum inijce, superaffundendo vini albi optimi libr. 8. omnia uase bene clauso digerantur in baln. Mar. calido per quinque aut sex dies: de in transcolentur per manicam Hippocratis: adiectisque mellis optime depurati libr. 3. parum bulliant & purificentur: & sic uinum habebis scilliticum, quod ad vsum reseruabis in uase accuratissimè occluso. Remedium est præstantissimum ad omnes humores præparandos, vt iam dictum.

Vt vina artificial. gustui grata reddantur. Verum, ut uina purgantia ingratum suum saporem amittant, & gustui grata fiant: post prædictam illam macerationem, per manicam Hippocratis sæpius transcolanda, & saccharo, paucoque cinnamomo, & coriandro aromatizanda sunt: ad quam eandem methodum parabuntur etiam alia vina, tam roborantia, quàm purgantia: quę grata & vtilia erunt, nec adeo magno constabunt precio, sed promiscue omnibus, tam infimæ quàm summę conditionis hominibus commodissime exhibebuntur.

Vina composita. Restat iam, vt de vinorum etiam compositorum præparatione, ducto a vinis purgantibus exordio, uerba faciamus.

Vinum purgans senæ, Autumni, siue vindemiarum tempore parandum.

Comparanda sunt aliquot dolia, ex lignis eiusmodi vasorum facta, quæ vinum maluaticum, aut aliud simile album & generosum prius continuerunt, quorum quod libet capax sit quindecim aut viginti mensurarum, vel plurium, prout videbitur. Pręstat tamen plura dolia, eaque minora in promptu habere, quam solummodo vnum, idque maximum si magna vini quantitas pręparanda veniat. Si igitur vasis magnitudo erit viginti mensuratum Parisiensium, in eo pone

Foliculorum senæ lib. 4.

Vel amplius, prout purgandi virtutem plus minus ve augere velis, ad dendo

Garyopyllorum vnc. 2.
Cinnamomi,
Macis ana vnc. 3.
Sem. Fœniculi vnc. 2. sem.
Prunorum Damascen. sine nucleis lib. 4. vel 5.
Liquiritiæ incisæ lib. 1.
Polypodij, &
Sem. carthami contus. an. lib. 2.

Omnia probe inuicem mixta indantur in vas, & affuso musto generoso bulliant, supera ffundendo semper vinum nouum: Post perfectam coctionem, vale optime clauso, omnia macerentur & fermententur ad viginti, aut uiginti quinque dies: & sic habebis uinum purgans,

X 2 quod

quod integris validisq; viribus per integrum annum perstabit; cuius dosis est vitrum paruũ in aurora. Vel si matutina purgatio non satis suum affecuta fuerit effectum vnciæ tres vel quatuor adhuc sumendæ erunt circa vesperam, duabus vel tribus ante cenā horis, idq; eodem die. In affectibus porrò contumacibus, altasque radices habentibus, quorumque authores existunt impuritates tartareæ, siue humores crassi & feculenti, purgatio eodem remedio continuanda erit ad duodecim, vel etiam quindecim dies: ita per epicrasin, id est sensim & paulatim eiusmodi humores euacuabuntur, citra virium deiectionem. Eodem quoque modo febris quartana, melancholia hypochondriaca, cachexia, & similes affectus difficilis sanationis, curabuntur, & prorsus exscindentur.

Vsus eius in contumacibus affectibus.

Melãchol. hypochondriaca

Ad præseruationem corporis, sufficiat id semel tantum per octiduum vel bis per mensem sumpsisse. Potes, si velis, id pauloante cibum, vel etiã in ipso prandio, cena ve sumere.

Vinum purgans catholicum.

Si facultatem eius purgatricem reddere cupis generaliorem, adeo vt instar catholici omnes humores simul trahat & expurget: addere oportet radicum exsiccatarum oxylapathi, siue rhabarbari monachorum, hermodactylorum, mechoacæ, turbith, quantum lubet. Et sic medicamen habebis summum aduersus podagram, luem veneream, & similes affectus; addendo salsæ pariliæ & rasuræ ligni guaiacini, ad libitum. Ex cuius vsu continuato ad plusculos dies, singulares & eximios percipies effectus.

Quod si nonnulli in eiusmodi remediorum præparationibus accusent temporis longitudinem, quamuis in tanta copia simul & semel parari possint, vt sufficiant pro vno atque altero anno; vt tamen prorsus illis satisfiat, hic purgantia quædam quouis anni tempore paratu facilia, nec minus ceteris vtilia proferemus. Primi præparatio est, vt sequitur.

Vinum catholicum purgans facilis præparationis.

Recip. Polypodij quercini.
Sem. Carthami ana vnc. 1.
Rad. Acori vnc. sem.
Sem. Fœniculi,
Anisi ana drach. 3.
Cort. Myrobalanorum citrin. &
Chebulorum ana drach. 2.
Cinnamomi drach. 1. sem.
Garyophyllorum,
Macis ana scrup. 4.
Conseru. Flor. genistæ,
Violarum,
Maluæ, ana vnc. sem.
Hermodactylorum alborum drach. 6.
Turbith vnc. sem.
Foliculorum senæ vnc. 2.
Vini albi generosi lib. 2. vel 3.

Omnia probè inuicem mixta in vase vitreo optimè lutato & clauso macerentur ad calorem lentum B. M. per quatuor, aut quinque dies, ampliusve. Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo sacchari vnc. 6. Hoc vinum, siue claretum purgans, ad aliquot dies seruari potest, ex quo facies sex, octove doses. Pro dosi vna, vnciæ duæ sufficient, exhibendo id horis matutinis, & singulis diebus, aut alternis continuando. Purgat clementer omnes humores siue serosos, siue crassos & melancholicos: prodest calculosis & podagricis, & potissimum delicatioribus, nec non imbecilliori ventriculo laborantibus, qui citra vomitum alia purgantia admittere nequeunt. Conducit præ-

præterea hystericis affectibus, & albos sistit mensium fluores, si addatur fæcula bryoniæ, quæ est specifica vteri medicina, cuius præparandi modus docebitur alibi.

Aliud vinum purgans facilimæ præparationis.

Recip. Senæ vnc. sem.

Hanc immitte in vas vitreum, addendo

Cinnamomi cōtusi drach. sem.
Garyophyll. N. 5. aut 6.
Vini albi q. s.

Claudatur vas charta, vel bombace saltem, & addatur, si ita videbitur, paululum sacchari. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quo ad vinum sufficienter tinctum sit: Huius vini sumantur cochlearia duo vel tria manè, cum iusculo, si placuerit, ac tantundem serò: idque continuetur ad dies duos vel tres. Remedium hoc ex vnciæ semis tantum senæ præparatum (quod vel pueris & prægnantibus exhiberi potest) si continuo ad dies tres, vel quatuor quis sumpserit, blande & vtiliter corpus purgabit. *Vsus.*

Vinum purgans ex floribus prunorum, persicæ arboris, hyperici, &cet.

Ad huius vini compositionem, uerno tempore sufficiens colligenda est florum prunorum, tam hortensium, quam agrestium copia, hisque tertia vel media pars dolij replenda, quibus adde

Vuarum Corinthiac. libr. 5.
Prunorum dulcium lib. 3.
Iuiubarum lib. 2.
Dactylorum absque nucleis lib. 2.
Fœniculi ℥ 3.
Cinnamomi vnc. 2.

Affundatur vinum optimum usque ad summum uasis, quo accurate clauso, omnia macerentur ad dies viginti, aut mensem unum. Hoc uinum nullam planè nauseam exhiber, & potest loco diapruni sumi, habet enim uim alterandi & purgandi humores biliosos: seruatur ad vsum per integrum annum. Dosis est dimidum vitrum, quod citra diagridij additionem blandè purgabit. Tempore uindemiarum etiā præparari potest idem uinum cum musto vini albi optimi, sicut & reliqua hactenus à nobis descripta. Flores in vmbra exsiccati seruandi sunt vsque ad tempus enarratum. Eius uim purgatricem efficaciorem reddes, si foliculorum senæ lib. vnam atque alteram addideris. *Vsus.*

Ad eundem modum parari potest tempore Veris, vinum purgans contra vermes siue lumbricos, ex persicæ arboris floribns.

Ex floribus hyperici, summitatibus centaurij minoris, & fumi terræ, collectis omnibus suo tempore, dum florent, & exsiccatis, conficitur etiam vinum purgans aduersus vermes, quod idem sanguinem mundificat, & tam atram, quam flauam bilem purgat. Si addideris senæ ad libitum, potentiorem purgandi vim acquiret. Hæc vina, licet saporis sint paulo amarioris, purissima tamen sunt, & clarissima: corrigi potest amaritudo illa vuis Corinthiacis & liquiritia. *Vinum cōtra vermes & impurū sanguinem.* *Amaritud. correctio in vinis.*

Sic eodem modo purgans vinum præparetur cum rosis pallidis, & albis, tam hortensibus, quam syluestribus. Quod purgat humores serosos: ex quo etiam optimum remedium parari potest contra hydropem, quod etiam addita vincetoxici radice, per vrinas purgat. Dosis duo cochlearia manè exhibita, idque continenter ad plures dies, si res postulat. *Vinum rosar. purgans.*

Ad

Ad eosdem humores purgandos vinum paratur ex seminibus ebuli, & hederæ, tam in Autumno, quàm quouis alio tempore. Eadem vina conducunt etiam hydropicis.

Vinum Helleboratum.

Accipe radices hellebori nigri benè mundatas, & ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in B.M. cum sufficienti vini, vel aceti quantitate, & semine anisi per 24. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prędictū separabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exsiccari debet.

℞. *Rad. Hellebori ea, qua dictū est, ratione præparatarum vnc. 2. sem.*
Foliculorum senæ vnc. 3.
Fœniculi dulcis,
Anisi ana drach. 6.
Corticis citri vnc sem.

Macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor, aut quinque dies in Baln. Mar. calido, coleturque vinum absque expressione vlla: deinde bis, terue per manicam Hippocratis transmittatur, dulcoretur, & aromatizetur cum sacchari sufficenti quantitate, & pauculo cinnamomo Excellens est in educendis à cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam, & melancholicos omnes affectus, tum intrò assumptum, tum extrinsecus capiti cum linteolis in eo madefactis tepidè admotum, vt docebimus fusius alibi.

Hactenus de vinis compositis purgantibus: sequuntur nunc quædam vina composita corroborantia, & certis quibusdam affectibus appropriata.

Vinum Hippocraticum commune.

℞. *Vini rubri, vel albi optimi lib. 10.*
Cinnamomi vnc. 1. sem.
Garyophyllorum scrup. 2.
Cardamomi,
Granorum Paradisi ana scrupul. 4.
Zingiberis drach. 3.

Omnia crasso modo contusa macerentur in dicto vino per tres aut quatuor horas: addendo sacchari albissimi lib. 1. sem. transcolentur per manicā aliquot vicibus, & fiat Hippocraticum.

Aliter.

Nonnulli tantam aromatum copiam exosi id præparant ex solo cinnamomo & saccharo: sed alij vim eius calefaciendi paulò plus acuunt pipere, zingibere, & garyophyllis. Hyemis ferè tempore sumitur cum pane tosto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in quartanis, & alijs affectionibus ex frigida causa profectis.

Hippocraticum extemporaneum, ad cuius exemplum omnis generis extracta, & remedia etiam specifica ad diuersos affectus possunt prę parari.

℞. *Cinnamomi ℥ 2. vel 3.*
Garyophyll. vnc. sem.
Zingiberis,
Piperis longi,
Cardamomi,
Granorum paradisi,
Galangæ ana drach. 2.
Nucis moschatę drach. 1. sem.

Omni-

Omnia crasse contusa & inuicem mixta macerentur in spiritu vini, in vitro optimè clauso, positoque in Baln. Mar. per tres aut quatuor dies: aut, donec spiritus vini colores & virtutes aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperi, & separa tincturam per inclinationem; quam in phiala seorsim serua ad vsum. Fæcibus separatis reliquam aromatum partem fortiter exprime per linteum, quam in phialis alijs reseruabis ad vsum. Sed prior tinctura post macerationem filtretur & coletur per manicam, idque ob extractionem faciliorem virtutum rerum aromaticarum. Eiusmodi extracta diutissimè ad vsum seruari possunt.

Quoties igitur libuerit, cum vini optimi mensura vna infundes drachmam vnam atque alteram extracti, & sacchari, quantum voles: & sic habebis vinum aromaticum: Loco sacchari simplicis, inseruiet oleum sacchari, cum albumine ouorum indurato factum, cuius descriptio habetur in Diætetico nostro polyhistorico.

Claretum excellens.

℞. *Cinnamomi vnc. 2.*
Macis vnc. sem.
Dactylorum sine nucleis minutim incisorum Num. 20,
Myrobalanorum Num. 3. aut 4.
Sem. Anisi,
Fœniculi ana vnc. 1.
Vuarum Damascen. vnc. 5. aut 6.
Coriandri præparati vnc. sem.

Aromata & semina crasso modo contusa omnia indantur vitro, affundendo aquæ vitæ rectificatæ vini Canariæ, vel vini albi generosi, singulorum mensuram vnam Parisiensem, quæ facit tres libras aut circiter: occluso vase macerentur in loco frigido per quatuor aut quinque dies: citra separationem liquoris à fæcibus suis: aut si placet, post macerationem in transcola per manicam, instar vini Hippocratici, serua in phialis clausis ad vsum. Dosis est vinum atque alterum cochleare tempore matutino. Est medicamen optimum ad roborandum ventriculum, eiusque cruditates & flatulentam omnem materiam tollendam: nec non contra colicos dolores & similes affectus. Potest hoc claretum dulcificari cum saccharo. *Ventriculi cruditas, flatus, Colica.*

Claretum aliud præstantissimum corroborans omnes facultates.

℞. *Vini maluatici, aut vini albi optimi mens. 1. sem. vel lib. 4. aut 5.*

Indatur in vitrum aut pellecanum addendo

Garyophyllorum,
Nucis moschatæ,
Macis ana vnc. 1. sem.
Zingiberis,
Cardamomi ana vnc. sem.
Coriandri,
Anisi,
Fœniculi ana drach. 2.
Dictamni
Flor. Rosmarini,
Buglossę ana p. 2. aut in horum locum recipe illorum Conseruarum ana vnc. 1. sem.
Tabellarum aromatici rosati vnc. 1.
Sacchari albissimi lib. 1.

Omnia crasso modo contusa & inuicem mixta infundantur cum vino, & ad macerandum ponantur in B. M. tepido, vase benè clauso, per duos aut tres dies. Postea colentur per manicam aliquot vicibus,

bus, vt specierum virtus melius extrahatur. Huius vini, quod diutissimè seruatur in lagenis clausis, manè exhibe vnum aut duo cochlearia.

Hoc claretum corroborat omnes facultates, & reficit spiritus tam animales, quàm vitales & naturales. Conducit igitur vniuersis cerebri affectibus: item cardialgiæ, lipothymiæ, syncopi, alijsque cordis affectibus. Estque medicina præstans contra omnes imbecillitates, cruditates, & flatus ventriculi: corroborat iecur, & lienem, & medetur omnibus cachexijs, melancholijs hypochondriacis, & ipsis hystericis affectionibus: præseruat præterea corpus à peste, vermibus, & alijs putrefactionibus, è quibus diuersi morbi excitantur.

Corroborat omnia membra.

Si eo vti voles in quodam affectu curando, addenda erunt ea, quę huic fuerint appropriata & specifica, quę pondere suo ceterorum ingredientium quantitatem superent: vt in epilepsia adijciēda est radix pœoniæ cum suo semine, ramenta cranij humani, flores tiliæ, lilij conuall. calendulæ, & similium: ex quibus fiat claretum, aut vinum antepilepticum, quod conducet epilepsiæ, tam ad paroxysmi ferociam tollendam, quàm ad præcautionem, si aliquot eius cochleatia exhibueris in qualibet Lunæ quadra.

In epilepsia ex vteri affectibus orta, addenda est radix bryoniæ exsiccata.

In apoplexia & paralysi addenda sunt, baccæ iuniperi, flores lauendulæ, calendulæ, & saluiæ. Et sic pro vario affectuum genere, varia quoque clareta, siue vina aromatica medicata concinnari possunt.

Vinum antepilepticum.

℞. *Ras. Cranij humani rec. unc. 2*
Visci querni minutim incisi vnc. 1. sem.
Flor. Pœoniæ,
Lilij conuall.
Tiliæ ana p. 3. vel 4.
Sem. Pœoniæ
Cardui benedicti contus. ana drach. 6,
Cinnamomi vnc. sem.
Nucis moschatę drach. 3.

Indantur in vas vitreum colli oblongi: affundatur vinum optimum: occluso vase, macerentur omnia in B. M. tepidissimo per quatuor aut quinque dies: colentur bis vel ter, &, si velis dulcificare colaturam adde paulutum sacchari. Hoc remedium summum est tam ad curationem, quam ad præseruationem epilepsiæ. Eius dosis sunt aliquot cochlearia tempore matutino, idque in quouis Lunæ septenario.

Vinum antapoplecticum.

℞. *Flor. Lauendulæ,*
Saluię,
Anthos ana p. 4. aut 5.
Baccarum Iuniperi vnc. 2.

In ceteris fac, vt supra. Vnum vel duo cochlearia huius vini exhibita subito apoplecticum restituunt, & tanti mali tyrannidem arcent; nō tamen omittendæ interim sunt aliæ euacuationes generales, item reuulsiones, deriuationes, &c.

Vinum antiparalyticum, à celeberrimis medicis ordinarijs, illustriss. Principis Mauritij Landgrauij Hassiæ, &c. mecum communicatum.

Recip. Florum calendulæ, lauendulæ, mediocriter exsiccatorum bonam partem; quibus imple lagenam vitreā, amplā & robustā: affunde vini maluatici tantum, vt tres vel quatuor digitos supereemineat: vas probè clausum pone ad solem per tres septimanas aut integrum mensem:

quo

quo temporis spatio vinum florum illorum virtutes atque essentias extrahet, & vim acquiret adeo efficacem & potentem, vt, si vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, vbi ex radiorum solarium reflexione calor auctus, in id fortius operetur, in centum frusta dissiliat. Ponendum igitur est ad fenestram apertã, vbi radiorum non tanta est reflexio. Elapso tempore enarrato, vas refrigerandum in cella per noctem integram est ponendum, vt vis nimia spirituum mitigetur, ac sedetur; & posteà aperiendum. Confert supra dictis affectibus, vno atque altero cochleari in aurora sumpto: quod præstandum est vsque ad viginti quinque, vel triginta dies, &, præmissis purgationibus generalibus, admirandos videbis effectus.

Si dictum vinum post sufficiẽtem florum macerationem per alembicum in B. M. vaporoso, destilletur cum omnibus istis floribus, vsque ad siccitatem: multo efficacius euadet: omnium autem efficacissimum erit remedium, si florum fæces in cineres redigantur, salque extrahatur, & cum propria sua aqua permisceatur.

Vinum Zedoariæ compositum.

Recip. Zedoariæ vnc. 2
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana drach. 1. sem.
Zingiberis
Piperis longi ana vnc. 1.
Nucis moschatæ vnc. sem,

Omnia crassiusculè conquassata, uno, pluribusve nodulis lineis includantur, & suspendantur, per doliolí foramen, in dolio musti pleno, quadraginta dierum, aut ad minus mensis vnius spatio, ad macerationem; quibus posteà sublatis, vinum ad cerebri ventriculique corroborationẽ tempore necessitatis exhiberi potest. *Cerebrum et ventriculum corroborat.*

Vinum ophthalmicum.

In vini ophthalmici præparatione, eadem planè methodus, ac supra in vino Zedoariæ, obseruanda est, vt scilicet suspendas per foramen dolij, quo mustum continetur, (loco aromatum.)

Rad. Enulæ campanæ in talleolas secta & exsiccatæ vnc. 2.
Euphragiæ m. 1.
Sem. Fœniculi dulcis,
& Sileris montani ana ℥. 1.

Contundantur crassiuscule, & omnia in vnum, uel in plures nodulos conclusa suspendantur in dolio, ut dictum est, aut in phiala uitrea, & macerentur per mẽsem. De quo una atque altera vncia ad acuendum visum exhibeatur, idque singulis matutinis. *Visum debilem acuit.*

Vinum Chalybeatum.

℞. Limaturæ chalybis ℥ 4.
Rad. Eryngiorum
Enulæ campanæ ana ℥ 1. sem.
Santali citrini vnc. 1
Corallij rubri
Rasuræ eboris ana drach. 6.
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi
Zingiberis ana drach. 3.
Ceterach
Flor. Genistæ
Anthos
Epithymi ana p. 2.
Vini albi generosi lib. 6.

Macerentur per octiduum ad minimum ad ignem baln. Mar. calidum; dein traiscolentur per manicam Hippocratis ter quaterue,

vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccharo poterit, vt fiat vinum gustui gratum: dosis, vnum aut alterum cochleare in principio, quæ deinceps, si opus sit, augeatur.

Vinum aliud chalybeatum.

Recip. Laminas chalybis purissimi, vi ignis scintillantis, atque liquefactioni proximi, mergantur in magdaleones sulphuris, vt liquescat chalybs instar ceræ Hispanicæ, recipiatur in vase semipleno vini albi generosi, vel aceti sambucini: dein in tigillo ad ignem ardentem finatur per vnam atque alteram horam, vt optimè exsiccetur, læuigetur que tandem, vt al Kool in porphyrite: huius sic præparati chalybis cape vnc.iiij.

Rad. Eryngiorum
Rubiæ tinctorum ana drach.6.
Cort. medefraxini
Rad. Filicis ana vnc. sem.
Sem. Fœniculi
Baccar. Iuniperi rec.
Gran. Alkermes ana drach.3.
Flo. Siccorum chamædr.
Ceterach
Flor. Genistæ ana p.1.
Garyophyllorum
Macis ana drach.ij.
Cinnamomi interioris drach. 2. sem.
Vini albi generosissimi lib.x.

Indantur omnia in vas vitreum, & exponantur ad radios solares æstatis tempore, vel ad ignem lentum per 20. dies, moueantur bis terve baculo agitando: dein transcolentur per manicam Hippocratis. Ad cachexiam, & hydropem ineuntem singulare illud est præsidium: dosis primis diebus ab vnc.1. ad vnc.2. dein indies augenda censeatur.

Cachexia Hydropi, et Melã th Hypoch. medetur.

Vinum antinephriticum.

Vt vinum antinephriticum conficias: dolium iustæ magnitudinis vino generosissimo repleas: quod quidem vinum prius concoctum, & ab aquea sua humiditate depuratũ sit. Super huius vini heminis octo dolio inclusis, vt supra, addes.

Fructuum Alkekengi lib.1.
Rad. Restæ bouis
Et Eryngiorum in talleolas dissectarum, & exsiccatarum ana vnc.3.
Sem. Bardanæ
Milij solis
Saxifragiæ
Bismaluæ ana vnc.2.
Herniariæ
Flor. Genistæ ana p.4.

Macerentur omnia per mensem integrum; deinde ad vsum reseruetur vinum.

Si post prædictam macerationem illud transcolaueris, mellisque optimè depurati tertiam partem addideris, & vt supra, in vino scillitico ebullire fiueris: vinum efficies, quod diu conseruari poterit, neque ingratum gustui erit. Cuius vnciæ 2. aut 3. (præmissa tamen primæ corporis regionis purgatione, cum bolo aliquo ex cassia aut simili) ad calculi expulsionem, & prohibendam eius generationem, exhibentur. *Calculus.*

Non erit ab instituto alienum variis vinorum generibus iam enumeratis, acetorum etiam medicatorum quæ passim in Antidotariis describuntur, classem annectere: inter cetera frequentiora sunt. *Aceta medicata.*

Acetum scilliticum
Acetum Rosaceum
Acetum florum calendulæ
Acetum florum Garyophylli
Acetum saluiatum

Ace-

Acetum anthosatum
Acetum sambucinum
Acetum passulatum
Acetũ garyophyllatũ.

Quorum præparationis imitatione infinita alia effingi poterunt, in quibus acetum vices vini subire poterit, tam ad materiæ præparationem, & alterationem, quam ad eiusdem euacuationem.

Aceti scillitici præparatio. Acetum scilliticum paratur eo, quo sequitur, modo; Scillæ laminæ inter corticem & cor mediæ, ex arte purgatæ, & in orbiculos, siue talleolas sectæ, soli, aut remisso calori exponantur per 30. aut 40. dies: dein libra minutim concisa, (cultro è candidiore ligno parato, aut eburneo) in lagenam demittatur, optimi aceti lib. 6. vel octo affusis; vasculum ritè obturatũ, ne quid exhalet, exponatur æstiuo tempore, radiis solaribus, triginta aut quadraginta dies. Postea aperto vase totum transcolabitur; indeque acetum scilliticum conficies, quod lagenis diligenter occlusis adseruabis.

Vulgaris præparatio scillæ. Quidam vnicam vel plures scillas accipiunt decorticatas, qua maza, siue pasta inuoluunt, vt singulæ panis figuram videantur adeptæ, tum demum furno calido aptoque pani coquendo illas committunt, & ita tempore multò breuiore scillas suas præparant, quàm si per quadraginta dies soli obiicerentur. Scillarum ita coctarum in clibano, & postea ad lentum calorem desiccatarum sesquilibram accipere oportet; aceti fortissimi libr. 7. excipiantur lagena vitrea bene clausa, quæ ad solem, aut similem tepidum calorem per triginta aut quadraginta dierum spatium posita, finantur. *Furnus athanoris digestioni cõmodior.* Quòd si furni Athanoris igne ex cineribus iltructo vsus fueris, cum ille diu noctuque perseueret, dimidij temporis compendium facies, adeo vt duodecim, aut ad summum quindecim dies sufficiant fermentationi & digestioni huiusce aceti, si illa hoc perenni calore procurata fuerit. Tandem materia per colum transmissa seruabitur vitreis vasculis diligenter obturatis. Hæc præparatio a nobis maxime probatur: nullum enim vomitum ciet, vt prior in plerisque facere solet: breuiore etiam tempore perficitur, tutiusque exhibetur.

Acetum rosaceum. Vt acetum rosaceum conficiatur, accipere oportet rosas rubras exsiccatas, quibus lagenam implebis, & acetum optimum affundes, donec illud lagenæ ceruicem ferè pertingat: vasculi osculum arctissimè occludes, & ad solis calorem expones per spatium temporis iam expositum: vel ad hypocaustum transferes, vel igni cineritio committes.

Alia aceta ex varijs florib. Eodem prorsus modo compones acetum passularum, florum resiccatorum, saluiæ, rosmarini, sambuci, calendulæ, veronicæ, siue floris garyophylli; immo tot formas & species acetorum licebit tibi parare, quot sunt simplicium vinorum, quæ etiã in variis morbis debellandis, propter eosdem scopos, vsurpabuntur: verum acetum quodlibet semper erit facultate magis attenuante, incidente, & magis idonea dissoluendis & liquandis humoribus viscosioribus, & tartareis: præterea validius etiam aduersabitur cuilibet putredini, & corruptionibus omnibus, quàm vina superius enarrata.

Vsus acetor. simplicium. Vsus horum simplicium acetorum præcipui erunt, vt sint bases in componendis diuersis oxymelitum formulis, tum purgantibus, tum robur conciliantibus; vt quoque satisfaciant scopis, & medicationibus, quæ sese offerunt in plurium, & magnorum affectuum cura, vt iam sequenti capite sumus ostensuri.

Digitized by Google

De varia oxymelitum, & hydromelitum medicatorum compositione, quæ diuersis affectibus medendis aptissima sunt. Cap. X.

INstituti nostri ratio postulat, vt diuersas oxymelitis & hydromelitis compositiones, quarum hodie in medicina factitanda magnus est vsus, in medium proferamus.

Hæc remedia apud Veteres in multo maiore erant commendatione, quàm iam apud nos. Nam in nostris Officinis etiam famosissimatũ vrbium tantum præstat oxymel simplex, & scilliticum: rarissime helleboratum Iuliani, præsidium tamen magnopere celebratum, aduersus morbos comitiales, febres quartanas, & alios huiusmodi morbos, qui iam altius radices egerunt, & quorum occulta sunt seminaria. Solummodo etiam reperitur vnica hydromelitis simplicis, quemadmodum & compositi, descriptio, quæ in officinis locum habeat: cum tamen videamus apud Galenum, Aetium, Trallianum, Oribasium; deinde etiam apud Nicolaum Myrepsum, & Mesuæum (qui in fasciculos redegerunt, & in ordinem reuocarunt, quæ alii sine methodo, in suis libris tanquam scopas dissolutas disperserant) infinita remedia purgãtia, pręparantia, roborantia, aliisque intentionibus seruientia: quorum bases primariæ a supra dictis oxymelitis, & hydromelitis formulis petuntur: adeò vt, quotquot vina simplicia & composita, arte descripsimus, possunt etiam parari (imò maiori cum emolumento) oxymelita & hydromelita, æque bene, ac si vino parata forent.

Duo tantum Oxymelita in nostris officinis.

Oxymelita & hydrom. apud veteres erant in frequenti vsu.

Arabes, qui primi sacchari vsum introduxerunt, in causa sunt, quod norma componendi varia oxymelitis & hydromelitis genera, immutata fuerit in eam, quæ syruporum est, quorum magna farrago in officinis adfertur.

Arabes, Oxymelita & hydrom. mutarunt in Syrupos.

Quod verò adfertur pro stabiliendo & confirmando syruporum vsu ab iis, qui tantopere illis addicti sunt, nempe huiusmodi remedia diutius conseruari posse, & palato gratiora esse, confirmatione indiget. Sed extra omne dubium est, omnes hydromelitis, & præcipue oxymelitis species, maxime verò id, quod melicratum nuncupatur, (vbi aqua, mel atque interdum acetum simul confunduntur & miscentur) longe esse vtiliora, commodiora, immo magis idonea omnibus curandi intentionibus, quam sint syrupi. Cum saccharum sit sal quidam dulcis, nõ exiguo calore præditus: cui qualitas quædam obstruens & glutinans coniungitur: vnde minus aptum saccharum iudicari potest ad præparationem, alterationem, mitigationẽ humorum, eorumque excretionem: cuius rei tamen causa commemorati syrupi vt plurimum componuntur & præscribuntur.

Sacchari calor nõ exiguus est, obstruens & glutinans.

His adde saccharũ in corporibus biliosis, & natura macilentis, quem admodum & cetera dulcia, minimo negocio bilescere, & proinde plus damni, quam vtilitatis, huiusce temperaturæ hominibus adferre. Verũ quispiam nobis insultabit, & mel, quo variæ oxymelitis & hydromelitis formulæ parantur, dulce forsan esse contendet. Admittemus id quidẽ; at longe mel defæcatius & purius est, naturaque præditum magis aerea, cœlesti, & ad quintam essentiã accedente, quã saccharum: quod licet dulce & candidum sit superficie tenus, intrinsecus tamen acrimonia scatet, & nigrore non mediocri, vt probè norunt & experiuntur illi, q in rerum interna & vitali anatome aliquem progressum fecerunt.

Saccharum facile in bilem vertitur.

Mel purius Sacchαro.

Quod animaduersum & diligenter obseruatum fuit a Galeno, & deinde ab Oribasio Medic. coll. lib. 5. ca. 24. qui, dum intendit oxymelitis faculta

facultates, quæ acidæ & vitriolatæ sunt, idque præfert hydromeliti, qđ propter dulcedinem temperamẽtis calidis, & naturis feruidioribus minus congruit, propterea quod in bilẽ facillimè conuertatur, in hunc modum scribit: Cum melicrati facul-
,, tas cetera omnia habeat, quæ ad acu-
,, tos morbos valent, in vno tamen
,, duntaxat eis est contraria, quòd su-
,, percalefacta in bilem conuertatur:
,, hanc eius mutationem aceti permix-
,, tio cohibens præstantissimum medicamentum efficit: tantumque aceti melicrato addendum est, quantum satis fit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur. Oribasius verò, postquam longa verborum serie retulit ingentes vtilitates, & commoda, quæ ex oxymelitis vsu promanant, & postquam recensuit specificam vim, & proprietatem, quæ valet aduersus affectus hypochondriacos, & thoracicos; cum scilicet opus est materiæ crassæ & lentæ attenuatione & incisione; vt magis palam fiat, in quanta commendatione apud illum sit oxymel; & quod illo hydromel longè sit inferius, ita pergit: Cum igitur mel facultate cali-
,, dum sit, & in bilem citò in calidis
,, corporibus vertatur, idcirco eduliũ
,, est pituitosioribus naturis, & senio-
,, ribus, ac morbis frigidis accommo-
,, datum; & oxymel omni ætati & na-
,, turæ ad tuendam valetudinem vti-
,, lissimum est, cum omnes angustos
,, meatus aperiat, sic ut crassus & glu-
,, tinosus humor nusquam continea-
,, tur. Quam etiam ob causam medica-
,, menta, quæ tueri valetudinem à Me-
,, dicis dicuntur, attenuante facultate
,, sunt prædita: Ac tibi quoque & ra-
,, tione & experientia perpendenti
,, ea, quæ ad victum extenuantem fa-
,, ciunt, oxymel accommodatissimum
,, esse videbitur: nam neque mali suc-
,, ci est, neque stomacho infensum, ne-
,, que aliam absurdam facultatem ha-
,, bet. Si vero scilliticum acetum adhi-
,, bitum fuerit, ita non modo eorũ, quę
ad victus rationem spectant, sed om- ,,
nium medicamẽtorum aptissimum ,,
est ad incidendum; conuenitq; hoc ,,
eos vti, itemque vino & aceto, qui ,,
humores incidere, & attenuare morbum cupiunt, qui in corpore sit, qđ ,,
crassum, glutinosum & pituitosum ,,
excrementum contineat: Atque infi- ,,
nitos propè vidi, qui ex aceti scillitici, atq; etiam vini (scillitici supple) vsu ad vitæ finem vsq; sani vixerũt.

Voluimus de industria referre, qđ Galenus & alij antiqui sentirent de oxymelite acido, & vitriolato, quòd que potiores & efficaciores vires illi adscriberẽt ad sanitatem conseruandam, & morbos curandos, quam hydromeliti dulci, vt hinc colligere liceat, ipsum Oxymel Syrupis anteponendum esse, qui tamen hodie pluris fiunt, & contra omnem rationem, vt supra demonstratum est, maiorem authoritatem & vsum sibi comparauerunt.

Iam superest, vt nostram Pharmaceutricem quibusdam oxymelitis, & hydromelitis descriptionibus velut p̃sidiis vtilissimis locupletemus, quarũ imitatione quilibet proprio marte poterit nouas componere.

Oxymelitis simplicis præparatio.

Porrò oxymelita & hydromelita diuiduntur in simplicia & composita. Oxymel simplex duobus modis parari potest: prior est, si sumas vnam mellis partem, cui tantundem aquæ pluuiæ, aut cisternis adseruatæ, si haberi possit, primo admiscebitur; miscellam igni lento admouebis, perfectè despumabis, donec mel omnes sordes deposuerit, purumque appareat. Tum melli affunde optimi aceti tantum, quantum gustui gratificando sufficit; sicq; regulam & normam certam habebis, ne iusto acidius, aut plus æquo dulcius oxymel componatur. Iterum igne lento hæc coquãtur; inter coquendum paulatim, & per vices instilletur aqua, q. suf. quę secernendis heterogeneis operã suppeditabit, & magis defęcatũ reddet:

prodesit

proderit etiam ad dulcorem comparandum, id est, remedium γλυκύπικρον. i. dulcoacidum fiat: quo etiam in pastu, potionis loco, vti qs poterit in diuersis corporis affectibus, potius quam hydromelite, aut vino, vt superius annotauimus.

Vt vulgare oxymel componatur ex tempore, hac serie progredi oportet.

℞. Mellis à sordibus liberi, et expurgati, sextarios quatuor, siue duas pintas Parisienses,
Optimi aceti sextarios duos,
Aquæ octo sextarios, siue quatuor pintas.

In primis misceas baculo aquam iam tepefactam cum melle, totū feruere sinas, mitiori igne absque magnis bullis & ebullitionibus: tū spumam auferas, & coqui permittas, donec aqua ad medium resoluta & cōsumpta fuerit; tum demùm acetum adijciatur, cui affuso tres, aut quatuor ebullitiones satis erunt; facta legitima omnium simul confusorum coctione, per manicam, siue pannū densum transmittentur, colatura diligenter asseruetur.

Quod si vice vulgaris aceti, scilliticum, rosaceum, saluiatum, anthosatum, sambucinum, passulatum, & similes aceti simplicis cōpositiones, quarum supra meminimus, admiscuerimus, efficiemus oxymel simplex rosaceum, passulatum, anthosatum, &c. quorū singula variis affectibus aptissima existunt, verbi gratia, quando ea vsurpamus, vt humores lenti & viscidi incidantur plurimorum morborum causæ, etiam si cum febre complicentur, oxymel paratū cum aceto rosaceo, buglossato, violaceo, & similibus accommodatius erit saluiato, vel anthosato, quæ magis idonea sunt melancholicis, hypochondriacis, epilepsiis, apoplexiis, cachexiis, & huiusmodi affectibus, quarum causa terrestris potius, & frigidus humor statuitur, quā calidus.

Et quando voles in morbis contumacioribus, & peruicacioribus humores validius attenuare, & incidere, oxymel simplex & scilliticū hoc modo compones;

℞. Mellis depurati lib. 3,
Aceti scillitici lib. 2.

Coquantur ad perfectam mixtionem, & consistentiam; hoc oxymelite, & alijs supra descriptis obseruatis, seligendo semper magis accommodata morbis, quos expugnare voles, poteris tot species oxymelitis compositi fabricare, quot decoctorum, aut vinorum, quæ diuersis medendi scopis inseruient, vt, verbi causa, oxymel cephalicum hoc modo tibi erit faciendum. *Oxymel Scilliticum simplex.*

℞. Fœniculi
Polypodij
Acori vulg. ana drach. 6.
Betonicæ
Melissæ ana m. 1.
Seseleos ana vnc. 1.
Flor. Stœchados
Buglosf. ana p. ij.
Cinnamomi drach. 3.
Macis
Garyophyll. ana drach. 1. sem.
Croci drach. 1.

Macerentur per 24. horas in lib. 4. oxymelitis anthosati; dein coquantur ad vnius tertię consumptionem: dosis vnc. 3. vel 4. Conducit omnibus cerebri affectibus frigidis, & melancholicis, spiritus animales fouet, & illustrat; prodest ad memoriam, itemque ad mœstitiam à quauis causa subortam. Prout particulares cerebri affectus postulabunt, adijcere poteris, quæ specifica proprietate ipsos aduersantur; vt si epilepsia curanda proponatur, addes viscum quernum, rad. pœoniæ, flores tiliæ, lilium conual. & similia. Idem iudicium relinquitur, si morbi *Oxymel Epilepticum.*

&

& symptomata alteri cuidam parti infixa hæreant.

Oxymel pectorale, siue thoracicum.

℞ *Rad. Enulæ campanæ*
Tussilaginis
Et iridis floręt. ana vn. 1. sem.
Capill. veneris
Polytrici
Scabiosæ
Hyßopi ana m. 1.
Dactylorum
Iuiubarum ana par. 6.
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ ana vnc. 1.
Flor. Tussilaginis
Violar.
Buglossę
Nymphea
Papaueris rheadis ana p. ij.

Macerentur in oxymelitis passulati, & buglossati ana libr. 1. sem. & aquarum cardui bened. & scabiosæ an. libr. 1. per. 24. horas: dein coquantur ad ignem lentum ad vnius tertiæ consumptionem; ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis, & aromatizentur pauco cinnamomo: dosis vnc. 3. vel 4.

Confert orthopnœæ, asthmati, peripneumoniæ, tussi inueteratæ, & diuturnis omnibus pectoris affectibus. Hoc thoracicum oxymel tibi exemplar quoddam erit, ad cuius normam alia infinita stomachica, hepatica, splenetica, diuretica, &c. effinges. Si addideris radices, herbas, flores, & semina scopo tuo conuenientia, vt videre est in aquarum nostrarum, decoctorum, & vinorum artificialium supra enumeratorum descriptione, quæ ad hos agendi scopos dileximus, adeo vt viam tibi sternant, & veluti manu te ducāt ad varietatem, copiam, & delectum remediorum.

Oxymel de peto purgatorium mirabile non solum pituitæ crassæ, sed & bilis flauæ, itemque nigræ anhelosos thoracis & ventriculi affectus iuuans; & denique ad omnes morbos inueteratos laudatissimum remedium existens.

℞ *Fol. Nicotianę, seu peti exsiccatorum ad solem, & pulueri zatorum, inditorumq; in nodulo lineo vnc. 1. sem.*
Iridis siccatę, & in talleolas sectę vnc. 1.
Polypodij
Liquiritiæ
Sem. Carthami cōtusi ana drac. 6
Spicæ nardi
Thymi
Epithymi
Hyssopi
Menthæ ana m. 1.
Sem. Anisi
Fœniculi
Cardui benedicti ana dracb. 3.
Flor. Tussilaginis
Et buglossę ana p. 1.
Fol. Senæ vnc. ij.
Agarici trochiscati in nodulo conclus. vnc. 1.
Nucis moschatæ
Garyophyllorum
Cinnamomi ana dracb. 2.

Contundantur, et macerentur per triduum in aceti passulati, & sambucini ana libr. 2 deinde coquantur, exprimantur, & clarificentur: addendo mellis Narbonensis optimè despumati

ſpumati lib. 1. ſem. denuo coquantur ad bonam conſiſtentiam vſu poſtulante, præbe cochlearia aliquot, vel per ſe, vel cũ aliqua aqua pectorali.

Sanè medicamentum hoc optimè & validè purgat è toto corpore, è thorace, è ventriculo prauorum humorum ſaburram, & illuuiem exhaurit, deterget & extirpat: remedium eſt aſthmaticis ſi quid aliud accommodatiſſimum & maximè peculiare. In eius vſu cautione, & dioriſmo opus eſt; augenda enim vel minuenda doſis, pro ægrorum ætate & viribus. Aliquando vomitum ciet, qui contingit ratione peti, quod in vomitu prouocando pares vires cum helleboro, vel antimonio habet ſi ſolitarium, & per ſe exhibeatur. Sed alia purgantia, quæ admiſcentur cum aceto (quod primas dotes in corrigendo & demulcendo obtinet) vehementiam eius remittunt, & eorum ope præſtantiſſimum & efficaciſſimum remedium conſtituunt.

Petum per ſe ſumptum vomitorium eſt.

Ad huius oxymelitis imitationẽ licebit tibi multa alia diuerſa phlegmagoga, cholagoga, & melanagoga, id eſt, pituitæ, bili & melancholico ſucco excernendis, ſiue ſeorſim, ſiue ſimul, peculiaria componere, prout animus dictabit, aut affectus expugnandus poſtulabit. Sed meminens ſemper eſſe apponenda quę partibus peculiariter amica eſſe perhibentur deinde etiam purgantia humori analoga ſeligenda, non neglectis ijs, quę malignitati medicamentorum obtundendæ operas ſuas conferunt. Oxymel mox deſcribendum, exempli loco tibi erit, quod ad omnia hydropis genera ſingulare eſt præſidium: aquas enim ſubducit, viſcerum nutritioni famulantium obſtructiones ſoluit, imò hepar ipſum & lienem, horum malorum prima ſeminaria, ab infarctu, & ſcirrhoſa duritie liberat: denique partibus languidis, & effoetis priſtinum robur & tenorem reſtituit.

Oxymel phlegmagogũ, Cholegogũ, & melanagogum.

Oxymel accommodatum humoribus ſeroſis euacuandis, hydropi, & cachexiæ perquam vtile, hepar, lienem, & totum meſenterium roborans, eorumq; obſtructa ſimul reſerans.

℞ *Rad. Irid. vulg. vnc. 1. ſem.*
Vincetoxici vnc. ij.
Taraxaci
Valerianæ
Mechoacam
Rubiæ tinctorum
Polypodij ana vnc. i.
Cort. Fraxini
Tamariſci
Ebuli ana drach. 6.
Raſ. Ligni Rhodij
Eboris in nodulo lineo inditæ ana vnc. ſem.
Herb. Eupatorij Meſuæ
Fumariæ
Hepaticæ
Ceterach. ana m. i.
Sem. Cuſcutæ
Melonum
Acetoſæ ana drach. ii.
Sem. Carthami
Ebuli
Halicacabi ana drach. 5.
Sem. Fœniculi
Aniſi ana drach. iii.
Flor. Geniſtæ
Ebuli
Sambuci
Centaurij minoris ana p. ii.
Flor. Cichorij
Spicæ nardi ana p. i.
Trochiſcorum de rhabarbaro drach. x.
Trochiſc. de capparib. vn. ſem.

Agarici

Agarici trochiscati cum suo nodulo drach. vi.

Macerentur omnia in aceti sambucini, & scillitici ana libr. 1. aquæ flor. ebuli lib. 1. sem. per tres, quatuor ue dies, ad ignem Baln. Mar. dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem; in colatura clarificata adde

Syrupi rof. solutiui
Flo. Persicę arboris ana vnc. 4
Mellis Narbon. opt. prius despumati vnc. x.

Et coquito ad ignem, materiam optimè despumando: addendo sub finem coctionis elaterij drach. 2. scammoneæ vnc. sem. fiat oxymel coctum ad legitimam consistentiam Dosis cochlearia duo, vel tria pro robustioribus: remedium est ad cachexias, hydropes, obstructiones & scirrhosos tumores iecoris & lienis maximè accommodatum, vt iam supra diximus. Eius vsus per aliquot vices repetendus, prout malum facile, aut difficile permanserit; per se assumetur, aut commixtum vni, aut duabus vncijs aquæ nostræ scorbuticæ, quam ante descripsimus, aut alteri conuenienti.

CAVTIO.

Coctionis tempus in oxymelite.

In traditis iam varijs aceti mulsi formulis, coctionis tempus accuratè considerari debet. Coquetur enim oxymel magis aut minus, pro vt videlicet diutius adseruari, vel statim in vsus transferri debet. Quippe quod ex tempore componi potest, si morbis præsentibus destinatur, minorem postulat coctionis gradum & cõsistentiæ symmetriam. Quod si oxymel vi purgandi polleat vnica eaque leuis ebullitio sufficiet, aut, in totum ea abdicata, eius vices infusio diuturnior in diplomate, siue Balneo Mariæ tepido facta, supplere poterit. Vas autem perfectè obturabitur, ne scilicet nimio con-tenrorum feruore spiritales particulæ exhalent; hinc enim longè imbecillior, & retusior agendi potentia redderetur. Quare in similibus maceratio etiam in frigido facta multò tutior est; ita enim spiritus intus manent, & retinentur, quamuis longius temporis spatium ad hoc ministerium requiratur; id quod diligenti animaduersione dignum est, vt iam fusius, & dilucidè explicatum fuit, dum hydrotica decocta exposuimus. Pro paradigmate purgantis oxymelitis hoc iam iam describendum proponemus, propter singulares eius dotes aduersus luem veneream quantumuis inueteratam & iam altius inhærentem solidis nostri corporis partibus; valet etiam aduersus alios similes contumaces affectus, proindeq; oxymel benedictum à nobis appellabitur, cuius formula est huiusmodi.

Lues veneris inueterata.

Oxymel benedictum.

℞. *Scobis ligni guaiacini*
Corticis eiusdem (qui magis oleagineus est, & naturæ balsamicæ) ana ℥. 2.
Sarsæ parillæ vnc. i. sem.
Fol. senæ oriental. vnc. 3.
Hermodactylorum
Turpethi ana vnc. i.
Ras. Eboris,
Et cornu cerui
Sem. Fœniculi
Cinnamomi ana vnc. sem.
Flor. Anthos
Stœchados
Hyperici
Epithymi ana p. i.
Flor. Buglossæ
Cichorij ana p. i. sem.

Rasuræ ligni & cort. guaiacini, eboris, & cornu ceruini nodulo in-

M cludan-

eludantur, & alia, quæ supersunt, crassiusculè pistillo frangantur & conquassentur: omnia excipiantur alembico vitreo conuenienti, eoq; cæco, id est, cuius os optimè occludi possit, affundendo

Aquarum cardui benedicti
Vlmariæ ana lib. sem.
Oxymelitis simplicis,
Aut Buglossati lib. ij.

Omnia ritè commixta macerentur Balneo Mariæ, blandoque calore (imò absque eo, si voles, in frigido horum infusio fieri potest) si per quatuor, aut quinque dies foueantur. Interea ipsum oxymel alliciet ad sese, & imbibet dictorum simplicium facultates: deinde post vnam, aut alteram ebullitionem fiat valida expressio, & colatura per manicam transmittatur; imò etiam depuretur, si ita libuerit, vt exquisitioribus, & delicatioribus hominibus satisfacias, in quorum gratiam dulcedinem quoq; saccharo, si velis, conciliabis, ne vllas gustus molestias persentiant. Dosis erit quatuor aut quinque vnciarum, quandoque etiam p urium pro validiori bus. Vtendi modus is est, vt constituta dosis manè tribus, aut 4 horis ante pastum hauriatur. Cibus paucus ægro dandus, isque vnius generis, & vnius apparatus, assus potius, quàm elixus: pro bellarijs omnes fructus ablegandi, præter vuas Damascenas: decima hora prandebit, quinta cœnabit, & circa decimam vespertinam ad lectulum se componenti æqualis oxymelitis dosis propinabitur, & porrigetur. Cauendum tamen, ne vi repugnante, & negãte natura, seu matutino, seu vespertino tempore sudores elician tur, nisi sua sponte erupturiant, naturæq; motu propriè foràs protrudantur: Proprius enim huius nobilissimi remedij effectus est maleficos humores per ventris vias, & vrinæ ductus excernere, sanguinisque massam sordibus, & fœda illuuie inquinatam, atque conspurcatam repurgare. Huius vsus sępe repetendus, & ad quindenam saltem prorogandus: si malum contumacius renitatur, nec facilè cedat propter fomitem penitius insidentem, in longius tempus æger huius oxymelitis vsum producet; hæc via, & ratio expugnandorum magnorum affectuum contrà naturam optima et tutissima est. Quod autem non primo quoque tempore violento pharmaco ipsos extirpare liceat, vt multi perperam factitare solẽt, fidem facit hoc oxymel magistrale, cuius ope, & dote, atque vsu sæpè repetito tum paralysis, tum peruicacissima, quæq; venerea lues, etiamsi nodosa & tophacea, etiamsi vlcerationes cariosas, & cancrosas comites habeat, sensim & paulatim domatur, & radicitus euellitur. Quod si oxymel displiceat, sume vinum album, quod maiorem cum natura, quàm oxymel, societatem habet, ceteraque, vt dicta sunt, perfice: Ita enim concinnatum longè vtilius erit hoc remedium obesis hominibus, & temperaturis pituitosis, iisque, qui iam vino assueti sunt: quem admodum oxymel temperamento calido, & bilioso præditis, & abstemijs conuenientius iudicatur, si aquarum cardui benedicti, & vlmariæ loco aquam fumarię & cichorij addideris.

Si visum fuerit, alio præparationis modo, eoque faciliore & breuiore, oxymel componere poteris: maxime si aceti medicati iam expositę differentiæ non vbiuis locorum paratæ inueniantur. Si itaque non sit ad manum acetum rosaceum, buglossatum, sambucinum, aut aliud quoduis, cuius tamen ope opus tibi esset, satis erit, si suo tempore horum medicamentorum flores, aut cō ferуę aceto admisceantur: quod si ẽt passulari aceti, aut veronicæ, siue flo ris garyophylli non suppetat copia,

adde

adde suo loco vuas Damascenas, vel Corynrhias in sufficienti quantitate, aut Veronicas. Igitur, vt exerceamus pharmaceuticæ studiosum in extemporaria oxymelitis compositione, in medium proferemus exempli loco oxymelitis diuretici, & apertientis nostræ descriptionis formulam, cuius vsus erit, dum viscerum obstructiones tollere, dum incidere, attenuare & dissoluere humores viscidos & concretos, vrinas ciere, menstruumque fluorem præter naturæ institutum suppressum prouocare, quin etiam dum calculum renum atterere, & comminuere paulatim & sensim voluerimus. Descriptio est huiusmodi,

Oxymel diureticum.

Recip. Mellis albi Narbonensis prouincialis, aut Hispanici (quale optimum iudicatur & facibus minus abundans) lib. ij.

Quibus primo addes

Aqua itidem lib. ij.

Blando igni hæc committantur, vt secundum artis præscriptum fæculentia deponatur, quæ tamen pauca erit: qua penitus ablata, admiscebis lib. vj. aquæ, & duas aceti generosi, siue albi, siue rubri, non refert, vel vnam & semissem, si minus acidum affectes: huic miscelæ fictili vitreato conuenienti contentæ adiicies, quæ sequuntur.

Recip. Rad. Taraxaci
Valerianæ
Vincetoxici
Rubræ tinctorum
Asari
Eryngij
Fœniculi
Petroselini ana vnc. ij.
Rad. Ononidis
Ras. Corticis Fraxini
Capparum
Tamarisci ana drach. x.
Sem. Raphani
Bardanæ
Anisi
Coriandri
Fœniculi dulcis
Petroselini
Asparagi
Cinnamomi electi
Cassiæ ligneæ ana vnc. sem.
Flor. Hyperici
Genistæ
Sambuci ana p. ij.

Omnia simul coquãtur ad medietatem consumptionem, post traijciãtur semel atque iterum per manicam Hippocratis ad meliorem clarificationem: Et sic habebis oxymel ad ea accommodatum, quæ supra commemorauimus; de quo assumendum ad plusculos dies, in dosi vnc. 4. Huius oxymelitis parandi ratio valde facilis est, ad cuius normam infinitas alias formulas cõponere licebit, quæ non maiorem, quam apozemata, difficultatem, si parandi modum spectes, præ se ferent.

Apud Nicolaum Myrepsum, Mesuæum, aliosque veteres auctores, imò etiam recentiores, reperies alias oxymelitis species tam humoribus præparandis, quam expurgandis dicatasque in numero est oxymel helleboratum maius Iuliani, tantopere à Gesnero celebratum aduersus morbum comitialem, et varios alios morbos, vti iam diximus. Verum nõ fuit nostrum institutum, quæ passim in aliorum scriptis recitantur, omnia in hanc nostram Pharmacopœam coacervare. Accedit præterea, facilimũ fore etiam tyroni, si vini helleborati, cuius antea fecimus mentionem, parandi modum norit, ad eius exemplar oxymel efficere helleboratum,

tum Maius, tum Minus. Instat iam, vt de hydromelite pauca dicamus.

De Hydromelitum componendi ratione, & varietate.

CAP. XI.

PRincipem locum huiusce tractatus dabimus vinoso hydromeli ti: quàdoquidem potionis genus fit suauissimum, æque alimentarium, ac medicamentosum, ijs affectibus maximè peculiare, quibus vinum damnosum est & nocuum; vt sunt paralyses, arthritides, &c.

Hydromel vinosum.

Recip. Mellis albi Narbonensis optimi, & granulati partem vnam, aquæ pluuiæ partes quinque, ponantur in cacabum æneum, stanno incrustatum, his liquoribus recipiendis satis capacem; mel & aquam simul confunde; hæc tamen plusquā tepida, & calidiuscula esse debet, dū melli sociatur; fiat horum coctio, sed blando calore procurata, id est, quàm minimum fines feruescere; atque interim spumam cochleari solido, vel perforato diligenter auferes, ipsumque decoctum ad vnius tertiæ consumptionem consumi permittes: adæquatæ coctionis nota tibi erit, si ouum recens iniectum non demergatur, sed supernatet. Totum artificium in coctionis modo consistit; proinde industrium te, & accuratum esse oportet, ne in illius defectu aut excessu pecces. In mellis bonitatem etiam attendere debes: Si enim primæ notæ fuerit, minorem exposcit coctionem, si ab illa recedat, maiorem. Porrò materiam perfectè coctam adhuc mediocriter calentem per duplicatum pannum transmittes, vel per Hippocratis manicam, sed amplam, & huic ministerio tantum dicatam, vt ita exquisitius crassior fæx secernatur. Tum transfundes in doliola vinum maluaticum olim recipientia, vel in alia, quæ ex vase, quod vinum album, idque generosissimum continuit, fabricata fuerint. Expones deinde diebus canicularibus ad Solis radios, vel potius in hypocaustum calidum transferes, vel etiam supra furnum collocabis, in quo quotidie panificia coquuntur. Relinques illic mensem, vel sex hebdomadas in fermentationis, & defæcationis gratiam. Tandem vascula in cellam traduces. Vsus erit non ante trimestre: interea temporis hydromel vinosum penitus fit, simileque redditur vino maluatico è Creta asportato: atque hic modus vulgaris est.

Qui enim tartari tincturam elicere norunt, illiusque tantum in singula dolia addunt, quantum potest capere putamen oui; & qui artem tenent fermentum adiungendi ipsi hydromeliti, vt augeatur & producatur ebullitio, potionem multo præstantiorem efficiunt, quæ nihil mellei saporis gustui repræsentat, nunquam acescit, & quæ diutissimè integra seruatur, imò hydromel ita paratum in dies melius redditur, & quo antiquius, eò generosius euadit.

Huiusmodi hydromel quemadmodum nuper descriptum, vtile est prouectæ iam ætatis hominibus, pituosis, asthmaticis, paralyticis, epilepticis, podagricis, calculosis & similibus quibus vini vsus interdicitur.

Ex commemorato maluatico vino nostro artificiali, extrahitur præstantissima aqua vitæ, vino longè accommodatior ad eliciendas rerum essentias. Idem etiam hydromel vinosum nō destillatum optimū est organum ad plurimorum medicamentorum extracta conficienda. Ex illo quoque acetum componitur validum ac vegetum, quod vinoso ace-

Aqua vita ex hydromelite vinoso optima

Acetum hydromelitis.

-to non cedit ad diuersa remedia: & diuersis oxymelitis cōpositionibus æque conueniēs, ac acetum vulgare.

Hydromel simplex officinarum.

Hydromel simplex, quo communiter pharmacopœi vtuntur, ita fit.

℞. *Mellis optimi lib. i.*

Aquæ lib. viij.

Fiat commistorum coctio ad perfectam mellis despumationem. Tot hydromelitis species præparari possunt, quæ vel morbificum humorem excernunt, vel excretioni idoneum reddunt, quot oxymelitis, eademq; etiam medicamenta recipere poterunt, prout agendorum scopi dictitabunt, & insinuabunt.

Hydromel cum succo cerasorum ad sitim sedandam.

℞. *Aquæ fontanæ lib. xij.*

Mellis albi lib. ij.

Coquantur simul, donec expurgata sint, hoc est, mel amplius spumam non emittat: Adijce

Succi cerasorum acidulorum lib. ij.

Rursus bulliant parum, spumam auferendo, quàm fieri potest, accuratissimè; ltum hydromel è cerasis habebis saporis iucundissimi: Eodem planè modo conficies è succo citri, alijsque succis acidis & gratis, vt inde fiant potiones dulcacidæ, suauissimæ, & ad omnes febres oxysaccharo potiores & aptiores.

Melicratum vinosum cum multis aromatibus paratum, mecū ab Illustrissimo Principe Frederico, pię memoriæ Electore Palatino communicatum.

℞. *Mellis optimi, & albissimi partem vnam, vel lib. 10.*

Aquæ pluuiæ, si haberi queat, aut fluuiatilis partes sex, vel lib. 60.

Imponito in cacabum respondentem copiæ hydromelitis, quam componendam suscepisti: vtrumque simul confundito, coquito, & crassiorem fæcem despumando detrahito: deinde herbas, quæ sequuntur, refic catas imponito, sacculoque concludito, videlicet

Saluiæ

Arthemisiæ

Hyssopi

Origani

Hormini

Betonicæ ana m. i.

Præterea alio nodulo recipito

Baccarum lauri crassiusculè conquassatarum lib. i.

Flor. Lupuli m. iij.

Hordei integri p iij.

Omnia simul bulliant, & à spuma expurgentur ad partis tertiæ consumptionem, ita vt liquor ouum recens immissum in superficie sine demersione contineat, vt iam antè demonstrauimus: fiat omnium exquisita per pannum traiectio Colatura recondatur vno aut pluribus doliolis, prout quantitas liquoris postulat. Vasa autem vinum album generosum ante adseruarint, quæ etiam firmissimè ligneis circulis coagmentata sint, ne dissiliant, aut disrūpantur spirituum agitatorum efferuescentia. Elapsis tribus aut quatuor diebus a feruore per vasorum latiuscula & superna orificia nodulum suspendito, cuius hæc est materia.

℞. *Cinnamomi*

Garyophyllorum

Galangæ

Piperis

Granorum paradisi an. ʒ. sem.

Aliquot

Digitized by Google

Aliquot dies feruescendo & fermentando liquori conceditо: Tandem singula vasa ad eorum capacitatem replebis eodem liquore: quę quibusdam lagenis seruatum esse oportuit: & arcte obturabis apposito operculo: sed memineris, aromaticum nodulum relinquendum esse. Post tres menses liquorem habebis plane vinosum, linguam iucundissimè afficientem, & oblectantem, nec minus vtilem, maximè hyemalibus frigoribus, si manè ieiuno ventre quotidie ad duas aut tres vncias assumatur. Mirificè enim spiritus exhaustos reparat, obtusiores sensus illustrat, & acuit, oculos imbecilliores corroborat, hebetiores iuuat, auditus grauitatem & difficultatem sanat, omnibus principibus partibus robur & firmitatem addit, cordi scilicet, cerebro, quin etiam ventriculo maximè languenti & debilitato. Et, vt vno verbo dicam, est languidæ senectutis refocillatio, leuamen, calorisque restauratio, denique ad contracturas, paralyses, & similes affectus frigidos, quibus senectus obnoxia est, salutare præsidium iudicatur.

DE SYRVPIS

CAP. XII.

Syrupi, quorum saccharum basis existit, in nullo vsu erant tempore Hippocratis, Aretæi, Galeni, Aetij, & aliorum his coætaneorum, qui tamen vinum ad certam consistentiam coctum, sapam ab illis appellatam, vsurpabant. Galenus multis in locis huius mentionem facit, vt colligere licet ex cap. 5. lib. 3. de compositione medicamentorum per genera, & ex libr. 12. meth. circa finem. Hoc nomine etiam decoctum quod liber, succusve melle dulcoratus cõprehendebatur, vt patet ex capitu. 1. lib. sexti secundum locos. Porrò hæ antiquorum remediorum formulæ syruporum nostrorum classe contineri possunt, de quorum nominis etymologia solus Actuarius inter veteres verba facit, quo loco etiam sacchari meminit: Recensens enim formulas compositionesque remediorum, quibus medicina vtitur, tandem, cum ventum est ad potiunculas, siue liquidiora remedia, hæc scribit: Aut aquam decoquentes ad tertias, & colantes, eum tantum liquorem iam medicamentosum vsurpamus, aut cum altero quopiam, puta vino, melle, sapa, vel eiusmodi alio conueniente propinamus: aut, quod proportione ijs respondet, σάχαρ nuncupatum: vel, mel, prout expedire arbitramur: denuò cum medicamento, quousque conuenerit ac constiterit, coquimus & σιεάπιον, vel ζουλάπιον; nos verò hodie ferè syrupum, vel iulepium barbara voce nominamus. Lib. 5. ca. 10. metho.

Hinc patet, syrupum nihil aliud esse, quam medicamentum consistentia liquidiore præditum compositum, vel stillatitia aqua, vel ex succo, infusione, & decocto radicum, foliorum, florum, fructuum, & seminum plantarum, quæ omnia sint cocta conuenienter, & ad amussim cum saccharo aut melle, ad conseruationem longiorem, & gustum iucundiorem.

Iam verò Syrupi secundum Mesuæum in Simplices & Compositos diuiduntur.

Simplex Syrupus duobus modis dicitur, aut compositionis, aut efficaciæ ratione.

Qui Simplex dicitur propter compositionem, paratur ex succo, maceratione, aut decoctione partium vnius tantum plantæ, admiscendo tantum sacchari, quantum satis fuerit, & ad legitimam consistentiam decoquendo. Componitur etiam ex solis aquis stillatitiis plantarum: huiusmodi autem remissiorem & minorem coctionem postulat: vtendi tempo-

tempore etiam plerunque confici tur,& ab Arabibus peculiariter Iulep nomintur.

Simplex Syrupus ratione effectus is vocatur,quod ,quamuis ex plurimis simplicibus concinnatus sit, tamen vnico destinatus est rantum operi:aut enim attenuat, aut aperit, aut inspissat, aut calefacit, aut refrigerat, aut simili cuidam in dicationis scopo operam, & opem suam dedicat.

Compositus. Compositus syrupus nuncupatur ratione diuersorum medicamentorum ipsum constituentium, siue factus sit ex succis varijs simul commistis; quemadmodum syrupus bizantinus Mesuæi paratur ex solis succis endiuiæ,apij,lupulorum, buglossæ,clarefactis & coctis cum idonea sacchari copia; siue componatur ex ijsdem succatiunculis, quibus alia multa incoquantur: siue ex solo radicum,corticum,foliorum,florum fructuum, & seminum plãtarum de cocto,vt est syrupus bizantinus compositus eiusdem Mesuæi, syrupus acetosus diarrhodonis Mes. syrupus de arthemisia, de prassio,. de hyssopo.&c. qui ex aqua communi fiunt, vel pluuia,vel stillatitia: Aliquando uinum etiam additur, vt in syrupo de absynthio:aliâs acet,vt in syrupo bizantino composito Mesuæi: in acetoso diarrhodon,ex eiusdem authoris descriptione,quin etiam syrupus acetosus ex solo aceto & saccharo componitur.

Vsus syruporum. Vides hic paucis expressam præcipuam diuisionem, quam faciunt Dogmatici, suorum syruporum, quorum maxima ex parte apud illos vsus est in præparandis & mitigandis humoribus,vt attenuati, deterfi, liquati, & domiti facilius cedant catharticis medicamentis, quo rum vsum præparantia illa præcedere debent, vt testis est Galenus varijs in locis propterea numerosis syrupis præparatorijs, & singulis eorum scopis statim subiungunt syrupos tam simplices, quam compositos, purgatoria dote insignitos: quales existunt syrupi ex. g. infus. violarum,& rosarum simpl. & com pos. cum agarico, & syrup. de cichor.cum rheo, syrupus Sabor cum sena paratus, &cæt. Hinc etiam colligere licet syruporum diuisionem, qua alij dicuntur purgantes, alij non.

Comment. in Aphor.14.l.1. & l.2. Aphorif.9.

Atque hæc generatim dicta sunto in gratiam nouorum,& iuuenum medicorum, & pharmacopœorum, quibus præcipuè nostros hosce labores dedicamus: Quare hanc rem denuo resumemus, & magis speciatim, vt doceantur,tractabimus. Nefas enim existimarem, duo illa suprema capita tanti in medicina momenti,de humorum vitiosorum præparatione, & eorundem purgatione scilicet perfunctoriè,& quasi sicco pede percurrere.

Quid in syruporum doctrina reformandum. Proinde, vt institutæ à nobis methodi vestigijs insistamus, catalogum præparantium syruporum proponemus, nec quoslibet, sed com muniores & magis necessarios ad medicinam faciendam commemorabimus:ordine digeremus calidos, frigidos, mediocres, tum singulos singulis humoribus accommodatos,& peculiariter conuenientes, atque etiam pro afflictæ partis conditione apponemus. Aliquot syrupos quoque expungemus, quorum dispensatio inutilis videtur, aut saltem non necessaria: In eorum autem locum substituemus alias nouas syruporum formulas, easque per quam vtiles,& opportunas,quæ in vulgarium Pharmacopolarum officinis non prostant. Multa castigabimus, quæ perperam in parandi modos irrepunt.Tandem hoc caput de syrupis tot facilibus, efficacibus, & varijs compositionum formulis ditabimus, & decorabimus, vt lector quilibet, modo humanitatem omnem,& gratum, beneuolumque animum non exuerit, aut mali ge-

nii particeps, vel critico reprehendendi stimulo percitus non extiterit, ansam arreptuxus sit meos labores celebrandi, exhibendique gratæ mentis testimonium.

Syrupi calefacientes hac serie continentur.

Syru. de
- *Absynthio*
- *Arthemisia*
- *Betonica simpl.*
- *Beton. compos.*
- *Calamentha*
- *Cort. citri*
- *Epithyma*
- *Hyssopo*
- *Mentha minor.*
- *Mentha maior.*
- *Prassio*
- *Quinque radicibus*
- *Stœchades simpl.*
- *Stœchades compos.*
- *Thymo.*

Syrupi refrigerantes.

Syru.
- *Acetosus simplex*
- *De succo acetosæ*
- *De agresta*
- *Berberorum*
- *Acetositat. citri*
- *De succo cichorij*
- *De cotoneis*
- *De endiu. simpl.*
- *De succo cerasorum*
- *De granatorum acidorum succo*
- *De granatis dulcibus*
- *De limonibus*
- *De nenuphar. simpl.*
- *De nenuphar. compos.*
- *De papaue. simpl.*
- *De papau. compos.*
- *De pomis simpl.*
- *De portulaca*
- *Violarum.*

Syrupi temperati.

Syru.
- *Acetosus compos.*
- *Acetosus diarrhodõ.*
- *De borraginis succo*
- *De buglossa*
- *Bizantinus simpl.*
- *Bizantinus compos.*
- *De endiu. compos.*
- *Fumar. simpl.*
- *Fumar. compos.*
- *De glycyrrhiza*
- *Iuiubinus*
- *Lupulorum*
- *Myrtinus*
- *Ex mercuriali*
- *De duabus, & quinque radicibus.*
- *Sabor compos.*
- *De scolopendria*
- *De scabiosa*
- *De veronicæ succo.*

Ex his syrupis alii præparant, siue concoquunt pituitam, alij bilem atram: alij verò flauam.

Pituitam præparantes in genere sunt.

- *De duabus, & quinque radicibus.*
- *De mentha* { *Minor* / *Maior*
- *De stœchade* { *Simplex*
- *De prassio* { *Compositus*

De

Syru. { De peonia
De hyßopo
De betonica { Sĩplex
De calamẽtha { Cõpoſ.
De arthemiſia
De abſynthio
De corticibus citri
De eupatorio
De rubia tinctorum

Cum aquis.

Syru. { Fœniculi
Apij
Abſynthij
Saluiæ
Nepetæ
Menthæ
Petroſelini
Baſiliconis
Maioranæ
Et ſimilium.

Melancholicum ſuccum digerentes ferè hi ſunt.

Siru. { De fumaria
De lupulis
De ſucco borraginis
De ſucco bugloßæ
De ceterach ſiue ſcolopendria
Capill. veneris
Bizantinus
De thymo
De epithymo
De pomis

Cum aquis.

{ Pomorum redolentium
Bugloſſæ
Borraginis
Lupulorum
Fumariæ
Meliſſæ
Scolopendriæ
Florum ſambuci
Geniſtæ

Bilem flauam concoquentes.

Syru. { Violarum
Ex infuſione violarum
De ſucco violarum
Acetoſæ { Simplex
Compoſitus
De ſucco acetoſæ
Endiuiæ
De ſucco cichorii
De ſucco ceraſorum
De ſucco portulacæ
Myrtinus
De limonibus
Acetoſitatis citri
De agreſta
Berberis
De cotoneis
De nymphæa { Simplex
Cõpoſit.
Acetoſus
De granatis
De papauere.

Cum aquis.

{ Lactucæ
Nenupharis

Rosarum
Violarum
Portulacæ
Acetosæ
Cotoneorum
Endiuiæ
Cucurbitæ
Cichorij
Solatri.

Syruporum alij alijs potentiores. Inter iam enumeratos syrupos, alij in præparandis humoribus mitius agunt, alij vehementius; prout videlicet humor alius alio est crassior, viscosior, tenacior, aut preparationi, & liquefactioni minus idoneus. Nam, vt pituita alia est tenuior: alia verò crassior ac glutinosior: ita humor melancholicus alius aquosus, siue ichorosus, vt vult Hippocrates; alius verò instar tartari & fæcum aceti, fæculentus est, vt atrabilarius. Pro varia igitur humorum natura alij syrupi minori, vel maiori operandi potestate præditi vsurpandi sunt. Quod medico in primis obseruandum, & cognitu per necessarium est, vt aptum præparando humori præscribat remedium. Cholera quomodo præparanda sit, exemplo hoc clarius patefaciemus.

Comment. in Aphoris. 16. 2. Prognost. li. de nat. fac. 2. & 1. de atra bi. Cum enim bilis adeo interdum efferuescat, vt corpus ipsum erodat ex sententia Galeni: nonnunquam autem incalescat simul, & incrassetur, vt in bilem vitellinam conuertatur; alias tenuior fiat, qualis est pallida, vt idem docet Galenus pluribus in locis; boni ac periti Medici partes erunt, aduersus prædictæ bilis incommoda syrupis vti, nunc refrigerantibus, & mitigantibus, nunc attenuantibus, & incrassantibus ad eius crassitiem incidendam, & incrassandam contra nimiam ipsius tenuitatem. Ad bilis feruorem

Digestio, siue præparatio bilis. contemperandum conueniet syrupus de succo violarum, de succo acetosæ, de succo portulacæ, acetosus simplex, de limonibus, de granatis, cum aquis portulacæ, lactucæ, melonũ, fragarum, & id genus alijs, cum quibus concinnati poterunt Iulepi.

Si bilis ab excessu caloris, vt in febribus ardentibus plerumque accidere solet, vsque adeo incrassatur, vt in vitellinam degeneret, & in hepate, mesenterio, & partibus alijs nutritioni famulantibus obstructiones pariat: vtendum erit syrupis attenuantibus, & aperientibus, citra tamen manifestam calefactionem, in quem finem præscribendi sunt syrupi endiuiæ, & acetosæ compositi, syrupus acetosus diarrhodon à Mesuæo descriptus, syrupus bizãtinus simplex & cõpositus, & id genus alij, cũ aquis agrimoniæ, absynthij, lupulorũ, fumi terræ, scolopendriæ, graminis, valerianæ, &c. *Syr. attenuantes bilem.*

Sic ad bilem nimis tenuem incrassandam mirificè conferunt syrupi papaueris, portulacæ, nympheæ, myrtillorum, agrestę, berberorum, granatorum, cum aquis lactucę, melonum, portulacæ, nympheæ. *Syr. incrassantes bilem.*

Hæc breuiter de syrupis humorum præparationi aptis monuisse sufficiat.

Notandum est præterea, syrupos illos omnes certis quibusdam corporis partibus esse appropriatos: nonnulli enim dicuntur cephalici, qui cerebri affectibus appropriati sunt, veluti syrupi betonicę, stœchados, pœoniæ, melissæ, &c. *Syr. cephalici.*

Nonnulli sunt thoracici, siue pectorales, vti syrupi iuiubarum, papaueris rheadis, de succo scabiosæ, tussilaginis, capillorum veneris, de liquiritia, de prassio, de hysopo, & similes: quorum alij tenues incrassant humores, alij crassos & viscosos attenuant, & vna eademque opera anacatharsim, siue expectorationem promouent. *Pectorales.*

Alij sunt cardiaci, vti syrupi acetositatis citri, limonum, de succo arãtiorum acidorum, cerasorũ, & granatorum, de succo buglossæ, borraginis, &c. *Cardiaci.*

Syru-

Stomachici. Syrupi menthæ maior & minor, de absynthio, de succo acetosæ, de rosis siccis, de agresta, myrtinus, &c. sunt stomachici: quorum illi roborant ventriculum à nimia frigiditate lãguentẽ, & pituitosas, crudas, & mucilaginosas impuritates, in eius tunicis tenaciter inhærentes, detergunt, & emundant, simulque flatus discutiunt: hi verò conferunt ad contemperandam bilem, ipsumque stomachum à nimia ipsius acrimonia lacessitum, & debilitatum adstringendo corroborant.

Hepatici Hepatici sunt, syr. de succo cichorij, de succo endiuiæ, byzantinus simplex & cõpositus, acetosus diarhodon: horum alii ardorem hepatis compescunt, & restinguunt; alii verò eiusdem obstructionem, quæ fomes esse solet plurimorum affectuũ, & ipsarum plerumque febrium, reserant & tollunt.

Splenici Sic lieni conducunt syrupi de ceterach, siue scolopedria, lupulorum, fumariæ, de pomis, &c.

Nephritici Renũ affectionibus prosunt syr. de althæa, & fructuum alKeKengi.

Hysterici Matrici verò succurrunt syrupi de artem isia, de mercuriali, &c.

Ex tanta syrup. multitudine pluri mi occurrunt, qui ad enarratos vsus, & easdem partes adaptari possunt: plures qui superuacanei, passim obsoleti, ac minus necessarij, & ex Dispensatorijs prorsus eradicãdi sunt: nonnulli præterea nondum ibi descripti inueniuntur, quorum tamen dispensationi incumbere debet industrius quisque pharmacopœus, eosq; in officinis paratos adseruare, ob magnam illorum vtilitatem siquidẽ remedia existunt specifica ad plurimos grauissimos morbos. Horum nobis partem cõmunicarunt viri hinc inde doctissimi, & rei medicæ experiẽtissimi: plurimam verò partẽ illorum nostro marte & arte adinuenimus, quos simul certa experientia à nobis cõprobatos animo liberali publici nunc iuris facere placet.

In officinis sunt multi Syrupi non necessarij.

Sequitur catalogus syruporum, de quibus nobis sermo est.

Syru.

- *Violaceus, tribus modis paratus.*
- *Mucharum, siue syr. infusionis rosarum*
- *Citoniorum sine sacchare*
- *De pomis cum sena*
- *Florum calendulæ*
- *Primulæ veris*
- *Lauendulæ*
- *Flor. tiliæ arboris*
- *Liliorum conuall.*
- *De succo peti. seu Nicotianę* { *Simplex* / *Cõposit.* }
- *De succo hederæ terrestris*
- *Florũ papaueris rheadis*
- *de succo scordij* { *simplex* / *Cõposit.* }
- *Centaurij minoris*
- *Florum Chamomillæ*
- *Florum sambuci*
- *de granis maturis sãbuci*
- *Florum ebuli*
- *De granis maturis ebuli*
- *De granis hederæ*
- *De succo cucumeris agrestis*
- *De esula*
- *Florum genistæ*
- *Fructuum senelorum* { *Simplex* / *Cõposit.* }
- *De succo foliorum mercurialis*
- *De succo alchimillæ*
- *Plantaginis*
- *Saniculæ*
- *Florũ maluę arborescẽtis* { *Simplex* / *Cõposit.* }

De succo radicis bryoniæ.
His addemus syrupos
De corallijs
De margaritis.

Quorum præparationis imitatione, quilibet peritus medicus, & qui vel tantillum in philosophia & medicina Hermetica sit versatus, (hæc enim Dogmaticæ plurimum adfert ornamenti) poterit infinitos alios syrupos componere, in quibus hyacinthus, granata, aliique pretiosi lapides basis vicem subibunt, & plures contumaces affectus edomabũt.

Huiusmodi syrupos nequaquam triuiales, neque plebi notos, in publicam lucem nunc producendos, iisq; Pharmacopœam nostram restitutam locupletandam censemus: quorum facultas & vis specifica potentissima est, & efficacissima ad omnes vniuersi corporis affectus, vt paulo post sumus ostensuri.

Addemus insuper his, in maiorem operis nostri gratiam, sicut & supra polliciti sumus, omnis generis syrupos haud vulgares, ex aromatibus & simplicibus odoratis, vnde olea elici possunt, paratos, veluti sunt

Syrupi aromatum, & rerum odoratarum.

Cinnamomi
Garyophyllorum
Nucis muscatæ
Carpobalsami
Cardamomi
Piperis
Ligni aloes
Rad. angelicæ
Zedoariæ
Sem. fœniculi
Anisi
Peoniæ
Baccarum Lauri
Iuniperi
Fol. & flor. saluiæ
Rosmarini
Hyssopi
Thymi
Serpilli
Maioranæ
Cort. Citri
Arantiorum, & similiũ.

Quorum omnium præparatio vna eademque est, eaque facilima, qua syrupis cunctæ corporum simplicium dotes ac virtutes longe perfectius imprimuntur, quã euenire solet in vulgari syruporum præparatione. Addemus præterea modum eliciendi multorum florum tincturas, easque in syrupos, vel iulapia concinnandi.

Præparationes, proprietates, ac vsus syruporum nostræ descriptionis, ad quorum normam complures, qui vulgares sunt, reformari possunt.

Non diu hic in descrĩbẽdis syrup. vulgariũ formulis, siue ij calidi sint, siue frigidi, aut temperati, immorabimur: illa enim trita nimis, & vulgaria, ac vel minimo Pharmacopϙæ tyroni notissima sunt; quorum etiam numerosam supellectilem suppeditant Dispensatoria, quò lectorem ab legamus.

Syrup. igitur nonnullorum haud vulgar. accessione, nunc Pharmaciã nostram amplificabimus, eamq; ditabimus quibusdam ornamentis, à spagyrica arte mutuatis, quæ sola digestione & putrefactione cruda concoquere, amara dulcorare, acidaque & acria contemperare docet, etiam sine sacchari additione. Hac methodo medicamenta eiusmodi ritè præparata, etiam in minori dosi exhibita, vtiliora, & gustui gratiora reddũtur, suaque munia iuxta tres illas cõditiones, tantoperè ab Hippocrate commendatas, citò, tutò, & iucundè, perficiunt.

Artis spagiricæ nobiles operationes.

Syrupis in vniuersum præparandis inseruiunt potissimum radices, semina, folia & flores vegetabilium.

Ex

Ex foliis & floribus, tanquam partibus plantarum mollioribus, exprimitur succus: ex radicibus & seminibus plerunque fiunt decoctiones, aut infusiones, quæ cum certa sacchari quantitate postea in syr. decoquuntur.

Syrupi vt retineant saporē, & odorem suorum simplicium interdum etiā colorem.

Noua quædam methodus componendorum syrup. reseruatis proprijs coloribus & odoribus innotescere cœpit: de quibus in pharmacopol. antiquorum, vel etiam recentium negry quidē: quo artificio hoc nostrū ditabimus opus. Paradigmatis loco sumemus syr. violarum, eiusque præparādi aliquot trademus methodos, quibus proprium florum illorum & odorem suauem, & pulchrum simul colorem conseruabimus.

Syrupus violatus, seu violaceus.

I. MODVS.

Syr. viol. aliquot modi.

Accipe flores violarum suo tempore virentes, quibus foliatim studiosè examinatis, quicquid album virideque ipsis adfuerit, diligenter admodum secernendum, adeo vt nihil aliud, præterquam quod violaceū sit, relinquatur: neque hic in re pulchra & vtili labori parcendum erit: collecta florum optimè mundatorū satis bona quantitate, in mortario marmoreo, pistillo ligneo contundātur, veluti in conseruarum præparatione vsu venire solet. Accipe horū florum ita contusorum vnc. iiij. sacchari (instar sacchari rosati perfectè ex arte cocti) lib. j. infunde sacchatū illud ita coctum, & adhuc feruens in mortario, quo dicti flores continentur, & omnia probè inuicem misce, ac ita in infusione sine per 24. horas: dein modicè calefacta per torcular exprimantur: Et ita habebis syrupū violatum siue violaceum.

II. MODVS

Aut, si voles, ex floribus illis contusis, præloque suppositis, succum educes: cuius accipe vnc. iiij. sacchari albissimi vnc. vj. mixta omnia & in cucurbita vitrea posita stent in Bal. Mar. feruenti per duas horas, vsque dum saccharum optimè solutum, & in consistentiam syrupi decoctum fuerit. Spumam, si quæ adsit, spatula separabis, & elegantem, eximiumque habebis syrupum.

III. MODVS.

Vel accipe flor. optimè, vt supra, mundatorum lib. j. aquæ pluuialis, vel violarum lib. ij. macerentur per 24. horas: deinde prelo exprimantur: expressioni adde eandem quantitatem, nempe lib. j. eorummet florum recentium, & per idem temporis spacium denuo macerentur, ac tandem exprimantur: reiteretur eadem operatio quater vel quinquies: quo pluries, eo melius. Vltimæ expressioni, ad lib. iij. aut quatuor circiter redactæ, addi possunt sacchari li. xij. & indita omnia in vas vitreum, aut stanneū finantur in B. M. calido vsq; ad iustam syrupi decoctionem.

Huius syrupi vim ac facultatem si reddere cupis præstantiorem, & efficaciorem, adeo vt clementer & benignè purget, aquæ cōmunis vel aq. violarum loco infusio fiat cum duabus libris succi violarum: Atque si eundem syrupum in minori quantitate præparare sit animus, de præscriptis dosibus tantum detrahes, quantum videbitur.

En triplices illos modos, iuxta quos non tantum violarum, sed omnes etiam, omnium aliorum florum syrupos conficies, qui impragnati sint, ac tincti proprio suo sapore & odore, in quibus qualitatibus rerum omnium virtus ac essentia præcipua consistit.

Cum igitur circa infusiones versemur, inque pharmatica maximus sit vsus syrupi nouem infusionū de rosis pallidis, qui mucharū dicitur: non alienum erit ab instituto, si eiusdem vnam atque alterā formulā nostræ descriptionis hic addiderimus. Artis enim spagyricæ beneficio syrupi in tantam virium amplitudinē

excre-

Digitized by Google

excrescunt, vt vulgares illos multis post se stadiis facile relinquant. Ad horum exemplar alios plures componere licebit. Neque hæc ipsa, in opere hoc nostro amplificando, inter minimas recensenda erit reformatio.

Mucharum, siue syrupus infusionis rosarum Quercetani.

Recip. Succi rosarum pallidarum, vel succi rosarum rubrarum (quas vt aptiores, magis probo, ob propriam, & natiuam adstringendi dotem, qua laxandi vim in remediis ex rosis pallidis concinnatis corrigunt) lib. vj. in his infunde rosarum pallidarum mediocriter contusarum lib. iij. & in B. M. tepido sinantur per 24. horas: dein omnium fiat expressio: addendo nouarum rof. pallidarum contusarum lib. iij. digerantur omnia in Baln. Mari. per 24. horas: dein exprimantur, addendo denuo nouarum rof. pallid. libr. 3. reiteratis omnibus infusionibus, digestionibus, & expressionibus, vsque ad nouenam vicem, aut pluries, si vim in eo laxandi efficaciorem reddere voles. Vltima expressio in vno vel pluribus vitris reponatur ad digerendum in Baln. Mari. tepido per

Digestio Syr. 24. horas, aut amplius: donec in fundo vasis appareat hypostasis quædam siue sedimentum spissum, crassumque: reliquum clarefieri, & rubescere incipiat rubini instar, aut vini rubicundissimi. Purum ab impuro separabis per inclinationem, hoc est, clarum à turbido seu fæcibus, quas seorsim reseruabis: reposito eo, quod clarefactum, depuratumque tibi videbitur, in alio vase nouo & capaci, iterum digeri permittas in Baln. Mari. tepido horis 24. & denuo sedimentum in fundo subsidere animaduertes, sed non prorsus idem cum priori. Iterumque separa purum ab impuro, & crassamentum in fundo remanens transfundendo, priori adde: & exquisitius depuratum priori infunde rursus vase mundo & eloto; & iugiter continuabis candem operationem, donec fæces amplius nullæ in fundo conspiciantur; quod perfectæ depurationis signum est.

Ex perfecte depurata hac essentia in alembicum, cui collum cum recipiente suo adaptatum sit, indita elicies liquorem mercurialem, siue aquam rosarum præstantissimam Residuum decoctione inspissabitur, & dulcorabitur in syrupum, qui ad vnc. sem. vel drachmas sex ad summum, cum propria aqua sumptus, benignè, vtiliterque purgabit. Huius generis remedia non sine longiore temporis spacio, neque sine labore, & industria elaborantur. Sed quid hic laboriosum videbitur ei, qui maxima illorum commoda spectauerit? Sanitas enim (qua preciosius nihil, nihilque nobilius in vita humana dari potest) per illa in mediocritatis statu sarta tectaque conseruatur. Quin etiam eiusmodi politiores, & ingeniosæ præparationes conueniunt principibus viris, ac præcipuè iis, qui delicatæ teneræque sunt naturæ, quique trita illa, & gregaria purgantia magna nimis & fastidiosa dosi exhibita vix ferre, ac ne assumere quidem possunt. *Aq. rosarum ex infusione depurata.*

Sin verò ex prædicto succo præparare velis syrupum, in longius tempus adseruandum, dosique minore, quam communiter in syrupo rosato solutiuo, exhibendum; quique nihilominus sine magno negocio felicissimè operetur, sicuti huius rei veritatem experientia facilè euincit: succi huius summè depurati vnciis xvi. oportebit addere sacchari albissimi vnc. 4. vel vi. & in digestione ponere, idque in B. M. feruenti per 24. horas: & habebis syrupum ad iustam consistentiam decoctum, præclarisque dotibus (de quibus paulo ante) præditum. *Syr. vt diu conseruentur.*

Quod

Quod si nimium subterfugere laborem, tempusque abbreuiare malis: post primas nouem infusiones, & expressiones, & vnicam saltem aut alteram in Bal. calido digestionem, atque depurationem, ad crassiores fæces separandas: quod nulla vnquam clarificatio cum oui albumine facta præstabit: huius materiæ crasso modo solummodo depuratæ vncijs sedecim adde sacchari vnc. viij. vel x. dein more communi decoque, & excellentem habebis syrupum qui ad vnciam vnam tantum exhibitus plus operabitur, quam vulgari modo paratus, licet ad vnc. ij. vel tres exhibeatur.

Compendium

Additio de hactenus enarratis syrupis notatu digna.

Spiritus vitrioli et sulphuris Syrupo admiscendi, aciditatis gratia.

Si syrupo rosarum, post primas infusiones, digestiones, & expressiones, aliquot guttulas spiritus aciduli, vel vitrioli, vel sulphuris addideris, (vel tum addere potes, cum syrupus iam fuerit absolutè, & perfectè præparatus) non tantum color syrupi pulchrior, ac rubicundior, instar rubini, apparebit, sed gustum etiam suauiorem, viriumque præstantiam longè maiorem, vel ad ipsum purgandum corpus, acquiret.

Quin etiam syrupi violacei, ad iustam, gratamque aciditatem, cum prædictis liquoribus redacti (ponderis hic iudex gustus solus est) in purpureum et elegantissimum simul colorem tinguntur. Sumi possunt vel per se ex cochleari, vel cum ptisana, vel aqua, quæ rubicundissimi vini colorem induet, & gratissimum saporem repræsentabit. Medicamen hoc extinguit omnes ardores febriles. & inflammationes internas, arcet omnes corruptiones, sedat sitim ardentissimam, stimulat appetitum, &, vt paucis multa complectar, præstantissimum ac vniuersale est remedium, quod hac via, methodoq; præparatum, solum, & quidem cum laudabiliori effectu absoluet officium omnium syruporum acetosorum de succo acetosæ, de succo limonum, acetositatis citri, de granatis, de agresta, quos alias ceteris in tota Medicina anteferendos, magisque necessarios æstimamus.

Tempus nunc instat, vt eadem methodo, qua insistere hactenus consueuimus, breuiter ac succinctè describamus illas syruporum formulas, quibus officinæ vulgò destituuntur, quorum fœcundo accessu, dignoque ornamento nostram Pharmacopœam amplificandam, decorandamque statuimus: ne inani sterilique *Restituta* nomine ac titulo superciliosè superbire videatur.

Digestiones, depurationes, & separationes puri ab impuro, quarum conditiones iã in varijs illis syruporum violatorum & rosatorum præparationibus plus satis exposuimus: hæ, inquam, operationes nobis iam exemplar constituant, ad cuius normam varias syruporum iam describendorum formulas, maiori breuitate perstringemus.

Syrupus citoniorum sine saccharo.

Paratur igitur per hanc digestionem, & depurationem, & separationem fæcum, siue puri ab impuro, syrupus ex succo citoniorum, cuius virtus mirabilis admodum est. Nampræterquam quod corroborat ventriculum, vrinam insuper prouocat, & sudorem, & ventrem laxat, estque excellentissimum remedium. Totius autem magisterij operatio fiat in B. M. ne adustionem redoleat. si addere velis ad lib. i. sacchari vnc. ij. vel tres, syrupus gratior erit gustui, uirtute interim eius nequaquam imminuta.

His syrupis supra dictis adiungam syru-

nostrum ad eiusmodi affectus, æque, vel etiam magis commendandum iudicamus, quam syrupum florũ primulæ veris, qui tamen simili modo, ad enarrarũ vsum reformari possunt.

Syrupi florum lauendulæ flor. tiliæ arboris, & liliorum conuall iuxta eandem methodum præparari, specifica polleni potestate: prior aduersus apoplexiam; posteriores duo ad omnis generis epilepsias.

Syrupus de peto simplex nostræ descriptionis.

℞ *Succi peti lib. iiij.*
Hydromelitis simplicis lib. i.
Oxymelitis simplicis vnc. iiij.

Omnibus simul mixtis in matracio vitreo capaci fiat digestio in B. M. per 2. vel 3. dies; interea temporis crassior sedimenti portio in fundo vasis apparebit: tunc per inclinationem magna industria, ne turbida fiat materia, separabis purum ab impuro, hoc est, crassum illud sedimentum à claro & pellucido liquore: quo iterum in noua digestione posito, in ceteris progredieris, vt supra; donec materia ab omni fæculentia depurata fuerit: adde postea sacchari lib. ii. & in syrupi consistentiam decoque.

CAVTIO.

Succus peti opus habet perexquisita & ingeniosa digestione, qua sola veræ omnium rerum correctiones, dulcorationes, & contemperationes perficiuntur, ac omnes acres, malignæ, & veuenatæ qualitates secernuntur, ac tolluntur. Cuius rei euidens habemus testimonium in helleboro, rithymalo, & esula minori: ex quibus per hanc solam rationem varia & saluberrima concinnantur remedia; hoc insuper in peti succo manifestè euincitur, qui, licet potens sit in prouocando vomitu, et in corpore tam supernè, quam infernè perturbando; digestionis tamen interuentu, in syrupum abit præstantissimum aduersus omnes affectus asthmaticos, in quibus pulmonum bronchi pituita crassa, ac viscosa adeò infarciuntur, vt intercepta respiratione suffocationis periculum immineat: in quo casu syrupus hic ritè præparatus, & administratus mira præstat: Cerebrum insuper à catarrhis, siue fluxionibus serosis, & frigidis liberat. *Vsus in pulmonum affectibus.*

Dosis eius est dimidium cochleare tantum; vbi tamen à principio summa opus est circemspectione: postea vero dosis augenda erit. Prærerquam quod pectus mirificè euacuat per ἀνακάθαρσιν: per inferiora quoq; potenter educit.

Syrupus de peto compositus.

℞ *Succi peti vt supra depurati lib. 2. sem.*
Hydromelitis simplicis lib. 1.

In quibus macera per duos tresue dies ad ignem Baln. Mar.

Hyßopi
Polytrici
Adianthi
Flor. Tussilaginis
Stœchados
Violarum
Buglossę ana p. ij.
Sem. Bombacis
Vrticæ
Cardui benedicti ana ʒ. i.
Folicul. Senæ vnc iij.
Agarici recent. trochiscati ʒ i.
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana drach. i.

Dein fortiter exprimantur, digerantur denuò ad perfectam fæcum depurationem; in lib. i. sem. colaturæ adde sacchari lib. i. sem. coquantur in syrupum.

Ad anhelosos, & asthmaticos, aliosque affectus omnes pulmonum, *Vsus ad eosdem affectus.*

O à fri-

Vsus ad eosdem affectus. à frigidis & craſſis humoribus ſubortos, qui pulmonum bronchijs inhærentes, vel tuſſim antiquam, vel ipſam dyſpnœam patiunt, excellentiſſimum eſt remedium. Doſis vnc.i. ſem. vel vnc.ii. ad ſummum.

Syrupus de ſucco hederæ terreſtris.

℞. *Succi hederæ terreſtris libr. ij.ſem.*

Digeratur & purificetur ad ignē Baln. Mar. vt ſupra: cui ſucco ita perfectè depurato adde

Sacchari roſati lib.i.

Penidiorum vnc.iiij.

Coquantur in ſyrupum. Singulare præſidium ad phtoram, ſeu vlcera pulmonum; de hoc vtendum exhibe ex cochleari.

Syrupus de ſucco papaueris rheadis.

Recip. Succi papaueris rubei, quo menſe Iulio in campis ſegetes rubeſcere conſpiciuntur lib.4. digeratur & depuretur per ſe in B.M. vt ſuccus violarum ſupra, additis poſtea duabus libris ſacchari, & tantundem penidiorum; in ſyrupum redigantur oīa.

Eundem quoque præparare licet (ſi libet) per infuſionem florum cū ipſorum propria aqua; quæ deinde æquis partibus ſacchari candi, ac penidiorum in ſyrupum decoquantur.

Vsus in pulmon inflam pleureſi &c. Hic ſyrupus ſingulare præſidium eſt in omnibus thoracis inflammationibus, in peripneumonijs, & ipſis etiam pleureſibus: detur ex cochleari aliquot vicib. idq; vel per ſe, vel cū aqua ſcabioſę, & cardui benedicti; & mirandos videbis effectus.

Syr. Scordij ſcorzionera cordiales. Syrupi ſimplices ſuccorum ſcordij, & ſcorzioneræ ad eundem modum, vt ſuprà præparati, ſunt cordiales, & ſuccurrunt peſtilentibus affectibus, lipothymijs, & omnis generis venenis.

Syrupus ſcordij compoſitus etiā admirandis eſt preditus virtutibus, & in hunc modum conficitur.

℞. *Succ. ſcordii depurati lib.iij.*

Succi limonum depurati lib.i.

Succi ſcorzioneræ lib.ſem.

In quibus macerentur

Rad. Angelicæ

Zedoariæ craſſiuſcule conquaſſatarum ana vnc.i.

Fol. Dictamni m.ſem.

Cardui benedicti vnc.i.

Granorum alkermes vnc.ſem.

Conſeruæ florum

Bugloſſæ

Roſmarini &

Enulæ cāpanæ ana drach. vi.

Cinnamomi drach.i.

Croci drach.ſem.

Camphoræ drach.i.

Omnibus in matracium inditis, fiat digeſtio in Baln. Mar. feruido per 24. horas aut amplius, dein exprimantur, & cum albumine oui clarificentur. At, vt omnia melius depurentur, denuo in digeſtione poſita eo vſque finantur, donec à materia nullæ planè fæces amplius ſecerni aduertantur. Huic ſucco ita depurato addatur ſaccharum ad pondus quartæ, quintęue partis ad ſummum & fiat ſyrupus. De quo detur vnum atque alterum cochleat per ſe, vel cum aqua vlmariæ, idque ad præſeruationem & curationem contra omnis generis venenatus & peſtiferos affectus, vt ſupra dictum.

Vſus in venenatis affectibus. Sudorem modicè prouocat, & pellit cuncta venena à corde, eiuſque circumuicinis partibus; hinc etiam confert morbillis, & variolis infantium, epilepſiis, & alijs affectibus, quos maligna comitatur qualitas. Singulos deceret pharmacopœos in officinis ſuis paratum potius habere talem aliquem ſyrupum, quam multos alios planè inutiles; & quorum ferè pleraque pars non facit, niſi ad ornatum externum, & ad friuolam, inanemque pompam.

Ad

Syrup. flor. Hyperici, & Centaur. minoris contra corruptionem ventriculi.

Ad syrupos florum hyperici & centaurij minoris quod attinet, ijs nunquam carere deberent officinæ, ob summam ipsorum vtilitatem & necessitatem: prior instar balsami omnibus resistit corruptionibus ventriculi, aliorumque viscerum: & singulare specificumque est medicamentum contra vermes, siue lumbricos, & omnis generis affectus vermiculares: posterior febriũ ex bile ortarum ferociam compescit, ac facilimo negotio edomat, ac biliosum illum succũ benigne euacuat ac educit: hepar insuper, ceteraque viscera ab obstructione liberat; & omnis generis ictéritiæ conducit; Hic syrupus in se continet proprium suum rhabarbarum, ita vt eiusdem additio ne opus non habeat, sicut id necessariò requiritur in syrupo cichorii cum rhabarbaro. Centaurium enim, ex quo componitur, nuncupatur etiam fel terræ, & febrifuga. Denique eius præparatio, siue cum succo, siue per infusionem sit instituenda: eodem se habet modo cum iis, de quibus supra iam mentionem fecimus.

Vermes.

Febr. bilios.

Obstruct.

Syr. ebuli contra hydropem.

Syrupi florum camomillæ, & sambuci, quorum etiam vsus infrequẽs, & perrarus existit, si per infusionem præparentur, (hi enim flores non multo abundant succo) optima sunt anodyna ad omnis generis dolores consopiendos, tam a flatibus, quàm aliunde profectos, tum in ventriculo, tum in imo ventre.

Syr. hederæ.

Syrupi florum & seminum ebuli, per infusionem præparati, singularia sunt auxilia in hydrope ad serosos humores purgandos.

Syr. Fl. genistæ simpl.

Syrupus granorum hederæ, sic præparatus, ad eosdemmet vsus porrigatur. Dosis est tantum vnicum cochleare.

Syrupus florum genistæ simplex, quem concinnare licet, vel cum succo, vel per infusionem, idque iuxta methodum supra præscriptam: præstat ad educendum humorem melãcholicum, ad tollendam obstructionem, & ad abolendam inflammationem, & scirrhum, quibus malis aliàs lien infestari plerunque solet.

Lienis obstructionem tollit.

Compositus vires habet multo efficaciores ad educendum succum atrabiliarium, & ad obstructiones scirrhososque tumores lienis soluendos: Componendi eius ratio ea est.

Syr. genistæ cõpos. ad eadem efficacior.

℞. Succorũ Flor. genistę lib. iij.
Succ. Summitatum fraxini
Folior. Fumariæ ana lib. i.

His adde.

Hepaticæ
Ceterach ana m. i.
Flor. Borrag.
Buglossæ
Violarum
Epithymi ana p. ij.
Sem. Fœniculi
Anisi
Cardui benedicti ana drach. 6.
Cinnamomi drach. ij.

Macerentur ad ignem B.M. feruidum: dein fortiter exprimantur: in qua expressione denuo adde, & macera, vt prius, per triduum ad eundemmet ignem Bal. Mariæ.

Polypodij querni contusi vnc. i. sem.
Pulpæ tamarindorum vnc. iij.
Folicul. senæ vnc. iiij.

Tandem fortiter exprimantur, & cum oui albumine clarificentur: addendo sacchari albissimi lib. ij. & syrupi de pomis redolentibus simplicis lib. j. fiat syrupus, vt artis est, miræ virtutis ad enarratos vsus. Dosis ab vnc. j. ad vnc ij. per se ex cochleari, vel cum aqua flor. genistæ.

Hic syrupus porrò ad melancholiam hypochondriacam, omnesque morbos ab humore salso, vel bile natos conducit, psoram, impetiginem, serpiginem; itemque malum mortuum curat.

Melanch. Hypochondr.

O 2 Syrupus

Syr. Senelo. cõtra calculum

Syrupus senelorum, siue fructuũ paliuri, tam ad præcautionem, quàm ad curationem calculi confert: renes purgat ab arenulis, & tartareis, viscosisque humoribus, qui per venas emulgentes eo translati genitricem calculi causam fouent: hic fructus saporis est dulcacidi, & coloris rubri; vterque tam sapor, quàm color in eo abunde satis produnt spiritum vitriolatum, omni solidæ crassæque substantiæ dissoluendæ aptum: vnde specificum calculi remedium esse facile colligitur.

Syrupus senelorum simplex Quercetani.

℞. Aquæ senelorum, Autunno, siue suæ maturitatis tempore destillatæ lib. 4. vel partem maiorem, si velis maiorem eius quantitatem parare: sin minus, quatuor illius libras, vti dictum, accipe: in quam aquã tamen prius infundere oportet acidulum liquorem vitrioli vel sulphuris, ad gratam aciditatem ipsi conciliandam. Crassus & materiatus aliquis cẽsor, qui eiusmodi ęthereorum cęlestium que liquorũ proprietates animo concipere neque potest, neque vult, nimis addictus cortici externo, interiorisque rerum medullæ minimè sollicitus, acidulam reddat (modò velit) dictam aquam succis citri & limoniorum, naturam vitrioli participantium: qui acidi liquores omnes, etiã insignis sunt efficaciæ ad rerum tincturas extrahendas, quãuis hoc paucissimis notum sit. Huic succo iusta, grataque aciditate perfuso addantur fructuum senelorum vnc. vj. & macerentur in B. M. feruenti per biduum: aqua interea temporis colorabitur, & tincturis virtutibusque senelorum imprægnabitur. Dein fortiter exprimantur omnia per linteum: in qua expressione denuò infundantur, vt antea, eorundem fructuum vnc. vj. idque ter quaterve reiterando. Et ita liquor erit rubicundus, ac miris dotibus insignitus, qui digeratur, & depuretur in B. M. per 24. horas: dein per inclinationem separetur purum ab impuro, sicuti alibi iam satis declaratum est: materiæ depuratæ, viribusque succi sufficienter tinctæ, & imprægnatæ, adde sacchari albissimum ad pondus mediæ partis: dein decoquantur omnia in syrupum, qui efficax est contra calculum, vt supra.

Calculus.

Circa huius syrupi senelorum descriptionem, hic & aliam nostræ descriptionis formulam addere placet, iuxta quam si concinnatus fuerit maiori virium pôtestate, quàm prior ille, donabitur, tum ad præseruandũ, tum ad curandum calculum. Præparationis eius methodus talis est.

Syrupus Senelorum compos. Quercetani.

℞. *Dicta aqua Senelorũ, tincturis & proprietatibus proprij fructus iam imprægnatæ, vt supra, lib. ij.*
Succorum fructuum alkekengi & limonum ana lib. sem.
Sem. Fœniculi dulcis
Saxifragiæ
Raphani
Bardanæ ana vnc. i.
Milij solis vnc. ij.
Cinnamomi vnc. sem.

Digerantur omnia in B. M. feruenti per biduum aut triduum, dein clarificentur, tandemque cum sacchari suff. q. decoquantur in syrupum. Dosis ab vnc. j. ad vnc. ij. tam ad præseruationem, quàm attritionem & expulsionem calculi plurimum valet.

Syrupi de succo alchimillę, de succo plantaginis, & faniculæ, iuxta supra dictam methodum parati, curãt omnia vlcera interna, præcipueque in renibus & vesica.

Denique syrupi de succo mercurialis, & rad. bryoniæ, iuxta eundem

mo-

modum, vt supra, concinnati, digesti & perfecte depurati, & decocti cum debita quantitate mellis, vel sacchari, purgant & mundificant matricē malignis tetrisq; impuritatibus scatentem, fluorique muliebri prosunt.

Syrupus helleboratus minor Quercetani.

℞. *Fibrarum hellebori nigri selectissimi drach. x.*
Agarici rec. trochiscati ℥ ij.
Folicul. senæ mundatorū ℥ iij.
Turbith
Hermodactylorum an. vnc. i.
Anisi
Fœniculi
Cort. citri ana vnc. sem.
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana drach. ij.

Macerentur in suff. q. & æquis partibus oxymelitis simpl. vini maluatici, & aquarum melissæ, ac fumariæ, vase vitreo optimè clauso, in B. M. moderatè calido, per quatriduū: tandem aucto calore fiat leuis ebullitio & expressio: omnia denuò macerentur ad idemmet B. M. tepidum per biduum ad maiorem coctionem & fæcum depurationem: huic depuratæ & clarificatæ materiæ adde syrupi de pomis redolentibus solutiui, & syrupi de succo rosi. pallid. sacchari rosati, & violati an. vnc. 4. vt fiat syrupus lente omnia coagulando.

Omnibus morbis a materia tartarea, crassa, ac tenace, a phlegmate, adusta bile, aut melancholia dependētibus, in capite, thorace, ventriculo, hepate, liene, vtero, ipsisque articulis, mirum in modum confert.

Syrupus helleboratus maior Quercetani.

℞. *Rad. Hellebori nigri, veri & electi vnc. i. sem.*
Polypodij querc.
Sem. Carthami ana vnc. ij.
Visci querni
Coryll. ana vnc. i.
Turbith gummosi
Agarici trochiscati
Asari ana drach. 6.
Sem. Pæoniæ
Anisi
Citri
Cardui bened.
Acetosæ ana vnc. sem.
Dictamni cretensis
Flor. Tiliæ arboris
Calendulæ
Centaurij minoris
Hyperici ana p. ij.
Flor. Violarum
Buglossæ
Nymphææ ana p. i. sem.

Macerentur in suff. q. oxymelitis scillitici, & aquæ fumariæ, idque in vase vitreo optimè clauso, ad ignem B. M. per duos dies ad minimum: dein fortiter exprimantur & clarificentur. In lib. ij. huius colaturæ macera deinceps, & digere ad eundemmet ignem Baln. per 4. dies.

Rad. Hellebori nigri veri & electi vnc. i.
Folicul. senæ vnc. iij.
Macis
Garyophyllorum
Cinnamomi ana drach. i.

Denuò fortiter exprimantur, & per vnum aut alterum diem in eodemmet Bal. Mar. quām optimè purificentur, vt artis est, semel aut bis in die ad minimum, fæces quas in fundo vitri subsidere percipies, reijciendo, & quod purius est, denuò purificando, idque reiterando, donec materia nullas amplius fæces deponat ad fundum vasis. His peractis adde sacchari viol. quantum sufficit, & coquantur in syrupum, ad dendo

dendo sub finem coctionis rhabarbari seorsim in succo ros. pallidarum macerati,& expressi vnc.1. sem. misce,fiat syrupus mediocriter coctus, Dosis esto vnc.1.vel vnc.ij. per se exhibeatur,vel cum aqua lilii conuall. semper addendo potioni guttulas aliquot spiritus vitrioli ex arte præparati. Atque is vnus est syruporũ nostrorum purgantium antepilepticorum,cuius omnibus æquè, siue ij sint infantes aut feminç, siue iuuenes aut senes, obesi aut macri, siue cuiusuis temperamenti homines, tutus est vsus. eam dosin exhibendo, quæ pro cuiusuis ægrotantis debili, aut robusta natura satis esse possit. Idemmet auxilium apoplexiis, paralysi,& melancholiæ,aliisq; id genus morbis,validas etiam,fixasque radices habentibus,summè conducit.

Syrupus cinnamomi ex propria aqua.

Recip. Cinnamomi crasso modo contusi vnc. iij. uel 4. iniiciatur in alembicum, superaffundendo aquæ fontanæ q. suff. & maceretur in loco frigido per biduum uel triduum; dein destilletur. Huius aquæ destillatæ accipe lib.j.

Sacchari lib. sem.

Et coque in consistentiam syrupi, qui totum cinnamomi odorem & saporem referet.

Ad hunc modum fieri possunt syrupi ex qualibet aromatum specie, ex omnibus seminibus, herbis & floribus calefaciendi proprietate præditis, uti supra in capite de Aquis iam dictum est.

Syrupus simplex cinnamomi cum vino.

Recip. Cinnamomi crasso modo cõtusi unc.4. maceretur in uini maluatici libr.2. per triduum, idque in vase vitreo ad lẽtum ignis calorem: coletur: colaturæ adde sacchari lib. 2 sem. lentè omnia coquantur, & fiat syrupus secundum artem. Si vinum maluaticum fortè desideretur, eius loco vinum album optimum substituendum erit. Hic syrupus ob saporis suauitatem, ac vtilitatem præstat cunctis aquis cinnamomi quæ cordi sunt appropriatæ, multisque aliis affectibus congruæ. *Confort. Cordiale.*

Syrupus nucis moschatæ confert ventriculo.

Syrupus piperis quartanis prodest febribus.

Syrupus garyophyllorum conducit ad lipothymiam, cordis deliquia, & affectus lethargicos.

Ad tormina ventris, & colicam passionem fiat syrupus anisi simplex in hunc modum,

Syrupus anisi simplex cum vino.

Recip. Anisi conquassati vnc.iiij. maceretur in vini albi generosi lib. 2. per tres dies, coletur: colaturæ adde sacchari libr. 1. & coque in syrupum.

Syrupus fœniculi eadem via præparatus gustui gratus est: ventos, & flatus in corpore quoscunque discutit, ac visum insuper mirificè acuit.

Sic concinnari poterunt syrupi ex aliis seminibus, veluti ex semine pœoniæ contra epilepsiam: ex baccis lauri,& iuniperi contra flatus & calculum. Eodem planè modo concinnabis syrupos rad. angelicæ, zedoariæ, hyssopi, thymi, & florum calidorum ad varios affectus. *Syr. ex seminibus.*

Syrupus florum rosmarini simplex cum vino.

Recip. Florum rosmarini vnc. 2. vini

vini & facchari dictam quantitatem;& fequere in ceteris methodum modò præfcriptam,& fiat fyrupus.

Syr. ex vinis medicatis. Parabuntur etiam fyrupi, & iulepi cum vinis medicatis,multis ęgritudinibus aptis: exempli caufa.Recip.vini abfynthiaci vnc.2. huic adde facchari.libr.1. fem. & fac fyrupum,vel iulepum, decoquendo in B.M. vt de ceteris dictum eft. Ea methodo confici poterunt diuerfi generis fyrupi, qui ijfdem affectibus,quibus vina, vnde componuntur,accommodabuntur.Quin etiam cum vinis purgantibus, addita iufta facchari quantitate, vt fupra, concinnabuntur varij fyrupi purgantes.

Syr. ex folo vino generofo Villanouan. Arnoldus de villa noua, quemadmodum id alibi quoque monuimus, folebat iulepi, fiue fyrup. quoddam genus conficere cum folo vino albo, eoque omnium optimo & generofiffimo,quod offerebat ad recreandos & roborandos fpiritus; idem quoque cōgruum eft imbecillo ftomacho, cruditatibus, & flatibus quibus malis fenectus plerumque obnoxia effe folet. Si addas pauca aromata,præftantius euadet.

Componuntur etiam fyrupi purgantes cum vinis & aquis fimul: quorum defcriptiones in Practica Ioannis StocKeri habentur. Quod fyruporum genus haud improbo, immo felici cum fucceffu ijfdem fæpe numero vti foleo. Vinum enim non tantum guftum amabilem ijs conciliat & iucundum, fed efficaciam etiam illorum præftantiorem reddit, ac præter corroborandi facultatem, qua excellit, idem quoque vehiculi munijs perfungitur, cuius opera ipfi fyrupi promptius ad venas transferuntur, & ita ipforum actiones atque operationes accelerantur.

Syrupus ex aquis & vinis fimul.

Recip. Aquæ communis (vel cu iufuis alterius pomorum re dolentium,fumi terræ, buglofsæ,cichorij,&c.)
Vini generofi albi ana lib.ij.

Bulliant fimul ad ignem lentiffimum, quo melius defpumari queant. Peracta defpumatione perfecta,adde libr.1. mellis optimi Narbonenfis, vel Hifpanici granulati, & adhuc femel decoque omnia, & defpuma vfq; ad perfectam depurationem, & medietatis confumptionem. Huic hydromeliti vinofo ita præparato,& in phialam vitream capacem indito,adde.

Folicul. fenæ mundatorum vnc.iiij.
Turbith gummofi
Hermodactylorum ana vnc.i. fem.
Cort.raf.ligni guaiaci vnc.i.
Cinnamomi vnc.fem.
Garyophyll.
Sem. Anifi ana vnc.ij.

Vas occlufum, nec ad fummum repletum,quo materiæ commouendæ fpacium locufque maneat, ftet in hypocaufto, aut tepido quodam, loco; & intra biduum vel triduum materia bullire incipiet, & fuafponte decoquetur. Ceffante ebullitione, quod die fexto vel octauo poft accidere folet, omnia traijciantur per manicam Hippocratis, & referuentur. Detur ad vnc.2. vel tres.Hoc fyrupi genus, guftu haud iniucundum eft: vtilitas quoq; eius tanta exiftit, vt mira præftet in omnibus morbis chronicis, quorum caufæ in profundo validius in hærent, quales funt febres quartanæ,

næ,cachexiæ,paralyſes,& lues venerea nondum inueterata.

Sed huiuſmodi medicaminum vſus,ſeruata ſemper prędicta doſi,ad decimum quintum, vel vigeſimum vſque diem continuandus erit. Nã, vt & alibi diximus, eiuſmodi morbi ſolent hac via, & continuo horum remediorum vſu tandem ſubigi, & funditus extirpari.

Eſt & adhuc alia methodus, ex iiſdem aromatibus,& ſeminibus, calida qualitate exuperantibus, ſyrupos conficiendi,qui affectibus,à cauſa frigida enatis,& vbi illico, ſiue morbi alicuius, ſiue ætatis, vt in ſenectute, ratione languentium & collapſorũ ſpirituum corroboratione & inſtauratione opus eſt,conducunt. Exempli gratia hic vnam atque alteram tantum eorum,tam ſimplicium,quã compoſitorum parandorum formulam præſcribemus non minus facilem,quam vtilem.

Syrupus ſimplex cinnamomi alio modo paratus cum aqua vitæ.

Recip. Cinnamomi (aut alterius aromatis cuiuſdam, prout tibi viſum fuerit) vnc.2. vel tres, vel plus minus pro qnantitatis conficiendæ ratione: craſſo modo contuſum indatur in matracium capax, aut in ſimile aliquod vitrum aptum,ſuperaffundendo ſpiritum vini fortiſſimum, vt materia tres vel quatuor digitos ſuperemineat: vaſe optimè clauſo macerentur omnia per triduum,aut quatriduum in loco frigido, ne ſpiritus vini exhalet: & interea temporis aqua dotes atque virtutes cinnamomi extrahet, iiſque tingetur,& impregnabitur: tunc id quod tinctum, & clarefactum fuerit, effunde: & vnciis octo liquoris adde tres, vel quatuor vncias ſacchari candi poluerizati: dein ſubiecto igne ſaccharum in liquore illo diſſoluatur; & accenſa charta ignis transferatur, & admoueatur ſpiritui vini, ſiue aquæ vitę, quę ſi fuerit bona, & ab omni phlegmate ſeparata, ſicut optima eius conditio poſtulat, in momento flammam concipiet; omnia interim continuo agitentur longiori ſpatula, donec aqua vitæ exuſtione illa tota conſumpta fuerit, & ſyrupus in fundo remaneat: cuius vtique guſtus gratiſſimus eſt: vireſque ac proprietates eius adeo ſunt efficaces, & præſtantes, vt vel optimas cinnamomi aquas, multis poſt ſe ſtadijs relinquat. Si eius vires fortiores reddere velis,aqua vitæ paulo ante, quam tota exuratur, ſuffocanda erit patina argentea, vel euaporatio fieri poterit orbe aut quadra argentea, & intercluſo aere, aqua vitæ in momento ſuffocabitur: & ita multo fortior erit ſyrupus, ſaporemque cinnamomi redolebit.

Sufficit pro doſi ſemicochleare in omni cordis deliquio, lipothymia, imbecillitatibus, cruditatibus, & flatibus ventriculi, quos huiuſmodi remedium illico diſcutit. Hoc medicamentum ſingulare quoque eſt ad accelerandum partum in grauidis mulieribus. Si ex ſimplici hoc ſyrupo compoſitum, & ad certum morbum, vt ad epilepſiam expugnandam,aptum reddere velis, cum dicto cinnamomo ſimul maceranda adde ſemen pœoniæ, flores tiliæ arboris exſiccatos, & ſimilia, procedendo in ceteris,vt ſupra. Dentur de hoc ſyrupo duo cochlearia infanti, vel adultiori in inſultu epileptico, & mira præſtabuntur. Ad apoplexiam & paralyſim macerentur cum cinnamomo garyophylla,flores roſmarini, ſaluiæ, & calendulæ exſiccati;& procedatur, vt ſupra. Ita conſequenter varij ſyrupi, ad varij generis affectus componi poterunt. Coronidis loco hic adiiciemus adhuc vnam formulam ſyrupi-

rupi antepileptici iuxta dictam methodum compositi, quem etiam in Tetrade nostra, pag.309.iam descripsimus.

Syrupus Antepilepticus.

℞ *Rad. Paeoniæ*
Visci querni ana vnc. ſem.
Cinnamomi optimi drach. vi.
Flor. Calendulæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris
Lauendulæ ana p.i.
Rof. rubr. p.ii.

Sicca autem & arida, non recentia, omnia iſta ſumantur. radix pœoniæ in fruſtula ſecetur: at reliqua, vt ſe habent, citra conquaſſationem, in matracium, vt vocant, iuſtæ capacitatis inijciantur: quibus abundè ſatis aquæ vitæ, ſaluiæ, & iuniperi (ſi haberi poſſunt, vt in Germania) ſuperfundantur. Quæ ſi deſiderentur, ſumatur aqua vitæ ex optimo vino prolecta, quæ quatuor digitos materiæ ſuperemineat. Vas verò optimè clauſum, ne quid expiret, in B. M. collocetur, aut radijs ſolaribus ad tres, quatuorue dies exponatur, vbi aqua per leuem inclinationem à fęcibus erit ſeparanda, ad cuius vncias decem, ſacchari candidi in puluerem redacti vnc. iii. vel iiii. ad ijciendæ erunt, omniaque argenteo cochleari agitanda, vt ſoluatur ſaccharum in patina argentea: deinde ignis, ex incenſa charta, aquæ vitæ imponendus, vt ardeat, verſando ſeu commouendo ſemper materiam cochleari argenteo; tamdiuque exuretur aqua, dum ſyrupus ſatis coctus, aut plus minuſue fortis videatur. Tum enim, cum tempus fuerit, extinguendum erit aquæ vitæ incendium, quadra aut orbe ſtanneo, vel argenteo ſuffocatum. Atque hic ſyrupus in modum Hermeticorum paratus, antepilepticus præſtantiſſimus futurus eſt, cuius, ſiue in præcautionem, ſiue curationem morbi ſemicochlearis menſura exhibita ſatis futura eſt. Ad idem prodeſt maceratio florum calendulæ, lauendulæ, lilij conuall. in hydromelite maluatico noſtro per menſem facta, cuius macerationis exhibeantur vnc. i. vel vnc. ii. pro doſi manè.

Ad huius tractatuli de ſyrupis noſtris reformatis, concluſionem, obliuione nullo modo præterire poſſum, ſyrupos de corallijs & gemmis quorum inuentionem mihi iure vendico, egoque primus expertus ſum illorum inſignes & admirandos effectus, quos nunc publicæ vtilitatis ac emolumenti cauſa hic deſcribere placet; quo & alij, ſi quid habeant rari & præclari, meo exemplo incitati, id in medium adducant, ſemperque publicum bonum priuatis commodis præferant.

Syrupus de corallijs Quercet.

Oportet perfectæ ſuæ maturitatis tempore exprimere, filtrare, & depurare perquam accuratiſſimè ſuccum berberorum aut limonum: nam acetoſi eiuſmodi, & acidi ſucci quo perfectius fuerint depurati, & à craſſa ſua terrea ſubſtantia, qua ſcatent, exquiſitius ſegregati, eò aptiores erunt & efficaciores ad diſſoluendum corallium craſſo modo pulueriʒatum: ex cuius genere ad hunc ſyrupum conficiẽdum ſeligas omnium rubicundiſſimum, & elegantiſſimum: Hoc inijciatur in matracium vitreum & idoneum, affundatur aliquis prædictorum ſuccorum optimè depuratorum, vt materiam quatuor digitos, aut paulò plus ſupernatet: collum ſubere, uel cera Hiſpanica occludatur: & in balneum uaporoſum feruidum collocetur, hoc eſt, matracium aquam non attingat, ſed uapores ex aqua bulliente aſcendentes circumquaque illud feriant; ubi neceſſe eſt, ut

vas aquam cõtinens ex omnibus partibus probè muniatur, atque claudatur, ne vapores exhalent. Minimus autẽ chymistarum nouit, quid sit balneum vaporosum, quod hic seorsim in gratiam eorum, qui in hoc negotio tyrones sunt, explicare volui. Huius balnei calore, qui dies, noctesque per triduum integrum continuabitur, totum corallium in illo liquore ferè dissolutum apparebit, idque colore subrubro, & sapore dulci; Effunde per inclinationem quicquid dissolutum fuerit, fæcibus, si ita videbitur, nouum succum depuratum rursus affundendo, & in ceteris procedatur, vt supra. Ad lib. i. dicti succi, corallina essentia optimè impraegnati, sufficiet facchari candi vncias sex adijcere, & ad syrupi consistentiam decoquere, in ipso quidem Baln. vaporoso, non tamen clauso, sed aperto; & vasis loco accipere oportet alembicum, aut simile vas, cuius collum & orificium sit satis amplum.

Artificio & dexteritate singulari opus est ad eiusmodi syrupos ritè conficiendos, ne corall. essentia à succis illis separetur, qua in re vigilantia & experientia summa requiritur: nec mirum videri debet, si quis prima vice forsan à scopo aberrauerit. Ob quã causam velim, vt quilibet hic præmonitus sciat, me quidem pro viribus fusè & perspicuè satis in scriptis meis proposuisse omnis generis operandi methodos & vias: sed ijs tamen omnibus ocularem demonstrationem longè præstare. Est quidam Lutetiæ Parisiorum iuuenis, & peritus pharmacopœus (Lardier dictus) qui ab informatione nostra manuali verum huiusce syrupi conficiendi modum assecutus est: apud hunc prostant eiusmodi syrupi corallorum omnium diligentissimè & accuratissime præparati.

Hic syrupus præditus est miris proprietatibus ad instaurationem facultatum naturalium, & omnium affectuum ab hepatis vitio & imbecillitate scaturientium: Confert præterea omnibus fluxionibus hepaticis, dysentericis, & lientericis. Hoc ipso, tanquam præcipuo (post Deum) auxilio, illustrissima Domina & Ducissa de Seulli à fluxu hepatico inueterato, quiq; incurabilis iudicabatur, intra paucos dies planè liberata fuit. Eosdem remedij huius effectus iam ante expertus fueram in quadam nobilissima virgine Domini Garrot in supremo senatu Parif. Consiliarij filia, eidem fluxui hepatico subiecta, quæ à medicis suis relicta, vitam tenui adhuc filo pendentem trahebat, cum ipsam curandam susciperem: cuius rei ipsamet adhuc in vita superstes vna cum patre testimonium ferre potest. Eodem modo plures alij à nobis curati sunt, inter quos est Reginæ nostræ ephippiarius nomine Philipp. Leguagneur, qui vltra octo menses dysenteria laborauerat, nec vllis alijs remedijs leuari poterat, is tamen hoc ipso præsidio, nec non quibusdam alijs conuenientibus adhibitis, intra trium septimanarum spacium, integram recuperauit sanitatem.

Loco succorum dissoluentium, berberorum, & limonorũ, vti quis poterit liquoribus acidis destillatis iuniperi, aut guaiaci, efficacissima preciosorum lapidum dissoluendorum potestate insignitis. Chymici non verenentur illorum loco vti aceto suo montano, exquisitissimè & dexterrimè depurato.

Ad eundem modum paratur syrupus perlarum, qui præstantissimum est remedium in omni cordis deliquio: conducit præterea proprietate sua specifica phthisicis, & emaciatis.

Quemadmodum etiam syrupi de hyacintho, smaragdo, & sapphyro in genere conferunt ad instaurandos spiritus naturales, vitales, &

ani-

animales: in specie verò primus opportunus est contracturis, & conuulsionijs; secundus prodest epilepsijs: tertius verò opitulatur omnis generis affectionibus melancholicis, & atrabiliarijs. Et hactenus de syrupis: pergamus ad purgantia.

DE PVRGANTIBVS

CAP. XIII.

Hactenus ordine descriptiones, & compositiones aquarum decoctionum, vinorum, oxymelitũ, hydromelitum, & syruporum proposuimuus, quibus si purgantia quædam interdum obiter admiscuerimus, in eo methodum aliorum secuti videbimur, qui decoctis & syrupis, seorsim alterationi & præparationi destinatis, sæpenumero etiam ea adiungunt, quæ propriè vacuationi, quæ post humorum demum præparationem instituenda est, inseruiunt, sicut docet Gal. comment. 14. aphoris. lib. 1.

Purgantia duplicia.
Lib. 5. cap. 10. simpl.

Hæc igitur vacuatio fit medicamentis purgantibus, quæ iuxta eundem Gal. duplicis sunt naturæ; alia in genere dicta purgantia, quæ promiscuè tãtùm, ac sine delectu hominis excrementa educunt: alia vero propriè sic dicta, & κατ' ἐξοχὴν à certa quadam facultate, siue proprietate, aut à totius substantiæ, vt volunt, similitudine, vim & efficaciam habent trahendi & vacuandi humores: quorum alia ducunt pituitosos, alia biliosos; alia verò melancholicos, & adustos succos, vel per vomitum, vel per secessum, idque vel blandè, aut vehementer, aut mediocriter.

Vnde enarrata medicamenta in tres classes diuiduntur.

1. In benigna, seu moderata: vt sunt

Cassia
Manna
Succus prunorum dulcium
Syrupus violarum
Serum lactis & similia,

Quæ remedia sunt alimentosa, hoc est, quæ facilè in alimentum cõmutantur. Ab his tanquam leuioribus Galenus, & alij eius imitatores, omnem morborum curationem inchoandam statuunt.

2. In mediocria, qualia sunt

Rhabarbarum
Agaricus
Sena
Aloe
Turbith
Hermodactylus
Polypodium
Myrobalani.

3. In violenta; vt sunt

Colocynthis
Scammonium
Elaterium
Peplium
Helleborus
Thymelea
Chamælea
Thapsia
Cataputia, & aliæ tithymali species.

Ex cunctis enarratis simplicibus, diuersis corporis humani humoribus purgandis, idoneis parantur medicamenta composita, quæ purgant vel bilem, vel pituitam, vel melancholiam, vel crassos, ac viscosos, & aqueos, siue serosos humores; modo vnum, modo binos seorsim, modo omnes simul: ob quam causam talia remedia nuncupantur cholagoga, phlegmagoga, & hydragoga.

Differunt & eadem remedia ratione consistentiæ; vbi alia mediocritatem inter molle & durum obtinent, & dicuntur electuaria liquida: alia sunt solidæ cõsistentiæ, & siccę:

ex quibus rursus triplicia efformantur genera, electuaria videlicet solida, pulueres, & pilulæ, ita à figura sua rotunda, quasi paruæ pilæ dictæ: quas Græci a sumendi modo *καταπότια* appellant:

Hæ sunt præcipuæ omnium illorum purgantium compositorum formę, de quibus in posterum sermo nobis futurus est: vtpotè de materia, quæ in pharmacia in primis necessaria est, ac reformatione summè opus habet: vbi quidem largam illam & communem viam, quantum fieri potest, sequemur: quod si verò in aliam fortè flexerimus, qua & citius, & directius, & facilius, & maiori cum emolumento instituti nostri finem adepti fuerimus, id publici solummodo boni prouehendi causa (hic enim est finis noster, hic scopus, hæc intentio sola) fieri, constanter asseueramus.

Vt igitur ordinem nostrum sequamur: inter purgantia primum assignabimus locum electuariis mollibus, & liquidis, eaque hic, quæ maximè in vsu esse solent, describemus; quorum alia humoribus acribus, & biliosis, alia pituitosis, alia melãcholicis vacuandis magis conueniunt.

Remedia lenientia, bilemque purgantia.

Lenitiua Cholagoga:
- *Cassia extracta simplex & composita.*
- *Diaprunum lenitiuũ seu diadamascenũ Nicolai.*
- *Antidotus catholica Nicol. præpositi.*
- *Electuarium diasebesten Montagnanæ.*
- *Electuarium lenitiuũ cum manna Nicol. Alexand.*

Hęc sunt purgantia illa eccoprotica, vt vocant, ad primam corporis regionem purgandam apta: ab omnibus authoribus inter maximè benigna recensentur, vt quæ humores humectando, & leniendo clementer educant: præscribuntur etiam in febribus, calidioribus, biliosis, & ardẽtibus, quas comitari solet sitis intolerabilis, vbi humectatio vberior, minor autem rariorque calefactio requiritur.

Vera cholagoga:
- *Diaprunum solutiuũ Nicolai*
- *Electuarium de succo ros. Nicolai.*
- *Electuarium ros. Mesuæ, & Montagnanæ*
- *Elect. de psyll. Mes.*

Diaprunum solutiuum, quod paratur ex solo lenitiuo, addendo scãmonium præparatum, hoc est, in trochiscos cum succo citoniorum, cortice myrobalanorum citrinorum, & mastiche redactum, singulare est remedium ad omnes affectus ex bile productos. Quidam tamen in febribus tertianis eius vsum reformidãt propter scammonij nimiam, & excedentem calefactionem. Sed docebimus infra scammonij præparationẽ talem, qua ipsius calor immoderatus contemperabitur: nec nõ descriptionem quandam diapruni solutiui, qđ sic præparatum erit summo vsui, & in omnibus febribus biliosis & ardentibus commodè & innoxiè exhiberi poterit. *Diaprun. Solutio.* *Preparatio* *vulgaris scãmonii.*

Electuarium è succo rosarum Nicolai ad omnes affectus a bile flaua, aut biliosis ichoribus redundãtibus subortos conducit: idcirco tertianæ simplici & duplici: febribus quoque aliis ardentibus, malisque a bile caloreque subortis confert. Est etiam magis refrigerans, & exsiccans, quã diaprunum laxatiuum, vnde maior *Elect. de succo rosarũ Nicol.*

quoque

quoque inest ei laxiorum viscerum adstrictio & roboratio, sicque ad omnes morbos à calida fluxione excitatos magis confert, vt in podagra, chiragra, & doloribus articulorum a biliosis & serosis ichoribus subortis: simul enim & semel vitiosos illos succos detrahit, fluxionem reprimit, & adstringendo membra roborat.

Electuar. ros. Mes. Electuarium rosarum Mesuæ iisdemmet affectibus, quibus Nicolai, confert: illud tamen facilius & cum minori molestia purgat, minusque corpus conturbat, quàm hoc.

Ele. de Psyll. Mes. Electuarium de psyllio Mes. bilẽ tum flauam, tum vitellinã euacuat: febribus igitur omnibus ab vtraque bile suscitatis, tum ardentibus, tum diuturnis, & curatu difficilibus, quæ que tandem ęgros ad hydropem per ducere solent, summopere conferre creditur: morbo quinetiam regio, & iecori supra modum calefacto, vt & vertigini, & doloribus capitis a biliosis euaporationibus procreatis summopere confert.

Ele. de Psyllio Montagn. Electuarium de psyllio Mõtagnanæ vires, in curandis biliosis affectibus, electuarii de psyllio Mesuę æmulatur: sed satis potens est medicamẽtum ad humores permixtos & varios euacuandos, præsertim pituitã crassam cum bile permixtam: idcircò tertianis nothis, & morbis huiusmodi, qui ex humoribus mixtis fiunt prodest.

Humores crassos, viscidos & pituitosos purgantia sunt:

Phlegmagoga.
- *Diaphœnicum Mesuę*
- *Diacarthamum Arnoldi de villa noua.*
- *Diaturb. maius Petri de Tussignano.*
- *Benedicta laxatiua Nicolai*
- *Electuarium Indum maius Mes.*
- *Hiera picra Galen. cũ agarico.*
- *Hiera Pachÿ*

Diaphæn. Diaphœnicum viscidam, crassam que pituitam, eamque a remotioribus etiam partibus trahit. Febribus compositis & diuturnis, in quibus multi crassi ac viscidi humores permixti sunt auxiliatur: doloribus ventriculi a cruditatibus subortis, itemque colicis cruciatibus, & aliis affectibus, ex crudo humore generatis, mirificè confert.

Diacarth. Diacarthamum Arnoldi iisdẽmet affectibus ex viscida & crassa causa procreatis ꝓdesse iudicatur, vt quotidianis febribus, paralysi, &c.

Diaturb. Diaturbith maius Petri de Tussignano, cuius descriptio reperitur in Dispẽsatorio Valerij Cordi, crassos, aut pituitosos humores attenuat, digerit, simulq; deturbat & euacuat.

Bened. Laxa. Benedicta laxatiua Nicolai humores pituitosos, seu in articulos decũbẽtes, seu in renibus & vesica contẽtos, mirificè & per os sumpta, & per clysteres iniecta, elicit & euacuat.

Indũ maius. Electuarium Indum maius excrementa cruda, pituitosa, putrida & corrupta a ventriculo, hepate, aliisq; partibus nutritioni famulantibus educit: idcirco lue venerea laborantibus prodest, vt & cachexiis, inflammationibusque ventriculi, & colicis doloribus: nam vt pituitosa & cruda excrementa purgat, simul etiam flatus dissoluit & discutit.

Hiera picra Gal. Hiera picra Gal. cum agarico ventriculum corroborat, eumque a mucilaginosis impuritatibus ipsius tunicis adhærentibus liberat, & repurgat, & flatus ipsos discutit.

Hiera Pachÿ. Scribonius Largus de hiera Pachii, vt in Diætetico nostro iã scripsimus, miranda prædicat: hancq; compositionem ꝓp eius vires & efficaciã ad infinitos, & deploratos morbos curãdos summis laudibus in cęlũ vsq; effert. Ad omnes enim spasmos, neruorumq; tensiones, ad spinæ lumborumque

rumque dolores, ad vertiginem, epilepsiam, paralysim, ad diuturnos capitis dolores, incubū, & subitas omnes præfocationes mirificè cōuenit.

Melancholicum denique succum trahentia sunt.

Melanagoga. { Confectio maior & minor Hamec. Mesuæ descriptione. | Diasena Nicolai | Triphera persica Alexandri. }

Confect. Hamec. Confectio Hamec est febribus autumnalibus curandis, quartanis præsertim atque omnibus alijs morbis, ex tartareis crassis, salsis, retorridis & melancholicis humoribus subortis optimum remedium: elephantiasi, cancro, impetigini, scabiei, in summa omni fœditati cutis à salsis & adustis humoribus procreatæ, mirificè succurrit.

Diasena. Diasena melancholia, mania, & quartana vexatis: lienosis etiam & melancholicis omnibus affectibus auxiliatur.

Triphera Persica. Triphera Persica confert febribus ardentibus, hepatis, & ventriculi inflammationibus: ictericis, & omnibus affectibus ex atra bile factis medetur: sitim quoque mitigat, morbosque adustos fieri prohibet.

Hæc sunt præcipua illa electuaria purgantia in forma opiatæ, vel mediæ inter durum & molle consistentiæ, quæ in communi ferè vsu sunt, & quibus Officinæ ad vsum necessarium instructæ esse debent. Interque nonnulla in formam solidam & in tabellas rediguntur, vt commodè sumi possint, & gustui gratiores fiant. Diaphœnicum hoc modo in formā solidam redigitur; quemadmodum & electuarium è succo rosarum, diacarthamum, diaturbith, & species illorum, mellis loco, cum sufficienti quantitate sacchari prius dissoluti miscentur, & in electuaria solida iuxta artem coquuntur.

Descriptiones & formulas remediorum de industria hic prætereo: siquidem eas videre licet in ipsis authoribus quos citauimus, necnon in omnibus pharmacopœorum Antidotariis, ac Dispensatorijs, tam veterum, quam recentium: supervacaneum enim foret, toties eandem repetere cantilenam, crambemque toties coctam reponere.

Multo verò minus in ijsdem enarratis compositionibus vel vnicam immutare literam conabor, ne fortè audaciæ & temeritatis arguendus videar, quasi ille sim ego, qui tam præstantissimorum virorum, nostrorum Maiorum, ac Patrum, Placitis, & Scriptis doctissimis, communi antiquitatis consensu receptis, & approbatis, vt bonis & vtilibus, longaque experientia hactenus stabilitis, meæ conscius tenuitatis, ausim refragari, & contradicere. Nos nihilominus, vt humiles pumiliones, Gigantum humeris insidentes, & eorundem ope ad altiorem locum euecti, longe exactius rem eminus prospicimus, quam Veteres ipsi: cum præsertim facile sit inuentis addere, & indies vel tantillo auctario eadem exornare & locupletare. Qua re dignitate, & existimatione antiquitatis sarta tecta conseruata, me propterea haudquaquam culpandum fore, neque rem ab officio meo alienam facturum arbitror, si in hoc opere nostro ea, qua decet, reuerentia, animique modestia reformationem purgantium, circa quæ nunc versamur, & quæ præcipue in pluribus reformari merent, aggrediamur. Hic ergo quædam huius generis purgātium remediorum descriptiones, atque formulæ, nostro marte & arte adinuentæ, & chymico artificio exquisitiores, politiores, & auctiores redditæ tanquā summe necessariæ, & vtiles,

les, adijcientur, & in publicum com modum propagabuntur. Quod tamen, quicquid id sit, eruditiorum iudicio sponte submitto, qui de eodem pro ea, qua pollent, æquanimitate, sapienter erunt indicaturi.

At vero tantum abest vt medicamentorum præparatio vltimum perfectionis gradum sit adepta, vt etiam in Officinis multæ sese offerant compositiones, quæ varijs adhuc erroribus vndiquaque scateant: imò vel illæ ipsæ, quarum maximus & quotidianus ferè est vsus, differentem planè & diuersam compositionis sortem experiantur: ita vt vix inuenias duos pharmacopœos, qui in ijs conficiendis vnam eandemque rationem sequantur. Huius rei euidens testimonium habemus in diaphœnico Mesuæ: videas enim hic, quantum hoc electuarium in Val. Cordi Dispensatorio descriptum differat ab eo, quod in Antidotario Florentinorum, & Pharmacopœa Augustana habetur.

Multi quidem reperiuntur, qui in indicandis & ostendendis huiusmodi erroribus diligentem nauant operam. Sed maius operæ precium ij facerent, si studium suum exquisitiori harum compositionum præparationi addicerent, & securiores, atque vtiliores ipsarum operationes redderent, vt celeriori & commodiori agendi potestate vim suam exererent, gustuique gratiores existerent. Hoc enim modo miseris ægrotis solutio essent, eosque lege Hippocratea *tuto, cito, & iucunde* percurarent. Huiusmodi igitur præparationibus politioribus laborem nostrum post hæc dicabimus, ijsque Pharmacopœam nostram exornabimus, simulque purgantia quædam nostræ compositionis & descriptionis diuersis curationum intentionibus congrua, addemus, ad quorum imitationem alia complura componere licebit.

Exordiendum autem nobis est à Catholico, siue Antidoto vniuersali, quod omnes noxios humores clementer purgat: ad cuius exemplum quoque alia præparabuntur.

Catholicum Quercetani.

Recip. Succi cichorij
Fumiterræ
Lupulorum ana lib. sem.
Succi ros. pallid. lib. ii.
Succi limonum lib. i.

Hi omnes succi perfectè depurentur in B. M. donec nullæ amplius fæces appareant, vt docuimus in cap. de syrupis. His adde *Catholicum sive Antidotus vniuersalis.*

Flo. Senæ mundatorum vnc. vi.
Agarici recent. trochiscati vnc. iij.
Macis
Cinnamomi
Fœniculi dulcis ana unc. i.

Omnia indantur in matracium, vel aliud vas vitreum capax; stent in infusione in B. M. feruido per 3. dies: Dein exprimantur omnia torculari: quæ expressio rursus in vase idoneo ponatur in B. M. ad denuò digerendum, coquendum, depurandum iuxta artem, pro vt idem in c. de syrupis explicauimus: interim dum hæc fiat digestio, cape quoque seorsim

Pulpæ cassiæ
Pulpæ tamarindorum ana vnc. vi.

Hæc dissolue in suff. quantit. aquæ violarum, maluæ, & citrullorum, vel in decoctione lenitiua optimè clarificata: omnia in matracium uitreum simul iniecta similiter adhuc digerantur per duos uel tres dies, donec materia appareat clarissima. Collige seorsim quod depuratum fuerit, & misce cum priore infusione depurata. His adde

Man-

Mannæ calabrinæ lib. sem.
Sacchari albissimi lib. ii.

Manna & saccharum dissoluantur in sufficienti quantitate aquæ, & depurentur, antequam cum duabus his infusionibus permisceantur: dein coquantur omnia ad ignem lentum ad mellis spissitudinem, & consistentiam, uel ulterius. Remoueantur ab igne, & sub finem addantur.

Pulueris senæ
Rhabarbari ana vnc. ij.
Spec. Diatragacanthi frigidi
Anisi ana vnc. sem.

Probè diuque misceantur omnia pistillo ligneo. & fiat electuarium ad iustam consistentiam. Sufficit robustioribus pro dosi exhibere drach. vj. & ceteris vnc. sem. Generale hoc, & benignum purgatiuum quouis tempore exhiberi potest, tam ad præcautionem, quam ad curationem febrium, aliarumque corporis ægritudinum. Loco succi limonum substitui potest succus mali punici. Huius generis succos data opera addimus, eò quod aciditate sua vitriolata ad extractionem tincturarum, & essentiarum omnium vegetabilium multum conducant, & in omni purgatiuo, quod insigni calefactione præditum sit, veri correctiui vicem subministrent. Est præterea eiusmodi aciditas ad rerum omnium fermentationem conciliandam efficacissima, quod summopere notandum est.

Cholagogum Quercetani.

Recip. Succorum perfectè depuratorum
Centaurij minoris
Rosarum rubrarum,
Pallidarum ana lib. i.
Succi rad. oxylapathi,
Identidem depurati lib. sem.

In quibus macera ad ignem Balnei Mar. per triduum

Rhabarbari elect. vnc. ij.
Folicul. senæ vnc. 5.
Cinnamomi
Santali rubei
Anisi ana vnc. sem.

Hæc omnia in vas vitreum indita macerentur, & digerantur per tres dies: dein fiat expressio, & colatura, cui adde

Pulpæ prunorum dulc. libr. sem.
Sacchari lib. i.
Syrupi ex nouem infusionibus violar. & muccag. sem. psyllij ana vnc. 4.

Coquantur lento igne ad mellitam consistentiam, cui adde

Scammonij præparati, vt docebitur, vnc. i.
Pulueris rhabarbari & fol. senæ ana vnc. i. sem.
Spec. Diatriōsantalō, & trochisc. de berber. ana drac. 5.
Sem. Scariolæ
Portulacæ
Lactucæ ana drach. ii.

Parabis hoc electuarium (si velis) etiam sine scammonio, quod tamen post veram suam præparationem, calore suo priuatum, adeò non nocet, vt potius cęterorum remediorum vim, & efficaciam, ad serosos & biliosos humores vtiliter euacuandos, potenter acuat & extimulet. Loco igitur vulgaris præparationis cum succo citoniorum, cortice myrobalanorum, & mastiche, optima eius & elegantissima præparatio cum aceto montano, vel succo limonum fieri debet, quod fusius docebimus alibi.

Præparatio Scammonij

Ele-

Electuarium purgans pituitam Quercet.

Elect. Phlegmagogum.

Recip. Rad.helenij vnc.i.
Polypodij
Sem. Carthami ana vnc.ii.
Chamædryos
Chamæpityos
Thymi
Hyssopi ana m.i.
Sem. Feniculi
Anisi ana vnc.sem.
Flor. Stœchados
Betonicæ ana p.i.
Calendulæ
Hyperici ana p.ii.

Coquantur in aqua betonicæ; dein fiat expressio & colatura, de qua cape lib.2.

Succorum depuratorum citoniorum & rosarum Damascenarum, ana lib.i.

In quibus mixtis macera ad ignẽ Baln.M.calidum, vt supra:

Agarici recens trochiscati unc.ii.
Turbith gummosi vnc.2.sem.
Foliorum senæ vnc.iii.
Asari vnc.i.sem,
Scammonij præparati, drac.6.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Zingiberis ana vnc.sem.

Dein fiat fortis expressio, defæcatio, seu depuratio, vt iam docuimus, ac tandem transcolatio: in qua adde mannæ granatæ purificatæ libr.i.penidiorum vnc.4. coquantur lento igne, donec reducantur ad bonam electuarij consistentiam: dosis vnc. sem.vel drach.vj.pro robustioribus.

Febribus diuturnis è pituita & bile vitellina mixtis auxiliatur: quin etiam pituitosa, crassa, cruda, & mucilaginosa excrementa, quę circa ventriculi, intestinorum, renumque regionem flatus cruciatusque excitare solent, discutit & radicitus educit.

Electuarium purgans melancholiam, atramque bilem.

Diahellebo-rum Quercetani.

Recip. Rad. Hellebori nigri non adulterini vnc.ii.
Polypodij querni vnc.i. sem.
Cort.capparum
Tamarisci ana vnc.i.
Summitatum melissæ
Thymi
Epithymi ana p.i.
Folicul.senæ vnc.iiij.
Turbith gummosi vnc. ii.sem.
Myrobalanorum omnium ana vnc.sem.
Agarici rec. trochiscati vnc.i.sem.
Sem. Ireos,
Cardui bened.
Fœniculi
Anisi ana drach.vi.
Cubebarum
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana drach.iii.
Conseruæ flor.buglossæ
Violarum
Nymphea ana vnc.i.

Hæc omnia contusa & permixta macerentur in suff. quantitate seri lactis, & succorum quàm optimè depuratorum fumariæ, buglossæ, po-

morum redolentium, idque in Baln. M. vaporoso, vase optimè clauso per quatriduum: dein fiat expressio, colatura, itemque depuratio, vt iam docuimus: his adde

Mannæ granatæ
Sacchari uiolati
Pulpæ tamarindorum,
& pulpæ racemorum recentium præparatæ, ut docebimus, ana vnc. vi.

Coquantur lento igne ad consistentiam syrupi perfectè cocti, cui subsequentes pulueres paulatim insperge, rudicula omnia semper commouendo.

Pulu. Diasenæ nostræ descriptionis ℥ ij.
Pulu. Trochisc. de rhabarb.
De eupatorio
De capparibus ana vnc. sem.
Scammoneæ præp. vt iam docuimus drach. vi.

Misce & fiat electuarium, vt est artis.

Hoc est vnum ex melanagogis nostris, quod minori agendi violentia operatur, quã hiera diacolocynthidos Pachij, aut Logadij: mirum in modum etiam vniuersam sanguinis massam mundificat; & ad vnc. sem. tantummodo exhibitum, vitia ab vtraque bile, & ipsa pituita salsa enata potentissimè tollit. Hinc ad omnes affectiones melãcholicas, febres quartanas, cachexias, oppilationes hepatis & mesenterij, epilepsiasque auxilium est singulare, nec non aduersus morphęã, impetiginem, & cancrum. Specificum pręterea, & excellens purgatiuum ad diuersas melancholiæ & manię species esse comperitur, addita essentia lapidis lazuli in sufficienti quantitate: sicut eius præparandi methodum suo loco tradémus, cum pulpam vuarum extrahendi ratione; quod extractum, à Gallis *Resinee* appellatum, autumni solummodo tempore præparari potest.

ADMONITIO.

Plures hodie, audito hellebori nomine, statim obstupescere solent: cũ tamen certum sit, ipsos suis eccoproticis nihil vnquam effatu, laudeque dignum sine illius beneficio pręstare posse, in morbis præsertim chronicis, & difficilibus, qui corporis membris altius & tenacius inhęrescunt: in ijs uerò helleborata, modo ritè præparata fuerint, citra uim & molestiam multo ualidiores penetrandi vires exerunt, quam colocynthis, thymælea, chamęlea, peplium, & similia sicut alibi iam in scriptis nostris palam demonstrauimus, simulque ostendimus, quanti olim antiquitas, necnon ipsemet Hippocrates helleborum fecerint, quod ob summam eius virtutem & efficaciam laudibus maximis in cœlum vsque extulerunt.

Electuarium lenitiuum antinephriticum Quercetani.

Recip. Rad. Althea
Polypodijq.
Sem. Carthami ana vnc. sem.
Rad. Taraxaci
Asparagi
Petroselini
Fœniculi
Eryngiorum ana vnc. i.
Iuiubarum
Sebesten ana par. vi.
Cichorij
Scariolæ
Agrimoniæ

Pim-

Pimpinellæ
Saxifragiæ
Herb. Capillar. ana m.i.
Sem. 4. frig. maior.
Sem. Lactucæ
Portulacæ
Maluæ
Papau. alb. ana drach. iij.
Sem. Anisi
Fœniculi
Bardanæ
Milij folis
Saxifragiæ ana vnc. sem.
Fruct. Alkekengi
Senelorum
Prunorum Damascen. ana par. xij.
Fol. Genistæ florum buk
Violarum
Nymphea an. p. ij.

Coquantur, vt artis est, in suff. aquæ in lib. i. sem. colaturæ clarificatæ adde succi limonum optimè depurati vnc. iiij. in quibus macera per 24. horas ad ignem Baln. Mar.

Folic. Senæ vnc. iij.
Macis
Cinnamomi ana drach. ij.

Dein fortiter exprimantur, & in hoc expresso denuò macera & parum decoque folicul. orient. vnc. j. sem. in colatura adde

Penidiorum
Sacchari violati ana vnc. iiij.
Pulpæ cassiæ
Tamarindorum extract. cum aqua violar. ana vnc. iij.

Coquantur ad mellis consistentiam addendo

Pulueris senæ vnc. ii.
Crystall. tartari vnc. i. sem.
Pul. Diatriasant. frigidi vnc. sem.

Omnia simul ritè misceantur, & fiat electuarium secundum artem: dosis vnc. sem. vel drach. vj.

Excellens est aduersus calculi præseruationem sumptum ad vnc. sem. luna decrescente; purgat blande, & vtiliter: robustioribus sufficit exhibere drach. vj. in forma boli. Vsus etiam eius vtilissimus erit in remediis purgantibus, & clysteribus ad dolores nephriticos vsurpandis.

Electuarium hystericum Quercetani.

Recip. Succorum optimè depuratorum Mercurialis,
Betæ
Fumariæ ana lib. i. sem.
Succor. Identidem depuratorum
Artemisiæ
Matricariæ
Ebuli
Centaurij minor. an. li. sem.
Folicul. Senæ vnc. iiii.
Sem. Fœniculi
Pæoniæ
Anisi ana vnc. i.
Sem. Altheæ vnc. sem.
Flor. Violar.
Chamomillæ
Sambuci
Hyperici ana p. ii.

Fiat decoctio, expressio, & colatura: cui adde

Pulpæ prunorum
Pulpæ cassiæ ana. vnc. vi.
Mannæ
Sacchari ana vnc. viij.

Lentè coquendo reducantur omnia in elect. addēdo sub finem pulueris subtilissimi folicul. senæ vn. ij. sem.

Fœculæ Bryoniæ unc. i.
Sem. Anisi
Fœniculi dulcis
Cinnamomi ana unc. sem.

Misce: fiat electuarium: dosis unc. sem.

Hoc electuarium est efficax ad suffocationem matricis, epilepsiā, vertiginem, melancholiam hypochondriacam, cardialgiam, & diuersos alios affectus, qui ab his dependent: de quo pro specifica horum malorum purgatione per os exhiberi potest; unc. sem. in forma boli: vsque ad drach. vj. in clysteribus.

Ad horum duorum electuariorū normam & formam alia plura conficere poteris: vel cum decoctionibus, vel cum succis depuratis, qui affectibus, quos edomare cupis, conueniant. Vnde alia plura electuaria mollia purgantia hic describendi labore nunc supersedebimus.

Sequuntur iam ordine purgantia solidioris consistentiæ, quales sunt pilulæ, quibus proximum nunc locum post electuaria destinabimus.

De pilulis seu catapotijs.

CAP. XVI.

Remediorum quorundam purgantium, quæ a rotunda sua forma a Latinis vocantur pilulæ, quasi paruæ pilæ, quæque a Græcis a sumendi modo καταπότια dicuntur, vti iam dictum, maximus vsus esse solet hodie in medicina factitanda. Sunt etiam multi, qui eas sumere malunt, quàm bolos, & electuaria. Sub hac enim rotunda forma medicamenta vel ingratissima minori tum molestia, tum dosi deglutiuntur, & in ventriculum ingeruntur; vnde paulò diutius in huius generis remedijs immorabimur, & sub iisdem postea extracta quoque purgantia comprehendemus, vtpote quæ in pilulas magna ex parte efformari possint.

Hæc per pilulas medendi ratio olim antiquis quoque familiaris & consueta fuit, quemadmodum videre est ex scriptis Gal. lib. 9. secundum locos, cap. 1. Item cap. 14. lib. 5. & c. 8. lib. 14. meth. med.

Porrò huiusmodi remedia nō purgationis solummodo scopo inseruiunt, sed illorum vsus multo latius extenditur: Pro varia enim morborum causa & natura varijs quoque accommodantur vsibus: qui tamen omnes ad hos quinque potissimum reduci possunt: ad diuersorum nimirum vitiosorum, & noxiorum humorum euacuationem, ad dolorum mitigationem, ad somni inductionem, ad fluxionū tussisq; prohibitionem, & tandem ad sitis extinctionem. *Pilularū differentia.*

Vt autem ordinem institutum sequamur, nec longius fortè ab eodē digrediamur, hic de pilulis purgantibus tantum nunc agemus, de ceteris suo loco dicturi.

Ex his itaque nonnullæ purgant bilem, veluti sunt pilulæ aureæ, de hiera cum rhabarbaro, de eupatorio maiores Mes. *Pilul. cholagog.*

Aliæ pituitam, vt cochiæ, fœtidæ maiores Mes. de agarico, de hiera cum agarico, de sarcocolla, de colocynthide. *Phlegmag.*

Aliæ succum melancholicum, atramque bilem, vt pilulæ Indæ Haly ex Mes. de lapide lazuli, de lapide Armeno. *Melanag.*

Aearum nonnullæ omnes humores simul deturbant, vt pilulæ Arabicæ Nicolai, sine quib. esse nolo eiusdem Nicolai, pilulæ aggregatiuæ maiores Mes. & pilulæ de opopanace Mes. *Panchymag.*

Aliæ duos humores simul euacuant, vt pilulæ aggregatiuæ minores, de hiera cum rhabarbaro & agarico, pilulæ stomachicæ AlKindi ab Auicenna descriptæ.

Quarum omnium pilularum aliæ mitius,

Digitized by Google

mitius, aliæ valentius, aliæ verò mediocriter euacuant.

Mitius pilulæ de rhabarb. de agarico, de hiera.

Vehementius pilulæ de euphorbio, de opopanace.

Mediocriter aliæ.

Potest etiam alia pilularum fieri diuisio, qua aliæ certis partibus, & peculiaribus morbis conueniunt: vbi videlicet

Aliæ capiti destinantur, vt sunt pilulæ cephalicæ minores Gal.

Aliæ oculis, vt opticæ seu lucis, q visum roborant, conseruant, excrementaque pituitosa, tum à cerebro, tum ab oculis educunt.

Aliæ pectoris regionem expurgant, vt bechicæ, pilulæ de aloe, & mastiche Nicolai Myrepsi, de hiera picra Galeni, vt & alephanginę, quę sunt stomachicæ, vitiisque ventriculi conducunt, ac ex eo pituitam, itēque bilem blandè educunt: ipsumque ventriculum simul & semel roborant, concoctionem iuuant, & appetentiam excitant.

Pilulæ de mezereo valent ad aquas hydropicorum educendas.

Pilulæ de castoreo hystericæ sunt, & vteri affectibus conducunt.

Pilulę pestilentiales Auicennę & pilulæ Ruffi, quæ ex iisdem ferè componuntur, pestiferis affectibus auxiliantur.

Pilulæ arthriticæ Nicolai, & pilulæ maiores, de hermodactylis Mes. pituitosos, serosque humores ex partibus remotissimis educunt, & ad podagram aliosque articulorum dolores mirificè prosunt.

Ad vitia, ex humoribus adustis pituitaque salsa procreata, a quibus morphæa, pruritus, scabies & similia symptomata suboriuntur, conferunt pilulæ de fumo terræ Auicennæ.

En paucis omnium pilularũ, quæ hodie in vsu sunt, & in celebrioribus prostant officinis, enumerationem, distincta methodo, iuxta illarum proprietates, & vires purgatorias tam generales quàm speciales, hic a nobis propositam.

Non hic Pharmacopęam meam, tot tamq; numerosis pilularum modo enumeratarum formulis onerabimus: alij enim in suis scriptis plus satis de ijs commentati sunt, quò lectorem ablegamus; sed ornabimus illam potius, & ditabimus quibusdam pilulis non vulgaribus, quę tamen ad grauissimos, & diuersos affectus vtilissimæ sint & specificę, quęque minori dosi, quàm vulgares illę exhibitæ omnes noxios humores è corpore nostro potenter educant, citra tamen vllam eiusdem conturbationem aut molestiam.

Hic pilularum minimè vulgarium delectus (quarum maximam partem nostrę inuentioni iure vendicamus: ceteras verò ex mutua communicatione cum viris hinc inde per totam Europam doctissimis accepimus) hic, inquam, pilularum delectus efficier, vt meo exemplo alii suam quoque Pharmaceutricem selectissimis quibusuis, non tritis aut vulgaribus remediis ditaturi & exornaturi sint. Sed absit dicto inuidia. Soli enim publicæ vtilitati propagandæ incũbo, vanæ & inanis gloriolæ perpetuus contemptor.

At cum inter pręcipua harum pilularum ingredientia Aloes primas teneat, & rei cardo in eo potissimum uertatur, ut ex arte rectè repurgetur, ab eius pręparationis descriptione hic initium faciemus, quę ita habet.

Vera aloes præparatio.

Recip. Aloes succotrinę optimę, & laudatissimę exuccata vnc. vj. an. lib. sem. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem immittas in matracium, seu cucurbitam vitream: affunde aquę endiuię aut acetosę, vt quatuor vel, quinque digitos

digitos supereemineat: pone in Balneo Mar. calido ac ferè bulliente, vase optimè clauso cum subere ac cera Hispanica. Stet ita per duos, vel tres dies integros; & conflabis aquam ab aloes essentia tinctam, & rubicundissimam, rubini instar; quam lentè per inclinationem à fecibus separabis, ne, quod crassum est, exeat simul: liquorem effusum seorsim asserua in alembico probè clauso. Materiæ relictæ aliam affunde aquam endiviæ, sed eius non tantum quantum prius. Denuo digere, vt ante; colaturam separa, priorique adijce, ac rursus aliā affunde, donec aqua nullum amplius eliciat colorem, & videbis residuum, quod est in fundo, arenæ instar aut cineris in magna satis copia. Ex media libra duæ vel tres vnciæ restabunt. Est autem fæx aloes inutilis, nec in aqua dissoluitur. Aquam omnem tinctam destilla per alembicum, aut fac exhalare in patina argenteas, carbonibus, ac cineribus calidis imposita, donec materia restet crassitudine mellis; quæ erit lucidissima, rubini instar, & maiori artificio, atque iudicio præparata, quam solet vulgo simplici illa ablutione, si vel centies abluatur.

Hæc aloes sic præparata, & depurata, basis vicem obibit ad plures effingendas pilulas: quæque iam per se ad vnius scrupuli dosin exhibita excellens medicina est.

In pluribus etiam pilulis formandis recipiuntur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, myrrha, scammonium, quæ ipsa quoque in primis præparatione opus habent, vtporè quæ multis adhuc fæcibus crassis & inutilibus scateant.

Gummi praparatio. Antequam igitur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, & similia in vsum veniant, ea in aceto rosato, aut vino albo dissoluenda sunt, & per setaceum traijcienda.

Myrrha prapar. Myrrha quoque in vino ad ignem Balneo Mar. dissoluta, adhuc calens per linteum transcolanda est.

Scammon. præpar. Vera scammoneæ præparatio fit cum succo limonum depurato, idque in eodem Baln. Mar. calido: in quo dissoluatur, & feruens etiam adhuc per linteum transmittatur, & hoc pacto crassa eius & impura substantia, quæ non nisi noxam parit, ab ea secernatur.

Chymici, qui certa quadam, & infallibili experientia edocti, elegantes illas, & singulares vitrioli proprietates occultè in eo delitescentes eruere norunt, haud verebuntur scammoneam, myrrham, & ipsa etiam gummi præparare, & dissoluere cum phlegmate vitrioli toto suo spiritu impregnato. In hoc solo enim spiritu latet vera illorum simplicium præparatio, quæ, cum exuperante calefaciendi qualitate insignita sint, hac via exquisite & perfecte corriguntur: hic etiam spiritus verum euphorbij correctiuum existit, quod aliàs tanquam venenum, tum in pilulis euphorbij, tum in aliis inde concinnandis remediis (nisi prius vera, vti diximus, & legitima eius accedat præparatio) penitus abdicandum puto.

Hæc omnia hactenus dicta sunt, vt si in posterum de aloe præparata, de gummi, myrrha, & scammonea præparatis mentio fiat, præmonitus Lector veras præparationes modò expositas intelligat.

Temporis ratio postulat, vt nunc ad pilularum mearum panchymagogarum descriptionem accedam: in quarum præparatione temporis longitudo forte quibusdam videbitur, quæ tamen in re tam ardua, & preciosa, ad corporis sanitatem inuenta, parum venit, spectanda.

Pilulæ panchymagogæ Quercetani.

Recip. Aloes præparatæ, vt supra, lib. sem.

(vel

(vel amplius, prout tibi uidebitur) hanc inde in uitrum amplissimum capax, (quali plerumque conseruæ solent adseruari) & simul affunde succum uiolarũ, uarijs coctionibus, & separationibus puri ab impuro per solam digestionẽ in Baln. Mar. mediocriter calido, adeò depuratũ & coctũ, ut tandem ad syrupi consistentiam reduci possit, citra mellis saccharíue additionem. De qua præparationis methodo abundè satis dictum est supra in capite de syrupis: sic quoque in præparandis ceteris succis procedendum erit. Hic succus ita præparatus cum prædicta aloe misceatur, & vitrum, in quo continetur materia, radijs solaribus æstiuo tempore, aut simili calori; vt hypocausti exponatur; & prædictus succus inspissabitur, atq; paucis diebus adeò cum aloe permiscebitur, vt omnia in vnum corpus, & in vnam consistentiam reducta esse videantur. *Nota*: Materia singulis diebus rudicula lignea optimè agitetur, vt omnia probè inuicem misceantur: cui mixtioni suo tempore adde

Succor. Florum primulæ veris
Persicæ arboris
Rosarum pallidarum
Flor. Cichorij
Buglossæ
Et hyperici, singulorum ad modum succorum Violarũ præparatorum vnc. 4.

Et sic intra quatuor, vel quinque menses, quod temporis spacium huius operis perfectio requirit, propter flores, qui diuerso tempore nascentes simul colligi nequeunt, semilibram aloes tuæ, ad libram vnam & semis auctam inuenies: omnes enim succi perfectè cum illa incorporati sunt. Huius materiæ sesquilibræ insuper adde essentiæ, siue extracti

Senæ vnc. 3.
Extracti rhabarbari
Agarici ana vnc. 2.
Cinnamomi
Pulueris fœniculi dulcis
Anisi ana drach. 2.
Spec. diatriasantali scrup. 4.

Omnia reducantur ad bonam pilularum consistentiã, quę ad scrup. i. sem. exhibitæ in vniuersum omnes purgant humores, & ipsum etiam sanguinẽ: vnde hoc remedium panchymagogum appellandum duxi. Hæ pilulæ, citra extractorum purgãtium additionem, per se sunt præstãtissimæ ad corporis sanitatem conseruandam ex virtute sua balsamica: vnde etiam vermium generationẽ prohibent. Ingenere omnes humores corruptos, noxios, & superfluos euacuant, totam sanguinis massam purificant, & ad alios, diuersos affectus curandos conducunt. Basis præterea vicem subeunt ad diuersa & specifica remedia concinnanda, aduersus febrem quartanam, & omnes lienis obstructiones, addendo suff. quantitatem gummi ammoniaci, bdellii, ad eum, quem scripsimus, modum præparatorum. Vim earum purgatoriam efficaciorẽ reddes adijciendo scammonium, vt supra, pręparatum.

Quilibet Pharmacopœus deberet ad modum pręscriptum magnã eiusdem essentię aloes, quæ in plures annos adseruari potest, quantitatẽ simul pręparare: per se sola enim exhibita purgat ventriculum à mucilaginosis impuritatibus in ipsius tunicis impactis: roborat eundem, coctionemque iuuat. Frequens præterea vnici huius balsamici remedii vsus, modo id rectè præparatum fuerit, vitam diuturnam & sanam tuetur à pluribus morbis. Celsus eiusdẽ Aloes laudes mirè prædicat, nec immeritò propter eius virtutes summas, quæ multo efficaciores adhuc enu-

Digitized by Google

enumerata illa digestione & depuratione euadunt.

Simplicia purgantia i Aloe. Si quis voluerit ex ea parare remedium simplex purgans bilem, quatuor vncijs aloes, vt supra, praeparatae, addat vnciam vnam essentiae, siue extracti rhabarbari, vel vnciam vnam extracti agarici, aut turbith, si pituitam purgare velit: vel eandem dosim extracti helleb. nigri, & senae, si solam melanchol. educere animus sit: non hic opus habes correctiuis: (quae potius molem corpoream in plerisq; medicamentis augêt, quam nimiam illorum vim purgatoriam minuunt) ea tamen addi videbis in capite de extractis, vbi de eorundem simplicium vera praeparatione, & correctione agetur.

Si generale quoddam remedium ad omnes humores simul, vt par est, purgandos conficere velis, misce simul omnia illa extracta, augendo dosim aloes ad eorundem proportionem.

Alia purgantia ex Aloe facilior a. Si quis de labore, & longiori tempore conqueratur, & crassiore quadam horum remediorum praeparatione contentus esse velit: is quatuor his vncijs aloes praeparatae admisceat rhabarbari subtilissimè puluerizati vnc. 1. cinnamomi scrup. 2. croci, scrup. 1. spec. diatriansantali drach. sem. ex his omnibus formentur pilulae ad purgandam bilem.

Ad pituitam deturbandam, eidem aloes ponderi adijce agarici trochiscati, & in puluerem redacti vnc. 1. mastichis drac. 1. salis gemmae drach. sem. vel agarici trochiscati loco adde spec. diacarth. drach. 10.

Vt fiat melanagogum simplex, ad de senae subtilissime puluerizatae vnc. 1. anisi, foeniculi, epithymi ana drach. sem.

Temporis ratio postulat, vt formulas nostrorum cholagogorum, phlegmagogorum, melanagogorū, prout supra promisimus, nunc proferamus.

Pilulae cholagogę de centaurio Quercet.

℞. *Succorum optimè depuratorum centaurij minoris,*
Rosarum palliaarum
Eupatorij Mesuae
Et rad. oxylapathi ana ℥ 4.
In quibus adde aloes praeparatae, vt supra ℥. 6.

Digerantur ad ignem Baln. Mar. per 12. horas, vt fiat perfecta dissolutio & mixtio: dein omnia coagulentur ad mellis consistentiam: cui adde.

Pulueris rhabarbari vnc. 1.
Xyloaloes
Myrrhae ana drach. 2.
Croci
Cinnamomi ana drach. sem.
Spec. Ditriasantali
Trochis. Diarrhodō ana dra. 1

Misce: fiat pilularum massa: dosis scrup. 1. sem. vel scrup. 2.

Prosunt in omnibus febribus biliosis, arquato morbo, & cachexia. Iecoris item, ceterarumque partium, nutritioni dicatarum obstructionibus mirificè auxiliantur.

Pilulę phlegmagogae de absynthio Quercetani.

℞. *Spec. Hierae simplicis Gal. vnc. 1. sem.*
Trochisc. albandal drach. 6.
Agarici recenter trochiscati vnc. 2.
Sem. Carthami
Hermodactylorum
Asari
Turbith gummosi, ana vnc. 1.
Myrrhae electae drach. 6.
Cinnamomi
Macis

Piperis

Piperis
Sem. Fœniculi ana drach. ii.
Macerentur in libr. 1. fem. ſucci abſynthij optimè depurati, & libr. j. vini albi optimi; i. q; in vaſe vitreo optimè clauſo ad ignem Baln. Mar. ſatis luculentum per triduum: Dein materia adhuc feruida per ſeraceum traijciatur His adde aloes, vt ſuprà, præp. vn. 3. Tandem omnia ad ignem cinerum coagulentur, donec acquirant bonam pilularum conſiſtentiam. De his pilulis in extracti modum præparatis, ſufficiet exhibere pro doſi ſcrup. 1. vel ſcrup i. ſem. ad ſummum. Pituitam à cerebro, pectore, ventriculo, cæteriſque partibus nutritioni dicatis, & ſeroſa excrementa à partibus etiam profundioribus et neruoſis blandè educunt; atq; idcirco morbis omnibus à cauſa frigida genitis cõferũt, vt cephalalgiæ apoplexiæ, paralyſi, cruditatibus ventriculi; dolorib. item arthriticis, tum ad preſeruationem, tum ad curationem, non paruas afferunt ſuppetias.

Pilulæ tartareæ melanagogæ Quercetani.

Recip. Cryſtallorum. vel cremoris tartari vnc. 3.
Polypodij querni vnc 2.
Paſſul. Corinthiacarũ un. i. ſe.
Myrobalanorum omnium ana vnc. ſem.
Florum bugloßæ
Borraginis
Nymphææ, ana p. i.
Coquantur in ſuff. quantitate aquarum fumariæ, & ſcolopendriæ ad medietatis conſumptionem. De hoc decocto acidulo, & guſtui grato optimè depurato & clarificato cape l. 1. ſucci optimè depurati pomorum redolentium lib. i. in quib. adde.
Foliculorum ſenæ mundatorum vnc. 3.
Turbith
Rad. hellebori nigri veri ana vnc. i. ſem.
Myrrhæ electæ vnc. 1.
Macis
Garyophyllorum
Cinnamomi
Epithymi ana vnc. ſem.
Macerentur, ac digerantur ad ignem Bal. Mar. per quatriduum, idque in vaſe vitreo optimè clauſo. Dein dum materia adhuc feruet, fiat expreſſio, vel per ſetaceum traiectio, cui adde aloes, vt ſuprà, præparatæ vn. 4. omnia ſufficiẽter coagulentur ad ignem lentũ: addendo ſub finem dum ferè refrigerata erit materia,
Spec. Diarrhod. Abb.
Lætificantis Gal.
Trochiſc. dialacca ana drach. i.
Salis Abſynthij, &
Fraxini ana drach. 1.
Eſſentiæ croci ſcrup 2.
Olei aniſi aliquot guttulas.
Reducantur in bonam pilularum conſiſtentiam.
Doſis harum pilularum eſt quoque ſcrup. 1. vel ſcrup. 1. ſem. ad ſummum. Admiranda illarum virtus nũquam ſatis laudari poteſt: purgant vtramque bilem; omnes humores craſſos, tartareos, ſalſos, & mucilaginoſos radicitus eliciunt, vel è partibus etiam profundiſſimis: ſuccurrunt diuerſis maniacis, & melancholicis affectibus: febribus quartanis opitulantur: & conducunt aduerſus pſoram, cancrum, lepram, & luem veneream, eò quod purificent totam maſſam ſanguinis à varijs corruptionibus, diuerſorum affectuum effectricibus cauſis. Idcirco & ſani iiſdem ſingulis menſibus ſemel purgentur ad multorum morborum præcautionem. Sumi poſſunt manè, vel veſperi poſt cœnam parciorem, & ante ſomnum, & mi-

mirum in modum euacuari animaduertes faeces atras, vel humorem atrabiliarium, qui omnium totius corporis contumacissimus aegerrime euincitur, aut subigitur. Iisdem pilulis interdum adijciantur essentiae aloes, & scammonij, essentiae rhabarbari ana vnc. 1. sem. essentiae senae vnc. 1. & essentiae trochiscorum alhandal. vnc. sem. vel amplius. His essentijs, vel seorsim, vel omnibus simul praeparatis, pilularum harum vim purgatoriam longe efficaciorem reddo, quas tunc appello polychrestas, à summa illarum vtilitate in curandis pluribus affectibus, & à singulari earundem proprietate, qua omnes humores simul educunt. De quibus licet vel vnum solummodo scrupulum, aut minus etiam exhibueris, operationem excellentem & omnino admirandam percipies. Sed dum sic à nobis praeparantur, & tam exigua dosi exhibentur, quidam censores in eliciendis purgatiuis rerum essentijs parum versati, & balsamicae virtutis penetratiuae, operatiuae & actiuae prorsus ignari, inde occasionem arripiunt eas mercuriales & antimoniales vocitandi: quibus duobus lethalibus, & pestiferis vocabulis pilulas meas statim infectas, & suspecta venenositatis macula inustas iri opinantur: quasi verò ipsae ex veneno paratae essent, & idcirco dignae iudicandae, vt in perpetuum exilium ad Anticyras vsque & Garamantas relegarentur.

Sed friuolae huius & effictae suspicionis nebulam facilè discutiet veritatis lumen, & ipsa experientia: qua sola fretus, de pilulis meis polychrestis accipio partem vnam, & totidem Mercurij mei vitae: ex quibus probè inuicem mixtis, cum quodam syrupo conficio pilulas meas benedictas, quas sic appellandas puto, ab excellentissimis & planè stupendis effectibus, quos exerunt in cura luis venereae, quantumuis inueteratae, & quam cancer, pustulae, nodi, dolores, & similia perniciosa, & grauissima symptomata comitantur. Hae porrò pilulae blandè perficiunt operationes suas citra vomitus prouocationem, aut vllam corporis conturbationem, adeo vt à pueris & grauidis mulieribus tuto deglutiri queant: continuando illarum vsum quindecim, vel etiam viginti diebus alternis, donec eiusmodi affectus radicitus euellantur, & perdomentur: nulla prorsus saliuatione per os concitata, sed tantum per vrinam interdum quae vera in his affectibus crisis esse solet. Testes hic producere possem infinitos Medicos, Chirurgos, & plures alios, qui verborum meorum veritatem confirmarent: sed res ipsa per se satis loquitur, ita vt non opus sit verbis, vbi rerum adsunt testimonia. Omnes praeterea veri & sapientes medici, quibus aeque ac mihi de summis & admirandis Mercurij virtutibus, quas in occulto continet, constat, his fidem attribuere minime dubitabunt.

Huc me nolentem volentem compulerunt meae pilulę benedictę, vt in quędam verba de Mercurio vitę, me tanquam obiter & extra institutum vagantem effunderem, aliàs enim hunc locum soli Pharmacopoeę Dogmaticę, narijs remedijs ditandę & ornandę dicatum volumus. Caetera verò longè mirabiliora (loquor de medicamentorum praeparatione) ad amplificandam & decorandam Spagyricam nostram Pharmacopoeam, quam ante annos ferè 30. publico iuri donaturi, reseruamus.

Sed repetamus cursum nostrum, & priusquam huic capiti de pilulis finem imponamus, ijs tanquam generalibus quibusdam pilulis supra descriptis, hic quasdam alias adijciamus non minus praestantes, quam vtiles, certàque experientia comprobatas, & certis quibusdam morbis

bis peculiares: sic febri quartanæ cõferunt pilulæ de ammoniaco, quarum descriptio mox sequitur.

Pilulæ de Ammoniaco.

℞ecip. Aloes, vt supra, præparatæ vnc. 4.
Gummi ammoniaci in aceto scillitico dissoluti, & per se taceum traiecti ana
Myrrhæ præparatæ vnc. sem.
Mastiches
Spec. Diatriasantali, ana drach. 1. sem.
Croci scrup. 2.
Salis fraxini, vel Absynthij scrup. 4.
Cum syrupo de stœchade, vel de succo rosarum fiat pilularum massa.

Excellentes harum pilularum vires, atque virtutes pro merito satis prædicari nequeunt: adeo copiose & vtiliter purgant tartarum, omnemque fæculentam corporis materiam, idq; citra vllum dolorem, molestiam, & perturbationem; magnoperè etiam conferunt aduersus omnes defluxiones & dolores ventriculi, aduersus cachexias, oppilationes lienis, eiusdemque duritiem & scirrhum; febres quartanas tollunt, & quotidianas inueteratas. Præstantissimæ præterea sunt ad homines corpulentos, & plethoricos euacuandos: & sufficiet exhibere vnicam, aut alteram saltem pilulam ijs, qui difficulter vel bolos, vel potiones, vel huius generis alia medicamenta, ob ingratum saporem & nimiam quantitatem nauseabunda, sumere possunt. Poterunt quoque eædem sine extracto scammonij, & trochiscis alhandal. præparari : sufficienter enim per se purgant. Ac ita ijs præparatis quilibet citra incommodũ, aut molestiam vllam feliciter vti poterit.

Hoc vtique vnum erat ex numero præcipuorum purgantium D. Riuerij, non ita pridem Regis nostri inuictissimi primarij Medici. Scio tamen, quosdam hic demirari satis nõ posse, gummi ammoniacum à nobis additum, quòd illorum iudicio immoderato, & excedente calore præditum sit: Et idcirco huiusmodi remedia inter deleteria referri debere, planè sibi persuadent. Ob hanc ipsam causam ad me venerunt quidam, summæ authoritatis viri, sciscitantes, num & ego tales pilulas approbarem; quas illi tãquam noxias, & exitiosas à quibusdam nec infimæ notæ Medicis improbari, & planè damnari audiuissent. Quibus à me responsum fuit, quod eadem pariter sententia condemnanda esset tota propemodum reliquarum pilularum familia, quæcunque in Dispensatorijs ad communem vsum hodie scriptæ haberentur: siquidem & illarum plerisque eadem gummi, vel sine vlla præparatione, adderentur: addita simul oculari demonstratione, & oblatis Dispensatorijs ipsimet viderunt, quam magnus sit pilularum earum numerus, quæ ab ijsdem gummosis remedijs & nomina; & appellationem suam adhuc retinuerunt; vt sunt pilulæ de sagapeno, opopanace, bdellio, sarcocolla: & quod eadem gummi in aliarum plurium compositionem recipiantur, vt sunt pilulæ de agarico Mes. de colocynthide Ioan. Damasceni, fœtidæ de hermodactylis, de nitro Alexa. Tralliani, quibus etiam inter ingredientia additur ipsum euphorbium omnium calidissimum, atque venenorum classem relatum. Quibus omnibus euidenter satis demonstratis, sic illusi facile colligebant, quod critici isti has pilulas, quæ solummodo gummi ammoniacum, optime insuper præparatum

præparatum excipiunt, vel ex inuidia, vel ex cæca ignorantia oppugnassent, vt qui parum acuto oculorum lumine sua inspexissent Dispensatoria.

Ob has virtutes præstantissimas & efficacissimas, quibus huiusmodi gummi eximi è dotata sunt, non intermittam & hic in publicum proferre pilulas de Sagapeno nuncupatas, quarum participem me fecit in vltima mea peregrinatione Italica D. Camillus a Camillis nobilis Patritius, & Medicus celeberrimus Genuensis, quas inter alia sua secreta plurimi faciebat: præsertim autem illas ad febrem quartanam propulsandam maximoperè commendabat.

Pilulæ de sagapeno Camilli.

℞. *Sagapeni gummosi præpar. drach. 6.*
Ammoniaci identidem optimè præp. drach. 3.
Extracti trochisc. albandal. vnc. 2.
Scammonij præp. vnc. sem.
Salis gemmæ drach. 1. sem.

Cum syrupo violato acidulo & tincto fiat massa, ex qua cōficiantur pilulæ in pisi, vel ciceris formam.

Vnica tantum pilula initio paroxysmi e hibenda est, continuando ad aliquot dies. Sed harum vsum præcedat humorum præparatio cum decoctis nostris præparantibus melanagogis, & syrupis de pomis redolentibus, & de fumaria.

Paulo ante, vel post harum pilularum deglutitionem, inungi debet ceruix, collum, & tota spina dorsi linimento composito ex theriaca, aqua vitæ, saluiæ, vel iuniperi, aut vulgari, & pauco oleo laurino, vel de spica.

Hac methodo ad imitationē Camilli instituta, per Dei gratiam, multas febres quartanas sustuli: quæ a fæcibus gummosis, viscidis, & tenaciter corpori nostro adhærentibus sub ortæ, non alia ratione, quàm per eadem gummi dissoluuntur, & liquefiunt. Res enim oleaginosas, & sulphureas dissoluit sulphur, quod ne summa quidem aquæ fortis vehemētia, & vis efficiet vnquam. In omni enim actione opus est mixtione, quæ fit per similia, veluti id alibi fusius, & clarius demonstrauimus. Et ratio ni consentaneum est, quod gummi a sui similibus gummi attenuentur, dissoluantur, & liquentur, & per cōsequens ad expulsionem, & euacuationem idonea, & apta fiant. Id quod a ceteris medicamentis siue præparantibus, siue eccoproticis, vel laxatiuis nunquam præstabitur: vnde fit, vt infiniti morbi relinquantur incurabiles.

Huius febris magnitudo, longitudo & frequentia, quæ est tanquam Medicorum opprobrium, & tormentum perpetuum, quo se expedire haud possunt, occasionem mihi dedit in hanc pilularum de sagapeno descriptionem digrediendi, quarum effectus sunt admirandi in cura febrium quartanarum, procedendo, vt supra. Quarum vsus similiter continuandus est ad aliquod tempus, æger que duabus vel tribus horis post illarum deuorationem sumat quoddam iusculum, humectandi viribus insignitum, in quo ex herbis incocta sit borrago, buglossa, thymus, & radices aperitiuæ, cum pomo simul curtipendulo in rotulas dissecto.

Pilulæ hydragogæ Quercetani.

℞. *Succorum quam optimè depuratorum*
Summitatum fraxini lib. 1.
Valerianæ
Centaurij minoris, ana lib. sem.

In

In quibus macera, & digere ad ignem Baln. Mar.

Folicul. Senæ oriental. vnc. 3.
Hermodactylorum
Turbith
Asari ana vnc. 2.
Cinnamomi
Santali citrini
Spicæ nardi ana vnc. sem.

Dein fortiter exprimantur, & coquantur ad mellitam consistentiam: cui adde

Aloes præp. vnc. 3.
Fæculæ bryoniæ
Fæcul. Iridis ana vnc. 1.
Scammoneæ præp.
Extracti trochisc. albandal. ana drach. 3.
Elaterij præparati, vt docebitur, drach. 1.
Salis ceterach
Salis prunellæ ana. drach. i. sem.
Trochisc. de eupatorio drach. i.

Cum syrupo rос. sol. fiat pilularũ massa: dosis scrup. j. sem.

Ad pellendam viscerum obstructionem, educendas aquas: denique ad cachexiam & omnem hydropis speciem præstantissimum illud est remedium.

Præparationem elaterii vide in capite de extractis purgantibus: & in capite de salibus, quid per salem prunellæ, (qui ex fossilium familia elicitur) intelligamus.

Pilulę de euphorbio, quæ non nisi in chronicis, & extremis morbis, vbi attenuandum, liquefaciendum, & euacuandum est, exhibentur: idque ob materiam quandam adeò tenacem, viscosam, & contumacem, vt reliquorum auxiliorum vim tanquã irritam & nõ satis validam respuat: hæ, inquam, pilulæ, quibus euphorbium adhuc crudum, & sine præparatione additum est, mihi semper fuere suspecta: & si res meo staret arbitrio, illorum vsum vix, ac ne vix quidem approbarem: tale enim remedium, quod non artificiosa quadam præparatione prius emendatũ fuerit, in corpus ingeri non potest, quin euidentissimã, & nimiam eius simul inducat calefactionẽ, seditionemque moueat. Ac vtinam ij, qui adeò morosè damnant, & proclamãt antimonium, paulo accuratius discrimen maximum inter hæc duo remedia perpenderent, aduerterentque, euphorbium in venenorum numero, tum a Dioscoride, tum ab aliis, non verò antimonium, sicut iam alibi fusius ostendimus, recenseri.

Interim verò ex eodem Euphorbio, artis industria correcto, & præparato, tam excellentissima parãtur remedia tum purgantia, tum sudorifica aduersus febres quartanas, & similes indomitos & contumaces affectus, & contra ipsam etiam pestẽ, vt multi hinc Medici, viri grauissimi & doctissimi, postquam eius vires certa experientia comprobassent, idem ad vsum medicum vocandum iudicauerint, & proprietates eiusdẽ in scripta retulerint. Sic quoque arrepta occasione, idem euphorbium in Pharmacopœam meam introducere volui, addita simul vera, & genuina illius correctione, & præparatione, qua vim eius deleteriam, & perniciosam tollo; ac inde medicinam produco ad multos grauissimos affectus vtilissimam, & saluberrimam.

Pilulæ de Euphorbio mirabiles contra omnis generis febres chronicas intermittentes, atque quartanas, nec non contra omnes cachexias, hydropisim, paralysim & colicos dolores.

Recip.

Recip. Euphorbij præparati, vt mox docebitur.
Spicæ nardi
Mastichis ana darch. vi.
Opopanacis
Sagapeni præparati
Bdellij ana vnc. sem.
Agarici trochiscati,
& Trochisc. albandal. ana drach. 3.
Syrupi violati aciduli, & tincti colore purpureo, quantum suff. &

Fiat pilularum massa: dosis à scrup. i. ad scrup. 2.

Præparatio Euphorbij.

Primò omnium optimè mundetur ab omni fæce: postea in exigua redigatur frustula, ex quibus cum limonibus, siue citriis, in orbiculos siue rotulas dissectis, vna cum suis corticibus fiant S. S. S. adeo vt primum & vltimum stratum constet ex limonum orbiculis: & totum hoc pastę inuolucro includatur in panis formam, qui in furno mediocriter calefacto coquatur, idque in modum bis cocti, hoc est, panis ille semel coctus remittatur in furnum, & coquatur secunda vice.

Quo facto, aperi panem, & euphorbium inde perquam accuratissime separa simul cum orbiculis limonum, quibus illud adhærebit, & albissimum simul apparebit, separata & abolita omni eius vi venenata.

In hac euphorbii præparatione, quam aliundè acceptam fero, nondum acquiesco: sed illud ita præparatum in matracium aut vitrum aptum, & capax injicio superaffunden do succi limonum, vel granatorum acidorum optimè depurati tantum, vt supernatet tribus vel quatuor digitis: dein omnia colloco in Baln. Mar. feruentissimum ad digerendum, donec euphorbium dissoluatur à dictis succis: Quibus omnibus per linteum traiectis, succi postea per euaporationem separentur, & euphorbium remanebit in fundo depuratissimum, vtpote à quo omnis calor exuperans, & qualitas venenata penitus sit separata. Sed, ut ad chymicos sermonem nostrum conuertamus, cum phlegmate vitrioli, totali & integro suo spiritu impregnato: vel cum citoniorum, aut pomorum curtipendulorum aquis, acido sulphuris, vel ipsius vitrioli spiritu tinctis, & acidulis redditis, multo adhuc præstantior fiet eiusdem euphorbij præparatio. Quod licet alibi iam dixerimus, non tamen hic piget idem adhuc semel obiter tantum repetere.

Vt igitur ex euphorbio concinnentur pilulæ, aduersus pestem efficacissimæ, hoc sequenti modo, procedendum erit.

Pilulæ de euphorbio contra pestem Quercetani.

Recip. Euphorbij, vt supra, præparati vnc. i.
Extracti nucis vomicę
Extracti croci orientalis ana drach. 2.
Extracti rad. angelicæ,
& tormentillæ an. vnc. i. sem.
Extracti theriaces vnc. 2.
Confect. alkermes,
& de hyacintho ana vnc. i.
Essentiæ corallorum drach. i. sem.
Terræ sigillatæ veræq. s. vt

reducantur in pilularum consistentiam: dosis scrup. 1. sem. Qui peste correpti sunt, vtentur ijs manè in dosi præscripta, confestim super bibendo aquæ benedictæ vnc 2. & stragulis tecti multum sudabunt:

quo

quo modo venenum à centro ad circumferentiam prouocabitur, & admirandum percipietur remedium.

Pilulæ mirabiles ad tremorem & spasmum.

Recip. Castorei
Pyrethri
Cassiæ ligneæ ana drach. 3.
Sagapeni præparati, vt docuimus,
Extract. trochisc. alhandal.
Et hieræ picræ Gal. ana vnc. sem.
Misce: fiat pilularum massa: Dosis scrup. 1. vel scrup. 2.

Pilulæ pestilentiales Alberti Ducis Bauariæ.

Rec. Croci
Myrrhæ
Camphoræ
Ossis de corde cerui
Spodij ana drach. 1.
Ligni aloes
Been albi ana drach. sem.
Terræ sigillatæ veræ drac. 2.
Flor. sulphuris drach. 1.
Cort. & sem. citri
Garyophyllorum
Zingiberis albi ana scrup. 2.
Ambræ scrup. 1.
Fragmentorum hyacinthi
Smaragdorum
Granatorū ana scrup. 1. sem.
Agarici electi
Rhabarb. optim. an. vnc. sem.
Aloes ex vesica ad pondus omnium
Misce: fiat pilularum massa; dosis drach. sem.

Si loco horum ingredientium, crasso tantùm modo præparatorum recipiantur illorum extracta remedium euadet multo præstantius & vtilius. Has pilulas instar secreti alicuius magni acceptas fero D. BircKmanno, viro doctissimo, & Medico Coloniensi celeberrimo, quem, tum hac præsenti memoria, tum aliàs semper honorificè & peramanter colo.

De pulueribus purgantibus.

CAP. XV.

PVlueres purgatorij ita diuiduntur, vt allj vel simpliciter purgent quemlibet humorem seorsim, bilem videlicet, pituitam, & succum melácholicum: alij vel duos saltem, vel omnes pariter educant: alii verò apti, & appropriati sint certis corporis partibus, veluti capiti, stomacho, ventri, lieni, peculiariter à varia fæcum illuuie, putredine & corruptione repurgandis, de quibus solis pulueribus purgatiuis, ne longius ab instituto discedamus, hic agemus. Quibus si accesserint nonnulli pulueres morbis quibusdam peculiares & specifici, eos ideò addimus, quòd tanquam selectissimi propriaque experientia diutius à nobis comprobati sint, quibus lucem aspiciendam publici commodi causa, nullo modo denegauimus. De ceteris pulueribus, tam alterantibus quam roborantibus, variisque aliis medendi scopis accommodatis, amplissima quidem dicendi occasio hic esset, sed illos reiicimus in cap. de confectionibus aromaticis, vbi de maxima illorum parte tractaturi sumus: plures verò alios in scriptis hinc inde nostris sparsim iam tradidimus.

Puluis cholagogus.

℞. Rhabarbari electi vnc. 3.
Flor. Violarum drach. 2.

Ros.

Digitized by Google

Rof. pallidarum
Hyperici ana drach. 1.
Spec. Diatriasantali,
Mastiches
Cinnamomi ana scrup. sem.
Scammoneæ præp. scrup. 1.
Sacchari violati vnc. sem.
Misce: fiat puluis; dosis drach. 1. sumatur ex iusculo.

Puluis phlegmagogus.

℞ *Spec. Diacarthami drach. 2.*
Agarici trochiscati drac. sem.
Turbith
Hermodactyl. ana drach. 1.
Misce; dosis scrup. 2. cum iusculo, vel vino.

Puluis melanagogus Querc.

℞ *Senæ vnc. 1.*
Anisi
Fœniculi dulcis ana drach 1.
Cinnamomi scrup. 2.
Cryſtallorum tartari drach. 6.
Sacchari unc. 1. sem.

Dosis ~~vncæ~~. ʒ.j.

Hic puluis non iniucundi saporis est; optimè insuper purgat humores acres, salsos, retorridos, & melancholicos; ventriculum à viscida & mucilaginosa materia detergit, & sic quoque eundem roborat. Si huic pulueri, Aquilæ nostræ cælestis (quæ licet planè insipida sit, nihilominus tamen 17. granorum pondere, cum vino infusa & exhibita, omnes corruptos & putridos humores è corpore clementer educit) drachmam vnam atque alteram adieceris, excellens remedium habebis; vel contra ipsam luem venercam, addendo nimirum commemoratę dosi gummi guaiacini drac. 3. omniaque sic reducendo in puluerem, de quo satis erit pro dosi exhibere scrup. 4. statim superſorbendo iusculum; & admirandos sortietur effectus. Vsus eiusdem continuandus est 12. vel 15. diebus consequentibus. Prima venereæ luis species, hac methodo sine negocio expugnatur: Sed si fuerit inueterata, cancrosa, nodosa doloribus & alijs in fessis symptomatis complicata; sumpto puluere enarrato, æger insuper de decoctione quadam hydrotica nostræ descriptionis, vt supra, vnc. 4. uel 5. superbibat, & in lecto ultra horam sudet, probeque linteis abstergatur, idque tam matutinis horis, quàm a prandio: & potentes mirificosq; effectus percipiet, quos puluis hic exeret, per inferiora uacuando omnes maleficos uenenatosq; humores, qui alijs ceteris remedijs nunquam edomarentur.

Præparatio nostrorum cryſtallorum tartari docebitur cap. de salibus sic Aquilæ nostræ cælestis descriptio habetur in Tetrade nostra cap. de Mercurio.

Puluis panchymagogus.

℞ *Cryſtallorum tartari vnc. 1.*
Senæ drach. 10.
Hermodactyl.
Turbith. ana vnc. sem.
Rhabarb.
Agarici trochisc. ana dra. 3.
Scammoneæ præp. drach. 2.
Macis
Cinnamomi
Galangæ ana drach. 1. sem.
Sacch. violati ad põdus omniũ

Dosis drach. 1. cum iusculo.

Alius.

℞. *Fol. Senæ vnc. 1. sem.*
Epithymi

Rha-

Rhabarbari ana drach.3.
Ligni Aloes
Macis
Zingiberis ana scrup.2.
Salis absynthij drach.1.se.
Spec. Diatriasantali scrup.1.se.
Turbith
Hermodactylorũ ana ℥ se.
Sacchari ad pondus omniũ.
Misce: fiat puluis: dosis semicochleare argenteũ superbibendo iusculũ.

Puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri.

℞. *Crystallorum tartari*
Foliculorum senæ an. unc.1
Hermodactylorum
Turbith ana unc.sem.
Pulueris foliorum peti drach.3.
Calami aromatici
Zedoariæ ana drach.1.
Sem. Pæoniæ
Sileris montani
Anisi
Ameos
Nardi Indici ana scrup.4.
Corallij præp.
Margaritarum præparat. ana drach.1.
Cubebarum
Macis
Garyophyllorũ ana dr.sem.
Salis euphragiæ
Betonicæ ana drach.1.sem.
Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce: fiat puluis: dosis drach.1. superbibendo statim iusculum.

Puluis hic manè sumptus bis, terue aluum deiicit, caput nebulosis, & crassis humoribus cerebrum turbantibus liberat: acuendo, & roborãdo visui mirificè confert, memoriam iuuat; & specificum est remedium epilepsijs, apoplexiis, & paralysib. quo diebus alternis ad horum affectuum & symptomatum præseruationem, & curationem diu vtendum erit.

Puluis purgans hydropicorum aquas.

℞. *Rad. Asari*
Mechoacæ ana drach.2.
Esulæ præparatæ
Soldanellæ ana drach.1.
Spec. Diacarthami drach.1.sem.
Scammoneæ præparatæ
Fæculæ bryoniæ, & ireos ana scrup.4.
Trochiscorũ de rhabarbaro
De eupatorio ana scrup.2.
Spec. Diatriasantali
Cinnamomi
Macis ana scrup.1.
Croci martis drach.sem.
Sacch. rosati ad põdus oĩum

Misce, fiat puluis: dosis drach.1. cum iusculo aut vino iuniperino.

Hic puluis accõmodatissimũ & peculiare est remediũ ad oĩs generis hydropises, & mirificè purgat aquas, et vna eadẽq; opera iecur corroborat.

Puluis ad expellendos lumbricos, & ad deturbandum eorum seminarium.

℞. *Pulueris*
Flor. Hyperici
Centaurij minoris ana dr.ij.
Cornu cerui præparati
Corallij
Sem. Portulacæ
Citri ana drach.sem.
Corallinæ
Gentianæ

Dictamni ana scrup. 1.
Rhabarbari
Asari ana scrup. 4.
Myrrhæ
Croci
Scammoneæ præp.
Trochiscorum alhandal. ana scrup. 1.
Cinnamomi
Coriandri ana drach. 2.
Sacchari parùm, ad gratiam gustus.

Dosis scrup. 1.

Hic puluis gustui quodammodo ingratus est: sed eius uis tanta est uermes & lumbricos expellendi, ut ne unum quidem in corpore relinquat: simili modo etiam corruptos & putrefactos humores, generationis illorum authores, & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum syrupo quodam pilula parua, scrupuli unius pondere ad lito pauco saccharo, quæ facilimo negocio deglutietur tam à uiris, quàm à feminis prouecti iam ætate huiusmodi affectibus infestatis, addendo, Joco trochiscorum alhandal, scammoneæ præparatæ drac. 1. pulueris Aquilæ nostræ cælestis tantundem: Et sic uerum erit specificum, quod uel ipsis infantibus exhiberi poterit, miscendo puluerem illum cum pomo. Præcipuum, & omnium facilimum aduersus huiusmodi affectus remedium paratur ex vermib. quos infantes per anum diecerunt, vel etiam ex lumbricis terrestribus, qui vino albo prius sunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi, & olla optimè lutata, in furno, in quo modo panificia cocta fuerant, adeò exsiccandi, vt ad puluerem redigi queant. De hoc puluere sic parato exhibe drach. 1. aut aurei vnius pondere ad summum, vel per se, vel cum iusculo, vel vino, & mira inde colligentur.

Puluis alius paratu facilis ad eorundemmet vermium infantium expulsionem.

℞ *Pulueris lumbricorum, vt supra, præpar. drach. 3.*
Rhabarbari
Cornu cerui præparati
Spodij
Corall. rubr.
Sem. Acetosæ ana scrup. 1.
Coriandri præparati scrup. 2.

Misce: dosis dra. 1. vel drac. 1. sem.

Puluis cachecticus Quercet.

℞ *Limaturæ chalybis in tenuissimum alkool per simplicem aquam redactæ, vel cum sulphure calcinatæ, vt artis est, vnc. 1.*
Fæculæ rad. Aronis dra. 1. se.
Ambræ grisee drach. 1. sem.
Essentiæ corallorum, margarit. ana drach. 2.
Succini præparati
Cinnamomi ana scrup. 4.
Sacchari q. s. vt fiat puluis gustui gratus.

Dosis semicochleare argēteū manè.

Hic puluis est summum remediū ad omnes pallidos & deprauatos colores, vt cachexias, tam virginum, mulierum, quàm virorum, iuuenum & senum, quicunque tandem his affectibus obnoxij fiant: quod mali genus vt plurimum est, secundum Auicennam et Aurelianum, hydropis causa antecedens. Sed ad eius vsum non accedo, quin prius corpus præparauerim, & repurgauerim crystallis meis tartari, & pilulis meis polychrestis: tum deinceps continuè ad 15. dies vsque hunc puluerem exhibeo: & post tertiam, vel quartam dosim purgantur

noctu

noctu per aluum, materiamque quãdam crassam ac nigram instar picis eijciunt, qui atrabilarius humor, tanquam seminarium horum malorũ, vacuabitur continuè vsque ad perfectæ sanationis terminum. In curandis omnibus cachexiis, admiranda vidi huius pulueris experimẽta, nec eius vsus spem meam de optimo eius rationis progressu conceptam, vnquam fefellit. Hoc idem inter secreta mea medicinalia non vltimum tenet locum: quod tamen publico iure donare non intermitto. Omnem verò, præcipuamque curam pone in limatura tua chalybis præparanda: In hac enim consistit remedii basis, & totum fundamentum.

Feculæ rad. Aronis præparationem alibi docebimus.

DE VOMITORIIS.

CAP. XVI.

ARs in omnibus sequi debet naturam. Natura verò in corpore humano sua sponte molitur omnis generis euacuationes, tam generales, quàm particulares: supernè & infernè, videlicet per secessum, per vrinam, per sudorem, & per vomitum: & quidem hæ sunt illius vacuationes generales: particulares autẽ, quibus eadem vtitur, sunt, quando cerebrum & ventriculum a pluribus repurgat excrementis, quæ homo per nares emungendo, & per os saliuando, & exspuendo reijcit. In his igitur vacuationibus tam vniuersalibus, quàm particularibus ars illam imitatur, & sequitur.

Vniuersales igitur purgationes fiunt per secessum & vomitum, vt docet Gal. Sed de his, quæ per secessum fiunt, iã suprà in ca. de electuariis, pilulis, & pulueribus egimus: Comprehenduntur autem sub iisdẽ etiam clysteres, de quibus quidem hic dicendi locus esset: quoniam tamen remedia purgantia, quæ per os exhibentur, prius ordine persequi constituimus, uomitoria clysteribus iam præmittemus.

Vacuatio per vomitum in longè maiore, frequentioreque olim vsu erat, quàm iam apud nos. Nonnulli inter Medicos recentiores eum idcircò abdicare videntur, quòd corpus plus æquo, vt opinantur, commoueat & disturbet, necnon molestissima plura inducat symptomata: adductis præterea his ratiunculis, nostras regiones multò frigidiores esse, quàm Græcorum: cuius nationis Hippocrates frequentissimè eadem uacuatione vtebatur, & infiniti post illum alii Græci authores, ipsius exemplum secuti: adducunt etiã, homines nostrarum regionum esse multò pituitosiores, & minus ad vomitum procliues. Sed his rationibus & argumentis parum ponderis inesse, nemo non videt: quæ idcirco tanquam friuola explodentur; cum ecõtrà huius vacuationis vsus vtilissimus & summè necessarius sit ad plurimos affectus grauissimos, & desperatos profligandos, licet vel iis remedijs conciliari debeat, quę timidulis illis, & meticulosis Medicis exaudito tantum horrorem incutiunt. Sed quomodo se naturæ amicos illi iactitant, cum, relictis iis, quæ maxima agendi vi & potestate excellunt, quorumque ne periculum quidem facere audent, potius eiusdem sint inimici? Sic enim naturæ adulatores tantum sunt, qui imbecillis nimis, & inualidis præsidiis eam frustrà propugnare conantur, nec potentibus suis armis illius hostem ferocissimum adoriri cogitant: qui interim uelut inuictus cuncta illorum eccoprotica, imò vomitiua blanda, & adulantia ridet, & respuit, quibus ensis iux secundò ad eadem auxilia refugere audent.

At uerò non diffitemur, in huiusmodi remediorum vsu summa Medici prudentia & circumspectione

opus esse, qui primo omnium explorare debet naturam ęgri, num facilis sit ad vomitum, necne? Nam à laborioso nimis, & difficili uomitu, qualis iis plerunque contingere solet, qui carnosiori corporis habitu sunt, prorsus abstinendum est; iuxta præceptum Hippocratis lib. 4 Aphoris. 7. Iis quoque, qui collum habent oblongum, pectus angustum, & per consequens, qui sunt ad tabem dispositi, vomitus non, nisi extrema vrgeat necessitas, concedendus est: multò uerò minus iis, qui uentriculo sunt nimis imbecillo, & qui obnoxii, sunt inflāmationibus, & abscessibus faucium: aurium item & oculorum doloribus. Prętereà uerus Medicus in his facilè obtemperabit præceptis, & doctrinę Aetii ca. 100. serm. 3. lib. 2. necnon aliorum Græcorum plurium: & naturam ægri, necnon medicamenti sui vires, & proprietates probè cognitas habebit, & rimabitur: quod deinde medicamentum pro affectus magnitudine ac uehementia, quem expugnare uolet, prudenter & cautè admodum in vsum transferet.

Remedia igitur, quę uomitum prouocare solent communi nomine uomitoria nūcupantur. Eorum qualitas ab arte producta ex iis causis indaganda est, quæ naturaliter uomitum concitant. Quod cum ita sit, uomitus naturalis est opus, & beneficium facultatis expultricis uentriculi, dum ea, quæ ob aggrauantem copiam, aut molestam qualitatem, aut substantiam uenenatam, & prorsus alienam illi aduersantur, & noxia sunt, per œsophagum ui & impetu expellit, inferioribus suis partibus contractis: superioribus uerò dilatatis, ut docet Galen. pluribus in locis. Vomitiones arte concitatæ illorum sunt generum, ut uel uentriculum nimia copia & quantitate pressum molestent, siue sit aqua, siue uinum, siue similis quęuis potio: aut eundem qualitate sua acri, & mordicante uellicent, lancinent, aut dissoluant, & sic ad uomitum excitent: aut tota sua substantia prorsus ipsi contraria sint, qualia sunt quæcunque in uenenorum numerum ueniunt.

Causa vomitus tam naturalis, quam artificialis.

3. de sympto. causis & lib. 3. de fac. nat.

Hinc tres differentiæ medicamentorum uomitoriorum æquè ac supra purgantium, efficiuntur: suntque uel benigna, uel mediocria, uel uiolenta, hoc est, quæ summa ui uomitum eliciunt.

Vomitoriorũ differentia.

Quas tres differentias uomitoriorum remediorum uel ex ipsius Galeni scriptis eruere licet, lib. 1. de alimentis cap. de Sesamo, & lib. 15. ca. 4. de usu partium, quò lectorem ablegamus.

Materia igitur, ex qua tria illa uomitoriorum genera componuntur, necessariò quoque triplex statuatur.

Benignis fabricandis sufficiet aqua tepida cum syrupo acetoso, uel oxymelite simplici, uel oleo oliuarum, amygdalarum dulc. quæ in quantitate satis magna sunt exhibenda.

Mediocria paulò magis prioribus istis stimulant, & irritant expultricem uentriculi facultatem, quibus sola & simplex accedit decoctio cum rad. & sem. raphani, atriplicis, erucæ, nasturtij, cæpæ: quibus addi potest, uel syrupus acetosus compositus, uel oxymel scilliticum, aut hydromel quoddam compositum cum rad. asari, prout uomitiuum tuum plus minusue efficacius reddere uoles.

Hic notandum est, quod uomitoria enarrata primi & secundi ordinis tum usurpari queant, quando superflui, & noxii humores, tunicis stomachi adhærescentes, euacuandi ueniunt, qui alias progignunt cruditates: unde uentriculi imbecillitas, flatus, ἀτροφία, & similia symptomata, tanquam illarum comites indiuidui, consequuntur. In quibus purgantibus huic scopo destinatis,

stinatis semper addenda erunt detergentia.

Commemorata uomitoria tam benigna illa, quam mediocria, etiam utiliter exhiberi possunt, quando uentriculus nimis repletus est, uel uino, uel cibo, nimiaque horum copia molestatur, & grauatur: ut disertè monet Hippocr. lib. 3. de diæta & alibi.

Quod ad tertiam uomitoriorum speciem attinet, quæ sunt uiolenta, ut ueratrum album, de eorum qualitate, quæ uentriculo prorsus infensa est, & è diametro ipsi aduersatur, suprà satis diximus. Vsus eorundem non uacat periculo. Nam ut Celsus
» inquit: Illud scire oportet, omne eius
» modi medicamentum, (de hellebo-
» ro uerba faciens) quod potui datur,
» ægris non semper prodesse, semper uerò nocere sanis. Si igitur ex necessitate quis coactus ea præscribere, & ægrotis propinare cogitet, uarias prius circumstantias considerare debet. Nam prima corporis regio semper prius purganda est: humores crassi & uiscidi incidendi, & attenuandi, & uacuationi per uomitum aptiores reddendi: omnes meatus corporis reserandi, corpusque optimè nutriendum, & humectandum, tam alimentis boni succi, quam balneis, & fomentationibus peculiaribus: sicut id dilucidè docent Hippocr. & Gale. Aphoris. sect. 5. 6. Epid. aphoris. 9. lib. 2. & 13. lib. 4. & Celsus lib. 2. cap. 13.

Parabant autem olim ueteres eiusmodi uiolenta uomitoria plerunque ex utroque helleboro, & potissimum ex albo, thymelea, chamælea, peplio, & similibus uiolentis, & uenenatis purgantibus, quæ penitus improbo, ipsumque etiam helleborum, imò & album, quod excitat conuulsiones. Si quis enim eo usus fuerit sine præparatione, de qua ueteribus, nisi eam forte celarint, nihil constitit, non mediocre incurret periculum.

Inuenta sunt nostra ætate, sicut fœcundo temporis progressu noua rerum inuentio indies incrementũ sumit, multò præstantiora vomitiua, multoque tutiora, quorum vsus plurimus hodie existit in diuersis, & grauibus affectibus curandis, iis etiam adiectis, quibus plerique vomitum nocuum & infestum existimant: vt verbi gratia, in pleurisibus, quarum plerisque vomitus valde necessarius est, vt pestilentibus, & in iis, quæ cum lumbricis siue vermibus complicantur; de iis supra in cap. de aquis, vbi descripsimus aquam nostram benedictam purgatiuam, uomitiuam, mentionem fecimus. *Noua vomitoria, a recentioribus inuẽta.*

Quoniam autem tot infinita & egregia experimenta descripta inueniuntur in Centuriis M. Rulandi Med. peritissimi & doctissimi, quorum effectum aquæ suæ benedictæ etiam vomitiuæ purgatiuæ adscribit, necnon aliis potionibus vomitoriis, quas ad plurimos profligandos morbos, & ad ipsam etiam pleuritidem soluendam describit: non alienum erit ab instituto, si nostram sententiam ipsius authoritate stabilierimus, &, quanta emergant commoda ex vomitionibus, oculis subiecerimus.

Ex vomitoriis ipsius ordinatiis vnum tantum inuenio, quod ex vegetabilium familia deprómptum componit ex drachma semis pulueris rad. asari, addendo aquarum hyssopi, prassij, melissæ, cardui benedicti ana vnc. j. interdum nil præter aquæ cardui benedicti vnc. 5. vel 6. adiicit: Et sic parat vomitiuum sudorificum: exhibet id cum felicissimo successu in asthmate, & diarrhœa, & ipsis etiam febribus quotidianis, & tertianis: sicuti videre est in Centur. 6. Curat. 5. siue cap. 5. & Centur. 8. cap. 95. & 97.

A sumpta potione iubet ægrum suum in lecto bene tectum decũbere, & plurimum sudare, & tandem vomere: & hoc modo ipsum restituit,

tuit,& à febre in momento liberat.

Reperiuntur adhuc quinque, aut sex alia vomitoria in Centuriis eiusdem Rulandi, quæ ex metallico genere desumpta videntur, quorum præcipuum est aqua illius benedicta cui tribuit plurimos & admirandos effectus, quos in persanandis diuersis affectib. & præsertim in pleurisibus, siue vermibus complicatis, siue alijs, expertus est.

Aq. benedicta Rulandi.

Remedium hoc appellat vomitorium ruptorium: rumpit enim, & aperit abscessus, & apostemata, in q plerumque, & promptè degenerant inflammationes. Eodem etiam vititur in cura anginæ, siue squinantiæ. Vide Cent.1.Curat.14.siue cap.14. Cent.2.cap.52.53.62.Cent.3.capit. 18.Cent.4.cap.11.& 16.Cent.9.ca. 14.35.36. Vbi simul inuenies annotata locum, nomen, sexum, & ætatem eorum, quos ab eiusmodi deploratis pleuritibus restituit, immo breuissimo tempore, ante septenum videlicet diem, & plerumque citra sanguinis missionem. Sic in posterum, vbi vsus huius generis remedia fortè expostulat, ille enarrata sua contentus est aqua vomitiua purgatiua, aut vomitorio suo ruptorio, vt vocat.

Vomit. ruptorium eiusdē.

Alibi eadem aqua benedicta plurimos grauissimos morbos feliciter percurat, ueluti dolores, & inflammationes ventriculi, ikterum, febres tertianas, & quotidianas Cent.1.ca. 8.Cent.2.capitu.31.34.65 Et uidere quis potest in Centuria 9.capitu.51. quam mirificè prædicet eandem suã aquam benedictam, & similia vomitiua purgantia tam ad præseruationem, quam ad curationem ipsius podagræ.

Vtitur præterea alio vomitiuo, qđ ab eo nominatur *Spiritus aureus*, quo facilime & laudabili cum successu curauit duas feminas: quarum vna sexaginta annorum aut circiter fuit, altera quinquaginta: illa hydropica, icterica, asthmatica; hæc verò asthmate suffocatiuo, & lethali conflictata fuit. Has curas annotat Cent. .... cap.25.& 35.

Spiritus aureus Rulandi.

Apud eundem Rulandū aliud adhuc habetur vomitiui genus, quod sudorificum est, idque nominat *aquam terræ sanctæ*, qua elegantia quoque, & singularia percepit experimẽta in epilepsijs, stranguriis, & ischuriis. Vide Cent.4.cap.31.& 33.

Aq. terræ sanctæ Rulandi.

Ibidem etiam ad curam omnium febrium intermittentium calix quidam chymicus occurrit, parandus (vt arbitror) ex vitro antimonii, vel calce plumbi cum silicibus vitrificata, quæ in typum quendam effusa in calicem siue vasculum quoddam fingitur: in quo per noctem macerentur vel vinum vel alius quidam liquor ad vnc. quatuor, vel quinque, quę postea potio bibenda manè exhibetur: qua hausta prouocatur vomitus, multo benignior, quam ab antimonii vitro.

Calix vomit.

Et notandum est, quod huiusmodi vasculum ad eundem vsum semper aptum & idoneum permaneat, citra ponderis sui, vitiumque diminutionem: de qua purgandi ratione iam alibi in scriptis nostris egimus.

Tandem adhuc aliud vomitiuum in eodem Rulando se offert, quod est ipsius crocus metallorũ, de quo accipit solummodo ad pisi magnitudinem, quod macerat per 24. horas in 4. aut 5. vnciis vini albi. Omnia colat & exhibet. Hoc nominat purgatorium vomitiuum pantagogum: vtitur eo contra anorexiam, apepsiam, & spasmum. Vide Cent.5. cap.13.

Vomitiuum Pantagogum Rulandi.

Hic enumeratus metallorum crocus est, ni fallor, basis aquæ eius benedictæ: Equidem meam inde concinnare soleo, sicut scripsi supra sub finem cap. de aquis, & modum docui crocum illum fabricandi, quamuis obscurioribus quibusdam verbis, quæ tamen vel minimo chymistæ intellectu facillima sunt.

Crocus metallorum.

Aquæ

Aquæ ipsius terræ sanctæ vomitiua sudatiua, spiritus item eiusdem aureus vomitiuus purgatiuus, sunt opinor remedia metallica, ex Mercurio nimirum, & antimonio ritè præparata: ex quibus peritus Medicus elicere nouit vomitiua, quæ virtute sua vsque ad radices, & mineras mali penetrant, & nihilominus tamen minus perniciosa sunt helleboris illis, antiquis olim tam celebratis & vsitatis remedijs. De huius generis medicamentis in Pharmacopœa nostra Spagyrica tanquã in loco suo proprio nobis dicendum erit. Elegantes interim præparationes quasdam in Tetrade nostra, cap. de Mercurio, & antimonio proposuimus, quo Lectorem ablegamus. Satis mihi sit, hic in nostram Pharmacopœam vnum saltem vomitiuum inserere, quod paratur ex sale vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque dissoluas in vino, iusculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas ijs, qui eo opus habent, & mirandos elicies effectus.

Sal. vitrioli vomitiuum.

Porrò vt palam fiat, quàm potentes & mirabiles effectus huiusmodi purgandi ratio, vomitorijs congruis, & quæ altius mali radices extirpant concitata, exerat, hic historias duas memoratu dignas enarrare placet.

Historiæ notabiles.

Prior est de D. de Luynes, & de Fourmentieres, qui summa & veneranda authoritate vir erat, piæ memoriæ Regiusque Consiliarius Parlamenti Parisiensis: is anno ætatis suæ quadragesimo, vt ipsemet mihi sæpius referebat, graui, & diuturno morbo corripiebatur, quem simul febris lenta, ac languida comitabatur, ex qua corporis habitus omnino resiccatus, & marasmo consumptus ferè videbatur: ac licet Medicorum Parisiensium consilio, & infinitis eorundem remedijs, per annum & dimidium continue vsus esset, nihil tamen opis, & leuaminis vnquam inde senserat. Derelictus igitur ab ijs, & tanquam desperato offertur illi à Domina de la Noue, muliere omni virtutum laude ac splendore clarissima, (quæ adhuc superstes harum rerum ipsamet testis erit) tabella ex floribus albis Antimonij, & sacchаro parata, quã ipsa sumere eum hortatur, simulq; huius remedij vim & operationem prædicit. Vnde D. de Luynes ad extremum iam redactus fortunæ aleę se commisit, hancque oblatam tabellam sumpsit. Aliquot horis post tam vehementi impetu vomitus prorupit, vt inde quasi obstupesceret: altera verò vice euomuit albugineam quandam, & viscosam materiam, formæ rotundæ & conglobatæ, pedis ferè longitudinem, cannæque, siue arundinis crassitudinem referentis; qua euomita statim se restitutum, vt & erat, exclamabat: & sic paucis post diebus perfecte curatus conualuit; venit, & gratias egit commemoratæ Dominæ, & secretum remedij ab illa petens, obtinuit. Vnde, occasione oblata, idem sæpenumero in alijs pluribus ægrotis expertus est: & indagandis postmodum subtilioribus naturæ secretis, ad mortem vsque deditissimus fuit.

Altera mirabilis curæ historia est de nobili quadam Domina ex prouincia Pictauiensi, de cuius affectu, & symptomatis, quibus præterito mense Iunij vehementissimè affligebatur, ad me scriptum fuit: erant autem hæc: frequens lipothymia, seu animi deliquium, capitis dolores, vertigines, conuulsiones, vomitus, ventriculi dolores, diarrhœa, & infinita alia; & quod notatu dignum est, in horum symptomatum exacerbatione, & vigore interdiu euomebat pilorum tenuissimorum, siue capillorum per interualla copiam, quorum vnus in epistola conclusus mihi transmissus fuit. De quo malo grauissimo, ac deterrimo

simul

simul in consilium vocabam D. Turquetum virum doctissimum, Medicum Regium, collegam & amicum meum charissimum. Ex communi igitur vtriusque nostri consilio ipsi cum scripto remedia aliquot chymica, nec vulgaria remittimus. Frustrà enim, ac sine vllo progressu hactenus diu vsa fuerat medicamentis alijs, ex præscripto primariorum medicorum Pictauiensium ipsi exhibitis. Interenarrata remedia nostra erat etiam Mercurius noster vitæ in tabellis, qui vomitiuus & purgatiuus est: item pilulæ nostræ polychrestæ, nostrum laudanum, siue nepenthes, & similia, qualia apud vulgares pharmacopœos prostare non solent; quæ ipsi cum regimine, atque vtendi modo transmittimus. Quorum remediorum felicissimus successus statim sese prodidit: nam sumptis tabellis nostris purgatiuis vomitiuis, tam superne, quam inferne, adeo fœtentem, & putrem eiecit materiam, vt & astantes inde inficerentur. In secunda & tertia exhibitione earundem tabellarum, à quibus iam magnum persenserat leuamen, tam vehementi symptomatum insultu adhuc exagitata, ac aliás nunquam, (mali enim radices vi medicamenti cedere, & extirpari cœperant) tam magnam capillorum copiam euomuit, vt sese inde suffocatam iri crederet, idque per duos aut tres integros dies. Tandem sumpto eodem remedio, molem quandam in faucibus hærentē, & vellicando, lancinandoque mole stam persentiscebat: paulo post verò vomitione prolecta, vermis adhuc viuus miræ crassitudinis, & longitudinis prorupit; paulo post illa adhuc vomuit capillos aliquot, qui sua sponte moueri videbantur, & similes erant cristæ, aut fasciculo plumeo, ab vtroque latere distinctè disposito; exhibita postridiè vna adhuc de enarratis tabellis, tres tantum capillos reiectauit, & sic extirpata morbi causa perfectam recuperauit valetudinem; quemadmodum de harum rerum circumstantiis, & remediorum successu, pharmacopœus quidam nomine A. Mayaut, qui ipsi toto curationis spacio auxiliatrices præbuerat manus, ad me luculenter perscripsit; idque tūc temporis, cum officiis meis in aduersa valetudine firmanda adessem Excellentiss. & Amplıss. Domino de Villeroy, Augustissimi Consistorij Comiti, & Primario Reg. Secretario, viro sane non tantum de Francia, & toto Galliæ regno, non secus ac de patria bene merito, sed etiam apud exteras nationes ob singulare sapientiæ, integritatis & prudentiæ studium, summamque in regijs negotijs obeundis dexteritatem cum summo animi candore coniūctam, celeberrimo: in huius, inquam magni viri & Mæcenatis mei arce splendidissima, Villeroy dicta, cum essem, & remotus ab aulæ vrbisque Parisiensis tumultu, liberaliori Musarum fruerer otio, noua hæc nuncia de tam mirabili casu, & felici eius exitu, ad me perlata sunt: quo etiam in loco Pharmacopœam meā elucubrandam præ manibus habebam, ac in ipso capite de purgantibus vomitiuis pertractandis versabar; vnde, data occasione, historiam hanc præcedenti annectere visum fuit, vt stupendi huius uacuationis per vomitum effectus in propatulum producti omnibus innotescerent, & hoc modo errorem suum agnoscerent, qui inique eundem purgandi modum, ex, nescio qua, timiditate, plus quam leporina, condemnant.

Docemus præparationem Mercurii nostri uitæ in nostra Tetrade; Breuiter is præparatur ex duabus substantijs metallicis, quarum vna sumitur ex Regulo Magnesiæ, altera ex Mercurio eiusdeminei Magnesiæ in meteoron redacto, æqualiter mixtis: ex quibus extrahatur ui

ignis

ignis per retortam liquor gummosus, qui precipitatur in aquam frigidam in forma cremoris, seu floris lactis, qui optimè à sua aciditate pluribus ablutionibus edulcatus in puluerem niuei coloris conuertitur. Hic ad 4. vel 5. grana ad summum exhibetur: idem etiam, si velis, cum saccharo in tabellas redactus, vel etiam cum quodam liquore, vel secus offerri potest. Est enim omnium vomitiuorum, & purgatiuorum præstantissimum, vltra quàm dici, aut cogitari potest, stupendosq; planè effectus prodit in diuersis morbis profligandis. Præstantia tam insignis remedij vi quasi è manibus nostris extorsit clariorem eiusdem descriptionem: quam clausulæ loco huic capiti appendere volui, ne alias mancum, mutilumque forte videri posset.

DE CLYSTERIBVS

CAP. XVII.

ABsoluto tractatu nostro de purgantibus generalibus, quæ per os exhibentur, nunc æquum esse videtur, vt, iuxta ordinem nostrum inceptum, etiam de purgantibus liquidis, quæ per anum immissa corpus ab excrementis, prauisq; humoribus repurgare apta sunt, sermonem faciamus. Vocantur autem huiusmodi remedia communi nomine clysteres: nonnullis appellantur enemata hoc est, infusiones & immissiones iuxta Celsum.

Cels. cap. 12. lib. 1.

Est igitur clysteris vocabulum generale, & pro varijs remedijs exhibendis, vsurpandisque accipitur: pro alio enim atq; alio partis affectæ, cui is vt remedium adhibetur, & in vsū aptatur, situ, aliam quoque nominis appellationem sortitur: vnde clysteres alij sunt auriculares, otenchytæ antiquis dicti; alij sunt clysteres vesicæ, vocati syphones, siue catheteres per quos, quicquid volumus, in vesicam inijcimus: alij vterini, metrenchytæ nuncupati.

Eiusmodi remedia diuersis affectibus, quibus tres illæ nobiles enumeratæ partes defatigantur, medendis inseruiunt: hos tamen eosdem clysteres in alium locum tractandos reijcimus.

Sufficiet nobis hic de veris tantùm clysteribus dicere, quales sunt, qui in genere ita appellantur. & qui in anum infundūtur: quorum vsum iuxta Plinium, auis Ibis appellata (quæ longo suo rostro sibiipsi clysterem quasi per inferiora inijcit) nos primum edocuit.

Galenus comment. in Aphoris. 36 sect. 2. lib. 6. Epidem. plures tradit clysterum differentias & compositiones: quorum alij ventrem nimis siccum emolliunt, & facultatem expultricem consopitam excitant.

Alij emolliunt & purgant simul, non tantum communia illa ventris excrementa, ad ipsius naturæ imitationem (quæ felle, siue bile in intestinum ieiunium regurgitante, expultricem facultatem, ad naturalem excrementorum egestionem irritat & stimulat,) vt Gal. docet lib. 5. de vsu partium: sed etiam euacuant & reuellunt pituitosos, biliosos, aliosq; superfluos, & noxios humores, tum in ipsis intestinis, tum in toto mesenterio, & circa hepatis sinum stabulantes, vt idem Gal. scribit comment. aphoris. 17. 6. aphoris. De his solummodo clysteribus, quorum ope naturalem tantùm vacuationem expedimus, iam tractabimus, tanquam de re, quæ ad purgationis scopum maximè spectat: simulque ijs adiungemus decocta, modò carminatiua modò lenitiua, modo detergentia, & id genus aliis medendi finibus inseruientia, vbi scilicet vel euacuatione, vel reuulsione, vel deriuatione humorum peccantium opus e-

rit:sed instituti tamen memores non latius æquo hinc diuagabimur.

Emollientia. Clysmata emollentia, quæ aridas & induratas alui fæces humectant, componuntur ex rad. & folijs bismal uæ, maluæ, violarum, brancæ vrsinæ, betæ, quibus adduntur olea, butyrum, aut aliæ pinguedines; iura etiam intestinorum, vel capitis vervecini sola eidem vsui destinantur.

Anodyna. Vt vis anodyna augeatur, si fortè humor acris, mordax, salsus, siue pituitosus, siue biliosus, intestina obsideat, doloremque inducat, decoctioni adduntur semina lini, fœnugræci, bismaluæ psyllij, flores chamomillæ, meliloti, sambuci & similium.

Carminatiua Sin verò dolorem comitetur, vel eundem etiam excitet flatus, & crassus ac pituitosus humor: semina carminatiua adiiciuntur, nempè cumini, anisi, fœniculi, baccæ lauri, herbæ origani, calamenti, rutæ, summitatum anethi.

Quoniam autem eiusmodi dolores vt plurimum proueniunt, vel ab humore tenui, acri, & bilioso. vel etiam à crasso, mucilaginoso & pituitoso, salso, & vitreo: biliosus quidem vacuandus est looch ex cassia, diapruno, catholico lenitiuo, elect. de psyllio, & similibus leuioribus cholagogis; pituitosus verò deturbandus hiera picra Galeni, diaphœnico, diacarthamo, benedicta laxatiua: & interdum, vbi, humore existente tenaciore, frigidiore, & glutinosiore, validius trahendum purgandumque est, hiera diacolocynthidos assumitur: olea congrua ad vtriusque humoris acrimoniam obtundendam admiscenda sunt, minus quidem calida & lenientia humori bilioso conferunt, vt oleum violarum, ol. liliorum, lini & chamomillæ: laurinum verò, iuniperinum, sesaminum, anethinum, sambucinum, rutaceum, irinum ad pituitosum, & vbi maiori attenuatione, resolutione, & calefactione opus est.

Si verò dolores huiusmodi, sicut sæpè accidit, oriantur ab inflammatione quadam intestinorum aut circumuicinarum partium, vesicæ nimirum, vteri, aut renum, Medicus parum versatus curiosè & accuratè, quid faciendum sit, consideret; hæc enim mala semper cum febre coniuncta sunt. Electis igitur cum emolliente aliquo clystere prius crassioribus alui excrementis, lenitiuis & refrigerantibus clysmatis vtendum erit; paratis ex lacte, in quo incoxerint semina lactucæ, psyllij & bismaluæ, vt mucilaginosum fiat, & magis anodynum. Aliquando paretur enema ex solo, oleo violarum, in quo incoqui possunt aliquot capita papaueris. Sed de his iuniores Medici consulant Aetium capit. 4. 16. & 26. serm. 3. lib. 3. Videndum prætereà, quid Galenus scribat de clysteribus ex solo sero lactis paratis. 10. simpl. cap. de sero lactis: quos ad pus detergendum, dolorem sedandum, & acrimoniam humorum obtundendam, summoperè commendat.

Hęc obiter dicta sint: scopus enim noster est, vt iam protestati sumus, hic de solis purgantibus enematis verba facere.

His enumeratis communibus & vulgaribus emollientibus, lenientibus, & anodynis, quosdam alios eiusdem ordinis adjicere possem ad huius operis ornamentum, nisi constitutum esset, cap. de extractis annotare, plura extracta purgantia simplicia & composita: plura item extracta lenitiua, anodyna, carminatiua, & diuersa alia, omnibus intentionibus curatiuis apta, quæ ad quoslibet clysteres conficiendos abundè sufficient.

Nam si exempli gratia componendus sit clyster ad dissipandos ventos, extractum carminatiuum iam paratum in promptu aderit, quod diuturno tempore reseruabitur, omnibus virtutibus & proprietatibus

bac-

baccarum lauri, iuniperi, sem. fœniculi, anisi, anethi, cumini, dauci, herbarum siccarum, rutæ, calamenthi, pulegii, origani, florum sambuci, chamomillæ, & similium dotatum: cuius varias compositionum formulas describemus (sicut & extractionum lenitiuarum & anodynarum) & sufficient commemorati extracti tantum drachmæ duæ vel tres, cum iusculo quodam aut aqua calida aut vino, prout opus est, permixtæ; qua methodo carminatiuam clysteris decoctionem, sine laboriosa operatione statim parabit; in qua extractum purgans affectui, qui edomandus est, congruum dissoluet, sicut ex varijs illis formulis, quas cap. de extractis describemus palam fiet. Ita, vt adhuc magis superuacaneo labore pharmacopœos subleuemus, varias quoque oleorum formulas dabimus, quæ facultate anodyna, lenitiua, carminatiua, & purgatiua simul prædita erunt. Exempli loco hic oleum nostrum diacolocynthidos carminatiuum in medium proferemus, quamuis plures eiusdem formulas in secunda lectione nostræ Pharmacopœæ cap. de oleis simus daturi.

Oleum diacolocynthidos carminatiuum purgatiuum Quercetani.

Recip. Herb. sicc. rutæ
Calamenthi
Origani
Pulegij ana m. 1.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Baccar. Lauri ana vnc. i.
Ol. oliuarum lib. 2.
Vini rubri lib. 1.

Coquantur ad vini consumptionem; cum hoc oleo sic præparato decoque pulpæ colocynthidos drac. 2. digerantur ad ignem Baln. M. calpet 12. horas: deinde bulliant per duas horas, donec oleum vim totam colocynthidos attraxerit: dein exprimantur & colentur.

Hoc oleum in officinis parari, diuque adseruari potest: dosis vnc. 1. vel vnc. 2. prout maiori, vel minori operandi efficacia opus fuerit: cum iure pingui permixtum, medicamen summum erit ad omnes soporiferos affectus, apoplexiam, lethargum, & similes.

Ex commemorata colocynthide cocta cum oleis lenitiuis lumbricorum, lini, liliorum, visci pomi & chamomillæ: componere licet oleum compositum lenitiuum purgatiuũ, in modum olei carminatiui purgatiui, quod cum iusculo capitis veruecini mixtum, ad omnes dolores singula re est præsidium. Oleum enim mirificè contemperat acrem, & venenatam colocynthidos qualitatẽ, adeo vt sic præparata, nentiquam noxia aut damnosa sit intestinis, quorum tunicis aliàs vel subtilissimè etiam puluerizata, & in trochiscos redacta, semper aliquantum adhærere solet; quod incommodum hac præparatione, & oleorum cum ipsius essentia & proprietate permixtione intercipimus, sicque auxilium euadit minus periculosum ipso diaphœnico, & benedicta laxatiua: cuius vsus vtilis erit in variis clysmatis concinnandis, & effectus præstantes felici cum successu ostentabit in sedandis potissimum intolerabilibus doloribus & passionibus colicis, vt plurimum à pituita vitrea, in intestinis subortis, in quibus purgantia lenitiua sola exhibita inefficacia prorsus & inualida comperientur.

Coronidis loco hic annectam adhuc aliam olei purgatorii descriptionem, quod ad prohibendam

vermium generationem, quodque ad corruptorum, putridorum, & deprauatorum humorum, vnde illi nascuntur, expulsionem, præstantissimum est: ex quibus alias infinita alia mala progrederentur: Siquidem plures hodie tam inter viros, quam feminas, iuuenes & adultos videmus his affectibus obnoxios: quibus hoc oleo tam interne in forma clysteris, quam externè applicato, auxilium gratum & indubitatum sæpenumero tulimus.

Recip. Aristolochiæ rotundæ
Gentianæ ana vnc. sem.
Tormentillæ vnc. i.
Herb. Centaurij minoris
Summitatum olea
Marrubij
Absynthij pontici
Persicariæ
Lupulorum
Dictamni ana m. i.
Sem. Polij montani
Portulacæ
Citrij
Cardui benedicti
Lupinorum
& sem. contra ana vnc. i.
Amygd. amararum vnc. 3.
Flor. Persicæ arboris
Hyperici
Stœchados ana p. 2.
Myrrhæ vnc. sem.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ 1.
Pulpæ colocynthidos vnc. 2.

Contundenda contundantur, & misceantur cum lib. 4. olei oliuarum & lib. 1. sem. vini albi generosi: dein bulliant ad vini consumptionem: addendo sub finem duo vel tria bouis fella, prius ad B. M. optime depurata seu defæcata; & fiat oleũ. Hoc oleũ mixtum cum lacte, aut iure quodam congruo in suff. q. ad fingendum enema, summa erit medela aduersus lumbricos quosuis: infantibus 3. 4. aut quinque annorum sufficiet exhibere pro dosi vnc. sem. vel drach. 6. cum lactis vnc 4. aut 5. vt fiat clyster, vt supra: mediocriter robustis satis erit vnc. 1. robustissimis verò vnc. 1. sem. imò & vnc. 2.

Hoc etiam oleum excellentissimũ est ad vermes, vngendo aliquot eius guttulis orificium stomachi & regionem vmbilici. Admirãdi horum duorum modo descriptorum oleorum effectus indies magis magisque per ipsam experientiam sese prodent, & dispalabunt.

Sed vt paulo magis caput hoc amplificemus, vnum atque alterum adhuc remedium ex mineralium classe petitum, eidem inferamus: cuius generis medicamenta cetera purgantia, in clysterum compositionem venientia, longissimo interuallo post se relinquunt, siue ad demulcendos & leniendos dolores, à causis frigidis, cruditatibus, flatibus, ac humoribus mucilaginosis, tartareis & arenosis, siue calculosis suscitatos: siue ad expellendos vermes, educendam fœtidam humorum illuuiem & putredinem: uel ad ualidius expurgandos omnes humores, citra tamen calefactionem nimiam, qualem inducere solent Hieræ Logadii, uel Pachij diacolocynthid. benedicta laxat. & huius generis alia, quibus plerique ad ægros excitandos utuntur in comatosis & soporiferis symptomatis, & affectibus: quorum tamen uim excedens istorum medicamentorum calor potius auget, cerebrumque maiori uaporum copia replet, & fatigat, quam ut eosdem dissipando imminuat. Hoc non contingit in remediis alis, quæ manifestis illis & noxiis qualitatibus prorsus ablatis, potius formales & spiritales produnt effectus, quam materiales.

les. Illud medicamentum, de quo loquor, est crocus metallorum, cuius alibi mentionem fecimus, eiusque ad mirandas operandi actiones, quas etiam per os sumptus perficit, ostendimus.

Crocus metallor. in clysteribus.

Si quis timidulus, & inexpertus medicaster horum remediorũ, quorum nullam habet notitiam, vsum minus approbauerit, si per os assumantur, non tamen credo illum tam stupido fore ingenio, vt eadẽ clysteribus excepta, contemnere audit: si præsertim eorundem summos effectus, quos benignè quidem, sed efficacissimè præstant, agnouerit. qui nihil molestiarum neque ab oleorum ingrato fœtore, neque à quauis alia re conciliant, sicut in vulgaribus plerumque accidere solet. Precium quoque eorundem non excedet 3. asses: cum quilibet aliorum ad minimum vendatur sedecim vel etiam 20. assibus. Sufficit enim remedij illius enarrati semidrachma, vel drachma vna ad summum, quod macerandum est in quatuor vel quinque vnciis aquæ cuiusdam congruentis, aut vini per noctem integram aut amplius, & sic maceratio hæc misceatur cum quodam iure in suff. quantitate, vt fiat clyster. Eandem macerationem in aqua vel vino factam potes, si velis, paratam adseruare, eamque in magna copia, aucta singulorum dosi, parate; quam diutissimè reseruabis, & in vsum, vt res postulauerit, adaptabis, seruata semper supra dicta dosi.

Loco croci metallorum, licet non tanto cum emolumento, vti poteris Antimonio vitrificato, quod tamen infusum, colatum & exhibitum in clysteribus, minorem noxam adferr, quam diaphœnicõ, hocquè ipso vtiliores & efficaciores multò effectus demonstrat. Sed dum hæc remedia Dogmaticis propono, liberum iudicium cuilibet relinquo, siue iis vti voluerit, siue non. Hoc solum affirmare possum, me in iis describendis solido certoque niti experientiæ fundamento, quod nullis argutiarum machinis, à quodam forte Momo subuertis dirui & subuerti poterit.

Vt ut sit, vnusquisque tãdem fatebitur, modo non fuerit omnium ingratissimus, hisce Hermeticorum ornamentis & floribus, quibus vulgarem Pharmaceuticem amplificauimus sibi satisfactum: quos licet magnifaciamus, & inter fructus laborũ vigiliarumque nostrarũ charissimos habeamus, eos tamen omnibus, propẽso & liberali animo, impartimur.

His multas alias diuersorum clysterum calefacientium & refrigerantium, detergentium, consolidãtium, cicatrices inducentium, adstringentium, corroborantium, & nutrientiũ & pluribus aliis medendi scopis inseruientium, formulas addere possem: sed quia nimis vulgares sunt, inque Antidotarus passim descriptæ, iis hic enodandis iam supersedebimus.

Adderem præterea ad amplificandũ hoc opus varios particulares clysteres auriculares, qui ad aurium dolores, inflammationes, abscessus, vlcera, sonitus, tinnitus, & surditatem conferunt: clysteres quinetiam vteri nos, qui ad vteri inflammationẽ, vlcera, tumores, suffocationem, mensium suppressionem, fluorem eorundem immoderatum, & albũ, nimiã vteri humiditatem, siccitatem, fœtidorum humorum illuuiem, & sterilitatem faciunt. Clysmata tandem, siue enemata particularia ad vesicæ affectus, ipsiusque ardorem, inflammationem, vlcera, carunculam, gonorrhœam, stranguriam, & ischuriam, & ad ipsius calculi comminutionẽ & attritionem conducentia, non incommode hic adiungere possem. Sed omnes hos enumeratos clysteres peculiares, & specificos affectibus harum trium enarratarum partium, reseruamus in tertiam & vltimã sectionem huius Pharmacopœæ vbi tractabimus de omnibus corporis

poris humani affectibus, tam internis, quàm externis: ibique vsum præcipuorum & præstantiorum remediorum, quæ in hoc opere continentur, simul docebimus.

De Caputpurgijs & Errhinis remedijs.

CAP. XVIII.

HActenus de omnibus purgationum generalium speciebus verba fecimus: ordinis ratio postulat, vt nunc dicamus de particularibus, quæ illas sequi debent, vt Gale. docet lib. 2. cap. 2. secundum locos. Exordiamur autem à cerebri vacuatione, vtpote quæ pars corporis suprema omnium humidissima existit, & quæ omnium maximè opus habet nō vno euacuationis genere.

Nobilis hæc pars præ ceteris obtinuit particularia quædam emunctoria, quorum ope excrementa superflua deponit, inter quæ nares præcipuè numerantur, quarum vsus à natura non tantum inspirationi, & respirationi, & odorum attractioni, sed & crassiorum excrementorum euacuationi destinatus est; veluti monet Gale. lib. 8. de vsu partium, cap. 6. & 7.

Ars itaque naturæ imitatrix noxiorum humorum, quibus cerebrū nimis repletur, expulsionem & eductionem per easdem narium vias, siue canales consuetos operatur, idq; congruorum, & idoneorum remediorum opera.

Huiusmodi remedia in genere à Medicis *Nasalia siue Caputpurgia*: à Galeno verò lib.... de simpl. *errhina* dicta sunt, quæ varij generis sunt:

Aut enim liquida infunduntur & attrahuntur.
Aut in oblongā figurā formata naribus induntur.
Aut in forma linimenti naribus illinuntur.
Aut per instrumentum, quod ῥινεγχύτης dicitur, inijciuntur.
Aut sicca naribus insufflantur.

Galenus de Caputpurgiis canonem ponit, quo hortatur, semper à lenioribus inchoandum, & postremò ad fortiora confugiendum esse, si opus fuerit. Nos obseruato hoc canone, hic formulas quasdam vtilissimas & maximè necessarias, pluribusque morbis, quorum sedes potissimum in cerebro stabulatur, peculiares & accommodatas describemus.

Caputpurgium in 1. forma.

Caputpurgia, siue errhina formæ liquidæ fiunt ex aquis, siue succis, aut decoctionibus radicum, herbarum, & florum conuenientium.

Huic scopo maximè inseruiunt aquæ maioranæ, saluiæ, rosmarini, betonicæ, hyssopi, pæoniæ aliæque cephalicæ, quarum vel binæ vel plures inuicem mixtæ, & tepefactæ, in nares infunduntur, quibus quarta, vel sexta pars vini promptioris penetrationis ergo additur: hæc & similia errhina omnium sunt mitissima.

Vt validius attrahant, adde enarratis aquis succos depuratos maioranæ, anagallidis, syrupum stœchados, & oxymel scilliticum.

Si opus fuerit maiori attractione & euacuatione, macera radices cyclaminis, iridis, ac vnum atque alterum folium peti resiccatum, pulueratum, & in nodulum inditum, & sic habebis insigne medicamentum, quod cerebrum à nubilosis & turbulentis vaporibus expediet: vertiginibus quoque, lethargis, & epilepsiis idem conueniet, additis horum affectuum specificis, sicut epilepsiæ

lepsiæ est viscus quernus, radix pęoniæ, flores tiliæ, &c.

Hæ sunt formulæ liquidorum caputpurgiorum, siue errhinorum, tã benignorum, quàm mediocrium & fortissimorum.

Caputpurgium in 2. forma.

℞ *Pulueris herb. absynthij*
Maioranæ
Morsus gallinæ
Betonicæ
Saluiæ
Dictamni ana drach. 2.
Sem Nigellæ
Ameos
Rutæ ana drach. 1.
Trochisc. albandal. scrup.

Coquantur cum succo betæ, & mercurialis ad succo um consumptionem: dein incorporentur cum terebinthina, & fiant nasalia ad longitudinem digiti, & chordula ligatæ naribus indantur.

Caputpurgium 3. in forma linimenti paratum.

℞ *Pulueris flor. calendulæ*
Lauendulæ
Tiliæ arboris ana drach. i.
Pulu. Senæ
Pæoniæ
Nigellæ
Sileris montani ana. drac. sem.
Castorei scrup. i.
Hellebori drach. i.
Piperis gr. 6.
Ligni aloes scrup. sem.
Moschi
Ambræ ana gr. 6.
Olei terebinthinæ,
& ceræ, q. s. ad fingendum linimentum.

De hoc parum digito minimo inde in profundissimum narium locũ, & optatos in purgando cerebro effectus videbis. Est quoque aptissimum remedium ad vertigines, epilepsias, & ad ipsum repurgandum in infantibus, ad hæc mala procliuibus, cerebrum, quod acidis & serosis humoribus pleromque obsidetur, ex quibus commemorata mala originem ducunt.

Caputpurgium aliud ad humores, à capite in pectus defluentes, reuellendos, & per nares expurgandos.

Gummi ammoniaci drac. 1.
Pyrethri subtilissime puluerizati drach. 3.

Incorporentur optimè cum succo radicis ireos in vnguenti consistentiam. De hac mixtione parum baculi ad id aptati extremitati impone, & in narium profunditatem immitte, & statim destillari videbis magnam aquæ serosæ quantitatem.

In quarta forma errhinorum, quæ per instrumentum, quod ἐρινὴ χύτης dicitur, apparantur, vt supra, si remedium liquidum profundius in nares inijci debet, ita vt nulla alia ratione validius attrahi possit. Ad eiusdem compositionem inseruiẽt aquę & decoctiones radicum, herbarũ, seminum, & florum huic scopo congruentium, vt iam suprà diximus.

Superest, vt loquamur de caputpurgijs in consistentia sicca nempè de pulueribus, qui in nares penna, vel simili instrumento insufflantur.

Huiusmodi remedia, licet in genere quidem inter caputpurgia annumerentur: in specie tamen sternutamentis prouocandis inseruiunt, idque semper ad ipsius naturæ imitationem.

Sicut enim sternutatio à natura secun-

secundum Galenum excitatur; siue per rarefactionem, aut fusionem humorum serosorum & acrium, qui in cerebro continentur: siue per vim naturæ, quæ conatur reijcere & expellere ea, quæ naribus noxia & infesta sunt: Sic etiam ars excogitauit sternutamenti concitandi rationem, qua ipsi cerebro vacuando subuenit, idque medicamentis, quæ vel cerebrum calefaciunt, humores crassos & pituitosos in eodem sedem figentes incidunt, & liquefaciunt, et sic aptiores expulsioni & euacuationi reddunt: vel mordicant, & vellicant nares: vel vtrumque simul efficiunt, & ea ratione sternutationem eliciunt. Vnde materia sternutatoriorum plerumque est calida, sicca, acris, pungens, & omninò tenuium partium. Quorum aliquot formulas hic proponere non abs re fuerit.

Pul. sternutationem prouocans.

℞ *Rad. Ireos.*
Fol. Maioranæ ana drach. i.
Sem. Sinapi
Cubebarum
Garyophyllorum
Piperis albi ana scrup. i.
Castorei scrup. sem.

Misce: fiat puluis, ex quo parum insuffla naribus.

VEL.

℞ *Pulueris rad. cyclaminis*
Maioranæ
Hyssopi ana drac. i.
Sem. Nigellæ
Pyrethri ana drach. i. sem.
Macis scrup. i.
Hellebori albi scrup. sem.
Moschi gr. 8.

Misce fiat puluis.

His addemus sternutatorium quoddam Martini Rulandi Med. peritissimi, in ipsius Centurijs descriptum, cui excellentissimos effectus author adscribit.

℞ *Sem. Nigellæ*
Hellebori albi ana scrup. i.
Maioranæ
Rosmarini
Saluiæ ana drach. sem.
Moschi ana gr. 2.

Nos vtimur alia sternutatorii forma, quæ non in nares insufflatur, vt puluis, qui possit, eò quod helleborum excipiat, facilè alias cerebrum offendere.

℞ *Pyrethri scrup. sem.*
Hellebori nigri drach. i.
Nasturtij drach. sem.

Pulverizentur, & includantur in nodulo: maceretur nodulus in aqua rosarum, & naso admoueatur subodorandum. Sternutamentum citra molestiam excitat: quę ratio ceteris multò securior est.

Auicennas quoque vsurpat sternutatorium quoddam vaporosum, paratum ex aceto fortissimo, in quo dissoluit parum castorei, cuius vapor in nares immissus sternutationem vehementissimè prolicit.

Nonnulli vsum horum remediorum auersantes, putant, per eadem humorum fluxum potius augeri, quam reuelli, nec ijsdem, nisi extrema vrgente necessitate, & præmissis generalibus vacuationibus vtuntur. Sed ipsi, vt mea quidem fert opinio, grauiter falluntur: quandoquidem eiusmodi remedia in defluxionibus magnis suffocatiuis, & subitò superuenientibus, commodè admodum & feliciter exhibentur. Natura enim canales siue ductus narium dicauit cerebri vacuationi, quam ars ad ipsius imitationem promouet ita, vt aperto & libero transitu, cursus serosorum humorum per eandē viam expedia-

expediatur: & hoc modo reuellantur, ne in partes nobiles inferiores, thoracem ne . pè & ventriculum illabantur. Eadem remedia vtiliter quoq; vsurpantur aduersus epilepsias, lethargos, caros, apoplexias, & similes affectus frigidos, vt scribit Gal. lib. de instrumento odoratus, & deinde Oribas. lib 10. cap. 3.

Eorundem quoque vsus felici successu comperitur in vteri suffocatione, partu difficili, & secundinæ retentione: sicut testes sunt Hippocr. & Gal. lib. 5 aphoris. aphor. 31. & 35.

Caputpurgia, siue errhina enumerata, non tantum purgant, & euacuant cerebrum, sed sunt nonnulla alia, quæ conducunt etiam ad calidam eiusdem intemperiem tollendam, ad narium hæmorrhagiam, siue sanguinis stillicidium sistendum: ad humores acres exulcerationi gignendæ aptos, contemperandos: ad narium fœtorem, & ipsum etiam polypum ibidem productum, absque dolore consumendum. Sed de huius generis cunctis remedijs specificis deinceps in tertia huius Pharmacopœæ sectione fusius agemus, quò lectorem amandamus.

De Apophlegmatismis, & Eclegmatis.

CAP. XIX.

Ordinis nostri ratio postulat, vt particularibus cerebri purgationibus, quæ per nares procurantur absolutis: nunc de præsidijs, ad particularem quoque tam cerebri, quàm thoracis vacuationem accommodatis, & per os exhibendis, tractemus

Horum medicamentorum alia dicuntur apophlegmatismi, quos priuatim & breuiter tantùm perstringemus: non enim in ijsdem multa explicanda videntur.

Est igitur apophlegmatismus, vt nominis ratio, & etymologia indicat, Galenusq. li. 2 cap. 2. secundum locos docet, remedium, quod trahit, & vacuat pituitam, & serosum humorem in cerebro collectum, idque masticando; Vnde quidam idem barbaro vocabulo vocant masticatorium.

Horum porrò masticatoriorum alia minus, alia magis attrahunt humores.

Suntque vel simplicia, vel composita.

Masticatoria simplicia, & minus attrahentia sunt mastiche sola, siue folia saluiæ, aut lauri manè mastican da, & in ore probè agitanda.

Vel cum mastiche pyrethrum miscetur, vt sequitur.

℞ *Mastiches*
Pyrethri ana unc. sem.

Adiecta cera fingantur morsuli auel anæ magnitudinis, quæ manducentur, semper expuendo per horam dimidiam: idque per quatuor aut plures dies.

Fortiora & composita sunt, quæ sequuntur.

℞ *Sem. Staphisagriæ*
Erucæ
Sinapis ana drach. 2.
Pulu. Flor. betonicæ
Hyssopi ana scrup. 1.
Salis ammoniaci drach. sem.
Pyrethri drach. 1.
Mastiches
Et Ceræ q. s.

Fiant trochisci formæ fabæ similes, aut paruæ auellanæ, ex quibus vnus tenetur in ore leniter masticando, & continuo saliuam expuendo, idque manè ieiuno ventriculo: mirum in modum sputum prouocat & cerebrum ab excrementis humidioribus expurgat, & est ad vertiginem & epilepsiam singulare præsidium.

Masticatorium diuulsorium ad paralysim.

Rec. Diatragacanthi calidi dr. 2.
Mastiches vnc. sem.
Staphis agriæ
Pyrethri
Granorum paradisi
Zingiberis
Costi ana drach. 1.
Piperis longi
Garyophyllorum ana scrup. 1.
Pulu. Rad. ireos
Turbith gummosi ana drach. sem.

Dissoluantur cum syrupo de stœchade, & fiat masticatorium, de quo vtendum, vt supra.

Si pro delicatis masticatorium, quod os calore suo minus offendat, componere velis, hac via progredi oportet.

Rec. Rad. pyrethri in oxymelite macerata, exsiccatę, & pulverizatæ
Staphis agriæ
Sacchari candi ana vnc. sem.

Excipiantur mucilagine gũmi tragacanthi, & fiat masticatorium.

Hæc particularia cerebri purgantia, post generalem vacuationem demum administranda sunt: conferunt ad defluxionum reuulsionem, & potissimum iuxta sententiam Gal. ad omnes soporiferos affectus, ad dolorem & grauedinem capitis.

In horum medicamentorum vsu obseruandum est, vt os ventris, ad saliuam attrahendam, semiapertum teneatur, & calidioris acrionsque materiæ reliquiæ, quales ex fortiorum vsu plerumque in ore remanere solent, tollantur lotione aquæ tepidę, hydromelitis, aceti rosati, aut lactis. Vide de his Orib. lib 8. Collect. cap. 10.

Præterea sciendum est, vsum eorundem interdictum esse iis, quibus inflammatio quædam circa fauces, palatum, aut linguam, aut circa quãlibet oris particulam exorta est, vt scribit Gal. lib. 3. meth. cap. 11.

Reliquum est, vt dicamus de masticatoriis idoneis ad pulmones, & pectoris regionem vacuandam: quæ quoniam non tam valida attrahendi & purgandi facultate pollent, vt præcedentia, de quibus modo diximus, in numerum purgantium affatim sumptorum & vsurpatorum referri possunt; quandoquidem incidendo, attenuando, detergendo, vel incrassando irritant naturam, & eidem succurrunt ad reiectandas per sputum multas superfluitates excrementitias, quæ ipsi infestæ sunt & noxiæ: ac quoniam huiusmodi eiectiones superfluitatum thoracis, & pulmonum, naturaliter à tussi prouocatæ, Galeno sub particularibus euacuationibus comprehenduntur, remedia etiam arte procurata, sub eadem classe comprehendi posse videntur.

Hęc remedia veteribus dicta sunt arteriaca; recentioribus bechica & eclegmata: Arabibus loch & looch, quod sensim lambendo deglutiantur.

Distingui possunt in duas classes, vel in calefacientia, attenuantia, incidentia, detergentia humores frigidos, lentos, viscidos, & crassos, qui thoracis cauo continentur: vel in refrigerantia, incrassantia & lenientia humores calidos, acres & tenues, qui erosionum & exulcerationum authores existũt. Vtriusque generis exempla petenda sunt ex Gal. lib. 7. secundum loca. Ex his porrò duobus remediorum generibus componitur vnum tertium, quod inter vtrumque medium obtinet,

atte-

attenuando & incraſſando ſimul: quodque confert tam ad cauſam cõiunctam, quàm antecedentem: ad humorem nempe craſſum, in pulmonibus iam collectum, qui inciden dus, & detergendus eſt: & ad tenuem, per aſperam arteriam in pulmones influētem, qui incraſſandus: quod breuiter exemplis illuſtrandum erit,

Eclegmata ſeu Loch incidentia detergentia ſunt.

Looch e ſucco ſcillæ ſimpl. Gal. compoſ. Meſ.
Looch ſanum & expertum Meſ.
Looch è pino Meſ.
Looch è praſſio Pauli.
Looch de ereuo eiuſdem Pauli
Looch de carthamo Meſ.

Hæc omnia eclegmata de eorum ſunt genere, quæ fortius attenuant, detergúntque materiam craſſam in thorace, vel pulmonibus contentam. Tuſſientibus, aſthmaticis & difficulter ſpirantibus, ob purulentæ lentæque pituitæ copiam, reſpirationis viam opprimentem, auxiliantur.

Minus incidentia & detergentia ſunt.

Looch paſſulatum
Looch de farfara, ſeu tuſſilagine
Looch de caulibus Gordonij
Looch è pulmone vulpis Meſ.

Incraſſantia fortiora ſunt.

Looch è papauere
Diacodion ſimplex Gal.
Diacodion Io. Bapt. Montani.

Horum vſus eſt in omnibus deſtillationibus è capite in aſperam arteriam, & perpetua tuſſi inſomnium patientibus. Tuſſi quin et à & gutturis aſperitati a tenui deſtillatione, ſeu catarrho excitata auxiliantur: defluentes enim illos humores inſpiſſant, mitigantque, excretioni præparant: febribus etiam ardentibus, & pectoris inflammationibus interdum exhibentur.

Incraſſantia leniora ſunt.

Looch de pſyllio
Looch de portulaca
Looch ex tragacantha.

Hæc ipſa ad ſputum ſanguinis cõmendantur. Poſteriora duo partim ex rebus adſtringentibus, & ſtipticis compoſita, venarum rupturis conſtringendis, & agglutinandis conueniunt.

Enumeratorum remediorum formulæ, in ipſis authoribus è nobis citatis, & in omnibus Diſpenſatoriis ſiue Antidotariis communibus inquirendæ ſunt. Nobis ſufficiat de noſtris tantum ea inſerere, quæ non vulgaria ſunt, & tamen preclarè conferunt aſthmaticis, phthiſicis, & aliis pulmonum grauiſſimis & penè incurabilibus affectibus.

Looch de Althea Quercetani.

Recip. Rad. biſmaluæ optimè mũdatarum lib. ſem. aut quantum volueris, bulliant in hydromelite communi ad ſufficientem decoctionem: optimè coctæ tundantur, & per ſeta ceum traijciantur: de quarum mùcagine accipe vnc. ij.

Spec. Diatragacanthi
Diaireos ana drach. 3.
Sacchari candi
Penidiorum ana vnc. ſem.

Digitized by Google

Flor. Sulphuris optimè præparatorum, vt infrà docebimus, drach. 2.
Syrup. capill. Veneris
Tussilaginis ana q. s.

Omnia reducantur in formam Looch: de quo sæpius vtendum cũ baculo de liquiritia.

Excellens est remedium contra omnem tussim inueteratam, siue a frigida, siue a calida orta sit causa: cõtra asthma, orthopnœã, & dyspnœã aliosque pulmonum affectus: vsus quoque eius est in maturanda pleuritide, & ipuro proliciendo: sicuti horum præcipua curatio per anacatharsim instituenda.

Looch passularum Quercet.

℞. *Rad. Tussilaginis*
Liquiritiæ ana vnc. ß.
Rad. Enulæ campanæ vnc. sem.
Scabiosæ
Herb. Capill.
Hyssopi ana m. i.
Flor. Tussilaginis
Violarum
Buglossæ
Nympheæ ana p. 2.
Sem. Anisi drach. 6.

Coquantur in hydromelite simplici: de colatura clarificata cape li. 4. in quibus decoque

Passularum purgatar. à vinaceis lib. sem.
Iuiubarum
Sebest. ana vnc. 2.

Coquantur ad medietatis cõsumptionem: dein quam optimè prælo exprimantur, & addendo

Sacchari candi
Penidiorum ana vnc. 4.

Coquantur ad mellitam consistẽtiam: cui adde

Flor. sulphuris vnc. sem.

Misce: fiat Looch.

Ad enumeratos pulmonum affectus, vtraq; hæc looch plerumq; offerre soleo: de quibus vtendum præcipio manè, à prandio circiter quartam, hora somni, & noctu prinitis vigilijs. Præstantissima medicamina sunt ad illa, vt diximus, mala. Nullis enim laudibus satis prædicari possunt flores sulphuris, quos addimus, vtpotè qui verum pulmonum balsamum sunt, vt alibi in scriptis nostris iam diximus.

Ex commemoratis floribus sulphuris, cũ solo butyro, quadam mucagine sem. citoniorum, bismaluæ, aut lini permistis, addendo quendã syrup. capilli veneris, violarum, roris solis, aut tussilaginis, ad eosdem vsus, vt suprà, bechicum siue looch parabis excellentissimum.

Ad phthisim, & exulceratos siue purulentos pulmonũ affectus, looch aliud paratu facilimum confici potest, quod potentissimum & summũ esse auxiliũ sæpenumerò in plurib. optimo cũ successu expertus sum.

℞. *Syrup. de succo hederæ terrestris, nostra descriptionis vnc. 2.*
Flor. Sulphuris q. s. ad reducenda omnia in looch.

De quo Empyicis exhibe quater in de, idque ad dies plusculos, & mira præstabis. Multos profectò desperatos & incurabiles ægrotos iam proclamatos, hoc eodem restituimus remedio.

Ad enarrati hederæ terrestris syrupi vncias duas admiscere poteris guttulas quatuor, vel sex rubini nostri sulphuris, cuius descriptio extat in nostra Pharmacopœa Spagyrica, multis ab hinc annis a nobis edita: ex qua mixtione, medicina securior & promptior in agendo, aduersus eosdem affectus euadet.

Eodem

Eodem modo balsamum, butyrum, lac dulce aut cremor sulphuris: cum quodam syrupo mixta, aut per se exhibita, iisdem affectibus singulari & specifica proprietate prosunt: quorum omnium præparationē paulo post docebimus. Sulphur enim ritè præparatum verum est pulmonū balsamum, verum bechicum, verum looch sanum & expertum omnibus pulmonum affectibus aptum & salutare: quod admirandis suis virtutibus, & effectibus, Looch illi sano, & ceteris omnibus, quotquot sunt bechica vulgaria, longè præferendū est.

De Confectionibus aromaticis, seu speciebus, aut pulueribus roborantibus, tabellis, & trochiscis.

CAP. XX.

Satis abundè hactenus tractatum est de præparantibus, purgantibus, seu vacuantibus, nec non de reuellentibus, & deriuantibus remedijs: ordinis ratio exposcit, vt nunc dicamus de ijs, quæ facultatibus partium nobilium, animalibus nempè, vitalibus, & nutritioni dicatis, roborandis siue confortandis apta & idonea sunt: nec non de iis, quæ afflictarum partium malignam qualitatem siue intemperiem corrigunt, & varijs earundem symptomatibus siue accidentibus præter naturam succurrunt ac opitulantur. His autem curationum indicationibus diuersa inseruiunt medicamentorum genera, veluti sunt,

1. *Confectiones aromaticæ, species, siue pulueres cordiales.*
2. *Trochisci.*
3. *Tabellæ.*
4. *Opiata.*
5. *Condita.*
6. *Conseruæ.*
7. *Omnis generis antidoti.*

Vt igitur primæ sectioni nostræ Pharmacopœę colophonem, siue finem imponamus: de his tantū enarratis remediorum generibus, quæq; ex ijs maximè necessaria videntur, siue ad vulgarem normam, siue per chymicū artificium sint præparata, adhuc nobis dicendum restat: exordio sumpto à Confectionibus aromaticis, quarum aliæ calidæ sunt, aliæ frigidæ, aliæ temperatæ.

Calidæ sunt:
- *Aromaticum Garyophyllatum Mes.*
- *Aromaticum rosatum Gabrielis*
- *Diamargarit. cal. Auicennæ*
- *Lætificans Rhasis*
- *Diambra Mes.*
- *Diamoschū dulce Mes.*
- *Cōfectio cordialis Alexandr. Bened.*
- *& Conf. cord. descripta à Fuchs. 2. compos. medic. sect. 4.*
- *Diacalamentum Gal.*
- *Diacinnamomū Mes.*
- *Dianthos Nicol.*
- *Diagalanga Mes.*
- *Diabyssopum Mes.*
- *Diairis Nicol.*
- *DiatrionpipereonMes.*
- *Diacuminum Nicol.*
- *Diaprassium Nicol.*
- *Diaxyloaloes Mes.*
- *Rosata nouella.*

Frigidæ:
- *Diamargarit. frigid.*
- *Diatragacant. frigid.*
- *Diapenidium*

Temperatæ:
- *Diatriasantalum*
- *Diarrhodon Abbatis*
- *Diacurcuma*
- *Dialacca maior*

Hæ

Hæ sunt confectiones aromaticæ, quæ maximè in vsu esse solent, quarum compositionum formulæ adeo sunt communes, vt in omnibus Dispensatoriis descriptæ reperiantur. Nobis hic satis erit, singularum tantum proprietates & facultates ordine explicare: vbi videre licebit, alias peculiariter conuenire capitis affectibus: alias pulmonum & thoracis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vteri, aliarumque corporis humani partium morbis.

Aromaticum garyophyllatum præcipuum, & singulare roborans est cordis & ventriculi: confert ad nauseam & vomitum: partes nutritioni famulantes à putredine præseruat, & ventos flatusque mirificè dissipat.

Aromaticum rosatum auxiliatur imbecillitati ventriculi, iuuat concoctionem, stimulat appetitum & in primis iis aptum est, quibus ex longo quodam morbo calor naturalis labefactatus, etiamnum post morbum euictum languescit:

Diamargaritum calidum Auicennæ vtile perhibetur aduersus omnes lipothymias, syncopes, & cordis deliquia, & breuiter omnes vires collapsas reparat & instaurat; prodest suffocationi matricis, asthmaticis, tabidis: ad cruditates item & imbecillitates uentriculi conducit.

Electuarium lætificans Rhasis valet ad palpitationem cordis: ad omnes melancholiæ hypochondriacæ species. & quia lætitiam, & hilaritatem adfert, lætificans appellatum est. Falluntur autem ij, qui huius descriptionis authorem Galenum fuisse opinantur, & idcirco id nominant lætificans Galeni. sicut alibi quoque monuimus.

Diambra, & Diamoschum dulce, vtraque à Mesuæo descripta, item conf. cordiales tum Alexandr. Bened. tum Fuchsii inter pulueres & confectiones, cordi sunt omnium maxime amicæ & salutares, & iisdem ferè affectibus, ac energiis prædítæ; laudantur aduersus pestilentes omnes affectus, frigidosque cerebri morbos, paralyses, vertigines, epilepsias, conuulsiones, melancholias: recreant insuper & instaurant facultatem maximè vitalem, roborantque ventriculum, aliasque partes nutritioni ancillantes.

Diacalamentum Galeni conducit omnibus thoracis & ventriculi affectibus, à cruditatibus, & causa frigida ortis: mirum in modum attenuat omnes crassos & tartareos humores: dissipat omnes ventos: succurrit febre quartana laborantibus: tandemque menses & vrinam mouet.

Diacinnamomum Mesuæi, Dianthos Nic. & Diagalanga Mesuæi sunt compositiones, quæ ob singularem consensum iisdem vsibus adaptantur, omnibus nempe frigidis inferiorum affectionibus, intemperiei cerebri, ventriculi, & cæterarum nutritionis partium; concoctionem iuuant; cardiacis item & cordis deliquiis subueniunt: & vires exhaustas mirificè reficiunt.

Diahyssopum Mesuæi, Diatragacanthum calidum Nicol. & Diairis Salomonis Nicolai, magna quoque compositionis societate inuicem cõueniunt: omnibus etiam pulmonum affectibus, ab humoribus frigidis & viscosis subortis opem ferunt, qualis asthmarum & tussium inueteratarum conditio plerumque esse solet.

Diazingiber Nicolai, & diatrion. pipereon Mesuæi, cruditatibus, ventis, & imbecillitatibus ventriculi opitulantur: attenuant & incidunt humores mucilaginosos, tunicis ventriculi adhærescentes, altiusque radices agentes: Vnde feliciter in febri quartana, post generales euacuationes, præscribuntur.

Diacu-

Diacuminum & Dianisum Nicolai & Mesuæi, eiusdem ambo compositionis ferè, flatibus ventriculi, à crassis & pituitosis humoribus procreatis, discutiendis aptissima sunt.

Diathamarum Nicolai, asthmaticis, tussientibus, & anhelosis: renum que porrò imbecillitati optime conuenit.

Diaprassium Nicolai, peculiariter inseruit ad omnes defluxiones tussim excitantes: ad omnia item asthmata & dyspnœas.

Diaxyloaloes Mesuæi exhibetur ad quævis ventriculi incommoda à cruditate pronata: quinetiam illud idoneum est ad vermes & corruptos humores ex eodem expellendos, digestionem iuuat, & hominis animum exhilarat.

Rosata nouella Nicolai facultatem habet vomitum inhibendi: confert etiam ad imbecillitates ventriculi, & lipothymias siue cordis deliquia, & vires debiles, à diuturno morbo contractas, in solidum instaurat.

Diamargaritum frigidum Nicolai in omnibus febribus ardentibus & pestilentibus, ad cor & facultatem vitalem recreandam, summopere commendatur.

Diapenidium & diatragacanthū à Nicolao descripta, ad omnes calidos & acres pulmonum affectus, ad tussim ab humore salso & seroso prouocatam, ad anacatharsim, & expectorationem pleuriticis & peripneumonicis promouendam, commode offeruntur.

Diatriasantalum & diarrhodon Abbatis idonea sunt ad omnes viscerum nutritioni inseruientium, intemperies calidas contemperandas: conducunt ictero, oppilationi hepatis & lienis: aliisque calidis eorundem viscerum affectibus, quæ simul etiam vna eademque opera cor roborant.

Dialacca maior & diacurcuma siue diacrocum Mesuæi similes habēt proprietates, sicut & eorundem descriptiones parum à se inuicē differunt: in frigidis partiū nutritioni dicatarum intemperiebus, ad earundē obstructiones & duritiles reserandas exhibentur: vbi eadem opera simul roborant hepar, & lienem, & idcirco omnibus cachexijs & hydropisibus prosunt; non parum etiam ad vrinam proliciendam apta sunt.

Hactenus de viribus & proprietatibus enumeratorum pulnerum sat dictum: quorum descriptionum formulæ petendæ sunt ex Antidotarijs, in quibus omnes ex veterum scriptis translatæ & congestæ reperiuntur. Non enim operæ pretium me fecisse arbitror, si in illis denuo huc transscribendis desudauero: Verum tamen sicut supra pulueres quosdā purgantes, qui non sunt vulgares, descripsimus, ita hic opus nostrum decorare placet confectionibus, siue pulueribus quibusdam cordialibus specificis ad plures affectus, qui vel nostræ sunt descriptionis, vel aliundè nobis à doctis viris communicati, multaque experientia comprobati, & digni qui in lucem publicam prodeant.

Tragea ad frigidos omnes capitis affectus.

Recip. Pulu: Rad. acori drac. 6.
Coralli preparati drach. 2.
Pulu. Florum calendulæ
Betonicæ
Stæchados
Anthos ana scrup. 2.
Coriandri præparati
Nucis moschatæ
Cinnamomi ana vnc. sem.
Sem. Anisi
Fæniculi dulcis.
Pæoniæ

Sile:

Sileris montani ana drach. 3.
Cardamomi
Garyophyllorum ana drach. 1
Sacchar. anthosati q. suff.

Vt fiat puluis gustui gratus: dosis semicochleare argenteum, manè.

Qui ob cerebrum plus æquo humidum & nubilosum plerumque existunt torpidi, segnes & obliuiosi: qui porrò apoplexiæ, paralysi, & soporiferis alijs affectibus sunt obnoxii: præmissa purgatione cum pilulis cephalicis & congruis, singulis matutinis, vtantur prædicto puluere, id que ad dies plures, & non exiguum mali leuamen percipient.

Tragema capitale Langij contra vertiginem & apoplexiam.

Recip. Maioranæ
Betonicæ
Saluiæ
Rosmarini
Lauendulæ
Melissæ
Stœchados ana scrup. 1.
Nucis moschatæ
Cinnamomi
Coriandri præp. ana drach. 3.
Cubebarum
Cardamomi.
Galangæ
Piperis longi
Sem. Gallitrici
Gran Pæoniæ ana drach. 1.
Garyophyllorum
Macis
Zedoariæ
Zingiberis
Fœniculi
Carpobalsami
Xyloaloes ana drach. sem.
Sacchari libr. 1. misce: fiat puluis.

Tragema ad vertiginem expertum Cratonis.

Recip. Cinabrij non factitij, sed mineralis veri vnc. sem.
Coralli rubri præparati
Margaritarum præparatarum ana scrup. v.
Croci scrup. 1.
Fol. auri num. 15.

Omnia terantur subtilissimè supra marmor, & misceantur. dosis gr. 10. 12. vel 16. cum aqua lilij conuall. pronocat sudores. Excellens est, & multo vsu comprobatum remedium contra vertiginem.

Ad eundem affectum remedium paratu facilimum occurrit, cuius vsu vit quidam magnæ authoritatis, & de tota Gallia perquam optimè meritus, à graui quadam vertigine scotomatica feliciter restitutus fuit; paratur autem ex stercore pauonis masculi, pro maribus, quod siccandum & pulueri zandum est: dein ma ceretur de eo drachma vna per noctem integram in vino albo: omnia per linteum traiecta, exhibeatur vertiginoso, idque continenter à nouilunio vsque ad plenilunium, aut etiam amplius, si opus fuerit. Huius remedij author est quidam rusticus, qui ex hac cura singularem laudem & honorem præ multis alijs clarissimis Medicis reportauit. Vnde colligere licet, medicinæ perfectionem tam exquisitam non esse, quin in ea indies quid addiscere, vel à minimo & abiectissimo quouis homine opus habeamus.

Digitized by Google

Tragea antepileptica Quercetani.

℞. *Essentiæ corallorum*
Margaritarum ana scrup.4.
Vngulæ Alcis veræ
Vnicornu ana drach.sem.
Salis cranij humani drach. 1. sem.
Pulu.Flor.liliorum conuall.
Calendulæ
Tiliæ arboris
Anthos ana scrup.1.sem.
Sem.Pæoniæ
Rutæ
Visci querni ana scrup.2.
Lapidis bezoar dici veri
Ambræ griseæ ana scrup.1.
Cinnamomi
Cardamomi
Ligni aloes ana drach.1.
Camphoræ scrup.sem.
Sacchari anthosati q.suff.

Epilepticus,post generalem & cõgruentem vacuationem, huius trageæ capiat semicochlear, continuando per integrum mensem: qua sumpta, statim vnam atque alteram vnciam nostræ aquæ antepilepticæ, supra in capite Decoctorum descriptæ superbibat: moxque sudet, & in ceteris bona victus ratione vtatur.

Tragea ad omnes pectoris affectus.

℞. *Spec. Diaireos*
Diatragacanthi frigidi ana drach.1.sem.
Pulu. Rad.vngulæ caballinæ
Summitatum hyssopi
Sem.Vrticæ ana scrup.4.
Pulmonis vulpis præparati drach.sem.
Flor.Sulphuris optimè præparatorum drach.1.sem.
Essentiæ margaritarum
Coralliij sana drach.1.
Sacchari violati q.suff.

Misce fiat puluis,vel si velis elect. per tab. concinnabis.

Excellentissimus est puluis aduersus omnes pulmonum affectus, & ipsum etiam asthma, & spirandi difficultatem:efficax est præterea ad tussim inueteratam, & ipsam etiam phthisim,ac vlcera pulmonum.

Tragea antipleuritica.

℞. *Salis prunellæ(quem anodynum minerale vocant veri Chymici)drach.2.*
Pulu.Flor.papaueris rheadis
Coralli rubri ana drach.1.
Sacchari violati vnc.sem.

Reducantur in puluerem: dosis drach. 2. superbibendo parum aquæ papaueris rheadis,vel cardui benedicti. Singulare remedium ad pleurisim,cuius eximios effectus ipsis oculis multoties vidi.

Puluis ad omnes ventriculi affectus mirabilis.

℞. *Rad.Aronis præparatæ, vt docebitur,vnc.2.*
Pulu.Rad.Acori vulgi
Pimpinellæ ana vnc.1.
Oculorum cancri vnc.sem.
Cinnamomi drach.3.
Salis absynthij,
Et Iuniperi ana drach.1.
Sacchari rosati q.suff.

Conficiatur puluis gustui gratus.

Digitized by Google

CAVTIO.

Tanta est ventriculi affinitas & cõspiratio cum reliquis totius corporis partibus, vt ex eius vel minimo errore ceteræ particulæ statim in cõsensum trahantur, & ita infinita pro pemodum mala procreentur: hinc vitiorum ventriculi medela complectitur simul plurium aliorum affectuum medicationem. Occasionem horum, quæ dico, mihi præbet admiranda huius pulueris efficacia: qui licet paratu sit facilimus, nec ex numerosa ingredientium, aut aromatum multitudine præparetur: exhibetur tamen non tantum ad ventriculum corroborandum, cui propriè conuenit, sed etiam ad capitis affectus, ad hemicranias acutissimas, vertiginem melancholiam hypochondriacam, cachexiam, & similes affectus. Ad calculum quoque & febrem quartanam porrigitur: habet enim facultatem deoppilandi hepar, lienem & totum mesenterium, & dissoluendi, & liquefaciendi tartarum glutinosum, qui plurimorum morborum causa existit: cui negotio peculiariter inseruit sal pungens, & piperinum, quem Aronis radix, quæ huius medicamenti basis est, & fundamẽtum, acredine & mordacitate sua satis repræsentat. Id mihi communicatum fuit à D. BircKmanno Medico excellentissimo, cuius iam honorificam alibi mentionem fecimus. Is singulis annis parabat huius pulueris plus quam sexaginta, aut octuaginta libras; tanti eum faciebat ad medicinæ vsum, vt & eidem locum daret inter secreta sua medica, quorum summa abundantia is, tanquam vnus primariorum Medicorum sui sæculi, diffluebat.

Melanchol. Hypochond.

Pulu. D. BircKmani.

Præparatio radicis Aronis.

Colligenda est hæc radix, dum vix inter dumeta germinare incipit, ac antequam eius virtus in folia se dispergat, mundanda optimè, & lauanda: Postea in orbiculos dissecta infundatur cum vino albo, & maceretur in loco frigido per 24. horas: vino duobus digitis transuersis supernatante: enumeratis horis elapsis, effundatur vinum, & separetur per inclinationem: & rursus affundatur nouum vinum album, repetita adhuc maceratione eadem per 12. horas, vt nimia acrimonia & vis pungens eiusdem salis aronici mitigetur, quę aliàs tangentis manibus bullas, siue pustulas inducit, easque exulcerat. Sed in eo tamen acri sale latet vis illa dissoluens, quæ vero artificio inde eruenda est, hoc est adeò edulcanda est, vt amplius linguam non pungat acrius, ac ipsum piper, citra vllam exulcerationem: idque ex gustu facilè percipitur. Radix itaque post macerationem resiccetur ad ignem lentum in furno videlicet, in quo panificia modo cocta fuerint; dein reducatur in puluerem ad eundem vsum, vt supra.

Vt eximiæ huius radicis virtutes clarius patefiant, obiter tantum hic addo, ex ea mundata, & in rotulas, citra cultrum tamen ferreum, dissecta, & in vmbra resiccata, ne quid de sale eiusdem pereat, puluerem confici, qui verus domitor & expulsor est veneni arsenicalis cancri, si præsertim ipsi parum arsenici fixi admisceatur. De quo fusius dicetur in secunda sectione huius operis, vbi de ternis remediis tractabimus.

Tragea ad affectus hepatis.

℞. Coralli rubri præp.
Spodij
Spec. Diatragacanthi ana drach. 2.
Pulueris hepaticæ
Sem. Acetosæ

Per-

Portulacæ
Berberis ana drach. 1.
Croci martis optime præparati drach. 2. sem.
Croci ex oleo sulphuris purati, vt docebitur, scrup. 2.
Conseruę è rosis siccis, vel sacchari rosati q. libuerit.

Misce: fiat puluis: dosis drach. 1.

Hic puluis admirabilis est contra omnes obstructiones, imbecillitates & intemperies hepatis, cui pristinum robur reparat: singularis porrò aduersus omnes fluxus hepaticos, & dysentericos: nec vix vllum prætereà contra cachexias, hydropises, ictetos præstantius reperitur remedium: sumpto puluere, post horam bibendum est iusculum.

Nos infra capite de extractis docebimus quoque chymicas aliquot præparationes, inter quas dabimus tum croci martis, tum croci, olei acidi sulphuris, præparandi modum, nempe dictum oleum in puluerem & crocum conuertendi, qui verum crocum martis repræsentabit: at illius vires multo superabit interuallo.

Quemadmodum supra contra vertiginem facillimam pulueris ex stercore pauonis præparationem tradidimus: eodem modo quoque alios pulueres ex aliorum animalium excrementis præparandos hic in medium proferemus, qui pluribus diuersis affectibus erunt idonei & aptissimi. Hæc quidem remedia, quantumuis facili & simplici artificio, vel à quovis idiota parari queunt multo tamen certioribus & præstantioribus effectis sese produnt, in pluribus curandis morbis, quam varij illi pulueres aromatici, qui iuxta longas & tædiosas receptarum, vt vocant, descriptiones, scrupulosè nimis fabrefacti, in theculis deauratis ad pompam potius, quàm ad verum aliquem vsum adseruantur.

Tragea ad icterum.

Horum remediorum vnum paratur ex anserculi, qui veris tempore herbis pascitur, stercore seu excremento: hoc collectum, & in sole vel alio loco moderatè calido exsiccatum, puluerizandum est: de quo puluere exhibeatur drach. sem. vel drac. 1. si malum inueteratum fuerit, vel per se, vel cum vino albo. Non est morbus auriginosus, quin hoc medicamine perfectè eradicetur, & euellatur; idque in tertia vel quarta eiusdem exhibitione: huic pulueri addere poteris cinnamomi & sacchari ad libitum.

Ad idem.

Summum & certissimum ad eandem icteritiam medicamentum est pullorum gallinaceorum, vel gallinarum excrementum album, seorsim collectum: de cuius puluere mane exhibe drach. sem. & continuando 4. vel 5. matutinis mira percipies. Idem puluis sumitur ad calculi contritionem, & expulsionem, & vrinæ suppressionem.

CAVTIO.

Nullus hic miretur summos, nec incertos effectus, quos eiusmodi auium, aliorumque animalium excrementa, in prædictis morbis edomandis ostentant. Excrementa enim horum aereorum animalium, quorum natura est calidissima, tota sunt nitro sulphurea, cuiusmodi quoque est columbarum stercus, è quo copiosa nitri quantitas educitur, sicuti alibi notauimus. Vnde ennarrata hæc excrementa mirificam habent incidendi, attenuandi, & dissoluendi facultatem, viresque simplicium, quibus animalia illa nu-

triuntur, referuant, quæ in quintas quasi essentias, per digestionem, & concoctionem, in horum aereorum animalium ventribus conuertuntur: hinc tam efficaci operandi energia, ad plures & diuersos morbos exscindendos, excellunt. Camillus à Camillis, Medicus Genuensis celeberrimus, cuius anteà a nobis facta fuit mentio, asserebat, coturnicum helleboro vescentium (quod ipsis, vt quidam scribunt, in alimentum cedit) excrementa singulari proprietate quadam conferre epilepsijs, quod tamen ipse non expertus sum, sed hisce in medium allatis, tantum alijs politiori & exquisitiori ingenio præditis, occasionem prębere volo. vt natura & conditione singulorum alimentorum, quibus & Pauones & Anserculi & Gallinæ pascuntur & nutriuntur: philosophica & acuta meditatione penitius examinatis, & cognitis tantorum effectuum ab his excremẽtis productorum causam & rationem facilius comprehendant.

Tragea splenetica.

Rec. Pulueris rad. aronis, vt supra, præparatæ, vnc. sem.
Carpobalsami
Xylobalsami
Zedoariæ ana dra. 1.
Pulu. Florum genistæ
Sem. Nasturtij
Erucæ
Cardui benedicti
Fœniculi
Anisi ana dra. 1. sem.
Garyophyllorum
Zingiberis
Cubebarum ana drac. sem.
Cinnamomi drach. 1.
Salis fraxini
Tamarisci
Ceterach ana scrup. 4.
Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce: fiat puluis. Dosis duo cochlearia argentea, conducit ad obstructiones, & scirrhosas durities lienis, & ceteros affectus inde promanantes.

Tragea antinephritica, & ad colicam passionem.

Rec. Tunicæ interioris ventriculi gallinæ, & stercoris albi eiusdem ana vnc. sem.
Pulueris pelliculæ interioris, quæ in putaminibus ouorum reperitur drach. 2. sem.
Herniariæ
Cinamomi ana scrup. 4.
Nucleorũ mespillorũ drac. 2.
Sem. Anisi
Fœniculi ana drach. 1.

Reducantur in puluerem tenuissimũ, & misceãtur: dosis dr. sem. vel drac. 1. ad summum cum vino albo.

Certiores & multò efficaciores huius pulueris effectus percipies in atterendo & expellendo calculo, ijs quos alij plures de milio solis simpl. speciebus electuarij lithontribon Iustini, de cicadis, de lepore combusto, & similes vulgares ad calculum comminuendum vsurpari prodere solent. Nos descripsimus quidem alibi, in consilio nostro de calculo varios pulueres antinephriticos; sed præcedẽnti huic præ alijs tribuimus præstantiæ palmam.

Tragica hysterica.

Rec. Cassiæ ligneæ
Calami aromatici ana vnc. sem.
Sem. Agni casti.

Pastinacæ
Rutæ
Pæoniæ
Anisi
Fœniculi ana drach. a.
Cardamomi
Macis
Cinnamomi
Garyophyllorum ana drach. 1
Fæculæ bryoniæ drac. 1. sem.
Sacchari anthosati ad pondus omnium.

Misce: fiat puluis. Dosis dr. 1. sem. Prodest albo mulierum fluori, & vteri suffocationi.

Solum semen pastinacæ domesticæ exsiccatum puluerizatum, & ad drach. sem. cum pauco vino, vel quadam aqua congrua hysterica, exhibitum, peculiare quoque est & specificum medicamentum ad eandem vteri suffocationem.

Tragea granorum Actes ad dysenteriam.

Exprimatur succus baccarũ sambuci maturatum, tempore videlicet autumni. Ex quo succo & farina secalina, conficiatur pasta, siue massa optimè elaborata, ex qua formentur exigui panes, qui in furno ad biscocti duritiem coquantur, adeo, vt in puluerem tenuissimum redigi queant: qui puluis cum eodem succo iterum imbibatur, omniaque denuo reducantur in pastam, quę in biscocti forma coquatur in furno; idque tertio repetatur. Postremò omnibus probe coctis, & resiccatis fiat puluis subtilissimus, qui longissimo tempore adseruabitur: Specificum est arcanum aduersus dysenterias. De eo accipe drach. 1. & nucis moschatæ tantundem, mixtis simul omnibus cum ouo parum cocto incorporentur: & sic omnia sorbenda exhibeantur, vel misceantur cum aqua nostræ dysentericæ supra descriptæ suff. quantitate, & propinentur.

Hoc remedium appellamus trageam granorum actes, quo nomine vocabat is, qui id nobis communicauit; nempe D. Volffius vir doctissimus, inclytæ Academiæ Marpurgẽsis Professor celeberrimus, & illustrissimi Principis Landgrauij Hassiæ Medicus ordinarius, cui, sicut & alijs duob. eiusdem collegis, D. nimirum Molano, & D. Hartmanno viris celeberrimis & Medicis quoque ordinarijs, eiusdem illustrissimi Principis, adhuc alia plura medica secreta, rara & præclara accepta ferimus; quorum auctoritate huic operi nostro maiorem gratiam & ornamentum conciliare voluimus, idque ob summam illorum erga me beneuolentiam & singularem fraternamque vicissim meum erga eos dem affectum.

Tragea ad bronchocelem.

Rec. Spongiarum, vel excrescentiarum spongiosarũ, quales in cynosbatis nasci solent vnc. 2.

Hæ spongiæ simul reducantur in cineres, vt artis est.

Rec. Cinerum harum spongiarũ vnc. 1.
Cinerum chartæ leucophea cõbustæ drach. 2.
Cinnamomi vnc. sem.
Coralli rubri puluerizati drach. 1. sem.

Misce omnia inuicem, & fiat puluis. Certissimum & præstantissimũ est remedium ad bronchocelem, & licet hoc malum commune sit tantum certorum locorum incolis, vt Morianis in montibus Sabaudiæ habitantibus: nihilominus tamen & plures alibi reperiuntur, puellæ præsertim, quas, molestus ille gutturis tumor plane deformes *Gutturis tumor.* red-

reddit:quibus hoc solo remedio, tanquam optimè comprobato, indubiè subueniri potest: vnde illud nolui, publicæ vtilitatis ergo, reticere.

Modus vtendi est, vt enarratum puluerem ad vnc.j. sem. vel vnc.2. vel amplius, si velis, iniicias in lagenam, vino albo repletam, & ad dies duos vel tres maceres, antequam eo vtaris. Eligat autem æger tempus plenilunij, & quando luna decrescere incipit, de dicto vino bibat vnc.2. vel tres, singulis matutinis continuando, donec luna amplius non decrescat, sed crescere incipiat. Vbi desistendum, vsque ad alterum plenilunium, & luna decrescente vini istius vsus iterum per 15. dies repetendus est, si fortè prima vice non integrè curatus esset. Et sicut luna decrescit, ita tumor paulatim de die in diem imminuetur, & absumetur.

Puluis ad omnes herniæ species, & ipsam enterocelem.

℞ *Pulu. rad. consolidæ maioris vnc. sem.*
Pulueris herniariæ vnc. 1.
Pulu. Spongiarum cynosbatis adnascentium drach. 3.
Essentiæ corallij
Essentiæ perlarum ana drac. 2 sem.
Magisterij lapidis hæmatitis scrup. 4.
Spodij
Terræ sigillatæ ana drach. 2.
Cinnamomi
Fœniculi dulcis ana drach. i.
Sacchari rosati ad lubitum, fiat puluis.

De quo vtatur herniosus manè ad plusculos dies: non neglectis interim perpetuis & commodis ligamentis, ac præsertim balsamo di a Kibric. nostro, summè igneo exsiccante, ac partes membranosas præhumidas & relaxatas contrahente.

CAVTIO.

Hoc puluere multis experimentis comprobato, graues admodum herniç sępenumerò sanatę sunt. Communicatus est mihi a D. Genaudio viro celeberrimo, & Medico Ducis Sabaudiæ primario. Herniaria, quæ præcipuis huius pulueris ingredientibus annumeratur, non citra rationem ita appellata fuit: eximios enim & singulares effectus in hisce abigendis malis prodit. Idem Genaudius cum cibo quoque offerebat eiusdem herniariæ puluerem, ipsiq; pani admisceant. Eadem herba conducit etiam ad calculum.

Possemus quidem in Pharmacopœæ nostræ decorationem, huius generis plura hic introducere remedia, sed beneuolus lector contentus erit his hactenus enarratis trageis, siue pulueribus roborantibus, & ad plures affectus comparatis, quos priscorum confectionum aromaticarum catalogo annexos æqui bonique consulet.

Vt enumerati pulueres aromatici necnon alij, gustui fiant gratiores, in electuaria solida, vel tabellas, vt vocant, effinguntur: idq; cum sacchara in aqua aliqua conueniente prius dissoluto & perfectè cocto, cuius octo vel decem vnciis, additur vncia vna pulueris, omnia simul decoquãdo & commiscendo, vt artis est. Eodem modo parantur tabellæ diatriasantali, aromatici rosati, & reliquæ huius generis omnes, quæ iisdem medendi scopis, quibus earundem confectiones siue pulueres, inseruiunt.

Ex iisdem pulueribus formantur quoque varij generis trochisci, vti appellantur, diuersis curationum indicationibus apti.

Ex

Ex puluoribus purgatiuis, de quibus supra nobis sermo fuit, finguntur trochisci alhandal, de rhabarbaro, de agarico, & similes alij.

Ex confectionibus roborantibus etiam varij trochisci, pro variis intentionibus curatiuis, quibus illæ, inseruiunt, componuntur.

Horum alii dicuntur ἐπιστυπτικοὶ id est, adstringentes, vt sunt trochisci

De spodio
De terra sigillata
De Karabe
Ranich.

Alijs corroborãt partes nobiles: vt caput roborant trochisci de gallia moschata.

Pectus, trochisci bechici albi, & nigri.

Ventriculum plus æquo calidum, trochisci de camphora & diarrhodon.

Fiunt præterea ex iis confectionibus, quas visceribus deoppilandis aptas diximus, trochisci, qui iisdem, vsibus adaptantur quique Græcis appellantur ἐκφρακτικοὶ.

Ad hepatis obstructionem idonei sunt trochisci.

De Rhabarbaro
De Absynthio
De Eupatorio
De Lacca.

Ad lienis, trochisci de capparibus.

Adrenum verò oppilationẽ conferunt trochisci de halicacabo.

Vterum peculiariter spectant trochisci de myrrha.

Horum alij plures occurrũt, sed præcipuos, qui maximè in vsu sunt, hic enumerasse sufficit: qui plures volet, videat sect. 8. Antidotarii Mesuæi.

De conditis, opiatis, & conseruis.

CAP. XXI.

VOcabulum conditi duplici significatione in medicina accipitur, angusta videlicet, & lata. In prima significatione denotat compositionem quandam, ex speciebus siue pulueribus roborantibus, & conseruis, affectibus, quos edomare voles, congruis pararam: idque in forma pulueris grumosi, qui cochleari argenteo porrigitur: huncque Medici moderni propriè dicunt conditum.

In altera verò lata & generali significatione sumitur pro quouis remedio, quod sacchato, vel melle conditur, siue sint fructus, siue radices, aut flores, vt gustum acquirant suauiorem, & conseruationi diuturniori aptiores fiant. Vnde & ipsæ conseruæ hac ratione inter condita annumerantur: De his vide Mesuæum sect. 1. sui Antidotarij.

Opiatæ eodem modo componuntur ex dictis conseruis, & diuersis pulueribus, qui varijs indicationũ scopis, Medico propositis, accommodantur: sed illarum consistentia quodammodo mollior est: ob quam causam ipsis aliquot adduntur syrupi. Cum autem horum amborum remediorum bases existant pulueres & conseruæ. & iam supra de omnis generis speciebus, seu confectionibus abundè satis à nobis tractatum sit: superest, vt tantùm de conseruis dicamus, quas, quia pauca in ijs reformanda nobis desiderari videtur, breuissimè perstringemus.

Inter conseruas igitur ad partes corroborandas, & tollendas morbi malas qualitates, aliæ sunt cephalicę seu capitales, ad cerebrum, aliæ thoracicæ, siue pectorales, aliæ ad cor, ventriculum, iecur, & alias partes nobiles destinatæ. *Conseruarum differentia.*

Capitales sunt, conseruæ rosmarini,

rini,lauendulæ, calendulæ, maioranæ,melissę, primulę veris, pœonię, lilij conuall.tiliæ arboris,euphragiæ, betonicæ,saluiæ.

Harum aliæ specificæ sunt ad apoplexiam,vt conseruæ lauendulæ, saluiæ,rosmarini:aliæ ad paralysim, vt conser.florum calendulæ: & aliæ ad epilepsiam,vt conser.flor.tiliæ arboris,lilii conuall.pœoniæ, euphragiæ quæ(puta conser. euphragiæ) peculiariter prodesto oculorũ affectibus.

Thoracicæ sunt, conser. rad. & flor. tussilaginis, roris solis, enulæ campanæ,hyssopi,flor.violar.capillorum veneris, papaueris rheadis: quarum aliæ conueniunt calidis pectoris affectibus,aliæ frigidis.

Cordiales sunt, conseruæ florum borraginis,buglossæ,acetosæ,rad.angelicæ,& corticum citri.

Stomachicæ sunt conseruæ rad.acori, arantiorum,menthæ,diacydoninum ,siue citonia condita: quarũ aliæ corroborant eundem ventriculum à cruditatibus aut causis frigidis debilitatum:aliæ eius tollunt intemperiem calidam:& vel minimus Pharmacopœæ tyro harum nouit differentias, ita vt non opus sit diutius in ijdem immorari.

Conseruæ florum cichorii,berberis,ribes, rosarum rubrarum hepati in primis succurrunt.

Conseruæ de ceterach lieni conferunt.

Conserua symphyti maioris singulari proprietate renum vlceribus prodest:in genere verò omnis generis immoderatas fluxiones siue sanguinis, siue aliorum humorum sistit & cohibet.

Enarratarum conseruarum præparationes non vsque adeò magni momenti sunt vt de iis plura dicere necesse sit.

In capitis huius decorationem aliquot tantum conseruarum præparandarum formulas adiiciemus,quæ nõ tam tritæ & vulgares sunt: ac describemus insuper compositiones quasdam ad præcipuos, & grauissimos corporis affectus accommodandas,quibus benignus lector iucunde & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conseruas quorundam florum,radicum,& fructuum,ad quarum normã alias plures licebit componere.

Prima conseruarum præparatio, in Germaniæ quibusdam locis tantum,nec vbique vsitata est. Comparandum primò est vitrum,conseruis adseruandis aptum,capax,& amplũ in quo fiat stratum ex saccharo puluerato ad digiti transuersi altitudinem: huic superspergantur flores, qualescunque condire volueris, ad eiusdem mensuræ quantitatem: oportet, autem flores colligere, tunc cum à Solis radijs illuminati omni rore & superflua humiditate uacant dein huic florum strato superinicia tur nouum saccharum, & adhuc alii flores:& ita fiant S.S.S. vltimumque stratum ex saccharo conficiatur. Vitrum corio, vel membrana crassiuscula optimè clausum ex ponatur in æstate feruentissimo Solis ardori per tres septimanas, vel vnum mensem, quo tẽporis spatio materia diutiuscu la reddetur,& optimè condietur diu que reseruabitur. *Alius modus melior.*

Sic quoque conseruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus: ex rosis pallidis, violis, floribus persicæ arboris, floribus centaurij, & hyperici, & prunorum siluestrium:quæ purgabunt, & infantibus,alijsque qui à potionibus medicis plerumque abhorrent,commodè exhibebuntur.

Altera conseruarum pręparatio, quæ non gregaria est, aut communis,& in qua flores non solum integri permanent,sed suos insuper colores,odores & sapores totos conseruant, (res sanè perquàm eximia & elegans)fit vt sequitur. *Modus faciendi conseruas.*

Accipe florum, (quoscunque ad conseruas parandas volueris) optimè mundatorum, & exsiccatorum

vnc.4.

vnc.4. misce cum facchari calidi, & ad perfectionem decocti (ficut deco qui folet faccharum rofatum) lib. 1. idem faccharum cum admixtis floribus denuò bulliat ad ignem, donec perfectè coctum apparuerit: cuius perfectionis fignum eft, dum eiectum cum fpatula, bracteas quafdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne remoueatur, rotula continuò commouendo, donec in puluerem reducatur faccharum, & additi flores ab eo feparabiles, & nihilominus in conferuam conditi exiftant, integros adhuc conferuantes fuos colores, odores & fapores. Hæc eft altera conferuarum omnium florum præparatio, quæ, prout ex faporis, qua fruuntur, bonitate facilè colligitur, ceteris vulgaribus longe præftantior eft, ex fimplici contufione & mixtione præparatis.

Fit autem hoc modo:

℞. *Florum felectorum, mundatorum & contuforum lib.* 1.
Sacchari triti lib. 2.

Omnibus fimul contufis & mixtis, fiat conferua.

Vfurpamus ad condiendos fructus, & radices aliam viam & methodum: Sed ex elegantioribus, & ad medicum vfum præftantioribus, & vnam atque alteram tantùm in medium proferemus formulam: ne gulę potius gratificandæ, quam medicinæ amplificandæ gratia, huiufcemodi cupediarum delicias hic intro duxiffe videamur: quæ magis mulier culis, quam pharmacopœis tractandæ conueniunt, nec quicquam nifi vulgatius & commune fufcipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia, & arantia: & ex radicibus, radicem angelicæ: idque ob fingularem horum omniũ virtutem & preftantiam, qua ad varios vfus excellunt; ad medicinam quippe fummopere laudantur, cum ex iis pharmaca ad cordis aliarumque partium corroborationem, & peftis præferuationem componantur.

Accipiatur igitur vnum atque alterum malum citrium, fummè flauum, de cuius cortice, qui omnium maximè fulphureus, odoratus, & cordialis exiftit, fcalpro apto deradatur omne flauum in eius fuperficie; quantitas rafuræ ex quolibet malo citrio (etiam fatis magno) collectæ, erit ad fummum vnc. fem.

Hæc rafura vt fubtilior & delicatior euadat, optimè contundenda eft in mortario marmoreo, adeò vt planè fiat impalpabilis: imò fi ita videbitur, inftar ipfius caffiæ per cribrum tranfmittatur.

Sacchari lib. vna pauca aqua rofarum diffoluti inftar facchari rofati, hoc eft, ad perfectionem coquatur, in quo fic benè cocto mifce rafuræ prædictæ citri vnc. 1. faccharum adhuc parum bulliat, rafuram cum eodem optimè permifcendo, dein ef fundantur omnia, vt in conferua rofar. è ficcis fieri folet, & fic erit conferua citri, fuauiffimi, & iucundiffimi faporis.

Hæc eft prima illa methodus conficiendi conferuas ex citriis, limoniis, & arantiis, hoc eft, ex eorundem corticum rafuris. Rafura arantiorum amarior quodammodo eft ceteris, vnde per diem vnum atque alterum maceranda eft in vino albo: dein linteolis optimè extergenda: ad cuius vnciam vnam adiiciatur facchari perfectè decocti, vt fupra, libra vna. *Conser. ex citriis, limoniis, &c.*

Reliqua corticum pars carnofior fuccis fine medullis interioribus feparatis, (feparantur autem facili momento) bulliat in aqua vel fola, vel pauco vino albo permixta, per horam, vnam atque alteram, donec ex tactu, molliffima & probè cocta iudicetur: dein feparata aqua, cortices hi, quorum fuperflua

Y humi-

humiditas linteolis exquisite extersa fuerit, in mortario marmoreo contũdantur, & per setaceum traijciantur. Ad libram vnam sacchari ad perfectionem decocti adiice quatuor vncias pastæ horum corticum: omnia simul optimè mixta & contusa coquãtur ad ignem lentum, donec pasta vasculo æneo non amplius adhærescat: dein supra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, si velis, tabellas, aut rotulas in forma biscocti. Hoc conditum est singulare cordiale, nec tanto calore præditum est, ac illud alterum de rasura eorundem fructuum.

Vt eiusmodi conseruæ gustui gratiores, magis cordiales, & medicamentosæ fiant, ad enumeratæ vtriusque pastæ vnciam vnam addatur cinnamomi optime puluerizati drach. 1. moschi gr. XII. ambræ gr. 8. pastæ insuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adijciantur adhuc olei anisi guttulæ decem vel duodecim, olei garyophyllorum guttulæ quatuor. Et sic habebis conseruam, & palato gratissimam, & ad cor, aliasque nobiles partes corroborandas vtilissimã. Eadem quoque contra pestem est optimum præseruatiuum, si singulis matutinis, antequam domo exeas, parũm de ea sumas.

Rad. condit. Ad radicum condituram, eadem ferè methodo progrediendum est. Verbi gratia: Accipe rad. angelicæ, quãtum voles: coquatur in aqua, donec optimè contundi & in pastam redigi possit, huius pastæ per setaceum traiectæ vncijs duabus adde

Confectionis alkermes drac. 2.
Confect. de hyacintho drach. 1.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. ana drach sem.
Pulueris lapidis bezoardici veri. scrup. 1.
Ambræ gr. 12.

Omnia simul mista, & in sacchari cum pauca aqua cinnamomi dissoluti, & ad perfectionẽ cocti vnc. 10. vel 12. iniecta denuò coquantur, donec pasta non amplius adhæreat vasculo æneo, quam supra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum, effundes, redigesque in eam, quam volueris, formam. Ad pestem excellens præseruatiuum: de quo singulis matutinis vnius drachmæ pondere intrò assumendum est: sed hæc medicina diuitibus assign atur. Solam etiã si velis, & simplicem radicem angelicam coques, & in pastam reductam condies eadem sacchari proportione, qua supra in conseruis fructuum, seruata. Ad eundem quoque modũ Zeodaria sola condiri potest. Et huiusmodi condita ad pestem pauperibus inseruient. *Præseruatiuũ contra pestem singulare.*

Ad enarratarum conseruarũ normam multas alias componere licebit, ad diuersos corporis affectus, pro vario puluerum & cordialium rerum additarum discrimine.

Quoniam autem conseruas bases & fundamenta esse diximus remediorum, quæ vulgo dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis singulorum, opiatę ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem, aptissimorum formulã annectemus.

Opiata capitalis.

℞. Conseru. flor. anthos
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana vnc. ß.
Confect. anacardinæ
Diacastorei
Diacori ana drach. sem.
Spec. Diamoschi dulcis
Diambræ ana scrup. 1.

Cum syrupo conseruæ citrij fiat opiata: de qua capiẽdum ad molem nucis auellanæ.

Ad

Digitized by Google

Ad epilepsiam, addenda sunt, conserua pœoniæ, viscum quernum, vngula alces, sal cranij humani, & similia huic malo specifica. Sic ad varias indicationes curatiuas, varianda sunt ea, quæ adduntur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor, adijciendã sunt cordialia, ad stomachum stomachica, ad hepar hepatica, & sic de ceteris idem esto iudicium: addendo simul parum syrupi, vt remedium formam electuarij liquidi, opiatæ dicti, acquirat. Eodem modo conditum parabitur, miscendo nimirum, et crasso modo contundendo conseruas cum pulueribus, & confectionibus cordialibus, sicut ex seq. formula patefiet.

Conditum ad cordis roborationem.

Recip. Conseruarum corticis citrij, vt supra conditi vnc. 1.
Conser. Flor buglossæ
Violarum ana. ʒ sem.
Confect. Alkermes drac. 1. sem.
Confect. Liberantis
Cordialis
Elect. De gemmis ana dra. sem.
Spec. Aromat rof.
Dianthos ana scrup. 1.
Corallij præparati
Margaritarum præparat. ana drach. 1.
Offis de corde cerui
Vnicornu ana scrup. 1.
Lapidis bezoardici scrupul. sem.
Ambr. gr. 10.
Aliquot auri folia

Contundantur omnia; misceantur. & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari: Conducit ad omnes lipothymias, cordis deliquia, febres pestilentes, & ipsam pestem. Ad eundem modum poterunt infinita alia ad plurimas medendi intentiones concinnari.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbo curandos, necnon ad pestem conducentibus.

CAP. XXII.

Antidoti vocabulum Græcum est, & perquam generale; idemque significat, quod apud Latinos Electuaria, quasi dicas selectiora & præstantiora remedia, quib. conseruatur valetudo prospera, & depellitur aduersa.

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia, & confectiones, siue trageę aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus: nunc ergo dicendum tantum restat de ijs, quæ in consistentia molli, ad diuersos vsus sunt accommodata.

Huiusmodi antidotorũ, in genere sic dictarum, numero continentur

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoschum dulce, & amarum
Diacorum
Elect. Diapæoniæ

Quas generatim frigidis tantum cereb. affectibus conuenire dicimus. Nimis enim longum foret, ac nullius ferè commodi, omnium proprietates, quæ ipsis attribuuntur, sigillatim enumerare, quandoquidem earundem vsus non sit adeo frequens in plerisque officinis.

Ad pectus confert electuarium resumptiuum.

Ad cordis corroborationem summè commendantur.

Confectio de hyacintho
Confectio alkermes

quę vbiq; maxime in vsu esse solent.
Ad ventriculum

Electuarium ex citro Mes.

quod calefacit stomachum. Ad eundem refrigerandum conducit.

Diacitonium, itemque
Miua citoniorum

Ad hepatis oppilationem, frigidam que eius intemperiem, & ad icterum prædicantur.

Diacostum
Diamorusia
Confectio rauedseni

Ad obstructionem, & duritię lienis, aliaq; eiusdem vitia valent

Elect. è scoria ferri
Diacapparis
Triophyllon Nicolai.

Ad hystericas affectiones, & ad calefaciendum præsertim vterum, efficacia sunt

Elect. Ducis,
& ex asa

Ad partes genitales, & copiosi seminis fœcunditatem, valde laudantur.

Diasatyrion Nicolai
Et Diasatyrion Mesuęi

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas, prodest Tryphera magna, specifica inprimis malis mulieribus à frigiditate natis colorem præterea corporis floridum, elegantem & delicatum efficit: vnde etiam nomen Trypheræ, hoc est, delicatæ obtinuit. Alui quoque & mensium fluores immodicos sistit.

Tryphera maior Phenonis Mesuæ, ventriculum, hepar, ceterasque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Sarracenica Mes. coctionem ventriculi suo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos absumit, flatusque dissipat.

Omnibus inflammationibus opitulatur Tryphera Persica. Io. Damasceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis, & ventriculi intemperiem, & morbis omnibus ex humorum vstione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos sistit Diacodion Mesuæi.

Dysentericis, & lientericis fluxibus succurrunt, & medetur Mychleta Nicolai, & Diacodiom Actuarij.

Ad flatus omnes discutiendos, & colicos dolores sedandos, prodest electuarium de baccis lauri.

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores, confert Elect. Iustini. Ducis lithontribon, elec. de cicadis Manilij de lepore combusto Montani, nephrocatharticum Nicolai

Elect. Guidonis, quod alij electuarium contra pestem vocant.

Elect. contra pestem Ferdinandi Imperatoris.

Elect. de ouo Maxim. 1. Imperatoris

Diascordium Hieron. Fracastorei.

Hæc quatuor enumeratata remedia sunt singularia contra pestem, tam præseruatiua, quam curatiua, eademque ab infantibus & prægnantibus, quæ aliàs à theriacæ vsu arcentur, tutò, extraque periculi aleam, intus assumi possunt.

Sed satis erit nobis, in capitis huius ornamentum quædam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus, & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauissimis earundem affectibus, quibus infestari solent, specificæ sint.

Cum autem, inter cetera mala, quæ corpus humanum exagitant, nullum existat grauius peste, humano generi tanquam in singularem pœnam à Deo immissa, cuius horrenda sæuitia hoc ipso anno, (dum

in

in manibus elaborandum hoc præsens opus aggrediebar,) nec pepercit, & amplissimæ & populosissimæ vrbi nostræ Parisiensi: ad Antidota quædam huc inserenda me accingã ad huius tam immanissimi mali, tũ præcautionem, tum sanationem vtilissima, quæ partim nostro labore inuenta, partim nobis aliundè à doctissimis quibusdam viris communicata, certissimis experimentis cõprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

Recip. Extracti cephalici maioris vnc. 2.
Magisterij cranij humani drac. 1. sem.
Salis cranij drach. 2.
Essentiæ castorei scrup. 4.
Spec. Diambræ
Diamoschi dulcis ana drac. 1.
Ol. Garyophyllorum,
Nucis moschatæ, chymicè extractorum ana gutt. 10.
Syr. Conseruæ citri q. s.

Vt fiat antidotus, vel electuarium mollis consistentiæ: dosis scrup. 1. Formabis inde, si voles, exiguam pilulam: aut de ea parum dissolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus est, congruente. Hæc antidotus iuuat in primis ad omnes cerebri affectiones, eiusque substantiã, facultatem animalem mirificè corroborat: prodest apoplexiis, paralysibus, epilepsiis, vertiginibus, fumosque vaporosos, qui in sublimi cerebri regione suspensi, somnolentiam, torporem, & stupiditatem plerumque inducunt, dispellit & discutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit; ad aurium tinnitum, & surditatem confert: & humores lentos ac crassos tanquam horum malorum causas antecedentes extenuat & dissipat: sed generalium tamen vsus semper præmitti debet.

CAVTIO.

At nouam hanc formularum præscriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magisteriis, & essentiis sumit initium, fortè quis mirabitur, & in eruendo horum verborum sensu, Oedypo opus esse contendet. Cui vt satisfiat, paulo post dabimus eorundem remediorum amplas & perspicuas descriptiones, & describemus ca. de extractis magisterium cranii humani, & essentiam castorei & cap. de salibus præparationem salis cranii. Ne tamen quemquam forsan offendat quãtulacunque laboris molestia, hic compositionem extracti huius maioris delineare æquum esse duximus, vt, postquam, sicut hic præcipua capitalia, & ea, quæ cerebri affectibus grauissimis sunt specifica, & appropriata, non omissa esse constiterit, simile fiat iudicium de ceteris extractis, paulo post describendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus cõfirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbisque & symptomatis indè contractis edomandis, accommodabimus.

Extractum igitur cephalicum maius præparatur.

Cum rad. acori
Pæoniæ
Visco querno
Ligno aloes
Baccis iuniperi
Sem. pæoniæ
Cinnamomo
Garyophyllis

Ex quibus omnibus contusis & inuicem mixtis fit extractum, vt docebimus. Item extractum ex aromatibus elicitur, nempe ex

Ma-

Digitized by Google

Macis
Nuce moschata,
Cardamomo, &
Fructibus anacardorum,
necnon ex floribus
Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stæchados Arab.
Flor. lilij conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Ex triplici horum extractorum seorsum præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnum maius: hoc est, ex his omnibus elicitur, vna vera, & essentialis agendi operandique virtus, quæ, tanquam nucleus, cortice suo longè præstantior & nobilior existit: sicut quilibet, nisi fortè ingenij stupiditas & crassities obstet, facilè colligere potest, ex quo maiore extracto, additis magisterijs, essentijs, & alijs remedijs commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in sui compositionem recipit tantum extracta herbarum, & florum melissę, betonicę pęoniæ, saluiæ, rosmarini; & extracta quorundam seminum & aromatum cephalicorum: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laboriosi est artificij: nec ad tot tantosque cerebri affectus est efficax, ac altera illa antidotus maior: velut statim ex diuersa vtriusq; compositione elucescet. Hinc in illis idem æque statuimus discrimen obseruandum, ac in ceteris minoribus: quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquisitis artis ritibus, nec tot impensis, nec etiam tam longo temporis spatio opus est, ac in maioribus istis, quas ditioribus tantum dicatas volumus: sicut minores tenuioris fortunæ hominibus: quod tantum obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, essentiarum, magisteriorum, & salium, ex quibus antidota nostra componimus, ad calcem huius primi Pharmacopœæ nostræ libri, vti modò dictum est, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum est, antidotos eiusmodi diuturnę adseruationi præ reliquis vulgaribus, longè aptiores esse. Sequitur nunc descriptio, siue formula antidoti nostrę cephalicæ minoris.

Antidotus cephalica minor pro gregarijs.

℞ *Extr. minoris cephalici ℥. ß.*
Diacori
Confect. anacardinæ an. dr. 2.
Ol. de nuce moschata scrup. 1.

Misce: dosis drac. sem. vel drac. j. manè.

Cerebrum nubilum serenat, omnibusque frigidis ipsius affectibus conducit: totam massam sanguinis, spiritusque, prę sertim animales reddit puriores & tenuiores: inde ad restaurandos omnes sensus, tam internos, quàm externos, ac memoriam prę sertim, mirificè confert.

Antidotus thoracica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti maioris thoracici vnc. 3.*
Extracti pulmonum Vulpis, & Leporis inuicem præparati vnc. 1.

Butyri

Butyri, seu lactis sulphuris vnc.sem.
Rubini sulphuris terebinthinati drach.1.
Syrupi hederæ terrestris q.suff.

Fiat antidotus:dosis scrup.j.

Præparationem extracti nostri maioris thoracici, necnon extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri item, siue lactis sulphuris, eiusdemque balsami siue rubini, infrà descriptam reperies: præparantur diuersis operationum methodis: omnia tamen & singula maximè opportuna, & specifica sunt deploratis pulmonum affectibus, vt sunt phthisis, empyema, asthma, dispnœa, & orthopnœa: in quibus desparatis, & ferè incurabilibus morbis extirpandis mira præstabit antidotus nostra maior.

Antidotus thoracica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti minoris thoracici vnc.2.*
Flor. Sulphuris optimè præparatorum drach.2.
Spec. Diaireos simpl. drach.1.
Spec. diatragacanthi frigid. drach.i.sem.
Pulmonis vulpis vulgari modo præparati
Elect. resumptiui,
& Diapapaueris ana scru.4. cum syrupo violato: fiat Antidotus.

Dosis drach.i.sem.vel drach.2.

Valet etiam aduersus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharsim conciliandam: semper prodest tussiculosis, & purulenta extussientibus mirificè succurrit: itemque extenuatis, & hecticis: defluxiones etiam sistit & somnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

Recip. Extracti cardiaci maioris vnc.3.
Magisterij corallorum
Magisterij hyacinthorum ana drach.2.
Essentiæ fructuum anacard. vnc.sem.
Essentiæ croci scrup.2.
Essentiæ camphoræ scrup.1.
Lapidis bezoardici veri
Vnicornu ana drach.i.
Ambræ griseæ drach.sem.
Ol. corticis citrij,
& cinnamomi chymicè extractorum, ana gutt.12.
Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q.s. vt fiat antidotus: dosis scrup.i.

Admirabilis est huius antidoti efficacia aduersus omnes cordis effectus, syncopes, lipothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: estque præstantissima medicina tam ad præseruationem, quam ad curationem pestis, siue interius assumpta, siue exterius in forma epithematis cordi apposita: dissoluendo vnam atque alteram drachmam huius antidoti, in quadam aqua theriacali aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregarijs.

Recip. Extracti minoris cardiaci vnc.3.
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes ana drac.3.
Elect. de gemmis

& Dia-

& Dianthos ana drach.2.
Diambræ
Diamoschi dulcis ana drac.1.
Margaritarum præparatarũ,
Corallorum præparatorum,
Ossis de corde cerui ana drach. 1.sem.
Trochiscorũ diarrhodon, & de Camphora ana drach.sem.
Syrupi conseruæ citri q.s.

Et fiat antidotus: dosis drach. j. sem. vel drach.2.

Vtilis est ad eosdem cordis affectus, sed virtutem tam potentem & efficacem non habet, vt prior.

Antidotus stomachica maior pro ditioribus.

Recip. Extracti stomachici maioris vnc.2.
Extracti tunicarum interiorum ventriculi gallinę
Extracti baccarum iuniperi, & myrobalanorum omnium ana vnc.sem.
Rosatæ nouellæ vnc.i.
Olei è nuce moschata chymice extracti drach.sem.
Oleorum garyophyllorum,
Et corticum citri, chymicè etiam extractorũ ana scr.i.
cum syrupo corallorum.

Fiat antidotus: dosis drach.sem.

Omnibus stomachi vitiis, & imbecillitatibus opitulatur, eumq; corroborat aduersus vomitum. & omnẽ intemperiem frigidam, à pituitosis & mucilaginosis humoribus, tunicis eius inhærentibus, ortam: inde cruditates tollit, flatus & ventos dissipat, & vna eademque opera ciborum concoctionem mirificè iuuat.

Antidotus stomachica minor pro gregarijs.

℞. Extracti stomachici minoris vnc.2.
Spec. Aromatici rosati drach.2
Elect. Diagalangæ
Dianisi
Diacinnamomi ana drach. 2. sem.
Ambræ griseæ scrup.1.
Cum syrupo cons. citri, vel de mentha: fiat antidotus.

Dosis drach.i. vel drach.j.sem.

Præstans quoque est ad omnes ventriculi affectus, à frigida causa productos.

Si roboratione & adstrictione simul opus est, sicut vsus in diarrhæis postulat: adijcies miuę cotoneorum, electuarij de sorbis, & de baccis myrthi, quantum voles.

Antidotus hepatica maior pro ditioribus.

Recip. Extracti hepatici maioris vnc.3.
Extracti santalorum omnium drach.6.
Extracti chelidoniæ drac.sem.
Extracti hepatis vituli vnc.i.
Arcani tartari drach.2.sem.
Magisterij corallorum drach. 2.
Olei sulphuris in crocum conuersi, vt docebitur, drach.i.
Olei martis drach.i.
Syrupi corallorum q.suff.
Syrupi corallorum q.suff.

Vt fiat antidotus: dosis scrup. j. per se vel cum iulaculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Hermetici nobis veniam dabũt, quod ipsorum arcanis, & magisteriis, ad Dogmaticorum Pharmacopœam expoliendam & illustrandã, vtamur, huc me impellit aliorum remediorum inopia: quandoquidem hoc non præstantius occurrat medicamentum ad corroborandum hepar, & facultatem naturalem, quam instaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues sunt ad hydropisim, (vtpote dũ sanguifica eius vis vitiata, serosos tã tum generat humores, vnde istius mali scaturigo & fons promanat) præsentissimum inde auxilium, & leuamen percipiant, sicut & omnes cachectici, & icterici. Idem remedium specifica sua proprietate iecur quoque liberat ab humorum infarctu: omnibusque prodest dysenterijs, lienteriis, & fluxibus hepaticis: eius quoque efficacia summa, nullo satis encomio potest prædicari, vti abunde id testabuntur suspiciendi eiusdem effectus. De præparatione omnium enarratorum extractorum, vt magisterij corallorum, aliorumq; similium remediorum specificorum in prædictam antidotum ingredientium, & neutiquam vulgarium, infra ad finem huius libri dicetur, vt iam supra promisimus.

Antidotus hepatica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti hepatici minoris vnc. 4.*
Trochisc. Diarrhodon
Coralli pparati ana vnc. sem.
Trochiscorum de eupatorio
Trochiscorum de rhabarbaro ana drach. 2.
Spec. Dialaccæ maioris
Diacurcumæ minoris ana scrup. 4.
Croci martis optimè præparati drach. 2.
Tincturæ rosarum q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis drach. 1. sem. vel drach. 2.

Excellens etiam est ad omnem debilitatem & obstructionem hepatis: vnde prouenire solet hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & similia plura mala: sed tamen vi & præstantia non accedit ad priorem antidotum maiorem. Communi enim plebeculæ & vulgo tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus splenetica maior.

℞. *Extracti splenetici maioris, vnc. 2.*
Extracti lienis bouis vnc. 1. sem.
Extracti, seu feculæ rad. Aronis drach. 2.
Salis ceterach
Salis fraxini ana drac. 1. sem.
Croci martis cũ sulphure præparati, vt artis est, scrup. 4.
Vini chalybeati q. suff.

Vt fiat electuarium; dosis drach. sem. vel drach. 1.

Nobilis est & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius mesenterij; & ad quæuis vitia ac symptomata, quæ inde promanare queunt: veluti sunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, suppressiones mensium, & similia.

Antidotus splenetica minor.

℞. *Extracti splenetici minoris vnc. 4.*
Elect. Diacapparis vnc. sem.
Elect. è scoria ferri drach. 6.
Diacosti drach. 2.
Diatrionpipereon scrup. 4.
Syrupi de pomis redolentibus q. suff.

rini, lauendulæ, calendulæ, maioranæ, melissę, primulę veris, pœonię, lilij conuall. tiliæ arboris, euphragiæ, betonicæ, saluiæ.

Harum aliæ specificæ sunt ad apoplexiam, vt conseruæ lauendulæ, saluiæ, rosmarini: aliæ ad paralysim, vt conser. florum calendulæ: & aliæ ad epilepsiam, vt conser. flor. tiliæ arboris, lilii conuall. pœoniæ, euphragiæ quæ (puta conser. euphragiæ) peculiariter prodesto oculorũ affectibus.

Thoracicæ sunt, confer. rad. & flor. tussilaginis, roris solis, enulæ campanæ, hyssopi, flor. violar. capillorum veneris, papaueris rheadis: quarum aliæ conueniunt calidis pectoris affectibus, aliæ frigidis.

Cordiales sunt, conseruæ florum borraginis, buglossæ, acetosæ, rad. angelicæ, & corticum citri.

Stomachicæ sunt conseruæ rad. acori, arantiorum, menthæ, diacydoninum, siue citonia condita: quarũ aliæ corroborant eundem ventriculum à cruditatibus aut causis frigidis debilitatum: aliæ eius tollunt intemperiem calidam: & vel minimus Pharmacopœæ tyro harum nouit differentias, ita vt non opus sit diutius in ijdem immorari.

Conseruæ florum cichorii, berberis, ribes, rosarum rubrarum hepati in primis succurrunt.

Conseruæ de ceterach lieni conferunt.

Conserua symphyti maioris singulari proprietate renum vlceribus prodest: in genere verò omnis generis immoderatas fluxiones siue sanguinis, siue aliorum humorum sistit & cohibet.

Enarratarum conseruarum præparationes non vsque adeò magni momenti sunt vt de iis plura dicere necesse sit.

In capitis huius decorationem aliquot tantum conseruarum præparandarum formulas adiiciemus, quæ nō tam tritæ & vulgares sunt: ac describemus insuper compositiones quasdam, ad præcipuos, & grauissimos corporis affectus accommodandas, quibus benignus lector iucunde & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conseruas quorundam florum, radicum, & fructuum, ad quarum normã alias plures licebit componere.

Prima conseruarum præparatio, in Germaniæ quibusdam locis tantum, nec vbique vsitata est. Comparandum primò est vitrum, conseruis adseruandis aptum, capax, & amplũ in quo fiat stratum ex saccharo puluerato ad digiti transuersi altitudinem: huic supersperguntur flores, qualescunque condire volueris, ad eiusdem mensuræ quantitatem: oportet, autem flores colligere, tunc cum à Solis radijs illuminati omni rore & superflua humiditate uacant dein huic florum strato superinicia tur nouum saccharum, & adhuc alii flores: & ita fiant S. S. S. vltimumque stratum ex saccharo conficiatur. Vitrum corio, vel membrana crassiuscula optimè clausum exponatur in æstate feruentissimo Solis ardori per tres septimanas, vel vnum mensem, quo teporis spatio materia duriuscu la reddetur, & optimè condietur diu que reseruabitur. *Alius modus melior.*

Sic quoque conseruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus: ex rosis pallidis, violis, floribus persicæ arboris, floribus centaurij, & hyperici, & prunorum siluestrium: quæ purgabunt, & infantibus, alijsque qui à potionibus medicis plerumque abhorrent, commodè exhibebuntur.

Altera conseruarum pręparatio, quæ non gregaria est, aut communis, & in qua flores non solum integri permanent, sed suos insuper colores, odores & sapores totos conseruant, (res sanè perquàm eximia & elegans) fit vt sequitur. *Modus faciendi conseruas.*

Accipe florum, (quoscunque ad conseruas parandas volueris) optimè mundatorum, & exsiccatorum

vnc. 4. misce cum sacchari calidi, & ad perfectionem decocti (sicut decoqui solet saccharum rosatum) lib. 1. idem saccharum cum admixtis floribus denuò bulliat ad ignem, donec perfectè coctum apparuerit: cuius perfectionis signum est, dum eiectum cum spatula, bracteas quasdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne remoueatur, rotula continuò commouendo, donec in puluerem reducatur saccharum, & additi flores ab eo separabiles, & nihilominus in conseruam conditi existant, integros adhuc conseruantes suos colores, odores & sapores. Hæc est altera conseruarum omnium florum præparatio, quæ, prout ex saporis, qua fruuntur, bonitate facilè colligitur, ceteris vulgaribus longe præstantior est, ex simplici contusione & mixtione præparatis.

Fit autem hoc modo:

℞. *Florum selectorum, mundatorum & contusorum lib. 1. Sacchari triti lib. 2.*

Omnibus simul contusis & mixtis, fiat conserua.

Vsurpamus ad condiendos fructus, & radices aliam viam & methodum: Sed ex elegantioribus, & ad medicum vsum præstantioribus, & vnam atque alteram tantùm in medium proferemus formulam: ne gulę potius gratificandæ, quam medicinæ amplificandæ gratia, huiusce modi cupediarum delicias hic intro duxisse videamur: quæ magis mulierculis, quam pharmacopœis tractandæ conueniunt, nec quicquam nisi vulgatius & commune suscipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia, & arantia: & ex radicibus, radicem angelicæ: idque ob singularem horum omniũ virtutem & prestantiam, qua ad varios vsus excellunt; ad medicinam quippe summopere laudantur, cum ex iis pharmaca ad cordis aliarumque partium corroborationem, & pestis præseruationem componantur.

Accipiatur igitur vnum atque alterum malum citrium, summè flauum, de cuius cortice, qui omnium maximè sulphureus, odoratus, & cordialis existit, scalpro apto derada tur omne flauum in eius superficie; quantitas rasuræ ex quolibet malo citrio (etiam satis magno) collectæ, erit ad summum vnc. sem.

Hæc rasura vt subtilior & delicatior euadat, optimè contundenda est in mortario marmoreo, adeò vt planè fiat impalpabilis: imò si ita vi debitur, instar ipsius cassiæ per cribrum transmittatur.

Sacchari lib. vna pauca aqua rosarum dissoluti instar sacchari rosati, hoc est, ad perfectionem coquatur, in quo sic benè cocto misce rasuræ prædictæ citri vnc. 1. saccharum adhuc parum bulliat, rasuram cum eodem optimè permiscendo, dein effundantur omnia, vt in conserua rosarum è siccis fieri solet, & sic erit conserua citri, suauissimi, & iucundissimi saporis.

Hæc est prima illa methodus conficiendi conseruas ex citriis, limonijs, & arantijs, hoc est, ex eorundem corticum rasuris. Rasura arantiorum amarior quodammodo est ceteris, vnde per diem vnum atque alterum maceranda est in vino albo: dein linteolis optimè extergenda ad cuius vnciam vnam adiiciatur sacchari perfectè decocti, vt supra, libra vna. *Conser. ex citrijs, limonijs, &c.*

Reliqua corticum pars carnosior succis sine medullis inferioribus separatis, (separantur autem facili momento) bulliat in aqua vel sola, vel pauco vino albo permixta, per horam, vnam atque alteram, donec ex tactu, mollissima & probè cocta iudicetur: dein separata aqua, cortices hi, quorum superflua

Y humi-

humiditas linteolis exquisite exterſa fuerit, in mortario marmoreo contũdantur, & per ſeraceum traijciantur. Ad libram vnam ſacchari ad perfectionem decocti adiice quatuor vncias paſtæ horum corticum: omnia ſimul optimè mixta & contuſa coquãtur ad ignem lentum, donec paſta vaſculo æneo non amplius adhæreſcat: dein ſupra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, ſi velis, tabellas, aut rotulas in forma biſcocti. Hoc conditum eſt ſingulare cordiale, nec tanto calore præditum eſt, ac illud alterum de raſura eorundem fructuum.

Vt eiuſmodi conſeruæ guſtui gratiores, magis cordiales, & medicamentoſæ fiant, ad enumeratæ vtriuſque paſtæ vnciam vnam addatur cinnamomi optime puluerizati drach. 1. moſchi gr. xii. ambræ gr. 8. paſtæ inſuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adijciantur adhuc olei aniſi guttulæ decem vel duodecim, olei garyophyllorum guttulæ quatuor. Et ſic habebis conſeruam, & palato gratiſſimam, & ad cor, aliaſque nobiles partes corroborandas vtiliſſimã. Eadem quoque contra peſtem eſt optimum præſeruatiuum, ſi ſingulis matutinis, antequam domo exeas, parũm de ea ſumas.

Rad. condit. Ad radicum condituram, eadem ferè methodo progrediendum eſt. Verbi gratia: Accipe rad. angelicæ, quãtum voles: coquatur in aqua, donec optimè contundi & in paſtam redigi poſſit. huius paſtæ per ſetaceum traiectæ vncijs duabus adde

Confectionis alkermes drac. 2.
Confect. de hyacintho drach. 1.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. ana drach ſem.
Pulueris lapidis bezoardici veri. ſcrup. 1.
Ambræ gr. 12.

Omnia ſimul mixta, & in ſacchari cum pauca aqua cinnamomi diſſoluti, & ad perfectionẽ cocti vnc. 10. vel 12. iniecta denuò coquantur, donec paſta non amplius adhæreat vaſculo æneo, quam ſupra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum, effundes, redigeſque in eam, quam volueris, formam. Ad peſtem excellens præſeruatiuum: de quo ſingulis matutinis vnius drachmæ pondere intrò aſſumendum eſt: ſed hæc medicina diuitibus aſſignatur. Solam etiã ſi velis, & ſimplicem radicem angelicam coques, & in paſtam reductam condies eadem ſacchari proportione, qua ſupra in conſeruis fructuum, ſeruata Ad eundem quoque modũ Zeodaria ſola condiri poteſt. Et huiuſmodi condita ad peſtem pauperibus inſeruient. *Præſeruatiuũ contra peſtem ſingulare.*

Ad enarratarum conſeruarũ normam multas alias componere licebit, ad diuerſos corporis affectus, pro vario puluerum & cordialium rerum additarum diſcrimine.

Quoniam autem conſeruas baſes & fundamenta eſſe diximus remediorum, quæ vulgo dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis ſingulorum, opiatę ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem, aptiſſimorum formulã annectemus.

Opiata capitalis.

℞. Conſeru. flor. anthos
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana vnc. ij
Confect. anacardinæ
Diacaſtorei
Diacori ana drach. ſem.
Spec. Diamoſchi dulcis
Diambræ ana ſcrup. 1.

Cum ſyrupo conſeruæ citrij fiat opiata: de qua capiẽdum ad molem nucis auellanæ.

Ad

Ad epilepsiam, addenda sunt, con serua pœoniæ, viscum quernum, vngula alces, sal cranij humani. & similia huic malo specifica. Sic ad varias indicationes curatiuas, varianda sunt ea, quæ adduntur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor, adijcienda sunt cordialia, ad stomachum stomachica, ad hepar hepatica, & sic de ceteris idem esto iudicium: addendo simul parum syrupi, vt remedium formam electuarij liquidi, optatæ dicti, acquirat. Eodem modo conditum parabitur, miscendo nimirum, et crasso modo contundendo conseruas cum pulueribus, & confectionibus cordialibus, sicut ex seq. formula patefiet.

Conditum ad cordis roborationem.

Recip. Conseruarum corticis citrij, vt supra conditi vnc. 1.
Confer. Flor buglossæ
Violarum ana. ℥ sem.
Confect. Alkermes drac. 1. sem.
Confect. Liberantis
Cordialis
Elect. De gemmis ana dra. sem.
Spec. Aromat rosi.
Dianthos ana scrup. 1.
Corallij præparati
Margaritarum præparat. ana drach. 1.
Ossis de corde cerui
Vnicornu ana scrup. 1.
Lapidis bezoardici scrupul. sem.
Ambr. gr. 10.
Aliquot auri folia

Contundantur omnia; misceantur, & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari: Conducit ad omnes lipothymias, cordis deliquia, febres pestilentes, & ipsam pestem. Ad eundem modum poterunt infinita alia ad plurimas medendi intentiones concinnari.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbo curandos, necnon ad pestem conducentibus.

CAP. XXII.

Antidoti vocabulum Græcum est, & perquam generale; idemque significat, quod apud Latinos Electuaria, quasi dicas selectiora & præstantiora remedia, quib. conseruatur valetudo prospera, & depellitur aduersa.

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia, & confectiones, siue trageę aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus: nunc ergo dicendum tantum restat de ijs, quæ in consistentia molli, ad diuersos vsus sunt accommodata.

Huiusmodi antidotorũ, in genere sic dictarum, numero continentur

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoschum dulce, & amarum
Diacorum
Elect. Diapœoniæ

Quas generatim frigidis tantum cereb. affectibus conuenire dicimus. Nimis enim longum foret, ac nullius ferè commodi, omnium proprietates, quæ ipsis attribuuntur, sigillatim enumerare, quandoquidem earundem vsus non sit adeo frequens in plerisque officinis

Ad pectus confert electuarium re sumptiuum.

Ad cordis corroborationem summè commendantur.

Confectio de hyacintho
Confectio alkermes

Digitized by Google

quę vbiq; maxime in vſu eſſe ſolent.
Ad ventriculum

Electuarium ex citro Meſ.

quod calefacit ſtomachum. Ad eundem refrigerandum conducit.

Diacitonium, itemque
Miua citoniorum

Ad hepatis oppilationem, frigidamque eius intemperiem, & ad icterum prædicantur.

Diacoſtum
Diamoruſia
Confectio rauedſeni

Ad obſtructionem, & duritiē lienis, aliaq; eiuſdem vitia valent

Elect. è ſcoria ferri
Diacapparis
Triophyllon Nicolai.

Ad hyſtericas affectiones, & ad calefaciendum præſertim vterum, efficacia ſunt

Elect. Ducis,
& ex aſa

Ad partes genitales, & copioſi ſeminis fœcunditatem, valde laudantur.

Diaſatyrion Nicolai
Et Diaſatyrion Meſuæi

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas, prodeſt Tryphera magna, ſpecifica inprimis malis mulieribus á frigiditate natis colorem præterea corporis floridum, elegantem & delicatum efficit: vnde etiam nomen Tryphera, hoc eſt, delicatæ obtinuit. Alui quoque & menſtrum fluores immodicos ſiſtit.

Tryphera maior Phenonis Meſuæ, ventriculum, hepar, ceteraſque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Sarracenica Meſ. coctionem ventriculi ſuo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos abſumit, flatuſque diſſipat.

Omnibus inflammationibus opitulatur Tryphera Perſica. Io. Damaſceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis, & ventriculi intemperiem, & morbis omnibus ex humorum vſtione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos ſiſtit Diacodion Meſuæi.

Dyſentericis, & lientericis fluxibus ſuccurrunt, & medētur Mychleta Nicolai, & Diacodiom Actuarij.

Ad flatus omnes diſcutiendos, & colicos dolores ſedandos, prodeſt electuarium de baccis lauri.

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores, confert Elect. Iuſtini. Ducis lithontribon, elec. de cicadis Manilij de lepore combuſto Montani, nephrocatharticum Nicolai

Elect. Guidonis, quod alij electuarium contra peſtem vocant.

Elect. contra peſtem Ferdinandi Imperatoris.

Elect. de ouo Maxim. 1. Imperatoris

Diaſcordium Hieron. Fracaſtorei.

Hæc quatuor enumeratata remedia ſunt ſingularia contra peſtem, tam præſeruatiua, quam curatiua, eademque ab infantibus & prægnantibus, quæ aliàs a theriacæ vſu arcentur, tutò, extraque periculi aleam, intus aſſumi poſſunt.

Sed ſatis erit nobis, in capitis huius ornamentum quaſdam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus, & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauiſſimis earundem affectibus, quibus infeſtari ſolent, ſpecificæ ſint.

Cum autem inter cetera mala, quæ corpus humanum exagitant, nullum exiſtat grauius peſte, humano generi tanquam in ſingularem pœnam à Deo immiſſa, cuius horrenda ſæuitia hoc ipſo anno, (dum in

in manibus elaborandum hoc præsens opus aggrediebar,) nec peperci, & amplissimæ & populosissimæ vrbi nostræ Parisiensi: ad Antidota quædam huc inserenda me accingã ad huius tam immanissimi mali, tũ præcautionem, tum sanationem vtilissima, quæ partim nostro labore inuenta, partim nobis aliunde à doctissimis quibusdam viris communicata, certissimis experimentis cõprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

Recip. Extracti cephalici maioris vnc. 2.
Magisterij cranij humani drac. 1. sem.
Salis cranij drach. 2.
Essentiæ castorei scrup. 4.
Spec. Diambræ
Diamoschi dulcis ana drac. 1.
Ol. Garyophyllorum,
Nucis moschatæ, chymicè extractorum ana gutt. 10.
Syr. Conseruæ citri q. s.

Vt fiat antidotus, vel electuarium mollis consistentiæ: dosis scrup. 1. Formabis inde, si voles, exiguam pilulam: aut de ea parum dissolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus est, congruente. Hæc antidotus iuuat in primis ad omnes cerebri affectiones, eiusque substantiã, facultatem animalem mirificè corroborat: prodest apoplexiis, paralysibus, epilepsiis, vertiginibus, fumosque vaporosos, qui in sublimi cerebri regione suspensi, somnolentiám, torporem, & stupiditatem plerumque inducunt, dispellit & discutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit, ad aurium tinnitum, & surditatem confert: & humores lentos ac crassos tanquam horum malorum causas antecedentes extenuat & dissipat: sed generalium tamen vsus semper præmitti debet.

CAVTIO.

At nouam hanc formularum præscriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magisteriis, & essentiis sumit initium, fortè quis mirabitur, & in eruendo horum verborum sensu, Oedypo opus esse contendet. Cui vt satisfiat, paulo post dabimus eorundem remediorum amplas & perspicuas descriptiones, & describemus ca. de extractis magisterium cranii humani, & essentiam castorei & cap. de salibus præparationem salis cranii. Ne tamen quemquam forsan offendat quãtulacunque laboris molestia, hic compositionem extracti huius maioris delineare æquum esse duximus, vt, postquam, sicut hic præcipua capitalia, & ea, quæ cerebri affectibus grauissimis sunt specifica, & appropriata, non omissa esse constiterit, simile fiat iudicium de ceteris extractis, paulo post describendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus cõfirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbisque & symptomatis indè contractis edomandis, accommodabimus.

Extractum igitur cephalicum maius præparatur.

Cum rad. acori
Pæoniæ
Visco querno
Ligno aloes
Baccis iuniperi
Sem. pæoniæ
Cinnamomo
Garyophyllis

Ex quibus omnibus contusis & inuicem mixtis fit extractum, vt docebimus. Item extractum ex aromatibus elicitur, nempe ex

Ma-

Macis
Nuce moschata,
Cardamomo, &
Fructibus anacardorum,
necnon ex floribus
Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stæchados Arab.
Flor. lilij conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Ex triplici horum extractorum seorsum præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnum, maius: hoc est, ex his omnibus elicitur, vna vera, & essentialis agendi operandique virtus, quæ, tanquam nucleus, cortice suo longè præstantior & nobilior existit: sicut quilibet, nisi fortè ingenij stupiditas & crassities obstet, facilè colligere potest, ex quo maiore extracto, additis magisterijs, essentijs, & alijs remedijs commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in sui compositionem recipit tantum extracta herbarum, & florum melissę, betonicę pęoniæ, saluiæ, rosmarini; & extracta quorundam seminum & aromatum cephalicorum: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laboriosi est artificij: nec ad tot tantosque cerebri affectus est efficax, ac altera illa antidotus maior: velut statim ex diuersa vtriusq; compositione elucescet. Hinc in illis idem æque statuimus discrimen obseruandum, ac in ceteris minoribus: quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquisitis artis ritibus, nec tot impensis, nec etiam tam longo temporis spatio opus est, ac in maioribus istis, quas ditioribus tantum dicatas volumus: sicut minores tenuioris fortunæ hominibus: quod tantum obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, essentiarum, magisteriorum, & salium, ex quibus antidota nostra componimus, ad calcem huius primi Pharmacopœæ nostræ libri, vti modò dictum est, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum est, antidotos eiusmodi diuturnę adseruationi præ reliquis vulgaribus, longè aptiores esse. Sequitur nunc descriptio, siue formula antidoti nostrę cephalicæ minoris.

Antidotus cephalica minor pro gregarijs.

℞ Extr. minoris cephalici ℥.ß.
Diacori
Confect. anacardinæ an. dr. 2.
Ol. de nuce moschata scrup. 1.

Misce: dosis drac. sem. vel drac. j. manè.

Cerebrum nubilum serenat, omnibusque frigidis ipsius affectibus conducit: totam massam sanguinis, spiritusque, pręsertim animales reddit puriores & tenuiores: inde ad restaurandos omnes sensus, tam internos, quàm externos, ac memoriam pręsertim, mirificè confert.

Antidotus thoracica maior pro ditioribus.

℞. Extracti maioris thoracici vnc. 3.
Extracti pulmonum Vulpis, & Leporis inuicem præparati vnc. 1.

Butyri

Butyri, seu lactis sulphuris vnc.sem.

Rubini sulphuris terebinthinati drach.1.

Syrupi hederæ terrestris q. suff.

Fiat antidotus:dosis scrup.j.

Præparationem extracti nostri maioris thoracici, necnon extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri item, siue lactis sulphuris, eiusdemque balsami siue rubini, infrà descriptam reperies: præparantur diuersis operationum methodis: omnia tamen & singula maximè opportuna, & specifica sunt deploratis pulmonum affectibus, vt sunt phthisis, empyema, asthma, dispnœa, & orthopnœa: in quibus desparatis, & ferè incurabilibus morbis extirpandis mira præstabit antidotus nostra maior.

Antidotus thoracica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti minoris thoracici vnc.2.*

Flor. Sulphuris optimè præparatorum drach.2.

Spec. Diaireos simpl. drach.1.

Spec. Diatragacanthi frigid. drach.i.sem.

Pulmonis vulpis vulgari modo præparati

Elect. resumptiui,

& Diapapaueris ana scru.4. cum syrupo violato: fiat Antidotus.

Dosis drach.i.sem.vel drach.2.

Valet etiam aduersus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharsim conciliandam: semper prodest tussiculosis, & purulenta extussientibus mirificè succurrit: itemque extenuatis, & hecticis: defluxiones etiam sistit & somnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

Recip. Extracti cardiaci maioris vnc.3.

Magisterij corallorum

Magisterij hyacinthorum ana drach.2.

Essentiæ fructuum anacard. vnc.sem.

Essentiæ croci scrup.2.

Essentiæ camphoræ scrup.1.

Lapidis bezoardici veri

Vnicornu ana drach.i.

Ambræ griseæ drach.sem.

Ol. corticis citrij,

& cinnamomi chymicè extractorum, ana gutt.12.

Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q.s. vt fiat antidotus: dosis scrup.i.

Admirabilis est huius antidoti efficacia aduersus omnes cordis effectus, syncopes, lipothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: estque præstantissima medicina tam ad præseruationem, quam ad curationem pestis, siue interius assumpta, siue exterius in forma epithematis cordi apposita: dissoluendo vnam atque alteram drachmam huius antidoti, in quadam aqua theriacali aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregarijs.

Recip. Extracti minoris cardiaci vnc.3.

Confect. de hyacintho

Confect. alkermes ana drac.3.

Elect. de gemmis

& Dia-

& Dianthos ana drach. 2.
Diambræ
Diamoschi dulcis ana drac. 1.
Margaritarum præparatarũ,
Corallorum præparatorum,
Ossis de corde cerui ana drach. 1. sem.
Trochiscorũ diarrhodon, & de Camphora ana drach. sem.
Syrupi conseruæ citri q. s.

Et fiat antidotus: dosis drach. j. sem. vel drach. 2.

Vtilis est ad eosdem cordis affectus, sed virtutem tam potentem & efficacem non habet, vt prior.

Antidotus stomachica maior pro ditioribus.

Recip. Extracti stomachici maioris vnc. 2.
Extracti tunicarum interiorum ventriculi gallinę
Extracti baccarum iuniperi, & myrobalanorum omnium ana vnc. sem.
Rosatæ nouellæ vnc. i.
Olei è nuce moschata chymicè extracti drach. sem.
Oleorum garyophyllorum,
Et corticum citri, chymicè etiam extractorũ ana scr. i.
cum syrupo corallorum.

Fiat antidotus: dosis drach. sem.

Omnibus stomachi vitiis, & imbecillitatibus opitulatur, eumq; corroborat aduersus vomitum. & omnē intemperiem frigidam, à pituitosis & mucilaginosis humoribus, tunicis eius inhærentibus, ortam: inde cruditates tollit, flatus & ventos dissipat, & vna eademque opera ciborum concoctionem mirificè iuuat.

Antidotus stomachica minor pro gregariis.

℞. Extracti stomachici minoris vnc. 2.
Spec. Aromatici rosati drach. 2
Elect. Diagalangæ
Dianisi
Diacinnamomi ana drach. 2. sem.
Ambræ griseæ scrup. 1.
Cum syrupo cons. citri, vel de mentha: fiat antidotus.

Dosis drach. i. vel drach. j. sem.

Præstans quoque est ad omnes ventriculi affectus, à frigida causa productos.

Si roboratione & adstrictione simul opus est, ficut visus in diarrhæis postulat: adijcies miuę cotoneorum, electuarij de sorbis, & de baccis myrthi, quantum voles.

Antidotus hepatica maior pro ditioribus.

Recip. Extracti hepatici maioris vnc. 3.
Extracti santalorum omnium drach. 6.
Extracti chelidoniæ drac. sem.
Extracti hepatis vituli vnc. i.
Arcani tartari drach. 2. sem.
Magisterij corallorum drach. 3.
Olei sulphuris in crocum cōuersi, vt docebitur, drach. i.
Olei martis drach. i.
Syrupi corallorum q. suff.
Syrupi corallorum q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis scrup. j. per se vel cum iusculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Her-

Hermetici nobis veniam dabũt, quod ipsorum arcanis, & magisteriis, ad Dogmaticorum Pharmacopœam expoliendam & illustrandã, vtamur, huc me impellit aliorum remediorum inopia: quandoquidem hoc non præstantius occurrat medicamentum ad corroborandum hepar, & facultatem naturalem, quam instaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues sunt ad hydropisim, (vtpote dũ sanguifica eius vis vitiata, serosos tã tum generat humores, vnde istius mali scaturigo & fons promanat) præsentissimum inde auxilium, & leuamen percipiant, sicut & omnes cachectici, & icterici. Idem remedium specifica sua proprietate iecur quoque liberat ab humorum infarctu: omnibusque prodest dysenterijs, lienteriis, & fluxibus hepaticis: eius quoque efficacia summa, nullo satis encomio potest prædicari, vti abunde id testabuntur suspiciendi eiusdem effectus. De præparatione omnium enarratorum extractorum, vt magisterij corallorum, aliorumq; similium remediorum specificorum in prædictam antidotum ingredientium, & neutiquam vulgarium, infra ad finem huius libri dicetur, vt iam supra promisimus.

Antidotus hepatica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti hepatici minoris vnc.4.*

Trochisc. Diarrhodon

Coralli pparati ana vnc. sem.

Trochiscorum de eupatorio

Trochiscorum de rhabarbaro ana drach.2.

Spec. Dialaccæ maioris

Diacurcumæ minoris ana scrup.4.

Croci martis optimè præparati drach.2.

Tincturæ rosarum q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis drach.1. sem. vel drach.2.

Excellens etiam est ad omnem debilitatem & obstructionem hepatis: vnde prouenire solẽt hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & similia plura mala: sed tamen vi & præstantia non accedit ad priorem antidotum maiorem. Communi enim plebeculæ & vulgo tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus splenetica maior.

℞. *Extracti splenetici maioris, vnc.2.*

Extracti lienis bouis vnc.1. sem.

Extracti, seu feculæ rad. Aronis drach.2.

Salis ceterach

Salis fraxini ana drac. 1. sem.

Croci martis cũ sulphure præparati, vt artis est, scrup.4.

Vini chalybeati q. suff.

Vt fiat electuarium; dosis drach. sem. vel drach.1.

Nobilis est & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius mesenterij; & ad quæuis vitia ac symptomata, quæ inde promanare queunt: veluti sunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, suppressiones mensium, & similia.

Antidotus splenetica minor.

℞. *Extracti splenetici minoris vnc.4.*

Elect. Diacapparis vnc. sem.

Elect. è scoria ferri drach. 6.

Diacosti drach.2.

Diatrionpipereon scrup.4.

Syrupi de pomis redolentibus q. suff.

rini,lauendulæ, calendulæ, maioranæ,melissę, primulę veris, pœonię, lilij conuall.tiliæ arboris,euphragiæ, betonicæ,saluiæ.

Harum aliæ specificæ sunt ad apoplexiam,vt conseruæ lauendulæ, saluiæ,rosmarini:aliæ ad paralysim, vt conser.florum calendulæ: & aliæ ad epilepsiam,vt conser.flor.tiliæ arboris,lilii conuall.pœoniæ, euphragiæ quæ(puta conser. euphragiæ) peculiariter prodesto oculorũ affectibus.

Thoracicæ sunt, conser. rad. & flor. tussilaginis, roris solis, enulæ campanæ,hyssopi,flor.violar.capillorum veneris, papaueris rheadis: quarum aliæ conueniunt calidis pectoris affectibus,aliæ frigidis.

Cordiales sunt, conseruæ florum borraginis,buglossæ,acetosæ,rad.angelicæ,& corticum citri.

Stomachicæ sunt conseruæ rad.acori, arantiorum,menthæ,diacydoninum,siue citonia condita: quarũ aliæ corroborant eundem ventriculum à cruditatibus aut causis frigidis debilitatum:aliæ eius tollunt intemperiem calidam:& vel minimus Pharmacopœæ tyro harum nouit differentias, ita vt non opus sit diutius in ijdem immorari.

Conserua florum cichorii,berberis,ribes, rosarum rubrarum hepati in primis succurrunt.

Conseruæ de ceterach lieni conferunt.

Conserua symphyti maioris singulari proprietate renum vlceribus prodest:in genere verò omnis generis immoderatas fluxiones siue sanguinis, siue aliorum humorum sistit & cohibet.

Enatratarum conseruarum præparationes non vsque adeò magni momenti sunt vt de iis plura dicere necesse sit.

In capitis huius decorationem aliquot tantum conseruarum præparandarum formulas adiiciemus,quæ nõ tam tritæ & vulgares sunt: ac describemus insuper compositiones qualdam.ad præcipuos, & grauissimos corporis affectus accommodandas,quibus benignus lector iucunde & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conseruas quorundam florum,radicum.& fructuum.ad quarum normã alias plures licebit componere.

Alius modus melior. Prima conseruarum præparatio, in Germaniæ quibusdam locis tantum,nec vbique vsitata est.Comparandum primò est vitrum,conseruis adseruandis aptum,capax,& amplũ in quo fiat stratum ex saccharo puluerato ad digiti transuersi altitudinem: huic superspergantur flores, qualescunque condire volueris, ad eiusdem mensuræ quantitatem: oportet, autem flores colligere, tunc cum à Solis radijs illuminati omni rore & superflua humiditate uacant dein huic florum strato superinijciatur nouum saccharum, & adhuc alii flores: & ita fiant S.S.S. vltimumque stratum ex saccharo conficiatur. Vitrum corio, vel membrana crassiuscula optimè clausum ex ponatur in æstate feruentissimo Solis ardori per tres septimanas,vel vnum mensem, quo temporis spatio materia duriuscula reddetur,& optimè condietur diu que reseruabitur.

Sic quoque conseruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus: ex rosis pallidis, violis, floribus persicæ arboris, floribus centaurij, & hyperici, & prunorum siluestrium:quæ purgabunt, & infantibus,alijsque qui à potionibus medicis plerumque abhorrent,commodè exhibebuntur.

Modus faciendi conseruas. Altera conseruarum pręparatio, quæ non gregaria est, aut communis,& in qua flores non solum integri permanent,sed suos insuper colores, odores & sapores totos conseruant, (res sanè perquàm eximia & elegans)fit vt sequitur.

Accipe florum, (quoscunque ad conseruas parandas volueris) optimè mundatorum, & exsiccatorum

vnc.4.

vnc. 4. misce cum sacchari calidi, & ad perfectionem decocti (sicut deco qui solet saccharum rosatum) lib. 1. idem saccharum cum admixtis floribus denuò bulliat ad ignem, donec perfectè coctum apparuerit: cuius perfectionis signum est, dum eiectum cum spatula, bracteas quasdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne remoueatur, rotula continuò commouendo, donec in puluerem reducatur saccharum, & additi flores ab eo separabiles, & nihilominus in conseruam conditi existant, integros adhuc conseruantes suos colores, odores & sapores. Hæc est altera conseruarum omnium florum præparatio, quæ, prout ex saporis, qua fruuntur, bonitate facilè colligitur, ceteris vulgaribus longe præstantior est, ex simplici contusione & mixtione præparatis. Fit autem hoc modo:

℞. *Florum selectorum, mundatorum & contusorum lib. 1. Sacchari triti lib. 2.*

Omnibus simul contusis & mixtis, fiat conserua.

Vsurpamus ad condiendos fructus, & radices aliam viam & methodum: Sed ex elegantioribus, & ad medicum vsum præstantioribus, & vnam atque alteram tantùm in medium proferemus formulam: ne gulę potius gratificandæ, quam medicinæ amplificandæ gratia, huiuscemodi cupediarum delicias hic intro duxisse videamur: quæ magis mulierculis, quam pharmacopœis tractandæ conueniunt, nec quicquam nisi vulgatius & commune suscipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia, & arantia: & ex radicibus, radicem angelicæ: idque ob singularem horum omniū virtutem & præstantiam, qua ad varios vsus excellunt; ad medicinam quippe summopere laudantur, cum ex iis pharmaca ad cordis aliarumque partium corroborationem, & pestis præseruationem componantur.

Accipiatur igitur vnum atque alterum malum citrium, summè flauum, de cuius cortice, qui omnium maximè sulphureus, odoratus, & cordialis existit, scalpro apto deradatur omne flauum in eius superficie; quantitas rasuræ ex quolibet malo citrio (etiam satis magno) collectæ, erit ad summum vnc. sem.

Hæc rasura vt subtilior & delicatior euadat, optimè contundenda est in mortario marmoreo, adeò vt planè fiat impalpabilis: imò si ita videbitur, instar ipsius cassiæ per cribrum transmittatur.

Sacchari lib. vna pauca aqua rosarum dissoluti instar sacchari rosati, hoc est, ad perfectionem coquatur, in quo sic benè cocto misce rasuræ prædictæ citri vnc. 1. saccharum adhuc parum bulliat, rasuram cum eodem optimè permiscendo, dein effundantur omnia, vt in conserua rosarè siccis fieri solet, & sic erit conserua citri, suauissimi, & iucundissimi saporis.

Hæc est prima illa methodus conficiendi conseruas ex citriis, limoniis, & arantiis, hoc est, ex eorundem corticum rasuris. Rasura arantiorum amarior quodammodo est ceteris, vnde per diem vnum atque alterum maceranda est in vino albo: dein linteolis optimè extergenda a ad cuius vnciam vnam adiiciatur sacchari perfectè decocti, vt supra, libra vna. *Conser. ex citriis, limoniis, &c.*

Reliqua corticum pars carnosior succis sine medullis inferioribus separatis, (separantur autem facili momento) bulliat in aqua vel sola, vel pauco vino albo permixta, per horam, vnam atque alteram, donec ex tactu, mollissima & probè cocta iudicetur: dein separata aqua, cortices hi, quorum superflua

Digitized by Google

humiditas linteolis exquisite extersa fuerit, in mortario marmoreo contũdantur, & per setaceum traijciantur. Ad libram vnam sacchari ad perfectionem decocti adijce quatuor vncias pastæ horum corticum: omnia simul optimè mixta & contusa coquãtur ad ignem lentum, donec pasta vasculo æneo non amplius adhæreſcat: dein supra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, si velis, tabellas, aut rotulas in forma biscocti. Hoc conditum est singulare cordiale, nec tanto calore præditum est, ac illud alterum de rasura eorundem fructuum.

Vt eiusmodi conseruæ gustui gratiores, magis cordiales, & medicamentosæ fiant, ad enumeratæ vtriusque pastæ vnciam vnam addatur cinnamomi optime puluerizati drach. 1. moschi gr. x11. ambræ gr. 8. pastæ insuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adijciantur adhuc olei anisi guttulæ decem vel duodecim, olei garyophyllorum guttulæ quatuor. Et sic habebis conseruam, & palato gratissimam, & ad cor, aliasque nobiles partes corroborandas vtilissimã. Eadem quoque contra pestem est optimum præseruatiuum, si singulis matutinis, antequam domo exeas, parũm de ea sumas.

Rad. condit. Ad radicum conditura, eadem ferè methodo progrediendum est. Verbi gratia: Accipe rad. angelicæ, quãtum voles: coquatur in aqua, donec optimè contundi & in pastam redigi possit, huius pastæ per setaceum traiectæ vncijs duabus adde

Confectionis alkermes drac. 2.
Confect. de hyacintho drach. 1.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. ana drach sem.
Pulueris lapidis bezoardici veri. scrup. 1.
Ambræ gr. 12.

Omnia simul mista, & in sacchari cum pauca aqua cinnamomi dissoluti, & ad perfectionẽ cocti vnc. 10. vel 12. iniecta denuò coquantur, donec pasta non amplius adhæreat vasculo æneo, quam supra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum, effundes, redigesque in eam, quam volueris, formam. Ad pestem excellens præseruatiuum: de quo singulis matutinis vnius drachmæ pondere intrò assumendum est: sed hæc medicina diuitibus assignatur. Solam etiã si velis, & simplicem radicem angelicam coques, & in pastam reductam condies eadem sacchari proportione, qua supra in conseruis fructuum, seruata. Ad eundem quoque modũ Zeodaria sola condiri potest. Et huiusmodi condita ad pestem pauperibus inseruient. *Præseruatiuũ contra pestem singulare.*

Ad enarratarum conseruarũ normam multas alias componere licebit, ad diuersos corporis affectus, pro vario puluerum & cordialium rerum additarum discrimine.

Quoniam autem conseruas bases & fundamenta esse diximus remediorum, quæ vulgo dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis singulorum, opiatę ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem, aptissimorum formulã annectemus.

Opiata capitalis.

℞. *Conseru. flor. anthos*
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana vnc. 1.
Confect. anacardinæ
Diacastorei
Diacori ana drach. sem.
Spec. Diamoschi dulcis
Diambræ ana scrup. 1.

Cum syrupo conseruæ citrij fiat opiata: de qua capiẽdum ad molem nucis auellanæ.

Ad

Ad epilepsiam, addenda sunt, conseruã pœoniæ, viscum quernum, vngula alces, sal cranij humani, & similia huic malo specifica. Sic ad varias indicationes curatiuas, varianda sunt ea, quæ adduntur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor, adijciendã sunt cordialia, ad stomachum stomachica, ad hepar hepatica, & sic de ceteris idem esto iudicium: addendo simul parum syrupi, vt remedium formam electuarij liquidi, optatæ dicti, acquirat. Eodem modo conditum parabitur, miscendo nimirum, et crasso modo contundendo conseruas cum pulueribus, & confectionibus cordialibus, sicut ex seq. formula patefiet.

Conditum ad cordis roborationem.

Recip. Conseruarum corticis citrij, vt supra conditi vnc. 1.
Confer. Flor buglossæ
Violarum ana. ℥ sem.
Confect. Alkermes drac. 1. sem.
Confect. Liberantis
Cordialis
Elect. De gemmis ana dra. sem.
Spec. Aromat rof.
Dianthos ana scrup. 1.
Corallij præparati
Margaritarum præparat. ana drach. 1.
Offis de corde cerui
Vnicornu ana scrup. 1.
Lapidis bezoardici scrupul. sem.
Ambr. gr. 10.
Aliquot auri folia

Contundantur omnia; misceantur, & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari: Conducit ad omnes lipothymias, cordis deliquia, febres pestilentes, & ipsam pestem. Ad eundem modum poterunt infinita alia ad plurimas medendi intentiones concinnari.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbo curandos, necnon ad pestem conducentibus.

CAP. XXII.

Antidoti vocabulum Græcum est, & perquam generale; idemque significat, quod apud Latinos Electuaria, quasi dicas selectiora & præstantiora remedia, quib. conseruatur valetudo prospera, & depellitur aduersa.

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia, & confectiones, siue trageę aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus: nunc ergo dicendum tantum restat de ijs, quæ in consistentia molli, ad diuersos vsus sunt accommodata.

Huiusmodi antidotorũ, in genere sic dictarum, numero continentur

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoschum dulce, & amarum
Diacorum
Elect. Diapœoniæ

Quas generatim frigidis tantum cereb. affectibus conuenire dicimus. Nimis enim longum foret, ac nullius ferè commodi, omnium proprietates, quæ ipsis attribuuntur, sigillatim enumerare, quandoquidem earundem vsus non sit adeo frequens in plerisque officinis

Ad pectus confert electuarium re sumptiuum.

Ad cordis corroborationem summè commendantur.

Confectio de hyacintho
Confectio alkermes

quę vbiq; maxime in vsu esse solent.
Ad ventriculum

Electuarium ex citro Mes.

quod calefacit stomachum. Ad eundem refrigerandum conducit.

Diacitonium, itemque
Miua citoniorum

Ad hepatis oppilationem, frigidam que eius intemperiem, & ad icterum prædicantur.

Diacostum
Diamorusia
Confectio rauedseni

Ad obstructionem, & duritiē lienis, aliaq; eiusdem vitia valent

Elect. è scoria ferri
Diacapparis
Triophyllon Nicolai.

Ad hystericas affectiones, & ad calefaciendum præsertim vterum, efficacia sunt

Elect. Ducis,
& ex asa

Ad partes genitales, & copiosi seminis fœcunditatem, valde laudantur.

Diasatyrion Nicolai
Et Diasatyrion Mesuæi

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas, prodest Tryphera magna, specifica inprimis malis mulieribus à frigiditate natis colorem præterea corporis floridum, elegantem & delicatum efficit: vnde etiam nomen Trypheræ, hoc est, delicatæ obtinuit. Alui quoque & mensium fluores immodicos sistit.

Tryphera maior Phenonis Mesuæ, ventriculum, hepar, ceterasque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Sarracenica Mes. coctionem ventriculi suo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos absumit, flatusque dissipat.

Omnibus inflammationibus opitulatur Tryphera Persica. Io. Damasceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis, & ventriculi intemperiem, & morbis omnibus ex humorum vstione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos sistit Diacodion Mesuæi.

Dysentericis, & lientericis fluxibus succurrunt, & medētur Mychleta Nicolai, & Diacodiom Actuarij.

Ad flatus omnes discutiendos, & colicos dolores sedandos, prodest electuarium de baccis lauri.

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores, confert Elect. Iustini. Ducis lithontribon, elec. de cicadis Manilij de lepore combusto Montani, nephrocatharticum Nicolai

Elect. Guidonis, quod alij electuarium contra pestem vocant.

Elect. contra pestem Ferdinandi Imperatoris.

Elect. de ouo Maxim. 1. Imperatoris

Diascordium Hierion. Fracastorei.

Hæc quatuor enumeratata remedia sunt singularia contra pestem, tam præseruatiua, quam curatiua, eademque ab infantibus & prægnantibus, quæ aliàs a theriacæ vsu arcentur, tutò, extraque periculi aleam, intus assumi possunt.

Sed satis erit nobis, in capitis huius ornamentum quasdam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus, & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauissimis earundem affectibus, quibus infestari solent, specificæ sint.

Cum autem inter cetera mala, quæ corpus humanum exagitant, nullum existat grauius peste, humano generi tanquam in singularem pœnam à Deo immissa, cuius horrenda sæuitia hoc ipso anno, (dum

in

in manibus elaborandum hoc præsens opus aggrediebar,) nec pepercit, & amplissimæ & populosissimæ vrbi nostræ Parisiensi: ad Antidota quædam huc inserenda me accingã ad huius tam immanissimi mali, tũ præcautionem, tum sanationem vtilissima, quæ partim nostro labore inuenta, partim nobis aliundè à doctissimis quibusdam viris communicata, certissimis experimentis cõprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

Recip. Extracti cephalici maioris vnc. 2.
Magisterij cranij humani drac. 1. sem.
Salis cranij drach. 2.
Essentiæ castorei scrup. 4.
Spec. Diambræ
Diamoschi dulcis ana drac. 1.
Ol. Garyophyllorum,
Nucis moschatæ, chymicè extractorum ana gutt. 10.
Syr. Conseruæ citri q. s.

Vt fiat antidotus, vel electuarium mollis consistentiæ: dosis scrup. 1. Formabis inde, si voles, exiguam pilulam: aut de ea parum dissolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus est, congruente. Hæc antidotus iuuat in primis ad omnes cerebri affectiones, eiusque substantiã, facultatem animalem mirificè corroborat: prodest apoplexiis, paralysibus, epilepsiis, vertiginibus, fumosque vaporosos, qui in sublimi cerebri regione suspensi, somnolentiam, torporem, & stupiditatem plerumque inducunt, dispellit & discutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit; ad aurium tinnitum, & surditatem confert: & humores lentos ac crassos tanquam horum malorum causas antecedentes extenuat & dissipat: sed generalium tamen vsus semper præmitti debet.

CAVTIO.

At nouam hanc formularum præscriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magisteriis, & essentiis sumit initium, fortè quis mirabitur, & in eruendo horum verborum sensu, Oedypo opus esse contendet. Cui vt satisfiat, paulo post dabimus eorundem remediorum amplas & perspicuas descriptiones, & describemus ca. de extractis magisterium cranii humani, & essentiam castorei & cap. de salibus præparationem salis cranii. Ne tamen quemquam forsan offendat quãtulacunque laboris molestia, hic compositionem extracti huius maioris delineare æquum esse duximus, vt, postquam, sicut hic præcipua capitalia, & ea, quæ cerebri affectibus grauissimis sunt specifica, & appropriata, non omissa esse constiterit, simile fiat iudicium de ceteris extractis, paulo post describendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus cõfirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbisque & symptomatis indè contractis edomandis, accommodabimus.

Extractum igitur cephalicum maius præparatur.

Cum rad. acori
Pæoniæ
Visco querno
Ligno aloes
Baccis iuniperi
Sem. pæoniæ
Cinnamomo
Garyophyllis

Ex quibus omnibus contusis & inuicem mixtis fit extractum, vt docebimus. Item extractum ex aromatibus elicitur, nempe ex

Ma-

Macis
Nuce moschata,
Cardamomo, &
Fructibus anacardorum,
necnon ex floribus
Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pœoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arab.
Flor. lilij conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Ex triplici horum extractorum seorsum præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnum maius: hoc est, ex his omnibus elicitur, vna vera, & essentialis agendi operandique virtus, quæ, tanquam nucleus, cortice suo longè præstantior & nobilior existit: sicut quilibet, nisi forte ingenij stupiditas & crassities obstet, facilè colligere potest, ex quo maiore extracto, additis magisterijs, essentijs, & alijs remedijs commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in sui compositionem recipit tantum extracta herbarum, & florum melissæ, betonicę pęoniæ, saluiæ, rosmarini; & extracta quorundam seminum & aromatum cephalicorum: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laboriosi est artificij: nec ad tot tantosque cerebri affectus est efficax, ac altera illa antidotus maior: velut statim ex diuersa vtriusq; compositione elucescet. Hinc in illis idem æque statuimus discrimen obseruandum, ac in ceteris minoribus: quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquisitis artis ritibus, nec tot impensis, nec etiam tam longo temporis spatio opus est, ac in maioribus istis, quas ditioribus tantum dicatas volumus: sicut minores tenuioris fortunæ hominibus: quod tantum obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, essentiarum, magisteriorum, & salium, ex quibus antidota nostra componimus, ad calcem huius primi Pharmacopœæ nostræ libri, vti modò dictum est, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum est, antidotos eiusmodi diuturnę adseruationi præ reliquis vulgaribus, longè aptiores esse. Sequitur nunc descriptio, siue formula antidoti nostrę cephalicæ minoris.

Antidotus cephalica minor pro gregarijs.

℞ *Extr. minoris cephalici ℥. j.*
Diacori
Confect. anacardinæ an. dr. 2.
Ol. de nuce moschata scrup. 1.

Misce: dosis drac. sem. vel drac. j. manè.

Cerebrum nubilum serenat, omnibusque frigidis ipsius affectibus conducit: totam massam sanguinis, spiritusque, pręsertim animales reddit puriores & tenuiores: inde ad restaurandos omnes sensus, tam internos, quàm externos, ac memoriam pręsertim, mirificè confert.

Antidotus thoracica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti maioris thoracici vnc. 3.*
Extracti pulmonum Vulpis, & Leporis inuicem præparati vnc. 1.

Butyri

Butyri, seu lactis sulphuris vnc. sem.
Rubini sulphuris terebinthinati drach. 1.
Syrupi hederæ terrestris q. suff.

Fiat antidotus: dosis scrup. j.

Præparationem extracti nostri maioris thoracici, necnon extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri item, siue lactis sulphuris, eiusdemque balsami siue rubini, infrà descriptam reperies: præparantur diuersis operationum methodis: omnia tamen & singula maximè opportuna, & specifica sunt deploratis pulmonum affectibus, vt sunt phthisis, empyema, asthma, dispnœa, & orthopnœa: in quibus desparatis, & ferè incurabilibus morbis extirpandis mira præstabit antidotus nostra maior.

Antidotus thoracica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti minoris thoracici vnc. 2.*
Flor. Sulphuris optimè præparatorum drach. 2.
Spec. Diaireos simpl. drach. 1.
Spec. Diatragacanthi frigid. drach. i. sem.
Pulmonis vulpis vulgari modo præparati
Elect. resumptiui,
& Diapapaueris ana scru. 4. cum syrupo violato: fiat Antidotus.

Dosis drach. i. sem. vel drach. 2.

Valet etiam aduersus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharsim conciliandam: semper prodest tussiculosis, & purulenta extussientibus mirificè succurrit: itemque extenuatis, & hecticis: defluxiones etiam sistit & somnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

Recip. Extracti cardiaci maioris vnc. 3.
Magisterij corallorum
Magisterij hyacinthorum ana drach. 2.
Essentiæ fructuum anacard. vnc. sem.
Essentiæ croci scrup. 2.
Essentiæ camphoræ scrup. 1.
Lapidis bezoardici veri
Vnicornu ana drach. i.
Ambræ griseæ drach. sem.
Ol. corticis citrij,
& cinnamomi chymicè extractorum, ana gutt. 12.
Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q. s. vt fiat antidotus: dosis scrup. i.

Admirabilis est huius antidoti efficacia aduersus omnes cordis effectus, syncopes, lipothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: estque præstantissima medicina tam ad præseruationem, quam ad curationem pestis, siue interius assumpta, siue exterius in forma epithematis cordi apposita: dissoluendo vnam atque alteram drachmam huius antidoti, in quadam aqua theriacali aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregarijs.

Recip. Extracti minoris cardiaci vnc. 3.
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes ana drac. 3.
Elect. de gemmis

& Dia-

Hermetici nobis veniam dabũt, quod ipsorum arcanis, & magisteriis, ad Dogmaticorum Pharmacopœam expoliendam & illustrandã, vtamur, huc me impellit aliorum remediorum inopia: quandoquidem hoc non præstantius occurrat medicamentum ad corroborandum hepar, & facultatem naturalem, quam instaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues sunt ad hydropisim, (vtpote dũ sanguifica eius vis vitiata, serosos tãtum generat humores, vnde istius mali scaturigo & fons promanat) præsentissimum inde auxilium, & leuamen percipiant, sicut & omnes cachectici, & icterici. Idem remedium specifica sua proprietate iecur quoque liberat ab humorum infarctu: omnibusque prodest dysenterijs, lienteriis, & fluxibus hepaticis: eius quoque efficacia summa, nullo satis encomio potest prædicari, vti abunde id testabuntur suspiciendi eiusdem effectus. De præparatione omnium enarratorum extractorum, vt magisterij corallorum, aliorumq; similium remediorum specificorum in prædictam antidotum ingredientium, & neutiquam vulgarium, infra ad finem huius libri dicetur, vt iam supra promisimus.

Antidotus hepatica minor pro gregarijs.

℞. *Extracti hepatici minoris vnc. 4.*
Trochisc. Diarrhoden
Coralli p̃parati ana vnc. sem.
Trochiscorum de eupatorio
Trochiscorum de rhabarbaro ana drach. 2.
Spec. Dialaccæ maioris
Diacurcumæ minoris ana scrup. 4.
Croci martis optimè præparati drach. 2.
Tincturæ rosarum q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis drach. 1 sem. vel drach. 2.

Excellens etiam est ad omnem debilitatem & obstructionem hepatis: vnde prouenire solet hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & similia plura mala: sed tamen vi & præstantia non accedit ad priorem antidotum maiorem. Communi enim plebeculæ & vulgo rantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus splenetica maior.

℞. *Extracti splenetici maioris, vnc. 2.*
Extracti lienis bouis vnc. 1. sem.
Extracti, seu fæculæ rad. Aronis drach. 2.
Salis ceterach
Salis fraxini ana drac. 1. sem.
Croci martis cũ sulphure præparati, vt artis est, scrup. 4.
Vini chalybeati q. suff.

Vt fiat electuarium; dosis drach. sem. vel drach. 1.

Nobilis est & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius mesenterij; & ad quæuis vitia ac symptomata, quæ inde promanare queunt: veluti sunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, suppressiones mensium, & similia.

Antidotus splenetica minor.

℞. *Extracti splenetici minoris vnc. 4.*
Elect. Diacapparis vnc. sem.
Elect. è scoria ferri drach. 6.
Diacosti drach. 2.
Diatrionpipereon scrup. 4.
Syrupi de pomis redolentibus q. suff.

Vt fiat antidotus.

Conducit quoque ad splenis duritiess & obstructiones; & in primis ad febrem quartanam.

Antidotus nephritica maior.

℞. *Extracti maioris nephritici vnc. 2.*

Extracti oculorum cancri

Extracti testarũ ouorum ana drach 2.

Magisterij lapidis Iudaici

Magisterij lapidis lyncis ana scrup 1.

Olei Terebinthinæ guttulas 20.

Misce fiat antidotus; dosis scrup. sem. vel scrup. 1. ad summum aqua antinephritica, vel cum vino albo.

Admirandum remedium ad attritionem, comminutionem & expulsionem calculi renum, & ad omnem datur vrinæ retentionem: prouocando statim vrinam. Parum tantum de ea antidoto capiendum est. In fortissima enim vrinæ suppressione sufficiunt duo vel tria grana ad summum solius magisterij lapidis Iudaici, vel lapidis lyncis: tanta penetrandi vi & potestate huiusmodi pollent medicamina. Nulla enim ischuria, aut vrinæ suppressio tam fortis erit, quin prædicta antidoto solui & euinci queat. Methodus autem horum extractorum & magisteriorum præparandorum, inferius suo tradetur loco.

Antidotus nephritica minor.

℞. *Extr. Nephritici minoris vnc. 3.*

Pulu. pelliculæ internæ testarum ouorum

Pelliculæ internæ ventriculi gallinarum ana drach. 2.

Salis testæ bouis

Salis prunellæ ana dra. 1. sem.

Succi limonum q. s.

Vt fiat antidotus: dosis drac. sem. vel drach. 1.

Antidotus hęc excellẽtissima quoque est ad eosdem effectus, vt prior: nisi quod operandi effectus ostentet paulo debiliores & tardiores: cuius vsus quoque est in extremis malis, hoc est, quando a calculo, arenulis, & simili materia tartarea virorum que renum facta est obstructio, adeò vt vrina penitus suppressa, æger præ angore & dolore, perpetuum emittat clamorem, & in summo vitæ discrimine versetur. Huius nihilominus antidoti nephriticæ minoris experimentum fieri potest, vt pote quæ ad supra enumeratos effectus longè profectò efficacior existit, quàm electuar. Iustini, lithontribon, de cicadis, & similia nephritica remedia vulgaria, quorum supra mentio facta est. Quid per sal prunellæ intelligatur, etiam supra declaratum est.

Vt fiat antidotus: dosis scrup. 1. vel drach. sem. cum iusculo vel liquore aliquo conuenienti.

Antidotus hysterica.

℞. *Extracti hysterici maioris*

Et minoris ana vnc. 3.

Extracti vuluæ seu matricis leporis vnc. 1.

Extracti seu faculæ bryoniæ vnc. sem.

Extracti castorei drach. 2.

Olei gagatis cũ colcothare redestillati et rectific. drac. sem.

Olei succini flaui drach. 1.

Nepenthes nostri hysterici drach. 1. sem.

Syrupi cinnamomi q. suff.

Vt fiat antidotus: dosis scrup. 1. vel drach. sem. cum iusculo vel liquore aliquo conuenienti.

Mirabilis est in genere ad quæuis matricis vitia: in specie verò medetur omni vteri præfocationi, siue

næ epilepticæ, siue alterius generis: albis item mensium fluoribus, cruditatibus, flatibus, & doloribus, inde excitatis, confert: sterilibus etiã prodest ad conceptionem & prolis fœcunditatem; si nimirum extractum secundinæ de fœcunda quadam muliere addideris; de cuius præparatione, sicut & de matricis leporinæ præparandæ modo, suo loco agetur.

Postteaquam igitur de antidotis, quæ principibus corporis partibus roborandis, morbisque & symptomatis, quibus eædem defatigantur, expellendis aptæ sunt, & idoneæ, hactenus diximus: superest, vt, antequã huic capiti finem imponamus, promissi nostri memores simus, & nũc de antidotis, tam ad præcautionem, quã ad curationẽ pestis (si inter nos fortè tam horrendum malum, diuina permissione grassetur) aptis & accommodatis dicamus.

Et quamuis ad eandem intentionem remedia alia, vt aquas theriacales, syrupos, confectiones, & electuaria sicca, iam descripserimus: visum tamen fuit, eorundem catalogo quædam adhuc antidota annumerare: si quidem antidoti vocabulum propriè sumptum, nihil aliud significat, quàm medicamen venena pellens & abigens.

Antidotus maior contra pestẽ.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Scorzioneræ
Tormentillæ
Petasitidis
Santali rubei
Ligni aloes ana drach. 3. vel quatuor.

Ex his omnibus, crasso modo contusis, fiat cum succo limonum extractum, vt artis est, & cap. de extractis docebitur.

I T E M.

℞. *Cortici citrij vnc. 4.*
Sem. Cardui benedicti
Rutæ
Acetosæ
Baccarum iuniperi
Fol. Dictami
Cinnamomi
Macis, ana vnc. 2.
Flor. Rosmarini
Buglossæ
Hyperici, ana p. 2.
Spec. De gemmis
Diambræ
Diamoschi
Dianthos ana drach. 2.

Omnibus contusis & inuicẽ mistis, in vase quodam apto fiat extractum, cum aqua vitæ iuniperi, aut aqua vitę communi iuxta artem, & vt inferius enodabitur.

Hęc duo extracta fortiter exprimantur prælo, quæ ob dissoluentiũ in ipsis contentorum naturam, liquidissima erunt: ex ambobus fiat mistura, & abstrahatur liquor, siue aqua per alembicum, ad ignem Baln. vaporosi, donec materia in fundo consistentiam electuarij, mediam inter durum & molle formam obtinentis, acquirat: aqua exinde destillata seorsim seruetur, cuius vsus erit in alijs extractis componendis, & per se iam est summum cardiacum. Ad vncias quatuor prædicti extracti adijce

Magisterij perlarum
Magist. corallorum
Essentiæ croci ana drach. 3.
Essentiæ camphoræ drach. 1.
Sulphuris aurati diaphoretici
Balsami lactei sulphuris
Salis prunellæ ana vnc. sem.

Ex quibus omnibus fiat antidotus admirandæ virtutis,ad præseruationem pestis, si de ea singulis matutinis,ex cultri cuspide, pisi magnitudinem capias: Sed peste iam correptus de eodem sumat drach.sem. vel dra. i. dissoluendo in vnc.2. suæ propriæ aquæ destillatæ,&,vt supra,seorsim asseruatæ: vel cuiusdam aquæ theriacalis,cardui benedicti, vel vlmariæ:sudorem mirificè prouocat, & cor corroborat aduersus quoduis venenum, id à centro euocans ad circumferentiam. Inter antidota præstantiora huic pestiferæ lui dicata, hoc facilè principem obtinet locum cuius summa virtus & præstantia laboris & temporis iacturam, quam fortè quis in eius præparatione prætendere possit,vberrimo compensat fœnore & lucro.Sulphuris aurati descriptionem suo loco dabimus. Sic quoque alibi tractandum reseruamus modum parandi magisterium gemmarum,magist corallorum, balsamum,& lac sulphuris, necnon essentiam croci & camphoræ. In huiusmodi remediorum apparatu,quæ ditioribus ad vitæ & sanitatis suæ tutelam præscribuntur, nullis parcendum est sumptibus: pauperes & tenuioris fortunæ homines contenti erunt antidoto minori,cuius descriptio proximè sequitur,quæ pari modo excellentissima est,tam ad præseruationem,quàm ad curationem pestis.

Antidotus minor contra pestem pro gregarijs.

℞ *Succi scordij*
Rutæ
Cardui benedicti
Vlmariæ
Menthæ crispæ
Saluiæ ana vnc.4.vel plus minus.

Omnes hi succi in alembicum, vel matracium vitreum & capax inditi digerantur in Baln. & depurentur: separando multoties terreum crassamentum,& fæces, quæ in fundo residebunt,vt alibi cap. de syrupis iam perspicuè docuimus.

Ad vncias decem horum succorũ optimè depuratorum adde

Rad. Angelicæ
Zedoariæ ana vnc.I.
Dictamni
Sem. Cardui benedicti
Cort. citrij ana vnc.sem.
Cinnamomi drach.6.
Myrrhæ vnc.2.
Croci drach.3.
Camphoræ drach. I.

Omnibus contusis & simul cum prædictis succis mixtis, fiat digestio in Baln.per biduum vel triduum: dein omnia adhuc calentia per torcular fortiter exprimantur. In qua expressione denuò adde

Theriacæ optimæ vnc.i.sem.
Confect. hyacinthi,
& alkermes ana vnc.i.
Perlarum præparatarum
Corallor. præparatorum
Cornu cerui præparati
Spec. Diambræ
De gemmis ana drach.2.
Vnicornu drach.sem.
Lapidis bezoardici drach.i.

Omnia adhuc semel digerantur in B.M.per duos vel tres dies: dein per alembicum ad ignem Baln. vaporosi destilletur omnis liquor, donec in fundo remaneat consistentia inter durum & molle media, sicque antidotus erit præstantissima: de qua capiendum manè vnius paruæ auellanæ magnitudine: ad curationem verò pondere vnius drachmæ, vel drachmæ vnius & semis: dissol-

dissoluendo in duabus vncijs suæ propriæ aquæ inde destillatæ & adseruatæ: quæ per se iam efficax est & præstans ad idem malum, & ad omnes putredines & venena, quæ in corpore progenerantur. Inter communia huius generis pharmaca, nullũ paratu facilius, nullumq; virtute præstantius hoc ipso datur: cuius dispensatione vel quiuis Pharmacopola facilè imitabitur.

Antidotus alia de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregarijs.

Accipe granorum iuniperi maturorum magnam quantitatem, nempe lib. 6. 7. 8. vel 10. hæc infusa & macerata in vino albo generoso, vel hydromelite vinoso, ad ignem parum bulliant; dein cõquassentur & per setaceum in modum cassiæ traijciantur, & fiat extractum: Aut alia quoque via ac methodo idem paretur extractum, sicut cap. de extractis ostendetur.

Ad libram vnam commemorati extracti iuniperi adde

Pulu. Rad. Angelicæ drach. 6.
Pulu. Dictamni
Cinnamomi ana vnc. sem.
Terræ sigillatæ
Corallorum præparatorum
Perlarum præparatarum
Cornu cerui etiam præparati ana drach. 2.
Elect. de gemmis
Diambræ ana drach. i. sem.
Croci drach. 1.
Camphoræ scrup. 2.

Reducendo omnia cum aqua quadam theriacali in formam electuarij mollis siue antidoti: quod erit summum præseruatiuum & curatiuum contra pestem: exhibetur vsq; ad drach. 2. Solum extractum iuniperi citra alterius ingredientis additionem, eidem quoque scopo peropportunum est. Præter cætera additamenta suprà enarrata, quidam adijciunt theriacæ, vel mithridatij, quantum lubet.

Electuarium de Ouo.

Quoniam hoc electuarium siue antidotus de ouo, contra pestẽ magnopere celebrata, in nullis ferè Pharmacopœis, præsertim in Gallia nostra descripta reperitur: huc eius descriptionem in medium producam, qualis illa in Augustano habetur Dispensatorio: in quo elaborando sedulam ac felicem nauauit operam Adolphus Occo percelebris admodum Medicus, idque opera & consensu suorum collegarum, virorum quoque celeberrimorum: sicut Germania hanc gloriæ prærogatiuam sibi iure vendicat, quod sit vera doctorum & celebrium virorum nutrix, & infinitorum egregiorum medicamentorum, tanquam nouorum ingenij fœtuum excludendorum parens fœcundissima, & felicissima. Describamus itaque dictam antidotum de ouo, quæ modo qui sequitur, paratur.

Electuarium de ouo Maximiliani I. Imperatoris.

Recip. ouum gallinæ recens, & educto per apicẽ albumine, id quod vacuum est, croco orientali nõ puluerizato impleatur: posteà cũ alio putamine iterum occlude, ne quid transpiret, & lento igne vel post fornacem tamdiu assa in ollula, donec tota oui testa nigrescere incipiat, diligenter cauendo, ne crocus comburatur: Exempta è testa materia exsiccetur, vt in mortario exquisitissimè contundi, & in puluerem redigi queat: addendo pulueris erucæ, seu sinapis, quantum reliquo duo ponderant: postea.

Pulu.

Pulu. Rad. dictami albi
Tormentillæ ana drach. 2.
Pulu. Myrrhæ
Cornu cerui
Nucis vomicæ ana drach. 1.
Pul. Radicis angelicæ
Pimpinellæ
Granorum iuniperi
Zedoariæ
Camphoræ ana vnc. sem.

Misce omnia simul in mortario: & tandem appone Theriacę ad pondus omnium, & iterum pistillo forti tercontunde, & commisce per tres integras horas agitando, fiat electuarium vt artis est.

Eius vsus maximus est in peste, & præseruatione à venenis deleterijs.

In Antidotario VVecKeri viri doctissimi, & de re medica, prout hoc perelegans & eruditum opus vberrime testatur, optimè meriti, aliæ occurrunt descriptionum formulæ eiusdem electuarij de ouo Anton. Chalmetei præclaræ eruditionis viri, tum etiam aliorum.

Sed, vt liberè dicam, quid sentiam vix credibile esse puto, quod vsque adeo singulares inde effectus produci possint: si albumin s abiecti loco, ouum solo croco repleatur, & dein eodem probè obturato, omnia simul coquantur, vsque dum in puluerem redigi queant.

Vis totius secreti in eo consistere videtur, vt crocus & vitellus oui in puluerem redigantur: hac tamen conditione, vt planè nihil expiret. Neque enim adeo magnum id esset mysterium rationem istius pulueris vitelli oui, & croci conficiendi cognitam habere. Nam miscellanea reliqua puluerum quorundam, & theriacæ, non nisi merum vulgare quid sapiunt, vt & re vera sunt.

Non tamen diffiteor, possibile esse, vt medicamen summum & efficacissimum ex ouo parari possit contra ipsammet pestē: idque ea, quam mox trademus, methodō. Essentiæ namque in ouum inditæ, cum eiusdem vitello perfectè miscentur: qui aliàs sua natura sulphureus est, & summam penetrandi, necnon nutriendi vim obtinet, qua facultate reliquorum ingredientium virtutem adeo intendit, vt multo citius penetrent, & in venas transferantur. Adde quod per eandem coquendi rationem spirituales rerum essentię vim & virtutem suam longè perfectius conseruent. Quæ tamen verba in bonam partem accipiantur velim: nec quis existimet, me plus æquo iactabundum fortè hic inanem aucupari gloriolam; à qua tamen animus penitus abhorret, nec nisi in publico commodo, fideliter iuuando, totus est.

Electuarium de ouo maius pro ditioribus Quercetani.

Accipe vnum, vel plura oua recentia gallinæ, de quorum vno apicem testæ tam subtili artificio aufer, vt, postquam educta fuerit illa testa, rursus in pristinum locum commodè reponi, & glutino, seu luto quodam tam industriè agglutinari possit, vt nihil expiret. Abiecto itaque albumine, vitello oui residuo admisce.

Lactis siue butyri sulphuris drach. 1. sem.
Sulphuris auri diaphoretici
Essentiæ croci ana drach. 1.
Pulueris anodyni mineralis, hoc est, salis prunellæ drac. sem.
Ambræ griseæ scrup. 1.
Lapidis bezoardici scru. sem.

Omnia cum dicto vitello oui simul misce, vt optimè incorporentur:

tur: dein apex putaminis perquam aptissimè suo apponatur loco, cum tenuissimo ligamento lineo superposito, vel glutino ex oui albumine, & polline facto, superinducto, adeò vt ouo exquisitissimè clauso, nil transpirare possit.

Ad eundem modum plura oua apparari & accommodari queunt, prout magnam huius electuarij quantitatem simul componere volueris.

Alias, vel vno vel pluribus ouis, è quibus eodem artificio apertis albumen separatum est, addes theriacæ, confect. al Kermes, & hyacinthi, ana: vel ex his omnibus simul fiat mistura, de qua adde ouo vel ouis, quantum capere possunt: probè clauso foraminulo cum sua propria testa, superinducto glutine, vt ante, ita vt nihil exspiret.

Enarrata hæc oua ita præparata, aptè simul imponantur vasi terreo capaci, quod operculo clausum in furnum mittatur, in quo panificia modo cocta, & ex eodem recens exempta fuerint, & secunda aut tertia vice in eodem reponantur, donec omnia in vnam massam, quæ puluerari queat, redacta sint.

Accipiatur ouum vnum iuxta primam methodum præparatum, & vnum iuxta alteram: vel oua duo aut tria vtriusque præparationis, prout animus est maiorem vel minorem electuarij quantitatem simul conficere: omnia quæ in dictis ouis continentur, terantur & optimè inuicem misceantur in mortario marmoreo, eadem paulo post humectando pauca aqua theriacali contra pestem, aut elixire quodam vitæ, cuius plures descriptionum formulas supra dedimus: ita vt omnia reducantur in formam electuarij, quod multorum in annorum spatium reseruabitur: pro dosi sufficit scrup. 1. tum ad præseruationem, tum ad curationem pestis.

Electuarium de ouo minus pro gregarijs.

Rec. Rad. Angelicæ
Zedoariæ
Cinnamomi ana vnc. 1. sem.
Garyophyllorum
Macis ana vnc. sem.
Myrrhæ
Nucis vomicæ
Carlinæ ana drach. 3.
Granorum iuniperi vnc. 1.
Croci, camphoræ
Spec. diambræ
De gemmis ana drach. 3.
Theriaces Alexandrinæ ℥ 3.

Contundenda contundantur, & omnia simul mixta indantur in matracium vitreum, superaffundendo fortissimum spiritum vini, vase clauso, ne quid euaporare possit, digerantur in Balneo Mar. per 4. vel 5. dies. Deinde omnia adhuc calentia fortiter exprimantur. Hæc expressio denuo indatur in alembicum cum suo capitello, & recipiente, & inde ad ignem Baln. Mar. destilletur liquor, qui seorsim seruetur, & cum extracto, quod in fundo remanet in mellis consistentia, impleatur ouũ vnum, vel plura, si velis, & optimè misceatur cum vitello oui: dein occludantur singula oua cum suo proprio putamine, vt supra diximus: Postea coquantur in furno, post exempta scilicet panificia, idque cõtinuãdo & repetendo, sine calore intẽso, donec materia ita exsiccata fuerit, vt puluerisari ferè possit: quæ dein terroranda est sua propria aqua, vt supra reseruata, & sic perficiatur electuarium molle, siue antidotum preciosum ad præseruationem & curationem pestis. Exhibendum de eo est pestifero vsque ad scrup. 2. vel drach. 1. dissoluendo cum vnc. 2. vel tribus aquæ

Auicennam, Celsum, pluresque alios tam Græcos, quàm Arabes, & Latinos authores.

Mithridatiũ. Inter hæc antidota alexiteria, non mediocris existimationis erat Mithridatium, quod antecessit theriacam, quam Andromachus suâ ætate medicæ rei peritissimus, parabat ex carnibus viperæ, tanquam singulare aduersus lepras, & quæuis alia venena pharmacum, & experimentum, quod solum & per se omnibus venenis tanquam summum antidotum conferre nouerat.

Mithridatium ex infinitis simplicium generibus compositum, authoris sui, Mithridatis nempe Regis Ponti, nomen obtinuit: qui ex diuturniori eius vsu, adeò laudabilem corporis habitum sibi comparauerat, vt, sicut historiæ narrant, & mox dicturi sumus, nullo veneno assumpto sibi vitam adimere posset. De qua antidoto Auicenna ita loquens nostram confirmat sententiam; Confectio, inquit, Mithridatis nobilis est confectio, quam fecit Mithridates & nominauit suo nomine, Et Aet. tetr. 4. serm. 1. capitul. 96. ita scribit. De Mithridate sanè magno illo belli Duce referunt, quòd theriacen quidem non biberit: neque enim adhuc in vsu erat; verùm ex alterius antidoti, quæ postea Mithridatica ab illo appellata est, vsu ita corpus apparauit, vt nulla veneni vi lædi posset: Et cum etiam lethale pharmacum accepisset, mori non posset: cum enim ab hostibus deuictus seipsum interficere meditaretur, nullo veneni haustu mortem sibi consciscere præualuit; sed vocato cuidam ex amicis, se iugulandum præbuit. Plinius fusiorem huius historiæ enarrationem tradit lib. 23. cap. 9. & militis quin etiam nomen exprimit, cuius opera ad mortem sibi conciliandam vsus fuerat: cum omnium venenorum sumptorum vim aduersus tam insignem antidoti efficaciam, inualidam nimis & irritam prorsus expertus fuisset.

Mithridat. veneno perire nõ potuit.

Notandum porrò est, olim nõ tantum compositis istis remedijs, (è quorum numero supra 5. aut 6. recensuimus, paulò post eorundem descriptiones in medium allaturi) theriacæ nomen impositum, sed eodem quoque nomine sola quædam simplicia insignita fuisse. Quod vtique Auicennæ authoritate comprobare licet, qui squillam appellat theriacem contra venena, & gummi opopanax, & aristolochiam theriacam ad puncturas.

Theriaces nomen etiam solis quibusdã simplicibus olim competebat.

Vnde complures tam Philosophos, quàm Medicos, imò & eos, qui eruditiorum & celebriorum ordini annumerantur, non parum lapsos esse constat; dum theriacæ vocabulum, à serpente quodam (quem thirum vocari, & eiusdem compositionem ingredi putarunt) deriuatum, & ab eodem quoque trochiscos theriacos appellatos crediderunt.

Albertus Magnus vnus ex illorum numero Aristotelis textum, qui habet echin vel echidnam, quæ verba nihil aliud quàm viperam significant, perperam de thiro serpente interpretatus est: quem distinxit à vipera, & peculiare de eodem caput conscripsit.

Lib. de Animalibus.

Hanc falsam opinionem secutus est Aggregator Patauus, qui thirum tanquam animal à vipera diuersum constituit, illudque basim trochiscorum, quos excipit theriaca, esse putat.

Petrus de Apono eodem errore irretitus, ita scriptum reliquit. Dicitur autem theriaca à thiro serpente, quia eiusdem excipit carnes, quæ sunt veluti radix & basis istius medicinę; Et differ. 179. Sciendum, inquit, quod theriaca est multiplex secundum diuersitatem componentiũ cui tamen nomen illud magis propriè conuenit, theriaca est magna Andromachi & Galeni, in qua caro

Lib. conciliat. differ. 177. de ther.

Aa ingre-

ingreditur. Thiri serpentis, vnde nominationem est sortita: quæ autem hanc non suscipit, theriaca metaphoricè dicitur, vt Diatessarum, ideo quod ad illius similitudinem venenorum depellat nocumenta.

Imò & ipse Nicolaus à sinistra hac opinione non immunis videtur, dum ita in capite de trochiscis scribit; Trochisci, inquit, de Thiro, qui in magna Galeni theriaca recipiuntur, sic fiunt. Inuentas, inquit, Thiros longitudinis vnius palmi, &c.

Trochisci theriacales. Huic errori occasionem dedit nomen, ab antiquis olim, trochiscis istis, tanquam præcipuæ theriacæ basi inditum. Galenus enim illos appellat theriacales, & post illum idem nomen retinuerunt Aetius, Oribasius, aliique Græci. Plinius eos vocat trochiscos theriacos; Et Auicenna quibusdam in locis eosdem nominat trochiscos thiri, vel thirios, hoc est, ferales. Sed si quis penitius veterum scripta perpendat, facilè perspiciet, eos nunquam aliud serpentum genus, hoc vocabulo præter ipsam viperam intellexisse. Galen. in librum de Antidotis & de Theriaca ad Pisonem, & alibi, disertè viperarum facit mentionem. Vide quid post illum Aetius scribat lib. Tetr. 4. serm. 1. cap. 87.

Hoc caput primò ita inscribit: De theriaca ex viperis Andromachi: Posteà idem in hunc modum incipit. Ordiemur à Theriaca Andromachi ex viperis, cuius admiratione ductus Galenus hæc de ea scribit: Cùm multa discordia sit circa theriaces descriptiones, nos Andromachi descriptione, vt longè optima, vtemur, quæ etiam in Regum vsus apparatur. Et capite 9. eiusdem libri, vbi de trochiscorum siue pastillorum præparatione agit, ita exorditur: Ceterum pastillos theriaces hoc modo apparato: Viperas feminas accipito, non quocunque tempore captas, sed desinente Vere, &c. Et Auicenna lib. 4. Fen. 6. tractatu 3. capitulo 33. vbi loquitur de curatione morsus viperæ, his verbis sermonem inchoat: Considera, inquit, radices communes in curatione: deinde fortior curatio est properare ad theriacam viperarum. Inde apparet discrimen inter theriacam, quæ viperas recipit, & eas, quarum mentionem facit lib. 5. summa 1. tract. 12. videlicet theriacæ Esdræ & Diatessaron, quas contra grauissimos totius corporis affectus laudat. Idem Auicenna lib. 5. summa 1. tract. 1. vbi de theriaca agit, eius descriptionis tale facit exordium.

Recip. Trochiscorum squillæ, trochiscorum viperæ, &c. ex quibus manifestè liquet, quod etsi alibi eosdem trochiscos nominet thiri, seu thirios, non tamen alios intelligat, quàm viperinos.

Theriaca, à Græco θὴρ, vel θηρίον. Hinc concludimus, Theriacam non à serpente quodam Thiro, qui eius compositionem ingrediatur, sed à Græco vocabulo, quod est θηρίον, siue θὴρ, id est fera, denominationem suam accepisse: neque id propterea, quòd eiusdem compositio feram, vel viperam excipiat, vt quidam falso opinantur, sed quòd eadem theriaca, siue cum vipera, siue absque vipera, parata sit, omnibus morsibus venenatis, à quacunque fera siue animali illatis succurrat: Sic & ab antiquis & à neotericis (vt iam diximus) trochisci dicuntur theriacales, non ratione ingredientis, sed ab eorundem effectu, quem in pellendo lethalium animalium veneno manifestè ostendunt; alias enim non theriacales, sed viperini nominandi essent. Eadem ratione quædam remedia vocamus nephritica, & hysterica, non quòd eadem componantur ex renum, vel vteri additione, sed quo tanquam medicamenta specifica iisdem partibus, morbo exa-

Digitized by Google

exigitatis, opem & medelam afferant.

Præter dictas rationes, etiam orthographia,& scriptio huius nominis nostram sententiam confirmat. Nam à Thiro scribendum esset Thiriaca cum I,non Theriaca. Sed quia scribitur Theriaca cum E longo, verisimile est, quoda dictione deriuetur, quæ parem literam longam habeat in eadem syllaba, qualis sanè est θὴρ,vel θηρίον hoc est, fera. H enim Græcum in latinis dictionibus a Græcis deriuatis, vertitur in E longum, quasi diceres theriacam antidotum,contra ferarum tam minorum,quàm maiorum ictus & venena.

Hæc de Theriacæ differentijs,eiusdemque nominis etymologia, hic enodanda duximus.

Non diu hic immorabimur in enarrandis diuersis horum theriacalium medicamentorum compositionibus;siue inuicem differant ratione ingredientium, quæ modo ab hoc, modò ab illo vel imminuuntur, vel adduntur:siue ratione pôderis,quod diuersum quoque in diuersis descriptionibus esse deprehenditur. Hæc enim non sunt tam magni momenti,neque hic quærendus est nodus ille Gordius,circa quem rei cardo vertetur: ita vt non possim hic opinioni Auicennæ subscribere,qui libr.& tract. de Theriacis supra iam citatis, selecta præ ceteris Andromachi descriptione tanquam longè optima, hæc ferè verba scribit. Et iam nisi sunt plures Medicorum, sicut
" Gale.& alij, addere & minuere ali-
" quid in ea,non propter necessitatem
" necessariam, neque propter aliquid
" fortè, quod eos ad illud commoue-
" ret,sed quærentes,vt rememoraren-
" tur, & remaneret ab eis in ipsa ve-
" stigium, sicut remansit Androma-
" cho:Et meum quidem consilium est
" vt non remoueatur aliquid, quod
" experimentum iuuatiuum inuenit:
" fortasse enim illa complexio cum
" illo pondere exigit illud, cuius iu-
" uamentum inuenit experientiam,
" quam quidem, dum res ipsa moue-
" tur a suo pondere,non consequitur illam proprietatem, &c. Fœcunda hodie est artium inuentrix, eaque in dies magis magisque incrementum sumit: hac duce & auspice plurimorum remediorum vsum,quem veteres tanquam vtilem comprobauerant,abdicauimus: & in illorum locum alia nostro artificio inuenta introduximus, quæ ipsis inaudita & incognita prorsus erant. Sic hodie infinitæ præparationes, vel plerisq; etiam antiquorum tam elegantia, quàm saporis suauitate & vtilitate longè præferendæ sunt. Neque enim vlla erroris suspicio hinc oriri potest,si rei,quam per se bonam iudicamus,aliam superaddimus bonitate multò præstantiorem: hoc enim pacto rei bonitas vires sumit, & magis magisque accumulatur. Eodem planè modo in diminutione eorum,quæ vel inutilia, vel superflua, vel noxia sunt, nemo erroris redarguendus vnquam videbitur si industrius fuerit: frustra enim fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Suo itaque loco circa eandem de Theriacis tractationem demonstrabimus, ob quam causam Arabis huius, aliàs doctissimi & celeberrimi authoris,opinionem minus recipiendam statuamus.

Redibimus nunc ad Theriacas illas antiquorum, earumque aliquot in medium proferemus descriptiones, vt ex illarum comparatione facta cum ijs, quas ex nostra officina informatoria producturi sumus, eò melius de vtriusque generis bonitate & præstantia iudicari possit. Si quis prouocet ad experientiam sciat is, nos nihil magis in votis habere, quàm vt per eandem, tanquam per ignem & aquam fortem, perfectum hoc & splendidum operis nostri aurum examinetur ac probetur: quamuis nemo adeo stupido crassoq; sit

ingenio, modò in eo vel exigua tantum candoris, rectæq; rationis scintillula superfit, qui non ex solo lydio lapide, hoc est, ex prima statim earum descriptionum, compositionum & præparationum inspectione de earundem præstantia summa, rectum sanumq; laturus sit iudicium.

Theriaca Diatessaron Mesuæ.

℞ *Gentianæ*
Baccarum lauri
Myrrhæ
Aristolochiæ rotundæ ana vnc. 2.
Mellis lib. 2.

Theriaca Democratis.

℞. *Iridis Illyricæ*
Zingiberis
Opopanacis
Opij
Herb. Rosmarini
Myrrhæ
Sem. Trifolij bitumen olentis ana vnc. 1.
Aristolochiæ drach. xl.
Sem. Rutæ siluestris vnc. 1. sem.
Radic. bryon. aridæ albissimæ vnc. 2.
Serpilli
Castorei
Rad. Eryngij
Sem. Apij
Cumini Aethiopici recentis. ana drach. 6.
Farinæ erui rufi vnc. 3.

Omnia hæc contundito & cribrato: popanaca verò cum vino dissoluito, eiq; arida inspergito, & in pastillos reducito, & ex ijs drach. 1. cum vino veteri meraco bibendum præbeto.

Theriaca ex bryonia Oribasij.

℞ *Rad. bryoniæ*
Opopanacis
Iridis
Rosmarini
Opij
Myrrhæ ana vnc. sem.
Aristolochiæ drach. 5.
Thuris
Sem. Rutæ siluest. an. dra. c. 6.
Cumini drach. 3.
Farinæ erui vnc. 2.

Cum vino pastillos informato atq; ter cum vino præbeto.

Sat fit nobis, harum trium tantum Theriacarum descriptiones hic proposuisse. Quod ad compositionem Theriacæ Esdræ attinet, eius ingredientium series nimis numerosa est, & longa, in qua opium, euphorbium, sulphur viuum. semen hyoscyami citra vllam præparationem recipiuntur: nec prætermissus " in eadem est venter mergi, & stercus in eo repertum, ad suauiorem " scilicet gustum confectioni inducendum. " Nihilominus interim videre licet, quam admirandos & incredibiles effectus illi adscribat Aetius tetr. 4. serm. 1. cap. 101. 107. 111. vbi eandem descriptam reperies.

De duobus huius farinæ præcipuis alexiterijs, adhuc nobis dicendum restat: de Mithridatio nimirum & de Theriaca magna. Mithridatij descriptio tam varia est, tamque varijs authoribus, Andromacho, Democrati, Antipatro, aliisque asscribitur, vt, ne forte in eam, quæ non vera & genuina sit, incidam, nullam

prorsus ex ijs hisce describendam aggrediar. Adde quod, vt suprà iam dictum, non vsque adeò magnum discrimen sit inter compositionem Mithridati, & Theriacæ: si vnicos excipias trochiscos es viperis. sicut iam diximus: quodque insuper cõfirmat Auicennas libr. 5. summa 1. tract. 1. vbi de nobili loquitur Mithridatica confectione: & statim eiusdem descriptionem ex Galeno, ex Paulo, Aetio, & ex ipso Nicolao ex promptam, adiungit:

Mithridatij descriptio facilè elucescet ex ipsius Theriacæ Andromachi descriptione, cuius vnicam formulam Pharmacopoeæ nostræ inserendã iudicauimus: sed præ ceteris: quæ variæ hinc inde reperiuntur, seligemus eam, quam Gale. lib. de Antidoris, & de Theriaca ad Pisonem, in hunc, qui sequitur, modum habet descriptam.

Theriacæ magnę Andromachi descriptio vulgaris.

℞. Trochiscorum scilliticorum vnc. 6.
Trochiscorum de vipera
Opij Thebaici
Magmatis hedychroi an. ℥. 3
Piperis longi
Ros. rubrarum exsiccatarum
Iridis Jllyricæ, aut Florentinæ
Succi glycyrrhizæ
Sem. Napi agrestis
Et satiui
Comarum scordij cretici
Opobalsami, seu olei ex nuce moschata expressi
Cinnamomi
Agarici ana vnc. i. sem.
Myrrhæ
Costi odorati seu zedoariæ
Croci Orientalis.
Cassia lignea vera
Nardi Indicæ
Schœnanthos, seu iunci odor.
Thuris masculi pellucidi
Piperis nigri,
& albi
Bol. Dictami Cretici
Comarum marrubij
Rhabarbari rhei
Stæchados Arab.
Sem. Petroselini Macedonici
Nepetæ, seu calaminthæ montanæ odoratæ
Terebinthinæ
Zingiberis
Rad. Pentaphylli ana drach. 6.
Polij Cretici
Ramorum chamæpityos
Styracis calamitæ
Meu
Angelicæ
Amomi racemosi, seu calami aromatici
Nardi Celticæ
Terræ Lemniæ veræ
Phu Pontici, seu Valerianæ nostræ
Comarum chamędryos Cretici
Fol. Malobathri
Macis
Garyophyllorum ana. vnc. sem.
Chalcitidis tostæ
Rad. Gentianæ
Anisi torrefacti, vel frixi
Succi hypocistidis
Carpobalsami
Cubebæ
Gummi Arabici splendidi vermiculati
Sem. Fœniculi dulcis
Cardamomi maioris

Seseleos

Seseleos.
Acaciæ
Thlaspios
Comarum hyperici cretici
Ameos
Sagapeni ana vnc. sem.
Castorei
Aristolochiæ longæ
Sem. Dauci cretici
Bituminis Iudaici, seu asphalti
Opopanacis
Comarum centaurij minoris
Galbani recentis ana drach. 2.
Mellis despumati triplum, id est, lib. quatuor, & vncias quinque, drachmas duas.

Hæc sunt varia illa huius tam magni magisterij ingredientia varijs diuersisque proprietatibus dotata atque ditata: quod ab omni antiquitate pro miraculo & remedio maximo & incomparabili fuit existimatum: & adhuc hodie in summo habetur precio & æstimatione, quod vel ex eiusdem dispensatione, quæ solemni quadam pompa & apparatu celebratur, facile colligitur.

Componendi ratio secundũ Gal. Sed eius conficiendi artificium, ingeniosum scilicet & subtile, vel secundum ipsum Galenum tale est. Trochisci, radices, folia, flores, semina, & fructus, terra Lemnia, chalcitis bitumen, in mortario æneo cum pistillo ferreo in subtilissimum puluerem rediguntur, omniaque tenuissima redduntur, hoc est, cribro subtilissimè traijciuntur, seminibus thlaspios, napi siluestris, & croco exceptis, quæ seorsim teruntur, & pauco vino irrorantur, ne mortario facilè adhærescant.

Gummi, succi, & castoreum, seorsim etiam contunduntur, & pauco vino irrorantur, vt facilius puluerisentur. His omnibus ita probè apparatis, paulò antequam compositio & mixtio fiat, terebinthina in duplici vase cum pauco melle liquefit, in qua gummi liquescunt, & omnia dein coquuntur ad iustam consistentiam, addita sensim pulueris in vino dissoluti parte, donec mellitam acquirant consistentiam: Dein omnia in mortarium magnum & capax vel in ahenum magnum inijciuntur, sensimque vel ad solem, vel ad lentum calorem simul optimè commiscentur, rudicula agitando, idque ad plusculos dies, donec omnia probè vnita sint: post septem autem vel octo dies, repetenda est eadem agitatio, & continuanda ad duos menses, vt materia melius fermentetur: quo tempore elapso hoc mirabile pharmacum reseruandum includitur in vasis elegantissimè perpolitis, argenteis, stanneis, terreis, vitreatis, & vitreis: cuius virtus integra conseruatur ad mediam vsque hominis ætatem. Theriaca enim est validum pharmacum vsque ad 30. annum in his affectibus, in quibus non tanta est nocentis causa, vt vult Gal.

Auicenna adhuc vlterius progreditur lib. 5. tract. 1. de Theriacis: ipsi tribuens singularum ætatum, imò vitæ mortisque conditiones. Theriacæ quidem, inquit, adsunt infantia & pubertas, & adolescentia, & ,, senectus, & mors; Et fit infans post ,, sex menses; deinde incipit in puber- ,, tate, & augmento vsque ad tempus, ,, in quo statu per decem permanet an ,, nos in regionibus calidis, & per 20. ,, annos in regionibus frigidis; deinde ,, stat decem annis aut viginti; deinde ,, declinat aut post viginti aut post ,, quadraginta annos: deinde spoliatur ,, virtute Theriacæ, aut post lx. & fit ,, vna confectionum declinata à gradu Theriacę.

Nimis longum foret hic virtutes, & varias alias qualitates, quas ipsi attribuunt, articulatim enarrare. Non. n. bonas horas in eo perdendus, sed vtilius collocandas censemus.

Sunt

Digitized by Google

Sunt quidam præclari Medici, qui legem illam duriorem, ab Auicenna prolatam, vt supra diximus, susque deque ferentes, in enumerata illa theriacæ compositione, ausi fuerunt vti diminutione, additione, & correctione: Et in eiusdem dispensationes methodo alium ordinem, quam Galenus, de quo paulo ante locuti sumus, obseruarunt.

Romani & Bononienses Medici addiderunt trochiscos camphoræ, & loco rosarum substituerunt earundem extractum: ipsimet etiam adiecerunt insuper baccas lauri, omnia myrobalanorum genera, rad. Angelicæ, zedoariæ, Imperatoriæ, uinceto xici, asari, serpentariæ, enulę campanæ, pimpinellam, scabiosam, cornu cerui vstum, & eiusmodi simplicia, quæ hodiè tanquam specifica remedia præscribuntur cōtra pestem & venena, quæ nos ipsi ad aquarum nostrarum Theriacalium & antidotorum contra eādem luem pestiferam, iuxta compositiones, suprà à nobis descriptas, adhibuimus.

Bartholomæus Marantha vir doctissimus, eodem iure vi ceteri, in præparatione & mixtione commemoratæ Theriacæ, alium ordinem quam Gal. sequitur, & vult, vt simplicia humida, ut succi, gummi, & la chrymæ dissoluantur in vino generoso, quale est maluaticum; cuius ad eundem vsum accipit vnc. 40. quæ faciunt duas pintas, siue mensuras Parisienses, aut circiter.

Interim tamen illi mihi parum vel omnino nihil solliciti videntur de cortice externo, & materiali separando & abijciendo, neque eo animum appulerunt, vt nucleum internum, ac formalem, in quo tanquam parte efficaciori, & virtutibus longè præstantioribus prædita unicum correctionis fundamentum consistit, eruerent. Eo tamen peruenerunt, vt contra Auicennam demonstrarint, remedium hoc adeò perfectum nō esse, quin tam in compositione, quam in præparatione eius aliquid desiderari possit. Potissimum autem alijs, suo exemplo, amplissimam aperuerunt viam & occasionem, non tantum eorum vestigijs inhærendi, sed etiam vlterius progrediendi: intereà tamen id, quantulumcunque fuerit, quod Deus apud illos deposuerat, publici emolumenti causa, largiter erogarunt.

Eundem scopum sibi præfixum tenere debet quilibet verus Medicus: hæcque unica fuit causa, quę mihi, meæ conditionis minimo animum addidit, vt correctioni & reformationi huius remedij laudatissimi, usitatissimi, & comprobatissimi, & à tota antiquitate ad miraculum vsq; commēdati manus admouere haud dubitarim: interim tamen obnixè rogamus, ne beneuolus lector id forte tribuat inanis gloriæ concupiscentiæ, aut temerariæ leuitati, sed honestæ huic, & laudabili ambitioni, pioque instituto, cuius ductu omnes hactenus labores & uigilias nostras soli vtilitati publicæ iuuandæ consecrauimus, & in posterum semper consecrabimus.

Vt igitur palam fiat, propositum nostrum non eo spectare, vt pharmaceutrici ædificij structuram veterem funditus euertamus, sed vt eandem potius ex eodem fundamento magis magisque exædificemus, & extruamus, in prima Theriacæ reformatione, cuius compositionis formulam nunc describendam, aggrediemur, eadem simplicia & ingredientia, imò & eandem dosim, idem pondus & mensuram, quæ à Galeno, alijsque in Theriacæ magnæ, Andromacho adscriptæ, descriptione fuerunt adhibita, reseruabimus: eandemque, quam nunc publicandam præsumimus correctionem, correctioni & censuræ aliorū, imò deposito omni affectu adhibeatur rectæ rationis iudicium, libēter subijcimus.

Ne

Ne itaque in confusum quoddam chaos, aut labyrintum inextricabilem, beneuolum lectorem fortè præcipitemus; nostram Theriacæ compositionem & dispensationem, nunc ordine facili, & in certas classes distincto proponemus.

In prima autem classe collocabimus Pastillos.

De scilla
Hedrychroi

Et potissimum theriacales, vtpotè qui præcipue basis & fundamenti vicem subministrant in magna huius Alexiterij compositione.

Secundæ classis locum meritò obtinebunt præcipua hæc & principalia duo anodyna, nempe.

Opium,
& Crocus,

Quæ à singulari suaui & virtute anodyna, quam dictæ compositioni impertiunt. necnon ab insigni sua, dolores & cruciatus intolerabiles sedandi, & summam corporis, ac spirituum tranquillitatem inducendi efficacia, occasionem dederunt antiquis eam Γαλήνην appellandi. Vt autem hæc enarrata duo anodyna, conuenienti inuicem glutine associentur & colligantur, & illorum proprietas in sistendis & coercendis omnis generis impetuosis defluxionibus & hemorrhagijs, magis inualescat: ijs sub hac eadem classe adiungere placet.

Terram sigillatam
Acaciam
Hypocistida
& gummi Arabicum.

In tertiam classem veniunt radices, folia, flores, & fructus, quæ contra omnia venena & corruptiones conferunt, suntque cardiaca, & corroborandis partibus nutritioni dicatis apta, quas proprietates huic magnæ compositioni contribuunt, eaque sunt

Radices
Zedoariæ
Gentianæ
Pentaphylli
Iridis Florentinæ
Valerianæ
Iunci odorati
Aristolochiæ
Cassiæ ligneæ veræ
Folia dictami
Calamintha montana odorata
Malobathri
Coma Scordij Cretici
Hyperici
Centaurij minoris
Marrhubij
Chamædryos Cretic.
Chamæpityos
Nardi Celticæ
Nardi Indicæ
Flores Rosar. rubrarum
Stœchados Arabicæ
Sem. Seseleos
Thlaspios
Anisi torrefacti
Fœniculi dulcis
Dauci
Napi agrestis
& satiui

In quarta classe ponenda erunt aromata, sanguinem & spiritus calefacientia, & naturã nostram instaurantia & corroborantia: quorum alia balsami perfunguntur officio, corpus nostrum à corruptione præseruando: alia hanc antidotum elegantissimis alijs ditant qualitatibus: Huiusmodi sunt.

Cin-

Cinnamomum
Garyophylla
Macis
Carpobalsamum, siue cubebæ
Zingiber
Piper album
Piper nigrum
Piper longum
Opobalsamum, siue oleum nucis moschatæ

Statim post aromata, in quinta nempe classe, castrametabuntur lachrymæ sulphureæ preciosissimæ & excellentissimæ, aromatum illorum sorores germanæ, quæque tanquam balsamum, ad radicale corporis nostri balsamum, ab omni putredinis & corruptionis infectione tuendum, & præcauendum inseruiunt: sunt autem

Myrrha
Thus masculum
Et styrax calamita.

Huic eidem ordini siue classi (sed quasi vno gradu inferius) inseremus terebinthinam, quæ similiter sulphurea sine balsamica, tribus istis lachrymis loco veri & idonei dissoluentis erit, illarumque proprietates multo efficiet validiores, & efficaciores.

Sextæ & vltimæ classis sedem occupandam sibi reseruarunt gummi attenuantia, dissoluentia, deoppilantia, cephalica, hysterica, quæ ideò addita sunt huic antidoto, ne quid in ea desideretur, quod ad eius perfectionem pertinere videatur: ita vt non tantum fiat alexipharmacum, sed vniuersale quoddam medicamentum contra grauissimos quosuis totius corporis affectus, & symptomata. Huius generis sunt gummi.

Opopanax
Sagapenum
Galbanum
Castoreum
Bitumen Iudaicum

Singulorum horum enumeratorum simplicium dosis petenda est ex Galeni Theriacæ formula, quam ex Andernaco depromptam supra iam descripsimus.

Videmur itaque omnia huius tam longæ & magnæ compositionis simplicia, quæ antea tā confusa & inordinata serie dislocata erant, ordine satis pspicuo, & distincto tradidisse.

Non satis nobis constat, cui ordini, vel classi annumerare debe[illegible]us tria, quæ restant, simplicia, adeò vtrum co[illegible] pendij ac vtilitatis illa con ferunt, vnde minus apposite à nobis videntur apponi, nempe rhabarbarum, agaricus, & chalcitis. Agarici namque vnc. 1. sem. & rhabarbari drach. 6. qua dosi parui, ne dicā nullius ferè momenti sunt ad tantam huius antidoti molem & quantitatem, si ad euacuandi scopum referātur, cui minus prædicta antidotus dicatur. Sin vero quis rhabarbarum pro hepate roborando, & agaricum pro cerebro additum esse inferat: nihil adhuc promouet, adeo vt ratum firmumque maneat, nullum digniorem & aptiorē hic ipsis locum, quā patet præ foribus, relinqui: vt & chalcitidi, cuius pharmaci loco, nuperi vitriolum capiunt: quod mea quidem sententia non meretur, vt in hac recipiatur compositione, quamuis sint, qui id, tanquam totius antiquitatis calculo comprobatum, nullo modo expungendū propugnent. non tantum eo quod fucum & colorem nigrum medicamento inducat, sed etiam quod facultatem exsiccantem, & adstringentem exhibeat. Vt vt sit, plus inde detrimenti, quàm boni proficisci mihi ipsi persuadeo. Est enim omnino crudum remedium, quāuis vel mediocriter calcinatum assatumque fuerit, veluti id præparandū esse aiunt, semper tamē

Digitized by Google

perniciosum est, vomitumque vehementer prouocat, ad 8. vel 10. tantum grana exhibitum. Sed verum quidem est, quod dimidia tantum vncia, quæ huius antidoti compositionem ingreditur, non possit adeò magnum inducere vel commodum, vel incommodum.

Interim tamē per nos licebit cuiuis illa admittere, & in eo, quo voluerit, loco collocare. Nos autem sex istis constitutis modò classibus contenti, singularum nunc paulò specialius, & exquisitius instituemus examē, idque clarè & ad amussim, adeo vt efficacia tam admirandæ antidoti, tantique ab omnibus hactenus æstimatæ, præstantior, mirabilior, multoque reddatur commendatior.

Exordiemur autem examen nostrum à primo ordine siue classe, quæ continet triplicia supra commemoratorum trochiscorum genera: & propositis primum illorum formulis, prout vulgo componuntur, nostram superaddemus correctionem & reformationem: quam tamen, vt supra, sub exacti iudicij censuram reuocare poterit quilibet æquus, ac eruditus lector. Faciemus autem initium à trochiscis scilliticis.

Hi de scribuntur à Gal. lib. de Antidotis, & de Theriaca ad Pisonem: & post illum ab Aetio tetr. 4. serm. 1. cap. 88. & ab Aegineta de remed. lib. 7. cap. 11. & inter Arabes ab Auicenna lib. 5. tract. 1. Hæc trochiscorum de scilla præparatio nihil præ se fert, quod politum aut industriosum sit. Aegineta eam duobus ferè verbis delineat: Scillam, inquit, luto, aut farinæ massa oblitam, moderatè assato, & acceptis internæ partis ipsius partibus duabus, & farinæ erui parte vna terito, & similiter pastillos efformato. Aliqui adijciunt æquas farinæ partes. Sed priusquam vlterius progrediamur, paulò minutius discutiamus singula, quæ in scillæ præparatione consideranda sunt, vbi simul deprehendemus scrupulos aliquot, quos veteres circa eandem præparationem nobis in animaduersionibus suis reliquerunt.

Prima consideratio in scillarum electione consistit. Aliæ enim alijs sunt perniciosiores, vnde & idcircò à Mesuæo, & Arabibus inter ipsa venena relatæ. Huiusmodi sunt, quæ non cum alijs consitæ sed solæ in locis stagnantibus, fœdis ac fœtidis nascuntur. Scillæ Hispanicę, folijs suis, aloes folijs respondentes, vtpote crassiores, & melius ob calidiorem illam regionem coctæ, bonitate sua superāt vulgares nostras, quæ illis inefficaciores sunt & impares, tam quoad materialem crassitiem, quam ad formalem qualitatem.

Secundo tēpus quo colliguntur, obseruandum. Antiqui autem omnes, eas colligi iubent in perfecta sua maturitate, folijsque & caulibus siccioribus: quod plerumque accidit circa messis tempora in æstate: non autem reseruatas, sed recentes, hoc est, simul ac collectę sint, in vsum transferendas præcipiunt: sunt nonnulli, qui nescio quos scrupulos, qui hic inijci possint, prætendant: quorum tamen opinio tanquam friuola nihili naucique est facienda: inferunt a. illi quod posita hac lege, corruant ceteræ, in quibus plus momenti situm sit. Trochisci enim viperarum, authoritate & sententia antiquorum celebriorum authorum, præparari debent tempore vernali, simul ac animalia illa è latebris suis prorepserint, & parati statim in vsum transferri. Ex quibus clarè patet, theriacę compositionem procurari debere sub finem veris; trochiscos autem de scillis esse adhuc imparatos, hoc est, eos nondum, vt res postulat, exsiccatos esse, circa finem videlicet æstatis, sed quomodo

do scru pulus iste facilè eximatur, non prouideo. Vt autem libere dicam, quod rationi magis consentaneum sit, mihi illorum opinio erronea & absurda videtur, qui trochiscorum de scillis compositionem, in instanti, simul ac collectæ sint, aggrediendam enunciant. Saluis enim & integris illarum succis, & substantia, per totam hyemem adseruari queunt. Temporis præterea interuentu magis coquuntur, edulcantur, & meliores euadunt, & ita nimiam suam amaritudinem & acrimoniam exuunt: quæ ratio ad trochiscos hos conficiendos longè commodior in medio vere habenda est: quo ipso tempore & trochisci de vipera commodissimè præparari possunt, vtpote qui magnæ huius compositionis primarij ingredientis, & fundamenti vicem obeunt, in quorum præparatione inprimis temporis ratio spectanda est. Accedit insuper veterum authoritas, qui theriacam sub veris finem tanquam tempus accommodatissimum, componendam iudicant, vt æstatis insequentis calore melius fermentari possit, quod hic, si quid aliud, omnium maximè notari debet. Iam verò, si contrariæ opinioni locus daretur, tempus illud iam præterlapsum esset, siquidem iuxta eandem trochisci circa Augusti finem præparandi essent. Tertio in scillarum coctione quædam obseruanda veniunt. Interdum enim coquuntur inter carbones aut in clibano, vel argilla, vel quod melius pasta inuoluuntur donec probè coctæ sint. Alias enim plurimum noxæ adferrent iuxta Dioscoridem: qui ad incommoda eiusmodi propulsanda, eas coquit in pluribus, & diuersis aquis, donec, iudice gustu, deponant suam amaritudinem, & acrimoniam.

Vltimò & quartò expendenda est illarum mixtio, & compositio: quæ fit cum cępæ huius parte interiore, molli, & optime cocta, trita, & cum erui, vel orobi, vt pharmacopœi vocant, farina permixta: Hic tamen authorum quædam occurrit dissensio in quantitate farinæ addendæ: cuius alij æquas partes, alij tertiam tantum sumendam statuunt.

Sed vt de his, quæ hactenus enarrata sunt, meam liberè exponam sententiam, huius secreti componendi ratio, nimis crassa mihi videtur, ac materialis, adeo vt mirandum sit, quod tot labores in re tam vili, & exili describenda, multi hactenus egregiæ notæ authores insumpserint, nempe incępæ duntaxat præparatione, cui insuper in magnæ theriacæ compositione primum ingredientis locum vendicare non veriti sunt. Non tamen interim abnuo, cępas eiusmodi, quæ in maritimis locis, ijsdemque salsis nascuntur, singulari vi ac virtute incidendi, attenuandi, penetrandi, deoppilandi, & detergendi præditas esse. Sed opus habent exquisita præparatione, alias, vt ait Auicenna, omnes scillæ, vel etiam selectissimæ sunt venena. Vsus enim illarum diuturnior, exulcerat viscera: Et, vt scribit Dioscorides, scilla habet virtutem acrem, & exurentem. Vt igitur rectè præparentur, sola hæc illarum coctio in igne, vel aqua bulliente, non mihi sufficere videtur. Non equidem ignoro, omnia igne dulcescere, sic enim cępæ communes in quotidianum ciborum vsum dulcorantur: Sed hoc pacto vel imperfectius coctæ, noxiam qualitatem, de qua supra dictum est, non deponunt, vel nimium coctæ, & edulcatæ, omni virtute attenuandi, incidendi, & detergendi priuantur, inutilesque, & prorsus inefficaces redduntur, ita vt difficillimum sit, huius coctionis medio-

Li.4. sect.17.

Lib.2. c.167.

critatem adeo exactè seruari posse,quin alicubi vel in defectu, vel in excessu delinquatur. Aliàs ad scillæ exurentem & exulcerantem vim & acrimoniam corrigendam, additur farinæ erui, & orobi media vel tertia pars, quę insignis est amaritudinis: & sanguinis fluorem insuper tam per vesicam, quàm per anum, non sine maximis torsionibus prolicit, vt scribit Dioscorides. Id ipsum Galenus confirmat dum in li. 8. simpl. & lib. 1. aliment. subiungit eiusmodi farinam nō hominū vsui deberi, tum propter tetrum eius saporem, tum quod sanguinem generet vitiosum. Vnde meritò & optimo iure, hanc mixtionem in trochiscorum scilliticorum præparatione, crassam nimis & agrestem esse censemus: ita vt mirum sit, eam hactenus excultam, nec ex codicibus proscriptam & relegatam fuisse, sicut aliæ plurimæ iampridem exularunt, licet vtiliores & præstantiores, imò hodie adeò exploduntur, vt ex omni ferè hominum memoria deletę videantur, sed trochiscos hos superstites adhuc eā ob causam videmus, quòd principem teneant locum, in admiranda huius theriacæ compositione, quam antiquitas miraculose excoluit, sicut, & eadem hodierno adhuc sæculo, multò maiori in precio habetur, quam cetera quæuis alexiteria.

Lib. 2. c. 102.

In horum trochiscorum correctione, sequenti hac progrediar methodo. Primò præparatione omnē scillæ tollerem acrimoniam & adurentem facultatem, conseruatis interim eius viribus integrè valentibus. H[illegible] aque præ ceteris, tota a[illegible] hyeme deligerē: iam [illegible] & oxymelitibus [illegible] & melle scillitico cgi[illegible] quidem scil[illegible] tantùm edocu[illegible] qui [illegible] commorantur, vel [illegible] haberi possunt, vt è locis maritimis, eas in hortos transferrent, & in terram bonam, & excultam transplantarent, ibique per tēpus aliquod, sedula adhibita cultura, & industria, finerent, donec vim suam venenatā omnem exuerent. Eadem methodo sæpenumerò vsi fuimus in helleboro nigro, alijsq; simplicibus venenatis emendandis: cum adhuc vicini essemus montibus, & sic omne venenum illorum sustulimus. Magni & admitādi sunt transplātationis effectus, cuius beneficio innumerorum simplicium acris, amara, & infesta qualitas cum dulci, & suaui commutatur, prout in carduo siue herba cinare, in cichorio, et similibus pluribus euidenter innotescit. Quibus autē occasio ista et commoditas denegata est, hanc sequantur praxim.

Malignitatis [illegible] arti[illegible] [illegible]

Accipienda est scillæ pars media, & optima, & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidenda, Solique exponenda est, donec mollescere, & ferè in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione, qua Galenus scillas præparare, & viribus ipsarum integris seruatis, ad solem æstiualem coquere solebat. Quibus verò tantum otij non superest, vt æstatis tempus huic coctioni, ob intensissimum solis ardorem, dicatum expectent, hanc sequantur formulam.

Recip. Eandem scillæ partē optimam, cor vocatam, hanc minutim incisam inijce in marraciū, aut vas vitreum cum collo longo, ita vt ad mediam impleatur partem.

Fæcula scillæ.

Hoc vas minimè, vel leuiter tantùm, si velis, clausum, nullo affuso alio liquore, ponatur in Baln. Mar. feruens per vnū aut duos dies tantùm, aut donec scilla redigatur in pultis formam, aut liquorem spissum, edulcatum, omnibusque suis viribus insignitum, qui solus sine quouis alia admixtione idoneus est vt recipiatur in theriacæ compositionem: vel si placet, post temporis aliquod

aliquod spacium, eundem adhuc calentem transcola per setaceum, & exsicca, aut ad solem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit instar feculæ, aut amili sicci, quod seruabitur diu omnibus suis virtutibus dotatum. Adde, si velis, tantillum gummi tragacanthi, aut amili, & inde forma trochiscos: tantillum, inquã, gummi & amili additum incidendi, detergendi scillæ vires minimè obtundet: hæcque eadem magis familiaria, & amica sunt naturæ nostræ, quam farina erui. Sed hanc de industria addi quidam contendunt, ad scillæ nimirum vim incidentem, & detergentem actuosiorem reddendam: sed hoc simpliciter negatur. Farina enim in tanta quantitate addita potius obstruendi & oppilandi vim exeret. Ad hæc, cùm eiusdem vi detergendi, vt & supra notauimus, perniciosa simul atque adeò noxia coniuncta est facultas, vt sanguinis fluxũ prouocet, tam per ventrem, quàm per vesicam.

Fæcula scillæ in trochiscos redigi potest, qui dicuntur trochisci fæculæ scillæ.

Quod si velis, scillam pasta inuolutam, iuxta crassam communemque viam, in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipsa nocendi vires remaneant, licet minus cocta sit, & incidendi vi acrique qualitate abunde adhuc vigeat: Scilla probè trita per setaceum traijcienda est, cuius vncias quatuor inijce in octo, vel decem vncias sacchari, in tantillo aceti scillitici dissoluti, & ad perfectionem cocti: recoquendo totum adhuc supra ignem, agitando & probè miscendo cum spatula, donec amplius non adhæreat vasculi fundo: ita facies saccharum scilliticum excellentissimum, ex quo formare poteris trochiscos, rotulas, seu cuiuscunq; formæ aliæ: tum ad theriacæ, tum ad quoluis alios vsus, quibus scilla destinata est: cuius venenum per hanc vltimam coctionẽ, & sacchari admixtionem penitus secernitur.

Saccharum scilliticum.

Extr. scill.

Optima, emendatior, certior & securior præparatio scillæ est, si ea in extracti formam redigatur vt sequitur. Recip. optimam eius partem siue cor, vt supra, hanc crasso modo incisam inijce in vas vitreum aptũ, superaffundendo acetum rosatum, vt duos digitos materiam supernatet: omnia in infusione fient in loco frigido per 24. horas: deinde effunde acetum per inclinationem, quo cępa fermentata, omne venenum deponet: dein adde lac vaccinum, vel ouillum optimum, & recẽs mulctum: omnia finantur in Bal. M. bulliente, donec liquefacta sint; colentur per linteum: dein ad ignẽ lentum cinerũ fiat euaporatio, & reductio in extractum siccum, cuius usus erit, si uelis, loco trochiscorum in dicta theriaca, & in dosi debita.

Videbimur fortè ultra modum, hoc argumẽtum de unius cępæ pręparatione pertractasse. Sed multa in ea fuerunt consideratione dignissima, quę nullo modo intacta pręterire uoluimus; nec quicquam à nobis di ctum putamus, quod non sit proprium huius loci, & ex quo non percipi possit magnũ emolumentũ.

Nunc sequuntur trochisci hedychroi dicti, qui huic magnę Andromachi Theriacæ admiscendi quoque sunt: eos describit Galen. lib. de Antid. Aer. & Aegin. lib. & cap. supra citatis. Eorundem quoque descriptio ab Auic. lib. 5. tract. j. traditur, qui eos uocat alindaracos: horũ tres differentes describit formulas: sicut & omnes authores in ijs describendis a se inuicem discrepant. Nõ uideo tamen quænam necessitas horum trochiscorum præparationem introduxerit: quandoquidem maxima pars illorum ingredientium siue simplicium, in longa illa simplicium serie, quæ Theriaca recipit, continetur. Nihilominus tamen ex Galeni lib. præcitato, formulam huc transcribere non grauabimur; si enim multum haud proficiunt, nocere tamen non possunt.

Recip.

Digitized by Google

Trochisci Hedychroi.

℞ *Mari*
Asari
Amaraci
Aspalathi cum santalo citrino ana drach. 2.
Schœnanthi
Calami aromat.
Phu pontici
Xylobalsami, vel ligni aloes
Opobalsami
Cinnamomi
Costi ana drac. 3.
Myrrhæ
Folij
Nardi Indicæ
Croci
Mastiches drac. sem.

Omnia optimè trita, & in puluerem tenuissimum redacta excipiantur vino albo odorifero, & pastillos efforma digitis, opobalsamo vel oleo garyophyllorum tinctis, dein in vmbra exficcentur.

Trochisci de viperis.

Restat tertium trochiscorum genus, qui præcipui sunt inter reliquos, & in hoc magno & admirando remedio, basis & fundamenti partes subeunt, in quibus minutius discutiendis, paulò diutius immorabimur. Eorum descriptio habetur apud Gal. in libris supra citatis: sed nos eam huc inseremus, quam scripto protulit Ægineta: quamque ex eodem Gal. depromptam fuisse, magna vtriusque similitudo & affinitas facilè coarguit.

Viperas quatuor aut quinque fuluiores, ac recens captas sumito, & de ipsis ad caput & ad caudam quatuor digitorum magnitudinem abscindito, & tota pelle, interaneisque ipsarum ablatis: reliqua in olla noua vitreata cum sale & anetho coquito, donec spina de carnibus separetur, deinde ablatis ac diligenter à spinis purgatis carnibus puri panis tritici æqualem portionem ipsis admisceto, & bene simul trita in pastillos efformato, digitis opobalsamo tinctis, & in vmbra siccato.

CAVTIO.

Præcipuum horum trochiscorum fundamentum sunt viperæ, sicut iam alibi diximus, simulque clarè ostēdimus, quam turpiter lapsi sint ij, qui pro ijs aliud serpentum genus quos falso nomine Thiros appellarunt, introduxerunt.

Constat itaque totius antiquitatis suffragio & authoritate, & in hunc vsque diem constans manet sententia, viperas esse illud ingrediens primarium, ex quo conficiantur trochisci Theriacales: non vero alias quasuis serpentum species.

Inter viperas autem feminæ potius deliguntur, quam mares: noscuntur autem illæ ex dentium numero, quorum quatuor habent: masculi verò duos tantum. Sed vterum gerentes accipiendas esse negant. De ceteris signis vide Aetium, iuxta quæ instituendus est delectus viperarum feminarum potius quam marium, aut aliorum serpentum, quæ formæ similitudine ad eas accedunt. Sunt autem alia animalia (inquit Aet. de viperis feminis loquēs) » subflaua, ingentia & agilia: oculos » subrubros habent, collum angustum » latius caput, & caudam aceruatim » in tenuitatem abeuntem ac carne » penitus nudam: ventrem sinuosiorem habent, &c.

Sunt adhuc plura alia signa & indicia, ab authore notata, ex quibus aptitudo viperarum ad trochiscorum compositionem iudicanda est. Nam si abscissis capite & cauda, tanquam immobiles iaceant, ad vsum ineptæ sunt: si vero prædictis partibus amputatis (subiungit Ae- » tius) motum quendam videris in re- » liquo corpore superstitem, & ani- » malia ipsa cruorem aliquandiu in »

se con-

„ se conseruant:hæc ipsa vt optima in „ Antidoti confectionem sunt admiscenda. Et sicut Auicenna circa idem propositum his scribit verbis, „ licet non ita disertis: Quod si cucurrerit ex ea sanguis plurimus, (loquens de vipera, capite & cauda truncata) & fuerit motus eius in illa dispositione plurimus, & mors ipsius tarda, tuus erit electus.

1. summa 1. tract. 1.

Temporis præterea consideratio in prædictis viperis ad trochiscorum præparationem capiendis, admodũ est necessaria. Quouis enim tempore captæ non sunt bonæ: qua in re tàm inter priscos, quam modernos discrepantiam deprehendo: nonnulli in ea sunt opinione, viperas non statim, simul ac è latebris suis prodierint, accipiẽdas: hæcque fuit opinio Galeni lib. de antidotis: alij verò contrarium statuunt, & volunt, vt in instanti statim tempore, simul ac captæ sint si fieri possit, aut ad summum per vnum aut duos dies reseruatæ, in trochiscorum compositionem recipiantur: idque sine mora ex Auicenna: & Ægin. lib. 1. de re medica cap. 11. „ vbi loquitur de talis theriacalis præ„ paratione: Viperas (inquit) summito recens captas quatuor &c. Cui vltimæ sententiæ & nos subscribimus, idque ob rationem, quam mox reddemus, vbi de causis, ob quas veteres moti in tam venenatissimo animali, tam præclaram & excellentem venati fuerint antidotum, accurata disquisitione differemus. Digna quippe est materia, vt in altam & diligentem vocetur contemplationem.

lib. 5. tract. 1.

Longè ante Theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, iam viperarum aliorumque serpentum vsus in medicina existebat, vt colligere licet ex Dioscoride, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui antidoto à se compositæ, suum proprium indidit nomen, eique magnam conciliauit existimationem. Dioscorides enim libr. 2. capit. 16. Loquens de viperis docet, quomodo sint excoriandæ, capite & cauda truncandæ, reliqua illarum caro in frusta dissecanda, & in oleo, vino, sale & anetho coquenda. Ita coctas viperas comedendas præbebat ad visus claritatem, ad roborandos neruos debilitatos, ad scrophularum generationem inhibendam: ad hæc se ex auditu nouisse ait, quòd ij, qui hisce vescuntur carnibus, diuturnam traducant vitam: vbi præterea videre est, quomodo eodem authore Sal ex iis eliciatur, qui enarratos modo præstat effectus.

Hæc præparatio & coctio nihil ferè differt ab hodierna, imò ex vini oleique superadditione præstantior multò est, quam quæ cum sola aqua fieri solet. Hinc recentiores, & qui eos secuti sunt, panem ad diuturniorem conseruationem addiderunt, indeque pastillos efformarunt.

Ac licet Dioscorides suo tempore pleniorem nondum assecutus esset notitiam de viperinarum carnium præstantia & vtilitate: eius tamen successores vt facili coniectura præsumitur (progressu namque temporis magis magisque accrescunt inuenta & experimenta) vlterius processerunt, periculumque fecerunt, num caro viperarum adeo sit efficax, vt proprium venenum, quadam similitudine & familiaritate, à centro ad superficiem attrahat, edomet, & expellat. Sicut nihil noui est; rerumque experientia abundè confirmat plura animalia venenata reperiri, quæ suo proprio veneno, veræ existant antidoti. Scorpio sibiipsi pulcherrimum medicamentum est, inquit Celsus lib. 6. cap. 27. quidam cum vino contri- „ tum bibunt: quidam similiter con- „ tritum super vulnus imponunt: qui- „ dam super prunam eo imposito vul- „ nus suffumigant, &c. „

De

De pluribus tantum animalibus venenatis locuti sumus. Nam ex omnibus in vniuersum non extrahuntur Alexipharmaca, sed contra quæ ex ipsis remedia educta putes, lethalia sunt venena. Hinc Aristoteles 8. lib. hist. animal. ait: Aspis anguis, ex quo medicamentũ illud putrificum componunt, in Africa gignitur, ad cuius ictum, nullum inuenitur remedium.

Sed hic nobis notanda & excutiẽda venit nobilis illa quæstio, quibus nimirum causis & argumentis patres antiqui compulsi, huic se immiserint indagationi, vt ex animali tã venenato, quale viperam esse constat, tam insigne medicamentum, & antidotum eruerent.

Cum verò in re tam ardua ac difficili, omnia paulò longius sim repetiturus, philosophandique rationem non triuialem, aut omnibus obuiam adhibiturus, beneuolus lector fortè grauiter & anxiè tulisset, si de tanta prorsus tacuissem quæstione, aut pisce taciturnior factus, ne verbulum quidem de eadem protulissem. Aduersarios autem meos, ex tam innumeris maledicentiæ ac inuidiæ telis, quibus me quotidiè impetunt, contracto quasi callo, amplius non moror: quo fortius enim insurgunt in honores meos deprimendos, eo auspicatius & splendidius eosdem indies emergere, vel inuiti intuentur: Propugnaculi loco nunc istis oppono solas antidotos meas, quarum solus aspectus & odor gratissimus virus illud viperinum, quod in me expuunt procul hinc fugabit, & in auras dissipabit.

Aristoteles lib. 8. hist. animal. cap. 17. scribit: quòd serpentes suas veteres deponant exuuias tempore verno, quo è terræ latebris rursus prorepere solent, & autumnali: similiter id faciunt viperæ, veris & autumni tempore.

Per serpentis vocabulum non intelligit quoslibet serpentes, quorum genus multiplex est, sed in specie colubros, vtpote qui sunt ceteris communiores, notiores, & numero multo plures: vnde vulgò serpentes vocantur, quorum exuuiæ etiam plerumque in campis inter saxa, & dumeta reperiuntur, idque passim tam in Francia, quam alibi.

Si serpentis nomen generaliter sumpsisset Aristoteles, eius speciale nomen, vt de viperis facit, non expressisset. Sed patefiet in posterum ex continuata huius tractationis serie, nihil hic à nobis dici sine causa.

Nullum est dubium, quin multi olim sublimi ingenio prędìti, viri doctissimi, ac naturalium arcanorum peruestigandorum cupidissimi, causam, cur exuuias detrahant sibi serpentes & viperæ, rimati sint, necnon alias circumstantias probè expenderint, & in primis tempus veris & autumni considerarint, quo illa animalia è latibulis suis subterraneis egrediuntur. Vnde meridiana luce clarius patet, quod hoc nempè tempore tam copioso, & per totam suam naturam disperso abundent balsamo, tamque validissimè uigeant spiritalibus essentiis, & uero nectare uitæ, siue balsamo naturæ pretioso & radicali, in amplissimo terræ sinu, tanquam in proprio suo loco, matrice, & seminario contento & incluso: ut prædicta animalia tum uetere abiecta pelle, se noua induere, & renouare queant.

Sed quia inter reliquos serpentes non sunt, nisi hi duo enumerati, coluber nempe (uulgò serpens dictus) & uipera, qui exuuias statis deponant temporibus: præsumendum hinc est atque credendum his duobus animalibus, non tantum ad sui conseruationem, sed in aliorum quoque usum, concessum esse naturalem quendam instinctum,

ctum, quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut crasso modo cibum corporeum, visibilem, & palpabilem (siquidem authore Aristotele, & recte quotidiana experientia, eiusmodi animalia, citra cibum aut potum vitam multo tempore siue sub tus terram, siue supra transigunt terram) sed merè formalem & spiritualem, hunc nempe salem sulphureum, & preciosum naturæ balsamum, quo omnia animantur & vegetantur, idque potissimum, dum circa æquinoctium vernale, calore siue igne Athanoris, magnæ lampadis cœlestis, potenter operante, & attrahente, sublimatur & eleuatur: quod naturæ sulphur per mirabilem hanc sublimationem, totam terræ superficiem irrorat spiritibus balsamicis, eiusque interiorem sinum irrigat preciosæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis saluberrimo & vtilissimo liquore: Vnde omnia reuirescunt & efflorescunt, & quæ mortis speciem referebant, vitam recipiunt, & reuiuiscunt. Eadem sublimatio fit etiam sub æquinoctio autumnali, sed decrescente paulatim calore, sydereoque igne longius regresso, magnum terræ sublimatorium refrigeratur, omnesque spiritus vegetales & balsamici reuertuntur in suum chaos siue matricem. Serpentes & viperæ, quæ in terræ sinu & domicilio commorantur, naturali quodam instinctu vt diximus, exugunt, & in alimentum alliciunt cibum æthereum qui tam insigni, viuifica & specifica facultate pollet aduersus venenatam & deleteriam illorum naturam: vt si eo satis reficiantur & instaurentur, non solum vim acquirant, & virtutem, spolia sua vtroque tempore stato exuendi, seque renouandi: sed ob exuberans illud balsamum, quo abunde vigent, instar medicinæ insuper uniuersalis sunt, ad omnem cutem leprosam, scabiosam, vlcerosam, & quauis alia labe fœdatam, tollendam & renouandam & ad corpus quauis ex parte vitiosum, putidum, & in frusta mox collapsurum, ita emundandum, vt in purum, floridum, & sanum euadat; ita quoque fiunt, eiusdemmet balsami uirtute, qua abundant, alexiterium summum contra omnia lethifera & præsentissim ueanena. Et hęc quidem de hoc subiecto philosopha ri placuit.

Si quis forte scire desideret, ex quibusnam scriptorum ac monumentorum codicibus didicerimus, animalia hæc subtus terram hoc radicali naturæ balsamo nutriri posse: is ad admirandos eorundem respiciat effectus, quos arguit propria exuuiarum detractio: facultatem insuper quam habent lepram, nullis alijs remedijs medicabilem, sanandi rimetur: nec non præclara, quæ ex eis eliciuntur antidota contra omnis generis uenena expendat. Quæ quidem summa & admiranda effectuum præstantia aliunde proficisci nequit, quam ex radicibus, & principijs magnæ istius, & uniuersalis medicinæ, cum qua serpentes illi participare necessariò colliguntur. Sequitur igitur, ut uel eam scientia innata & naturali, peculiariter deligant ac alliciant in profundis terræ latibulis, ubi aceruatim congregati, uarijsque inuicem nexibus implicati, in longum tempus degunt citra alterius alimenti fruitionem: uel necesse est, ut tum temporis, quando spiritus sulphurei & uegetabiles, qui rebus omnibus animam & uitam, mediàre hoc precioso naturæ balsamo, infundũt, eleuati & sublimati penetrant durissimas etiam arborum radices, truncos & cortices ipsisque uigorem & uirorem impartiuntur, florescereque faciunt, imò & reuiuiscere: necesse est, inquam, ut hi spiritus balsamici, simili ratione

ne per serpentum corpora tanquam multo molliora penetrent, eaq; in medicinam efficacissimam, tam pro seipsis, quam pro alijs abunde & largiter condire queant. Hinc ipsis facultas illa deponendi cutem, tempore videlicet, vt iam diximus, vernali & autumnali, quando spiritus isti sulphurei sunt in sua exaltatione: quibus temporibus (ac in ipso præsertim Vere) videmus etiam arborum cortices, balsamicis succis tum maximè abundantes, truncis suis, & ligno solidiori non adhærescere, sed facilimo momento ab ipsis auelli & separari: non secus ac serpentes, qui circa idem tempus, & ab ijsdem causis, veterem dimittunt cutem.

Vlterius si quis quærat, cur ceteri serpentes & animantia, in interioribus terræ domicilijs habitantia, careant hoc naturali instinctu, vt cum delectu in alimentum sibi attrahant hoc radicale naturæ balsamum, & cur non æquè eodem perfundantur, & in medicinam condiantur, ac colubri & viperæ. Respondetur, quòd hæc proprietas peculiariter his solis à natura indita sit animalibus non secus ac in Tora, quæ herba est venenosa, accidere videmus: iuxta quam proximè connascitur Antitora, quæ vt alteri fit in alexipharmacum, eosdem spiritus ex eadem terra exugit. Præterea reflectamus paulò oculos nostros ad fucos, vespas, & huius generis infinitas alias muscas, quæ licet dulcissimum omnis generis flosculorum, herbarum, ac fructuum succum, in alimentum exugant, inter illas tamen omnes, vnica tantùm apis, vt inquit Riplæus, naturalem illam scientiam obtinuit, cœlestem eiusmodi mannam in ceram & mel convertendi. Res certè summæ admirationis, & mysterij plena. An non idem in serpentibus contingere possit existimandum?

Si quis interrogando acrius vrgeat, quare, cùm tanta sit huius balsami efficacia, non eadem opera tollatur omne simul venenum in serpentibus & viperis, cuius scintillulas ipsis adhuc inhærere produnt venenati eorundem ictus: huic easdem contemplandas opponimus apes, quę nihilominus aculeum suum retinent pungentem, ac venenatum licet totum illarum corpus abundè diffluat cęlesti, dulci, & balsamico liquore, qui proprij veneni aptissimum est remedium. Idem de serpentibus esto iudicium.

Hic Hermeticos philosophos vno tantùm verbo admonitos velim, vt accurata mentis attentione perpendant, cur poetæ, qui sub fabulis suis semper occultarunt summa naturæ secreta, velleri aureo, & preciosis in horto Hesperidum fructibus custodiendis, terribiles & venenatos Dracones præesse finxerint. Ex hoc enim, si mentis oculis rem intentius inspexerint, facilè agnoscent; in rebus etiam extrinsecus venenatis, opus suum magnum, medicinamque suam catholicam vniuersalem inquirendam esse; non videlicet in primo statim operis limine, quod plerumque tactu asperum, visu horribile, odoratu fętidum, gustu ingratum, qualitate venenatum apparet, hoc est, non ab exteriori cortice sed ab interiore nucleo, arcanum eruendum: non secus ac in externis serpentis & viperæ partibus, nempè in eorum dentibus, perniciosum delitescit venenum, ex quorum tamen interiori corpore summum & admirandum educitur alexipharmacum.

Possem in hanc rem, pluribus alijs meditationibus haud iniucundis, & penitius in arcanorum adyta deducentibus animos omnium in summam protrahere admirationem, meque in aliorum gratiam & vtilitatem ijsdem magis oblectare: sed satis sit, philosophico, & Christiano Medico hic ruminandum

dum

dum considerandumque relinquere. Deum nempè & naturam nihil facere sine admiranda & incomprehensibili prouidentia. Qui itaq; omnes omnium effectuum causas peruestigandas recipiet, magnum subibit onus, nec habebit vnquam, quod de rerum obiectarum penuria conqueratur: præsertim illarũ, quas Natura in penetralibus suis clam abscondit. Sexcenta enim sunt alia animalia, quorum certis solummodo partibus venenum insidet, quæ tamen in ceteris, ad varios vsus prosunt. Draco marinus, Gallis la viue, piscis, habet spinam in dorso planè venenatam: Hic in partibus tamen ceteris cibus est delicatissimus. Eodem modo serpens & vipera, licet dentibus suis venenatis lethelia infligant vulnera, cetera tamen eorundem pars salubris & salutifera existit.

Sed de his hactenus. Nunc autem fusius oculis subiiciemus, num trochiscorum horum præparatio, quæ adhuc hodie in vsu est, talis sit, vt neque additionem, neque diminutionem vllius rei patiatur, an verò correctione & reformatione quadam opus habeat.

Supra in trochiscorum de viperis descriptione declaratum fuit, quòd à sola vera & legitima carniũ illarum coctione, totius magisterii fundamentum dependeat. Hæc coctio, sicuti videre est ex correctione Bartholomæi Marantæ viri celeberrimi, tanti momenti est, vt in ea omnis consistat bonitas, aut imperfectio Antidoti. In summa singulari cura & industria opus est in carne ista perfectè coquenda, quæ ab osse spinæ separata diligenter tundenda est in mortario, adiecto pane ex pura & recenti farina triticea confecto, & optimè cocto atque fermentato: inde posteà formandi trochisci. Quidam prædictum panem seorsim exsiccant, eumque in puluerem redactum per cribrum traiiciũt, & admixta carne optimè quoq; seorsim trita, inde efformant trochiscos, quæ mixtio longè est facilior & præstantior.

De quantitate panis cum dicta carne commiscendi, diuersa est authorum opinio; alii enim addendas censent æquas partes, alii mediam, alij tertiam. & alij tandem quintam solummodo partem.

Notandum præterea, quod veterum nonnulli inter tundendum & miscendum panem cum carne viperarum, parum earundem iusculi adiiciant, vt omnia melius misceantur & subigantur: inter quos est Aetius: Alii verò de prædicto iusculo nihil prorsus addunt, vt Æginета & Auicenna, solius carnis vsu contenti: quæ ratio præ ceteris communissima fuit; iuris enim admixtione citius corrumpuntur, & acidi fiunt trochisci: Prænominatus Maranta in correctione enumeratorum trochiscorum viperarum, in hanc abit sententiam, ut scilicet formentur, si, vt ipsemet scribit, fieri possit, „ sine iusculo, aut saltem ipsius exigua quantitate: hoc enim modo „ celerius exsiccantur: contra (addit) si panis in iusculo uiperarum „ maceretur, & posteà simul cum carne tundatur, tales trochisci difficul- „ ter exsiccantur, & sunt in causa, ut posteà caro putrescat, & panis fiat acidus.

Formatis ita trochiscis, dicti antiqui, ut & adhuc hodiè moderni, summam adhibent curam in iis probè exsiccandis, eos subindè uertendo, mox in unum, mox in alterum latus: idque in loco à uentis & pluuiis tuto ac securo: ut iuxta nonnullos spectent, uel plagam septentrionalem, uel iuxta alios, meridionalem, quam Sol maxima diei parte collustrat, sed singulari adhibita cautione, ne Solis radii feriant dictos trochiscos. Sol namque ut Auicenna scribit, destruit & spoliat eos uirtute appropriata carni- „ *lib. 5. summa 1. tract. 1.*

Cc 2 bus

bus viperarum ; opposita venenis, quæ sunt ex morsione, & venenis ebibitis.

Hæc sunt omnia illa, tam antiquorum, quam modernorum mysteria, quæ tanquam notatu dignissima circa horum trochiscorum cōpositionem tradiderunt, quos præcipuum huius magnæ antidoti, huius, inquam, magnæ Theriacæ adeò ab omnibus hactenus commendatæ & celebratæ fundamentum esse diximus.

Cogor equidem fateri, me non satis admirari posse, quod ij, qui hactenus in Theriaca hac vtcunque corrigenda operam & laborem impenderunt, errores & defectus istos non deprehenderint in enarratis viperarum trochiscis: in quorum tamen correctione (tanquam in re maximi momenti) omnes potius ingenii neruos, necessario intendere debuissent, quam aliis se quæstiunculis de cinnamomo vero, de opobalsamo, de chalcitide, & similibus huius antidoti ingredientibus, inuoluisse.

Hic enim est præcipuus rei status, de quo in posterum nobis agendum erit: vt hoc fundamento, quod immi nentem minatur ruinam, restabilito, pristinus medicamenti splendor ac virtus, quæ multum defecerunt, minusque antiquorum elogijs respondent, postliminio reuocentur. Quod propositum ad publicum cōmodum iuuandum solummodo diti gitur, vt nuper ante professi sumus, ne quis nobis inanis gloriæ, aut temeritatis labem impingat.

Solæ viperæ magnæ huius antidoti basis sunt, sicut communis fert opinio, omnium calculo comprobata.

Circa has viperas, veteres nihil aliud meditabantur, quàm vt inde conficerent trochiscos, ea qua diximus methodo: qui in hoc magno arcano fundamenti seu basis obtinebant locum, sicut aliquoties iam à nobis satis abundè dictum est.

De his tres mouebimus quæstiones, quas iam in publicum commodum, ea qua possumus diligentia & fide, soluemus & euentilabimus.

Prima est, num lex sit quædam Lesbia, quæ ineuitabili necessitate nos adstringat huic vulgari trochiscorum præparationi.

Secunda, an nil addendum, nil detrahendum, aut immutandum sit in hodierna trochiscorum illorum præparatione: num verò in meliorem statum corrigi, & reformari possint.

Tertia, num salua antiquitatis authoritate, dictæ viperæ debeant, aut possint in præstantiores alias remediorum formulas, velut in essentias, balsama, confectiones & sales præparari; quæ sua vi & energia communes illos trochiscos de vipera, in omnibus illis curatiuis scopis, quibus alias appropriati perhibentur, longè lateque superent. Illis dubiis vt supra, exactè & fideliter discussis, spes nobis certa & indubitata arridet, omnibus aperiendi viam, non ad vnam tantummodo, sed ad varia & diuersa Theriacarum genera componenda, quarum effectus admirandi admodum, cum optatissimo successu sese prodant, aduersus omnis generis venena, vel in corporibus nostris nata, vel exhibita & assumpta, vel ab animalium venenatorum ictibus ac morsibus in nobis excitata.

Ad primæ quæstionis solutionem quod attinet, absurdum est, existimare, nobis, in compositione theriacæ, necessario confugiendum esse ad consuetam & vulgarem huiusmodi trochiscorum præparationem; quasi verò viperæ in nullum alium remediorum vsum aptandæ sint, neque vim & efficaciam suam aliter exerere possint, quam si in trochiscos redigantur. Cum tamen res longè secus se habeat, vel ipso Gale-

Historia de duobus leprosis ope viperarum restitutis.

Galeno teste, qui lib. simpl. 11. & lib. de antid. memorabilem refert historiam de duobus leprosis, quos ipsemet opera viperarum, non in trochiscos redactarum, sed vino impositarum, pristinæ valetudini restitutos fuisse, testis vidit oculatus. Cum enim dictis leprosis, vitã miseram & ærumnosam diu agentibus, ex commiseratione, ad mortem ipsis accelerandam, vinum, in quo vipera casu immersa & mortua fuerat, bibendum offerretur: accidit contra, vt hausto potu oblato, non tantum cutem vlcerosam, squamosam, & fœtidam, cum sana & florida permutarent, sed integram insuper, perfectamque inde sanitatem recuperarent.

Curatio hæc, quæ à Galeno citatur, mirabilis admodum, & breuissimo temporis spacio absoluta, solis viperis vino immersis, & emortuis, accepta ferenda est: quod vinũ veri menstrui & vehiculi vicem gerebat, ad eliciendam ex vipera alexiterij vim & virtutem. Nec refert, vtrum ipsæ integro manserint corpore, quia virtus illarum præcipua vino fuit communicata, ex cuius potu, vsque, commemorati leprosi à lepra, quæ nullis alijs cedit remedijs, perfectè liberati remanserunt. Ex quo manifestè euincitur, viperas nihilominus potenter suos demonstrare effectus: licet neque coctæ, neque in trochiscos sint redactæ: hincque facilè concluditur, legem de ijsdem parãdis non esse perpetuo necessariam quandoquidem insignis eorundem virtus & alexiterium alijs modis ostentatur.

Antiquitati porrò, illiusq; sequacibus, vt enarratam carnem viperinam in trochiscos effingerent, causa fuit maior (ni fallor) difficultas olim, quam hodie, colligendi eiusmodi animalia. Vnde hoc remedium, in magna copia, ad aliquot annos reseruandum præparare voluerunt, ne toties repetere cogerentur eiusdem præparationem. Hinc Galenus summam requirebat industriam in ijs rectè præparandis & exsiccandis, vt integris valẽtibusque viribus adseruari possent ad duos vel tres annos. Sic nostro quoque seculo accidisse legimus, vt loco viperarum, quæ ob inopiam ægrè tum haberi poterant, vsurparentur radices tormentillæ & dictamni. Ante paucos annos, inquit Bartholo. Maranta, vix cognoscebantur viperæ, colligique poterant: propterea maiores nostri barbaros Medicos secuti, pro illa sumebant tormentillam & dictamnum. Nunc autem adhibito rectæ rationis iudicio, perpendite quæso, quam egregia & præstans, ista foret theriaca, & quam aptè hoc ipsi nomen conueniret.

De secunda quæstione sciendum est, vulgarem illam parandi methodum multa opus habere correctione: aliasque insuper formulas, multo præstantiores & vtiliores, quam vulgaris illa est, posse dari. Quod perspicuè admodum declarabimus omnibus ijs, qui remota crassa & nubilosa ignorantiæ cataracta, rem mentis oculis acutius intuentur, quique ingenio minus stupido, præ nimio contradicendi studio, antiquis suis somnijs, mordicus propugnandis non inhærent: quod vitiũ, hodiè adeò commune est, vt multi, qui hactenus in cineribus & umbra consenuerunt, eo contaminari videantur. Sed missis verbis, ad rem ipsam accedamus.

Ostensum est supra, præparationem trochiscorum viperinorum consistere in recta carnium illarum coctione, quæ fit cum aqua communi, addito pauco anetho & sale donec os spinæ promptè auellatur à carne: per quam coctionem virtus illarum prima & substantifica, penitus, ni fallor, cum iusculo confunditur, carnisq; vix dimidia pars,

critatem adeo exactè seruari posse, quin alicubi vel in defectu, vel in excessu delinquatur. Aliàs ad scillæ exurentem & exulcerantem vim & acrimoniam corrigendam, additur farinæ erui, & orobi media vel tertia pars, quę insignis est amaritudinis: & sanguinis fluorem insuper tam per vesicam, quàm per anum, non sine maximis torsionibus pro-

Lib.2.c.102. licit, vt scribit Dioscorides. Id ipsum Galenus confirmat dum in li. 8. simpl. & lib. 1. aliment. subiungit eiusmodi farinam nō hominū vsui deberi, tum propter tetrum eius saporem, tum quod sanguinem generet vitiosum. Vnde meritò & optimo iure, hanc mixtionem in trochiscorum scilliticorum præparatione, crassam nimis & agrestem esse censemus: ita vt mirum sit, eam hactenus exultam, nec ex codicibus proscriptam & relegatam fuisse, sicut aliæ plurimæ iampridem exularunt, licet vtiliores & præstantiores, imò hodie adeò exploduntur, vt ex omni ferè hominum memoria deletę videantur, sed trochiscos hos superstites adhuc eā ob causam videmus, q principem teneant locum, in admiranda huius theriacæ compositione, quam antiquitas miraculose excoluit, sicut, & eadem hodierno adhuc sæculo, multò maiori in precio habetur, quam cetera quæuis alexiteria.

Malignitatis in [illegible] arti- [illegible] corre- [illegible] In horum trochiscorum correctione, sequenti hac progrediar methodo. Primò præparatione omnē scillæ tollerem acrimoniam & adurentem facultatem, conseruatis interim eius viribus integrè valentibus. Hi[illegible] itaque præ ceteris, tota adher[illegible] hyeme deligerē: iam [illegible] & oxymelitibus [illegible] melle scillitico egimus, [illegible] quidem scillæ, [illegible] tantùm edocu[illegible] deinde ijs. qui [illegible] in [illegible] commorantur, vbi recentes haberi possunt, vt e locis maritimis, eas in hortos transferrent, & in terram bonam, & excultam transplantarent, ibique per tēpus aliquod, sedula adhibita cultura, & industria, finerent, donec vim suam venenatā omnem exuerent. Eadem methodo sæpenumerò vsi fuimus in helleboro nigro, alijsq; simplicibus venenatis emendandis: cum adhuc vicini essemus montibus, & sic omne venenum illorum sustulimus, Magni & admirādi sunt transplātationis effectus, cuius beneficio innumerorum simplicium acris, amara, & infesta qualitas cum dulci, & suaui commutatur, prout in carduo siue herba cinare, in cichorio, et similibus pluribus euidenter innotescit. Quibus autē occasio ista et commoditas denegata est, hanc sequantur praxim.

Accipienda est scillæ pars media, & optima, & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidenda, Solique exponenda est, donec mollescere, & ferè in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione, qua Galenus scillas præparare, & viribus ipsarum integris seruatis, ad solem æstiualem coquere solebat. Quibus verò tantum otij non superest, vt æstatis tempus huic coctioni, ob intensissimum solis ardorem, dicatum expectent, hanc sequantur formulam.

Recip. Eandem scillæ partē optimam, cor vocatam, hanc minutim incisam inijce in matraciū, aut vas vitreum cum collo longo, ita vt ad mediam impleatur partem. *Fæcula scillæ.*

Hoc vas minimè, vel leuiter tantùm, si velis, clausum, nullo affuso alio liquore, ponatur in Baln: Mar. feruens per vnū aut duos dies tantùm, aut donec scilla redigatur in pultis formam, aut liquorem spissum, edulcatum, omnibusque suis viribus insignitum, qui solus sine quauis alia admixtione idoneus est vt recipiatur in theriacæ compositionem: vel si placet, post temporis aliquod

Digitized by Google

aliquod spacium, eundem adhuc calentem transcola per setaceum, & exsicca, aut ad solem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit instar fęculæ, aut amili sicci, quod seruabitur diu omnibus suis viribus dotatum. Adde, si velis, tantillum gummi tragacanthi, aut amili, & inde forma trochiscos: tantillum, inquã, gummi & amili additum incidendi, detergendi scillæ vires minimè obtundet: hæcque eadem magis familiaria, & amica sunt naturæ nostræ, quam farina erui. Sed hanc de industria addi quidam contendunt, ad scillæ nimirum vim incidentem, & detergenrem actuosiorem redden dam: sed hoc simpliciter negatur. Farina enim in tanta quantitate addita potius obstruendi & oppilandi vim exeret. Ad hæc, cùm eiusdem vi detergendi, vt & supra notauimus, perniciosa simul atque adeò noxia coniuncta est facultas, vt sanguinis fluxũ prouocet, tam per ventrem, quàm per vesicam.

Fæcula scillæ in trochiscos redigi potest, qui dicentur trochisci fæcula scillæ.

Quod si velis, scillam pasta inuolutam, iuxta crassam communemque viam, in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipsa nocendi vires remaneant, licet minus cocta sit, & incidendi vi actique qualitate abunde adhuc vigeat: Scilla probè trita per setaceum traijcienda est, cuius vncias quatuor inijce in octo, vel decem vncias facchari, in tantillo aceti scillitici dissoluti, & ad perfectionem cocti: recoquendo totum adhuc supra ignem, agitando & probè miscendo cum spatula, donec amplius non adhæreat vasculi fundo: ita facies saccharum scilliticum excellentissimum, ex quo formare poteris trochiscos, iolulas, seu cuiuscunq; formæ aliæ: tum ad theriacæ, tum ad quoluis alios vsus, quibus scilla destinata est: cuius venenum per hanc vltimam coctionẽ, & facchari admixtionem penitus se cernitur.

Saccharum scilliticum.

Extr. scill.

Optima, emendatior, certior & securior præparatio scillæ est, si ea in extract. formam redigatur vt sequitur. Recip. optimam eius partẽ siue cor, vt supra, hanc crasso modo incisam inijce in vas vitreum aptũ, superaffundendo acetum rosatum, vt duos digitos materiam supernatet: omnia in infusione sient in loco frigido per 24. horas: deindè effunde acetum per inclinationem, quo cępa fermentata, omne venenum deponet: deiñ adde lac vaccinum, vel ouillum optimum, & recẽs mulctum: omnia finantur in Bal. M. bulliente, donec liquefacta sint; colentur per linteum: dein ad ignẽ lentum cinerũ fiat euaporatio, & reductio in extractum siccum, cuius usus erit, si uelis, loco trochiscorum in dicta theriaca, & in dosi debita.

Videbimur fortè ultra modum, hoc argumẽtum de unius cępæ pręparatione pertractasse. Sed multa in ea fuerunt consideratione dignissima, quę nullo modo intacta pręterire noluimus; nec quicquam à nobis di ctum putamus, quod non sit proprium huius loci, & ex quo non percipi possit magnũ emolumentũ.

Nunc sequuntur trochisci hedychroi dicti, qui huic magnę Andromachi Theriacæ admiscendi quoque sunt: eos describit Galen. lib. de Antid. Aet. & Aegin. lib. & cap. supra citatis. Eorundem quoque descriptio ab Auic. lib. 5. tract. j. traditur, qui eos uocat alindaracos: horũ tres differentes describit formulas: sicut & omnes authores in ijs describendis a se inuicem discrepant. Nõ uideo tamen quænam necessitas horum trochiscorum præparationem introduxerit: quandoquidem maxima pars illorum ingredientium siue simplicium, in longa illa simplicium serie, quæ Theriaca recipit, continetur. Nihilominus tamen ex Galeni lib. præcitato, formulam huc transcribere non grauabimur; si enim multum haud proficiunt, nocere tamen non possunt.

Recip.

Trochisci Hedychroi.

℞ *Mari*
Asari
Amaraci
Aspalathi cum santalo citrino ana drach.2.
Schœnanthi
Calami aromat.
Phu pontici
Xylobalsami, vel ligni aloes
Opobalsami
Cinnamomi
Costi ana drac.3.
Myrrhæ
Folij
Nardi Indicæ
Croci
Mastiches drac.sem.

Omnia optimè trita, & in puluerem tenuissimum redacta excipiantur vino albo odorifero, & pastillos efforma digitis, opobalsamo vel oleo garyophyllorum tinctis, dein in vmbra exsiccentur.

Trochisci de viperis.

Restat tertium trochiscorum genus, qui præcipui sunt inter reliquos, & in hoc magno & admirando remedio, basis & fundamenti partes subeunt, in quibus minutius discutiendis, paulò diutius immorabimur. Eorum descriptio habetur apud Gal. in libris supra citatis: sed nos eam huc inferemus, quam scripto protulit Ægineta: quamque ex eodem Gal. depromptam fuisse, magna vtriusque similitudo & affinitas facilè coarguit.

Viperas quatuor aut quinque fuluiores, ac recens captas sumito, & de ipsis ad caput & ad caudam quatuor digitorum magnitudinem abscindito, & tota pelle, interaneisque ipsarum ablatis: reliqua in olla noua vitreata cum sale & anetho coquito, donec spina de carnibus separetur, deinde ablatis ac diligenter à spinis purgatis carnibus puri panis triticei æqualem portionem ipsis admiscero, & bene simul trita in pastillos efformato, digitis opobalsamo tinctis, & in vmbra siccato.

CAVTIO.

Præcipuum horum trochiscorum fundamentum sunt viperæ, sicut iam alibi diximus, simulque clarè ostēdimus, quam turpiter lapsi sint ij, qui pro ijs aliud serpentum genus quos falso nomine Thiros appellarunt, introduxerunt.

Constat itaque totius antiquitatis suffragio & authoritate, & in hunc vsque diem constans manet sententia, viperas esse illud ingrediens primarium, ex quo conficiantur trochisci Theriacales: non vero alias quasuis serpentum species.

Inter viperas autem feminæ potius deliguntur, quam mares: noscuntur autem illæ ex dentium numero, quorum quatuor habent: masculi verò duos tantum. Sed vterum gerentes accipiendas esse negant. De ceteris signis vide Aetium, iuxta quæ instituendus est delectus viperarum feminarum potius quam marium, aut aliorum serpentium, quæ formæ similitudine ad eas accedunt. Sunt autem alia animalia (inquit Aet. de viperis feminis loquēs) „ subflaua, ingentia & agilia: oculos „ subrubros habent, collum angustum „ latius caput, & caudam acceruatim „ in tenuitatem abeuntem ac carne „ penitus nudam: ventrem sinuosiorem habent, &c.

Sunt adhuc plura alia signa & indicia, ab authore notata, ex quibus aptitudo viperarum ad trochiscorum compositionem iudicanda est. Nam si abscissis capite & cauda, tanquam immobiles iaceant, ad vsum ineptæ sunt: si vero prædictis partibus amputatis (subiungit Ae- „ tius) motum quendam videris in re- „ liquo corporeq superstitem, & ani- „ malia ipsa cruorem aliquandiu in „ se con-

,, se conseruant: hæc ipsa vt optima in ,, Antidoti confectionem sunt admiscenda. Et sicut Auicenna circa idem propositum his scribit verbis, ,, licet non ita disertis: Quod si cucur- ,, rerit ex ea sanguis plurimus, (lo- ,, quens de vipera, capite & cauda ,, truncata) & fuerit motus eius in illa ,, dispositione plurimus, & mors ipsius tarda, tuus erit electus.

.1. *summa* 1. *tract*. 1.

Temporis præterea consideratio in prædictis viperis ad trochiscorum præparationem capiendis, admodũ est necessaria. Quouis enim tempore captæ non sunt bonæ: qua in re tàm inter priscos, quam modernos discrepantiam deprehendo: nonnulli in ea sunt opinione, viperas non statim, simul ac è latebris suis prodierint, accipiẽdas: hæcque fuit opinio Galeni lib. de antidotis: alij verò contrarium statuunt, & volunt, vt in instanti statim tempore, simul ac captæ sint si fieri possit, aut ad summum per vnum aut duos dies reseruatæ, in trochiscornm compositionem recipiantur: idque sine mora ex Auicenna: & Ægin. lib. 1. de re medica cap. 11. ,, vbi loquitur de salis theriacalis præ- ,, paratione: Viperas (inquit) summo recens captas quatuor &c. Cui vltimæ sententiæ & nos subscribimus, idque ob rationem, quam mox reddemus, vbi de causis, ob quas veteres moti in tam venenatissimo animali, tam præclaram & excellentem venari fuerint antidotum, accurata disquisitione disseremus. Digna quippe est materia, vt in altam & diligentem vocetur contemplationem.

lib. 5. tract. 1.

Longè ante Theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, iam viperarum aliorumque serpentum vsus in medicina existebat, vt colligere licet ex Dioscoride, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui antidoto à se compositæ, suum proprium indidit nomen, eique magnam conciliauit existimationem. Dioscorides enim libr. 2. capit. 16. Loquens de viperis docet, quomodo sint excoriandæ, capite & cauda truncandæ, reliqua illarum caro in frusta dissecanda, & in oleo, vino, sale & anetho coquenda. Ita coctas viperas comedendas præbebat ad visus claritarem, ad roborandos neruos debilitatos, ad scrophularum generationem inhibendam: ad hæc se ex auditu nouisse ait, quòd ij, qui hisce vescuntur carnibus, diuturnam traducant vitam: vbi præterea videre est, quomodo eodem authore Sal ex iis eliciatur, qui enarratos modo præstat effectus.

Hæc præparatio & coctio nihil ferè differt ab hodierna, imò ex vini oleique superadditione prçstantior multò est, quam quæ cum sola aqua fieri solet. Hinc recentiores, & qui eos secuti sunt, panem ad diuturniorem conseruationem addiderunt, indeque pastillos efformarunt.

Ac licet Dioscorides suo tempore pleniorem nondum assecutus esset notitiam de viperinarum carnium præstantia & vtilitate: eius tamen successores vt facili coniectura præsumitur (progressu namque temporis magis magisque accrescunt inuenta & experimenta) vlterius processerunt, periculumque fecerunt, num caro viperarum adeo sit efficax, vt proprium venenum, quadam similitudine & familiaritate, à centro ad superficiem attrahat, edomet, & expellat. Sicut nihil noui est; rerumque experientia abundè confirmat plura animalia venenata reperiri, quæ suo proprio veneno, veræ existant antidoti. Scorpio sibiipsi pulcherrimum medicamentum est, inquit Celsus lib. 6. cap. 27. quidam cum vino contri- ,, tum bibunt: quidam similiter con- ,, tritum super vulnus imponunt: qui- ,, dam super prunam eo imposito vul- ,, nus suffumigant, &c. ,,

De

De pluribus tantum animalibus venenatis locuti sumus. Nam ex omnibus in vniuersum non extrahuntur Alexipharmaca, sed contra quæ ex ipsis remedia educta putes, lethalia sunt venena. Hinc Aristoteles 8. lib. hist. animal. ait: Aspis anguis, ex quo medicamentū illud putrificum componunt, in Africa gignitur, ad cuius ictum, nullum inuenitur remedium.

Sed hic nobis notanda & excutiēda venit nobilis illa quæstio, quibus nimirum causis & argumentis patres antiqui compulsi, huic se immiserint indagationi, vt ex animali tā venenato, quale viperam esse constat, tam insigne medicamentum, & antidotum eruerent.

Cum verò in re tam ardua ac difficili, omnia paulò longius sim repeziturus, philosophandique rationem non triuialem, aut omnibus obuiam adhibiturus, beneuolus lector fortè grauiter & anxiè tulisset, si de tanta prorsus tacuissem quæstione, aut pisce taciturnior factus, ne verbulum quidem de eadem protulissem. Aduersarios autem meos, ex tam innumeris maledicentiæ ac inuidiæ telis, quibus me quotidiè impetunt, contracto quasi callo, amplius non moror: quo fortius enim insurgunt in honores meos deprimendos, eo auspicatius & splendidius eosdem indies emergere, vel inuiti intuentur: Propugnaculi loco nunc istis oppono solas antidotos meas, quarum solus aspectus & odor gratissimus virus illud viperinum, quod in me expuunt procul hinc fugabit, & in auras dissipabit.

Aristoteles lib. 8. hist. animal. cap. 17. scribit: quòd serpentes suas veteres deponant exuuias tempore verno, quo è terræ latebris rursus proreptare solent, & autumnali: similiter id faciunt viperæ, veris & autumni tempore.

Per serpentis vocabulum non intelligit quoslibet serpentes, quorum genus multiplex est, sed in specie colubros, vtpote qui sunt ceteris communiores, notiores, & numero multo plures: vnde vulgò serpentes vocantur, quorum exuuiæ etiam plerumque in campis inter saxa, & dumeta reperiuntur, idque passim tam in Francia, quam alibi.

Si serpentis nomen generaliter sumpsisset Aristoteles, eius speciale nomen, vt de viperis facit, non expressisset. Sed patefiet in posterum ex continuata huius tractationis serie, nihil hic à nobis dici sine causa.

Nullum est dubium, quin multi olim sublimi ingenio præditi, viri doctissimi, ac naturalium arcanorum peruestigandorum cupidissimi, causam, cur exuuias detrahant sibi serpentes & viperæ, rimati sint, necnon alias circumstantias probè expenderint, & in primis tempus veris & autumni considerarint, quo ista animalia è latibulis suis subterraneis egrediuntur. Vnde meridiana luce clarius patet, quod hoc nempè tempore tam copioso, & per totam suam naturam disperso abundent balsamo, tamque validissimè uigeant spiritalibus essentiis, & uero nectare uitæ, siue balsamo naturæ pretioso & radicali, in amplissimo terræ sinu, tanquam in proprio suo loco, matrice, & seminario contento & incluso: ut prædicta animalia tum uetere abiecta pelle, se noua induere, & renouare queant.

Sed quia inter reliquos serpentes non sunt, nisi hi duo enumerati, coluber nempe (uulgò serpens dictus) & uipera, qui exuuias statis deponant temporibus: præsumendum hinc est atque credendum his duobus animalibus, non tantum ad sui conseruationem, sed in aliorum quoque usum, concessum esse naturalem quendam instinctum,

ctum; quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut crasso modo cibum corporeum, visibilem, & palpabilem (siquidem authore Aristotele, & recte quotidiana experientia, eiusmodi animalia, citra cibum aut potum vitam multo tempore siue sub tus terram, siue supra transigunt terram) sed merè formalem & spiritualem, hunc nempe salem sulphureum, & preciosum naturæ balsamum, quo omnia animantur & vegetantur, idque potissimum, dum circa æquinoctium vernale, calore siue igne Athanoris, magnæ lampadis cœlestis, potenter operante, & attrahente, sublimatur & eleuatur: quod naturæ sulphur per mirabilem hanc sublimationem, totam terræ superficiem irrorat spiritibus balsamicis, eiusque interiorem sinum irrigat preciosæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis saluberrimo & vtilissimo liquore: Vnde omnia reuirescunt & efflorescunt, & quæ mortis speciem referebant, vitam recipiunt, & reuiuiscunt. Eadem sublimatio fit etiam sub æquinoctio autumnali, sed decrescente paulatim calore, sydereoque igne longius regresso, magnum terræ sublimatorium refrigeratur, omnesque spiritus vegetales & balsamici reuertuntur in suum chaos siue matricem. Serpentes & viperæ, quæ in terræ sinu & domicilio commorantur, naturali quodam instinctu vt diximus, exugunt, & in alimentum alliciunt cibum æthereum qui tam insigni, viuifica & specifica facultate pollet aduersus venenatam & deleteriam illorum naturam: vt si eo satis reficiantur & instaurentur, non solum vim acquirant, & virtutem, spolia sua vtroque tempore stato exuendi, seque renouandi: sed ob exuberans illud balsamum, quo abundè vigent, instar medicinæ insuper uniuersalis sunt, ad omnem curem leprosam, scabiosam, vlcerosam, & quauis alia labe fœdaram, tollendam & renouandam & ad corpus quauis ex parte vitiosum, putidum, & in frusta mox collapsurum, ita emundandum, vt in purum, floridum, & sanum euadat; ita quoque fiunt, eiusdemmet balsami uirtute, qua abundant, alexiterium summum contra omnia lethifera & præsentissim ueanena. Et hęc quidem de hoc subiecto philosopha ri placuit.

Si quis forte scire desideret, ex quibusnam scriptorum ac monumentorum codicibus didicerimus, animalia hæc subtus terram hoc radicali naturæ balsamo nutriri posse: is ad admirandos eorundem respiciat effectus, quos arguit propria exuuiarum detractio: facultatem insuper quam habent lepram, nullis alijs remedijs medicabilem, sanandi rimetur: nec non præclara, quæ ex eis eliciuntur antidota contra omnis generis uenena expendat. Quæ quidem summa & admiranda effectuum præstantia aliunde proficisci nequit, quam ex radicibus, & principijs magnæ istius, & uniuersalis medicinæ, cum qua serpentes illi participare necessariò colliguntur. Sequitur igitur, ut uel eam scientia innata & naturali, peculiariter deligant ac alliciant in profundis terræ latibulis, ubi aceruatim congregati, uarijsque inuicem nexibus implicati, in longum tempus degunt citra alterius alimenti fruitionem: uel necesse est, ut tum temporis, quando spiritus sulphurei & uegetabiles, qui rebus omnibus animam & uitam, mediáte hoc precioso naturæ balsamo, infundũt, eleuati & sublimati penetrant durissimas etiam arborum radices, truncos & cortices ipsisque uigorem & uirorem impartiuntur, florescereque faciunt, imò & reuiuiscere: necesse est, inquam, ut hi spiritus balsamici, simili ratione

ne per serpentum corpora tanquam multo molliora penetrent, eaq; in medicinam efficacissimam, tam pro seipsis, quam pro alijs abunde & largiter condire queant. Hinc ipsis facultas illa deponendi cutem, tempore videlicet, vt iam diximus, vernali & autumnali, quando spiritus isti sulphurei sunt in sua exaltatione: quibus temporibus (ac in ipso præsertim Vere) videmus etiam arborum cortices, balsamicis succis tum maximè abundantes, truncis suis, & ligno solidiori non adhærescere, sed facilimo momento ab ipsis auelli & separari: non secus ac serpentes, qui circa idem tempus, & ab ijsdem causis, veterem dimittunt cutem.

Vlterius si quis quærat, cur ceteri serpentes & animantia, in interioribus terræ domicilijs habitantia, careant hoc naturali instinctu, vt cum delectu in alimentum sibi attrahant hoc radicale naturæ balsamum, & cur non æquè eodem perfundantur, & in medicinam condiantur, ac colubri & viperæ. Respondetur, quòd hæc proprietas peculiariter his solis à natura indita sit animalibus non secus ac in Tora, quæ herba est venenota, accidere videmus: iuxta quam proximè connascitur Antitora, quæ vt alteri fit in alexipharmacum, eosdem spiritus ex eadem terra exugit. Præterea reflectamus paulò oculos nostros ad fucos, vespas, & huius generis infinitas alias muscas, quæ licet dulcissimum omnis generis flosculorum, herbarum, ac fructuum succum, in alimentum exugant, inter illas tamen omnes, vnica tantùm apis, vt inquit Riplæus, naturalem illam scientiam obtinuit, cœlestem eiusmodi mannam in ceram & mel convertendi. Res certè summæ admirationis, & mysterij plena. An non idem in serpentibus contingere posse existimandum?

Si quis interrogando acrius vrgeat, quare, cùm tanta sit huius balsami efficacia, non eadem opera tollatur omne simul venenum in serpentibus & viperis, cuius scintillulas ipsis adhuc inhærere produnt venenati eorundem ictus: huic easdem contemplandas opponimus apes, quę nihilominus aculeum suum retinent pungentem, ac venenatum licet totum illarum corpus abundè diffluat cęlesti, dulci, & balsamico liquore, qui proprij veneni aptissimum est remedium. Idem de serpentibus esto iudicium.

Hic Hermeticos philosophos vno tantùm verbo admonitos velim, vt accurata mentis attentione perpendant, cur poetæ, qui sub fabulis suis semper occultarunt summa naturæ secreta, velleri aureo, & preciosis in horto Hesperidum fructibus custodiendis, terribiles & venenatos Dracones præesse finxerint. Ex hoc enim, si mentis oculis rem intentius inspexerint, facilè agnoscent; in rebus etiam extrinsecus venenatis, opus suum magnum, medicinamque suam catholicam vniuersalem inquirendam esse; non videlicet in primo statim operis limine, quod plerumque tactu asperum, visu horribile, odoratu fœtidum, gustu ingratum, qualitate venenatum apparet, hoc est, non ab exteriori cortice sed ab interiore nucleo, arcanum eruendum: non secus ac in externis serpentis & viperæ partibus, nempè in eorum dentibus, perniciosum delitescit venenum, ex quorum tamen interiori corpore summum & admirandum educitur alexipharmacum.

Possem in hanc rem, pluribus alijs meditationibus haud iniucundis, & penitius in arcanorum adyta deducentibus animos omnium in summam protrahere admirationem, meque in aliorum gratiam & vtilitatem ijsdem magis oblectare: sed satis sit, philosophico, & Christiano Medico hic ruminandum

dum

dum considerandumque relinquere. Deum nempè & naturam nihil facere sine admiranda & incomprehensibili prouidentia. Qui itaq; omnes omnium effectuum causas peruestigandas recipiet, magnum subibit onus, nec habebit vnquam, quod de rerum obiectarum penuria conqueratur: præsertim illarũ, quas Natura in penetralibus suis clam abscondit. Sexcenta enim sunt alia animalia, quorum certis solummodo partibus venenum insidet, quæ tamen in ceteris, ad varios vsus prosunt. Draco marinus, Gallis la viue, piscis, habet spinam in dorso planè venenatam: Hic in partibus tamen ceteris cibus est delicatissimus. Eodem modo serpens & vipera, licet dentibus suis venenatis lethelia infligant vulnera, cetera tamen eorundem pars salubris & salutifera existit.

Sed de his hactenus. Nunc autem fusius oculis subiiciemus, num trochiscorum horum præparatio, quæ adhuc hodie in vsu est, talis sit, vt neque additionem, neque diminutionem vllius rei patiatur, an verò correctione & reformatione quadam opus habeat.

Supra in trochiscorum de viperis descriptione declaratum fuit, quòd a sola vera & legitima carniũ istarum coctione, totius magisterii fundamentum dependeat. Hæc coctio, sicuti videre est ex correctione Bartholomæi Marantæ viri celeberrimi, tanti momenti est, vt in ea omnis consistat bonitas, aut imperfectio Antidoti. In summa singulari cura & industria opus est in carne ista perfectè coquenda, quæ ab osse spinæ separata diligenter tundenda est in mortario, adiecto pane ex pura & recenti farina triticea confecto, & optimè cocto atque fermentato: inde posteà formandi trochisci. Quidam prædictum panem seorsim exsiccant, eumque in puluerem redactum per cribrum traiiciũt, & admixta carne optimè quoq; seorsim trita, inde efformant trochiscos, quæ mixtio longè est facilior & præstantior.

De quantitate panis cum dicta carne commiscendi, diuersa est authorum opinio; alii enim addendas censent æquas partes, alii mediam, alij tertiam, & alij tandem quintam solummodo partem.

Notandum præterea, quod veterum nonnulli inter tundendum & miscendum panem cum carne viperarum, parum earundem iusculi adiiciant, vt omnia melius misceantur & subigantur: inter quos est Aetius: Alii verò de prædicto iusculo nihil prorsus addunt, vt Æginetà & Auicenna, solius carnis vsu contenti: quæ ratio præ ceteris communissima fuit; iutis enim admixtione citius corrumpuntur, & acidi fiunt trochisci: Prænominatus Maranta in correctione enumeratorum trochiscorum viperarum, in hanc abit sententiam, ut scilicet formentur, si, vt ipsemet scribit, fieri possit, ,, sine iusculo, aut saltem ipsius exigua quantitate: hoc enim modo ,, celerius exsiccantur: contra (addit) si panis in iusculo uiperarum ,, maceretur, & posteà simul cum carne tundatur, tales trochisci difficulter exsiccantur, & sunt in causa, ut posteà caro putrescat, & panis fiat acidus.

Formatis ita trochiscis, dicti antiqui, ut & adhuc hodiè moderni, summam adhibent curam in iis probè exsiccandis, eos subindè uertendo, mox in unum, mox in alterum latus: idque in loco à uentis & pluuiis tuto ac securo: ut iuxta nonnullos spectent, uel plagam septentrionalem, uel iuxta alios, meridionalem, quam Sol maxima diei parte collustrat, sed singulari adhibita cautione, ne Solis radii feriant dictos trochiscos. Sol namque ut Auicenna scribit, destruit & spoliat eos uirtute appropriata carnibus *lib. 4. summa 1. tract. 1.* ,,

Historia de duobus leprosis, ope viperarum restitutis.

Galeno teste, qui. lib.simpl.11.& lib.de antid. memorabilem refert historiam de duobus leprosis, quos ipsemet opera viperarum, non in trochiscos redactarum, sed vino impositarum, pristinæ valetudini restitutos fuisse, testis vidit oculatus. Cum enim dictis leprosis, vitã miseram & ærumnosam diu agentibus, ex commiseratione, ad mortem ipsis accelerandam, vinum,in quo vipera casu immersa & mortua fuerat, bibendum offerretur: accidit contra, vt hausto potu oblato, non tantum cutem vlcerosam, squamosam, & fœtidam, cum sana & florida permutarent, sed integram insuper, perfectamque inde sanitatem recuperarent.

Curatio hæc, quæ à Galeno citatur,mirabilis admodum,& breuissimo temporis spacio absoluta, solis viperis vino immersis, & emortuis, accepta ferenda est:quod vinũ veri menstrui & vehiculi vicem gerebat, ad eliciendam ex vipera alexiterij vim & virtutem. Nec refert, vtrum ipsæ integro manserint corpore, quia virtus illarum præcipua vino fuit communicata, ex cuius potu. vsuque, commemorati leprosi à lepra, quæ nullis alijs cedit remedijs, perfectè liberati remanserunt. Ex quo manifestè euincitur, viperas nihilominus potenter suos demonstrare effectus: licet neque coctæ, neque in trochiscos sint redactæ: hincque facilè concluditur, legem de ijsdem parãdis non esse perpetuo necessariam quandoquidem insignis earundem virtus & alexiterium alijs modis ostentatur.

Antiquitati porrò, illiusq;sequacibus, vt enarratam carnem viperinam in trochiscos effingerent, causa fuit maior (ni fallor)difficultas olim, quam hodie,colligendi eiusmodi animalia. Vnde hoc remedium, in magna copia,ad aliquot annos reseruandum præparare voluerunt, ne toties repetere cogerentur eiusdem præparationem. Hinc Galenus summam requirebat industriam in ijs rectè præparandis & exsiccandis, vt integris valẽtibusque viribus adseruari possent ad duos vel tres annos. Sic nostro quoque seculo accidisse legimus, vt loco viperarum,quæ ob inopiam ægrè tum haberi poterant, vsurparentur radices tormentillæ & dictamni. Ante paucos annos, inquit Bartholo. Maranta, vix cognoscebantur viperæ, colligique poterant :propterea maiores nostri barbaros Medicos secuti, pro illa sumebant tormentillam & dictamnum. Nunc autem adhibito rectæ rationis iudicio ,perpendite quæso, quam egregia & præstans, ista foret theriaca, & quam aptè hoc ipsi,nomen conueniret.

De secunda quæstione sciendum est, vulgarem illam parandi methodum multa opus habere correctione: aliasque insuper formulas,multo præstantiores & vtiliores, quam vulgaris illa est, posse dari. Quod perspicuè admodum declarabimus, omnibus ijs, qui remota crassa & nubilosa ignorantiæ cataracta, rem mentis oculis acutius intuentur, quique ingenio minus stupido ,præ nimio contradicendi studio, antiquis suis somnijs, mordicus propugnandis non inhærent :quod vitiũ, hodiè adeò commune est, vt multi, qui hactenus in cineribus & umbra consenuerunt, eo contaminati videantur. Sed missis verbis, ad rem ipsam accedamus.

Ostensum est supra, præparationem trochiscorum viperinorum consistere in recta carnium illarum coctione, quæ fit cum aqua communi, addito pauco anetho & sale donec os spinæ promptè auellatur à carne: per quam coctionem virtus illarum prima & substantifica, penitus,ni fallor, cum iusculo confunditur, carnisq;vix dimidia pars,

vel

vel tantillum solummodò restat. Interim tamen non nisi caro sumitur ad trochiscorum illorum compositionem. Cū cocta fuerit, inquit Paulus, ollam ab igne depones, & carnes diligenter à spinis exemptas per se cōtundes nulla iusculi addita parte. Sunt quidam, vt diximus, qui de eodem parum addunt, quod tamen nullius momenti æstimandum. Nam posita eius additione, necessariò quoque panis quantitas ad trochiscos efformandos, augenda erit, & sic imminuetur trochiscorum virtus, manebuntque illi nihilominus corruptioni & aciditati contrahendæ multò magis obnoxij, quam si ex sola carne sine iusculo confecti essent, vt id iam suprà authoritate antiquissimorum Medicorum comprobauimus.

Dic, amabo, quale nam præseruatiuum, conseruatiuum, aut alexiteriū erit id, quod seipsum à corruptione præseruare nequeat? Ad condiendū cadauer, & ad id præseruandū a vermibus & facili corruptione, nonne adhibentur sal. aloe, myrrha, & similia, quæ balsamica virtute prædita, sibi ipsis ad diuturnam conseruationē inseruiunt, nec facilè corrumpūtur? At trochisci viperæ, nisi alterna & frequens illa, de vno latere in alterū, accederet versio, & desiccatio, momentaneam facilè incurrerent alterationem, & destructionem: vel post ipsam etiam opobalsami inunctionem, quod ipsis pro solemni quasi corollario, ad diuturniorem conseruationem additur. Hoc confirmat Aetius hæc verba scribens: postquā verò licciores fuerint facti, eos opobalsamo optimè oblinito, & in vitreo vase asseruato: ac quicquid puluerulenti, & albi ex eis per situm productum est, post dies aliquot, linteo extergito: perforantur enim, si idipsum eis diutius adhærescat.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 90.

Vides ergo, quàm imperfecta mutilaque sit trochiscorum viperarum præparatio, cuius correctionem tribus modis aggrediemur, in quibus singulis liquidò patebit, virtutem & proprietatem viperarum integrā conseruari, imò & accrescere augeri que cum in vulgari illa compositione potius imminuatur & dissipetur, vt paulò ante dictum.

Triplex correctio viperarū.

Non ideò tamen confusè, sed distincto quodam ordine, tres enumeratas correctiones, & reformationes proponamus: primam appellare libet confectionem viperinam aromaticam: Alteram confectionem viperinā saccharinam: tertiam cōfectionem viperinam iuniperinam. Ex quibus confectionibus tribus, tria quoque, si ita videbitur, trochiscorum genera efformari poterunt, ijsdem seruatis nominibus: singulorum autem præparationis & compositionis formulæ, horum nominum rationem plus satis indicabunt.

1. *Confectio viperina aromatica.*

℞ Carnem de quatuor viperis recens captis, gregaria via præparatā, hoc est, capitibus, caudis, & visceribus internis abiectis, optimè lotam cum vino, & in frusta incisam: hanc indes in matracium vitreum capax, superaffundendo aquæ cinnamomi excellētis, & vini canariæ, vel hydromelitis vinosi ana vnc. 5. vel 6. tantum, quantum ad irrigandam solummodò dictam carnem sufficiet: his adde

Cinnamomi
Garyophyllorum
Macis
Piperis nigri
Zingiberis
Cubebæ
Cardamomi ana vnc. sem.
Summit. Anethi
Hyssopi
Thymi ana p. 1.
Salis communis p. sem.

Elect.

Elect. de gemmis
Pulueris aromatici rosati
Diambra ana drach. 1.

Dein vale clauso, vt nihil expirare possit, pone in Baln. Mar. ad bulliendum: & omnia decoque ad ignẽ luculentissimum per 7. vel 8. horarum spacium, aut donec viperarum carnes in liquorem redactæ videantur: Aperto vase, omnia effundantur in patinam argenteam, aut vas terreum vitreatum & mundum, ac inde separatis omnibus ossibus, colentur & exprimantur omnia perquàm optime, quæ cum iusculo siue liquore ferè omnia per setaceum transmittuntur: Et hoc modò habebis essentiam, seu integram ac substantificam viperarum virtutẽ: quæ odoris erit fragrantissimi, vtpote virtutibus rerum aromaticarum impregnata, quæ balsami siue opobalsami (ab antiquis additi) locum tenent. Materia excipiatur alembico apto & capaci cum suo capitello & recipiente, vt ad ignem baln. vaporosi exquisitè separetur omnis liquor, quem seorsim seruabis, & erit summum alexiterium, & aqua theriacalis præstantissima: in fundo remanebit gelatina preciosissima, in forma essentiæ siue extracti viperarum, & in consistentia inter molle, & durum media: quæ iam, vel nulla accedente alia præparatione, vsui apta erit. Hæc statim cum ceteris theriacæ ingredientibus, vt paulò post dicturi sumus, permisceatur: vel etiam (ne omnino communem præparandi formulã fastidire videamur) inde formabuntur trochisci, addendo tantum quintam partem amyli probè puluerizati. Et siccando dictos trochiscos ad ignem lentum hypocausti, sic trochiscos habebis excellentissimos, qui viperarum virtutem substantificam in se perfectè continebunt, & longissimo tempore, si opus fit, adseruabuntur: siquidem spirituum aromatum balsamicorum viribus & armis induti sunt, locoque communis theriacæ, vsurpabuntur. Imò vsus illorum erit quoque ad alias nouas theriacarum formulas fabricandas, prout mali, quod expugnandum est, natura & conditio postulauerit. Nunquam errabit quicunque, in præparandis eius generis remedijs, hoc tam præclaro & certo innitetur fundamento: quemadmodum & hæc viperarum præparatio, quam modò docuimus, reuera super eodem exstructa est: In hac enim, necnon in alijs carnium harum veris ac legitimis præparationibus, præcipua ac prima huius magni alexiterij basis existit.

Si loco aquæ cinnamomi, vini canariæ, siue hydromelitis vinosi, ad enarratam carnium viperarum coctionem accipies elixir magnum vitæ, à nobis cap. de aquis descriptum, adhuc longè efficacius & præstantius reddes alexiterium, ita vt opus non sit addere aromata materialia, eo quod dictum elixir satis ditatum sit ipsorum essentijs: imò & omnibus alijs alexitericis & bezoardicis rebus, veluti ex eiusdem compositionis formula clarè constabit.

2. *Confectio viperina saccharina.*

Accipe carnem de quatuor viperis, frustatim incisam vt supra: hanc impone patinæ magnæ argenteæ, superaffundendo aquam vitæ fortissimam, & perfectè dephlegmatam, vt supernatet quatuor, aut quinque digitos: admoto igne cum charta accensa, aqua vitæ flammam concipiet, sicque ardendo viperas coquet: affunde deinceps nouam aquã vitæ, quoties priorem flamma absumptam perspexeris: affusio verò hæc fiat per ampullam superius occlusam, cum collo perquam angusto: aliàs hæc aqua vitæ, ignis flamma apprehensa ardere incipiet. Hęc coctio continuanda est, donec carnes illæ sufficienter coctæ appareant

aquæ

aquæ vitæ quantitas pro vnius aurei precio, huic viperarum decoctioni satis erit: Tandem fac, vt tota aquæ vitæ substantia inardescat, & consumatur, ceu in ea, quæ optimæ notæ est, probeque rectificata, accidere solet. Si quid incombustibilis superfit liquoris, is viperarum adscribendus est carni, quam (separatis spinæ ossibus) tundas in mortario marmoreo, admiscẽdo sensim proprium liquorem, donec huius opera redigatur in pultem tenuem, & fiat apta, vt per cribrum simul transmitti queat: eamque postea ad ignem lentum reducas in extractum. Hæc caro ita præparata, omnique sua substantifica virtute dotata, iam idonea est, vt recipiatur in theriacæ compositionem: neque opus est, eam prius transformare in trochiscos, aut aliud quid addere. Sin verò libeat fortè trochiscos inde effingere, qui longiori temporis spacio citra corruptionis metum adseruandi sint, eos paribus cum duabus drachmis gummi diatragacanthi, in mucilaginem redacti cum sufficiente quantitate aquæ cinnamomi: mucilagini dictæ adijcies carnis huius ita præparatę vnc. 4. & vnc. 2. vel tres sacchari candi puluerizati: omnibus simul mixtis, confice inde trochiscos siue tabellas, quæ ad lentum calorem exsiccata diutissimè adseruari poterunt. Commiscebis etiam cum dicta massa ante trochiscorum confectionem, oleorum nucis ● ulcatę & garyophyllorum ana scrup. j. sem. siue singulorum guttas 30.

3. Confectio viperina iuniperina.

Tertia præparatio carnium viperarum, quæ fit nulla prorsus virium abolitione, sed potius earundem conseruatione & augmentatione, se habet eo, qui sequitur, modo.

Commemorata caro viperina sufficienter imbibatur spiritu salis balsamici, & rerum omnium conseruatoris: idque vel materiali & crasso tantum modo, carnem dictam sale aspergendo marino, vt vulgò solet: vel formaliter & philosophicè eandem imbibendo vero illo nitrô sulphureo, siue spiritu acido solis philosophis cognito: quæ vltima methodus omnium præstantissima, priori illi longè præferenda est.

Hac caro, summo & principali naturæ balsamo sic condita, apposite locetur in cribrum ex serico factum, & quodam instrumento, siue ex ferro albo, siue ex ligno, siue ex panno cerato inclusum, ita vt facta suffumigatione, per prædictum cribrum penetrare possit fumus; sitque idem cribrum vndiquaq; probe munitum, ad prohibendam vel quantulamcunque euaporationem, & ad fumum transuersim id ferientem excipiendum: Hoc autem suffimentum ita parato:

Recip. Bacc. iuniperi lib. i. sem.
Bacc. Lauri vnc. 4.
Myrrhæ vnc. 2.
Garyophyllorum vnc. i.
Granorum alkermes
Succini aut Karabes
Benicini ana vnc. sem.

Omnibus crasso modo conquassatis, & ignitis carbonibus iniectis, fiat suffitus, in loco conuenienti, & carnibus ter vel quater in die suffumigandis apto: ipsumque continua ad quatuor, vel quinque dies, donec suffumigationis perfectionem odor approbauerit.

Quo facto, carnes prædictas, inter duas ollulas terreas vitreatas, exquisitissimè lutatas, ne quid expiret, inclusas mitte in furnum, è quo recens exempta sint panificia, aut qui simili moderato regatur calore: ibique sine continenter stare, donec tota harum carnium substantia, simul cum officulis suis, in puluerē redigi possit tenuissimum & subtilissimum, qui substantifica carnium

Haec est uera praeparatio Pulueris Viperarum

nium virtute nequaquam spoliatus erit, vt in communi decoctione vsu venire solet, sed multò auctior & potentior euadet, spirituum balsamicorum, salis, & prędicti suffitus ingredientium accessione.

Hic preciosissimus puluis, ex hoc venenatissimo animali eductus, superat quæuis alia alexiteria & alexipharmaca, siue eo vtaris ad compositionem Theriacę, citra trochiscorum confectionem cum pane, cuius vsus nullius est precij (hic enim puluis potest perpetuò conseruari) siue exhibeas eundem contra omnis generis venena, vel in nobis progenita, vel ex quodam ictu aut morsu animalis, vel secus excitata: siue per se ad scrup. j. porrigas: siue inde varia alixipharmaca, quorum is præcipuum & primarium fundamentum semper erit, componere velis.

Sed quæras, cur de re mihi inexperta audeam tam fidenter & audacter verba facere? Respondeo, quod propositum nostrum triplici nitatur fundamento, ratione videlicet, experientia, & authoritate.

Suprà audiuistis rationem, cur viperæ & serpentes non tantum in proprijs, sed & in aliorum exuuijs detrahendis renouandisque, vim atque virtutem suam exerceant, qua de causa pro tam insignibus ac præclaris alexipharmacis hactenus usurpati fuerunt.

Si igitur trochisci communes ex carnibus viperarum parati, virtuteque su substantifica per coctionem illam ferè orbati, nihilominus adhuc eximios produnt effectus: non possum mihi non persuadere, quin eorundem effectus, beneficio nostræ præparationis, quæ viribus & proprietatibus istis non solum conseruandis, sed & augendis, maximè incumbit, longè præstantiores nobiliresque fint futuri.

Porrò, vt id confirmemus experientia, eam cognouit illustrissimus ille, ac verè Princeps Anhaltinus, Dom. meus clementissimus, cui hoc dicatum est opus, cuius verba tam dignam amplamque merentur fidem, vt nefas sit, ea in dubium reuocare, qui ex solo serpente communi, colubro dicta, puluerem eduxit sine alterius rei additione, sineque magno apparatu solemni aut laborioso, contra omnia venena, vel nocentissima & lethifera: certaque & incredibilia huius experimenta fecit, ac uidit. Horum insuper fidem confirmauit (vel præsentibus ipsis D D. Laurentio, & Lormio, illo primario Regis Medico, hoc vero Reginæ, ambobus viris excellentissimis & clarissimis sæculi nostri luminibus) illustrissimus Dux de Boullon, heros fortissimus, ac vnus è præcipuis Franciæ nostræ Ducibus: qui se audiuisse aiebat ex illustri ac generosissi. Comite D. Oth. de Solms in rei veritate ita se habere omnia, quæ modò de hoc serpentum puluere diximus. Idem Comes pulueris huius conficiendi artificium tanquā maximum & incomparabile secretum impertiuit prædicto Duci de Boullon, indeq; magnam ab eo gratiam se initurum sperauit. Hicque haud dubiè est ille idem puluis, de quo Ioan. Hartmannus. Mathemat. in inclyta Marpurgensium Academia professor celeberrimus, ac vir doctissimus, frater & amicus meus intimus, paucos ante menses. his ad me scripsit verbis: Pollicebor, inquit, tibi forsan breui nonnulla de
» puluere etiam aliquo magno certè
» alexipharmaco, contra omnia cu-
» iuscunque generis venena: vidi (ad-
» dit) oculis meis αὐτοψίαν eius, con
» tra grauissima venena sublimati, ar
» senici, & napelli, tribus diebus con-
» tinuè ab experto Medico assumpto
» rum intra corpus, sed paulò post
» fine omni noxa ab exhibito pulue-
» re expulsorum, cum magna & admi
» rabili admiratione astantium. Nul-
» lum certè venenum tam graue est,

quin eò statim abigatur: dignum me hercle omnium Regum, & Principũ desiderio artificium: est enim prorsus mirabile & propè diuinum. Et nescio sane, an forsan simile vnquam audiueris: Sed de eo, & ceteris omnibus paulò post plura.

Quod si serpens, vti supra enodauimus, singulis annis, non secus ac viperæ, exuuias deponens, tot tantisque polleat virtutibus: minimum erit dubium, quin iisdem, vel etiam præstantioribus viperæ sint prædìtæ; de quarum admirandis effectibus, omnem antiquitatem hactenus mira scripsisse, palam constat.

Superest, vt adducta veterum authoritate, eximium nostrarum confectionum viperinarum splendorem, & præstantiam stabiliamus; ostendamusque, quantum illæ conueniant, cum antiquorum formulis, qui non perpetuò trochiscorum, vt supra, præparatorum, sed iusculorum etiam, salium & pulverum viperinorum vsum interdum admiserunt: vt in sequentibus amplius declarabitur.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 123.

Mirabile (inquit Aetius ex Archigene) elephantiasis remedium viperarum vsus existit. Eas vero hoc modo apparatas edere oportet: primùm quidem amputato capite & cauda, & detracta pelle, exemptisque interioribus visceribus omnibus, carnem aqua pura bis aut ter lotam in olla instar anguillarum coquito, aqua quidem sufficiente affusa & oleo modico cum anetho, & porro: Post sufficientem deinde cocturam iusculum moderato sale condiatur, atque ita ægro in sole desidenti exhibeatur, capite tamen probè velato.

Si iusculum carnium viperarum simplex, cui ex omnibus cardiacis roborantibus, & bezoardicis simplicibus, non nisi anethum & porrum additur, quodque plus continet sterilis, & terollaceæ aquæ, quàm vtilis & efficacis essentiæ, nihilominus tanti æstimatum fuit ab antiquis, vt aduersus lepram, affectum grauissimum & incurabilem id conducere omnes vno ore affirmarint. Quid dicemus de primis duabus nostris confectionibus viperinis, quæ aliud nihil sunt, quàm uera quinta essentia, siue extractum totius virtutis substantificæ viperarum?

Cæcus igitur is erit, quisquis non primo statim intuitu videbit, quantum hæc duo inter se distent remedia: mentis insuper caligine, iudicioque deprauato laborabit, quicunque pari efficientiæ virtutisque gradu, moduloque eadem metietur. Idem enim esset, ac si vellet iusculum insipidum, quod non nisi puram putam aquam redoleret, æqua nutriendi lance librare cum optimo quodam restaurante, & consummato, aut quadam gelatina delicatissima, & summa nutriendi vi prędita.

Quin etiam video ipsum momũ hic pisce taciturniorem, ad priores duas confectiones meas prorsus obmutescere, easque vel propria victus confessione efficaciores & excellentiores iudicare, quam simplex eiusmodi iusculum crasso modo, iuxta Aetij descriptionem, coctum.

Contra verò nonnullos, dispicio in fulso risu ludibrioque excipere tertiam meam confectionem, iuniperinam appellaram, quasi ea nihil aliud sit, quam caro viperarum salita, infumata, exsiccata, & velut calcinata, & in pulverem vel cineres redacta, idque vi ignis, qui res humore suo primogenio spoliet, & sic omnem agendi potentiam ac facultatem in ipsis corrumpat aut aboleat. Quibus obiectionibus, nec non aliis similibus alibi iam copiosè à nobis fuit satisfactum.

Sed vt, omissis longis ambagibus, intra præparationis viperarum cancellos nos contineamus, ipsis interim respondeamus, & ad confirmationem illorum, quæ diximus, tam-

authoritates, quam exempla ab antiquis, qui iisdem remediorum præparationibus vsi sunt, sumpta, in medium proferamus. De quorum vtrorumque præstantia & vtilitate, ipsimet iudicium ferre poterunt.

Antiqui vsurpabant viperæ sales, qui Dioscoridis tempore iam in vsu erant, vt per ea, quæ lib. 2. cap. scripsit, demonstrauimus.

Inter Græcos longo tẽpore post Dioscoridem fusè admodum de ratione eiusmodi sales præparandi tractat Galenus: & post illum Ægineta lib. 7. de re med. cap. 11. omnium autem exactissime de iisdem scribit Aetius.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 97.

In pauca verba contraham modum, quem tradunt, sales eiusmodi præparandi: qui tot ferè recipiunt ingredientia, ac ipsamet theriaca.

Salium Theriacalium præparatio secundũ Antiquos.

Accipiebant autem quatuor viperas, recens captas, hoc est, reseruatas tantum ad vnum, vel ad summum duos dies, quas viuas imponebant ollæ magnæ mundæ, ac ex optima terra fictæ: super has in momento iniiciebant salis ammoniaci, aut salis albi communis lib. 20. hancque primam perficiebant operationem tempore matutino, quo dictæ viperæ tardiores esse solent ad motum: Dein viperis hoc salis pondere oppressis, adiiciebant pastillos, quos parabant ex sequentibus in magna dosi, hoc est, aliquot librarum pondo: Sunt autem ea,

Gentiana
Aristolochia rotunda
Centaurium minus
Cardamomum
Marrhubium
Scordium
Apium
Chamædrys
Semen rutæ domesticæ.

Et addito melle ex eis quinque vel sex pastillos concinnabant, & vna cum sale superiniiciebant: his insuper addebant quinque scillas prægrandes recenter in minuta frustula dissectas: & post enumeratos pastillos & scillas, adhuc super indebant salis cõmunis albi lib. 27. Quo facto ollam optimè occludebant operculo, in quo tria erant spiracula, eamque forinsecus probè vndiquaque lutatam, vt ignem fortius sustinere possent furno imponebant: & succenso igne materiam gradatim fouebant, tandemque flammis vehementissimè urgebant. Fumus qui multus, caliginosus & turbatus primum per spiracula operculi exibat, signum ipsis erat, quod ignis iam ageret in uiperas: & tunc summa diligentia cauebant, ne ab eodem, quem uenenatum iudicabant, inficerentur. Tandem cum obseruassent, per eadem operculi foramina, flammam lucidam & claram exire, perfectæ uiperarum vstionis indicium augurabantur. Hoc peracto, igneque paulatim extincto, uaseque per 24. horas refrigerato, materiam illam in cineres redactam, & tenuissimè tritam per cribrum transmittebant, denuo addendo.

Semen rutæ
Grana Iuniperi
Sem. fœniculi
Coriandrum
Mentham
Piper longum etiam in magna copia.

Et similia alia simplicia, quorum plurima pars ingreditur Theriacæ compositionem: Omnibus probè inuicem mixtis & cribratis, fiebat puluis, uel potius cinis, aut sal, & tunc eum nominabant, salem theriacalem: nec certè immeritò: salis enim ammoniaci, uel salis communis quadraginta addebant libras,

vt ex descriptione illa videre licet.

Et totum salium theriacalium mysterium antiquorum, in quibus tamen parandis Galenus peculiare sibi reseruabat secretum: viperas enim viuas non exurebat (fortassis ex metu, ne inde malignum quendam vaporem attraheret) sed pastillos ex eis factos quales theriaca excipit, cum reliquis, quæ calcinari debebant, admiscebat.

Ego verò, inquit Galenus, bestias ipsas non exuro, sed pastillos ex ipsis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quæ cum bestijs vtuntur admisceo, & semel exuro, quo eam, quam in se habent, amaritudinem, per exustionem abijciant; tantam autem pastillorum mensuram adijcio, quantum coniectura assequi possum, quatuor numero viperas excipere, & sanè sales verè optimi euaserunt, vtpote, qui neque exustione cinerum retulerint saporem, neque nigrum colorem, & ob qualitatem viui gratissimi fuerint facti & assecuti efficaciorem virtutem & præstantiam.

His verbis vltimis manifestè Galenus probat, calcinationis beneficio viperarum trochiscos & gustu gratiores, & efficacia præstantiores fieri, ita vt opinionem illorum qui incognita causa adeo acriter impugnant calcinationem, & innatam rei temperiem, ac proprietatem eadem corrumpi, obstinatè nimis contendunt, funditus euertat. Sed videamus quæso circa hanc tractationem de viperarum sale ac calcinatione, quam apertè quorundam censorum opinioni Aetius non solum aduersetur, sed eandem etiam tanquam friuolam expungendam prorsus repudiandamque censeat: dum capite de salibus theriacalibus hæc verba scribit. Quanquam sint, qui eorum auxiliarem potentiam penitus negent, per exustionem dissipari affirmantes ferarum facultatem: Ego verò dicere ausim (ad-dit Aetius) eandem quidem potentiam cum theriaca sales non habere, non tamen eorum vim per ignem perire, cum multa sint quæ per ignis familiaritatem meliora reddita conspiciuntur, velut est aurum, calx & similia. Viperæ enim integræ vitæ, intensiorem & malignam vim per exustionem deponunt: temperamentum vero auxiliare & symmetriam ab igne sumunt.

Aet tetr.4. serm.1.c.97.

Aetius igitur hac sua sententia, de calcinatione & salibus theriacalibus prolata, confirmat confectionem meam viperinam iuniperinam, in qua viperas calcino, & in puluerem redigo, qui deinde puluis siue cinis à me ægris præbetur pro summo alexiterio, non secus ac sales theriacale, qui à veteribus ad eundem vsum exhibebantur.

Sed consideret, amabo, æquus lector, & accuratiori paulò mentis agitatione secum peruoluat differentiam inter vtramque viperarum præparationem: inter vtriusq; ingredientium mixtionem, compositionis progressum, ignis gradus, & qualcunque alias operationum circumstantias. Probè inquam, & diligenter consideret hæc omnia beneuolus lector; & sano incorruptoque prolato iudicio tandem decernat: vtra sit præstantior, & vtilior, antiquorum ne, an vero nostra? At, vt totum negotium penitius intelligatur, omnia minutius examinentur.

Antiqui accipiebant numero quatuor viperas viuas, abiectis neq; capite neq; cauda (in quibus tamen partibus latere aiunt venenatam illarum vim maximam) nos non tantum has partes, sed cutem & viscera interna insuper secernimus: reliqua in frustula discindimus: cum vino exquisitè lauamus, qua præparatione prima (quę non multum abest à trochiscorũ de viperis confectione) nos horrida & inconuenienti illa bestiarũ viuarum exustione supersedemus, nec in

in periculo illo, quod ab ipsarum venenata infectione erat timẽdum, versamur, ficut veteres, qui cogebantur obturare nares, & fibi à malignis vapotibus, qui inter calcinandum exhalaba it, & venenata sua qualitate infectionis periculum minabantur pręcauere: veluti ipsimet suis scriptis palam profitentur.

Ad quatuor numero viperas antiqui adijciebant salis ammoniaci, aut salis marini albi & præparati libras quadraginta. Monstrosa hæc salis quantitas & additio, ad tam exiguum viperarum numerum, quæ ad summum ad tres vel quatuor vncias tantum cineris aut salis viperini reducuntur (in quo tamen sale omnis fundamenti cardo vertitur) hæc immensa, inquam, salis communis quantitas, quæ non nisi confusam & ineptam mixturam redolet, me cogit vt antequam ad instituti examinis calcem perueniam, confestim nunc & clarè ostendam, huius mixtionis atque compositionis modum adeò mancum ac mutilum esse, vt in eo vix vlla methodus, mensura, ac ratio appareat.

Nos contra viperas condimus spiritu salis: aut tanta salis quantitate easdem aspergimus, quantam ipsęmet ad conditurам suam & conseruationem capere possunt: Et loco gentianæ, aristolochię, centaurij, cardamomi, rutæ, & aliorum simplicium, in magna dosi addendorum, & cum viperis simul incinerandorum, nec non eorum, quæ neque incinerata; neque calcinata in magna insuper dosi adduntur: veluti sunt baccæ lauri, piper, zingiber, &c. Loco horum omnium, inquam, quæ ob materialem nimis & crassam suam substantiam, & efficaciam perquam exiguam, nulli alteri vsui esse possunt, quam vt paucissimi huius cineris, è quatuor tantum viperis educti, vim & virtutem obtundant & reprimant: nos eas infumamus, & condimus solo spiritu quorundam simplicium balsamica virtute abundantium, & ita non solum in suo statu conseruamus pristinam illarum viperarum virtutem, sed illam insuper hoc spirituali ac formali artificio, non verò crassa quadam, corporali & materiali mixtura, augemus.

Quod ad ignis gradus attinet, illi peccant in excessu, partesque mercuriales & sulphureas, ignis violentia dissipant, ita vt sub magna cinerum confusa mole, paucissima tantum salis quantitas, in quo tamen præcipua agendi vis & facultas inest, remaneat. Ego verò contra adhibeo ignem lentissimum, qui actiua illa substantia illæsa, humorem tantum passiuum, excrementitium & corruptibilem exficcat & consumit, adeo vt viperæ hac ratione in puluerem redactæ, integris valentibusque viribus, diutius ac rectius conseruari queant.

Videamus interim quam insignes & admirandas virtutes antiqui enumeraris suis salibus theriacalibus, crasso hoc modo pręparatis, tribuant.

Proprietates salium theriacalium secundum Antiquos. Tetr. 4. ser. 1. ca. 97.

Propriè autem, scribit Aetius: In affectionibus cutis curandis sales theriacales commendantur, cuius generis sunt leuce, lepra, impetigo, elephantiasis, alphos, scabies, defluuium capillorum. Huiusmodi enim cutis vitia confestim delent, & acria recrementa subter cutem redundantia optimè discutiunt. "

Suffusiones incipientes & nondum congelatas egregiè dissoluunt. "

Purgationes item lunares propter obturationem aliquam, aut sanguinis concretionem suppressas cient; ijdem etiam largum & impetuosum mensium defluxum sistunt. "

Quisquis eos sales præsumpserit, omnes venenorum, & virus iaculantium bestiarum insidias euincet: neque etiam cum infectus fuerit, & postea statim sales acceperit, periculum incurret, "

Præ-

» Præstat & pestilenti constitutione instante, ad auxiliare hoc, & mali depulsorium pharmacum confugere. Morborum præterea omnium Medici sales existunt, maximè tamen eorum, qui in renibus existunt: lapides enim in eis atterunt, & planè renes marcidos restituunt.

» Vertigini, dolori capitis inueterato, morboque comitiali, nulla alia cõsimilis medela exhiberi potest.

» Atquato morbo diuturno laborãtes, colici splenetici, hydropici per eos sanantur.

» Tabidos item mirificè ad bonam corporis habitudinem reducunt.

» Exolutos a languore perfectè reuiuiscere faciunt: scio namque (addit Aetius) plurimos membris resolutos per ipsos sanatos.

» Ad podagram maximè incipientem, & ad omnes articulari morbo affectos, vnicum hocedulium contractum esse videtur.

» Quartanis diuturnis, & atrabilarijs affectibus omnibus conducunt.

Enecant omne lumbricorum genus.

In summa, nullus ferè est morbus, quantumuis deploratissimus, qui non edometur his salibus: tot tãque mirabiles illis adscribuntur effectus: miror quod tam praclari remedij vsus, iam quasi è memoria hominum deletus & prorsus sepultus euanuerit.

Si præterea scire desideras dosim, ac horam idem remedium exhibendi, quave saporis suauitate præditũ sit: vide, quid subiungat idẽ Aetius: » Licet autem (inquit) tum in prãdio, tum in cœna eis salibus vti, cum quibuscunque edulijs eos accipere velis, neque vltra ad eorum acceptionem prouocare oportet: tanta enim ipsis insita suauitas est, vt magis voluptatis gratia eos confectos, quis dicere possit: Licet igitur vsque ad tria cochlearia per diem ex eis sumere, maximè si cibus prius in ventre sit bene coctus. Qui enim eos accipiunt, concoquunt melius, & cibi appetentiores fiunt: floridius etiam corpus habent, & sensus omnes vegetiores. »

Huiusmodi insignes & admirandi effectus istorum salium antiquorum, neque a sale marino, vel ammoniaco torrefacto, neque a cineribus aliorum simplicium, ex quibus componuntur, proficisci possunt: restat itaque, vt accepti ferendi sint solis viperarum cineribus. Quod si igitur in iam exigua quantitate, respectu aliorum ingredientium, quæ illam millecuplo ferè exuperant, enarrati cineres tam eximios nihilominus effectus ostentant: quid de nostro dicemus solo & simplici viperarum puluere, qui antiquorum sales, millecuplo virtutum dono, longè lateque post se relinquet? Sed dicet aliquis, vsu iam comprobatos esse veterum sales, de meo autem simplici puluere id affirmari non posse. Cui obiectioni solum oppono serpentum puluerem, qui sine alterius rei commixtione tam mirabiles edit effectus aduersus maxima cuiuscunque generis venena: neque res caret authoritate, & exemplis. Veteres enim ipsi, in curatione grauissimorum morborum, vsi sunt viperis exsiccatis, & in puluerem citra admixtionem alterius rei redactis. Quidam (scribit Aetius » præcit. lib. & ca.) viperas totas extendunt, & siccant, postea que terũt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c. »

Hac authoritatum & exemplorũ serie, vt nihil dicam de argumentis & rationibus insuper allatis, plus satis demonstratum esse existimo: confectionem nostram Iuniperinã, in formam pulueris redactam, esse maximum & excellentissimum alexiterium, quod virtute sua ceteris omnibus, ipsisque salibus theriacalibus antiquorum, multis præcurrat parasangis: sicut per examen & comparationem, inter vtriusque compositio-

positionis operationes præcipuas factam, manifestè elucet. Reformabimus etiam paulò post suo loco sales theriacales, ipsosque ex languēti & sterili cinere, in medicamentū efficax & viuificū resuscitabimus, pristinoque antiquitatis splendori & honori restituemus.

Viperarum essentia, arcanū, tinctura. At essentia uiperarum cum spiritu terebinthinæ parata, & à nobis in Sclopetario nostro ante 30. ferè annos descripta: Item arcanum viperarum cum solo spiritu ballami co sulphuris, vegetatiuo naturæ paratum: sunt duo remedia, quę ceteris omnibus multiplici nomine supereminent.

His vero cunctis longè prælucet viperarum tinctura: quæ inter cetera opera mirabilia, quæ ex uiperis educuntur, facilè primum occupat locum: sed longissimo tempore opus est ad eius præparationem.

Possem quidem affirmare, me illam uidisse: præparasse uerò minimè: Quidam enim uir doctus, & Medicus eruditus ciuitatis Solodurensis in Helvetia, vbi Galliæ legatus commorari solet, me primum in huius notitiam introduxit, hoc est, mihi tincturam hanc videndam obtulit, quæ rubicunda erat, clara & pellucida rubini instar, odorisque suauissimi. Sed de his plura alibi à me dictum fore confido.

Hæc tinctura tamen, quasi accenso quodam lumine, uiam mihi præmonstrauit ad ueram & legitimam uiperarum præparationem eruendam; quamuis alias ratio & methodus easdem in essentias reducendi mihi iam a triginta quinque ferè annis impertita sit à Guinterio Andernaco medico tum temporis Argentinensi celeberrimo, quem pro mirabili & singulari hoc alexiterio, uicissim arcani tartari, & Laudani mei participem reddidi.

Hanc uiperarum essentiam, ut iā suprà diximus, descriptam inuenies in Sclopetario meo, ex quo eādem transcriptam habet VuecKerus in suo Antidot. Spec. lib. 2. sect. 18. fol. 694.

Hic reprehensione quadam haud immerito digni videri possumus, quod in primo ordine huius Theriacæ, in trochiscis videlicet examinandis paulò diutius immorati simus: sed quia ijdem primariæ basis vicem subministrant in hac magna antidoto, singula in eorundem correctione minutius discutienda, atque enucleanda necessariò fuisse statuimus. Quod, quicquid sit, beneuolus lector æqui bonique consulet. In examinandis corrigendisque ceteris breuiores erimus. Pergamus igitur nunc ad secundum.

Opij castigatio & reformatio. In secundo itaque, solum opium examinandum venit, quod in Theriacæ compositione primum, post viperarum trochiscos, obtinet locum. A sola sua energia, γαληνὸν, hoc est tranquillum vocant: Ex eius enim vsu partibus cōciliatur quies: proinde in summis & præcipuis antiquorum antidotis, quæ ad diuersos affectus summè laudantur, opiū inter prima ingredientia semper relatum reperitur. Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicentur vel ardoribus, vel inflāmationibus vel inquietudinibus, commotionibus, lāguoribus, oppressionibus, vigilijs, defluxionibus, vel varij generis doloribus, capitis pectoris, ventriculi, ventris vel cuiuscunque alterius partis: ad quorum omnium symptomatum ferociam cōpescendam opiom specificam, & peculiarem quandam habet proprietatem, qua vel vnum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo cōiuncta, simul, cum admirabili astātium & ipsorum ægrorum admiratione euincit ac subigit. Vnde sæpenumero in eiusmodi casibus tam mirandos sanationum effectus prodere vidimus theriacam, mithridatiū, antidotus Esdræ, Adriani & similes, quæ opium excipiunt. Aetius verba

faciens

faciens de viribus ac proprietatibus confectionis de pœonia, quam nonnulli, vt diximus, theriacis annumerant, & in qua opium non prætermittitur, hæc subiungit. Verùm " somnum tamdiu detinet quousque " pharmacũ penetrarit, & causas do-" lorum dissoluerit. Et sanè multi ex " ægris a somno surrexerunt, adeò con-" coquendi facultate præstantes, vt " obliti sint, an vnquam aliquid a prin-" cipio doluerint.

Opium basis plurimarum antidotorum.

Sed vlterius aduertere licet, idem opium basis & fundamenti locum obire vel in selectissimis ac præstantissimis quibusuis antidotis, quibus nomina superbiora & significantiora, quæ singulares & stupendos in grauissimis depellendis morbis, illarum velut indices, effectus proderent, imposuerunt.

Huiusmodi est antidotus ἀχάριστος ab ipsis dicta, eò quod ipsi digna gratia referri non possit.

Antidotus θεοδώρητος, quasi diuinum munus conferens.

Antidotus ἀθανασία, sic appellata ob immensam eius efficaciam, quòd videatur propemodum suo vsu homines reddere immortales.

Antidotus πάγχρηστος, hoc est ad multos affectus accommodata.

Antidotus σύμφωνος, à concordi & conuenienti efficacia ad affectus, quibus est destinata, curandos.

Antidotus ἐκλογή, quasi selecta.

Antidotus σωτήριος, i. salutaris.

Antidotus πανάκεια, sic nuncupata ab omni medelæ efficacia.

Antidotus ἀργυροφόρα, ita dicta ob eius præstantiam, quod scilicet sit sumptuosa, nec mediocrem pecuniæ collectionem exigat.

Antidotus sanitas, & antidotus mysterium, ita nominatæ ab admirabili vtriusque effectu in sanitate perdita restituenda, & integra conseruanda.

Illi etiam huc vsq; progressi sunt, vt vnam ex antidotis suis ἰσόθεον, quasi parem Deo vim obtineat, appellare non erubuerint, quod sanè non caret summa blasphemia.

Si hic omnes antidotos, in quibus opium principale est fundamentũ, enumerarem, nunquam daretur finis. In Myrepso vltra octuaginta eiusmodi habentur, è quarum numero selectiores tantùm & nominum supercilio splendidiores excerpsimus. Si illarum compositiones inspexeris, maximam earundem partem tantum theriacas esse intelliges, hoc est, compositas ex variis simplicibus calefaciendi facultate præditis: & ex quarum pleraque parte sulphur, euphorbium, & similia ingredientia non excluduntur: ita ut facilè appareat, præcipuos illarum antidotorum effectus in sedandis illis vehementissimis motibus & tempestatibus naturæ, quales sunt omnis generis inquietudines, catarrhi, dolores, languores, vigiliç, & similia grauissima symptomata, versari & consistere, nec huiusmodi vim & proprietatem enarratarum antidotorum aliundè dependere, quàm ab opij virtute soporifera & narcotica, & specifica ad omnem spirituũ exagitationem, magnamque humorum commotionem, & seditionem compescendam atque sedandam. Vnde præclari illi & eximii Theriacæ effectus, quam à quietis inductione, tranquillam appellarunt (vt iam diximus) nullam aliam quàm ab eodem opio mutuatur originem atque virtutem. Quod ita esse vel ex ipsius Theriacæ examinatione colligitur. Nam si bona est, purgantium medicamentorum effectum & actionem impedit: sin inefficax, contrà. Si enim valida & vigore efficax fuerit (inquit Aetius) purgationem minimè fieri permittit, sua vi exuperans " pharmaci purgatiui facultatem. Si " verò æquè purgetur homo, ueluti si " antidotum nõ accepisset, manifestũ " fit, eam Theriacam inualidam & exi-" lem esse, ut quæ retinere non potuit " purgatiui medicamenti fluxum. "

Quem-

Quemadmodum enim videmus, plerasque remedia opiarica, & præcipuè quodlibet laudanum (vt appellant) cum opio ritè paratum, ab eodem vim habere, & virtutem sistendi, & inhibendi quamcunque super purgationem, siue arte, siue natura irritatam: sic quoque eandem vim & energiam in Theriaca, eidem solo opio acceptam ferendam esse, meritò iudicamus. E quibus sanè cuilibet considerandam relinquo huius ingredientis excellentiam, & præstantiam summam.

Sed notandum est, opium hic in quintam essentiam redactum, longè aliam & meliorem præparationem in laudano, quàm in Theriaca assequi & obtinere: ob quam causam non opus habet longiore fermentatione, aut temporis prorogatione. Laudani enim vsus statim post præparationem citra vllum periculum conceditur: contrà verò Theriaca ad sui fermentationem non aliquot septimanarum, sed plurium mensium, imò annorum spacium requirit, antequam tuta & vsui apta euadat. Cuius rei causa soli opio tribuenda est, quod crudum solummodo, & absque vllo præparationis artificio addatur. Si enim cetera totius compositionis simplicia, vel quodlibet per se, uel plura inter se inuicem mixta consideres: non occurret ullum, quod non statim quouis tempore usurpari possit, excepto vnico opio quod solum indigestum in causa est, cur Theriacæ usus in tam longum tempus protrahendus sit, & eousque expectandum, donec idem opium rite fermentatum, decoctum, depuratum, & noxio suo & pernicioso sulphure spoliatum fuerit: quod temporis spatium satis longum est. Nam (ut scribit Aetius de Theriacæ usu loquens) tempore ad concoctionem non modico opus habet, quo matura usui antidotus fiat, & iustè concoquatur: ut plurimum uero per duodecim mensium tempus coadunatur, & concoquitur. Et Aegineta circa idem propositum sic ait. Vsus ipsius est, si res urget in morsis à bestiis uenenatis, & iis qui uenenum acceperunt, post septimum à præparatione annum.

Tetr. 4. serm. 1. Cap. 90.

Lib. 7. de re med. cap. 11.

Vbi consistat vera opij correctio.

Opium itaque indiget reformatione, quæ non in sola temporis illa longitudine & usus dilatione, sed in uera & legitima eius præparatione consistit. Deplorandus enim error est, nobili huius Alexipharmaci compositioni, in tam magna, trium scilicet unciarum dosi admiscere tantum uenenum, quale opium crudum, & minus præparatum esse constat: quod paucorum grauorum pondere, uitæ spiritum suffocat, & extinguit, & lethæum, æternumque somnum, hoc est, mortem ipsam inducit: sicut id sæpenumero contingere solet. At contra, si illud rectè præparatum fuerit, quod paucis horis & facilimo negocio fieri potest, ex noxio innoxium, & ex pernicioso, & lethifero soporiferoque ueneno, utile & uiuificum anodynum reddetur: qđ instaurabit, & sedabit spiritus perturbatos, & nimium à natura exagitatos, ipsisque suauem & dulcem inducet quietem. Præparatio huius essentiæ opij, tanquam summè necessaria docebitur cap. sequenti, ubi de antidotis opiaticis tractabimus: neque adeò leuis hæc in theriaca censenda erit correctio, & reformatio: sicuti quiuis facilè colligere poterit.

Cetera huius secundi ordinis ingredientia, qualia sunt crocus, terra sigillata, acacia, hypocistis, & gummi Arabicum intacta relinquimus, quia noxia non sunt, licet vel sine præparatione adiecta fuerint. Sed vt obiter tantùm dicam, in croci essentia longè efficacior inest anodyna facultas, quàm in tota eius corporea mole. Ad theriacæ uerò compositionem, eundem uel

Ee præ-

præparare, vel non præparare, perinde erit cuiuis liberum.

Tertij ordinis ingredientia author incorrecta (certis de causis) prætergreditur. Nec non ea quæ quarto, quinto que continentur ordine.

De tertia ingredientium classe, quæ sub se complectitur radices, folia, comas, flores, & semina diuersorum simplicium, quæ omnia propemodum calida, bezoardica, & corroborantia, vulgo in puluerem solummodo rediguntur, & citra aliam præparationem inuicē miscentur, constitui (propter Auicennistas quosdam) nihil in ijs omnibus immutare, vel diminuere. Nam si eiusmodi simplicia crasso, & vulgari morbo adhibita, minoris sunt efficaciæ, quàm eorundem extracta, minus etiam nocebunt, etsi in crassa sua substantia in theriacæ compositionem recepta fuerint.

Eandem sententiam ferre licet, de ingredientibus & simplicibus, quæ sub quarta continentur classe, de aromatis videlicet; nec non de ijs, quæ sub quinta, nempe de lachrymis sulphureis, quæ in oleo terebinthinæ dissolutæ adhuc multò efficaciores redduntur, sicuti id à quibusdam iam animaduersum, obseruatumque ante me fuit.

De quintę classis prioribus tribus gummi, opopanace nimirum, sagapeno, & galbano sciendum est, ea esse naturæ aqueæ. & plerumque in se continere impuram terrestremque substantiam. Vt autem exactè depurentur, & validiorem attenuandi, ac dissoluendi vim acquirant, in primis expediet, illa modo vulgari, qui penè omnibus hodie vsitatus, præparare, hoc est, in aceto forti dissoluere, & per cribrum transmittere; & ita dissoluta, traiecta, & præparata theriacæ admiscere.

Aceti mira virtutes.

Obiter dicemus, præ ceteris correctiuis, quorum opera, gummi calefacientia, & ipsi etiam succi venenati corriguntur, acetum (quod inter omnia vegetabilia proximè ad vitrioli naturam accedit) facilè primas tenet: quod sæpius iam monuimus, nec temperare nobis possumus, quin idem iterum atq; iterum mone amus. Acetum per seipsum, singulare est remedium aduersus ictus serpentum, etiam ipsorum venenatissimorum, quales sunt aspides, vt testatur Celsus lib. 6. cap. 27. qui de varijs præstantibus remedijs contra omnes serpentum ictus in genere differens, tandem hęc in specie subiungit verba: Hæc aduersus omnes ictus communia sunt: Vsus tamen ipse docuit, eum, quem aspis percussit, acetum potius bibere debere: quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cùm ab hac ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos æstus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum quod fortè secum habebat ebibit, & liberatus est. Credo, (addit) licet de refrigerandi vim habeat, tamen habet etiam dissipandi: quo fit, vt terra respersa eo spumet. Eadem ergo vi verisimile est quoque humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

Tantùm examinăda adhuc restat chalcitis. Hic autem non adeo multas perdemus horas in scrupulosa illa inquisitione, quænam antiquorum fuerit chalcitis. Qualis qualis fuerit, manifestè constat, illam numeratam fuisse in remedijs crustam inducentibus, & vrentibus cum magna adstrictione. Quòd cùm ita sit, clarè patet, magnam admodum similitudinis familiaritatem esse inter chalcitidem, mysin, & Sorin. Galenus ipsemet fatetur, se mutuum horum transmutationem sæpius obseruasse. Nonnulli recentiorum nihil ferè discriminis statuunt inter chalcitidem, & chalcanthum seu vitriolum, & hunc improprié appellant emplastrum diachalciteos, quod verius diachalcanthum nuncupandum erat. In theriacæ descriptione quidam hodie loco chalcitidis recipiunt chalcanthum

De chalcitide notanda.

album

album igne calcinatum, & in colchotar redactum: ex quo partem rubicundiore colore tinctam seligunt. Si potius illi studiosius pervestigarent selectissimum quoddam vitriolum Hungaricum, Romanum aut Cyprium, quo præstabilius nihil est ad hoc opus, indeque elicerent sulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum est, cæteris quibuscunque, ipsique adeò opio longè præcellit: non ex ingredientium numero, tanquam magis nocuum, excluderemus: sed secundę potius classi annumeratum, vel ipsi etiam opio præferre non extimesceremus. Huius sulphuris extrahendi modus perspectus est plerisq; Hermeticis; cum verò id basim sustineat in meo Nepenthe, secretorum meorum facilè primo, id mihi reseruo: neque verò propterea mihi succenseas velim: quandoquidem in pluribus alijs iam abundè tibi satisfecimus: adeò vt vel hoc nomine plurimam nobis debeas gratiam, nisi omnium ingratissimus haberi velis.

Si compositioni (loco vitrioli calcinati) spiritus aciduli & excellentis ab eodem educti vnc. sem. addideris, res multò melius procedet: & ipsam prædictæ antidoti fermentationem, tanquam maximè necessariam, plurimùm promouebis.

Quod ad rhabarbarum & agaricum attinet, parum refert, siue addantur siue non: non enim adeò operosus hic est eorundem vsus, vti iam supra enodauimus.

Vt igitur vtilitas quædam emergat ex fusiori, & exquisitiori nostro examine, super est, vt nunc describamus qualdam theriacarum formulas diuersorum generum, tam pro infimæ, mediocrisq; conditionis hominibus, quàm pro summis Principibus ac Monarchis, quorum salus ac vitæ conseruatio longè carior ac preciosior habenda est, quàm cæterorum omnium. Vt autem constet, nos antiquitatem, ea, qua decet, obseruantia, reuerenter percolere, eiusdem vestigia in prima hac descriptione sequemur in omnibus, nisi fortè ab eadem paulò discedendum nobis fuerit, ob paucula quædam, quæ, vel omnium iudicio, necessariam sibi exposcant reformationem.

Theriacarum formula secundum autorē.

1. Reformatio Therriacæ, vulgari proximè respondens, & eadem paratu facilior.

℞ *Trochisc. fæculæ scillæ*
Trochisc. confect. viperinæ aromat.
Trochisc. hedychroi ana ℥.3.
Essentiæ opij vnc.3.
Croci
Terræ Lemniæ ana drach.6.
Hypocistidis
Acaciæ
Gummi Arabici an. vnc. sem.
Succi liquiritiæ vnc.1. sem.
Myrrhæ
Thuris masculi
Styracis calamitæ
Terebinthinæ venetæ ana drach.6.

Hęc sunt ingredientia trium primarum classium cum eadem dosi, quam Andromachus in communi illa descriptione adhibuit. Præparationes tam trochiscorum, quos fæculam scillæ appellamus, quàm confect. viperinæ aromaticæ iam docuimus. Modum autem essentiæ opij præparandæ, capite sequenti edocebimus.

Puluerizanda subtilissimè puluerizentur, & per cribrum traijciantur, hique pulueres omnes inuicem probè mixti, inijciantur in mortarium marmoreum, addendo

quin eò statim abigatur: dignum me hercle omnium Regum, & Principũ desiderio artificium: est enim prorsus mirabile & propè diuinum. Et ne scio sane, an forsan simile vnquam audiueris: Sed de eo, & ceteris omnibus paulò post plura.

Quod si serpens, vti supra enodauimus, singulis annis, non secus ac viperæ, exuuias deponens, tot tantisque polleat virtutibus: minimum erit dubium, quin iisdem, vel etiam præstantioribus viperæ sint præditæ: de quarum admirandis effectibus, omnem antiquitatem hactenus mira scripsisse, palam constat.

Superest, vt adducta veterum authoritate, eximium nostrarum confectionum viperinarum splendorem, & præstantiam stabiliamus; ostendamusque, quantum illæ conueniant, cum antiquorum formulis, qui non perpetuò trochiscorum, vt supra, præparatorum, sed iusculorum etiam, salium & puluerum viperinorum vsum interdum admiserunt: vt in sequentibus amplius declarabitur.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 123. Mirabile (inquit Aetius ex Archigene) elephantiasis remedium viperarum vsus existit. Eas vero hoc modo apparatas edere oportet: primùm quidem amputato capite & cauda, & detracta pelle, exemptisque interioribus visceribus omnibus, carnem aqua pura bis aut ter lotam in olla instar anguillarum coquito, aqua quidem sufficiente affusa & oleo modico cum anetho, & porro: Post sufficientem deinde cocturam iusculum moderato sale condiatur, atque ita ægro in sole desidenti exhibeatur, capite tamen probè velato.

Si iusculum carnium viperarum simplex, cui ex omnibus cardiacis roborantibus, & bezoardicis simplicibus, non nisi anethum & porrum additur, quodque plus continet sterilis, & terrollaceæ aquæ, quàm vtilis & efficacis essentiæ, nihilominus tanti æstimatum fuit ab antiquis, vt aduersus lepram, affectum grauissimum & incurabilem id conducere omnes vno ore affirmarint. Quid dicemus de primis duabus nostris confectionibus viperinis, quæ aliud nihil sunt, quàm uera quinta essentia, siue extractum totius virtutis substantificæ viperarum?

Cæcus igitur is erit, quisquis non primo statim intuitu videbit, quantum hæc duo inter se distent remedia: mentis insuper caligine, iudicioque deprauato laborabit, quicunque pari efficientiæ virtutisque gradu, moduloque eadem metietur. Idem enim esset, ac si vellet iusculum insipidum, quod non nisi puram putam aquam redoleret, æqua nutriendi lance librare cum optimo quodam restaurante, & consummato, aut quadam gelatina delicatissima, & summa nutriendi vi prædita.

Quin etiam video ipsum momũ hic pisce taciturniorem, ad priores duas confectiones meas prorsus obmutescere, easque vel propria victus confessione efficaciores & excellentiores iudicare, quam simplex eiusmodi iusculum crasso modo, iuxta Aetij descriptionem, coctum. Contra verò nonnullos, dispicio in fulso risu ludibrioque excipere tertiam meam confectionem, iunipeерinam appellatam, quasi ea nihil aliud sit, quam caro viperarum salita, infumata, exsiccata, & velut calcinata, & in puluerem vel cineres redacta, idque vi ignis, qui res humore suo primogenio spoliet, & sic omnem agendi potentiam ac facultatem in ipsis corrumpat aut aboleat. Quibus obiectionibus, nec non aliis similibus alibi iam copiosè à nobis fuit satisfactum.

Sed vt, omissis longis ambagibus, intra præparationis viperarum cancellos nos contineamus, ipsis interim respondeamus, & ad confirmationem illorum, quæ diximus, tanau-

authoritates, quam exempla ab antiquis, qui ijsdem remediorum præparationibus vsi sunt, sumpta, in medium proferamus. De quorum vtrorumque præstantia & vtilitate, ipsimet iudicium ferre poterunt.

Antiqui vsurpabant viperæ sales, qui Dioscoridis tempore iam in vsu erant, vt per ea, quæ lib. 2. cap. scripsit, demonstrauimus.

Inter Græcos longo tẽpore post Dioscoridem fusè admodum de ratione eiusmodi sales præparandi tractat Galenus: & post illum Æginetalib. 7. de re med. cap. 11. omnium autem exactissime de iisdem scribit Aetius.

Tetr. 4. serm. 1. cap. 97.

In pauca verba contraham modum, quem tradunt, sales eiusmodi præparandi: qui tot ferè recipiunt ingredientia, ac ipsamet theriaca.

Salium Theriacalium præparatio secundũ Antiquos.

Accipiebant autem quatuor viperas, recens captas, hoc est, reseruatas tantum ad vnum, vel ad summum duos dies, quas viuas imponebant ollæ magnæ mundæ, ac ex optima terra fictæ: super has in momento inijciebant salis ammoniaci, aut salis albi communis lib. 20. hancque primam perficiebant operationem tempore matutino, quo dictæ viperę tardiores esse solent ad motum: Dein viperis hoc salis pondere oppressis, adiiciebant pastillos, quos parabant ex sequentibus in magna dosi, hoc est, aliquot librarum pondo: Sunt autem ea,

Gentiana
Aristolochia rotunda
Centaurium minus
Cardamonum
Marrhubium
Scordium
Apium
Chamædrys
Semen rutæ domesticæ.

Et addito melle ex eis quinque vel sex pastillos concinnabant, & vnà cum sale superinijciebant: his insuper addebant quinque scillas prægrandes recenter in minuta frustula dissectas: & post enumeratos pastillos & scillas, adhuc super indebant salis cõmunis albi lib. 27. Quo facto ollam optimè occludebant operculo, in quo tria erant spiracula, eamque forinsecus probè vndiquaque lutatam, vt ignem fortius sustinere possent furno imponebant: & succenso igne materiam gradatim fouebant, tandemque flammis vehementissimè urgebant. Fumus qui multus, caliginosus & turbatus primum per spiracula operculi exibat, signum ipsis erat, quod ignis iam ageret in uiperas: & tunc summa diligentia cauebant, ne ab eodem, quem uenenatum iudicabant, inficerentur. Tandem cum obseruassent, per eadem operculi foramina, flammam lucidam & claram exire, perfectæ uiperarum vstionis indicium augurabantur. Hoc peracto, igneque paulatim extincto, uaseque per 24. horas refrigerato, materiam illam in cineres redactam, & tenuissimè tritam per cribrum transmittebant, denuo addendo.

Semen rutæ
Grana Iuniperi
Sem. fœniculi
Coriandrum
Mentham
Piper longum etiam in magna copia.

Et similia alia simplicia, quorum plurima pars ingreditur Theriacæ compositionem: Omnibus probè inuicem mixtis & cribratis, fiebat puluis, uel potius cinis, aut sal, & tunc eum nominabant, salem theriacalem: nec certè immeritò: salis enim ammoniaci, uel salis communis quadraginta addebant libras,

vt ex descriptione illa videre licet.

En totum salium theriacalium mysterium antiquorum, in quibus tamen parandis Galenus peculiare sibi reseruabat secretum: viperas enim viuas non exurebat (fortassis ex metu, ne inde malignum quendam vaporem attraheret) sed pastillos ex eis factos quales theriaca excipit, cum reliquis, quæ calcinari debebant, admiscebat.

Ego verò, inquit Galenus, bestias ipsas non exuro, sed pastillos ex ipsis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quæ cum bestijs vtuntur admisceo, & semel exuro, quo eam, quam in se habent, amaritudinem, per exustionem abijciant; tantam autem pastillorum mensuram adijcio, quantum coniectura assequi possum, quatuor numero viperas excipere, & sanè sales verè optimi euaserunt, vtpote, qui neque exustione cinerum retulerint saporem, neque nigrum colorem, & ob qualitatem viui gratissimi fuerint facti & assecuti efficaciorem virtutem & præstantiam.

His verbis vltimis manifestè Galenus probat, calcinationis beneficio viperarum trochiscos & gustu gratiores, & efficacia præstantiores fieri, ita vt opinionem illorum qui incognita causa adeo acriter impugnant calcinationem, & innatam rei temperiem, ac proprietatem eadem corrumpi, obstinatè nimis contendunt, funditus euertat. Sed videamus quæso circa hanc tractationem de viperarum sale ac calcinatione, quam apertè quorundam censorum opinioni Aetius non solum aduersetur, sed eandem etiam tanquam friuolam expungendam prorsus repudiandamque censeat: dum capite de salibus theriacalibus hæc verba scribit. Quanquam sint, qui eorum auxiliarem potentiam penitus negent, per exustionem dissipari affirmantes ferarum facultatem: Ego verò dicere ausim (addit Aetius) eandem quidem potentiam cum theriaca sales non habere, non tamen eorum vim per ignem perire, cum multa sint quæ per ignis familiaritatem meliora reddita conspiciuntur, velut est aurum, calx & similia. Viperæ enim integræ vltæ, intensiorem & malignam vim per exustionem deponunt: temperamentum vero auxiliare & symmetriam ab igne sumunt.

Aet tetr. 4. serm. 1. c. 97.

Aetius igitur hac sua sententia, de calcinatione & salibus theriacalibus prolata, confirmat confectionem meam viperinam iuniperinam, in qua viperas calcino, & in puluerem redigo, qui deinde puluis siue cinis à me ægris præbetur pro summo alexiterio, non secus ac sales theriacale, qui a veteribus ad eundem vsum exhibebantur.

Sed consideret, amabo, æquus lector, & accuratiori paulò mentis agitatione secum perуoluat differentiam inter vtramque viperarum præparationem: inter vtriusq; ingredientium mixtionem: compositionis progressum, ignis gradus, & qualcunque alias operationum circumstantias. Probè inquam, & diligenter consideret hæc omnia, beneuolus lector, & sano incorruptoque prolato iudicio tandem decernat: vtra sit præstantior, & vtilior, antiquorum ne, an vero nostra? At, vt totum negotium penitius intelligatur, omnia minutius examinentur.

Antiqui accipiebant numero quatuor viperas viuas, abiectis neq; capite neq; cauda (in quibus tamen partibus latere aiunt venenatam illarum vim maximam) nos non tantum has partes, sed cutem & viscera interna insuper secernimus: reliqua in frustula discindimus: cum vino exquisitè lauamus, qua præparatione prima (quę non multum abest à trochiscorũ de viperis confectione) nos horrida & inconuenienti illa bestiarũ viuarum exustione supersedemus, nec

in

in periculo illo, quod ab ipsarum venenata infectione erat rimedum, versamur, sicut veteres, qui cogebantur obturare nares, & sibi à malignis vaporibus, qui inter calcinandum exhalaba it, & venenata sua qualitate infectionis periculum minabantur præcauere: veluti ipsimet suis scriptis palam profitentur.

Ad quatuor numero viperas antiqui adijciebant salis ammoniaci, aut salis marini albi & præparati libras quadraginta. Monstrosa hæc salis quantitas & additio, ad tam exiguum viperarum numerum, quæ ad summum ad tres vel quatuor vncias tantum cineris aut salis viperini reducuntur (in quo tamen sale omnis fundamenti cardo vertitur) hæc immensa, inquam, salis communis quanritas, quæ non nisi confusam & ineptam mixturam redolet, me cogit vt antequam ad instituti examinis calcem perueniam, confestim nunc & clarè ostendam, huius mixtionis atque compositionis modum adeò mancum ac mutilum esse, vt in eo vix vlla methodus, mensura, ac ratio appareat.

Nos contra viperas condimus spiritu salis: aut tanta salis quantitate easdem aspergimus, quantam ipsęmet ad condituram suam & conseruationem capere possunt: Et loco gentianæ, aristolochię, centaurij, cardamomi, rutæ, & aliorum simplicium, in magna dosi addendorum, & cum viperis simul incinerandorum, nec non eorum, quæ neque incinerata; neque calcinnata in magna insuper dosi adduntur: veluti sunt baccæ lauri, piper, zingiber, &c. Loco horum omnium, inquam, quæ ob materialem nimis & crassam suam substanriam, & efficaciam perquam exiguam, nulli alteri vlui esse possunt, quam vt paucissimi huius cineris, è quatuor rantum viperis eductI, vim & virtutem obtundant & reprimant: nos eas infumamus, & condimus solo spiritu quorundam simplicium balsamica virtute abundantium, & ita non solum in suo statu conseruamus pristinam illarum viperarum virtutem, sed illam insuper hoc spirituali ac formali artificio, non verò crassa quadam, corporali & materiali mixtura, augemus.

Quod ad ignis gradus attinet, illi peccant in excessu, partesque mercuriales & sulphureas, ignis violentia dissipant, ita vt sub magna cinerum confusa mole, paucissima tantum salis quantitas, in quo tamen præcipua agendi vis & facultas inest, remaneat. Ego verò contra adhibeo ignem lentissimum, qui actiua illa substantia illæsa, humorem tantum passiuum, excrementitium & corruptibilem exsiccat & consumit, adeo vt viperæ hac ratione in puluerem redactæ, integris valentibusque viribus, diutius ac rectius conseruari queant.

Videamus interim quam insignes & admirandas virtutes antiqui enumeratis suis salibus theriacalibus, crasso hoc modo pręparatis, tribuant.

Proprietates salium theriacalium secundum Antiquos. Tetr. 4. ser. 1. ca. 97.

Propriè autem, scribit Aetius: In affectionibus cutis curandis sales theriacales commendanrur, cuius generis sunt leuce, lepra, impetigo, elephantiasis, alphos, scabies, defluuium capillorum. Huiusmodi enim cutis vitia confestim delent, & acria recremenra subter cutem redundantia optimè discutiunt.

Suffusiones incipientes & nondum congelatas egregiè dissoluunt.

Purgationes item lunares propter obturationem aliquam, aut sanguinis concretionem suppressas cient; iidem etiam largum & impetuosum mensium defluxum sistunt.

Quisquis eos sales præsumpserit, omnes venenorum, & virus iaculantium bestiarum insidias euincet: neque etiam cum infectus fuerit, & postea statim sales acceperit, periculum incurret,

Præ-

Præstat & pestilenti constitutione instante, ad auxiliare hoc, & mali depulsorium pharmacum confugere. Morborum præterea omnium Medici sales existunt, maximè tamen eorum, qui in renibus existant: lapides enim in eis atterunt, & planè renes marcidos restituunt.

Vertigini, dolori capitis inueterato, morboque comitiali, nulla alia cõsimilis medela exhiberi potest.

Arquato morbo diuturno laborãtes, colici, splenetici, hydropici per eos sanantur.

Tabidos item mirificè ad bonam corporis habitudinem reducunt.

Exolutos a languore perfectè reuiuiscere faciunt: scio namque (addit Aetius) plurimos membris resolutos per ipsos sanatos.

Ad podagram maximè incipientem, & ad omnes articulari morbo affectos, vnicum hoc edulium contractum esse videtur.

Quartanis diuturnis, & atrabilarijs affectibus omnibus conducunt.

Enecant omne lumbricorum genus.

In summa, nullus ferè est morbus, quantumuis deploratissimus, qui non edometur his salibus: tot tã que mirabiles illis adscribuntur effectus: miror quod tam præclari remedij vsus, iam quasi è memoria hominum deletus & prorsus sepultus euanuerit.

Si præterea scire desideras dosim, ac horam idem remedium exhibendi, quave saporis suauitate præditũ sit: vide, quid subiungat idẽ Aetius: Licet autem (inquit) tum in prãdio, tum in cœna eis salibus vti, cum quibuscunque edulijs eos accipere velis, neque vltra ad eorum acceptionem prouocare oportet: tanta enim ipsis insita suauitas est, vt magis voluptatis gratia eos confectos, quis dicere possit: Licet igitur vsque ad tria cochlearia per diem ex eis sumere, maximè si cibus prius in ventre sit bene coctus. Qui enim eos accipiunt, concoquunt melius, & cibi appetentiores fiunt: floridius etiam corpus habent, & sensus omnes vegetiores.

Huiusmodi insignes & admirandi effectus istorum salium antiquorum, neque a sale marino, vel ammoniaco torrefacto, neque a cineribus aliorum simplicium, ex quibus componuntur, proficisci possunt: restat itaque, vt accepti ferendi sint solis viperarum cineribus. Quod si igitur in tam exigua quantitate, respectu aliorum ingredientium, quæ illam millecuplo ferè exuperant, enarrati cineres tam eximios nihilominus effectus ostentant: quid de nostro dicemus solo & simplici viperarum puluere, qui antiquorum sales, millecuplo virtutum dono, longè lateque post se relinquet? Sed dicet aliquis, vsu iam comprobatos esse veterum sales, de meo autem simplici puluere id affirmari non posse. Cui obiectioni solum oppono serpentum puluerem, qui sine alterius rei commixtione tam mirabiles edit effectus aduersus maxima cuiuscunque generis venena: neque res caret authoritate, & exemplis. Veteres enim ipsi, in curatione grauissimorum morborum, vsi sunt viperis exsiccatis, & in puluerem citra admixtionem alterius rei redactis. Quidam (scribit Aetius præcit. lib. & ca.) viperas totas extendunt, & siccant, posteaque terũt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c.

Hac authoritatum & exemplorũ serie, vt nihil dicam de argumentis & rationibus insuper allatis, plus satis demonstratum esse existimo: confectionem nostram Iuniperinã, in formam pulueris redactam, esse maximum & excellentissimum alexiterium, quod virtute sua ceteris omnibus, ipsisque salibus theriacalibus antiquorum, multis præcurrat parasangis: sicut per examen & comparationem, inter vtriusque compositio-

positionis operationes præcipuas factam, manifestè elucet. Reformabimus etiam paulò post suo loco sales theriacales, ipsosque ex languēti & sterili cinere, in medicamentū efficax & viuificū resuscitabimus, pristinoque antiquitatis splendori & honori restituemus.

Viperarum essentia, arcanū, tinctura.

At essentia uiperarum cum spiritu terebinthinæ parata, & à nobis in Sclopetario nostro ante 30. ferè annos descripta: Item arcanum viperarum cum solo spiritu balsamico sulphuris, vegetatiuo naturæ paratum: sunt duo remedia, quę ceteris omnibus multiplici nomine supereminent.

His vero cunctis longè prælucet viperarum tinctura: quæ inter cetera opera mirabilia, quæ ex uiperis educuntur, facilè primum occupat locum: sed longissimo tempore opus est ad eius præparationem.

Possem quidem affirmare, me illam uidisse: præparasse uerò minimè: Quidam enim uir doctus, & Medicus eruditus ciuitatis Solodurensis in Helvetia, vbi Galliæ legatus commorari solet, me primum in huius notitiam introduxit, hoc est, mihi tincturam hanc videndam obtulit, quæ rubicunda erat, clara & pellucida rubini instar, odorisque suauissimi. Sed de his plura alibi me dicturum fore confido.

Hæc tinctura tamen, quasi accenso quodam lumine, uiam mihi præmonstrauit ad ueram & legitimam uiperarum præparationem eruendam; quamuis alias ratio & methodus easdem in essentias reducendi mihi iam a triginta quinque ferè annis impertita sit à Guinterio Andernaco medico tum temporis Argentinensi celeberrimo, quem pro mirabili & singulari hoc alexiterio, uicissim arcani tartari, & Laudani mei participem reddidi.

Hanc uiperarum essentiam, ut iā suprà diximus, descriptam inuenies in Sclopetario meo, ex quo eādem transcriptam habet Vueckerus in suo Antidot. Spec. lib. 2. sect. 18. fol. 694.

Hic reprehensione quadam haud immerito digni videri possumus, quod in primo ordine huius Theriacæ, in trochiscis videlicet examinandis paulò diutius immoratisumus: sed quia iidem primariæ basis vicem subministrant in hac magna antidoto, singula in eorundem correctione minutius discutienda, atque enucleanda necessariò fuisse statuimus. Quod, quicquid sit, beneuolus lector æqui bonique consulet. In examinandis corrigendisque ceteris breuiores erimus. Pergamus igitur nunc ad secundum.

Opij castigatio & reformatio.

In secundo itaque, solum opium examinandum venit, quod in Theriacæ compositione primum, post viperarum trochiscos, obtinet locum. A sola sua energia, γαλήνιον, hoc est tranquillum vocant. Ex eius enim vsu partibus cōciliatur quies: proinde in summis & præcipuis antiquorum antidotis, quæ ad diuersos affectus summè laudantur, opiū inter prima ingredientia semper relatum reperitur. Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicentur vel ardoribus, vel inflāmationibus vel inquietudinibus, commotionibus, lāguoribus, oppressionibus, vigilijs, defluxionibus, vel varij generis doloribus, capitis pectoris, ventriculi, ventris vel cuiuscunque alterius partis: ad quorum omnium symptomatum ferociam cōpescendam opium specificam, & peculiarem quandam habet proprietatem, qua vel vnum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo cōiuncta, simul, cum admirabili allātium & ipsorum ægrorum admiratione euincit ac subigit. Vnde sæpenumero in eiusmodi casibus tam mirandos sanationum effectus prodere vidimus theriacam, mithridatiū, antidotus Esdræ, Adriani & similes, quæ opium excipiunt. Aetius verba

faciens

Digitized by Google

faciens de viribus ac proprietatibus confectionis de pœonia, quam nonnulli, vt diximus, theriacis annumerant, & in qua opium non prætermittitur, hæc subiungit. Verùm
» somnum tamdiu detinet quousque
» pharmacū penetrarit, & causas do-
» lorum dissoluerit. Et sanè multi ex
» ægris a somno surrexerunt, adeò con
» coquendi facultate præstantes, vt
» obliti sint, an vnquam aliquid a prin
» cipio doluerint.

Opium basis plurimarum antidotorum.

Sed vlterius aduertere licet, idem opium basis & fundamenti locum obire vel in selectissimis ac præstantissimis quibusuis antidotis, quibus nomina superbiora & significantiora, quæ singulares & stupendos in grauissimis depellendis morbis, illarum velut indices, effectus proderent, imposuerunt.

Huiusmodi est antidotus ἀχάριστος ab ipsis dicta, eò quod ipsi digna gratia referri non possit.

Antidotus θεόδωρητος, quasi diuinum munus conferens.

Antidotus ἀθανασία, sic appellata ob inmensam eius efficaciam, quòd videatur propemodum suo vsu homines reddere immortales.

Antidotus πάγχρηστος, hoc est ad multos affectus accommodata.

Antidotus σύμφωνος, à concordi & conuenienti efficacia ad affectus, quibus est destinata, curandos.

Antidotus ἐκλογή, quasi selecta.

Antidotus σωτήριος, i. salutaris.

Antidotus πανάκεια, sic nuncupata ab omni medelæ efficacia.

Antidotus ἀργυρόφορος, ita dicta ob eius præstantiam, quod scilicet sit sumptuosa, nec mediocrem pecuniæ collectionem exigat.

Antidotus sanitas, & antidotus mysterium, ita nominatæ ab admirabili vtriusque effectu in sanitate perdita restituenda, & integra conseruanda.

Illi etiam huc vsq; progressi sunt, vt vnam ex antidotis suis ἰσόθεον, quasi parem Deo vim obtineat, appellare non erubuerint, quod sanè non caret summa blasphemia.

Si hic omnes antidotos, in quibus opium principale est fundamentū, enumerarem, nunquam daretur finis. In Myrepso vltra octuaginta eiusmodi habentur, è quarum numero selectiores tantùm & nominum supercilio splendidiores excerpsimus. Si illarum compositiones inspexeris, maximam earundem partem tantum theriacas esse intelliges, hoc est, compositas ex variis simplicibus calefaciendi facultate præditis: & ex quarum pleraque parte sulphur, euphorbium, & similia ingredientia non excluduntur: ita ut facilè appareat, præcipuos illarum antidotorum effectus in sedandis illis vehementissimis motibus & tempestatibus naturæ, quales sunt omnis generis inquietudines, catarrhi, dolores, languores, vigiliç, & similia grauissima symptomata, versari & consistere, nec huiusmodi vim & proprietatem enarratarum antidotorum aliundè dependere, quàm ab opij virtute soporifera & narcotica, & specifica ad omnem spirituū exagitationem, magnamque humorum commotionem, & seditionem compescendam atque sedandam. Vnde præclari illi & eximii Theriacæ effectus, quam à quietis inductione, tranquillam appellarunt (vt iam diximus) nullam aliam quam ab eodem opio mutuātur originem atque virtutem. Quod ita esse vel ex ipsius Theriacæ examinatione colligitur. Nam si bona est, purgantium medicamentorum effectum & actionem impedit: sin inefficax, contrà. Si enim ualida & urgore efficax fuerit (inquit Aetius) purgationem minimè fieri permittit, sua ui exuperans »
pharmaci purgatiui facultatem. Si »
uerò æquè purgetur homo, ueluti si »
antidotum nō accepisset, manifestū »
fit, eam Theriacam inualidam & exi »
lem esse, ut quæ retinere non potuit »
purgatiui medicamenti fluxum. »

Quem-

Quemadmodum enim videmus, pleraque remedia opiatica, & præcipuè quodlibet laudanum (vt appellant) cum opio ritè paratum, ab eodem vim habere, & virtutem sistendi, & inhibendi quamcunque super purgationem, siue arte, siue natura irritatam: sic quoque eandem vim & energiam in Theriaca, eidem solo opio acceptam ferendam esse, meritò iudicamus. E quibus sanè cuilibet considerandam relinquo huius ingredientis excellentiam, & præstantiam summam.

Sed notandum est, opium hic in quintam essentiam redactum, longè aliam & meliorem præparationem in laudano, quàm in Theriaca assequi & obtinere: ob quam causam non opus habet longiore fermentatione, aut temporis prorogatione. Laudani enim vsus statim post præparationem citra vllum periculum conceditur: contrà verò Theriacá ad sui fermentationem non aliquot septimanarum, sed plurium mensium, imò annorum spacium requirit, antequam tuta & vsui apta euadat. Cuius rei causa soli opio tribuenda est, quod crudum solummodo, & absque vllo præparationis artificio addatur. Si enim cetera totius compositionis simplicia, vel quodlibet per se, uel plura inter se inuicem mixta considetes: non occurret ullum, quod non statim quouis tempore usurpari possit, excepto vnico opio quod solum indigestum in causa est, cur Theriacæ usus in tam longum tempus protrahendus sit, & eousque expectandum, donec idem opium rite fermentatum, decoctum, depuratum, & noxio suo & pernicioso sulphure spoliatum fuerit: quod temporis spatium satis longum est. Nam (ut scribit Aetius de Theriacæ usu loquens) tempore ad concoctionem non modico opus habet, quo matura usui antidotus fiat, & iustè concoquatur: ut plurimum uero per duodecim *Tetr. 4. serm. 1. Cap. 90.* mensium tempus coadunatur, & concoquitur: Et Aegineta circa idem propositum sic ait. Vsus ipsius est, si res urget in morsis à bestiis uenenatis, & iis qui uenenum acceperunt, post septimum à præparatione annum. *Lib. 7. de re med. cap. 11.*

Opium itaque indiget reformatione, quæ non in sola temporis illa longitudine & usus dilatione, sed in uera & legitima eius præparatione consistit. *Vbi consistat vera opij correctio.* Deplorandus enim error est, nobili huius Alexipharmaci compositioni, in tam magna, trium scilicet unciarum dosi admiscere tantum uenenum, quale opium crudum, & minus præparatum esse constat: quod paucorum grauorum pondere, uitæ spiritum suffocat, & extinguit, & lethæum, æternumque somnum, hoc est, mortem ipsam inducit: sicut id sæpenumero contingere solet. At contra, si illud rectè præparatum fuerit, quod paucis horis & facilimo negocio fieri potest, ex noxio innoxium, & ex pernicioso, & lethifero soporiferoque ueneno, utile & uiuificum anodynum reddetur: quod instaurabit, & sedabit spiritus perturbatos, & nimium à natura exagitatos, ipsisque suauem & dulcem inducet quietem. Præparatio huius essentiæ opij, tanquam summè necessaria docebitur cap. sequenti, ubi de antidotis opiaticis tractabimus: neque adeò leuis hæc in theriaca censenda erit correctio, & reformatio: sicuti quiuis facilè colligere poterit.

Cetera huius secundi ordinis ingredientia, qualia sunt crocus, terra sigillata, acacia, hypocistis, & gummi Arabicum intacta relinquimus, quia noxia non sunt, licet vel sine præparatione adiecta fuerint. Sed vt obiter tantùm dicam, in croci essentia longè efficacior inest anodyna facultas, quàm in tota eius corporea mole. Ad theriacæ uerò compositionem, eundem uel

Ee præ-

Digitized by Google

album igne calcinatum, & in colchotar redactum: ex quo partem rubicundiore colore tinctam seligunt. Si potius illi studiosius pervestigarent selectissimum quoddam vitriolum Hungaricum, Romanum aut Cyprium, quo præstabilius nihil est ad hoc opus, indeque elicerent sulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum est, cæteris quibuscunque, ipsique adeò opio longè præcellit: non ex ingredientium numero, tanquam magis nocuum, excluderemus: sed secundę potius classi annumeratum, vel ipsi etiam opio præferre non extimesceremus. Huius sulphuris extrahendi modus perspectus est plerisq; Hermeticis; cum verò id basim sustineat in meo Nepenthe, secretorum meorum facilè primo, id mihi reseruo: neque verò propterea mihi succenseas velim: quandoquidem in pluribus alijs iam abundè tibi satisfecimus: adeò vt vel hoc nomine plurimam nobis debeas gratiam, nisi omnium ingratissimus haberi velis.

Si compositioni (loco vitrioli calcinati) spiritus aciduli & excellentis ab eodem educti vnc. sem. addideris, res multò melius procedet: & ipsam prædictæ antidoti fermentationem, tanquam maximè necessariam, plurimùm promouebis.

Quod ad rhabarbarum & agaricum attinet, parum refert, siue addantur siue non: non enim adeò operosus hic est eorundem vsus, vti iam supra enodauimus.

Vt igitur vtilitas quædam emergat ex fusiori, & exquisitiori nostro examine, super est, vt nunc describamus quasdam theriacarum formulas diuersorum generum, tam pro infimæ, mediocrisq; conditionis hominibus, quàm pro summis Principibus ac Monarchis, quorum salus ac vitæ conseruatio longè carior ac preciosior habenda est, quàm cæterorum omnium. Vt autem constet, nos antiquitatem, ea, qua decet, obseruantia, reuerenter percolere, eiusdem vestigia in prima hac descriptione sequemur in omnibus, nisi fortè ab eadem paulò discedendum nobis fuerit, ob paucula quædam, quæ, vel omnium iudicio, necessariam sibi exposcant reformationem.

Theriacarum formula secundum authorē.

1. Reformatio Therriacæ, vulgari proximè respondens, & eadem paratu facilior.

℞ *Trochisc. sæculæ scillæ*
Trochisc. confect. viperinæ aromat.
Trochisc. hedychroi ana ℥.3.
Essentiæ opij vnc.3.
Croci
Terræ Lemniæ ana drach.6.
Hypocistidis
Acaciæ
Gummi Arabici an. vnc. sem.
Succi liquiritiæ vnc.j. sem.
Myrrhæ
Thuris masculi
Styracis calamitæ
Terebinthinæ venetæ ana drach.6.

Hęc sunt ingredientia trium primarum classium cum eadem dosi, quam Andromachus in communi illa descriptione adhibuit. Præparationes tam trochiscorum, quos sæculam scillæ appellamus, quàm confect. viperinæ aromaticæ iam docuimus. Modum a. essentiæ opij præparandæ, capite sequenti edocebimus.

Puluerizanda subtilissimè puluerizentur, & per cribrum traijciantur, hique pulueres omnes inuicem probè mixti, injciantur in mortarium marmoreum, addendo

Essentiam opij, in mellitam consistentiam redactam
Terebinthinam
Hypocistidem,
& Acaciam:

quæ omnia cum pulueribus permixta in vnum corpus redigantur, & paulatim perfundantur hydromelite vinoso, aut vino maluatico: optimè terendo in mortario cum pistillo ligneo, donec omnia in liquidiorem sinapi consistentiam redacta fuerint: His in matracium, siue vas aliud capax impositis, inq; mortario perquam exactè cum eodem hydromelite vinoso eloto, ne quid materiæ in eo remaneat, contusis adde simplicium sexti ordinis, videlicet

Sagapeni vnc.sem.
Opopanacis
Galbani ana drach.2.

quæ dissoluta prius in aceto rosato, transmittenda sunt per setaceum iuxta communem ritum. Quia verò, separata terrestri impuritate, pondus imminuitur, paulò plus de ijs addes, donec eundem ponderis gradum attigeris. Castoreum & bitumen Iudaicum dissoluenda sunt in vino albo, & traijcienda per setaceum, de quibus singulis accipiendę erunt duæ drachmæ. Hæc omnia in vas vitreum, quo cetera continentur, indantur, & loco drachmarum quatuor chalcitidis adde olei vel spiritus vitrioli semiunciam: quo promptius procedat omnium fermentatio: & loco opobalsami olei muschatæ vnc.1. sem. Vase clauso cum lubere vel cera Hispanica, omnia digerantur in Balneo Marię calido per tres, aut quatuor dies. Interea hæc, quæ sequuntur, seorsim in puluerem redigenda sunt, nempe

Iridis Florentinæ vnc.i.sem.
Zedoariæ
Cassiæ ligneæ verę
Iunci odorati
Pentaphylli
Calami aromatici
Valerianæ ana drach.6.
Gentianæ vnc.sem.
Aristolochiæ rotundæ drac.2.

Puluerentur radices seorsim: & seorsim quoque fiat puluerizatio foliorum, comarum, & florum: veluti

Dictamni
Calamenthæ montanæ
Marrhubij
Polij Cretici ana drach.6.
Comarum scordij vnc.1.sem.
Comarum marrhubij
Chamæpityos
Chamędryos ana drach.6.
Comarum hyperici vnc.sem.
Comarum centaurij minoris drach.2.
Flor.rof.rubrarum unc.i.sem.
Stœchados Arab.
Nardi Indicæ ana drach.6.

Ex his omnibus in prædicta dosi simul mixtis, fiat puluis subtilissimus. Sic etiam seorsim puluerizabis

Sem.Buniadis dulcis, seu napi agrestis vnc.i.sem.
Sem.Petroselini Macedonici
Anisi torrefacti,
Fœniculi dulcis,
Seseleos,
Thlaspios
Ameos ana vnc.sem.
Sem.Dauci Cretici drach.2.

Et, vt satisfiat cuidam Auicennistæ nimis fortè curioso & scrupuloso, nihilque prorsus omittatur, adde, si velis

Agarici

Digitized by Google

Agarici vnc. 1. sem.
Rhabarbari drach. 6.

Omnes enumeratos pulueres, ex radicibus, folijs, comis, seminibusq; factos, optimè inuicem misce, & per cribrum transmitte. Ecce omnes tuas præparationes, quæ iuxta methodum modò præscriptam, facillimè dispensari poterunt. Quinimò omnia illa parata seruari possunt, priusquam prima fiat mixtio, de qua iam diximus, & digestio in Bal. Mar. & altera illa, de qua mox dicemus: & omnia simul cum melle miscebimus: ne longius fortè ab antiquorũ pręparatione deflectamus.

De mellis additione, & eius delectu.

Est quædam opinionum diuersitas de mellis toti compositioni admiscendi quantitate. Alij enim communiori vię insistentes, triplum accipiendum contendunt: & ex ponderum omnium specierum materialium supputatione inuenerunt libr. 4. & vnc. 10. vel circiter: & sic per consequens mellis lib. 14. & aliquot vncias admiscendas esse censent. Alij, qui & ipsi inter antiquorum celebriores numerantur, decem tantum libras adijciendas esse statuunt. Sed, vt mea fert sententia, leuicula planè & ridicula res est, adeò exactè tum puluerum, tum mellis doses supputare. Illi verò qui minori dosi subscribunt, mihi videntur ingredientium medicamentorum efficaciam validiorem conseruare. Vnde in minori illa quantitate mel sumendum esse euincitur: cum eius vsus nullus sit alius, quam vt pulueres eodem excepti, commodius inuicem commisceantur, & in electuarij mollis formam reducantur. Cum autem ex dissolutione non adeò magna puluerum moles, sed media tantùm totius compositionis pars, in liquidiorem iam consistentiam redacta, nobis redundet: tanta idcirco mellis quantitate opus non habemus: sed sufficiet tantùm sex accipere libras mellis Hispanici, vel Narbonensis albi, & granulati, quodq; productum & elaboratum fuerit ab apibus, quæ solummodo pascuntur manna cœlesti, & ex floribus odoriferis, suauissimis, ac delicatissimis fructibus, succisq; alimentũ exugũt. Hoc infundendum & liquefaciendum est in suff. quantitate hydromelitis vinosi, vel vini Cretici, vt optimè despumetur, & depuretur.] Post perfectam eius decoctionem, ea omnia, quæ in dissolutione stant in vase vitreo, sensim adijcies, probè inuicẽ omnia commiscendo cum spatula, vaseq; semper igni moderato adhibendo: qua mixtione prima peracta paulatim miscebis omnes prædictos pulueres, (vas tuum nunquã ab igne dimouendo) donec perfectè mixta sint omnia, & materia spatulæ adhærescere incipiat: tunc vas ab igne remouendum est, continuò tamen agitando, vsq; dum refrigerata fuerit: tum enim facilè agnosces, num electuarij iustã adepta sit consistentiã, nec ne. Quibus autem veri balsami orientalis habẽdi datur copia, illius vnc. 1. sem. adijcient, materia iam ab igne remota, & refrigescere incipiẽte. Vel eius loco addi possunt aliquot drachmę oleorum aromaticorũ, cinnamomi, nucis muscatæ chymicè extractorum. Ad materiæ, ex vase nondum exẽptæ, fermentationem 7. vel 8. dierum spacium sufficiet: opium enim rectè iam præparatum longiori tempore opus non habet Quo tẽporis spacio materia tua instar pastæ eleuabitur, quam benè commouere oportet bis vel ter in die, & posteà eam adseruandam ponere in vasis mundis argenteis, vel terreis expolitis, & vitreatis. Et sic citra omne dubium theriacam habebis excellẽtissimam, Vulgaris illa theriaca pro dosi, ad auellanæ nucis magnitudinem præscribitur: at verò nostram pisi tantum magnitudine exhibere sufficiet. Diligentem nanabis operam in materiæ tuæ decoctione, ne postquam refrixerit,

plus

plus æquo dura aut mollis appareat, quod peritus & solers artifex facilè præcauebit.

Obiectio. Excipiet forte hic aliquis, me hanc materiam tam exactè & articulatè tractare, ac si ipsa manuum operatione rem sæpius tentassem, & ad præscriptum modum multoties theriacas confecissem.

Responsio. Cui primum respondeo, nihil tale de me uisum unquam fuisse, neque in publico, neque inter priuatos parietes illam confectionem aggressum.

Deinde liberè quidem fatebor, hanc descriptionis fœturam, nunc primo & recens à me editam, & in hanc lucem productam esse; sed in eius formatione præfixum me habuisse typum infinitorum laudanorum, quæ manibus proprijs, diuersis temporum ætatibus, usque in hunc diem strenuè elaboraui, & præparaui; modo cum pulueribus bezoardicis, & cum omnibus ferè theriacæ ingredientibus: modo cum extractis, quintis essentijs, & magisterijs ab iisdem eductis.

Posito itaque tam certo fundamento in omnibus meis laudanis, opio uidelicet ritè præparato, reliquum compositionis ædificium facilè mihi fuit ad felicem perducere finem: neque spes mea me unquam fefellit: quin medicamentum inde tantis uirtutibus prœditum exiuerit, vt si non superaret, tamen æquaret omnes illas theriacæ magnas & varias proprietates, quæ ipsi ad diuersorum morborum curationem, & præcipuè, vbi spirituum nimia commotio & seditio, à varijs causis orta, cohibenda est, vti iam suprà diximus, attribuuntur, quæque à solo opio potissimum proficiscuntur.

Neque in dubium vocandum est, quin laudana nostra æquè ac ipsamet theriaca, specifica & appropriata sint remedia aduersus omnis generis venena tam interna, quàm externa, additis saltem quibusdam remedijs è viperis extractis. Indubia itaque summorum & admirandorum effectuum certitudo, quos laudana nostra, in quacunque forma exhibita, procreant & exacta illa præparationis similitudo, quam eadem habent cum theriaca, modo descripta, mihi occasionem præbent vt nulli non ausim persuadere, de summa huius antidoti præstantia minimè dubitandum.

In hac theriacæ descriptione, viam ac methodum veterum, quantum potuimus, secuti sumus, nec ab illa, nisi iubente necessitate, declinauimus Non tamen opinor, semper communi illa, & regia via, vt uocant incedendum esse: siquidem ea non perpetuo coniunctam habet gratam breuitatem, & facilitatem, sed trita ab omnibus vix caret corruptionis suspicione & vitio. Aliam igitur nobis, faciliorem, & commodiorem seligemus, quæque cum maiore voluptate & emolumento nos ad propositi metam deducat: & sic omnem calumniandi, conuitiandique ansam aduersarijs nostris facilè præcidemus.

2. *Theriaca, benedicta appellata.*

In hac secunda theriacæ præparatione, pro uirili quoque conabimur, ueteris compositionis vestigijs insistere, hoc est, eadem seruabimus ingredientia, ex quibus tantum uirtutem eliciemus magis essentialem, abiecta & separata omni fæculenta & materiali crassitie.

Facultatem utique theriaca habere dicitur sanandi, & è medio tollendi grauissimos quosquem verè astrales, sydereos, aut occultos corporis nostri morbos, in quorum numero censetur epilepsia, lepra, & contagiosus quilibet affectus: domitrix item perhibetur venenorum, quæ vel intus assumpta, vel *Vulgaris theriaca proprietates secundū antiquos.*

ictu

ictu cuiusdam venenatæ bestiæ in nos translata sunt: antidotus insuper esse iudicatur præstantissima, ad spirituum nostrorum roborationem, & conseruationem & primarium quasi vitæ nostræ fulcrum ac sustentaculum. Quo igitur spiritualior ei accesserit præparatio, eo efficacior multo uadet eiusdem vis & potestas, longèque mirabiliores, & laudabiliores proferet effectus.

Cum itaque longa hæc compositio in eum ordinem iam à nobis redacta sit, quo quidem confusam inordinatamque illam ingredientium congeriem, in sex distinctas classes reduximus: quoque oculis, promptè subijcitur omnium illorum simplicium proprietas, atque natura: eandem nunc ordinis rationem, facilioris doctrinæ causa, in hac descriptione sequemur, quo omnis Pharmacopœus, tam laborioso variæ illius præparationis, dispensationis, & mixtionis onere, in veteri præparatione requisito, subleuetur.

Præparationes scillarum & viperarum, quæ præcipua primi ordinis ingredientia sunt, suprà iam à nobis traditæ sunt.

Docuimus præterea, loco opij crudi & nullo artificio præparati, essentiam eiusdem extrahendam, & venenatam eius naturam in salutarem commutandam esse. In hoc enim vno principalis rei cardo vertitur: totumque arcanum & mysterium huius magnæ antidoti, consistit in recta viperarum & opij præparatione.

Accipies itaque essentiæ opij ritè præparatæ, vnc. 3. vt mox specialius docebimus; hęc essentia in mellitam consistentiam redacta dissoluatur in succi limoniorum optimè depurati lib. 1. omniaque post dissolutionem imponantur vasi æneo, vel pollubro argenteo capaci: opium ita dissolutum, instar basis erit ad faciliorem omnium mixtionem procurandam.

Huic dissolutioni, in vase æneo inditæ, adde in locum trochiscorum theriacalium confectionis viperinæ præparatæ, vt supra edocuimus, vnc. 3.

Parari quoque posset ex trochiscis hedychroi extractum, & superioribus istis addi: sed omitti facilè possunt. Adijce quoque

Essentiæ croci præparatæ, vt mox dicemus, vnc. 1.
Terræ sigillatæ drach. 6.
Acaciæ
Hypocistidis
Gummi Arabici, singulorum nulla arte præparatorum vnc. sem.
Chalcitidis loco cape liquoris aciduli vitrioli vnciam sem.

Myrrha, thus, & storax calamita in oleo terebinthinæ dissoluantur, & omnia reliquis, quæ vase æneo cōtinentur, adiiciantur.

Interea paratum habebis extractum ex omnibus radicibus, herbis, seminibus, & floribus ingredientium quarti ordinis factum, cum aqua vitæ vini, vel vino maluatico, aut canariæ. Quæ tota extractio ex omnibus istis ingredientibus iuxta singulorū doses suprà præscriptas, præparata, addatur in eodem vase æneo.

His quoque adde extractum, qđ cōficies ex omnibus aromatis quinti ordinis: hoc verò extractum parętur cum aqua cinnamomi, aut hydromelite optimo vinoso, idq; cum reliquis admisce.

Adiice tādem gummi opopanax & galbanum in aceto dissoluta, & per setaceum more communi traiecta: item essentiam castorei. & bituminis Iudaici paratam iuxta

eum,

eum, quem trademus, modum cap. de extractis. Et sic omnes omnium ingredientium virtutes substantificas siue essentiales, cum suis liquoribus & proprijs dissoluentibus pariter mixtas habebis in vase isto æneo. Quæ omnia simul vno eodemque tempore fieri possunt, ac tanta cum facilitate, vt planè crasso & stupido sit cerebro, qui hæc capere non possit.

Ex fæcibus horum enarratorum bezoardicorum simplicium & aromatum omnium calcinatis, & in cineres redactis, extrahatur sal, qui in aqua communi aliquoties dissolutus, filtratus, & coagulatus, tandem dissoluatur aqua cardui benedicti, aut vlmariæ: hæcque postea aqua commemorati salis viribus sufficienter impregnata, addatur compositioni in prædicto vase æneo.

Tota hæc mixtura, ex magna ista diuersorum liquorum dissoluentiū quantitate concinnata, & in vnum vel plura Alembica cum suis recipientibus indita, ponatur in Baln. vaporosum, vt liquor exhalet, & materia in mellis consistentia aut paulo duriori in fundo subsideat. Hanc aquam diligenter adseruabis: Est enim vera aqua theriacalis tam preciosa, vt satis celebrari nequeat. Extractum autem siue mellita consistentia, quæ in fundo remansit, in vase aliquo, minus profundo, ad ignem moderatum ponatur, vt in istam electuarij liquidi consistentiam redigatur: neque opus est hic triplæ illius mellis quantitatis additione, quæ frustranea planè, & nullius momenti est. Et sic theriacam habebis, quam propter mirabiles eius effectus, benedictam appellamus: de qua pro dosi, exgui pisi magnitudine tantum exhibebis, & mira percipies.

Patebit autem cuiuis ex effectis huius theriacæ, non siue causa factum, cur benedictæ nomine eandem insigniri voluerimus: facilè que proinde videre erit, quantum hæc ipsa à vulgari differat, tum bonitatis, tum maioris efficaciæ ratione: quam tamen efficaciam & vim in ea amplificare & intendere nitemur: quemadmodum cetera quæuis remedia virtutem & actionis potestatem validiorem & potentiorem sortiri, & in quintam cælestemque essentiam exaltati possunt, quorū effectus postea euadunt prorsus admirandi & diuini: idque beneficio & opera solius artis Spagyricæ, siue veræ, & legitimæ Chymiæ.

3. *Theriaca in cælestem & sublimiorem redacta essentiam.*

Accipe igitur huius theriacæ benedictæ, ad perfectionem iam, iuxta præscriptam modo compositionis formulam, adductæ lib. 1. huic in matracium vitreum inditæ affunde aquæ vitæ iuniperinæ, cuius vsus admodum frequens existit in Germania: vel aquæ destillatæ ex cornibus ceruorum mollibus adhuc & teneris; (quæ magnates sibi in magna copia ad hunc vsum comparabunt) ex his itaque aquis alterutram affunde, vel etiam elixir nostrum vitæ magnum, vel quamcunque aliam ex nostris aquis theriacalibus, summè bezoardicis & cardiacis, vt materiam quatuor quinqueve digitos supereemineat: vase accuratissimè clauso, ne quid expiret, fiat digestio omnium in Baln. M. vaporoso (hic enim digestionis modus est omnium tutissimus, & vtilissimus) per 6. aut 7. dies, donec enumerata aqua colore claro, diaphano, & rubicundissimo tincta, & cunctis prædictæ theriacæ virtutibus ac proprietatibus impraegnata fuerit.

Hanc aquam ita tinctam, & impraegnatam, effunde per inclinationem, & caue ne quid fæculenti aut tur-

turbidi, cum ipsa simul mixti, effluat. Hunc liquorem depuratum serua. & materiæ in fundo remanenti adhuc nouas affunde aquas, ad virtutes & proprietates penitus inde extrahendas, procedendo, vt supra, idque toties reiterando, donec aqua, quam affundis, non amplius tingatur: quod certum signum erit materiam illam omni essentiali, & substantifica virtute spoliatam esse.

Materiam in fundo vasis residuam, crassam, nec in essentiam redactam, seorsim serua, & in patinam vitream, optimè lutatam, impositam in reuerberio athanoris calcina vbi continuò exigua flamma, in gyrum se circumagens, tamdiu apparebit, donec dicta materia in cineres prorsus conuersa fuerit: ex qua elicies salem preciosum cum aqua cardui benedicti, aut quadam alia cardiaca, in qua hunc salem solues, filtrabis, & coagulabis toties, donec in summam albedinem & diaphanitatem depuretur. Hic sal seorsim seruetur.

Interim, dum circa hanc salis confectionem versaris, omnes tuos liquores tinctos, cum sale hoc, vno eodemque tempore in alembicum inijcies, & applicatis alembici capitello & recipiente, inde per Baln. Mar. vaporosum, omnem destillabis liquorem, qui aquæ theriacalis & bezoardicæ longè præstantiss. vicem subministrabit. Et in fundo residebit vera theriacæ essentia (quę antea solummodo extracti gradum adepta fuerat) in consistentia mellis, miræque & stupendæ virtutis ac energiæ, cui addere poteris ad lentum ignem, vt reducantur in bonam opiatæ consistentiam,

Essentiæ corallorum
Et perlarum ana drah. 2.
Pulueris bezoardici veri
Terræ sigillatæ
Vnicornu
Offis de corde cerui ana drach. 1. sem.
Ambræ drach. 1.

CAVTIO.

Quamuis vix fieri possit, vt rem apertius clariusque declarem, non tamen dubito, quin nonnulli sint tam inter Medicos quam Pharmacopœos crasso nimis ac obtuso ingenio præditi, qui huius rei raritatem & in suetudinem accusabunt, & letam elegantibus & exactis præparationibus elaborandis nunquam operam dedisse, multoque minus manum ijsdem vnquam admouisse, prætendent. Sed Philosophi & filij artis me satis intelligent, quibus satisfecisse sufficit: ijs enim solis offerre conuenit preciosas has raritatis margaritas: ne ab indignis fortè profanentur pedibusque proculcentur. Ob quam causam theriacæ nostræ cælestis compositioni, quam nunc describendam aggredimur, quædam inseremus magisteria, quæ nonnisi ab ijs, qui artem exprofesso colunt, & manualem operationem crebrò exercuerunt, intelligi ac capi poterunt. Hi soli, inquam, dicta mea percipient, & theriacam cælestem talem, qualem iam in sequentibus describemus, ritè ex arte præparabunt.

4. Theriaca cælestis dicta.

Accipe itaque quintæ essentiæ prædictæ theriacæ vnc. 4. vel plus minus, prout primæ quantitatis ratio exigit.

His quatuor vncijs in mellitę consistentiæ forma adde

Magisterij corallorum
Mag. Perlarum ana vnc. sem.
Mag. Hyacinthorum
Mag. Rubinorum
Mag. Smaragdorum an. dra. 3

Mag. Bezoardici animalis
Mag. Bezoardici mineralis ana drach. 2.

Supradicta theriaca in quintam essentiam redacta, patinæq; argenteæ imposita, & cineribus calidis admota, statim liquescet: huic ita liquefactæ, postea prædicta illa magisteria, & essentias pedetentim adde, continuò agitando omnia cum spatula argentea: omnia ad continuum ignem relinquendo: donec materia eam assecuta sit consistentiam, vt inde pilulæ, si vsus requirat, formari possint. Hæc theriaca conseruabitur longissimo tempore, ita vt durationis diuturnitate excedat ternam, vel cuius libet viuacissimi hominis ętatem, hoc est, sine corruptione, aut alteratione vlla, perpetuò integris valentibusque viribus vigeat.

Tempus exhibendi & dosis

Exhiberi potest statim à primo præparationis die, & sufficient pro dosi duo vel tria grana ad plurimum, & habebis theriacam admirabilem, cuius effectus sunt cœlestes ac diuini, contra omnia cuiuscunque generis venena, & affectus pestiferos, contagiosos, deploratos & incurabiles: In summa hæ sunt veræ illæ theriacæ & alexiteria preciosa & inæstimabilia, digna profectò, vt Regibus, & potentibus offerantur: quorum vtique præparatio longa est, ac difficilis: nec magisteriorum horum, quæ huic vltimæ adduntur, præparandorum ratio omnibus obuia est, sed magno ingenio, & solida eruditione præditis viris, verisque philosophis, & Chymicomedicis, quibus hæc arcana potissimum dedicare ac consecrare volui, reseruatur. Ceteræ verò turbæ, & plebeculæ communi, abundè iam alias satisfactum est.

Porrò, ne philosophis fortè ansam præbeamus nobiscum expostulandi, quod horum magisteriorum præparationes inexplicatas relinquamus: eas in illorum gratiam, quanta possumus perspicuitate, sub philosophica tamen loquendi ratione & consuetudine, in medium proferemus.

Præparatio septem magisteriorum.

Ad septem horum magisteriorum ingredientia calcinanda, & dissoluenda, nulla alia re vtimur, quam solo menstruo, extracto ex spiritibus balsamicis Salis & sulphuris naturæ, quod in terra chaos, omnibus obuio, & paucis noto delitescit: ex quo chaos verus philosophus æque facili artificio extrahit salem illum balsamicum & preciosum, quàm vulgaris artifex nitrarius salem suum petræ ex terra pingui & communi. At differentia non exigua est inter hos duos sales, licet in pluribus magnam inuicem habeant similitudinem: siquidem ex eadem matre & radice producti sunt ambo. Sed horum vnus est frigidus, & humidus, volatilis, fœmineæque naturam referens; alter verò calidus siccus, fixus, hermaphroditus, tam masculi, quam fœminæ naturam participans, simulque est mercurius, sulphur, & sal: cuius mater est virgo quædam, virtutibus tamen primi entis rerum bezoardicarum ditata & impregnata: hanc in primis quærunt & seligunt Philosophi, suumque inde sulphur philosophorum eliciunt. Crede mihi verissimè loquenti; hanc rem tam occultam nullo modo posse dilucidius aut apertius explicari.

Cum balsamico vtique huius materiæ preciosæ spiritu calcinabis, & solues vna eademque opera, corallia, gemmas, hyacinthos, rubinos, & smaragdos: quibus philosophica solutione solutis, idem inde separabis menstruum cęleste, opera cuiusdam salis vegetabilis, & statim videbis, magisteria illa preciosorum illorum lapidum, vasis fundum petere, quæ postea cum nostra theriaca cælesti, vt iam supra diximus, admiscenda sunt.

Per

13.

Digitized by Google

Magisterii bezoardicum animale quid

Per magisterium bezoardicum animale intelligimus magisterium ex puluere viperarum extractum, idq; opera eiusdem menstrui siue sulphuris, aut ignis naturæ: quo philosophicè calcinantur & soluuntur enarratæ viperæ, quæ iam in terræ latibulis à sola balsamica illa virtute, eiusdem salis & ignis naturæ, summam alexiterij vim acquisiuerunt, vt iam supra fusè & clarè satis expoluimus. Ope enim horum spirituum balsamicorum prædicti ignis naturæ, viperinæ carnis virtus alexiterica & bezoardica in infinitam virium potestatem excrescit: Vnde ei basis principalis locum designauimus in nostra theriaca cælesti: nō secus ac crassa, & materialis earundem caro, basis locum tenet in communi illa & materiali theriaca.

Bezoardici mineralis proprietates, & eiusdem metaphorica descriptio.

Septimum magisterium, quod addimus, & bezoardicum minerale, quod per se solum, magnum est alexiterium, cui vix aliud æquiparari potest: per sudores, quos in dosi quatuor tantùm granorum potenter euocat, omnis generis venena & pestilentes corruptiones è corpore nostro abigit & expellit. Cuius vtique compositio mirabilis, mirabilis item eius mixtio, & stupendi planè, imò diuini eiusdem sunt effectus.

Compositio fit per spumam venenosam, quam euomunt duo dracones, simul coniuncti, agitati, & tandem calefacti manu Artistæ. Hęc spuma venenata ad temperiem adducitur & bezoardica redditur sola admixtione illius ignis balsamici naturæ: quæ mixtio non fit sine magnarum turbarum, ebullitionum, & seditionum excitatione: tandem imbecilliori, & fortiori superato, belloque confecto, amica & salutaris inducitur pax, adeo vt venenum tantum, quodq; vel ipso viperino longè deterius & nocentius est, conuertatur in summam theriacam, in summum alexiterium, summumque saluberrimū remedium bezoardicum; quod tantum sudores prouocando, effectus demonstrat suspiciendos in omnibus pestilentibus & venenatis affectionibus, vt supra.

Hic quidam Censor, auditis einsmodi locutionibus metaphoricis, more suo cynico, vix risum tenebit: Sed Hartmannus, vir ille doctissimus, & celeberrimus, cui hoc vltimum elegans sanè & admirandum magisterium acceptum fero, huius instituti nostri rationem collaudabit, & plurimi faciet, nec non cum illo, alij viri grauissimi, veri Philosophi, qui proprium & genuinum dictorum meorum sensum percipient. Quin imò, vt verè loquar, opus hoc, licet prima fronte plurimum difficultatis habere videatur, tamen opus tantùm est mulierum, hoc est, leui tantum mulierculæ alicuius ope & opera perfici facilimè poterit.

Vt autem nihil, quod ad reformationem, restaurationem, & decorationem theriacarum facere videtur, omittamus, superest adhuc, antequā finem huic tractationi imponamus, vt ad antiquorum imitationem theriacam aliquam diatessaron, fa'elqs theriacales describamus. Quod vtique fieri vix potest, nisi vtrorumque horum remediorum quandam institutamus reformationem, quandoquidem eorundem præparatio alias adeo crassa est, vt nihil supra.

Theriaca diatessaron antiquorū, ex quinque ingredientibus conficiebatur, cuius compositionis formulam memoriæ causa paulò repetemus: quæ fit ex radicis gentianæ, baccarum lauri, myrrhę, aristolochię rotundæ ana vnc. 2. cum mellis lib. 2. Totum verò præparationis artificiū consistit in eo, vt puluerentur omnia, & cum melle inuicem permisceantur. Hanc, quæso, compositionem vnusquisque paulo altius mecum expendat & iudicet, num ei *Theriaca diatessaron antiquorum.*

Digitized by Google

tam splendidum & augustum theriacę nomen competat. Nos huiusmodi diatessaron idcirco relinquemus communi & imperitæ plebeculæ: aliamque eius loco describêdam aggrediemur, quæ solos deceat Magnates, & Principes, eamque à singulari sua præstantia diatessaron Regiam vocabimus.

Theriaca diatessaron regia Quercet.

5. Theriaca diatessaron Regia Quercetani.

Recip. Tincturæ auri
Tincturæ coralliorum
Tincturæ omnium lapidum preciosorum
Tincturæ viperarum ana vnc.i.
Nepenthes nostri maioris ʒ.2.

Enumeratum modò nepenthes adhuc manens in molli consistentia imponatur in patina argentea, vt igne lento liquescat; huic ita soluto admisce primum tincturam auri: deinde tincturam coralliorum: tum tincturam lapidum preciosorum, & tandem tincturam viperarum, modicè agitando, & incorporando cōtinuo materiam ad ignem lentissimum, donec in iustam consistentiam redigatur, ex qua formare possis pilulā grani piperis magnitudine, aut paulò maiori: cuius admirandi effectus se prodent in omni peste, & venenis, alijsque morbis deploratis: potissimum autem in proliciendis sudoribus: præterea reparat ac reficit collapsas & prostratas vires, & duplo robustius efficit balsamum radicale, cui soli vis medicatrix morborum debetur. Vnde sæpenumerò contingit, vt idem remedium tot, tamque admirabiles effectus etiam per insensibilem transpirationem excrere conspiciatur.

Dosis.

Proprietates.

Hæ quatuor tincturæ, vna eadem que via ac methodo extrahuntur, cum vnico videlicet, & solo sulphure bezoardico ex re vegetabili elicito.

Calcinatio auri philosophica

Aurum verò philosophicè tantū calcinandum est: cui calci optimè ablutæ & eclipsin patienti, nigtican tique adde prædicti sulphuris bezoardici tantum, vt supernatet tres vel quatuor digitos, idque in matracio Hermeticè sigillato, ad ignem cinerum in Athanore: & ad minimū in octo dierum spacio tinctura tua apparebit omni rubino rubicundior & splendidior: quam posteà separabis, & in perfectam tincturam Solarem decoques, vt artis est.

Tinctura Coralliorum.

Tinctura coralliorum fit ex eorū magisterio, parato, vt supra: ex hoc enim corallio anteà in magisterium exquisitissimè redacto, vt docuimus, extrahes tincturam, cum eodem menstruo aut sulphure bezoardico, eodemque ignis gradu adhibito; in ceteris auri operationem sequeris, & ita conficies veram tincturam coralliorum.

Tinctura lapidum preciosorum.

Similis est processus in fabricanda tinctura lapidum preciosorum, cum eorundem videlicet magisterio, eo, vt paulo suprà, modo parato.

Tinctura è magisterio viperarum.

Sic ad eundem modum ex magisterio viperarum, de quo etiam anteà dictum est, cum eodem sulphure bezoardico vegetabili, vt supernatet 3. vel 4. digitos, tincturam instar rubini rubicundissimam elicies, idque eadem methodo, qua vsus es in auri pręparatione.

Minima harum tincturarum potentissimos & admirandos eliciet effectus contra omnia venena, pestem, morbos contagiosos, & deploratos. Ex mixtione enim illa peracta, & Nepenthes mei additione vis illarum in infinitum multiplicabitur. Nullum enim est cordiale corroborans, & bezoardicum alexiterium, quod non sub his comprehendatur, & simul includatur: siquidem

Nepen-

Nepenthes meum in se continet essentias omnium simplicium verè bezoardicorum, omnium aromatum, lachrymarum, gummi, & lapidum preciosorum, itemque essentias ambræ & moschi, essentias croci & camphoræ: essentias lunæ: extractum sulphuris dulcis vitrioli, & (ne fortè vnum ex ingredientibus magnæ huius theriacæ vulgaris negligamus) ipsius etiam opij essentiæ non obliuiscemur in hac Diatessaron regalis compositione: remedium certè verè regium, dignumque Regibus ac summis potentissimisque Principibus, ob singularem eius efficaciam, & ad mirabiles effectus, tum ad deploratissimorum morborum curationem, tum ad sanitatis conseruationem. Horum elegantissimorum effectuum, vel ex solo meo Nepenthe promanantium, testes erunt tres totius Franciæ, facilè primi & celeberrimi Medici, necnon doctus & expertus quidam Chirurgus Regius, qui vnà interfuimus curationi matronæ cuiusdam amplissimæ, nec infimo loco natæ, quæ graui quodam affectu hysterico correpta, intolerabilibus continenter affligebatur doloribus conuulsiuis, qui neque Philonio neque pilulis Cynoglossæ, neque alijs remedijs, siue internis siue externis, mitigari poterant. Tandem nobis confugiendum fuit ad Nepenthes nostrum: ex cuius vsu continuo prædicta matrona per quinque, sexue menses, singulis noctibus semel & interdum bis nullum vnquam in capite stuporem persentiebat, neq; etiam spe sua frustrabatur vnquam, in doloribus subito sedandis, & quiete corpori conciliandæ. Interdum quidem ipsi, fallendi causa, pilulam aliam vtcunque animi causa formatam, & magnitudine ac colore veris Nepenthes pilulis respōdentem exhibebamus: sed sequentem totam noctem inde lamentando & eiulando miserè transigebat. Vnde altero die post, certa grauique obiurgatione, verbisque satis asperis, ac duris nos excipiebat, seque immeritò à nobis delusam, & nostra culpa & permissione, per totam noctem tantis doloribus & cruciatibus exagitatam conquerebatur. Quæ omnia a nobis in eum finē dicuntur, vt oculis omnium obiiciamus tam præclaros & infallibiles Nepenthes nostri effectus, quod vnius tantum piperis grani magnitudine exhibetur, contra omnes dolores à quacunque causa ortos. Non minori etiam pollet facultate idem Nepenthes in subitò cohibendis omnis generis defluxionibus.

Singulares effectus Nepenthes Quercetani.

Transeamus nunc ad sales theriacales, quorum mendosam præparationem plus satis suprà excussimus, ita, vt non opus sit, plura de ea dicere. Nam quilibet adhuc recenti tenebit memoria immensā illā salis quātitatem, quadraginta videlicet librarum, quatuor tantum viperis additam: necnon reliqua ingredientia, tam ante, quam post calcinationem adiecta, omniaque tam crasse parata, vt mirum sit, tot admirandas & singulares virtutes ab antiquis hisce salibus adeò rusticè confectis ad scriptas fuisse.

Saliū theriacalium reformatio.

Horum igitur reformatio, & recta præparandi ratio est, vt sequitur.

Recip. Rad. Angelicæ
Gentianæ
Imperatoriæ
Zedoariæ
Tormentillæ rec. ana unc. 2.
Herb. Dictamni
Scordij
Scorzoneræ
Scabiosæ
Rutæ
Melissæ recent. ana p. 2.
Gran. iuniperi recent. vnc. 4.
Sem. Rutæ

Car-

Cardui benedicti
Coriandri
Fœniculi dulcis ana unc. I. ſem.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici ana p. 2.
Cardamomi
Piperis longi
& albi ana unc. 1.

Contuſis & ſimul mixtis omnibus adde
Succi Limonum lib. 1.
Succi Scordij
Vlmariæ ana lib. 1. ſem.
Vini Canariæ unc. 8.

Macerentur omnia per 24. horas in magno Alembico cupreo, cum ſuo refrigerio, quo deſtillari ſolent olea: dein inde deſtilletur aqua, ſiue totus liquor ad ſiccitatem vſq; caue tamen, ne ex nimia ignis violentia materia aduratur. Quod periculum facilè præcauetur deſtillatione in balneo vaporoſo facta. Nam, ſicut & alibi diximus, ea tutiſſima eſt, & optima deſtillandi ratio: liquor inde deſtillatus accuratè ſeruetur ſeorſim: fæces ſiccæ redigantur in puluerem, & ſeorſim etiam ad vſum ſeruentur, vt infra dicemus.

Interim, dum hæc deſtillatio fit, accipe ſalis marini, puri & pellucidi lib. 4. ad ſummum: Si fortè impurus ſit, aqua lauandus & repurgandus eſt, dein ad ignem probè exſiccandus: cui poſteà puluerizato adijce

Coralliorum rubr. puluerizatorum unc. 4.
Perlarum tantundem

Omnia cum ſale permixta inijciantur in crucibulum capax (quod eſt artis vocabulum) vrgendo ignê fuſionis, ita vt prædictus ſal ignis violentia fundatur, qui inſtar metalli fluet. Vbi hic obiter monebimus, non prorſus veritati conſentaneum videri Axioma illud Ariſtotelis, quod, quicquid coagulatur in calido, diſſoluatur in frigido & humido, cùm contra ſal, qui Solis calore coagulatur, igne violento diſſoluatur, fundaturque inſtar metalli, vel ipſa experientia teſte.

Sed redeamus ad ſalium noſtrorum theriacalium præparationem. His quatuor libris ſalis fuſi, ſimul cum corallis & gemmis, in dicta proportione calcinatis & puluerizatis, adijce libras duas fæcum ſiccarum ſimplicium bezoardicorum & aromatum, ex quibus extraxiſti aquam, vt ſuprà reſeruatam: ex media parte horum omnium inuicem mixtorum fac ſtratum in olla terrea, ap... in qua appoſitè collocabis carnes quatuor viperarum, in fruſta inciſarum: his ſuperinijce reſiduam omnium materialium partem: manu omnia benè premendo, & claudendo dictam ollam cum ſuo operculo, tamque exquiſitè lutando, vt nihil tranſpirare poſſit. Dicta olla ponatur ad ignem calcinationis ſiue reuerberij per viginti quatuor horas, donec materia reducatur in cinerem album quo iam vti poteris multo cum maiori emolumento, quam cineribus, ſiue ſalibus iſtis theriacalibus vulgari modo paratis.

Sed huic operi hucuſque elaborato, nondum acquieſcendum erit, adhuc enim materiale nimis eſt craſſum & imperfectum. Vlterius igitur pergendum, totuſque ille cinis in manicam Hippocratis inijciêdus, & cum aqua ſimplicium deſtillata, & vt ſuprà, reſeruata, & ad ignem rurſus calefacta, inde eliciendus eſt ſal ſecundum artem: reiteratis toties diſſolutionibus & coagulationibus: donec ſalem allicias exactiſſime repurgatum & verè theriacalem: qui imprægnatus erit virtutibus ſalium viperarum, & rerum bezoar-

bezoardicarum & aromaticarum, vt & salium gemmarum & coralliorum, quorum copiam etiam augebit additio librarum quatuor salis marini, qui iã per se spiritu suo balsamico, contra morsus tum serpentum, tum aliarum bestiarum venenatarum conditas salitasque omnes carnes aptissimas reddit.

Ταριχίον id est, salsamentorum caro (inquit Ægineta lib. 7. de remed. cap. 3. initio literæ τ.) acrem & siccantem vim habet. Apræstere itaq; vipera morsis datur, vt quamplurimum edant, & vinum bibant copiosè & reuomant: conuenit etiam ad acrium esum: vtiliter quoque in canis morsu imponitur, itemque in aliorum reptilium morsibus. Fieri igitur non potest, quin enumerati sales theriacales nostræ descriptionis sint magnæ efficaciç & virtutis, longeque alterius conditionis, quam communes isti, idque ob varias causas, quas vnusquisque ipsemet secũ paulò diligentius ruminabit & expendet. Loco trium cochlearium, quæ prodosi de vulgaribus dantur, nos de nostris exhibemus tantum 10 vel 12. grana, siue scrupulum vnum ad summum, & mirabiles exerunt effectus.

Dosis.

Vt centuplo adhuc efficaciores reddantur, verus Philosophus loco salis communis, accipiet salem sulphureum & balsamicum naturæ, cũ quo fundet & calcinabit philosophicè non tantùm corallia & gemmas, sed etiam fragmenta hyacinthorum, rubinorum, smaragdorum, & aliorum lapidum preciosorum, in quantã copia libuerit: quæ virtutes suas spirituales, quæ potentissimæ & efficacissimæ sunt, impertient dictis salibus, ope sulphuris naturæ, quod est illorum proprium, & verum dissoluens.

Et sic tandem fluctibus omnibus in hoc magno Theriacarum mari superatis, tempus nunc est, vt ad tranquillum portum nos conferamus: & deinceps nauiculæ nostræ cursum conuertamus ad remedia, siue antidota opiatica, quę lima & reformatione nostra summoperè indigere dignoscentur.

De Antidotis Narcoticis, quæ & opiatæ appellantur.

CAP. XXIV.

Expofuimus suprà, quãta sit opij dignitas atque præstantia, & quam multæ hac præclaræ reperiantur antidoti, quæ magnificis & superbis nominibus, ob egregios & mirandos effectus, quos in grauibus & deploratis morbis propulsandis exerunt, insignitæ sint, quæq; opium, quamuis nulla arte præparatum, pro basi tamen & fundamento primario recipiant.

Opium itaque, cum in tot remediorum compositionibus fulcri vicem obeat: plurimum vtique in eo situm esse videtur, vt probe & exactè cognoscatur, quid sit, ante quam in vsum recipiatur.

Ex papauere nigro elicitur duplex liquor concretus, alter ex eiusdem papaueris capitibus, herbis, folijs, & caulibus contusis, præloque subiectis fortiter exprimitur, idq; circa finem mensis Maij, aut Iunij, huncque extractum liquorem in trochiscos redigunt, & nominant Meconium iuxta Actuar. meth. meden. cap. 6 de Antidotis. Quod extracti genus vnum est de extractis antiquorum: vbi in nostris hodie conficiendis longè exquisitius & ingeniosius adhibetur artificium, ad tollendam omnem impuritatem, & purum ab impuro separandum.

Meconium quid.

Alter liquor, propriè opium dictus, est sola lachryma, quæ effluens ex capitibus tantùm papaueris incisis, mense quoque Maio aut Iunio colligitur.

Opium est lachryma papaueris.

Veri opij signa & indicia sunt secundum

Orib. lib. 11. med. collect. à litera M. incipientium.

cundum Oribasium ferè hæc: Probatissimus autem liquor est densus, ponderosus, odore soporiferus, gustu amarus, qui facilè aqua diluitur, „ læuis, albus, non asper, non grumosus, quique inter colandū non coeat „ veluti cera, & in Sole diffunditur, „ & ad lucernam, non atra tamen flāma ardet: quique vbi restinctus sit, „ odoris vim conseruat. (Sed addit Oribasius pręcitato loco.) Hunc „ adulterant miscendo glaucium, aut „ gummi, aut agrestis lactucæ succum.

Idem Oribasius in sequentibus quoque ostendit modum colligendi liquorem papaueris ad conficiendū opium: quem locum de industria transferre placet. Nos enim iuxta eandem normam & rationem docebimus, ex nostro quoque papauere opium educere, quod sua præstantia ac viribus veterum opio longè lateque anteferendum erit. Sed ornamentum hoc accessorium soli veræ Chymiæ debetur. Aliqui igitur „ (addit Oribasius) capita & folia cōtundunt & prælo exprimunt: tum „ in mortario terunt, & in pastillos „ redigunt: idque Meconium nominatur, potestate multò ignauius, quam „ liquor sit. In liquore autem colligendo oportet, cum ros exaruerit, „ cultello asterisco circundante, ne „ ad interiora descendat, ex obliquo „ in rectum summam capitum superficiem incidere, & lachrymam exeū„ tem in conchulam digito detergere, & non ita multò post, redire, si„ quidem concretą inuenietur, &c. „ Hæc igitur est ratio, & methodus verum opium, more veterum concinnandi.

Signa veri opij.

Præter cætera veri opij signa ab Oribasio, vt suprà declarata (inter quæ & albedo non vltimum est) hoc unicum in primis considerandū uenit, quod facilè inflammari possit, tanquam lachryma sulphurea ex papaueris capitibus seminum plenis extillata, & tota oleaginosa, quæ lampadi aut igni admota flammæ concipiendæ causam præbet, non secus ac res quælibet pinguis, sulphurea & oleaginosa.

In Meconio autem, siue opio vulgari idem animaduerti difficillimū erit: siquidem in eius pręparatione, partes sulphureę ab aqueis siue mercurialibus obtunduntur, simulque tam herbę, siue folia, quàm capita recipiūtur, ex quibus omnibus contusis exprimitur succus (in opiū nigrum postea, siue mauis Meconiū, quod hodie in officinis habemus) concretus: quod tamē vulgare opiū quodammodo flammam etiam concipere posse percipies, si lampadi admoueris. Hoc autem, mea quidem sententia, tam theriacarum, quàm laudanorum compositioni æque, vel etiam rectius destinari posse existimo, quàm verum opium ex sola lachryma suo tempore in ea, quæ fieri potest quantitate collecta, factum. Nam cum id adeò sulphureum sit, vt sicut videre est ex eius descriptionis historia, flammam facilimè concipiat & ardeat, & odorem suum narcoticum, post ignis examen, adhuc integrum retineat, fieri non potest nisi interueniente alia præparatione quin cerebro mirum in modum infensum sit, idque hostiliter lædat, & perniciosa & lethifera inducat symptomata, qualia ipsi tribuit Scribonius libr. de compos. medic. c. 48. Facit autem (de opio loquens) grauedinem, gelationem, & liuorem artuum frigidosque sudores manare, prætereà spirationem impedit, mentem soporat, sensusque alienat, &c. Quod si ignis ab eo nequeat separare, fœtidum istud & narcoticum sulphur: multò minus id præstabit, vel calor quidam lentus cinerum, vel coctio quædam ac digestio Baln. Mar. Nihilominus tamen, vt mox patefiet, nos hoc in primis tentabimus, vt in præparatione opij nostri ordinarij, sulphur istud narcoticum flammam concipiens, odore fœtens & abominabile

Opium à sulphure suo inflāmabile est.

Opij non præparati incommoda.

bile penitus arte secernamus: Et sic ipsum opium, quod tam ab antiquis quàm recentioribus, pro summo & nocentissimo veneno æstimatur, in dosi etiam paucorum tantùm granorum exhibitum, facilimo artificio transformabimus in vtilissimum & saluberrimum remedium.

Vt ea, quę diximus, confirmemus, scire optimum conuenit, veteres solum hoc papauer, quod vtcunque in cultis & syluestribus camporum locis natum & repertum fuerit, in vsum recepisse, ex quo suum opium pararunt: quod vel hoc saltem nomine crudius, indigestius, & per consequens inde perniciosius iudicandum est, quàm id, quod nos temporis progressu edocti, è papauere satiuo & transplantato educimus: Hortos enim nostros hodiè videmus infinito papaueris genere consitos, cuius flores colorum varietate & elegantia pulchrè depicti, & nobilem quasi ridentes, animum mirificè oblectant, quod soli transplantationi acceptum ferendum est, cuius laus satis extolli nequit: tanta est illius energia & proprietas in rebus amaris edulcandis, & noxiis corrigendis, sicut & id paucis supra delibauimus, adductis quibusdam exemplis, cynaræ nempe, cichoreæ & hellebori. Huius nimirum transplantationis, & coctionis, Solis ardore & æstu proritatæ, beneficio, in Natolia & Asia minori (vbi Turci papauer in magna copia, & singulari diligentia plantant, transplantant, & excolunt (ex succo eius extracto præparatur ab incolis opium, quod vernacula sua lingua appellant Maslac, quo plerumque vtuntur ad pisi magnitudinem, non pro somnolentia, sed animositate comparanda; idem quoque auctū dosi accipiunt in ipso certaminis procinctu: vnde veluti insani, & furibundi, dictur baro nimirum cerebro in obuia quæque pericula feruntur, neque ipsam etiam mortem expauescunt.

Quanta transplantationis, & cultura vtilitas.

Maslac Turcorum opium.

Vnde constat, opium hodierno seculo in terram meliorem, diligenti & accurata cultura transplantatum, & educatum, minus venenosum esse, quàm illud antiquorum. Nobis autem idem transplantationis auxilium concessum esse ęquè ac Asiaticis istis populis, minimè dubitandum. Ac licet radiorum solarium tanta apud nos vis & impressio non sit: præstò tamen nobis sunt coctiones & digestiones, vario ignis regimine excitatæ: habemus quin etiam ignem lampadis, fimi, B. Mar. vaporos. &c. Sic ars imitando naturam eandem superat, longęque vtiliori & exquisitiori coctione materiale à formali, terrestre à cælesti, purum ab impuro separat, quod ignis naturalis per se, sine artis adminiculo vix ac ne vix quidem efficere posset: sicut id omnibus plus satis compertum cognitumque est, nosque paulò post clarius ostensuri sumus, vbi ex papauere nostro domestico & transplantato, opium quoddam parabimus, quod proprietatibus & effectibus suis vulgari isto, quantumuis longissime aduecto, respondeat. Quod tanquam scitu dignū monere voluimus, priusquam accederemus ad tractationem remediorum, siue antidotorum narcoticorum. Horum autem omnium cùm præcipuum sit fundamentum ipsum opium, super eo firmum ac constans extruere ædificium vix licebit, nisi prius, quid sit, probè cognouerimus.

Natura defectus arte corrigitur.

Inter cetera igitur remedia narcotica, in maiori æstimatione & frequentiori vsu, ad sedandos dolores & cohibendas hæmorrhagias, ac defluxiones, sunt.

- *Diacodion*
- *Pilulæ cynoglossæ*
- *Requies Nicolai*
- *Philonium*.

Gg Huius

Huius vltimi quatuor sunt genera, siue descriptiones, veluti

Philoniũ Tharsense Galeni
Philoniũ Romanũ Nicolai
Philonium Persicum
Philonium Mesuæi

Inter hæc enumerata remedia minus noxium est Diacodion, & benignius tutiusq; exhibetur. Componitur autem ex capitibus papaueris albi, mediocris magnitudinis, quæ neque immatura, neque matura nimis sunt, neque nimis humida, aut sicca.

Quidam pro dosi accipiunt viginti eiusmodi capita, quæ macerant per 24. horas in duabus vel tribus libris aquæ, & posteà coquunt, donec cõtabuerint: expressis & colatis omnibus, cum sufficienti quantitate sacchari, mellis vel sapæ, aut vini dulcis, fit electuarium solidum siue molle. Galenus hoc modo parat Diacodion suum simplex.

Actuarius componit Diacodion suum solidæ consistentiæ, coquendo capita papaueris, vt supra, sed iis adijcit

Rosarum rubrarum drac. 2.
Croci orientalis
Acaciæ
Liquiritiæ ana drach. 1.
Bol. armeni vnc. sem.
Cinnamomi electi
Rad. consolid. maioris
Hypocistidis
Balaustiorum ana drach. 1.
Myrti
Dauci ana vnc. 1.
Coralli vtriusque
Sumac
Sanguinis draconis
Flor. Althææ ana drach. 2.
Sem. Portulacæ drach. sem.

Ex his omnibus redactis in puluerem, conficit electuarium solidum, ad vnc. 1. pulueris accipiendo lib. 1. sacchari dissoluti, & ad perfectionẽ decocti, idque cum decoctione prædicta papaueris.

Montagnana præparat Diacodiõ, accipiendo

Capitum papaueris N. 20.
Siliquarum dulcium à granis suis spoliat. vnc. 3.
Rad. Althææ
Liquiritiæ ana vnc. sem.

Omnia coquit in decem vel duodecim libris aquæ fontanæ vel pluuiæ vsque ad duas tertias. Expressioni & colaturæ addit

Sacchari rosati
Et penidiorum ana lib. 1.

Coquendo omnia in consistentiam mollem.

Huiusmodi Diacodion propriè confert ad cohibendas defluxiones acres, serosas, tenues, & biliosas, à cerebro in pectus irruentes: conducit quoque ad omnem tussim, somnum & quietem interrumpentem. Hoc ipsum Montagnanæ diacodion primas tenet inter arteriacas compositiones, estque remedium inter vulgaria eius generis præstantissimum.

Diacodion Actuarii, ex pluribus adstringentibus compositum præcipuè prodest cæliacis, dysentericis, & omnibus ventris fluoribus immoderatis, hæmorrhagiis, & sputioni siue vomitioni sanguinis.

Pilulæ cynoglossæ à Nicolao Præposito descriptæ, in frequenti admodum vsu quoque sunt: vnum quoq; sunt ex remediis opiaticis, quæ securius præbentur ad suadendum somnum, & mitigandos maximos quosque dolores, à quacunque causa genitos; Conferunt etiam ad sistendas tenues destillationes: illarum descriptio est talis. *Pilulæ cynoglossæ.*

Recip.

℞ *Rad. cynoglossæ aridæ*
Sem. Hyosciami albi
Opij, ana unc. sem.
Myrrhæ drach. 6.
Thuris drach. 5.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Styracis calamitæ an. drac. 2.
cum aqua rosarum formetur massa.

Roquies Nicolai.

Requies Nicolai, quod nomen habet a singulari sua vi & proprietate, qua quietem & tranquillitatem inducit ijs, qui infestantur quodam dolore, inquietudine aut ardore febrili vnum quoque est ex moderatioribus narcoticis, & quod inter reliqua tutius offerri potest: Eius compositio hæc est

℞ *Rosarum rubrarum*
Violarum ana drach. 2.
Opij
Sem. hyosciami
Papaueris albi
Scariolæ
Lactucæ
Portulacæ
Psyllij
Corticis rad. mandragoræ
Nucis muscatę
Cinnamomi
Zingiberis ana drac. i. sem.
Sacchari candi drach. i.
Santali albi, rubri
Spodij
Tragacanthæ ana scrup. 2.
Sacchar. in aqua rof. dißoluti triplum omnium.

Philonium.

Philonium est omnium validissimum narcoticum: maiorem enim præceteris opij partem recipit: Ob quam causam, ad corrigendam scilicet nimiam eius frigiditatem, ei adduntur summè calefacientia, nempe pyrethrum piper album, neque ibidem omittuntur ea, quę vehementer vrunt, & incendium extremum excitant, & in venenorum classe numerantur, velut euphorbium, &c.

Descriptio philonij Tharsensis Gal. est, vt sequitur.

℞ *Croci*
Pyrethri
Euphorbij
Nardi Indicæ ana drach. i.
Piperis albi
Sem. hyosciami an. drach. 20.
Opij drach. 10.
Mellis q. suff.

Cum hac cõuenit ferè descriptio Mesuæi: Eadem quoque est vtrobique opij dosis: hoc tantum interest, quòd in alterutra loco euphorbij cafloreum substituatur.

Philonium Romanũ, & Philonium Persicum.

Descriptiones à Myrepso traditæ Philonij Romani, & Philonij Persici, differunt a præcedentibus duabus, tum in opij dosi, tum in ceteris ingredientibus. Interim tamen euphorbium, pyrethrum, piper album, & alia calidissima simplicia, correctionis causa, omissa non sunt, quæ tamen tam excessiuè calida sunt vt vix ori admota (sicut illorum vsus frequens esse solet in colicis passionibus, & alijs extremis cruciatibus) faucium & vicinarum partium calamitosum excitent incendium. Has autem hactenus enumeratorum remediorum narcoticorum descriptiones, de industria in hunc librum introducere placuit: vt ex illorum collatione cum nostris, quæ laudana appellant, facta, cuilibet de vtrorumque discrimine in præparatione & præstantia liquido constet.

Laudana vnde dicta.

Laudani nomine insigniuntur remedia nostra anodyna opiatica: quasi

quasi dicas laudatum remedium Theodorus Zuinguerus, vir summus, & insignis Medicus, primus eadem appellari censuit Nepenthes nomine, quod remedium Helenæ fuisse dicitur, quo omnes è corde languores, & ægritudines sustulit, & hilaritatem lætitiamq; induxit: vt legitur apud Homerum. Quod vtique nomen, ob summos & admirabiles effectus, quos exerit laudanum, ei aptissimè, & summo iure cõpetit. Super est, vt eius aliquot formulas atque descriptiones in medium proferamus, simulque ostendamus, quanto errore veteres opiũ, citra omne præparationis artificiũ, additis insuper correctionis loco alijs ingredientibus adeò calefacientibus, narcoticis suis adhibuerint.

Nepenthes.

Iam alibi in scriptis nostris ampliter de proprietatibus opij disseruimus, & perspicuè demonstrauimus, qualitatem eius narcoticam & soporiferam dependere potius à sulphure quodam inflammabili fœtente, & indigesto, quo plurimùm abundat, quàm a causa quadam frigida. Nam & fumus sulphureus carbonum, & vapor sulphureus tam vini, quàm croci multò citius hominem in somnum præcipitabunt profundum, & letheum, quàm aqua niuis aut glaciei montium, quantumuis in summo excessu frigidissima. Hæc enim frigiditas caret spiritibus vaporosis & sulphureis, qui cerebri ventriculos opplentes, eiusmodi soporiferas inducunt affectiones: quique æquè in vino, carbonibus, & croco reperiuntur, ac in ipso opio; licet non tam noxij ac lethales. Odor præterea opij fœtidus, certissimus index est eius, qui in eo inest, copiosi sulphuris & olei. Sic ex ceteris signis, quibus veteres verum opium discernebant hoc quoque vnum erat quod flammam conciperet. Sed cùm de his omnibus copiosè alibi disputatum sit, satis nobis est, hæc paucula tantùm obiter attigisse: vt proprietate enumerati opij probè cognita, eò magis id rectius corrigere, & de noxio innoxium reddere queamus, sicuti paulò post videre licebit.

Opij proprietas vnde.

Sulphur itaque narcoticum istud & stupefactiuum, eo quò sequitur modo inde separandum est.

Vera præparatio opij.

Primum accipe opij vncias tres, vel quatuor, aut quantum voles, habita ratione quantitatis laudani conficiendi. Hoc opium cultro quodam in exigua incidatur frustula, quæ apposite in patina, aut orbe quadra ve quadam collocantur, ne se inuicem attingant, vt melius in ea operari queat calor moderatus, cuius ope & virtute sensim exhalabit enarratum sulphur vaporosum, fœtidum & narcoticum: fiat autem hæc operatio sub camino quodam, vbi cauendum, ne fumus fortè naribus exceptus damnum inferat, hicque ignis eo vsque continuabitur, donec opium omnem ferè amittat odorem, & omnino siccum reddatur instar aloes, & facilè in puluerem redigi possit. Hæc est prima ratio & methodus veræ præparationis opij, quod vix tunc temporis concipiet flammam.

Puluerizatum inijciatur in matracium vitreum capax, & inde extrahatur essentia, siue extractum, & loco aquæ vitæ, qua aliàs plerique vtuntur ad hanc extractionem, accipiatur acetum fortissimum album, vel succus limonum; hi enim liquores vitriolati sola verissima opij correctiua existunt.

Modus huius extracti, siue essentiæ educendæ, idem est ac ceterorum, hoc est, oportet opio puluerizato alterutrum ex his liquoribus affundere, vt tres quatuor ve digitos supereminеat; & omnia digerere

rere Balneo Mariæ mediocriter calido, donec liquor tinctus sit, & clarus rubicundusq; instar granati appareat. Separa id, quod clarum est, per inclinationum, & rursus affunde nouum liquorem acidulum, iterumque omnium fiat digestio, donec tinctus sit liquor, non tamen tam intense, vt prius: hęc ita continuabis, donec aqua non amplius tingatur, nisi colore ad flauedinem tendente: quam non misceas cum cetero liquore, quia inutilis planè est: Tincturam rubicundam, & claram in Alembicum indas, & per balneũ vaporosum liquorem separa, & remanebit in fundo opij essentia.

Fæces, quæ post tincturam extractam remanent seruẽtur. Vsus enim illarum erit, vel ad cataplasmata, anodyna, & dolorificis affectibus, qualis est podagra, apta, paranda: vel ad aquas hypnoticas, & similia alia remedia inde concinnanda.

Ex quatuor vncijs opij, veri extracti siue essentiæ vnciæ duę, aut circiter remanebunt, quod extractum præcipuum laudani tui fundamentum erit: cuius compositio se habet, vt sequitur.

Laudanum præstantissimum, & præ cunctis ceteris opiaticis (puta quę opium excipiunt) paratu facilimum.

Recip. Essentiæ opij, a suo dissoluente per B. vaporosum, vt suprà, separatæ vnc. 2.
Essentiæ croci, cum aqua limonum extractæ vnc: i.

Hæ duæ essentiæ confundantur in uicem in parno quodam vasculo argenteo: his adde

Gemmarum
Magist. Hyacinthorum
Et corallorum ana drac. i. sem.
Terræ sigillatæ veræ drac. i.
Pulueris bezoardici veri
Vnicornu
Ambræ griseæ ana strup. 2

Hi pulueres sufficient ad bonam consistentiam laudano inducẽdam; miscendo & agitando omnia continuò ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari possint: sufficit exhibere de hoc laudano magnitudine piperis grani: Et insignes ac suspiciendos percipies huius anodyni effectus, quod te ipse tua nunquam frustrabitur: Nam confert, citra molestiam & cerebri vllã perturbationem, aduersus omnis generis dolores, à quacunq; causa subortos: contra omnes hæmorrhagias, siue fluxus sanguinis in quacunque corporis parte fuerint: contra omnes defluxiones, & fluores ventris, dysentericos, hepaticos, lientericos, & similes: & ad inducẽdam gratam tranquillitatem in febribus ardentissimis, in quibus ipsis rationis sensus læditur, & in phrenesim æger plerumque delabitur.

Proprietates laudani opiatici.

Non ignoro, quosdam ex uiris doctissimis, opij essentiam elicere cum spiritu uini: in quo prius macerant puluerem Diambræ, & compositioni insuper adiiciunt extracta aromatica, & bezoardica, ut & olea anisi, fęniculi, & similium. Sed, ut uerũ fatear, ego hic exhibui laudani opiatici descriptionem, qua nulla esse possit inter opiaticas compendiosior, nulla facilior, aut præstantior. Nec, ut obiter & hoc addam, uera opij correctiua in pyrethro, piperibus, euphorbio, & igneis aut summè calidis illis rebus indaganda sunt, sed in aceto potius, tam montano, quàm uulgari, in succo acidulo limonum & similibus, quæ vim & proprietatẽ uitriolatam participant. Philosophus, qui mentem meam percipiet, poterit etiã sine oplo plura alia laudana multò efficaciora, & præstantiora componere.

Vera opij correctiua quæ.

Alius

Alius modus laudani, nostræ descriptionis.

Recip. Mense Martio, vel Septembri, quando radices sunt in vigore, copiam rad. hyosciami; in Veris principio, simul cum germinibus suis, tenellis adhuc, & vix è terra protuberantibus, accipiendæ sunt: Omnibus ritè contusis, succus prælo perquàm exquisitissimè exprimatur, ita vt ad minimum libram vnam & dimidiam, vel duas libras succi habeas qui depuretur in Bal. Mar. mediocriter calido, separando inde fæces, vt iam suprà docuimus modum depurandi omnes succos tam radicum quàm herbarum & florum. *Nota*; succus hic, qui antea colore albus existebat, per digestionem hanc vertitur in summam rubedinem, instar vini rubicundissimi: Et hęc est eius perfecta depuratio, quam accuratè seorsim serues. Dum interim præparas extractum hyosciami iuxta modum præscriptum, circa idem tempus, si voles pręparabis opium vulgare, illud nempe in exigua incides frustula, quę ad ignem lentum collocabis, vt vi caloris sulphur eius narcoticum exhalet, & puluerisari facilè queat, vt suprà docuimus.

Primus modus mixtionis duorum inter se narcoticorum.

Recip. itaque commemorati succi hyosciami depurati, & perfectè rubicundi, vt supra vnc. 10.
Opij pręparati, & in puluerem redacti, vt supra, vnc. 5. *uel vnc.* 6.

Omnibus simul coniunctis, & in patinam paruam terream vitreatam inditis, videbis horum duorum narcoticorum tam firmam, & indissolubilem fieri copulationem, vt in vnum corpus & consistentiam vnà duriusculam coiuisse videatur. Quibus omnibus Soli aut lento calori cinerum per 3. aut 4. dies expositis, opium attrahet tantum succi hyosciami, quantum sufficiet; quod residuum erit, seorsim separabitur per inclinationem, vt vocant, vel exhalabitur, quicquid coagulatum fuerit, frustulatim in matracium vitreum capax inijciendum est, superaffundendo succum limonum perfectè depuratum, vt quatuor vel quinque digitos supernatet, isque tingetur in Baln. Mar. in rubini colorem, quem separabis per inclinationem, quam potes studiosissimè, ne quid crassi aut impuri simul immisceatur, affundendo iterum nouum succum limonum, & digerendo in Balneo Mar. donec denuo tingatur colore rubini, & ita progredieris donec aduertas succum non amplius colorari rubini colore, sed sub pallidum manere, qui tum inutilis erit ad hanc operationem. Omnis tuus liquor in rubini colorem tinctus reponatur in digestione Baln. Mar. vt denuo digeratur, omnisque substantia crassa fundum petens inde secernatur. Et ita summam, & perfectam depurationem ei conciliabis veramque essentiam opij & hyosciami coniunctim præparabis, quam curiosè adseruabis, huius essentiæ habebis circiter vnc. 6.

Appetitus Naturæ in opio, nō excedit attrahendi mensuram.

Interim dum circa hanc depurandi operationem versaris, extractum hoc, siue essentiam, vt sequitur, parabis.

Præparatio extracti bezoardici.

Rec. Rad. Angelicæ.
Zedoariæ

Ga-

Galanga
Tormentillæ
Corticum Citrij
Ligni aloes
Santali rubri, & citrini ana vnc. 1.
Granorum alkermes
Dictamni
Cinnamomi
Spicæ nardi
Garyophyllorum
Nucis muscatæ
Macis
Cardamomi
Been albi, & rubei ana vnc. sem.
Camphoræ drac. 1.

Omnibus conquassatis in matracio vitreo cum aqua vitæ Iuniperi fiat extractum iuxta modum, quem cap. de extractis docemus.

I T E M.

Extractum myrrhæ, et mumiæ.

Recip. Myrrhæ
Mumiæ ana vnc. sem.

Dissolue in patina ad ignem cum hydromelite vinoso, aut cum quodã alio vino, & quoniam ipsa sunt viscosa, calentia adhuc per linteum traijcienda, & cum supra dicto extracto bezoardico coniungenda sunt.

Croci essentia

Item Recipe Croci vnc. 3. ex quo extrahe essentiam cum aqua destillata ex succo limoniorum, vel cum aqua pomorum redolentium, (quam prius acidulam reddideris cum spiritu vitrioli, vel liquore sulphuris) omnia colabis iterum atque iterum per chartam leucophæam: Et ex tribus croci vnciis restabit vnc. 1. essentiæ, quam ipsam quoque miscebis cum extracto illo bezoardico.

Ambræ præparatio.

Item Recip. Ambræ flauæ selectissimæ vnc. sem. hanc impone patinæ argenteæ, affundendo spiritum vini optimum, & prædicto ambræ puluere ritè miscendo: Postea charta accensa admoue ignem, agitando semper omnia cum spatula: Spiritu vini consumpto alium nouum affunde, admoto igne, vt prius, idque continuando quater. Tandem omnem humiditatem igne separa, & enarratam ambram, siue succinum contere in puluerem siccum benè præparatum, quem seruabis ad vsum, vt mox dicetur.

Sales coralliorum, & gemmarum.

Item: Extrahe salem coralliorum, & gemmarum cum succo limonum siue berberorum optimè depurato vt docebimus cap. de extr.

Et hæ sunt omnes illæ præparationes, quas ad hoc institutum in promptu habere conuenit.

Processus secundæ ac vniuersalis mixtionis est, vt sequitur.

Extractum totum bezoardicum, vnà cum extractis myrrhæ, mumiæ coniungatur & misceatur cum tota essentia opij, & hyosciami reseruata, vt suprà: & omnibus in Alembicum positis, fiat exhalatio siue destillatio ad ignem lentum, donec materia in syrupi consistentiam redigetur, quam adhuc calentem eximes ex Alembico, & effundes in patinam argenteam, vt eo melius & perfectius fieri possit omnium mixtio & coctio.

Quando materia redacta fuerit in bonam mellis, vel sapæ consistentiã, ei admiscebis, & incorporabis hunc sequentem puluerem.

Recipe Succini præparati, vt supra scrup. 4.
Salis perlarum
Salis corallorum ana drac. 2.
Terræ sigillatæ optimæ drach. 1. sem.

Pulue-

Pulueris bezoardici veri
Ossis de corde cerui
Vnicornu ana drach. 1.
Ambræ grisea drac. sem.

Omnia puluerata subtilissimè inuicem misceantur: hæcque mixtura sensim admisceatur materiæ in formam mellitam redactæ, quam semper igni lento admotam tenebis, agitando, & probè miscendo omnia diu cum spatula ebutnea vel argentea: donec percipies, omnia in bonam consistentiam redacta esse & ex materia refrigerata pilulas, formare possis: adde tutsus (ad materiam videlicet ab igne dimotam) oleorum anisi, & fœniculi dulcis chymicè extractorum ana gutt. 12. vel 15. omnia optimè commiscendo, & serua hanc compositionem in vasculis eburneis, vel argenteis. Dosis est magnitudo grani piperis, & eosdem, quos primum laudanum, effectus demonstrabit: quorum virtus non minuitur temporis longitudine, sed potius augetur, tanquam res in præstantiorem commutata substantiam.

Ad normam, & exemplar horum duorum laudanorum, quę modo descripsimus, poterit verus Philosophus & Medicus tot alia, quot voluerit, parare: & præclara inde alexiteria, & veras theriacas componere, aliaque remedia aduersus omnis generis venena: vbi tantum opus erit additione puluetis salium theriacalium, siue extractorum viperarum preparatorum eo, quo supra edocuimus, modo.

Vt specifica fiant ad certum quędam morbum, grauem & deploratum, qualis est epilepsia, adde parū extracti cuiusdam epileptici, & essentiæ castorei.

In vteri suffocatione adijce parti vni dimidiam extracti cuiusdam hysterici, cuius descriptio sequenti capite dabitur. Laudana enim sunt generalia remedia, & pluribus grauissimis affectibus quibuscunq; corporis nostri partibus inhærentibus accommodata.

Nepenthes nostrum maius sine opio descriptum est in consilio quodam nostro, quod habetur sub finem tractatus de priscorum philosophorum medicinæ materia &c. Cuius descriptio si fortè obscurior quibusdam videatur, quam vtriusque huius laudani modo a nobis expositi declaratio, id propterea molestius aut stomachosius non ferat, cū alias variis laboribus atque vigiliis meis, omnibus plus abundè satisfactum esse, vnusquisque, nisi fortè grauissimo insipientiæ, aut liuoris vitio teneatur, facilè deprehendat.

Quoniam autem opium omnium prædictorum remediorum ac laudanorum præcipuum fundamentum, existit: nos hic opij conficiendi modum ex nostro papauere hortensi subnectemus, qui sit, vt sequitur.

Elegans methodus conficiendi opium ex papauere nostro domestico & transplantato, in hortis nascente.

Recip. Capitum selectissimorum papaueris transplantati & satiui (qđ in hortis Franciæ plurimum hodie conspicitur) numero centum aut plus minus pro opij, quod conficies, quantitatis ratione. Colligenda sunt tum, cum flores erumpunt: quo tempore succo maximè abundant. Id accidit in quibusdam regionibus sub finem Maij; in alijs sub finem Iunij: prout regiones alię alijs sunt calidiores: In summa, colligenda sunt in ἀκμῇ prima, siue cum primi flores iam explicari appareant: Inter diuersa autem papaueris genera eligendū est id, quod flores ferat rubicundos quorum inopiæ alia sufficiantur.

Digitized by Google

Enarrata capita optimè contunde in mortario marmoreo cum pistillo ligneo: Materiam hanc pone in matracio vitreo capaci, superaffundendo hydromel vinosum vel vinum Camariæ, donec materia optimè irrigata & humectata sit: vinumque vno atque altero digito transuersò supereremineat. Omnia stent in digestione Balnei Mariæ, per 12. vel 15. dies, quo temporis spacio liquor intensissimè rubescere incipiet. Tum exime hanc materiam è matracio, & sacculo linteo inclusam cola, & fortiter exprime, vt omnis virtus eius substantifica, gummosa & resinosa inde eliciatur. Hæc expresſio, quæ propter admixtum hydromel liquidior adhuc erit, tota iniiciatur in alembicum siue cornutam, ad separandum inde omnem liquorem per balneum uaporosum, qui modus omnium tutissimus est, & in fundo remanebit gummosa quędam & resinosa materia: quam, si uoles, adhuc calentem, liquidam, & quasi fusam immittes in patinam terream uitreatam, aqua frigida plenam, & subito coagulabitur in opium, quod manu exime & humiditatem omnem absterge. Hoc est uerum probarumque opium, ac nullo modo sophisticum.

Nota: Qui neglecto labore cupiet multo elegantius et præstantius quid inde educere: is iterato digeret primam illam papauerum expresſionem adhuc liquidam, & cum liquore coniunctam, in Baln. Mar. calido ad separandum inde purum ab impuro, & de simplici extracto eliciet ueram & excellentem essentiam, quæ restabit in fundo, post euaporationem liquoris per B. uaporosum: Et ita habebis opium exquisitissimè præparatum: cuius usus erit tam ad theriacas, quam alias antidotos narcoticas, quæ omni carebunt noxa & offensa.

De varijs Chymicis operationibus Extractis, Essentijs, Magisterijs, Salibus, & Oleis.

CAP. XXV.

Et vltimum.

De uarijs istis differentijs, quas Chymici constituunt inter extracta, essentias, magisteria, arcana & tincturas, dicturi sumus alibi, nempe in Pharmacopœa nostra Spagyrica. Hoc autem in loco tantum de quibusdam extractionibus tractare consilium est, quorum sparsim in præsenti hoc opere & Pharmacopœa nostra, mentionem fecimus: ne fortè umbratilem tantum remediorum quorundam descriptionem proposuisse, eamque maneam adhuc mutilamque reliquisse uideamur. Itàque fidem nostram à promissis, quibus non suprà pluribus in locis obstrinximus, nunc re & opere manifesto, in publici boni gratiam exoluendam esse statuimus.

Vt autem nostro ordini consueto insistamus: enumeratas has operationes, quibus iam Pharmacopœam nostram ditare, & exornare consuluimus, qua licebit facilitate & perspicuitate declarata elucidabimus.

Diuidemus igitur huiusmodi chymicas operationes (siue sint extracta, siue essentię, siue magisteria &c.) in simplices & compositas: qualicunque tandem opera, scopo medico inseruiant, siue prima, siue secunda qualitate, siue alteratione, euacuatione, roboratione, deriuatione, siue alijs diuersis curationis intentionibus particularibus, tam ad morborum curationem, quam symptomatum, quę morbos indiuidua societate comitantur, correctionem, aptentur. *Diuisio operationum chymicarum.*

Quilibet poterit facilè ex sequenti horum extractorum, essentiarum, aliarumque chymicarum operationum serie, atque tractatu perspicere, quam facilem docendi uiam, atque methodum studiosis sequendam exponamus.

Loco menstruorum, siue dissoluentium, ad has operationes necessariorum, non tantum utemur aquis uitæ uini, & iuniperi, quamuis hæc in præcipuis, & maxime necessarijs dissoluentibus numerantur, de quibus multi quidem ineptè satis garriunt: sed etiam ad hoc instituium nobis inseruient hydromel vinosum, vinum Canariæ, serum lactis, aqua lactis, aquæ pomorum redolentium, vlmariæ, cardui benedicti fumiterræ, agrimonię, filicis, & similium: vel aquæ ex simpicibus ijsdem, ex quibus extracta, siue essentias præparare animus est, destillatę: vel aliæ qualitatibus, & proprietatibus extracti confi iendi congruæ, & appropriatę: Quę omnia iudicio periti, & experti Medici consignantur.

Menstrua, siue dissoluentia.

Exordiemur itaque à lignis, corticibus, & radicibus, & ex his eligemus præstabiliora, & pluribus, ac diuersis morbis accommodatiora: initium facientes à ligno guaiaco, quod non sine causa à quibusdam appellatur lignum sanctum. Singulares enim, & admirandas proprietates, ac dotes possidet, quę tamen in intima eius cognitione, & exacta illius versantur præparatione.

Extracta è lignis.

Extractum, siue gummi guaiaci, vt appellant.

Recipe ligni guaiaci, & eiusdem corticis, quę partes balsamina, & oleaginosa sua substantia ceteras vincunt: ligni, inquam, partes duas, & corticis partem unam, quorum quantitas non minor sit 7. vel 8. librarum pondere. Omnia in rasuram redacta, indantur in plura alembica, siue vasa vitrea magna, capacia, & oblongi colli: affundendo aquam optimam vitę, vel vini, vel hydromelitis vinosi; Clausis vasis, ne quid expiret, fiat digestio in baln. vaporoso calidiori per 12. vel 15. dies, quo tanto temporis spacio aqua vitę melius rubescat, & impregnetur ligni tincturis; omnem liquorem, calentem adhuc cola: fęces autem prælo fortissimè exprime: tum egredietur liquor spissus, rubicundus, & oleaginosus, quem cum priore coniunge. Omnibus simul in alembicum, vel cornutam cnm suo recipiente inditis, fiat destillatio, donec materia in fundo maneat in consistentia mellis, & bulliendo bullas emittat, non secus ac mel ipsum. Tunc calentem materiam effunde in patinam terream vitreatam, aquam frigidam continentem, & statim coagulabitur instar aloes, aut gummi rubei: quam manu exemptam abisterges, & seruabis tanquam remedium preciosissimum, vtpotè quod præcipuis guaiaci viribus, tam sulphureis, quàm salinis abundè dotatum est. Ex eo fingas duas pilulas exiguas, & habebis præstantissimum sudatiuum, & remedium bezoardicum, quod nullas corruptiones relinquit in corpore, sudores, & urinam mirificè prouocat, ipsamq. simul aluum deijcit.

Vires extracti, siue gummi guaiaci.

Nota. Præstat in conficiendis huiusmodi extractis, loco aquę vitę, accipere hydromel quoddam uinosum, aut aquas ulmariæ, cardui benedicti, & fumiterræ, acidulas factas cum succo limonum, aut aceto montano. De hac aqua, quam post extractionem destillando separabis, & studiose tanquam res ingentis precij seruabis, exhibe duo, vel tria cochlearia statim post assumptam pilulam, & singulare remedium aduersus luem veneream, quantumuis inueteratam, comperies: eius vsum, pręmissis tamen

men remedijs vniuersalibus, & imperata ægro victus ratione siue diæta, qualem huiusmodi affectus sibi exposcit, ad plusculos dies continuabis:

Pro varia ægri natura & temperamento, variari quoque potest dissoluens in extracto guaiacino parando. Nam qui corpore sunt macilento, & hepate feruidiore, eligant aquas fumiterræ & agrimoniæ acidulas redditas, vt suprà: quæ aquæ destillatæ post extractionem iam per se, vt suprà, exhibitæ ad vnciam vnam, aut duas plurimum conferunt ad sudores potenter prouocando, ceterisque vulgaribus decoctionibus longè antecellunt.

Gummi è ligno sassafras. Gummi è ligno sassafras ad eundem modum extractum, conducit quoque eidem malo: Elici potest vel seorsim per se, vel cum guaiaco simul iunctum.

Extr. ligni buxi. Sic educes gummi ex ligno buxi: vnde insigne parabis sudorificū, contra omnes epilepsias, vermes, & putredines; de quo tantum exiguam pilulam, vt de guaiacino pro dosi præbebis.

Gummi ex ligno & cortice iuniperi. Gummi tam ex ligno, quàm cortice iuniperi, consimili methodo ac via eductum, excellens quoque est sudorificum, & bezoardicū aduersus easdem epilepsias, pestes, & affectus contagiosos, & venenatos.

Gummi ex ligno aloes, ligno Rhodio, & Santalo. Eadem via elicies gummi ex ligno aloes, ligno Rhodio, & santalo: quæ summè sunt cardiaca & bezoardica. Illis menstrua, siue dissoluentia adhibebis adeò commoda & conuenientia, vt simplicia ea, quibus vti voles, scopo tuo accommodentur? verbi causa, gummi è ligno aloes peculiariter prodest vermibus, & putredinibus arcendis: illius extractioni congruæ erunt aquæ stillatitiæ, hyperici & centaurii. Sic gummi è santalo, quod hepaticum est, extrahi potest ex aqua agrimoniæ.

Extracta è corticibus. Gummi è cortice fraxini. Eodem modo gummi è cortice fraxini, quod est diureticum, dissoluens, & contra ipsius lienis durities specificum singulare, extrahes, vel cum sua propria aqua destillata ex tenerioribus eiusdem arboris foliis, aut simili quadam aqua splenetica, & idonea ad aperiendum, & ad tenacissimum corporis nostri tartarum gummique dissoluendum.

Gummi è cortice tamarisci & capparorū. Ita etiam parabis gummi è cortice tamarisci, & capparorum contra eosdem affectus, cum aqua florum genistæ, scolopendriæ, &c.

Extracta è radicibus arborum. Gummi ex radicibus arboris pomi. Gummi ex radicibus arboris pomi, fructus acidos gustui, & vehementer adstringentes proferentis, extractum cum aqua ex iisdem pomis acidis destillata, summum est medicamen contra omnia ventris profluuia, dysenteriam, lienteriam, diarrhœam, fluxum hepaticum, & similes.

Quę hactenus dicta sunt, exemplaris loco in posterum erunt, ad varia & infinita gummi extrahenda ex omnis generis arboribus, quas vel ex librorum lectione, vel propria experientia diuersorum morborum curationi conuenire noueris: Si huiusmodi extractorum argumentum fusius tractandum nobis proponeretur, nunquam daretur finis.

Notandum est, extracta, quæ magis gummosa, & sulphurea existunt, quæque ex ligno plus oleaginoso, veluti è guaiacino, laurino, iuniperino, & similibus educuntur, post menstruorum suorum separationem (separantur autem vel destillatione, vel euaporatione) in aquam iniicienda esse: vbi statim coagulabuntur, vt iam diximus de guaiacino: Sed plura alia extracta, quæ non adeo oleaginosa sunt, non coagulabuntur: vnde hæc tantum coquenda sunt ad sapæ consistentiam, aut paulò amplius, vt inde, si velis, pilulas formare possis. Et quo plectius & diutius

coques extractum, humiditatem suã inde magis magisque separando (ab ipsis etiam, quæ sine aqua vitæ præparasti) eo aptius diuturnæ conseruationi conficies.

Extracta ra dicibus. In radicum extractionibus, multa consideranda sunt: num videlicet eædem recenter collectæ sint nec ne; num virides, an siccæ & marcidæ, num abundè succulentæ, nec ne. Videndum præterea, num succus sit liquidior, faciliorisque expressionis an verò viscosior, tenacior, & difficilioris expressionis. Quibus probè consideratis omnibus extracta componenda sunt, vel cum dissoluentibus, vel sine eisdem: in his vltimis parandis sufficiet radices tantum coquere, & digerere cum suo proprio & simplici succo, si liquidior sit, & sic deinceps post perfectam huius depurationem, inde extractum efficere.

Hæc igitur omnia in primis obseruanda sunt. Dabimus autem horum quædam exempla, quibus artificem operarium ad practicum opus quasi manu deducemus, idque tam facili via, vt vel minimus tyro in eo errare non possit. Exordium autem sumemus à radice angelicæ, quæ præ ceteris commendatior, & magis bezoardica est; cuius recentis copiam, non quouis tempore & loco habere licet. Fingamus igitur eam exsiccatam ad extracti compositionem sumendam, vbi iuxta sequentem methodum sic progredietur.

Extract. rad. Angelicæ. Recip. Radicis angelicæ crasso modo conquassatæ lib. 1. affunde aquam vitæ iuniperinam, uel aquam uitæ uini, uel hydromel vinosum, aut vinum ipsum, vt tres quatuorve digitos supereemineat; colloca uas tuum probe clausum in Balneo Mar. calido per 4. aut 5 dies: dein materiam cola, & fæces prælo quam fortissimè exprime, & expressionem coniunge cum colatura: fæcesque iterum inijce in vas vitreum, affundendo nouam aquam vitæ, vt tres uel quatuor digitos supernatet, digere, ut antea, cola & exprime, & succum hunc expressum prioribus adde. Omnibus simul in alẽbicum inditis, liquor inde destilletur, quem seruabis seorsim, quod autem in fundo instar sapæ remanserit, tuum erit extractum; cui ad uirtutes suas augendas adiicias suum salem: calcinando uidelicet fæces post secundam expressionem in furno reuerberij, ut artis est, indeque elicien do salem cum aqua ulmariæ & petasitidis: quę aqua addatur extracto, omniaque inuicem probe misceantur, & digerantur in Baln. Mar. per vnum atque alterum diem. Postea liquor inde destilletur per alembicum in baln. vaporoso ad siccitatem vsque. Seruabis hanc aquam, quę bezoardica, & sudorifica est, seorsim, & in fundo restabit extractum talis consistentiæ, vt facilè in pilulas efformari possit: ex quo vna formata in pisi magnitudine, aut xv. vel xx. granorum pondere, singulare & potentissimum erit sudatiuum bezoardicum: superbibendo statim propriæ aquæ vltimò reseruatæ vnc. 1. vel duas: illud remedium est aduersus pestem potissimum, & contra omnis generis affectus contagiosos, cum maligna & venenata qualitate coniunctos. Si huic pilulæ addideris 7. vel 8. grana sulphuris nostri aurati diaphoretici, quod infra describemus, sudatiuum parabis prorsus admirabile, eiusque virtutes longè efficaciores validioresque ad prædicta mala contagiosa & venenata facilius subigenda & extirpanda præstabis.

Extracta Imperialis, Zedoariæ, Tormentillæ, &c. Eodem modo conficies extracta ex radicibus imperialis, zedoarię, tormentillæ, gentianæ, aristolochiæ, enulæ campanæ, quæ iisdem ferè intentionibus medendi inseruiunt. Efficaciter autem omnes corporis

poris corruptiones, & putredines auferunt & corrigunt: vermesque siue lumbricos in corpore nascentes, variosque morbus excitantes enecant, & e medio tollunt.

Extractũ Zingiberis sudatiuum. Similiter quoq; admirandum erit sudatiuum ad febres quartanas, & omnes morbos ex crasso, & fæculento humorum tartaro progressos, extractum zingiberis, quod spiritu vini elicies: cuius dosis est pilula pisi magnitudine, & mirabiles animaduertes effectus.

Extr. rad. paeoniæ, visci querni, & visci Coryli. Sic etiam extracta, fient ex radicibus pœoniæ, visco querno, & visco coryli ad epilepsima: Sed loco aquæ vitæ substituantur aquæ pœoniç, florum tiliç, aut lilij conuall. ad extracta conficienda. Et sic parabis varia extracta ex omnis generis radicibus, pro diuersa nempe ac varia earundē natura & proprietate, qua varijs morbis expugnandis accommodantur. Si enim omnia sigillatim describere animus esset, opus excresceret in infinitum, nullusque daretur finis. Vt igitur suprà, ita & hic exemplaris vicem sustinebunt hæc, quæ modò exposuimus, iuxta quæ, omnis generis extracta alia fabricare & componere concedetur.

Cautio de radic. succulentis. Si radices, ex quibus extracta concinnare voles, fuerint succulentæ, plurimoque liquore abundauerint: solummodo ex ijs optimè mundatis & contusis, prælo succus exprimendus erit: qui succus citra additionem alterius liquoris, immittatur in uas uitreum cum collo oblongo, & quantitatis conficiendæ capax: omnia digerantur in Baln. M. calido per aliquot dies, donec succus tuus, quantumuis albus in rubeum conuertatur colorem, instar vini rubicundissimi aut sanguinis: quod citra dubium per solam digestionem accidit: non secus, ac vinũ album, & panis albus aliaque pocu lenta & esculenta coloris albi: nec non lac amygdalarum, hordearum mundum, & similia, è quibus alimēta lautimus, opera digestionis in Baln. Mar. caloris animalis factæ conuertuntur in succum rubicundũ, nempè in sanguinem: qui sicut optimè temperatus, dulcisque gustu est: ita omnia extracta artificio nostro educta, cum rubedine sua, quæ illorum perfectionis signum est, cōiunctam simul habent insignem dulcedinem, cuius ope, ipsa diutissimè sine saccharo & melle conseruantur: cū videlicet perfectè depurata fuerint, sicut fusius & dilucidius capite de Syrupis declarauimus. Materia igitur in rubedinem conuersa, omnique hypostasi siue crassamento separato, liquor separandus est, qui colore albo inde destillabitur: extractum autem in fundo remanebit in forma sapæ rubicundæ. Vt longissimo conseruetur tempore, euaporatio fiat in Baln. vaporoso, ad omnem siccitatem donec materia in pilulas reduci possit.

Extr. rad. hyosciami. Sic extractum compones ex radice hyosciami, cuius vsus erit ad anodyni cuiusdam & laudani compositionem. *Extr. rad. esulæ.* Sic etiam extractum purgans è radicibus esulæ, vt mox dicemus, & ex infinitis alijs radicib. succulentis, diuersis scopis curatiuis accommodatis elicies.

Alia quoque ratio est extractum conficiendi, ex radicibus multò succo abundantibus. Hoc extracti genus fæculæ nomine insigniium est ac si exiguam siue minima fęcem, separandam, & vsui adaptandam pronunciares.

Fęcula bryoniæ. Vt igitur fiat fæcula bryoniæ, quæ, vt ante diximus, singulare est mundatiuum matricis, & verum bysticū medicamentum contra quascunque vteri suffocationes, processus operationis in eum, qui sequitur, modum instituatur.

Recip. rasuram radicis bryoniæ, quam minutim concisam & contusam, indas in saccum linteum, è quo sub prælo extrahas ac exprimas quam fortissimè succum, qui succus

in vitro confetuis adferuandis desti nato detineatur in loco frigido, non calido: & pauco dierum spatio videbis in fundo colligi fæces albissimas instar amyli, quibus supernatat aqua turbida, & alba instar seri lactis, quam separabis per inclinationem: amylum autem in fundo residens, in pluribus vasis paruis vitreis aut terreis vitreatis pones, vt optimè desiccetur in vmbra, non in loco calido, & paucis horis materia exsiccabitur in forma amyli, quod fæculam bryoniæ appellant, ex qua fingitur pilula 10. vel 12. granorum pondere, admiscendo paucum castoreum, vel asam fœtidam: summum & præcipuum remedium est contra omnes matricis suffocationes.

Fæcula rad. Iridis. Sic fæcula ex radice Iridis præparatur, quæ singulare remedium est aduersus hydropisim.

Fæcula rad. Aronis. Ita etiam fit fæcula ex radice Aronis, quæ efficax est ad humores corporis nostri tartareos, gummosos ac tenacissimos dissoluendos, qui alias durities & obstructiones viscerum progignunt, & seminaria, radices & fontes existunt plurimorum diuturnorum & deploratorum morborum, quales sunt febres quartanæ, cachexiæ, & similes: sed huic fæculæ iam exsiccatæ affunde aquæ filicis vel scolopendriç q. suff. digerantur ad ignem Balnei Mar. per vnum aut alterum diem; aqua dein per inclinationem separetur, & materia tandem denuo in vmbra exsiccetur, vt fiat fęcula.

Notandum est autem, prçter enarrata radicum extracta, quędam esse in quibus præparandi ratio à priori longè differt: hæcque ipsa sunt, quæ vires naturales instaurant, & corroborant, aut insigniter consolidant: vbi vini panisque additione opus est: quæ duo naturam maximè nutriunt ac sustentant, & reliquis simplicibus, cum quibus miscentur, vehiculi instar sunt, vt eorum virtutes promptius in venas & profundissima quæque loca transferantur. Exempli causa ad herniam quantumuis compleram compendiosius citiusque curandam, extractum educes ex symphyto, sigillo Salomonis, quale mox describendum aggrediemur, & ad naturam debilem & eneruatam calefaciendam, suoque vigori restituendam, vtrique fœcunditatem excitãdam, parabis extractum Satyrionis.

Extractum siue sanguis symphyti.

Sanguis symphyti adherniam. Recip. Rad. symphyti maioris & minoris simul optimè mundatam, hanc in mortario marmoreo probè contunde cum pistillo ligneo, donec formam pulpæ sortiatur. Ad 4. libras huius pulpç adijce medullæ panis secalini, & panis siliginei siue tritici ana lib. 1. Omnia inuicem probè mixta, & tantillo vini albi irrigata iniiciantur in matracium vitreum cum collo longo, subere vel cera hispanica optimè obturatum, vt nihil transpiret. Hoc matracium collocetur in fimo calido, quem chymici ventrem equinum vocant: siue in balneo vaporoso, donec materia in chyli sanguinei ac rubicundi colorem conuertatur. Tunc illam fortiter prælo exprime, & expressionem hanc chylosam & sanguineam pone in balneo vaporoso. illud in hac secunda digestione maiorem acquiret rubedinem; & fæces aliquot in fundo relinquet quas separabis: continuando hanc digestionem & depurationem, donec materia clarissima & rubicundissima apparuerit. Separa ab illa tunc liquorē clariorem per alembicum ad ignem Balnei vaporosi, & remanebit in fundo extractum rubicundissimum, quod nominant sanguineum symphyti, ad hernias & omnia vlcera interna præstantissimum. Dosis est

scrup.

scrup. 1. manè: dissoluendum est in sua propria aqua destillata, vel in vino albo, vel alio liquore congruo: continuando ad plusculos dies, & egregios mirosque effectus inde producti comperies.

Extr. siue sanguis satyrionis. Eodem modo extractum siue sanguinem ex satyrione extrahes: quod singulare matricis corroborans, & specificum est remedium ad conceptionem prolisque generationem iuuandam, sterilissimisque quantumlibet mulieribus foecunditatis donum impertit, virique impotentiam ad pristinum uigorem reducit cuius imitatione alia plura effingere licebit. Sed uerus philosophus ulterius adhuc progredietur, & per eandem uiam tum ex frumento, tum ex vino educet substantiam quandam sanguineam, alendi ac viuificandi facultate potentem: qua causam generationis carnis, in corpore nostro indagabit.

Extracta baccarum, granorum & seminum. Sequuntur nunc extracta baccarum, granorum, & seminum.

Extractum baccarum iuniperi. De baccis siue granis iuniperi nigris & probè maturis fit extractum, quod vocant Theriacam Germanicam, de qua supra iam locuti sumus, eiusque præparationem tradidimus, ita vt de eadem plura verba facere sit superuacaneum.

Idem extr. aliter præparatum. Ex iisdem baccis, alia quadam methodo præparatur extractum cum sua propria scilicet aqua vitæ, de qua antea diximus, modumque eam præparandi declarauimus, vel in magna etiam quantitate, sicut nihil ea communius est in Germania. Accipiendæ igitur sunt. 4. vel 5. libræ baccarum iuniperi selectissimarum, & modicè conquassatarum: his imple ad medium vsque matracium vitreum capax, superaffundendo suam propriam aquam vitę, vel aquam earundem destillatam, (cum scilicet oleum ex iisdem destillaueris per Alembicum magnum cupreum, in modum aliorum oleorum) vt vna ex alterutra harum aquarum 4. aut. 5. digitos supernatet, licet aqua vitæ alteri præstet, vase ritè clauso stent in digestione Baln. Mar. per 5. aut 6. dies, donec dicta aqua intensè coloretur & virtutibus baccarum illarum imprægnetur. Effunde aquam hanc tinctam per inclinationem, & fæces adhuc calentes fortiter exprime per torcular: hanc expressionem adde eidem aquæ coloratæ: omnibus in Alembicum vitreum inditis, liquor inde ad siccitatem vsque destilletur in B. vaporoso, in quo materia tua ab omni adustione immunis erit: aquam inde destillatam serua seorsim, & extractum etiam seorsim, quod instar sapæ erit, longoque conseruabitur tempore. De hoc extracto exhibe scru. 1. vel duos, vel aquæ propriæ destillatæ cochlearia tria, & habebis summum sudorificum bezoardicum contra omnes pestes & venena.

Extractum bac. lauri. Eadem via procedes in extractione baccarum lauri cum sua propria aqua vitæ, aut aqua ab iisdem destillata, vbi semel illarum oleum parraueris per magnum Alembicum: quod fit iniiciendo lib. 1. baccarum conquassatarum in quinque aut sex libris aquæ communis, cuius ope oleum illud ascendit, facileque ab aqua separatur: Nam ipsa aqua interim attrahit & conseruat adeo exactè & perfectè odorem, saporem, aliasque virtutes prædictarum baccarum, vt longè sit præstantior & melior ad compositionē sui proprij extracti, quàm qui vis alius liquor extraneus & peregrinus.

Extr. purgans hedera. Eodem artificio conficies extracta ex omnibus aliis baccis, granis, & seminibus velut extractum purgans ex hedera, extractum antepilepticum & seminibus pæoniæ: extractum carminatiuum, & flatibus dissipandis aptum, ex seminibus fœniculi, anisi, cumini, dauci, & similibus. In eundem modum fieri pote-

Digitized by Google

poterunt infinita alia extracta diuersis ijsdemque morbis appropriata quibus simplicia, è quibus educuntur, conferunt.

Sapa siue extractum vuarum. Sunt ex granis quædam succulentiora & magis vinosa, quorum extracta aliter compouuntur: veluti est succus vuarum, qui expressus, reducitur in sapam: quæ vna ratio est extracta concinnandi: estque sapa hæc apta ad varia intinctuum genera cōponenda.

Extr. granorum matur. sambuci & ebuli. Sic quoq; ex granis maturis sambuci & ebuli fit extracti genus, siue sapa quædam hydropisi congrua & salutaris.

Extra granorum actes. Ex ijsdem granis sambuci probè maturis, & ad vmbram per aliquod temporis spacium exsiccatis, aliud extracti genus efformabis, quod est specificum hystericum: idque chymici vocant extractum granorum actes, cuius præparatio sequentibus verbis continetur.

Collige magnam copiam granonorum sambuci optime ad vmbram exsiccatorum, vt diximus: cæterisque omnibus abiectis, sola grana accipe, quibus ad mediam partem imple matracium magnum cum longo collo, superaffundendo fortissimum spiritum vini, acidulum redditum cum liquore acido, vel vitrioli vel sulphuris, vt materiam tres quatuorve digitos supernatet. Vase clauso, vt nihil expiret, fiat digestio in Balneo Mariæ, per quinque, aut sex dies, donec spiritus vini in colorem rubini tinctus apparuerit, quem separabis per inclinationem, cauendo, ne quid ex fæcibus aut turbulenta materia simul transeat. De qua tinctura iam, non etiam separato prius menstruo, hoc est, aqua vitæ, quæ sine corruptione aut alteratione vlla diutissime adseruabitur (& cui, si voles, addes parum sacchari, gratioris gustus causa) exhibebis semicochlear argenteum, aut cochlear plenum mulieribus, quæ ex veteri præfocatione miseris modis excruciantur: & subitò effectus sequetur exoptatissimus. Ex improuiso enim, & quasi miraculosè expergefient, pristinæque valetudinis integritati restituentur.

Rursus si velis, separa inde aquam vitæ per Alembicum in balneo vaporoso, donec in fundo remaneat extractum rubicundissimum: de quo exhibebis scrup. 1. pro dosi: idque dissolues in sua propria aqua destillata, aut in quibusdam alijs conuenientibus, aut vino albo, quod indè rubescere incipiet.

Extra granorum ebuli. Ad eundem modum parabis electuarium ex granis ebuli maturis, & ad vmbram exsiccatis: hocque extractum specificum est remedium contra hydropem & cachexiam.

Extra cerasorum nigrorū. Sic quoque extracta conficientur ex pluribus alijs fructibus, veluti ex cerasis nigris agrestibus, & exsiccatis contra epilepsiam: in cuius extracti compositione, potest loco aquæ vitæ substitui quędam aqua antepileptica, de pæonia, &c.

Extr. flor. pęonia. Ex floribus pęoniæ rubeis & exsiccatis eodem modo elicies tincturam cum sua propria aqua, quæ aciditate vitrioli acidula reddetur.

Extr. fruct. alKeKengi. Cum aqua alKeKengi acidula quoque facta, vt suprà, extractum è fructibus eius rubicundis, & modicè exsiccatis contra calculum comparabis.

Extr. fenelorum. Cum aqua fenelorum quoque acidula, elicis ex fenelorum eorundem fructibus exsiccatis extractum accommodatissimum ad præseruationem & curationem calculi.

Extra florum papaueris rubeorum. Sic & ex floribus papaueris rubei exsiccatis, cum sua propria aqua eodem modo acidula reddita, cum liquore acido sulphuris educes extractum præstantissimum & specificum ad omnes pleurises: quod vnius scrupuli pondere dissolutum exhibebis in vncia vna suæ propriæ aquæ destillatæ post tincturæ impręgnationem. Aut si voles, omissa separatione easdem aquas tinctas seruabis,

Digitized by Google

uabis, & de ijs præbebis vnc. ſem. vel vnc. 1. veſperi circa horam ſomni, & miros producet effectus.

Ad hanc normam extractorum, diuerſorum lignorum, corticum, radicum, baccarum, granorum, ſeminum, fructuum, & florum, verus & peritus Medicus infinita alia ad diuerſos & plurimos affectus effinget remedia.

Extracta herbarum. Reſtat, vt breuiter exponamus extracta herbarum: quæ fiunt tribus modis, vt ſequitur.

1. Modus parandi extracta ex herbis, radicibus, & ceteris omnibus ſuis partibus. Primus modus eſt, vt contundatur herba, & prælo eius exprimatur ſuccus, dum adhuc viridis eſt & ſucculenta: poſtea ſuccus hic depuretur in Baln. Mar. calido, tamdiu ſeparando purum ab impuro, donec nullæ amplius fæces in fundo reſideant; ab hoc ſucco perfectè ita depurato, abſtrahe aqueum liquorem per balneum vaporoſum, donec in conſiſtentiam ſapæ, aut paulò ſicciorem, ſi diu conſeruari debeat, redigatur.

2. Modus. Secundus eſt, vt incidatur herba, cum floreſcit, qua impleatur Alembicum magnũ terreum vel cupreũ, ſtanno interius obductum, quale eſt illud, quo plerumque olea deſtillari ſolent: depreſſa optimè materia hydromelite vinoſo imbuatur: clauſo poſtea vaſe cum quodam operculo, omnia macerentur in calore Solis, ſi æſtus ſit, aut in quodam hypocauſto per quatuor, aut quinque dies: poſt exprimantur omnia prælo, & fæcibus affunde nouum hydromel, vel aquam vitæ, digerendo & exprimendo omnia: ac denuò idem repetendo, donec fæces omni virtute ſpoliatæ videantur. Omnes hæ expreſſiones ſimul collectæ, indantur in Alembicum, vt liquor inde deſtilletur, & in fundo remaneat extractum in forma mellis, vel ſapæ.

3. Modus. Tertius & vltimus modus educendi extracta ex prædictis herbis eſt, vt earum magna copia ſimul colligatur, quæ minutim incidantur aut contundantur: his impleatur magnum aliquod, aut plura minora Alembica terrea, aut vitrea, per quæ aqua illarum ad ſiccitatem deſtilletur, idque in balneo vaporoſo, fæcibus omnino ſiccis, nihil tamen aduſtionis redolentibus, & in puluerem craſſo modo redactis, affunde aquam ſuam propriam deſtillatam: & dum fit omnium in balneo digeſtio, aqua alliciet omnem herbarum tincturam, illarumque qualitatibus eſſentialibus ſubſtantificis imprægnabitur; continenter affundendo nouam aquam, & omnia digerendo, ſeparandoque aquam tinctam per inclinationem, ac ſingula denuo repetendo, donec aqua amplius non tingatur, dein omnes hæ aquę tinctæ, ſimul mixtæ, ac in vnum aut plura Alembica apta inditæ, deſtillentur vſque ad conſiſtentiam ſapæ, ſiue extracti. Aquas deſtillatas ſeorſim ſeruabis, vt in illarum vnc. 1. vel 2. diſſoluatur extracti drach. ſem. vel drach. 1. Et ſic hoc extractum præbebitur in iiſdem affectibus, quibus ipſa ſimplicia, vnde cõpoſitum eſt, conueniunt.

Si ex fæcibus illarum calcinatis extraxeris ſalem: cum earundem proprio liquore, & hunc liquorem cum ſuo ſale addideris tuis extractis, & adhuc omnia ſimul & ſemel deſtillaueris, vt ſal enumeratus cum extractionibus illis exquiſitius miſceatur multo efficaciorem reddes facultatem extractorum multiplicem, quã habent, nempe purgatoriam, ſudorificam, diureticam, aperitiuam, & de oppilatiuam.

Extra chelidoniæ. Ex præſcriptis itaque his tribus modis, elige quemcunque volueris, & fac ex herba, radice, & tota reliqua ſubſtantia chelidoniæ extractum, quod præſtantiſſimum, & ſpecificum eſt medicamen contra febres tertianas, icterum, cachexias, colores pallidos, & obſtructiones viſcerum: eſtque prętereà remediũ uniuerſale, pluribuſquè expugnan-

dis affectibus prodest: item diureticum & sudorificum simul existit, si eius scrupulum unum in aquæ propriæ cochleari uno aut duobus infusum exhibueris.

Extr. melissæ. Sic extractum è melissa paratum est summum cardiacum.

Extr. card. benedicti, & vlmariæ. Extractum cardui benedicti, & extractum ulmariæ sunt sudorifica, & singularia remedia aduersus pestem.

Ex omnibus præterea herbis iuxta hanc methodum simplicia efformabis extracta, ita, ut mihi satis sit, in quinque aut sex simplicibus selectioribus & præstantioribus dotibus, tantum preparationis normam & rationem ostendisse.

Extracta composita. Ad eandem normam compones etiam extracta composita, Cephalica, Thoracica, Cordialia, & alia, tam maiora, quam minora; de quibus suprà capite de Antidotis mentionem fecimus: & quamuis iam utrumque cephalicum exempli causa à nobis descriptum sit, non tamen absurdum videri debet, si illud huc, tanquam suo proprio loco, rursus inferamus.

Extractum Cephalicum maius.

Recip. rad. Acori
Pæoniæ
Visci querni
Ligni aloes
Baccarum iuniperi
Sem. Pæoniæ
Cinnamomi
Garyophyllorum
Macis
Nucis muscatæ
Cardamomi
Fructuum anacardorum
Flor. Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stæchados Arabicæ
Lil. conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur, & indantur in matracium vitreum, superaffundendo aquarum vitæ, saluiæ, & granorum iuniperi quantum sufficit, vt aqua quatuor digitos supernatet materiam. Digerantur omnia ad ignem Balnei Mariæ per sex, octove dies: fiat colatura, & expressio per torcular: indeque separetur liquor aqueus per euaporationem, donec materia in sapæ, siue extracti forma restet in fundo. Dosis est drach. sem. in omnibus frigidis affectibus cerebri.

Extractum cephalicum minus.

℞ Herb. & flor. melissæ
Betonicæ
Pæoniæ
Saluiæ
Rosmarini.

Omnibus recenter collectis, (quod facilè suo tempore fieri potest) & ritè contusis, inuicemque mixtis, liquor inde separetur per balneum vaporosum: rursusq; idem liquor fecibus affundatur, vt rinctura inde eliciatur, fiatque omnium multoties reiteratio, procedaturq; vlterius, vt in ceteris extractis.

Extra-

Extractum thoracicum maius.

℞. *Rad. Enulæ campanæ*
Iridis
Tussilaginis
Polypodij
Liquiritiæ in talleolas secta-rum ana vnc. 3.
Iuiubarum
Sebesten
Vuarum Corinthiac. ana vnc. 4.
Herb. Scabiosæ
Prassij
Hyssopi
Capill. veneris, siccarum & crasso modo contusa-rum
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ
Anisi
Fœniculi
Papaueris albi ana vnc. 3.
Cinnamomi vnc. 1.
Flor. sicc. Borraginis
Buglossæ
Tussilaginis
Papaueris rubei ana p. 4.

Omnia contusa & probè inuicem mixta, in vas aptum indantur, affundendo aceti scillitici lib. j. sem.

Aquar. Scabiosæ
Cardui benedicti
Hyssopi
Tussilaginis ana lib. i.

Digerantur omnia ad lentum ignem per dies aliquot, posteà fiat expressio & euaporatio substantiæ aqueæ: donec materia in sapæ consistentiam reducatur: sicut de ceteris docuimus: & habebis extractum thoracicum maius: quod ad duas drachmas exhibitum, vel solum in forma pilulæ, vel dissolutum in aqua propria, conducit omni asthmati, orthopnϾ, difficili respirationi, & similibus thoracis affectibus.

Extractum thoracicum minus.

℞. *Herb. Tussilaginis*
Scabiosæ cum toto
Prassii
Calamenti
Hyssopi recenter collecta-rum 4. Sem. frigidorum
Sem. Vrticæ
Et Cardui benedicti.

Omnia subtilissime contusa destillentur in balneo vaporoso vsque ad siccitatem: cum propria aqua destillata, & siccis fęcibus iterum affusa extrahe tincturam, in ceteris eandem obserua methodum, vt hactenus abundè declarauimus, & habebis extractum pectorale minus.

Extractum maius Cardiacum siue Cordiale.

℞. *Rasuræ ligni aloes*
Ligni Rhodij ana vnc. 2. sem.
Angelicæ
Scorzoneræ
Zedoariæ ana vnc. 3.
Cort. Citrij sicci vnc. 2.
Dictami
Been vtriusque
Doronici
Sem. Ocymi
Citrij

Melissæ
Acetosæ
Granorum alkermes ana unc. i. sem.
Garyophyllorum
Cinnamomi ana unc. i.
Croci unc. sem.
Rof. rubrarum. p. 3.

Omnibus conquassatis superaffundantur

Succi limonum lib. i. sem.
Aquar. Scordij
Melissæ
Flor. rosmarini ana lib. i.

Vel quantum sufficit ad materiam benè irrigandam. Omnia digerantur ad ignem lentum, exprimantur, fiantque reliquę operationes, vt in supradictis extractis capitalibus & pectoralibus iam explicatum fuit.

Extractum minus cordiale.

℞. *Herb. Scordij*
Tormentillæ
Melissæ cum toto
Scorzoneræ, recenter collectarum ana M. 4.
Citriorum in orbiculos dissectorum cum cortice N. v. aut vi.

Omnibus, tam herbis, quàm citrijs, ritè contusis in mortario marmoreo, & probè simul mixtis adijce

Cinnamomi unc. i.
Croci unc. sem.
Galliæ moschatæ
Elect. de gemmis ana drac. 2.
Camphoræ drach. i.

Ex his omnibus liquor abstrahatur ad siccitatem per balneum vaporosum: cumque fœcibus residuis rursus affundas ad tincturam eliciendam, pergendo in ceteris, vt in extracto minori pectorali methodus iam præscripta commonstrat. Et sic habebis extractum minus Cordiale.

Extractum maius stomachicum.

℞. *Rad. Calami aromatici, siue galangæ*
Cyperi
Ligni aloes ana unc. 3.
Cort. Arantiorum
Et Cytoniorum exsiccat. ana unc. i.
Cinnamomi
Macis
Nucis moschatæ ana un. 2.
Menthæ siccæ
Ambrosianę siccę an M. 2.
Sem. Anisi
Fœniculi
Ligustici
Granorum myrti ana unc. i.
Omnium myrobalanorum ana unc. sem.
Rof. rubr. p. 3.

Contundenda contundantur, & incidenda incidantur, misceantur, & indantur in magnum Matracium capax, superaffundendo

Succi Granatorum acidorum lib. i. sem.
Aquæ Cinnamomi lib. sem.
Aquæ Menthæ &
Absinthij ana lib. i.

Vel

Vel quantum sufficit ad materiam irrigandam: cum his enumeratis liquoribus fiat tandem digestio in B. Et in reliquis imitare progressum superiorum extractorum maiorum.

Extractum stomachicum minus.

Recip. Menthæ
Ambrosianæ ana M.4. uel 5.
Cytoniorum decorticatorum, & in orbiculos tenues dissectorum N.4.

Herbæ & Cytonia simul contundantur, & in pulpę formam redigantur: huic pulpę adde

Macis
Nucis moschatæ ana unc.i. sem.
Spec. Aromatici rosati unc.i.

Mixtis inuicem omnibus, & in Alembicum iniectis, fiat destillatio per balneum vaporosum ad siccitatem: Aquam inde elicitam iterum affunde fæcibus, & in ceteris ad proliciendum extractum, sequere rationem reliquorum extractorum minorum, iam suprà à nobis traditorum.

Extractum hepaticum maius.

Recipe Ligni cassiæ.
& omnium santalorum, ana unc.2.
Rad. Rubiæ tinctorum
Filicis utriusque
Acetosæ
Oxylapathi
Rhabarbari ana unc.j.
Eupatorij Mes.
Comarum absynthij pontici
Hepaticæ ana M.2.
Sem. Apij
Petroselini
Schœnanthos ana unc.sem.
Spicæ nardi
Flor. Cichorij
Centaurij minoris
Chelidoniæ
Ros. rubr. ana p.3.

Contundantur, & indantur in vas vitreum: his adde

Aceti passulati lib.1 sem.
Aquar. Agrimoniæ
Acetosæ
Cichorij ana lib.1.

Macerentur, destillentur, & aqua rursum affundatur materiæ, & sic educatur extractum iuxta methodum aliorum extractorum maiorum.

Extractum hepaticum minus.

Recipe Rad. oxylapathi
Vincetoxici
Acetosæ
Filicis
Cichoreæ syluestris cum toto ana un.3.
Herbarum Agrimoniæ
Hepaticæ
Centaurij minoris
Chelidoniæ ana M.4. vel amplius.
Fructuum berberorum maturorum lib. sem.

Omnia contundantur optimè se orsim

orsim, & probè simul misceantur: quibus dein aducantur:

Spec. Diarrhodon
Diatriasantali ana unc. sem.

Omnibus ritè inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, liquor inde ad siccitatem destilletur, qui iterum affundatur fęcibus ad extractum eliciendum, veluti in aliis hactenus factitatum est.

Extractum spleneticum maius.

Recip. Rad. Serpentariæ maioris
Filicis
Valerianæ ana unc. 2.
Cort. Fraxini
Tamaricis ana unc. 3.
Ceterach M. 2.
Sem. Cardui benedicti
Cumini
Costi ana unc. 1.
Piperis
Cubebarum ana drac. 6.
Flor. Genistæ
Hyperici
Buglossæ ana P. 2.
Rasuræ eboris
Cinnamomi ana unc. sem.
Limaturæ chalybis cum sulphure calcinatæ unc. 10.

Indantur in Matracium vitreum superaffundendo

Aceti scillitici lib. 1.
Aceti buglossati
& Sambucini ana lib. sem.
Aquar. Florum ebuli
Et scolopendriæ ana q. suff.

Ad materiam ritè macerandam: in reliquis sequere modum aliorum extractorum maiorum.

Extractum spleneticum minus.

Recip. Scolopendriæ
Fumariæ
Pimpinellæ
Summitatum fraxini ana M. 4.
Flor. Genistæ recentium p. 6. vel amplius.

Contundantur in mortario marmoreo: his adde

Spec. Lætificantis Gal.
Myrobalanorum omnium
Zingiberis ana unc. sem.
Succi Pomorum redolentium lib. 1.

Indantur in Alembicum, & destillentur: deinceps fiat processus vt in aliis extractis minoribus.

Extractum nephriticum maius.

Recip. Rad. Restæ bouis
Eryngiorum
Bardanæ. ana unc. 3.
Herniariæ siccæ M. 2.
Sem. Cępæ
Urticæ
Raphani
Saxifragiæ
Fœniculi
Anisi
Petroselini ana unc. 2.
Bacc. Juniperi
Milij Solis

Na-

Nucleorum mespilorum ana vnc.1.sem.
Lapillorum (quos oculos cancri vocant)
Calcis testarum ouorum ana vnc.1.

Contusis & mixtis omnibus adde

Succi limonum lib. 1. sem.
Aquar. Stillatitiarum raphani
Argentariæ
& Alkekengi q.suff.

Vt omnia ritè macerari possint, ac tandem exprimi, & in extractum ad modum ceterorum concinnari

Extractum Nephriticum minus.

Recip. Argentariæ
Saxifragiæ ana M.4.
Fructuum alkekengi maturorum
& Senelorum ana lib. 1. sem.
Gran. Juniperi maturorum vnc. 4.
Limoniorum in orbiculos dissectorum N.4.

Contundantur omnia & indantur in matracium: his affunde

Vini albi lib.1.

Destillentur omnia in Baln. vaporoso ad siccitatem: dein eadem aqua extrahes tincturam ex dicta materia, quam tandem exprimes & reduces in extracta, vt reliqua.

Extractum hystericum maius.

Recip. Rad. Bryoniæ vnc.3.
Asari vnc.1.sem.
Matricariæ
Arthemisiæ
Nepethæ, siccarum ana M.3.
Bacc. Iuniperi
Sem. Seseleos
Ameos
Rutæ
Carui
Anethi ana vnc.2.
Nucis muscatæ
Cardamomi ana vnc.sem.
Karabes vnc.1.
Castorei drach.6.

Contundantur & misceantur, addendo

Hydromelitis vinosi lib. 1.
Aquar. Rutæ
Matricariæ, ana q.suff.

Vt macerari possint: dein fiat expressio & extractum, vt artis est. Singulare est mundificatiuum matricis, eiusque omnibus affectionibus à causa præsertim frigida subortis opitulatur.

Extractum hystericum minus.

Recip. Matricariæ
Arthemisiæ
Melißæ
Rutæ ana M.4. vel amplius
Sabinæ M.1.

His herbis adhuc recentibus ritè contusis adde

Castorei
Myrrhæ
Croci ana vnc.1.
Cardamomi vnc.1.sem.

His

His porrò omnibus affunde

Aquę cinnamomi lib.ſem.

Et inde deſtilla omnem liquorem ad ſiccitatem per Alembicum in B. vaporoſo: quæ deſtillandi ratio ceteris omnibus pręſtantia & ſecuritate pręcellit, quod ſæpius inculcare non deſiſtimus. Dein cum hoc eodem liquore fæcibus ſiccis iterum affuſo, omnes tincturas elicies: quo effuſo per inclinationem, fæces exprimes, hancque expreſſionem iunges cum liquore ſiue aqua tincta. Omnibus denuò iniectis in Alembicum, inde deſtillabis omnem liquorem, quem ſtudioſè ſeruabis ſeorſim, & extractum reſidebit in fundo in forma ſapæ, aut paulò ſicciori: qđ ad ſcrup. 1. offeres, vel in forma pilulæ, vel diſſolutum in ſua propria aqua. Admirabile erit in prouocandis menſibus, & roborando vtero; cuius deſcriptionem paulò fuſius declarauimus, quàm reliquorum, vt ſit tanquam exemplar & norma, ad quam reliqua efformentur: quorum doſis non excedet ſcrupulum vnum; quæque præbebis vel in forma pilularum, vel diſſoluta in ſuis propriis aquis, quas ad hos vſus ſemper adſeruabis. Hac itaque methodo confici poterunt infinita alia extracta, quæ pharmacopœus in tempore parabit ad varios effectus, ſemperque parata habebit huiuſmodi remedia, eaque ex medici præſcripto in vſum transferet, cùm neceſſitas exiget: ſicque non opus habebit, vt toties recentia colligat ſimplicia, aut ad decoctiones, expreſſioneſque toties cum tanto tædio reiterandas confugiat: Nam in promptu ſibi erit extractum, quod ſtatim in congruenti quodam liquore diſſoluat, indeque effingat vel bolum, vel pilulas, vel potiunculam, vel clyſterem. Nos hic adijcimus extractum carminatiuum, cuius imitatione facilimum erit pręparare etiam dyſentericum, diureticum, vulnerarium, & huius generis alia.

Extractum Carminatiuum.

Recip. Baccarum lauri lib. 1.
Baccarum iuniperi lib. ſem.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Aniſi ana vnc. 4.
Herb. ſic. Calamenti.
Origani
Pulegÿ
Summitatum Anethi ana M. 2.
Flor. Camomillę veræ
Flor. Nucum
Et Sambuci ana p. 4.
Cinnamomi
Nucis moſchatæ
Piperis
Cardamomi ana vnc. i.

Omnia craſſo modo contuſa, & ſimul mixta, indantur in Alembicũ ſiue vitreum, ſiue terreum, aut cupreum capax, ſuperaffundendo hydromel vinoſum, aut vinum album generoſum, donec materia bene irrigetur. Vaſe obturato ſuo operculo fiat digeſtio in Balneo mediocriter calido per quatuor, aut quinq; dies: quibus elapſis exprimes materiam, vel per torcular tandem, omnemq; liquorem inde expreſſum reſeruabis Fæcibus affunde nouum vinum album generoſum, vel aquam vitæ, vt denuò fiat digeſtio, & expreſſio, vt hoc modo omnis virtus ſubſtantifica prædictæ materiæ exquiſitius extrahatur. Omnibus expreſſionibus inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, inde totus ſeparetur liquor, quẽ accuratè ſeruabis ſeorſim: ſicut & extractum Carminatiuũ, quod in fundo

fundo remanebit in consistentia inter durum & molle media: quodque ad viginti vsque grana exhibebis ijs, qui colicis torquentur cruciatibus, vel vitium habent in ventriculo, aut intestinis, vel in forma pilularum, vel dissolutum cum sua propria aqua. Vt Clysterem componas, de eo accipere oportet drach. 1. sem. vel duas, idque promptè dissoluere vel in quodam iusculo, vel in lacte, vel in vino, & sic dicto citius paratum habebis enema carminatiuum, cum quo extracto, si voles, addere poteris extracta laxatiua ad deturbandam, & euacuandam sentinam.

Hactenus tractatum à nobis est de extractis simplicibus & compositis, quæ alterationi, corroborationi, alijsque pluribus medendi indicationibus inseruiunt: nunc nobis dicendum restat de extractionibus simplicibus, & compositis purgantibus. Quamuis autem ante annos plus quam triginta in tractatu nostro de Spagyrica præparatione, de huius generis extractis egerimus, ita vt VueckKerus maximam illorum partem in Antidorarium suum speciale transtulerit, mihique hic occasio esset in nostram hanc Pharmacopœam eadem introducere: nos tamen in iisdem describendis nunc alia planè vtemur methodo ac via, facili nimirum & perspicua: publicoque perfruendos alios elargiemur fructus, quos, fauente Minerua ex Vulcani interim officina exhausimus: prætermissis ijs, quæ vel in nostris, vel aliorum voluminib. descripta iam reperiuntur.

Iam supra fusè, & dilucidè satis docuimus rationem eliciendi essentiam Aloes: essentiam dicimus, quia ab extracto, quale aloes iam est, preparata fuit. Quo pacto elicere quoque licet essentiam elaterij aliorumque succorum expressorum, concretorum, & crasso modo in extracta reductorum.

Extractum, siue essentia rhabarbari fit hoc modo.

Recip. Rhabarbari electi lib. sem. vel quantum voles: huic, crasso modo conquassato, affunde aquam endiuiæ, succo limoniorum, vel citriorum acidulam redditam, vt rhabarbaro supernatet ad lib. sem His correctiui loco adijce.

Cinnamomi unc. sem.
Santali rubi drach. 1.

Omnia stent in digestione Baln. Mar. donec aqua cichoreæ in rubinı tingatur colorem. Hanc aquam tinctam separa per inclinationem: sæpius affundendo nouam aquam continuandoque hanc operationẽ, donec aqua amplius non coloretur: tandem expressis fortiter omnibus, & cum priori aqua tincta permixtis, inde separabis aqueum liquorem per Baln. vaporosum: & extractum subsidebit in fundo in forma gummi vel sapę perfectè coctæ & rubicundissimæ.

Eodem modo extractum parabis ex omnibus radicibus modica purgandi facultate præditis, quales sunt gentiana, mechoacam, sanicula Dodonęi, &c.

Sic quoque extractum senæ fiet: sed loco aquæ cichoreæ accipienda erit aqua pomorum redolentium, quæ acidula sit facta (loco succi limoniorum) liquoribus acidulis, vel salis petræ, vel sulphuris, vel vitrioli, qui tincturis foliorum & florum, quantumvis iam emarcidorum, exsiccatorum, diuque in arculis reseruatorum extrahendis aptissimè conueniunt: Correctiui vicem subibit anisum aut garyophylla, in pauca quantitate addita.

Sic eadem methodo extracta conficies ex omnibus floribus purgantibus,

Digitized by Google

tibus, crocis pallidis, violis, floribus persicæ arboris, floribus pruno-rum tam syluestrium, quàm hortensium, floribus centaurij, fumitertæ, & hyperici.

Sic ex agarico, ex seminibus ebuli, siloris montani, & similibus, præclara quoque extracta educes purgantia.

Proponamus modum extracta parandi ex simplicibus violentioribus, initium sumentes ab illorum radicibus ex quibus alio modo, quàm in præcedentibus, extracta concinnantur. Exordiemur autem ab extracto esulæ omni hydropisi, alijsque morbis, in quibus serosorum humorum expurgatione opus est, apto & congruo.

Recip. Radices & folia, hoc est, totam substantiam esulæ minoris, ex his exquisitissimè contusis exprimatur succus per torcular: hoc succo in matracium vitreum cum collo longo indito, fiat digestio in B. M. Fæcibus, in quibus adhuc plurimum virtutis purgantis inest, affun de serum lactis clarum, aut aquam lactis destillatam, ad fæces rite & exquisitè irrigandas, quæ in aliud vas iniectæ digerantur per idem B. M. tribus quatuorue diebus: deinde omnia prælo fortiter exprime; hæcque vltima expressio addatur alteri priori; omnia digerendo in eodem B. M. semperque separando fæces à claro, siue purum ab impuro, donec materia tua nihil amplius crassamenti deponat, sed clarissima, colore rubicundissima, gustuque dulcissima in fundo subsideat, quæ veræ perfectæq; digestionis signa sunt, sicut iam alibi diximus.

Hæc materia transfundatur in aliud Alembicum, vt liquor omnis indè destilletur ad siccitatem per B. M. vaporosum, & in fundo remanebit extractum esulæ in forma sapæ rubicundissimæ, & gustu dulcissimæ: de quo extracto exhibe drach. sem. idque vel in forma pilulatum, vel dissolutum in sua propria aqua, quam reseruasti. Summum & excellens purgans est, & omnibus hydropisibus, cachexijs & vermibus aptissimum remedium.

Idem extractum parabis etiam alia methodo, contundendo vt supra esulam, & destillando aquam suam vsque ad siccitatem, rursumque affundendo aquam suam proprijs suis fæcibus siccis, sed nequaquam tamen exustis. Nam balneum vaporosum impedit omnem vstionem. Hæc aqua alliciet & extrahet tincturam esulæ, & impensè colorabitur: quam destillabis, & extractum, siue sapa remanebit in fundo Alembici: Et eandem aquam destillatam affundes denuò fæcibus prioribus, ex quibus parasti extractum, idque toties reiterando, donec aqua non amplius tingatur, & vltimò post macerationem exprimendo dictas fæces per torcular, & addendo enarratam expressionem tincturis reliquis, vt ex omnibus fiat vnum extractum. Si ex fæcibus vtriusque præparationis combustis, salem cum sua propria aqua, eamque extracto proprio addideris; eius purgandi vim & efficaciam validiorem reddes. Sunt multi, qui in præparandis huiusmodi extractis, tum esulæ, tum aliorum quorumuis purgantium sola aqua vitæ vtuntur, quod nobis non adeo displicet: est enim ignis naturalis, qui digerit & concoquit horum simplicium cruditates, in quo plurimum situm est. Præterea eadem iam tenuium, & aerearum existit partium, vt hoc nomine promptius, quàm cetera quæuis dissoluentia alliciat rerum essentias, quibus extractis facilè inde separatur. Sed plus mihi arridet ratio illa, quam modò declarauimus: de quibus tamen omnibus liberum cuiuis relinquo iudicium.

Ad

Ad hunc igitur suprà commemoratum modum extracta præparabis ex thymelea, chamælea, mezereo, & reliquis omnibus tithymali speciebus, & ex ipso quoque helleboro nigro, si in loco eo habitaueris, vbi recens colligi potest.

Sed cum non omnes montibus simus vicini, quibus hæc herba copiosè crescere solet, neque eius copia, nisi cum iam exsiccata sit, facilè detur eiusdem extractum in hunc sequentem modum præparandum docebimus.

extractu hellebori nigri.

Recip. Radicum & fibrarum hellebori nigri veri (caue ne adulterinum accipias) lib. 1. omnem sordiciem prius aqua ablue: dein ea macera per integrum diem in aceto rosato: hoc enim tollet nimiam illorum acrimoniam & venenatam qualitatem: Effunde acetum: radices a. mediocriter ad ignem lentum exsiccatæ & crasso modo contusæ, indantur in matracium capax, superaffunden do succi limoniorum partem vnam, & succi pomorum redolentium partes duas (succis his prius optimè depuratis & clarificatis) vt materiam duos tresve digitos supernatent; omnia stent in digestione Baln. Mar. donec succi in colorem rubicundum tingantur, & exactè impregnentur tota hellebori substantia. Cola postea omnia, & fæces prælo exprime: vltimam hanc expressionem commisce cum prima colatura: Et iterum affunde fæcibus nouum succum rosarum pallidarum optimè clarificatum, indeq; denuo extrahe omnem tubstantificam virtutem in B. M. r. colando & exprimendo iterum omnia, & misce hanc colaturam, & expressionem cum prioribus illis: omnibus in matracium capax iniectis, fiat digestio in Balneo, purumque ab impuro separetur. Tandem separa ad calorem lentum humiditatem, donec in fundo maneat extractum in spissiori paulo forma, quam sapa est, de quo miscebis scrup. 1. cum scrup. sem. extracti confect. Hamech, cuius descriptio habetur in Dietetico nostro: ex qua mixtione formabis duas pilulas, & habebis excellentissimum remedium purgans contra omnes manias, epilepsias, melancholias, febres quartanas, & alios morbos, qui altiores radices agunt, & occulta habent seminaria; effectus prætereà demonstrabit eximios, citra vllam tamen molestiam aut perturbationem.

N O T A.

Postquam enumerato helleboro addideris extractum confect. Hamech purgans, iis insuper adde extractum trochiscorum alhandal, vel diagridii ritè præparatum, aut simile aliquod purgans, quod purgationem per inferna promoueat, & vomitiuam hellebori vim cohibeat, quod in primis notandum est in ceteris omnibus violentis purgantibus, & vomitoria facultate simul pollentibus: hæc enim vomitoria vis, per additionem remedii purgantis, quod facultatem habet per inferiora trahendi ac educendi, omnino retunditur & inhibetur.

Hactenus haud dubiè animaduertisti in variis eiusmodi purgantibus extractis, varia quoque menstrua & dissoluentia, apta tamen & congrua à nobis vsurpari, & quorum magni & egregii effectus abundè satis patebunt. Sed verus & peritus chymicus, qui ingeniosa quadam arte & industria sciuerit præparare aquam vitæ tartarisatam, huiusque perfectam cognitionem adeptus fuerit, is poterit inde eruere dissoluens quoddam siue menstruum generale, quo extrahet essentias omnium rerum purgantium, radicum, foliorum, herbarum, seminum, fructuum, & florum: is, inquam, verè

gloriari poterit de summo & elegantissimo Naturæ mysterio: de quo non licet plura addere. ne iustam Doctorum iram & reprehensionem incurram: hi enim vitio mihi verterent, si tam preciosas margaritas nimis aperta & clara verborum oratione prostituerem, easque porcis proiicerem, hoc est, in commune & rude vulgus tam rara & præclara arcana spargerem, ac disseminarem: quod tantis arcanis indignum, ceteris tamen, quæ in scriptis nostris liberali impertiuimus manu, meritò acquiescet.

Iuxta has descriptas simplicium extractorum formulas conficiet expertus, & industrius Medicus tot, quot voluerit, extracta: quibus ea addet correctiua, quæ scopo suo satisfacient.

Superest, vt in Pharmacopœæ nostræ decorationem adiungamus extracta quædam composita, tam Catholica, siue vniuersalia, quàm cholagoga, phlegmagoga, & melanagoga: iuxta eam videlicet methodum, quam in purgantium vulgarium tractatione supra secuti sumus.

Extractum Catholicum.

℞. *Fibrarum hellebori nigri, cum aceto præparatarum (hæc enim est prima hellebori præparatio, vt iam supra diximus) vnc. 1. sem.*
Turbith albi, & gummosi
Hermodactylorum ana vnc. 2.
Asari
Gratiolæ ana vnc. 1.
Trochiscorum Albandal vnc. 6.

Omnia conquassata indantur in matracium, addendo

Spec. Diarrhodon
Lætificantis Gal. ana drach. 2.

Superaffundendo.

Aquar. Fumiterræ
Pomorum redolentium ana lib. 1.
Succi Limoniorum optimè depurati
Succi Granatorum acidorum, siue berberorum ana lib. sem.

Vt liquores materiam duos digitos supernatent: stent omnia in digestione Balnei calidi per 6. aut 7. dies: Postea colentur & exprimantur omnia per torcular fortissimè, & seruetur hæc expressio.

Seorsim autem fac hoc sequens extractum.

℞. *Rhabarbari vnc. 2.*
Agarici trochiscati drach. 10.
Folicul. senæ vnc. 3.

His correctiui loco adde

Cinnamomi drach. 2.
Garyophyllorum
Anisi ana drach. 1.

Superaffundendo

Aquar. Agrimoniæ
Cichorij

Acidularum redditarum succo limoniorum, quantum sufficit, vel potius liquoribus acidulis sulphuris aut vitrioli imbuantur, qui promptissimè allicient tincturas & virtutes purgatiuas: fiat extractum digerendo, colando, & exprimendo omnia, vt suprà. Hæc expressio addatur priori, vt liquor omnis inde eliciatur ad siccitatem per Baln. vaporosum, & in

in fundo residebit extractum Catholicum, de quo exhibebis drach. sem. vel ad summum drach. 1. illumque in suo proprio liquore dissolues, quē ad hos vsus seruabis, vel in forma pilularum exhibitum purgans vniuersale habebis præstantissimum.

Extractum cholagogum solutiuum.

Recip. Rhabarbari vnc. 6.
Folicul. Sena vnc. 4.
Scammonea preparata ℥ *1.*
Spica nardi
Santali citrini
Cinnamomi ana vnc. sem.
Trocbiscorum berberis drach. 2.

His affunde succi rof. pallidarum optimè depurati q. suff. digere, cola, & exprime omnia calidè per torcular & fac extractum in consistentia sapæ: cui addes equali pondere extractum siue essentiam aloes seorsim paratam, vt iam docuimus, suprà capite de pilulis: misce & decoque omnia ad ignem lentum vsque ad eam consistentiam, vt pilulam vnam magnam, vel duas minores inde formare possis. Purgat benignè, & sufficiēter omnes humores serosos, calidos, & biliosos. Dosis est scrup. 1. sem. Vel, si voles, addes huic extracto (loco aloes) extracti cassiæ, tamarindorum, & prunorum dulcium ana æquale pondus extracti ponderi respondens, coquantur omnia in formam opiatę. Sufficiet de eo exhibere pro dosi drach. duas vel tres ad summum, in forma boli, quem præbebis cum syrupo violato solutiuo. Et excellens & benignum parabis remedium ad febres tertianas simplices & duplicatas: ad febres item continuas ardentes & biliosas, & ad quę uis mala, à causa calida in capite, siue in aliis partibus, suborta.

Extractum ex Cassia docuimus in nostro Diætetico.

Phlegmagogon.

Recip. Agarici trochiscati vnc. 4.
Hermodactylorum
Turbith
Sena
Medulla carthami ana vnc. 3.
Rad. Esula praparata vnc. 1.
Trochiscorum albādal vnc. sem.
Salis gemma
Macis ana drac. 1. sem.
Spec. Aromatici rosati drach. 2.

Cum aqua cinnamomi fiat extractum. Sufficit de eo offerre scrup. 1. sem. in forma pilulæ. Morbis omnibus pituitosis, & ex causa frigida subortis mirificè confert: morbo, prę sertim articulari. Humores enim pituitosos & serosos in articulos decumbentes mirum in modū educit.

Radicis esulæ præparatio vna eademque est cum hellebori præparatione: macerando nempè eam per 24. horas in aceto rosato optimo, & dein exsiccando.

Melanagogon.

Recip. Folicul. sena vnc. 6.
Rad. Seu fibrarum hellebori praparatarum vnc. 2.
Turbith
Myrobalanorum omnium ana vnc. 1. sem.

Tro-

Trochiscorum albandal drach. sex.
Flor. Violarum
Rosarum rubrarum
Epithymi ana P.2.
Spec. Lætificantis Gal. drach.2.
Succ. Optimè depuratorum fumi terræ
Pomorum redolentium
Et seri lactis ana q.suff.

Fiat enumeratorum simplicium omnium crasso modo conquassatorum, maceratio & digestio in balneo per 8. dies: Postea colentur, exprimantur, & depurentur, & reducantur in extractum, sicut cetera.

Extract. Spec. hiera picra Gal. & hiera colocynthidos, & reliquorum vulgariũ purgantium. Eodem modo extractum conficies ex speciebus hieræ picræ Galene, hieræ colocynthidos, diaturbith, diacarthami, diaphœnici: ac ferè ex omnibus pilulis alijsque purgantibus cum menstruis congruis: nimirum cum aquis fumiterræ, filicis, agrimoniæ, pomorum redolentium, sero lactis, & similibus, acidulis redditis cum succo limoniorum, aut cum quodam aceto scillitico, uel alio, in ceteris procedendo ut suprà.

Aqua vitæ tartarisata est verum dissoluẽs omnium purgantium. Sed proprium dissoluens omniũ purgantium in genere radicum nempe, herbarum, seminum & florum est aqua uitæ tartarisata, omnibus veris philosophis ad vnguem cognita & perspecta: Sed præstat tantum arcanum silentio inuoluere, quàm promiscuè omnibus patefacere, & temerè effutire.

Extracta ex animalium familia, deprompta. Præter omnia enarrata extracta simplicia & composita, alterantia corroborantia, & purgantia, quæque omnia è vegetabilium ordine desumpta sunt: quædam adhuc supersunt tractanda, quæ ex animalium partibus educuntur. Huiusmodi igitur, quorum etiam suprà mentionem fecimus, nunc describenda aggrediemur.

Exordiemur autem ab ijs, quæ ab homine sumuntur. Sed non est instituti nostri, cuncta illa magisteria & arcana, quæ ab eodem erui possunt, hic enumerare aut introducere: veluti sunt admirandæ illæ præparationes mumiæ, tam recentis corporeæ, quàm liquidæ spiritualis: variæ item & elegantissimę illæ præparationes cranii tam recentis, quàm è sepulchro extracti: hæc omnia, inquam, si hic inserenda essent, finis nunquam daretur: peti igitur possunt aliundè ex aliis scriptis nostris. Sufficiet mihi nunc vnicam tantum descriptionem extracti cranij humani in medium proferre. *Mumiæ præparationes.* *Cranij præparationes.*

Recip. Igitur duo vel tria crania recentia, hæc in mortario marmoreo crasso modo terantur: materia hoc modo trita indatur in matracium capax cum collo longo, superaffundendo aquam vitæ iuniperi siue saluiæ, vt 4. vel 5. digitos supernatet: vase accuratissimè clauso, ne quid transpiret, fiat digestio in Baln. vaporoso per 12. dies ad minimum: post coletur & exprimatur materia per torcular perquam fortissimè: ex qua liquor exibit rubicundus instar sanguinis, qui oleosus & resinosus erit: iterum affundatur fęcibus, nouum menstruũ digerendo per 4. uel 5. dies, colando & exprimendo adhuc omnia per torcular, ita vt omnis essentia substantifica exactissimè extrahatur.

Extr. cranij humani. Omnes hæ expressiones & liquores inuicem commixti & in Alembicum inditi, destillentur per Baln. vaporosum, donec remaneat extractũ in forma sapæ, imprægnatum tum sulphure, tum sale, quo potissimum cranium abundat, imò totum ferè salinum existit: hoc extractum digestum & perfectè depuratum, tan-

tanquam thesaurum preciosissimum aduersus epilepsiam diligenter adseruas dosis est scrup. sem. vel scrup. I. cum sua propria aqua destillata, quæ per se iam præstans epileptico est.

Descripsimus suprà, sub finem capitis de Decoctis, extractum splenis bouis, efficax & vtile ad prouocandos menses: Ad cuius imitationem quoque parabitur extractum hepatis vituli: quod omnibus hepatis affectibus, ipsiusque imbecillitati bus conducet, in fluxu præsertim hepatico, & hydropisi. Sed hepati isti vitulino addenda erunt

Extractũ hepatis vituli.

Santali rubri
Cinnamomi ana unc. sem.
Spicæ nardi
Rosarum rubrarum ana p. 1.
Conseru. flor. cichorij vnc. 1.
Trochiscorum rhabarbari
Et Eupatorij ana drach. 6.

Tandemque omnia coquenda in magna phiala capaci, & benè occlusa, in Baln. feruenti per 7. vel 8. horas, donec hepar ferè totum in liquorem redactum fuerit: quem ad perfectionem decoques, addendo, si velis, saccharum: ęgro ex hepatis imbecillitate laboranti, exhibebis huiusmodi extractum vesperi & manè, & eximios percipies effectus.

Extr. pulmonum vulpis.

Extractum pulmonum non solum vulpis, sed & vituli, & agni, fit consimili planè methodo, addendo pectoralia, affectibus pulmonum congrua.

Extr. è cornibus ceruorum tã teneris quã induratis.

Eodem modo ex teneris ceruorum cornibus: vel ex eorundem etiam cornibus induratis, sed adhuc recentibus, admirabile conficies extractum, contra pestem, venena, vermes, corruptiones & diuersa alia mala & symptomata, quæ inde suboriri solent: sed loco aquæ vitæ iupipetinæ dissoluentis perfungetur officio sua propria aqua, si fieri possit, vel quædam aqua bezoardica aut theriacalis, cuius varias descriptiones suprà dedimus, quæ aquæ prius acidulæ reddantur cum liquore sulphuris acidulo.

Extractũ castorei.

Extractum castorei fit eadem ratione: in cuius præparatione dissoluentis vicem subministrabunt aquæ melissæ, calendulę, pæoniæ aut similium antepilepticarum, aut cephalicarum: Et sufficiet hęc omnia macerare in B. per 4. aut 5. dies, & postea colare, exprimere, & liquorem euaporatione inde separare, vt omnia reducantur in extractum, quod confert omnibus epilepsijs, paralysibus, apoplexijs, & similibus cerebri affectibus.

Extr. oculorũ cancrorũ, testarũ ouorũ limacum, &c.

Extracta, siue magisteria oculorum cancrorum, vt appellant, testarum ouorum, limacum, & similium, quę omnia salis naturam participant, fiant cum menstruo acido, cum aceto nempè, vel vini, vel hydromelitis vinosi, vel cum succo limonum, berberorum, & similibus. Si igitur ab eiusmodi testis, & membranulis, siue pelliculis ouorum gallinaceorum, & similium rerum dissolutis, statim eorundem dissoluens inde separare velis, (quod elegans & magnum vtique mysterium, haud contemnendum est) aliquot guttulæ liquoris siue salis tartari dissoluti, superinijciendæ sunt: & sic magisterium parabis excellentissimum ad calculos dissoluendos, stranguri as, dysurias, ischurias, difficultates & suppressiones vrinæ: pro dosi offerantur paucula tantum grana: tanta enim efficacia, & energia pollent eiusmodi remedia in his affectibus medendis.

Extr. matricis leporinæ & secundinæ mulieris fæcundæ

Vt extractum fiat è matrice leporina, & secundina mulieris fœcundæ,

cundæ, oportet has partes probe prius lauare & abluere vino albo, posteà desiccare, & in puluerem reducere: & dissoluente vti aqua quadam vitæ alKalisata: quæ plas subito dissoluet & in essentiam reducet, quæ essentia, separato suo dissoluente, efficacissima & præstantissima est ad matrices steriles fœcundandas, & conceptioni idoneas reddendas.

Extr. metallica.

Reliquum est, vt nunc dicamus de extractis, essentijs, magisterijs, & tincturis rerum metallicarum, quibus complectimur gemmas, margaritas, seu perlas, videlicet, corallia, hyacinthos, & alios lapides preciosos & non preciosos: loquor tantum de his rebus metallicis, quibus Pharmacopœam nostram exornare decreuimus, & quarum præparandarum formulas ante polliciti sumus: hæc enim & similia aliàs tē pestiuius tractabuntur in Pharmacopœa nostra Spagyrica, tanquam in suo proprio loco.

Essentia seu sales coralliorum & perlarum.

Essentiæ & magisteria coralliorum & perlarum vno eodemque artificio præparantur.

Corallia crasso modo conterantur: perlæ verò integræ manentes & ignitæ extinguantur in aqua vitæ fortissima, idque sæpius, & hæc est ipsarum calcinatio: Posteà ritè dissoluantur in succo limoniorum, vel berberorum; qui succus post illarum dissolutionem rursus separetur, & quod in fundo remanet (quodque postea pluries cū aquis cordialibus dissolui, & coagulari potest, ad aciditatem dissoluentis acidi tollendam) dicitur sal, siue essentia perlarum.

Magisterium perlarum & coralliorum.

Vt magisterium ex ijsdem fiat, dissoluendæ sunt in fortissimo dissoluente, quale est acetum alKalisatum, aut acetum mellitum, & vt perlæ post perfectam suam dissolutionem, rursus separentur, citra dissoluentis tamen exhalationem, (quod alias salem armeniacum acidum, & vitriolatum hoc modo coniunctum relinqueret cum re dissoluta, & à qua difficulter separaretur) dissolutioni huic superiniiciendæ sunt aliquot guttæ olei tartari, cuius opera perlæ dissolutæ in ictu oculi fundum petent, summè albicantes instar niuis: à quibus postea prędictum dissoluens facillimè separabitur per inclinationem, & materia aliquoties abluetur aqua, & perfectè edulcabitur, quod sanè opus, citra magisterij opem non perficitur; Vnde etiam res, in hunc modum præparatæ, nomen suum obtinuerunt. Hoc perlarum magisterium, in quolibet liquore tum dissolutum, admirandum est naturæ nostræ corroboratiuum, non secus ac magisterium coralliorum, cuius præparatio consimili penitus fit ratione.

Magist. hyacinthi, smaragdi & rubini.

Magisteria hyacinthi, smaragdi, & rubini eadem quoque methodo & artificio præparantur, sed calcinatio illorum fit cum floribus sulphuris.

Magisterium hyacinthi est singulare & specificum remedium contra spasmum, & contracturas.

Magisterium rubini venenis, pesti, & omnibus corporis corruptionibus aduersatur.

Magisterium smaragdi succurrit peculiariter epilepsijs.

Magist. lapidis Iudaici & lap. lyncis.

Eodem modo parantur lapides, Iudaicus nempè, & lyncis, qui reducuntur in magisterium, de quibus pro dosi tantum duo vel tria grana ad summum offerantur cum quodam liquore congruente. Summum præstant remedium aduersus ischuriam, siue suppressionem vrinæ, & atritionem, & expulsionem calculi.

Magist. la. lazuli.

Sic quoque conficies magisterium lapidis lazuli, singulare purgatiuum humoris atrabilarij, & præstans medicamen contra omnes

nes, manias, & melancholias.

Res sulphureæ requirunt aliam præparationis methodum. Nos ordiemur à sulphure vulgari, & quidem ab ipsius floribus.

Flores sulphuris. Flores sulphuris parantur, miscendo equales partes sulphuris & colchotaris, siue vitrioli, perfectè rubificati, & desiccati: omniaque sublimando: postea adhuc semel sublimentur cum solo saccharo candi, vt maius ad asthma, & alias affectiones pulmonum, conferant auxilium.

Rubinus sulphuris. Ex his floribus, opera liquoris terebinthinæ, conficitur rubinus sulphuris, qui excellentissimus est contra phthisim, & vlcera pulmonum: exhibitus cum quodam liquore congruo, tunc cùm separatus est à suo dissoluente.

Ex iisdem floribus ritè præparatis, & dissolutis in oleo tartari (parati per salem suum resolutum, qui est oleagineus, & per consequens proprium & idoneum dissoluens ipsius quoque sulphuris) educes magisterium aliquod, nempe lac, cremorem seu butyrum: cui dissolutioni si affundas acetum album, materia ebullire & vehementer efferuescere incipiet, citra etiam ignis additionem, & cremor lacteus sulphuris subitò petet fundum, & à dissoluente suo separabitur.

Lac, cremor siue butyrum sulphuris.

Separabis itaque dissoluens per inclinationem, & variis reiteratis ablutionibus cum aquis cordialibus edulcabis exactè materiam, & sic habebis lac siue cremorem sulphuris albissimum: Hoc medicamento curantur omnes pulmonum, & thoracis affectus.

Essentia camphoræ. Essentia camphorę elicitur cum aqua vitæ tartarizata.

Extr. bituminis Iudaici. Extractum bituminis Iudaici conficitur cum aqua clara terebinthinæ.

Crocus metallorum. Pergamus ad metallicas essentias.

Crocus metallorum præparatur cum æquis partibus Magnesiæ Saturninæ, & nitri, inuicem mixtis, & inflammatis in quodam crusibulo, vt vtar artis vocabulis: & remanebit materia quędam calcinata in forma hepatis, quæ puluerizata subi cunda apparet instar croci martis, quæque dulcoranda est. Cum autem dicta Magnesia sit prima radix omnium metallorum, idcirco generali nomine crocus metallorum nuncupatur: qui potens medicamen est tam vomitiuum, quam purgatiuum simul, variisque affectibus accommodum, vti suprà ostendimus. Dosis grana decem, vel duodecim, cum vino, aut alio liquore.

Sulphur auratum diaphoreticum. Sulphur auratum diaphoreticum paratur cum fæcibus reguli, in aqua dissoluti, & in lixiuium redacti: in quod si cochlear argenteum immiseris, vero aureo colore id tingi animaduerties: Huic lixiuio adde parum aceti, & videbis crocum auratum statim fundum petere: separa dein lixiuium per inclinationem, & prædictum crocum optimè ablutum, dulcoratum, & desiccatum, collige seorsim, qui admirabile erit sudorificum, & sanguinis mundificatiuum, multis morbis depellendis aptissimum: dosis scrup. sem.

Crocus martis. Crocus martis educitur è ferri siue chalybis limatura, quæ in furno reuerberii ab ignis flamma & vi in crocum eleuatur leuissimum & rubicundissimum. Eiusmodi crocus confert dysenteriis, lienteriis, gonorrheę & similibus affectibus, in quibus adstrictione & fluxus inhibitione opus est.

Sed crocus paratus è laminis ferri candentibus, & in magdaleones sulphuris immissis, quarum vi sulphur liquescit & funditur, vt cera Hispanica, virtutem habet attenuandi, aperiendi, & deoppilandi: sicut & is, qui per longiorem moram solius aquæ conuenientis imbibitione elicitur, qui non tantùm at-

tenuat, sed & à tartareis & melancholicis humoribus tum lienem, totumq; mesenterium repurgat. Hæc duo croci genera, valent aduersus qua suis hydropises & cachexias.

Olei sulphuris in crocum conuersio.

Crocus cum liquore acidulo siue oleo sulphuris fit, infundendo prædicti liqueris partem vnam, & tantundem spiritus vini, in cochlear ferreum: Vbi omnia bulliant ad ignem lentum vsque ad consumptionem: postea resideant per aliquot dies, & omnia in puluerem croceum subtilissimum conuersa conspicies: quem adseruabis in paruis phialis optimè clausis, ne aer intret: resoluitur enim ab aere. De eo aliquot grana exhibebis in iusculo, siue liquore congruo: in quo dictus crocus resoluitur: qui ob martis naturam, quam participat, verum hepatis instaurariuum est: eiusque conducit imbecillitatibus, & omnibus aliis morbis, qui inde oriuntur, quales sunt cachexiæ, fluxus hepatici, hydropises, & similes. Magnum vtique secretum, & admirandis virtutibus præditum.

Hæ sunt omnes illæ preparationes metallicę, quibus Pharmacopœam nostram decorandam statuimus: quarum descriptiones huc afferre & explicare suprà promisimus.

Perstringendæ adhuc restant præparationes aliquot salium & oleorum, quorum mentio hoc in opere, quoque facta fuit.

Sal igitur prunellæ, quem Chymici Anodynum minerale appellant, ob singularem illam vim mitigandi dolores, quantumuis à causa calida & inflammatione quadam excitatos, paratur cum nitro optimo, quod funditur in crasibulo, paulatim superiniiciendo flores sulphuris, qui eius pinguedinem tollunt, idque adeò pellucidum, purumque reddunt, vt si super lapidem marmoreum effundas, omnino clarum & diaphanum appareat, instar vitri; quod deinde Sal, siue lapis prunellę dicitur. Salutare est remedium ad ardentissimam illam febrim, Hungaris familiarem, extinguendam & edomandam: cuius ferocia tanta est, vt ægrotantium linguas prorsus nigras, & prunis ardentibus similes efficiat: cum autem tanti symptomatis sæuitia ex salis huius vsu leniatur, & opprimatur: inde Sal prunellæ appellatus est. Est præterea idem remedium magnum diureticum, & diaphoreticum, sicut suprà videre licet, quando nos in eo præscribendo, eiusmodi curandi indicationes nunquam non perstrinximus.

Cremor siue sal tartari.

Cremor, siue sal tartari etiam sub salibus comprehenditur: qui conficitur ex tartaro albo, crasso modo puluerisato, & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec clarissimus euadat: huiusmodi tartari in patinam terream vitreatam inditi libr. 5. vel 6. affunde aquam claram fontanam, vt 5. aut 6. digitos materiam supernatet: bulliant omnia per horam vnam atque alteram: posito dein vase in loco frigido, in superficie concrescet cremor crystallinus, quem separabis cum cochleari perforato; reiterata sæpius eadem ebullitione, post materiæ refrigerationem, semper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac, vt exsiccetur in aere: de eo iusculis admisce drach. sem. & acidula ea reddes, gustuique gratissima, & vtilissima etiam ad dissecandos & incidendos humores crassos & tartareos in visceribus nutritioni dicatis: Eadem iuscula apozematum loco offerri possunt in pluribus affectibus, quæ ęgrotantes cum voluptate assument nec vllam ipsis nauseam, vt reliqua solent, excitabunt: iisdem iusculis addere potes radices & herbas congruentes, qualescunque volueris,

Digitized by Google

ris. Hi cryſtalli ad drach. 1. exhibiti purgant elementer, licet per ſe & ſine inſculo ſumantur.

Sales cranij humani, rad. rеſtа bouis, cort. fabarum, abſynthij, fraxini, ceterach &c.

Sales cranij humani, radicis reſtæ bouis, corticum fabarum, abſynthij, fraxini, ceterach, & ſimiles vno eodemque artificio præparantur: per calcinationem enim omnia, ſiue ſingula ſeorſim in cineres rediguntur: ex quibus poſtea ſal iuxta communem ritum, cum liquoribus vel aquis congruis extrahitur: ſic ſal cranii humani educitur cum aquis pœoniæ, florum tiliæ, lilii conuall. & ſimili antepileptica. Hic enim ſal ferè epilepticæ curæ peculiariter deſtinatur.

Sal corticum fabarum elicitur cũ ſua propria aqua, ab ipſis adhuc viridibus deſtillata. Exſiccati enim cortices calcinantur, & fit inde ſalis extractio cum ſua aqua, vt diximus. Et ſic idem præparationis iudicium eſto de ceteris.

Salium vltima & perfecta præparatio.

Poſtquam ſales præparati fuerint, hoc eſt, variis diſſolutionibus, filtrationibus, & coagulationibus ad perfectam vſque puritatem adducti, adhuc vltima hęc ipſi accedit operatio vt in cruſibulum iniecti, ad rubedinem vſque calcinentur ad ign em, ea tamen cautione, ne fundantur aut fluant, & ſic perfectè dealbantur. Hæc ſolummodo de ſalibus nobis tractanda reſtabant in Pharmacopœa noſtra.

Quomodo enim iidem ſales in olea tranſmutentur, & è fixis volatiles, per ſolam propriæ aquæ mercurialis additionem, reddantur, quo modo item ex iiſdem ad varios vſus potẽtiſſima educantur remedia, hęc omnia, inquam, non ſunt huius loci, ſed ſublimiorem requirunt conſiderationem, & propterea in Pharmacopœam noſtram. Spagyricam reſeruanda, quò etiam reiicimus tractatum de admirandis viribus ſalium metallicorum, è quibus aquæ vitæ ardentes eliciuntur, necnon tractatum de ſulphuribus, & oleis præſtantiſsimis, quæ æquè in mineralibus, ac in vegetabilibus deliteſcunt: vbi ſimul demonſtrabimus ſpiritum vegetantem in mineralium corporum interiori potentiſſimè vigere, eaq; nuſqnam vegetatiua tanta virtute, prout quidam externo illorum aſpectu decepti falsò opinantur, orbari aut deſtitui.

Olea aromatũ, ſem. bacc. grã. cort. fruct. herb. &c.

Quod ad olea attinet, de quibus ſuprà locuti ſumus, illa omnia communia admodum ſunt, eorumq; præparatio omnibus fere, imò ipſis tyronibus nota & perſpecta eſt, ſiue ſint olea aromatum, veluti cinnamomi, garyophyllorum, macis, nucis moſchatæ, piperis, & ſimilium, ſiue ſeminum, baccarum, & granorum, vt lauri, iuniperi, fœniculi, aniſi, pœoniæ &c. ſiue corticum, & fructuum, vt arantiorum, & citriorum, ſiue omnium etiam herbarum calidarum, vt ſaluiæ, roſmarini, menthę, betonicæ, maioranæ, thymi, hyſſopi, & infinitarum aliarum, quę omnia vna eademque via ac methodo conficiuntur, nempe ea conquaſſando & macerando in quinque, aut ſex aquæ tepidę partibus per viginti quatuor horas, & poſtea deſtillando per magnum Alembicum cupreum cum ſuo refrigerio: iam ſuprà modum edocuimus, cum de aquis cinnamomi aliorumque aromatum ageremus, ſimulque oſtendimus, ex huiuſmodi aquis deſtillatis poſt oleorum ſuorum ipſis innatantium ſeparationem, multos ac varios ſyrupos præſtantiſſimos concinnari poſſe.

Omnium horum oleorum vires ac proprietates patebunt ſatis ex ſuprадictis, ita vt ſuperuacaneũ ſit hic eadem repetere.

Oleorum incommoda.

Huiuſmodi olea licet ſummis & elegantiſſimis virtutibus prædita ſint, non tamen carent ſuis incommodis, cum enim tenuium ſint partium, facilè in auras diſſipantur,

quantumuis in phialis obturatissimis conseruentur. Accedit, quod non vsurpari possint, nisi mixta cum alijs, conseruis nimirum, tabellis, aut liquoribus; si alias inconsiderate exhibeantur, plus obesse, quam prodesse solent.

Eximia semper quædam singulis regionibus sua laus est, & præstantia: vt Germanorum fortitudinem nullis vnquam seculis intermorituram prætermittam, illis hæc modo potissimum gloria asseruatur, vt tanto politiorum quorumvis secretorum indagandorum studio flagrent, & cupiditate, vt non immeritò id elogium quadamtenus aptari possit Virgiliani instar.

Excudent alij spirantia mollius æra;
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus,
6. Aeneidos *Orabunt causas melius, cælique meatus*
Describent radio, & surgentia sydera dicent,
Naturam penetrare magis Germane memento.

Inuentum nouum olea in essentias reducendi. In illa enim regione artificium nuper inuentum est olea illa reducendi in essentias gratissimas, ac vtilissimas, quæ proprijs suis coloribus, odoribus, saporibusque nobilitantur; nulla accedente alia mixtione, quam Manna cælesti optimè depurato, quod harum rerum vires, atque virtutes allicit, easque sua admixtione exquisitissimè corrigit. Secreti huius me participem reddidit Germanus quidam doctus Medicus, eiusque præparandi modum mihi reipsa reuelauit, is forsitan ægrè ferret, si clariùs arcanum illud manifestarem: Nihil tamen eorum, quæ dicere conueniunt, reticui: nec dubito, quin experti chymici paucis mea dicta comprehendant.

Eiusmodi essentiæ conseruantur in paruis thecculis rotundis, quarum singulæ capiunt 15. vel 20. diuersa essentiarum genera, quæ, cum vsus postulat, cum dentiscalpio, hoc est, in minima quantitate, exhibebuntur, & effectus nihilominus proferent optatissimos.

Hactenus de extractis, essentiis, magisteriis, salibus, & similibus præparationibus chymicis, quæ hinc inde in Pharmacopœa nostra exornanda occurrunt, satis abundè tractauimus: præter hæc nulla alia iam addituri. Iampridem enim de iis, & similibus in scriptis nostris commentati sumus, nec cessabimus in posterum, si Deus vitam nobis concesserit, in Pharmacopœa nostra Spagyrica, pluribus eadem pertractare.

Huiusmodi elegantia, rara & præclara remedia, officinas Pharmacopœorum hodie potius decerent, quam tantæ de auratarum pyxidum multitudo, quæ tamen plerumque pluribus in locis aliud nihil, præter manem ventum complectuntur; inter ornatissimas instructissimasque officinas tam publicas, quam priuatas, quæ passim in Italia, Germania, alijsque regionibus habentur, nullam adhuc vidi, quæ æquaret, ne dicam, superaret eam, quæ Cassellis est in arce Principis. *Encomium officinæ Cassellanæ in arce principis.* Ad hanc expoliendam & exornandam, non tantum principes Medici; viri summi ac celeberrimi, assiduam suam conferunt, operam & laborem, sed ipse etiam Princeps, Mauritius nempè, Hassiæ Landgrauius, magnus ille & potentissimus princeps manum non veretur admouere: libenter me in hac totius Europę politissima & exquisitissima officina affirmare possum tot vidisse extractorum, magisteriorum, essentiarum, aliarumque præparationum chymicarum genera, vt illorum numerus facilè millenarium excedat:

cedat: exceptis vulgaribus, quorum nullus est defectus nulla inopia. Eiusmodi remedia à munificentissimo Principe largissimè eroganrur in commodū & salutem subditorum: qua munificentia ac liberalitate etiā perfruuntur alij circumuicini. Officina hæc mihi typus primus fuit, ad cuius imitationem, meam Pharmacopœam conatus sum varijs iisque raris & elegantibus remedijs chymicis ditare & illustrare.

A cuius enim nomine, lumen & splendorem magis his meis lucubrationibus mutuarer, quam potentissimi huiusce Principis, qui tot in genitis & excultis virtutibus palam ab omnibus celebratur? Generis equidem illius, quod ab antiquis Germaniç proceribus longa stemmatum deducit serie, nobilitati commemorandæ, aut luculentis, quibus mirum in modum abundat, fortunæ muneribus explicandis aliquandiu incumberem, nisi propriis, quam alienis, dotibus mallet potius exornari. His igitur prætermissis ceteras Serenitatis eiusdem partes amplissimas in medium producam summam in rebus diuinis & humanis temperandis sapientiam, clementiam erga bonos singularem, iustitiam improbis formidabilem, robur animi inuictum, in omnibus humanis actionibus moderationem, & incredibilem erga omnes, meque potissimum beneficentiam, quæ tantis me gratitudinis compedibus præsentem nuper, nunc verò etiam absentem quotidie obstrinxerunt, vt nullum non officij genus optimo iure, per me tam liberali Mæcenati rependatur. Quapropter, vt aliquam saltem grati animi ob tot continua beneficia, notam præsentibus, & futuris sęculis significarem, hoc meum opus cum alteri magnanimo Principi de re literaria æquè bene merito, ipsi mutuo necessitudinis, amicitiæque vinculo coniunctissimo consecraui: tum sacram vtriusque memoriam meis scriptis inserendam, & in omnem hominum posteritatem, quantum per me licet, iampridem constitui, decreui que propagandam.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE MINERALIVM ANIMALIVM, ET VEGETABILIVM MEDICAMENTORVM

SPAGYRICA PRAEPARATIONE, ET VSV

IOSEPHI QVERCETANI ARMENIACI, D. Medici perſpicua Tractatio.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M. DC. XIIII.

Apud Iacobum de Franciſcis.

Digitized by Google

COPIA

GLI Eccellentissimi Signori Capi dell'Eccelso Consiglio di X. infrascritti hauuta fede dalli Signori Reformatori del studio di Padoa per relation delli dui à questo deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitor, & del Circ. & fedelissimo Secretario del Senato Gio. Francesco Marchesini con giuramento, che nel libro intitolato de Mineralium Animalium, & Vegetabilium Medicamentorum Spagyrica præparatione, & vsu, Auctore Iosepho Quercetano non si troua cosa contraria alle leggi, & è degno di stampa, concedono licentia, che possa esser stampato in questa Città.

Data Die XII. Decembris 1613.

D.Z.Francesco Corer
D. Zuanne da Leze
D. Bernando Thiepolo
} Capi dell'Eccelso Consiglio di X.

Illustrissimi Consilij X. Secretarius
Bartholomæus Cominus.

1613. à 18. Decembre.
Registrato à carte 165.

Antonius Lauredanus Officio cont.
la Biastema Coad.

Digitized by Google

DE MEDICAMENTIS MINERALIVM, ET GEMMARVM

Spagyrice Præparandis.

De Auro. *Cap. I.*

Edicamenta omnia desumuntur ex rerum Mineralium, Animalium, Vegetabilium præparatione. Inter mineralia vnum est Aurum omnium temperatissimum & perfectissimum, quod in foliola & tenues bracteolas redactum, ad naturam roborandam, ad exolutum ventriculum, ad cardiacos, & præter rationem mœstos, & ad omnes affectus melancholicos, ab omnibus Medicis, Græcis & Arabibus exhibetur, vt suprà diximus. Quare & ipsum in electuariis de gemmis, exhilarantis Galeni (quamuis nonnulli falsò ipsi Galeno adscriptum esse sentiant) in Antidoto è cocco baphico siue Alkermes, in aurea Alexandrina Nicolai Mirepsi, in eiusdem electuario analeptico, diamargarit. Auicennæ, & pluribus aliis pharmacis præscribitur: quæ omnia secundùm ipsos cor exhilarant, melancholiam domant & maniam, spiritus viresque exolutas resarciunt, idq; sine vlla alia præparatione præstare solent. Ex auro autem Chymiatri ad eosdem, & plerosq; alios affectus incurabiles præsertim ad lepram, ad cancrosa & phagedænica vlcera curanda, veram tincturam extrahunt: atque ita medicamentum verè salubre ex ipso conficiunt, quod per venas mesaraicas ad hepar, tandem ad cor, & per vniuersum corpus facillimè transferri possit: quum aliàs vel parum aut nihil proficiat, quin imò multùm noceat, quòd à calore natiuo nullo modò deuincatur, cùm etiam ipsum ignis vllo ardore torreri absumive nunquam possit. Sequenti ergo descriptione vera eius tinctura elicienda est.

Tinctura Auri.

Tinctura Auri est ipsius color à corpore ita separatus, vt album omninò remaneat, fit autem ipsius præparatio per stybium, vt moris est, mortificatione reiterata per spiritum acerrimum, & sanguinem hydræ, vt in furno reuerberij reddatur corpus leue ac spōgiosum, & irreductibile, quod rursus reuerberatur, donec in purpureũ prodeat colorẽ. Ex quo cũ glaciati corneoli alchoole, ipsi quatuor digitos supernatante, in matracio hermeticè clauso, & per mensem in Balneo digesto, separatur color, qui spiritui commiscetur: illoque separato, vt artis est, rema-

Digitized by Google

net infundo optatus liquor, qui post eà iamdiu circulari debet, donec figetur. Huius tincturæ drachma vna, mixta cum vncia vna aquæ theriacalis optimæ, ad scrupuli vnius quantitatem manè ieiuno stomacho sumitur, continuandumque est decem dierum spacio: hoc medicamentum diaphoreticum est, per sudores superfluos & noxios expurgans vniuersi corporis humores.

Auri album corpus, (quod est vera luna fixa extracta vt priùs tinctura) cum salibus resuscitatiuis, & mel lacida muria, vt artis est, præparata digestionibus, & exaltationibus ab experto Spagyrico reducitur in Mercurium intra paucos dies. Ille in vase conuenienti impositus præcipitatur per se in furno Athanoris, febrili calore, proditque in puluerem rubrum, cuius exhibentur gr. 8. cum vino aut aqua Theriacali ad hydiopẽ curandam, & luem veneream, idque solis sudoribus.

Si hunc auri Mercurium, proprii sulphuris debitæ proportioni superinicias, femines, & philosophicè decoquas, facies medicinam omnium præstantissimam ad lepram ipsam curandam. Sanguinem enim corruptum purificat, & ab excrementis omnibus corpus vniuersum solis sudoribus expurgat, ipsúmque iuueni le quodammodo reddit.

De Argento. Cap. II.

Argentum, quod inter cetera metalla secundum obtinet perfectionis gradum, etiam temperatum est, & auri vires quadamtenus æmulatur, & ad eosdem affectus à Medicis exhibetur, præsertim ad Maniam, ad affectus omnes melancholicos, & ad cerebrum ipsum corroborandum. Ingreditur Elect. de gemmis, lætificantis Galeni, auream Alexandrinam, & omnia ferè antidota, quibus & aurum permiscetur. Neque alio modo præparatur, sed in foliola & ramenta solummodò redigitur. Spagyrici autem ex ipsa Luna eliciunt oleum, cuius exhibentur guttulæ duæ aut tres cum aqua florum betonicæ saluiæ, & melissæ ad caducum morbum, & ad cerebri omnes affectus, vt diximus. Sic autem præparant: fulminatam Lunam calcinant quater cum aqua salis metallici crystallini, donec in corpus rursus reduci non possit: puluerem dulcoratum reuerberant, ex quo extrahunt proprium Alcali in Balneo M. cum cœlesti menstruo (nobis sic dicto) & vini alcoole, omnia simul circulant in pellicano quindecim dierum spacio ad perfectam vsque graduationem: separato menstruo in Balneo, remanet in fundo oleum Lunæ fixum, quod est optimum medicamentum ad prædictos vsus.

De Ferro. Cap. III.

Ferro veteres, præsertim squamâ stomomatis, nempe Chalybis, vtebantur ad exsiccandum & adstringendum: chalybemque hac ratione aqua extinctum pluries, subinde aquę vehementem desiccandi vim conciliare, quæ pota lienosis conduceret, & vinum, in quo etiam restinctum ipsum fuisset, cœliacis, dysentericis, cholera infestatis, stomacho resolutis, auxiliari Æginera & Aetius doctè scripserunt. Squamam etiam stomomatis in puluerem redactam per se lientericis exhiberi, Aetius lib. 14. meminit, præsertim rusticis & robustioribus. Quod remedij genus hodie Medicis est satis vsitatum ad curationem eiusdem affectus. Interim ipsorum nonnulli metallica damnant, nostra remedia, illaque reiicienda, tanquam lethifera concludunt. Ex metallis tamen antiqui Medici multa deprompserunt medicamenta interna, vt videre est, quibus multis etiam morbis medebantur. Quis iam igitur debitam ipsorum præparationem, & essentiarum

Æginet. lib. 7. Aet. lib. 10. c. 11. & lib. 14. cap. 24.

rum extractionem improbabit? Quē admodum ferrum non mordacitatis expers, præparatione tamen spagyrica hanc amittit, quòd videlicet ex ipso subtilissima quædam substantia abstrahatur, aut in oleum reducatur, quod intrò tutius & maiori cū vtilitate, ad prædictos affectus exhiberi potest, cùm à calore natiuo pati possit, & vicissim in corpus agere.
» Hoc etiam testatur Galenus lib. 9. de
» simpl. med. facult. cap. 42. cùm de
» squama æris verba facit. Omnes, in-
» quit, sanè vehementer desiccant. At
» inter sese diuersæ sunt, tùm quòd
» alia magis, alia minùs exficcat, tum
» quod alia crassioris, alia tenuioris sit
» essentiæ. Addit postea. Omnes autem squamæ non instrenuè morda-
» ces sunt. Ex quo clarum est, quòd es-
» sentiæ ipsarum consistentia non ad-
» modum tenuis est, sed potiùs crassa. Siquidem inter ea, quæ eandem vim obtinent, minùs est mordax, quod est tenuius. Ex ferro igitur, & potissimùm ex chalybe, subtilissimam Spagyrici extrahunt substantiam, quam etiam igne reuerberii tenuiorem reddunt, suumque parant crocum Martis, ex quo tandem oleum conficiunt ad diarrhœam, lenteriam, dysenteriam, hepaticum fluxum, ad ventriculi corroborationem, & ad omnes hęmorrhagias internas, & externas, præstantissimum & non mordax medicamentum, si conseruæ rosarum aut symphyti permisceatur. Fit autem hoc modo.

℞. Limaturam chalybis, quam ablues pluries cum muria, post cum aqua dulci, tum demum superfunde acetum acerrimum; vt supernatet quatuor digitos: stent omnia ad solem per aliquot dies, nouum subinde infundendo acetum, quo limatura subtilietur: hanc reuerberabis per diem integrum aperto vase, donec prodeat vi ignis in puluerem rubicundissimum & leuissimum, quo poteris vti. Vel ex illo, cum menstruo suo acerrimo, aut vini spiritu optimè præparato, elicies animam, vt ex ea conficias oleum: cuius guttula vna tantùm exhibetur cum decocto conuenienti, aut permiscetur cum aliqua conserua astringenti ad dictos vsus. Hoc modo etiam laudabile medicamentum ex marte præparatur. Calcina limaturam ferri igne violento cum floribus Kibric, donec rubescat limatura, & euanescat tota terra fœtida. Hanc per diem integrum reuerberato, tum prodit in puluerem purpureum & tenuissimum, quo vt dictum est, vtere.

De Ære. Cap. IIII.

IN emplastris & vnguentis suis ad chirurgiam tantùm vtuntur Medici ære, diuersis modis præparato. Æs enim vstum, & squamam æris recipiunt emplastrum Apostolicum Nicolai Alexandrini, & viride æris, quod appellant, emplastrum diuinum Nicolai Præpositi, vnguentum Apostolorum Auicennæ, & Ægyptiacum magnum Mesuæ: quæ quidem omnia vehementer detergunt, idque non sine mordacitate, quum acria sint: ex quibus tamen, reiteratis ablutionibus, antequam misceantur, acrimonia deponitur, & epulotica redduntur quodammodo medicamenta, putridis quoq; vlceribus, & sinubus expurgandis aptissima. Chymiatri aūt ad eosdē affectus, ad phagedænica, chironica, cacoethica, putridáque omnia vlcera curanda, alia præparant ex ipso ære medicamēta, multò tamen præstantiora, vt quæ sine vllo morsu, vllóque dolore operentur. Æs igitur calcinetur communi modo, tum ex ipso cum acida muria, vt decet præparata & alcolisata, extrahes viridem animam in Bal. M. donec ampliùs menstruum non virescat. Ipsum separa in Balneo: quod relictum est, resolue in humido, prodit in oleum smaragdinum, ipsum circulato cum vini dulcedine vt acrimoniam ipsius menstrui totam ab-

Mm 2 strahas,

ſtrahas,& habebis medicamentum præſtantiſſimum ad prædicta vlcera curanda,ſi cum butyro miſceatur.

. Ex ære etiam calcinato, & reflexo cruſtuli azymi inſtar, cum vitreolato aquoſo proprio menſtruo, vt ſupernatet decem digitis,extrahitur vitriolum cęruleum,& pellucidum,ſi circulentur ſimul in vaſe vitreo quindecim dierum ſpacio in Balneo, ac tandem menſtruum,ſeorſim deſtillatione per cineres ſeparetur. Illud æris vitriolum, dulcoratum conuenienti lotione, & rubefactum calcinatione, prodeſt ad curanda maligna omnia vlcera,ad callos detrahendos, ſi in fiſtulam callo obduratam immittatur,& ad delendas ſine dolore omnes carnis excreſcentias: imò caruncūlam etiam in collo veſicæ exiſtentem curat, ſi cum emplaſtro aliquo permiſceatur, & cum tenui cereolo imponatur, vt decet. Miſy, chalcitis,chalcanthum vulgare, Sory,& reliqua eiuſmodi, ita rectè poterunt præparari,ad omnia maligna vlcera curanda,fiſtuláſque penitus detergendas ſine morſu & dolore. Amittent enim hoc modo vim, quam habent exedentem, & cathæreticam.

De Plumbo. Cap. V.

PLumbum facultatis eſſe refrigeratoriæ,author eſt Galenus 9. ſimpl.ipſúmque chironijs, quæ vocant, vlceribus,& cancroſis ac putredinoſis,tum ipſum per ſeſe, tum quibuſdam aliis commixtum conuenire: ex quo ceruſſa & minium arte fiunt, quibus Medici vtuntur ad inflammationes oculorum,quando refrigerandum eſt, ſiccandum, repellendum & adſtringendum: & ex illis collyria ſua parant cum aquis refrigerantibus. Induntur etiam vnguento albo Rhaſis,citrino, & diapompholygos, nec non emplaſtris, quæ ſuis proprijs nominibus, de ceruſſa nempe & de minio,nuncupantur.

Iſta omni morſu deſtituta vehementer ſiccant, iiſque cicatrice ad vlcera claudenda Medici vtuntur. *Galen. 9. ſimpl.* Addam nonnullos ſola lamina plumbea vti ad vlcera exſiccanda: Alij cremato vtuntur plumbo, quod validiùs vlcera exſiccet, & ſit ad rebellia commodius, ſecundum Galen. ſed ſequenti, meliori quidem præparatione,ipſum multò adhuc præſtantius ad eoſdem vſus redditur, ad exſiccanda ſcilicet & curanda maligna quæuis vulnera & vlcera inueterata. Fit autem hoc modo.

℞. Plumbum optimè calcinatum ex quo,cum cæleſti acido alcoliſato, præparato vt decet, extrahes eſſentiam in B. idque tantiſper facies, donec totum plumbum ſoluatur, & à lepra & omnibus ſuis impuritatibus hoc modo expurgetur. Separato per B. menſtruo,quod remanebit in fundo vaſis, rurſus ſolues in vini alcoole tartariſato: & circulabis omnia ſimul per aliquot dies, vt menſtrui acrimoniam totam auferas: & hoc modo conficies ex plumbo dulciſſimum ſaccharum & temperatum, ac noſtræ naturæ amiciſſimum,infinitis affectibus inſeruiens. Id autem ſoluitur in oleum in humido, ad quæuis vlcera maligna breui curanda præſtantiſſimum medicamentum. Ex ipſo etiam fit Balſamus precioſus ad ophthalmiā & oculorum inflammationes, dummodò priùs optimè dulcoretur, & præparetur. Sic facies de ſtanno,(cuius nullus eſt vſus,quod ſciam,in veteri medic.)de Lithargyro,de Tutia,de Cadmia vera,de Spodio, & Pompholyge: quæ omnia ita rectè poſſunt præparari,atque mitia adeò reddi,vt citra morſum, maculas & excreſcentias etiam oculorum tollant,inflammationes doloreſque ſummos ſedent, vlcera omnia ſine dolore vllo curent,eaque cicatrice obducant.

De

De Argento viuo. Cap. VI.

Lib. 9. sim. ca. 19.

DE Argento viuo varia Medici antiquitus experti sunt. Galen. ingenuè fatetur quidem, se nullum ipsius, aut intrò assumpti, aut foris admoti, fecisse periculum. Paulus Ægineta hæc de Mercurio refert lib. 7. Nonnulli verò concrematum Mercurium in cinerem, mixtumque aliis speciebus, Colicis & Iliosis in potione exhibuerunt. Recentiores crudo vtuntur ad necandos infantulorum vermes, vt ex Brassauolo meminit Matthiolus in comment. in Dioscor. lib. 5. Multi autem Mercurio crudo vsi sunt ad curationem morbi Neapolitani, pilulasque conficiunt, quas vocant de Barberossa. Harum descriptionem tradit Rondelerius vir doctissimus, præceptorq; meus, in suo libello de morbo Gallico. Pro externis autem affectibus, plurimi solo vtuntur præcipitato cum aqua forti præparato, quòd valdè conducit ad sinada cacoetha, & maligna vlcera, præsertim luis venereæ, idque fine dolore, si optimè præparetur: Isto remedio vtebatur pater meus (piæ memoriæ) ac de re medica apud omnes nostros non parum meritus, ad delēdas colli vesicæ carunculas: cuius remedij, quum mihi veram demonstrasset præparationē, eo sæpius sum vsus felici cum successu ad eundem affectum, & vlcera vesicæ curanda. Quarum rerum fuit oculatus testis Steph. Carretonus, apud Armen. Pharmacopœus doctrina & experientia clarus, præsertim in quodam nobili viro virtutisque nostrum amicissimo, qui quum per triennium ex gonorrhœa fœtida malè curata, vlcere periculoso, in collo vesicæ laborasset, tandem post tam crebros vsus Guaiaci, (diætam facere dicunt.) & toties repetita remedia & assumpta, & iniecta, eàque omnia ex consilio doctiss. Medici D. Handonis, hoc solo remedio per cereolum imposito, intra dies quindecim planè curatus fuit & hac obiret. Cæterùm vt ad Mercurium redeamus, sunt illa ferè omnia (nisi quòd etiam in vnguentis apponitur) remedia, quæ ex ipso parantur. Huiusque proprietates (et sine Galeni consilio) morbi multi alioqui incurabiles medicos coegerunt expiscari, quarum tandem magistra rerum experientia illos fecit certiores. Veritas enim, quæ consistit in ratione, debet ostendi ad sensum, & experimentum non nisi sensu ipso percipitur, quod Galenus testatur sexto de sanitate tuenda. Oportet, inquit, vt primò secundum rationem consideranda considerentur, deinde experientia certificentur, vt ratio per experimentum confirmetur. Et idem in secundo eiusdem. Virtus rationis, experimenti virtutem ostendit. Quis enim aliter probaret cyaneum & armenum lapidem melancholicis affectibus prodesse? Apium nocere prægnantibus & epilepticis? Hermodactylos phlegma ex ipsis iuncturis euacuare posset? Lapidem iudaicum aut Lyncis, calculum frāgere? margāritas corroborare? Napellum esse venenum adeò lethale, ni si ex prædictarum rerū praxi & operatione, id tandem certa experientia fuisset comprobatum? eodem prorsus modo tandem experientia Mercurium ad plurimos affectus curandos aptum remedium esse compertum fuit. Huncque D. Ioubertus vir sanè doctiss. præcipitatū, ad curāda sclopetorum vulnera præstantissimum esse medicamentum, nuper est expertus, ex quo suum parat Trispharmacum. Neque mirandum est, cùm lenioribus ipsis præparationibus etiam tam efficax reddatur, si longè melioribus summum ac quirat inter medicamēta, ad multos eosque alioqui incurabiles, tum internos tum externos affectus curandos, perfectionis gradum. Quę tamen Mercurii preparationes ita sunt arduæ & difficiles, vt fiat, non solū in

multis

multis Medicis & Pharmacopolis incognitæ prorsus, sed etiam Spagyricorum Medicorum sint pauci, qui ipsas verè assequãtur. Est enim spiritus volatilis, auram quandam retinens Arsenicalem, corporique valde nociuam, ex quo tandem purificato, & fixo reddito, tam præstantia fiunt medicamenta, eademque adeò salubria, (cùm sit proprium perfecti spiritus corpora viuificare) vt non nisi peritissimis & expertis credibile hoc videatur. Velim tantum (ne à ratione aliena videatur nostra sententia) vt docti perpendant, naturam trium horum mercuriorum, mercurij vulgi, mercurii sublimitati, & mercurii præcipitati. Non est quisquam, nisi planè ignarus, qui non dicat mercurium sublimatum maius multò esse venenum, quàm aut crudum, quem etiam in pilulis, & ad necandos vermes intrò exhibent medici, vt diximus: aut præcipitatum, de quo videtur loqui Paulus Æginetа, cum de Mercurio in cinerem redacto verba facit (fit enim hac via aut saltem sulphure) qui in colicis olim, vt scribit, exhibebatur. Et multi hodie sine alia præparatione, quã simplici ablutione, præcipitatum Mercurium exhibent ad curationem luis venereæ, quod & Mathiolus testatur. Neque videmus, quamuis ducat per superiora & inferiora, quod tamen instar sublimati mercurii officiat, cuius scrupuli dimidium hominem necare potest. Si hoc ipsum, qđ quidem verum est, concedatur, Mercurium nempe sublimatum maius esse venenum, quàm aut dum crudus est, aut præcipitatus, qui fit hoc rogo, quòd sublimatione (vna omnium Philosophorum purificatione) tantam hic exaltatus spiritus acquirat malignitatem & vim venenatam? Respondebit aliquis, Aubertus noster fortasse, hoc non fieri sublimatione, qua res omnes purificari certum est: sed ex admixtis, reportata secum quadam acrimonia. Hoc ergò perpendamus. Ex libra vna argenti viui, libra altera vitrioli crudi & tantundem salis communis (nõ ammoniaci, vt Mathiolus credidit) omnibus ad blandum ignem rectè mixtis, & ductis diu in marmore, aut mortario, vt bene incorporentur, redactisque in puluerem, ac inditis sublimatorio vitreo, dando ignem per gradus quatuordecim horarum spacio, fit Mercurius sublimatus. Si ex mixtis veneficam illam vim secum reportet, ex sale & vitriolo hoc fiat, necesse est. Salem autem communẽ & vitriolum, more veneni non officere, singulis diebus infiniti experiũtur, qui in cibis salem comedunt, & in thermis, aquas vitriolatas pro potu hauriunt: quemadmodum & alii per totam Germaniam & Italiã spiritu ipso & oleo Vitrioli ad Epilepsiam, ad calculi & asthmatis curationem, idque magno cum commodo & admiranda vtilitate, vtuntur. Hæcque de vitriolo verba faciens, Dioscorides refert: Latas ventris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum: aduersus hausta fungorum venena, ex aqua potum auxiliatur: purgat caput aqua dilutum, & in vellere naribus instillatum. His satis constat, quòd ratione vitrioli (de sale enim minus credendum) non inest tanta vis venenata in ipso sublimato Mercurio: Denique si tanta malignitas ipsi inesset ratione tum salis tum vitrioli, quòd ipsorum spiritus sursum secũ ipse reportet, hęc ipsa malignitas inesset Mercurio pręcipitato: nam aqua fortis cum quo fit ex uitrioli & salis petræ spiritibus conficitur, cum quibus uulgarem ẽt suum Medici parant præcipitatum, quem etiam non aliter præparatum ipsorum multi exhibent: qui quamuis sui acrimonia, ob spiritus inclusos Aquæ stygiæ, violenter corpus ducat, non tamen Mercurij sublimati more afficere, infinitis doctisque hominibus hodiè satis notum est. Hęc ergò malignitas in Mercurio

Simp. cap 60. lib. 5.

curio sublimato reperitur, quantò scilicet ipse hac exaltatione subtilior validiorque redditur,& minimo calore recendens. Ast in præcipitato non fit idem: mortificatur enim, ac igne illo Philosophico, nempe stygia, ita fixatur, vt etiam ignitionem patiatur. Neque tunc aura illa maligna (si quam contineat) potest transmitti ad ipsum cor, quod omni veneno natura eius promptè petitur, quoniam fumidum illum præcipitatum Mercurium, calor natiuus reddere non potest, qui nulla ignis violentia etiam euanescit, vt certa experientia comprobatur; Fixatio ergò huius spiritus, est ipsius, ne quid aut assumptum aut admotum officiat, vera præparatio. Quod plerique diuersis modis præstari conantur (de his autem loquor, qui illius præparationem ad Medicinam tantum quærunt) qui quidem putât sola stygiabis aut ter fæcibus suis (quas caput mortuum vocant) affusa, ac iterum destillata, veram præparationem tanti medicamenti se assequi posse. Sed non parum falluntur, quòd præsertim de auferenda corrosione sint parum solici ti, aut hoc ipsum præstare prorsus ignorent. Neque certè præcipitatus Mercurius satis vnquam vtile remedium esse poterit, quâdiu corrodens vis ab aqua forti accepta, ipsum comitabitur: quæ tamen non communibus, vt multi putant, ablurionibus aufertur, sed longè aliis præparationibus aut dulcoramentis, q bus ignotis, nihil perfecti præstari potest. Sequenti ergo modo procedendû, præsertim in confectione Turpeti medicamenti admirandi.

Turpeti mineralis descriptio ℞. Calcis terræ pellucidæ & fixæ, Talci optimè calcinati, (calcinationem alibi docebimus) fingulorum libram vnam, fiat ex his forte capitellum, cum quo bulliat septem horarum spacio libra vna Mercurii, quinquies prius exaltati, ac quaque vice reuiuificati, vt artis est, sicq; obtinebis perfectam Mercurii purificationem, & fixationis veræ initium ad omnia opera. Nam hæ calces adeò sunt fixatiuæ, vt sublimationibus super ipsas reiteratis, tandem figatur Mercurius. Hunc præparatum Mercurium crudum solue cum regali fœtido ac proprio menstruo. Solue etiâ seorsim metallinæ Antimonij bene præparatæ drach. iij. Auri per stybium præparati vt decet vn. i. has omnes solutiones in matracium vitreum impone, & obtenebrabitur vas, sepeliantur in Athanore, dando lentiss mum ignê donec clarescant. Tunc aucto igne destilla p rostratû alembicum aquæ ex fæcibus ad siccitatem, reponendo ipsam quater super caput mortuum. Tunc nouam aquam fixatoriam denuo affunde, quæ supernatet materiæ quatuor digitos: fac digerantur per duos aut tres dies, tum demum destillentur bis aut ter super fæces, dando etiam sub finem ignem sublimationis, vt quæ non sunt verè mortificata, resurgant ac exaltentur: quæ reseruentur separatim, non enim inseruiunt nostro operi. Massam illam mortuam cape, quam in puluerem reduc hûncq; in vase conuenienti in secundo gradu reuerberij per duodecim horas examinato, agitando ac mouêdo baculo puluerem, donec prodeat in salamandram rubicundissimam, ex qua acrimoniam omnem ac totû uenenum sic elicies.

℞. *Phlegmatis vitrioli & aluminis ana.lib.ij.semis.*
Aceti destillati.lib.ij.
Calcis terræ nostræ pellucidæ ac fixæ ℥ iiij.
Salis corneoli cryßallini, ℥.i.
Ouorum albumina 20.

Destillentur bis super fæces per alembicum. Huius aquæ misce libras tres cum libra vna pulueris tui Mercurij, vt suprà, præparati: & in alembico destilletur aqua à fæcibus quater; vltima vice pelle ad

sic-

ficcitatem. Hoc facto, puluerem contunde super marmore, & noua aqua fixatoria iterum affusa, destillentur adhuc quater vt suprà: tum demum cum vini alchoole supra puluerem quinquies destillato, nouum semper affundendo, fixabis & dulcorabis tuum mercurium, quem præcipitatum, aut turbith minerale, quod viscidos & crassos humores ex purget. Chymiatri nuncupant. Huius exhibentur grana octo cum conserua betonicæ, & aqua theriacali, debitis præcedentibus purgationibus ad curationem luis venereæ.

Cum drachmis duabus extracti Cucumeris agrestis, drachma vna extracti hermodactylorum, & scrupulo semis dicti præcipitati, fit mixtura, cuius scrupulus dimidius misceetur cum drachmis duabus aquæ theriacalis, & fit potio, quæ exhibetur podagricis quater & quinquies, pro vetustate, siue duritie morbi, & ægrotantis viribus, Vere & Autumno. Nam sine vlla perturbatione serosa excrementa mirum in modum expurgat, & ex ipsis iuncturis educit. Ad hydropem curandam talis conficitur compositio, serosa excrementa purgans & viscera nutritionis corroborans.

℞. *Præcipitati præscripti scrupulum vnum.*
Extracti albandalis & elaterij ana scrup. i. sem.
Extracti hellebori nigri optimè præparati, & rhabarbari ana scrup. i.
Essentiæ corallorum rubrorũ, & santalorum citrinorum ana scrup. ii.
Spiritus vitrioli scrup. i.
Olei mastichini, & cinnamomi ana scrup. sem.

Excipiantur puluere cubebarum & mucilagine gummi tragacanthi: formentur pilulæ. Dosis est, scrupulus semis aut vnus: exhibeatur bis in hebdomada, si vires ferant.

Sic cum diaphoreticis permisceatur, sudores solummodò mouet, & multis etiam hac ratione affectibus medetur.

Cum butyro solus permixtus, cancrosa, & phagedænica, præsertim luis venereę vlcera curat, quemadmodum & fistulas, & callositates omnes.

Ex triapharmaco & prædicto præcipitato fit emplastrum; quod si cum tenui cerco in vesicæ collum imponatur, vt decet, curat ipsius vlcera, & carunculam omninò sine vllo dolore & periculo aufert. Aqua fixatoria pro dicto opere fit ex Chimia lapide Sedenegi, lapide perlato, marchasitarum sulphure rubicundo, lacerta viridi & rubra, halinitro, & sale aluminoso: ignis datur more stygiæ communis. Inter omnes gradationum aquas hæc est, præcipua, & valdè fixatoria, si quis illam verè assequatur.

Aqua fixatoria pro turpeto.

Ex Mercurio alia parantur remedia. Fit enim ipsius, priùs præparati vt decet, cum sole, amalgama, quod induitur matracio oblongo collo, Hermeticè clauso, atque moderatissimo igne, viginti dierum spacio præcipitatur, & in puluerem subcroceum, fixumque reducitur. Signum perfectionis est, quando vi ignis non exhalat, nec in aqua animalis reuiuificatur. Medicamentum illud diaphoreticum est, quod exhibetur ad prædictos affectus, presertim ad curandam luem veneream solis sudoribus. Fit etiam ex Mercurio balsamus, cum aqua calcis testarum ouorum, & tartari, itemque oleum: ad fistulas, vlcera omnia, & callositates præstantissimum. Hæc de Mercurio dixisse sufficiet, modò hoc vnum annotatum sit solam perfectionem huius medicamenti consistere in ipsius fixatione, & dulcoratione.

De

De Arsenico. Cap. VII.

INter septica medicamenta, quæ summa caloris acrimonia insitum nobis calorem aut dissipant, aut in igneum conuertunt, similque quali tate maligna primogenium humidum dissoluunt; & omnem partis substantiam tabefaciunt, putredinemq; inducunt cum fœtore, Medici numerant arsenicum, sandaracham, & auripigmentum: Ideòque valdè periculosum horum medicamentorum vsum in Chirurgia censent, neq; aliquo modo necessarium cum lethifera & naturæ nostræ aduersissima sint. Hoc equidem meritò dixerint, si veras ipsorum præparationes ignorarint, quibus ad multos externos curandos affectus probatissima redduntur. Hæc enim medicamenta, lethifera existere dicuntur qualitate maligna & acrimonia. Praua illa qualitas in spiritu siue in aura illa fœtida & atro fumo, quê minimo calore emittunt, consistit, at acrimonia in solo sale. Hic fumus ater & venenatus, naturali etiam calore, cùm excitatur, materiam partis labe factat, ipsam corrumpit, & sæpius, ac si quis venenum hausisset, interimit, si non procul à principibus partibus illa apponantur, vulnerata præsertim cute. Quod mulieri cuidam accidisse, idque se vidisse, testatur Fernelius Medicorum nostri sæculi facilè princeps. Cùm igitur in fumo illo atro qualitas illa maligna existat, prorsus fixanda est: fixatione enim, vt diximus suprà, capite de Mercurio. venenum omne ex spiritibus. vt Arsenico, Mercurio. Auripigmento. & reliquis adimitur: acrimonia verò pellitur salis extractione. Quod propriis ablutionibus fieri etiam suprà diximus. Qua ratione Arsenicum nô nocebit, quinimò pro topicis multùm proficiet ad vulnera venenata, ad lupos, fistulam, cancrum, & gangrenã, si decenter præparetur, fixetur videlicet, & dulcoretur. De qua vera præparatione videtur tacitè loqui Dioscorides, cùm de illa metallica sandaracha, quam initio capitis, sulphur etiã redolere scribit, hęc profert. Datur ex mulso purulenta extussientibus: addit, suspiriosis cum resina, catapotio optimè exhiberi: Non præparatam enim Sandaracham exhibere esset exitiosum, cùm testetur Galenus ipsam vrentis esse facultatis: cuius opinioni etiam Dioscor. assentitur simpl. 6. cap. 29. Ergò præparato Arsenico, aut septico quouis alio medicamento, in Chirurgia potissimũ vti non erit absurdum aut periculosum. Cuius quidem Arsenici præparatio talis est. Arsenicum ter sublima cum sale præparato, & lacerta rubra, & stomomatis squama, vt ipsum purifices: quod deinde cũ terrea muria fixabis, dando ignem per gradus, viginti quatuor horarum spacio, fietque massa niue candidior, & perlarũ referens colorem, quam in calida solues, vt al Kali inde extrahas: remanebit autem in fundo puluis albissimus quem exsiccatum fixabis cum æquali pondere olei incerasiui ex talco cõfecti, eáque omnia in reuerberio collocа per diem integrum: rursus in calida solue, vt remaneat puluis albissimus, fixus, & dulcis, qui fluet in humido in oleum pingue, butyri instar anodynum. Nam quemadmodum Arsenicum, si non præparetur, dolorificum est, & qualitate sua maligna venenum: sic contrà fixatione hanc amittit, & doloris est prorsus expers, ac venenatis curandis vulneribus cõducens medicamentum, si huius ad misceatur vncia vna cum duabus vnciis olei myrrhæ.

Simpl. 5. c. 71. *Lib. 9. simp. c. 53.*

Nonnulli etiã Arsenicum ter sublimant cum calce fixa, & colchotare, idque dissoluunt in aqua stygia fixatoria & cõuenienti destillãtq; aquã à fæcibus multoties, tũ demũ caput mortuum reuerberant: quod prodit in puluerem albissimum & fixum, à quo extrahitur al Kali cum vini al-

tium putredinem, pestilentiùmque malignitatē cohibet aciditate: quod præstare etiam sine ventriculi læsione oleum vitrioli non per se, sed con uenientibus rebus commixtum infiniti Medici Spagyrici quotidie experiuntur: qui etiam pro externis insipido & dulcorato colchotare vtuntur ad vlcera exsiccanda, & ad sanguinis profluuium sistendum.

De Antimonio. Cap. X.

NOn ad externa tantum, sed ad interna etiam ex Antimonio parantur medicamenta. Chymiatri enim ex ipso summum extrahunt medicamentum, quod tincturam Antimonij vocant. Isti enim Antimonij vires in humano corpore experturi, illius arcana perquirere non sunt veriti, cùm præsertim perspexissent, illud esse auri expurgatorium quàm maximum, & omnes ipsius impuritates fugare posse. Qua ratione elaborauerunt in perquirendis Antimonij virtutibus, quò tentarent num in humano corpore expurgando talia præstaret, quæ in auro mundando agere ipsum constat. Tandem optatum assecuti sunt finem ac experti fuerunt maximam huius medicamenti præstantiam ad restaurationē, siue renouationem corporis humani, præsertim ad morpheam, malum mortuum, lupum, & vlcera omnia maligna curanda. Tinctura enim illa expurgat atrum sanguinem & vitiosos quosque humores, idque sine euacuatione manifesta, sed sola prauorum humorum correctione. Ne quis autem existimet, me de illo Antimonij vitro verba facere, quo hodie multi imperiti maximo cum dāno vtuntur: perniciosum enim est medicamētum, quòd sui acrimonia facultatem irritando expultricem per superiora & inferiora, magna cū perturbatione ducit. Quod ego probare nullo modo possum: non enim violentibus quibusuis purgationibus morbi omnes curantur, sed con uenientibus. Nam, vt inquit Hippocr. 1. Aphor. Si talia purgentur, qualia purgari debent, confert & facilè ferunt, sin minùs, contrà. Caueant ergò ab omnibus istis vitrificationibus veri Philosophi, neque tincturas, aut medicamenta sua in ipsis quærant. Sequenti igitur methodo vtendum.

Cape tantùm, quod est purum in Antimonio, hoc ipsum extolle ter, dando ignem sublimationis, quo sublimetur totum sine vllo capite mortuo: sic obtinebis totum ipsius sulphur cum proportionato Mercurio, quod verum lilium dicitur: istud in reuerberatorio vase hermeticè clauso decoque, dando gradus ignis, donec albefiat, & rubini tandem color appareat, ex quo cum alcoole glaciati corneoli, vt supernatet octo digitis, extrahes preciosam tincturā, quam circulabis in pellicano, ad perfectam vsque graduationem & fixationem.

Cum terrea muria fixatur etiā, ablutionibusque al Kalt extrahitur, remanent tandem flores antimonij albissimi, qui sudores potenter mouēt si illorum exhibueris cum aqua cardui benedicti ʒ j. item ad febres intermittentes optimū est medicamētū.

Pro externis ex ipso Antimonio extrahitur rubicundissimum sulphur cum tartaro & nitro, aut cum solo capitello ex calce viua & cineribus parato, eliciturque oleum multis modis, quæ omnia ad curanda cancrosa vlcera multùm proficiunt. Hæc de rerum metallicarum præparationibus à nobis dicta sufficiant. De quibus accuratiùs & fusius, alio libro breui, Deo dante, agemus, in quo sunt illa omnia maioribus vigiliis à nobis elucubrata.

De veris Gemmarum & preciosorum lapidum præparationibus. Cap. XI.

EX varijs lapidibus varia præparantur medicamenta saluberrima, præsertim ex preciosis, qui & secundum totius substantiæ proprietatem, & secundum qualitates effectrices, syncopen tollere, putredinem sistere, cor roborare, ipsumque ab omni veneni labe tueri ab omnibus Medicis creduntur; qua ratione ægris præscribuntur in affectibus pestilentibus, continuis & ardentibus febribus Electuaria Analept. Nicol. Myrep. Diamargarit. Antidorum è gemmis; Confectiones Hyacinthi & Alkermes: Quæ Margaritæ, Sapphirus, Smaragdus, Granati, Hyacinthus, Sardia, id est, corneola, Iaspis & Corallia ingrediuntur: qui quidem lapides meritò ceteris præstare dicuntur propter ipsorum & temperantiam, & splendorem summũ, qui nec corrumpitur, nec alieno ignis ardore deperditur, propter spirituum solam fixationem, quæ in ipsis satis percipi potest: qua ratione etiam auri vires quodammodo æmulantur in curatione morborum: dicunturque inter reliquos lapides preciosi, quemadmodum & aurum preciosius dicitur ceteris omnibus metallis. Horum autem lapidum facultas, quãuis sit cardiaca, propriam tamen vnusquisque habet vim & particularem, ad diuersos curãdos affectus. Sapphirus enim potus speciatim ictos à scorpione iuuat: Hyacinthus quoque virulentarum bestiarum ictibus medetur, & somnum conciliat: Smaragdus non potus modò, sed & collo appensus melancholicis affectibus confert, & cum comitiali morbo, tanquam cũ hoste, præliatur: Iaspis vel collo appositus, modò os ventriculi attingat vel annulo gestatus stomachum adiuuat, cuius rei Gal. scribit, se fecisse periculum: confert etiam ad accele- *Gal 9. Simpl. cap. 29.*

randum partum secundum Dioscoridem. Margaritæ syncopen tollunt: *Lib. 5. c. 107.* corallia astringendo stomachum roborant, & sanguinis reiectiones magnopere sistunt. Quibus omnibus preciosis lapidibus, in puluerem tenuissimum redactis, vt alcool, sine alia vlla præparatione Medici vtuntur, ad prædictos illos omnes affectus: quamuis sanè vel quàm minimùm proficiant, præsertim ad cordis corroborationem, si ex ipsis purior essentia priùs nõ eliciatur, quod sola ars Spagyrica præstare docet. Secundum quam extrahetur corallorum tinctura, vt sequitur, quæ non tantùm ad vsus prædictos exhiberi solet: sed ad purificandum totũ sanguinem, ad morphæam, herpetes, & affectus omnes matricis curandos.

Calcina corallos rubros & electos in igne reuerberii, dando tamen ignem secundi gradus, ne tinctura ipsorum ignis violentia exhalet: Calcinatos puluerisato super marmore tenuissimè, eosque indas in matracium vitreum, desuper infundendo menstruum cœleste, destillatum cum proprio suo saccharo, vt supernatet 8. digitos. putrefiant omnia in B. vase hermeticè clauso per 10. dies, donec mẽstruum totam tincturam sibi asciuerit: separato menstruo per B. remanet preciosa tinctura in fundo, cuius exhibetur guttula una atq; altera cum aqua cichorij aut fumariæ. Menstruum illud cœleste, omnium gemmarum est verum menstruum, quas vera solutione soluit, & inde vera essentia elicitur. Hancque omnes docti Medici corporibus magis sanandis proficere iudicabunt, quàm ipsarum solus puluis. Id etiam menstruum Adamantem (qui contra multorum opinionem venena etiam omnia irrita facit) mollẽ reddit, & soluit, si ipsis superinijciatur sal extractum ex sanguine hircino, & simul destillẽtur reiterata destillatione ter suprà caput mortuum. Adamãtis autem præparationem *Tinctura Corallorum.*

Digitized by Google

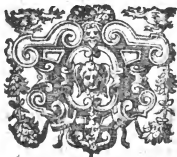
tionem prætermitto, quemadmodum & Rubini, quòd sint lapides maximi precii & solis Regibus expetendi.

Essentia Margaritarum. Margaritas etiam solues vera solutione cum prædicto menstruo: sed si eo careas, veteris acido menstruo alcolisato cum debita proportione vini spiritus etiam alcolisati, succo etiam limonum, & berberis depuratis, filtratis, & præparatis, vt decet: eadem enim præstant. Ablutionibus auferes ex Margaritarum anima aciditatem, si aliqua remanserit ratione menstrui. Exhibentur autem huius essentiæ grana duo, aut tria cum iusculo competenti, quod statim lactis instar dealbatur, ad cordis corroborationem & vires reficiendas: Earum etiam essentia putredini cor obsidenti, pestique & venenis obsistit. Eadem ratione ex prędictis aliis gemmis essentiam propriam elicies, verùm que ipsarum præparationem poteris assequi ad multos curandos morbos.

Hoc modo etiam præparabis spõgiarum lapillos, lapidem Iudaicum, Lyncis & crystallos, ad calculos tenuim conterendos.

Essentiæ Boli Armenæ, & sigilli Lemnij, mirum in modum conferunt pestilentibus affectibus: mortiferas quoque & venenatas potiones nocere prohibent.

Quòd si ad supprimendum sanguinem his vtaris, nulla egent alia præparatione, cùm terræ sit proprium condensare, & astringere, quemadmodum & essentiæ viuificare. Sic de terra Samia. Sic de lapide Hæmatite dicto, & cornalino intelligendum, quod doctus Philosophus facilimè assequetur.

Digitized by Google

eosdem vsus, & in fundo remanebit tibi mumiæ siccæ vera tinctura, quam circulare poteris, si voles cum vini spiritu per aliquot dies, & hac ratione puriorem ex ipsa mumia essentiam elicies: quę summopere conducit ad curationem omnium venenorum per se: aut si cum theriaca per misceatur in pelle præstantissimum est remedium, quod satis laudari non potest. A corruptione omnia corpora tuetur: commodè etiam ad curationem phthisis & Asthmatis exhibetur, si cum conserua helenij & violarum permisceatur: prodest etiam pluribus aliis affectibus. Fęces verò quæ remanent, ad sedandos dolores pro topicis in vnguentis apponuntur.

Restat, vt de mumia Chymiatris nota loquar: hanc constituunt duplicem, liquidam & recentem, illam sic præparandam censent.

℞. *Mumiæ liquidæ puræ & electæ,*

Alcoolis vini, ana lib. i.

Præparatio mumiæ liquidæ. Mixtis optimè & vitro inditis, digerantur in fimo calēti, aut Bal per xii. dies, post destillentur, vt decet, reiterata bis destillatione: rursum digerantur per xx. dies & destillentur ter tia vice, relinqnatur deinde vas in calore Balnei aut fimi, donec binæ essentiæ percipiantur, vna aurei coloris, & albi altera. Hæ essentiæ eligātur, circulenturque cum simili menstruo, in pellicano per plures dies, separando semper fæces, & impurum à subtili & puro, reiteratis digestionibus, & rectificationibus, præstantissimum medicamentum fiet. Huius exhibetur scrup. j. singulis mensibus in plenilunio Epilepticis: morbum enim mitigat, & pellit, estque illius proprium alexipharmacum: sanguinem quoque purificat.

Præparatio mumiæ recentis. Mumiam autem recentem, & electam scinde per minima, quantum fieri poterit, indatur matracio oblongo collo, affundēdo menstruum oliuarum, putrefac omnia per mensem integrū, vase clauso hermeticè, vt fiat solutio. Deinde aperto vase, transfunde materiam cucurbitæ vitreę, quam colloca in Bal. vt vase aperto exhalet Mercurius, quod fit cum incredibili fętore; sic remaneat, donec nullus exeat foetor & mumia tota dissoluta sit. Solutionem infunde in aliud vas, quod superest, digeratur denuo in Bal. donec prodeat in oleum crassum, & fuscum instar syrupi. Quo facto circulabis omnia cum vini spiritu optimo in Bal. per xx. dies, separato tandem spiritu, remanebit in fundo rubicundum & odoriferum oleum, omnes Balsami naturalis habens proprietates, quod que venenatis omnibus & pestilentibus affectibus valdè conducit.

Tinct. Mumiæ. Cape huius sic præparatæ mumiæ ℥. ii. vini alcoolis optimi lib. ij. circulentur in vase circulatorio per mē sem integrum: Menstruum destilletur per alembicū Denuo digerantur in vase hermeticè clauso, atque, vt suprà, quater reiterata, donec sui corporis naturam omnimodò materia prędicta amittat & in tincturam prodeat: quæ quidem tanta polleat facultate viuifica, vt nulla sit particula, quam ipsa non penetret, nullum vlcus, nullave corruptio, quam non curet, si ipsius exhibeas bis quotidie per aliquod tempus grana quatuor, aut quinque cum decocto conuenienti.

De Cranio humano. Cap. II.

CRanium non humatum proprietate quadam Epilepticis prodesse, Doctorum multi scripserunt: qua ratione non alienum fore putaui, si veram traderem ipsius præparationem. Non enim existimo Doctorum esse quenquam, qui dubitet efficacius multò ac vtilius fore istud remedium rectè præparatum, & in essentiam tenuem redactum, ad curandos illos affectus: præsertim si essentiam morbi, causas, & remedium tandem

De cornibus, & ossibus cardiacis, Moscho, Zibetta, & Castoreo præparandis.
Cap. IIII.

OSsa vel comburuntur, vel decoquuntur cum vehiculis conuenientibus, vt ex ipsis tandem elici possit purior essentia cum vini spiritu, quod fiet eadem methodo, qua Cranium humanum, supra præparandum esse iam scripsimus. Igitur sic extrahes essentiam ex osse cordis cerui, quod hominis cor quadam substantiæ similitudine roborat, & ad cardiacam affectionem, syncopenq; in primis vtile est. In eo differt eius præparatio à superioribus, quòd cum alcolisato Chelidoniæ spiritu fiat, tanquam cum proprio menstruo.

Pro illo osse, in eosdem vsus cornu cerui substituitur, cuius essentia cum Hypericonis alcoole extracta, infantulis lumbricis laborantibus exhibetur.

Cornu Monocerotis, omnium pręstantissimum eodem modo præparabis: tuetur autem cor, & omnem venenі vim obtundit, pestilentibusque morbis confert. Proprium ipsius mēstruum est alcool Melissæ.

Ebur etiam sic pręparatur, cuius vires sunt cordis robur tueri, & conceptionem iuuare.

Ex Moscho, qui languidas partes firmat, & roborat, lipothymiamque & vires resolutas sarcit, extrahitur preciosa quædam essentia cum vini spiritu terebinthinato, tanquam cū proprio suo dissolutiuo.

Sic ex Zibetta.

Castorei quoque essentiam extrahes eadem ratione, cuius gutturla tremori, conuulsioni, & omnibus neruorum vitiis, summâ cum vtilitate exhibetur cum decocto florum Anthos, saliuæ, & betonicæ. Et foris apponitur in conuulsione, præsertim si fiat, non ex inanitione, sed plenitudine, & quando, quæ in neruis continentur præter naturam, euacuare oportet. Cum aqua pulegij, menses mouet, partus, & secundas eiicit: opiumq; aliàs mortiferum emendat.

De pinguedinum & axungiarum præparationibus ac oleis. Cap. V.

PRo topicis, ex Animalium omnium axungiis Chymiatri olea extrahunt per alembicum æneum igne lentissimo, in quibus maior reperitur vis attenuādi, resoluēdi, & leniēdi, q̄ in solis axungiis nō præparatis, quòd videlicet subtilium & tenuium partium magis reddantur. Quam sententiam confirmat Gal. 11. simpl. cùm de Castoreo hæc refert. Porrò, inquit, quoniam impense subtilium est partium, ob id plus valet, quàm alia, quæ similiter, vt ipsum, & calefaciunt & desiccant. Nā addit; Quæ tenuium sunt partium medicamenta, iis quæ sunt crassarū, plus sunt efficacia, etiā si parē fortita fuerint facultatē, nimirū quia penetrent, & in altum subeant admotorū corporum, potissimùm, si ea densa fuerint, velut neruosæ partes. Quæ Galeni verba si perpendantur, non existimo fore quenquam, qui non comprobet extractiones & oleorum & essentiarum, quibus nos vtimur, illarùmq; vsum in medendo non laudet.

Sic extrahuntur olea ex Axungiis.

Hominis,	*Capi,*
Taxi,	*Gallinæ,*
Vrsi,	*Anseris,*
Vulpis,	*Anatis,*
Cerui.	*Vituli,*
Cati,	*Porci,*
Anguillæ,	

Oo Et

Digitized by Google

Et ex omnibus medullis, quæ omnia resoluunt, leniunt, & multis affectibus curandis prosunt.

Ex butyro eodem modo extrahitur oleum valdè anodynum ad eosdem vsus & dolores omnes sedandos.

Ceræ oleum ad resoluendum, & attenuandum conducit, scirrhosis frigidisque omnibus affectibus confert. Debet priùs liquari ad ignem, donec nullos ampliùs crepitus emittat, antequam vasi imponatur. Si ad singulas lib. addideris salsuginis terræ priùs exsiccatæ lib. sem. extrahes prima vice oleum candidum aquæ supernatans.

De varijs animalium partibus. Cap. VI.

EX varijs etiam diuersorum animalium partibus, varia desumũtur vtiliaque remedia: quæ minimis egent præparationibus, sed tamen in officinis reseruari debent, propter summam, quam obtinent in medendo, facultatem. Nam cancrorum fluuiatilium calcinatorum ad albedinem cinis, aduersus morsum canis rabidi laudatur.

Cancrorum etiam oculi calcinati in reuerberio, exhibentur feliciter calculo laborantibus: & ad omnes pellendas viscerum obstructiones conferunt: quod in Auberium iam supra ostendimus.

Vermium terrestrium aqua destillata confert ad hydropem, & ad infantulorum vermes necandos: appositi etiam viui profunt panaritio.

Item aqua stercoris bubuli mense Maio collecti Hydropicis etiam prodest, & ad curanda cancrosa vlcera.

Vermium millepedum puluis, ad affectus oculorum.

Vrina quoque Cati destillata, ad surditatem.

Ossa, maximè Lupi exsiccata, & in puluerem redacta, ad morbũ inter costalem, ad ictus & puncturas.

Hirundinum aqua epilepticis.

Aqua spermatis Ranarum, ad repellendũ & sistẽdum sanguinis omne profluuium, & faciei ruborem.

Coagulum Leporis, cũ hydromelite potũ, ad comitialem morbum.

Ossa quędam paruula, q̃ inueniũtur in prioribus leporis pedibus, ad vrinas potenter mouendas prosunt, si puluis illorum cum vino albo exhibeatur.

Os sepiæ ad eundem affectum feliciter præscribitur.

Puluis iecoris Ranarum exsiccatus, in accessione febrium, præsertim quartanarum, rectè assumitur.

Nec prætermittam inter cætera remedium specificum, & experientia sæpius comprobatum, ad calculum renum, quod paratur hoc modo: Mense Martio lapilli quidam in bouis ventriculo inueniuntur, qui si assumantur cum vino albo, calculum soluunt. Mense etiam Maio in vesica fellis tauri lapillus reperitur, qui si vino imponatur, colorem croceum mutato paululùm sapore, contrahit. De hoc vino quotidie recenti affuso, singulis diebus ægri bibant, donec lapis vino impositus omninò consumptus sit. Hac ratione calculum comminui, & tandem consumi experientia multis constat.

Plura alia ex partibus animalium parantur remedia, quæ nec per se dãnari à multis ignaris, nec illorum præparationes reijci debent, quòd ipsis incognitæ sint. Quę quidem omnia facillimè assequentur aliquando, si modò ea prima fronte non dãnent, quæ non norint: & impossibilia sibi iam ea credant (non capaces rerum tantarum) quas tamen inuestigando & sedulam manum operi adhibendo, non sine admiratione, & vtilitate ęgrorum non mediocri, certissima & vero Medico digna comprobabunt.

DE MEDICAMENTIS QVÆ EX VEGETABILIBVS DESVMVNTVR SPAGYRICE PRAEPARANDIS.

De vino. *Cap.* I.

A Stirpibus & arboribus multa depromuntur medicamenta ex ipsorum videlicet folijs, floribus, seminibus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ex succis prædensis, concretisve liquoribus & gummi. de quibus copiosè antiqui disputarunt: veras tamen præparationes ipsorum obticuerunt, aut fortassis ipsas ignorarunt; de his autem nunc mihi datur dicendi locus. Atque vt à vino exordiar, duo ex ipso præstantissima conficiuntur menstrua, quæ reliquarum ferme omniũ rerum essentias facilimè extrahunt. Vnum vini spiritus secundum artem præparatus dicitur: Aliud acetum destillatum & alcolisatum vocatur. Ex priori menstruo per reiteratas destillationes & phlegmatum separationes oleum spiritui supernatans elicitur, multis rebus conducens, & corpora priùs, vt decet, calcinata soluens, si in proprio sale seminetur, digeratur, & inde tandem destilletur. Aliud autem vel proprio etiam sale, vel melle acuitur, aptiùsque ad soluendum redditur.

Præparationes Tartari. Ceterum Vini fæx, varijs modis præparatur ad internos & externos affectus. Tartarum enim crudum si pellatur per retortam vitream, cum suo recipiente, more stygiæ, producit magnam copiam spirituum alborum, qui tandem in aquam & oleum crassissimum & fœtidum conuertuntur: separatur autem oleum illud spissum ab aqua, per infundibulum, quod quidem vlceribus exsiccandis & curandis confert. Aqua autem, si cum colchotare bis aut ter destilletur, ita purificatur, vt fœtorem prorsus amittat: ad pellendas autem omnium viscerum obstructiones, lienis præsertim & hepatis, atque ad omnes morbos tartareos valdè conducit. Cui medicamento, si vim & facultatem adaugeri velis, ipsum circulabis cum vini spiritu in Bal. per 4. dies, deinde separato menstruo per Bal. remanebit tibi spiritus Tartari, ad prædicta, optimus.

Si autem caput mortuum nigerrimum calcinaueris ad albedinem in reuerberio, cum calida sal extrahes ex ipso per filtrum, quod coagulatum ad ignem, in humido resoluitur in aquam, siue oleum, ad faciei maculas & ulcera detergenda. Parantur ex Tartaro infinita alia medicamenta, de quibus aliàs, & breui, Deo fauente, dabitur disputandi locus.

De extractione liquorum ex plantis, feminibus, floribus, radicibus, &c. Cap. II.

Herbarum essentia.

CHelidoniam contusam indas cucurbitæ uireç optimè obturatæ, ad digerendum per quindecim dies, in putri calido utero: post appo sito rostrato alembico, primò, lento igne aquam separabis ad siccitatem capitis mortui, quod contundes, ipsi reaffundendo elemētum aquę prius destillatum, ut supernatet 4. digitis: obturato uase putrefiant omnia in Bal. per octo dies, post destillentur rursus, augendo ignem per gradus, donec nulli prorsus prodeant spiritus: hac autem secunda destillatione aquam & aerem obtinebis, phlegma, si uoles, separabis per Bal. quod reser ua. Terram autem, siue caput mortuum reliquū, calcina igne lento per dies aliquot: quod tandem calcinatum & dealbatū imbibe phlegmate reseruato: putefac in Bal. & destilla per alembicum; donec materia in lapillos albos prodeat, qui reiteratis solutionibus, & coagulationibus cum aqua propria crystallini fiunt, sicque terra optime purificatur: quæ quamuis alba fit, ignem tamen & tincturam intrinsecam continet. Huic ergò superinticito priora duo elementa, vt suprà, reseruata, & circulentur simul in Baln. donec appareat & supernatet oleum, quod vera dicitur essentia, infinitis pdita facultatibus.

Eadem methodo Melissæ, Saluiæ, Valerianæ, & reliquarum eiusmodi omnium veras poteris assequi præparationes.

Olea florum.

Sic etiam facies de floribus omnibus, vel hac via, si addideris pro lib. florum lib. 6. aquæ pluuialis vel destillatæ, digerēdo omnia per aliquot dies, postea illa destillando per alem bicum cum suo refrigeratorio. Præsertim autem essentiam elicies ex floribus, qui sequuntur, Chamæmeli, Meliloti, quæ olea valdè anodyna sunt: Stœchados, Anthos, Betonicæ, hæc cerebri affectibus medentur: Absynthii, Menthæ, ista ventriculo prosunt: Genistæ, Tamaricis, quæ lienis affectibus conducunt: Thymi, Epithymi, Origani, quæ melancholiam domant: & ex similibus prius ad solem, vt decet, exficcatis, quorum proprietates omnes facillimè Medicus assequetur.

Item de feminibus in puluerem redactis, vt Anisi ad flatus discutiendos, Fœniculi ad affectus oculorum, & suffusiones.

Vna eademque prorsus via essentia radicum extrahetur, Angelicæ scilicet, Bistortæ, Gentianæ, Tormentillæ, Garyophyllatæ, quæ pestilentibus affectibus conferunt: Cyperi, Acori, Costi, ad roborandum ventriculum: Dictamni ad sedanda parturiētium tormina: Helenii, Eryngij, Glycyrrhizæ, Ireos illyricæ, ad pulmonum affectus, Pæoniæ, Epilepticis conducens.

Olea fructuū.

Ex fructibus, sic etiam fiunt olea, vt ex nuce Cupressi, baccis Lauri, Iuniperi, quæ moderatè calefaciunt & roborant.

Olea aromatum.

Ex amaris & dulcibus quoque amygdalis, idque per Balneum, pro Asthmaticis, Nephriticis, Iliacis, & ardoribus vrinæ curandis, si ipsius vnc. ij. aut iij. exhibeantur. Quæ quidem olea nostri Pharmacopolæ præstant vel ignis expressione, aut saltem cum aquæ vaporibus.

Olea aromatum.

Sic ex Cinnamomo, cuius oleum corroborat, prostratasque vires reficit: ex nuce Moschata, Pipere, quorum olea assumpta vel admota, imbecilliori ventriculo conducunt, matricemque confortant: & ex Garyophyllis elicies olea, quæ vna prorsus & eadem methodo cum aqua destillantur, ipsique supernatant: separantur autem per infundibulum: solum oleum Garyophyllorum fundum petit, quoniam est inter reliqua

mitius

Digitized by Google

minus aereum: aquam tamen membrorum pellit, & melancholicum purificat sanguinem, & conuenit imbecillitati visus, si huius guttula vna aut altera manè primo vini hau stu assumatur.

Croci autem essentia, quę ad omnes roborandos spiritus conducit, fit cum vini spiritu, qui super ipsum inijci debet toties, donec tincturam totam attraxerit, & remaneat terra subalba, cui calcinatæ priùs, vt decet, indas essentiam extractam cum suo menstruo, omniaque circulato in Baln. tum demum pelle per cineres. Quo facto separa vini spiritum in matracio, & in fundo remanebit croci essentia, infinitas habens proprietates, si guttula cum liquore aliquo, vel iusculo aut vino permisceatur: spiritus prostratos reficit & roborat mirum in modum. Sic elicitur essentia Camphoræ.

Olea Corticũ & lignorum.

Ex corticibus & lignis omnibus, præsertim calidis, vt ex Guaiaco, Iunipero, Sambuco, & similibus, per descensum oleum extrahitur, fœtidum tamen, quo vtimur in externis affectibus.

Sic fit oleum Gagatis ad matricis affectus valdè vtile.

Quòd si quis ex præscriptis herbis & floribus aquam extrahere solummodò velit: primò omnia contundat in marmore, deinde putrefactis priùs per aliquot dies in fimo, destillet in Baln. vaporoso per alembicum vitreum: aqua autem ad diuersos vsus reseruetur.

Oleorũ officinariorũ vera præparandi methodus, pro topicis.

Pro externis autem, ex Rosis, Violis, Nymphæa, Papauere albo, Hyoscyamo, Mandragora (quæ omnia inflammationes & ardores extinguũt, phlegmonas sedant, membra roborant, densant, fluxiones sistunt, deliria compescunt, & somnum accersunt) virtutem totam melius elicies mediante oleo oliuarum, quam sit in vsu officinariis, si sequenti vtaris methodo.

℞. Oleum omphacinum, quod ablue aqua communi destillata, ipsumque purifica in Baln. donec nullas ampliùs fęces seponat: deinde huius olei sic præparati cape lib. j. rosarum rubrarum recentium, vnguibus expurgatarum & tritarum in marmore lib. j. sem. indantur omnia in matracio vitreo bene obturato, vt putrefiant in fimo præparato & calenti per 12. dies: Post expressis omnibus, & abiecto magmate, recentia & trita in marmore folia oleo reseruato, denuo immittantur, ac in matracio obturato putrefiant, vt prius in putri vtero calido per 12. dies, idque reiterabis tertiò, vt perfectum & optimum oleum assequaris. Sic cetera olea refrigerantia pro topicis medicamentis optimè conficies.

Sic olea cydoniorũ, & myrtillorũ quę refrigerant & astringunt, anòque, ventriculo, iecori, cerebro, & intestinis imbecillioribus accommoda sunt.

Eadem via olea Chamæmeli & Liliorum, quæ neruos corroborant, modicè resoluunt, & dolores apprimè sedant, nisi quòd cum oleo dulci maturo, præparato vt dixi, fiunt.

Ex mentha autem, absynthio, nardo, lentisco, & reliquis, quæ modicè calefaciunt, ventriculum, & alias partes illita corroborant, concoctionémque iuuant, cum omphacino extrahitur eodem modo oleum: sed priùs præparatur cum propria ipsorum aqua & vino astringente, & ab omnibus fæcibus depurari debet in Bal. per aliquot dies vt dictum est.

Quòd si quis potentiùs per ipsa olea calefacere, attenuare, & digerere velit, sumat æquas partes olei in Bal. depurati, & spiritus vini.

Si ex baccis Lauri & similibus, pręstantiora elicies olea, si per mensem in fimo calido omnia digerantur, deinde exprimantur, & ad vsus reseruentur: conferunt autem frigidus cerebri & neruorum affectibus, flatúsque discutiunt.

Præstantiora autem multò omnia hæc

hæc calidæ qualitatis olea fient, si per se cum solo vini spiritu per Bal. vaporosum extrahantur, sine olei additione. Oleum enim (vt inquit Galen. 1. simpl. cap. 15.) tametsi facilè inflammetur, non tamen admodum celeriter nos excalefacit, nimirum lenta crassaq; substantia sua tenaciter iis inhærens, quæ primùm contigit: proindèque longissimè omnibus perdurat, quibus fuerit illitum, scilicet nec ab ambiente facilè aut extenuari aut digeri potens, nec intrò in corpus promptè transumi.

De Lachrymarum, liquorum, & gummi omnium extrahendis oleis, & veris præparationibus. Cap. III.

Pharmacopolæ ex masticis vnc. iij. & olei omphacini lib. j. cũ an. vnc. iiij. aquæ ros. parant oleũ, quod ad ventriculum hepárque corroborandum, & ad lienteriæ vomitusque curationẽ Medici præscribunt. Quæ quidem præparatio ridicula planè iis habetur, qui ex lib. j. masticis sua arte elicient vnc. 10. olei purissimi, cuius duæ guttulæ, vel assumptæ cum vino aut iusculo, vel admotæ affectæ parti, plus proficient ad prædictos affectus curandos, quã lib. j. olei non masticis, sed potiùs oliuarum, quo Medici nostri, nescio qua ratione, hodiè vtuntur. Sequenti igitur modo masticis oleum parabis.

Oleum mastiicis. Reducatur lib. j. masticis in puluerem, quem indas vasi vitreo, superfundendo aquæ communis destillatæ & aquę vitę ana. vt supernatent 4. digitis, occluso vase putrefiant in fimo per aliquot dies, post destillentur sepeliendo alembicum intra arenam, aut batituram ferri, dãdo ignẽ per gradus: primò destillabit cum menstruo oleum flauescens: illud seorsim reserua, & augendo ignem prodibit oleum rubicundum, tũ demum fortiori igne, crassum, & adustum sapiens: quòd si cum vini spiritu à priori separato circuletur, & rursus destilletur, tum habebis verum oleum affectibus externis vtilissimũ, præsertim ad corroborandum ventriculum & intestina imbecilliora: oleum autem flauescens, quòd primò destillatum est, exhibetur cum vino aut proprio decocto ad eosdem affectus, & ad defluxiones prohibendas. Separatur facilimè tota aqua vitæ, & potest ablui oleum si velis. Et si timeas ἐμπύρευμα illius, cum aqua rosarum aut simplici, præstantissimũ parabis medicametum. Ex lib. j. elicies hac via olei puri vnc. 10. Sic ex Thure oleum facies vulnerarium.

Item ex Terebinthina: sed istud elicitur leuissimo etiam calore, præsertim per Baln. vaporosum, quem ego destillandi modum magnoperè probo. Hoc oleum est calidum, ac tenue, altèque penetrans, plus quàm ipsa Terebinthina: frigidisque neruorum & articulorum affectibus medetur. *Oleum Terebinthi.*

Olea quæ ex Colophonia, & Pice parantur, valent ad eosdem affectus: fiunt autem vt oleum cerę. *Oleũ Coloph. & picis.*

Sic etiam ex hederæ lachrymis oleum elicies, ad vrinas potenter mouendas. *Oleum hederæ.*

Ex Myrrha, Sarcocolla, & Cancamo siue Lacca, quę vulneribus consolidandis, & carne replendis conducunt, parantur etiam pręstantissima, variaque Balsama vulneraria, cum oleo Terebint. & Hypericonis. *Oleum Myr. Sarcocolla & Cancami.*

Item facies olea ex Styrace cal. & Benioino, quod prodest ischiaticis. *Oleum styr. et benioini.*

Eodem modo oleum Euphorbij, quod cerebri & neruorum affectibus multùm conducit, surditati, aurium tinnitui, paralysi, tremori, spasmo: cuius præterea si guttula cum conuenientibus, immittatur naribus, pituitam elicit. *Oleũ Euphorbij.*

Ex Bdellio autem sic oleum parabis. Bdellium temperetur in aceto destillato per xij. horas, vt totum dissoluatur: quo facto per setaceum trãscoletur, *Oleum Bdellij & reliquorum gummi.*

colletur, & seponantur ipsius fæces: Quod purum est, indas retortę vitreæ addendo pulueris silicum calcinatorum mediam partem, & apposito recipiente; dabis ignem per gradus xij. horarum spacio: atque inde prodibit oleum efficacissimum.

Sic de Ladano, Galbano, Opoponace, Sagapeno, & Ammoniaco olea conficies, quæ podagricos tophos emolliunt, et durities omnes hepatis lienis, & ceterorum membrorum potenter dissoluunt, si simul omnia vel destillentur, vel per se singula, præscripta methodo patentur. Iam super est, vt de simplicium purgantium Spagyrica præparatione agamus.

De causis & ratione Spagyricæ præparationis simplicium purgantium. Cap. IIII.

Medicamenta purgantia humores, qui in corpore præter naturam continentur, attrahere, non communi quadam & promiscua vi, sed totius substantię similitudine, ac proprietate, insitáque familiaritate Hippoc. lib. de Natura humana scribit: cuius sententiam Gal. confirmat contra Asclepiadem & Erasistratum qui censebant purgantia medicamenta non humorem vnum quempiam attrahere, sed quemcunque attigerint, in suam naturam conuertere & transmutare, atque promiscuè, hirudinis, aut cucurbitulæ modo, serosos & tenues humores tanquam purgationi aptiores, prius quam crassos trahere posse. Sed cùm omnis attractio aliàs caloris vi, aliàs fuga vacui, aliàs totius substantiæ similitudine fiat, id vna qualitatis familiaritate aut totius essentiæ similitudine, vt scribit Gal. completur: quæ quòd neq; planè percipi, neque verbis exprimi possit, Græcis ἰδιότης ἄρρητος, id est, proprietas, quæ efferri non potest, nominatur. Sic paleas succinum prolectat, & magnes ferrum: Qua ratione etiam rhabarbarum dicitur bilem propriè euacuare, Agaricus pituitam, & Sena atram bilem: quamuis pręter istam peculiarē purgandi vim, vnum quodq; generalem quandam, alios humores detrahendi, facultatem obtineat: quod est iudicandum ex multorum medicamētorum compositione, quibus vtimur variis humoribus expurgandis, quæ sola & per se ad purgandum non sufficerent, nisi simplicia illa communi quadam euacuādi facultate mutuas inter se operas conferrent, & cōmuni, quadam vi facultatem irritarent expultricem. Oportet enim (inquit Galenus) vt commixta sibi inuicem medicamenta cōsentiant, neque vlla in re discrepent. Horum autē medicamentorum alia sunt cholagoga, quę flauam bilem in primis euacuant, alia phlegmagoga, quę phlegma, alia verò melanagoga, quę atram bilem, deinceps verò reliquos humores educunt. Sunt & alia medicamenta, quę per venas intestinorum & ventris, sanguinem ipsum deiiciunt, quæ quidem impropriè ita vocantur, cùm venena sint, nec solum purgent, quinimò homines perimant, teste Galeno, cuiusdam hominis historiam referente, qui herbam inuenerat, quæ assumentibus, primò sanguinem, tum demū vitam adimebat. Sed hęc ab omnibus reiicienda sunt: Sola enim & vera sanguinis euacuatio fit per Chirurgiam, aut venę sectionem, non per illa medicamenta, quæ acrimonia & qualitate quadam maligna, ac lethifera proprietate venas ipsas exedunt, & sanguinem, vitæ thesaurum, non sine magna spirituum violentia, & naturę pertubatione attrahendo eiiciūt:

Cęterùm illorum medicamentorum purgantium tres constituuntur ordines. Primus est malignorum, in quibus vis quædam & substantia venenata inest, nisi præparentur vt decet, in quo numerantur.

Libro de purgant. med. fac.

Lib. quos purg. conu. quibus quomodo.

Libro de purg. medicam. fac. cap. 6.

Hel-

Digitized by Google

Inter Radices. { *Helleborus*, *Turbith*, *Hermodactylus*, *Esula*, *Cucumer agrestis*, *Asarum*, *Thymelæa*, *Chamalæa*.

Inter Lachrymas { *Scammonium*, *Euphorbium*, *Sagapenum*.

Inter fructus & semina, { *Colocynthis*, *Lathyris*.

Inter lapides { *Armenus*, *Cyanus*.

Quę medicamenta, si quando pur gandi finem non assequuntur, corpori multùm nocent, vt scribit Galenus. Secundus est benignorum, quæ sic dicuntur, quòd blandè & suauiter, ac sine vlla molestia humores noxios, non quidem vniuersi corporis, sed partium duntaxat quorundâ vacuent, aluùmque leniendo subducant, atque minimùm ab alimenti natura deficiant, cuiusmodi sunt

Lib. 3. cap. 5. med. facult. c. 24.

Inter herbas, { *Malua*, *Mercurialis*, *Violæ*, *Rosæ*, *Brassica*, *Beta*,

Serum lactis, Pruna, Manna, Terebinthina, & Cassiæ medulla, quæ nulla alia egent præparatione, quàm vulgari, vt tutò exhiberi possint.

Tertius est mediocrium, in quo sũt Aloe, Agaricus, Cnicus, Sena, &

Radices, { *Rhabarbari*, *Polypodij*, *Iridis*, *Raphani syluestris*, *Mechoacam &* *Eupatorij Mesuæ*:

Quæ duo simplicia postrema nuperrimè innotuerunt: & prioris vires radix vitis nigræ omnino æmulatur. Mediocria autem omnia illa dicuntur, quòd humores tantùm superuacaneos, alendòque corpori minimè idoneos, sine magno labore euacuent, præsertim si bene pręparentur, debitàque ipsorum dosis obseruetur. Omnium autem horum simplicium facultatis purgatricis causa hæc est, quòd quædam portio tenuior a calore natiuo excitata, per apertos ductus irrepit in minores venas, ab his in maiores refluit, è quibus per iecur in intestina deuoluitur & in renes ipsos, subsequitùrque tunc humorum per aluum euacuatio, qui etiam aliquando per vrinas excernuntur, in quibus tum color, tum odor manifestus assumpti medicamenti apparet, quod in Rhabarbaro & Sena quiuis experiri poterit. Cùm igitur horum medicamentorum vapor (quem nos essentiam vocamus) calore natiuo exagitatus, ex terrestri parte exurgens, humorem quiescentem attenuet, naturàmque partis aduersa qualitate stimulet, eàmque proritet ad excernendum, ipsa etiam terrestri substantia, siue fæce in ventriculo & intestinis inhærente, quis adeò stupidus qui horum medicamentorum Spagyricam præparationem non laudet; qua nos essentiam illam verè purgatricem elicimus, qualitatem malignam auferimus, aut saltem obtundimus propriis menstruis, quæ proprietatibus suis concordent, & cum ijs symbolum habeant: fæcem siue terram separamus tanquam mortuam, & nociuam, quòd propter crassitiem tunicis ventriculi adhærens, ipsum multùm offendat. Quod ex Hippocrate testatur Galenus his verbis: Nam purgans, inquit, medicamentum, vt exiguum fuerit, in fundum ventriculi descendat, oportet: in descensu vero sto-

Lib. quos purgare cõue. &c. cap. 6.

rè stomachus,& quicquid circa ventricu'um sanum est, non solùm medicamenti qualitate, sed etiam substantia inter deglutiendum appulsa inficitur,& magnoperè læditur. Deinde q̃ tenuioris sunt essentiæ, promptius propriam exercent actionem, quàm quæ crassioris, teste Galeno multis in locis. Item, cùm idem dicat.1. simpl. ea quæ paruam sortita sunt molem corpoream, magis agere quàm quæ magnam, laudanda est nostra essentiarum extractio, qua cũ ista omnia præstantur, permanēte tamen propria purgandi humoris facultate in medicamento, tum quòd eò validius redditur medicamentum, quò videlicet terra vel fex inutilis ex ipso separatur: & adusiltis suis proprijs menstruis qualitas omnis maligna admittur. Quod etiam præstandum esse scribit Gal. cùm admiscenda refert ea semina medicamentis, quæ malignitatem ipsorum retundant, opus eorum non impediant, quæque attenuare, & incidere valeant, vt & crassos humores secare,& vias, per quas educi debēt, patefacere possint: quæ omnia debitè fieri ex nostris præparationibus docti omnes poterunt iudicare. Sed dicet aliquis essentiarum extractionem non adeò necessariā, cùm præcipiat Actuarius (cuius sententiæ assentitur Paulus) ijs qui afficiuntur imbecilliori ventriculo, lathyridis grana xv. vel xx. ad summum integra deglutiēda esse, eāq; etsi minime terātur, minimèq; in corpus, pmeent, multū tamen purgare, refert: qui locus nostram non oppugnat sentētiam, quin, imò confirmat: quum paulò pòst. ijs, qui efficacius purgandi sunt, ea præcipiat mandenda esse. Quibus satis constat in tenuiori etiam medicamenti comminutione, maiorem in esse vim, quàm in tota mole,& in ipsa essentia multò adhuc, quàm in reliquis, validiorem inueniri: quod in Rhabarbaro ipso perspici potest, cuius infusum potentius purgat, quàm tota substantia. Quo fit, vt non dubitem imbecilliori ventriculo ipsa lathyridis grana potiùs integra, quàm alio quouis modo comminuta præscribi, cùm ipsa lathyris vires esulæ proximè æmuletur secundum Gal. hæc autem medicamenta adeò acria & vehementia sunt, vt & per inferiora & superiora magna cum perturbatione, euacuent eòque magis ventriculum lædunt, quò violentius agunt Corpus autem, vt scribit Galenus, admodum exile facilius alteratur, & mutatur ab eo, cui admotum est: quod autem grandius est, non nisi temporis spacio, ac vix tandem etiā sensibilem alterationem sustinet. Nā eò citius experiemur pipere nos calefieri, quantò accuratius in minima fuerit comminutum: quod & de medicamentis purgantibus nobis est iudicādum. Ideo illorum decoctis aut infusis vulgò, nos verò ipsorum essentijs vtimur, idque saluberrimè,& sine vlla ventriculi aut reliquarum partium læsione. Quin imò vehementiora illa, atq; alias metuenda medicamenta ita rectè à veris Spagyricis præparantur, vt ab ipsis & maligna qualitas & acrimonia propriis correctiuis prorsus retundatur: sicq; planè in curatione multorum morborum, benigniorum vicem gerant. Sic Hellebori nostra essentia bene præparata hodie multis in locis administratur, & pueris tutò exhibetur, q corpus sine vllo labore ducat. Interim non desunt multi, qui has ignotas sibi essentias damnant, ipsarum vsum improbant, ac in ipsas liuoris sui virus palam euomunt. Quorum hominum conuitia & imperitiam mirari desino, à Comico edoctus; Hominibus illis iniustius & iniquius nil quicquam inueniri posse, qui nihil rectum putent esse, nisi quod ipsi faciunt. Ceterum erunt alij, qui rationibus deuicti, tandem has nostras essentiarum è rebus omnibus extractiones commendabunt: hoc vnum tamen metuent in ipsis, empyreuma

Pp vide-

videlicet infirum, accepta quadam ab igne aduentitia qualitate, ideòq; ipsarum vsum improbabũt, in febribus prælertim, & in calidis affectibus curandis: quibus se artis Spagyricæ imperitos, atq; de rebus ignotis temerè iudicium ferre, satis ostẽdũt. Essentię enim ferè omnes eliciuntur solo Bal. aut fimi temperatissimo calore, propriis ad id & conuenientibus vehiculis siue mediis, quæ menstrua nobis dicuntur, quòd totam rerum vim infitam attrahant, opera & artificio periti Spagyrici, separando quod terrestre & mortuum est, quod que impurum & fæculentum à puro auferendo, & essentiam illam viuificam tantùm colligendo, cuius facultàs quasi solutis vinculis exurgens, altiùs se promit, & vires multò, quàm antea maiores profert, & corporibus sanandis efficaciores. Quòd si menstrua nostra omnia calida esse dicãt, plurimum fallunt: succus enim limonum nostro modo præparatus, menstruum margaritarum est, quòd ipsas soluit, & in tenuiorem essentiam vertit, qui tamen succus non est calidus, neque calida margaritarum essentia, quæ remanet ipso separato menstruo. Nõ enim, quicquid tenue fuerit, id & calidum dici debet, vt scribit Galenus: nam & aquam ipsam tenuitoris esse essentiæ argumento est, quòd promptissimè per pilos, & vestimenta fluat, & tamen talis cùm sit, neque nos natura sua calefacit, neque proprium ignis nutrimentum est, in ò omninò ipsi aduersatur. At respondebunt vini alcool, essentiam, siue ipsius spiritum (quo menstruo nos sæpius vtimur ad eliciendas reliquarum rerum essentias) calidissimum esse: esto, an proptereà id periculosum aliquo modo dicetur, quum separetur ex quauis rerum essentia semper proprium menstruum ipsiusque vis admirat, & simplex quoduis medicamentum aucta tantùm virtute cum suis propriis qualitatibus remaneat? Deinde, vt ad purgantia redeamus, quis ipsa latentem caloris excitandi potestatem habere inficiabitur? quibus tamen ea admisceri debent, quæ retundendo ipsorum malignitatem, attenuare, & incidere valeant, & medicamenti purgationem imbecillam aut tardam celerare, ac efficaciorem reddere, idque ex Galeni sententia. Ob id Helleboro, pulegium, vel satureiam, vel aliquid ex iis quæ subitò transeunt, & stomacho non sunt inimica, Paulus admisceri debere refert. *Lib. quos purgar &c. cap. 8* Item omnes Medici cinnamomum, & spicam Nardi Rhabarbaro: raphanum, & cuminum hermodactylis: Cnico cardamomum: Aloe nucem moschatam, mastichẽ, & garyophyllos: Agarico, Turpeto, & senæ zinziber: quæ quamuis calida sint, tamen purgantibus immiscentur, quæ etiam exhibentur tutò febrientibus, non quòd febris gratiã ferulidæ qualitatis medicamentum porrigatur, sed quod hinc vtilitas maior subsequatur in extirpandis humoribus febrem excitantibus. Vtilitas enim, inquit Galenus, maior erit molestia inde orta detracto, quàm nocumentum ipsum expurgantibus necessariò corporis illatum, quod fiet adhuc commodius, si quicquid lædebat, idque sine molestia detractum fuerit, medicamentis præparatis & correctis: quod vulgus Medicorum præstat cum uis simplicium mixtorum caliditatem, quibus vtuntur in corrigendis suis purgantibus, non auferant, quæ tamen exhibere calidis affectibus etiam non verentur. At nostrum Alcoolis vini menstruum, quãuis dicant calidum, ita tamen spirituale, (si vocabulis artis vti liceat) vt minimo calore exhalet, & à suo solutiuo omninò separetur, quod arte ita à fæcibus secernitur, vt purior ac tenuior tantùm essentia remaneat, quę etiam promptius propriam exercet actionem, siue refrigerandum sit, siue calefaciendum, aut etiam purgandum, idq; minori cum periculo. dua

bus

bus de causis: primum quòd celerius medicamentorum essentia per viscera permeet, & ita asperæ ac terrestres ipsorum partes interioribus hęrentes, vlcerare nō possint, in quam sententiam hæc Paulus de Colocynthide refert. Leuigetur, inquit, accuratè quoniam asperitates ipsius intraneis adhærentes, vlcera concitant, & neruos consortij lege afficiunt: Tum etiam quòd ex istis essentiis nociua omnis qualitas (si tota prima præparatiōne auferri nō possit) aliarū sīn exquisitarum essentiarū permixtione omninò adimatur, aut saltem facilius obtundatur: Sic essentia Aloes (aliàs ad purgādum tardior) celerrimè euacuabit, et ne illa venas aperiat, nimia tenuitate, oleo nostro mastichino facilius corrigi poterit, vt tutissimè exhibeatur. Sed audiamus quid de his omnibus præparationibus Mesues sentiat, qui cum Paulo & Auicenna scribit, comminuēdam Colocynthidem esse, propter prædictas rationes nostras, his verbis: Longam, inquit, decoctionem sustinet, estque, vt mihi cū Serapionis filio videtur, cōtra filii Zezar snīam, puluerisāda tenuissimè, vt eius facultas malefica, alia illi exquisitè permixta, plenius obtundatur, vtque viscera celeriùs permeet, neque in ipsis ob partium minus tritarum crassitiem cessetquo fortasse fit, vt in visceribus pigra retineatur, & ea vlceret, pręsertim cùm sensu perceptibiles fuerint eius particulæ. Quis autem illa omnia commodius, & cum vtilitate maiore complexi nostris essentijs, quàm tenui solo puluere negabit? Neminem credo, præter aliquem Acesiam stercorarium, & artis medicę prorsus ignarū. Superest vt purgantium extracta & illorum pręparationes tradamus, & omnia ordine persequamur.

Lib. 7. cap. 4.

De Helleboro. Cap. V.

Extractum siue essentia Hellebori.

℞. Rad. Hellebori nigri Autumnali tempore collectarum recentium lib. j. decoquantur cum aqua anisi & pulegij (ex quibus oleum Chymicè extraxeris) in vitreo vase bene clauso in Bal. feruentissimo per integrum diem, quo facto, comprimendo succum omninò extrahe, fæces autem abijcito, quod reliquum est indas alembico vitreo, vt menstruum separetur; & remanebit in fundo alembici viscida quædam substantia cui affunde spiritum vini optimi qui materiæ supernatet 4. digitis, ponantur omnia in matracio oblongo collo, & bene obturato, digerantúrque in Bal. per duos aut tres dies: quod clarum & pellucidum est, tamē amarum, affunde alij vasi, nouúmque de nouo vini spiritum infunde, faciendo vt priùs, donec totam essentiam reiteratis digestionibus attraxeris, semper fæces seponendo, vt artis est: quo facto, separa priùs menstruum cum calore Balnei, ipso separato, fac circulentur cum nouo vini spiritu, infusionis maceris, per aliquot dies: Rursus optimè separato vehiculo, remanebit in fundo essentia Hellebori, mediocris consistentiæ, & fusci coloris, hanc ad multos vsus reseruabis.

Huius essentiæ scrupulus j. cui aliquot guttulæ olei anisi, & menthæ admistæ fuerint, exhibetur ieiuno stomacho cum decocto competenti, vel aqua lumbricorum, hydropicis. Item cum aqua betonicæ, cerebri affectibus, vt maniæ, melancholiæ, vertigini, epilepsiæ, & paralysi confert: bilem enim vtrámque, pituitam sine vlla molestia, corpus denique totum excremētis corruptis expurgat, quod quidem Hippocr. authore, incolumē & velut iuuenile reddit. Neque solùm noxios humores & excrementa è vasis attrahit, sanguinem purificando, sed à toto corpore & cute ipsa: qua ratione Elephantiæ, Cancro, Erysipelati, malò mortuo, & Phagedænis valdè conducit. Paulus ad eosdem affectus radicis Hellebori nigri mulsa & aqua maceratæ (modò ieiunium præcessisset) circiter drachmā vnam exhibebat. Nescio autem, cur

Lib. 7. cap. 4.

nostris temporibus hoc remedium in vsu esse desierit,& tanquam summum aliquod venenum vitetur,anti quitus tamen adeò commendatum, nisi fortasse Medicorum inscitiæ tribuatur,quum medicamenti huius et reliquorum malignitas, facilimè vera ipsorum præparatione adimatur, vt iam diximus. Hocque testatur bonus Hipp.cùm etiam de albo Helleboro verba faciens,hæc refert: Sanis, inquit,corporibus Helleborus est molestus (quemadmodum & omnem medicationem ipsis periculosam alibi dicit) arte autem & industria castigatus,quando & cui oportet, rectè propinatur,& salubriter agit. Sed dicent isti, tempore Hippocratis vel corpora robustiora, vel Helleborum in illis oris nullam habere qualitatē malignam,(diuersæ enim qualitatis redduntur simplicia secundum regiones & loca) neque symptomata excitare terrenda vt in nostris regionibus:in quam sententiam Mesue de Helleboro hæc refert, Albus igitur, quia huius tempestatis corporibus est molestus,quin & velut venenum præsertim suffocans,vitetur. Addit; Nigri autem virtus ad nostra vsque tempora est tolerabilis, licet etiam difficilis. Puto hac sola sententia Medicos nonnullos ita terreri,vt contēti aliquorum scriptorum lectione, incognita damnent, & quorum nullā experientiam habent, sine vlla ratione improbent medicamenta: quod & absurdum est. & Medico omninò indignum. Tandem respondebunt, Medicos tum Græcos, tum Arabes violentis illis medicamentis vsos fuisse,quod leuioribus, Rhabarbaro videlicet, Cassia, Manna, & similibus carerent,quæ tutò exhiberi possunt,& vtiliora sunt. Sed ò egregiam laudem, quam ipsi ex istis medicamentis in curatione multorum morborum referunt. An nesciunt Rhabarbarici, extremis morbis extrema remedia(ex Hippocrate)adhiberi, atque aliquando attrahenda esse excrementa in venis sanguini commixta, non à solis concauitatibus partium, sed à toto corpore & à remotis etiā partibus? Cerebrum ipsum denique aliquando & totum caput, & sensuum instrumenta,& neruos,viscera que reliqua multis in affectibus esse expurganda? Quod cum leuiora ista medicamenta non præstent,fortiora sunt eligenda,vt Helleborus præsertim niger(quamuis hodie etiam plerosque summos Medicos in Germania & Italia,albo feliciter vti compertum habeam) ex quo si eliciatur essentia,vt docuimus,illa poterit exhiberi cum ægrorum admiranda vtilitate,& Medicorū laude, diuturnis morbis,& quibus in summa superficie superfluitates emerserunt, vt lepris,& impetiginibus:maxima.n.illi essētię vis inest & peculiaris ad educendum quicquid sanguini commixtum est,quod eum corrumpit: exhibetur etiam quartanariis,melancholicis,hydropicis,& multis aliis affectibus, vt iam diximus: clementer enim & sine molestia,vlloque vomitu totius corporis excrementa expurgat.

Aph. 16. lib. 4.

Lib. 2. cap. 10.

De Turpeto, Hermodactylis, Thymelæa, Chamælæa, Esula, & reliquis lactarijs purgantibus. Cap VI.

TVrpetum Mesues(non rad. Thapsiæ Fuchsij)albissimum,gummosum,& mediocriter recēs,in puluerem tenuissimum reducatur,quod indas matracio vitreo, oblongo collo,& hermeticè clauso, affundendo illi spiritum vini:qui supernatet materiæ tribus, aut quatuor digitis, & sic omnia stent in Bal. tepido per ij. aut iij. dies,quò essentiam totam mēstruum attrahat: illud seorsim reseruatō,deinde nouum affunde denuò, donec nihil amplius ex materia elici possit,fæces semper sepone, & quod purius est,elige,vt est artis. Quo facto,

Extractum Turpeti.

tio, circulentur omnia, vt summum acquirant perfectionis gradum: separato omnino menstruo, medicamentũ perfectius reddetur, si in correctione addideris pro vnc. j. essentiæ olei nucis moschatæ, & zinziberis ana scrupul. j. Istis enim sic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili, etiã sine nausea, & aliqua perturbatione, è iuncturis, & remotissimis ac profundissimis his partibus pituitam viscidam & crassam euacuet; quam alias tenuem solummodò, idque tardè per se adduceret. Exhibetur huius essentiæ scrup. j. cũ vino rubro aut decocto pectorali. Hydropicis etiam & pituitosis omnibus affectibus confert.

Extractum Hermodact. Diosc. 45. ca. 79. Galenus simp 6. Paul. lib. 7.

Ex radice etiã Hermodactyl. alb. & elect. Æginetæ (non colchici ephemeri Pharmacopolarum, quod Dioscor. Galeno, item & Paulo venenũ est) eodem modo, vt ex Helleboro essentia elicitur, quæ pituitam crassam & lentam è iuncturis præsertim trahit: ob id arthritidi multùm confert, corrigi tamen debet cum oleo Cumini, & Garyophyllorum, ne suo humore flatulento ventriculum cædat, & in ipso nauseam excitet. Exhibetur per se, vel cum decocto competenti, pondere scrupul. j. plus vel minus pro sumentis viribus. Radices,

Extracta lactariorum.

Esulæ, Thymeleæ, & Chamælææ, sine mezerij Serapionis & Thapsiæ succus, quæ partim pituitam, partim bilem euocant: non tamen sine mordacitate, cùm acria sint omnia & ignea, valdeque periculosa (viscera enim excoriant & venarum ora disrumpunt) eodem modo quo Helleborus parantur: exhibeturque illorum extractum sine periculo, immixto myrobalanorum extracto, ad hydropem & ad serosa excrementa expurgãda etiã in articulis ipsis: dosis est scrup. j. cum unc. j. olei amygdalarum dulcium.

Ex granis lathyridis cõtusis extrahes eodem modo essentiam, cui addes oleum mastiches, & nucis moschatæ ad correctionem.

De Cucumere agresti, Ebulo, Sambuco, et Squilla. Cap. VII.

Extractum radic. cucu. agrestis.

Cvcumeris agrestis radix mense Maio colligi debet, deinde contundi, denique ex ipsa succus optimè exprimi. Qui quidem filtrandus est bis vel ter, donec clarus destilletur & bene depuratus sit: cui affunde vini spiritum santalatum & optimè præparatum, collocando omnia in Bal. per 3. aut 4. dies: quod purum est, transfunde, denuò vini spiritum affundendo, donec nullæ fæces amplius seponantur. Tum circulentur omnia simul ad maiorem graduatiõnem per aliquot dies: quo facto, separato menstruo, congeletur essentia igne lentissimo cinerum, donec inspissetur, cui adde pro vnc. j. olei cinnamomi scrup. j. essentiæ croci sem. Hoc autem medicamentum serosa excrementa potenter euacuat, qua ratione Hydropicis, item ictero, & obstructionibus tum hepatis tum lienis summoperè confert, si scrupul. dimidium, aut plus pro ægrotãris viribus exhibeas cum vino albo, idque manè ieiuno ventriculo.

Extractum Elaterij.

Ex succo è Cucumeris agrestis fructibus Autumnali tempore extracto, dum præ maturitate pallent, fit præstantissimum medicamentum, si debitè præparetur ad serosa & biliosa excrementa euacuanda. Elaterium Græcis hoc medicamentum dicitur cuius præparationem Dioscor. tradit. 4. simpl. sed efficacius multò redderetur, & sine periculo exhiberi poterit, si ita præparetur.

Hic succus clementer per expressionem extractus per filamenta destilletur, ita vt fæx omnino ab ipso separetur, deinde indatur vasi vitreo oblongo collo, cui affunde spiritus vini ana æquales partes, omnia post eã digerantur in Baln. tepido per aliquot

quot dies, donec fex & tota impuritas secernatur: separato priori menstruo blando igne, alium vini spiritum, infusionis speci. diamarg. frigidi affunde, & circulentur omnia in pellicano x. dierum spatio, vt vis medicamenti augeatur, & ab ipso omnis malignitas auferatur: separato denique vltimo menstruo, coaguletur igne lentissimo, quod fiet intra paucos dies: Huius cape vnc. j. cui adde olei nucis moschatæ, & cinnamomi ana scrupul. j fiat mixtura, & sic obtinebis præparationem Elaterii Spagyricorum, siue ipsius essentiam, mirificè serosa excrementa etiam è iunoturis trahentem, & è cerebro euocantem. Arthritidi, Hydropi, Cephalalgiæ veteri, & Epilepsiæ valde conducentem. Dosis scrup. dimid.

Extractum Scillæ. Sic ex rad. Scillę succum extrahes, quem eodem modo præparabis, vel (quod melius est) cum mulso maluatico id facies. Humores crassos, lentos, & thoraci inhærentes incidendo tenuando, tergendo, resoluẽdo, & coquendo euacuat, & hepatis ac lienis obstructiones tollit. Exhibentur scrup. ij. pro dosi cum decocto pectorali, aut cum aqua cinnamomi.

De Lachrymis purgantibus, et colocynthide. Cap. VIII.

Extractum scammonij. SCammonium violentissimum & periculosissimum esse medicamentum, omnibus Medicis constat, idque multis de causis: flatu enim mordaci plurimum ventriculo nocet, ipsumque subuertit. Deinde immodicè attrahendo, venas aperit, & sua acrimonia intestina ipsa excoriat, hácque ratione grauissimos inducit dolores. Qua de causa Galenus ipsũ cũ cydoniis miscet: alii verò cum galanga, zinzibere, sem. anisi, dauci, apij, & lentore, sem. psyllij, decoquunt in pomo acido, vel austero, vt mitius reddatur. At Spagyrica præparatione sic commodum vsui *Lib. 3. alim.* redditur, vt sine vllo periculo multis aliis medicamentis immisceri possit, & tutò exhiberi ad purgandam bilem & pituitam.

Electum Scammonium soluatur in oleo mastiches, spagyricè extracto cum vini spiritu, quo facto, digerantur per viij. dies in Bal. calido, in vase optimè clauso: quod clarũ erit & pellucidum, transfunde, affundendo rursus nouum menstruum, donec totam essentiam attraxeris, interim tamen omnes fæces seponito. Tum separato toto menstruo, affunde denuo vini spiritum corallisatum, vt supernatet iiij. digitis, circulentur omnia in Baln. per x. dies aut ampliùs. Demùm menstruum extrahe & pro vnc. essentiæ relictæ in fundo vasis, adde essentiæ ueræ corallorum & margarit. an. scrupu. j. essentiæ croci scrup. sem. olei anisi, & cinnamomi ana. scrup. j. sem. fiat mixtura ad blandum ignem ad cõsistentiam debitam. Misceatur hęc essentia sic pręparata cum essentia Aloes, & myrobalanorum, & fit mixtum medicamentum ad bilem expurgandam per utile, item serosa excrementa è capite educenda. Per se exhiberi potest scrup. dimid. cũ vnc. ij. olei amygdalarum dulcium sine vlla perturbatione, aut lęsione cordis, ventriculi, & hepatis, è uasis ipsis bilem educit.

Euphorbium autẽ, Sagap. & opoponax, vt præparentur, resolui debẽt priùs in aceto rosato albo in Bal. vaporoso destillato, & per setaceum transmitti: hócque ter faciendum, quò terrestreitas omnis separetur, & puriores remaneant hę lachrymæ: à quibus abstrahatur acetum, vt ipsarum emẽdetur acrimonia, reiteratis ablutionibus in aqua rosarum. Sunt enim hæc medicamenta acria, substantiæ tenuis, & igneę, sed omnium lachrymarum calidissimum, tenuissimũmque, & acerrimum Euphorbiũ est, & maximè vi ignea flagrans, teste Galeno, quòdque tam violenter agit, vt valdè sit ab vsu ipsius cauen- *Lib. 7. simpl.*
dum

dum; nisi priùs rectè præparetur. Drachmas enim tres ipsius assumptas omninò necare Serapio & Auicenna scriptis prodiderunt. Aetius tamen, & Actuarius ipso vsi sunt, nō solùm ad euacuandam pituitam, sed ad serosa omnia excrementa potenter educenda: & melli solummodò immixtum præberi Ischiaticis Dioscor. scribit. Paulus autem Euphorbii cum melle cocti drachma pota pituitam amoliri, in agris autem aquas refert.

Lib. 3. cap. 80.
Lib. 7. c. 4.

Sed sequenti præparatione maligna omnis qualitas adimetur, ita vt Paralysi, Arthritidi, Spasmo, Hydropi, valdè conducat, & pituitam quātumuis lentam, crassam, & impactā neruis ipsis & iuncturis, sine aliqua perturbatione euacuet. Fit autem hoc modo.

Extractum Euphorbij.

Euphorbio per acetum resoluto, vt suprà, & abluto, affunde vini spiritum, quo essentiam extrahes, faecibus ac impuritatibus sepositis omnia circulato cum nouo alcoole saccharino per x. dies, deinde separato menstruo, coagula igne lentissimo, addendo sub finem olei masttichini scrup. ij. olei anisi scrup. j. essent. coral. scrup. sem. fiat mixtura: dosis est scrup. j. cum decocto competenti ad prædictos affectus curandos.

Extractum opopon. sarcop. & sagap.

Sic ex opopanace, Sarcocolla, & S. g. peno medicamenta præparantur, ad eosdem affectus vtilissima, quorum vim purgatricem per inferiora Græci reticuerunt sed ab Arabibus inuenta fuit. Purgant autem ista clementiùs, quàm Euphorbium: ex omnibus fit mixtum medicamentum purgans crassam pituitam, & viscidam etiam à remotis partibus, cerebro, neruis, iuncturis & thorace. Descriptionem breui prelo tradam, (Deo dante) in nostra Praxi Spagyrica, in qua compositionem horum omnium medicamētorum, & vsum fusiùs & pellucidiùs explicabo.

Extractum Colocynthidis.

Colocynthidis adeò vehemens est in purgando facultas, vt solo interdum contactu, ac etiam odore abundè, & cum magna perturbatione, quibusdam aluum deiiciat. Medicamentum hoc aliàs vehementissimum sequenti præparatione tamen tutissimè exhiberi potest. Colocynthis pulueretur tenuissimè, cui affunde vini alcool optimè præparati, vt supernatet 6. digitis, digerantur in Bal. vase clauso hermeticè tribus septimanis: amittet enim illo tempo ris spacio totam acrimoniam. Quod si diutiùs digeratur, extractum dulce fiet, sicque reddetur optimum medicamentum ad pituitam, & ad alios humores crassos & glutinosos a profundioribus partibus attrahendos, idque sine noxa, vt diximus: quare vertiginosis hemicranicis, epilepticis, apoplecticis exhibetur cum syrupo rosato simpl. vel myrtill. Corrigitur autem cum oleo masttiches nucis moschatę, & cinnamomi.

De Lapidibus purgantibus. Cap. IX.

Lapis Armenus & Cyaneus candentes extinguantur sexies in aqua ardenti, postea reducantur in tenuissimum puluerem, quo facto, puluis hic abluatur aqua fontana, eijciendo terram & quod aquæ supernatabit, hocque fac pluries: denū ablue relictum puluerē priùs exsiccatum aqua melissæ aut buglossi: euapora aquam à puluere igne lentissimo: quo exsiccato, cum cœlesti nostro menstruo, & spiritu vini digerantur in Baln. & circulentur per xx dies ad summam graduationem: separato menstruo coagulentur igne lentissimo, adde pro correctione essentiam margarit. coral. & croci cum oleo cinnamomi & Garyophyl. Melancholicis omnibus affectibus, maniæ, vertigini, epilepsię, cephalalgię, quartanariis, & cancro conducunt: dosis est scrup. j. sem. cum aqua melissæ, aut buglos. Purgant enim atram bilem,

lem, & quicquid crassum & tenax sanguini est immixtum.

Lapis Cyaneus sic præparatus poterit commodius multò exhiberi in confectione AlKermes, Medicis omnibus commendata, ad cordis tremorem, syncopen, mæstitiam, ad spiritus omnes roborandos, & ad arcendum quoduis venenum.

De præparationibus Rhabarbari, Aloes, Agarici, Senæ, Myrobalanorum, Oxyphœnicis, et reliquorum mediocrium purg. medicamentorum. Cap. X.

HÆc medicamenta inter verè purgantia ab Actuario, & reliquis Medicis, quòd singula propriè à tota substantia humorem trahant, numerantur: vniuersum enim corpus radicitus, vt ita loquar, & cum tanta perturbatione non purgant sicut cetera: iis præsertim Medici vtuntur ad omnes ferè curādos morbos, aut qđ illa vsui esse possint, fine maiori præparatione, q̄ quæ ipsis est nota: aut quòd meliora experiri nō audeant, ignotis veris aliorum medicamētorum præparationibus. Interim istorum etiam mediocrium purgantium vis purgatrix Spagyrica præparatione augeri potest, eliciendo ex illis quod purum est, & fæcem purgationi corporum humanorum contrariam separando. Inde enim multiplex vtilitas subsequetur, primùm quòd non lædatur medicamento ventriculus, quum nihil obstet, quò minùs actionem suam præstet, & citissimè corpus afficiat, & ab ipso ejicifum afficiatur. Deinde, quòd ratione minoris quantitatis medicamenti, faciliùs & lubentiùs multò ęgri ipsum capiant: qui quidem interdum adeò difficiles inueniuntur, vt vitam cum morte commutare malint, quàm illarum crassarum & turbidarum potionum plenos calices haurire: quas, etiam in multis, ante ipsarum assumptionem, ventriculus abominatur, aut certè ita imbecillis redditur, vt illas nauseabundus paulò pòst abijciat, non sine magna perturbatione. Sedulam ergò operam veri Medici in illis perquirendis medicamentorum præparationibus adhibere debent, ut honori artis Medicæ consulant, vel saltem ægrorum saluti.

Extractum Rhabarbari. In Rhabarbari essentia uim inesse purgatricem maximè argumēto est tenuis ipsius pars, quæ coctione dissipatur & deperditur, ita ut purgandi uim hac ratione amittat: quę à Medicis elicitur, si in extenuante aliquo liquore maceretur, adiecto uino albo, & cinnamomo: Infusum Rhabarbari hoc appellant, quoniam ita uim suę essentiam quodāmodo eliciunt ex ipso Rhabarbaro fæcibus reiectis. Veruntamen sequenti methodo prętantius multò & utilius illud medicamentum reddetur.

Rhabarbarum puluerisa, illud include uase uitreo oblongo collo, affundendo uini alcool, ut supernatet iiij. digitis: obturato uase, fac digerātur in Balneo per iij. aut iiij. dies, donec tandem menstruum coloretur, coloratum transfunde seorsim: quod resetuabis, noui menstruum denuo fæcibus affundendo, donec non amplius illud tingatur, & magma, siue fæx rhabarbari, sabalba remaneat. Circulatis ritè omnibus ex arte, separetur menstruum per Balneum, & remanebit in fundo Rhabarbari essentia, cui adde pro unc. olei cinnamomi scrup. ij. Cuius si exhibeas scrup. j. cum cochieari uini albi potentius purgabit, quam unc. sem. in infusione, idque minori cum perturbatione. Potest exhiberi hoc medicamentum infantibus, prægnantibus, senibus, & ex morbo iam imbecillis: purgat & educit flauam bilem.

Fæx, siue terra, quę remanet, est astringentis facultatis, quæ ratione lienteriæ, dysenteriæ, & aliis fluxionibus præscribitur. Quod si quis potentius purgare cupiat, fæcem calcinet

Digitized by Google

in reuerberio, tùm per aquas al Kali extrahat, ipsùmque reiteratis filtrationibus purificet crystalli instar. Essentiam extractam suo al Kali superiniiciat, digerat, & demum destillet: hoc enim modo vis omnium medicamentorum augetur.

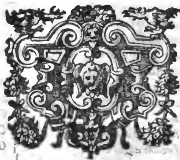
Extractum Aloes. Sic præparabis extractum Aloes, quod bilem pituitamque crassam expurgat, sed lentè, præcipuè è ventriculo & intestinis, easque partes, tum detergendo, tum vacuando corroborat. Extracto adde oleũ Garyophyl. & macis, ad vim ipsius stimulandã, & oleum mastiches, ad acrimoniã, & erodentem vim retundendam.

Extractum Agarici. Agaricus eo modo paratus crassam pituitam maximè à ventriculo, mesenterio, iecore, liene, & pulmonibus expurgat, à cerebro & neruis debilius trahit, quòd vis ipsius sit imbecillior. Exhibentur eius scrup. ij. etiam impuberibus & senibus: sed quoniam aliquantum ventriculum offendit, cum oleo zinziberis, & spicæ corrigitur.

Sic ex Sena, Polypodio, Mechoacam, Myrobalanis, & reliquis huiusmodi, elicies extracta, siue essentias: quæ omnia exhibebis, quãdo & quibus conferent, additis proprijs correctiuis pro morbi exigentia, & ægrotantium viribus.

Hæc sunt, quæ de medicamentorum Spagyrica præparatione in medium afferre volui, breui, Deo dante, maiora in publicum editurus, quò meis peregrinationibus, & vtilitate, quam in illis percepi ex doctissimorum quorumque colloquiis, laboribus denique & vigiliis, veræ Medicinæ studiosi fruantur. Quorum quædam vocabulorum artis inuolucris quibusdam adumbranda censui, ne margaritas has preciosas, in Spagyricorum Medicorum gratiam potissimùm hic propositas, Sophistis omnium bonarum disciplinarum, ac Naturæ secretorum contemptoribus temerè obiicere viderer: qui cùm vulgare quippiam ac gregarium tantùm, & è nigellis Cadmi filiis sint consecuti, ignota contemnunt, eamque artem improbare, & omnium conuitiorum acerbitate impudenter lacessere non verentur, quam ne à limine quidem vnquam salutarint.

FINIS.

IOSEPHI QVERCETANI ARMENIACI CONSILIARII & Medici Regij

ELENCHVS MEDICAMENTORVM Spagyricorum ad Chirurgiam pertinentium.

VONIAM autem deinceps restat, vt eorũ simplicium, quæ ad vulnerum sclopetariorum curationem pertinent, præparationẽ Spagyricam describamus, eadem vtemur methodo, qua iam superius vsi sumus, quò tractatio hæc nostra planior sit.

- Suppurãtia sunt igitur & Anodyna,
  - *Oleum ouorum.*
  - *Oleum butyri.*
  - *Oleum resinæ.*
  - *Oleum visci pomorũ compos.*
  - *Oleũ hyperici simpl.*
  - *Olea omnium axung.*
- Detergẽtia,
  - *Oleum myrrhæ.*
  - *Oleum mastiches.*
  - *Oleum terebinthinæ.*
  - *Oleum mellis.*
  - *Viscus centaurij.*
  - *Viscus vincæ peruincæ.*
  - *Viscus aristolochiæ.*
  - *Sal fæcum aceti.*
  - *Balsamus Martis.*
  - *Crocus Veneris.*
  - *Mercur. præcipitatus vulgaris.*
  - *Mercur. præcip. dulcifi.*
  - *Oleum guaiaci.*
  - *Balsamus Veneris.*
  - *Balsamus Saturni.*
  - *Balsamus tartari.*
- Sarcotica
  - *Balsamus hyperici.*
  - *Oleum tauris.*
  - *Oleum sarcocollæ.*
  - *Ol. mannæ.*
  - *Viscus consolidæ vtriusque.*
  - *Viscus cynoglossi.*
- Epulotica.
  - *Calx testarũ ouorũ.*
  - *Calx testarum limacum.*
  - *Bolus Armena præparata.*
  - *Alumen adustum & præparatum.*
  - *Crocus Martis.*
  - *Creta vitrioli flaua.*
  - *Ol. salis tartari.* } quæ etiã cicatrices decorant.
  - *Ol. talci.* } quæ etiã cicatrices decorant.

Oleum

Digitized by Google

Repellētia & sanguinē cohibēcia.
- Oleum visci pomorū simplex.
- Oleum Martis
- Crocus Martis.
- Crocus Veneris.
- Colcothar simplex.
- Colcothar dulcificatū.
- Bolus Armena præparata.
- Calx testarum ouorum.
- Calx testarum limacum.

Ad ambusta.
- Oleum ouorum.
- Oleum lardi.
- Oleum butyri.
- Aqua gammarorum.
- Aqua spermatis ranarum.
- Aqua florum papauer. rubri.
- Viscus rad. hyosciami.
- Oleum Saturni, eiusque sal.
- Oleum Lithargyri.

Ad venena.
- Butyrum arsenici fixum.
- Præcipitatus dulcificatus.
- Balsamus tartari.
- Oleum Mercur. corporale.
- Oleum antimonij.
- Oleum sulphuris vitriolatum.

Attrahētia.
- Viscus aristolochiæ.
- Viscus corticis med. tiliæ.
- Succinum præparatum.
- Magnes præparatus.

Sunt rursus illorū simplicium singula, quæ singulis partibus vulneratis, conducunt: vt

Ossibus corruptis,
- Oleum myrrhæ.
- Ol. Garyophyllorum.
- Oleum tartari fœtens.
- Oleum vitrioli.
- Ol. sulphuris simplex.
- Oleum sulph. vitriolatum.
- Oleum antimonij.
- Sulphur rubicundum Antim.

Neruis vulneratis,
- Oleum salis.
- Oleum Mercur. sublimati.
- Oleum ceræ.
- Oleum iuniperi.
- Oleum euphorbij.
- Oleum ouorum.
- Oleum terebinthinæ.
- Oleum sulphuris terebinth.

Carni putridæ ac corruptæ,
- *Sal fuliginis.*
- *Sal vrinæ.*
- *Sal tartari.*
- *Sal mellis.*
- *Oleum frumenti.*
- *Oleum mellis.*
- *Oleum sulph. acidum.*
- *Phlegma vitrioli acidum.*
- *Phlegma aluminis acidum.*
- *Balsamus Martis.*
- *Balsamus Veneris.*
- *Balsamus Mercurij.*
- *Balsamus tartari.*

At quoniam nobilium partium semper habenda ratio est, in quarum actione vita consistit, sunt etiam non nulla quæ exhibita ipsas tueri possunt.

Roborant enim
- Cerebrum,
  - *Oleum succini.*
  - *Oleum salutæ.*
  - *Oleum Garyophyllorum.*
  - *Spiritus vitrioli,*
- Cor,
  - *Aurum vitæ.*
  - *Tinctura auri.*
  - *Essentia margaritarum.*
- Hepar,
  - *Tinctura Balf. natural.*
  - *Tinctura corallorum.*
  - *Oleum Martis.*

MEDICAMENTORVM proximè enumeratorum Spagyrica præparatio.

Oleum Tartari fœtens. FÆX vini, crudumve Tartarum in puluerem redactum imponatur in retortam vitream aut terream cum suo recipiēte: subiiciatur ignis per gradus, qualis ad aquam fortem conficiendam adhibetur. Producet magnam copiam spirituum albo- rum, qui & in aquam & in oleum crassum ac fœtens conuertuntur. Separetur oleum illud per infundibulum, atque ad vsum reseruetur.

Sal Tartari. POrrò tartari salem extrahes ex fæcibus (quas caput mortuum appellant) in retorta relictis, easque in aqua calida dissolues: dissolutum totum postea bis terve filtrabis. Tum eundem coagula ad ignem per euaporationem aquæ. Ita remanebit sal in fundo vasis, quem si rursus dissoluas & coagules, sic expurgabis, vt cryttallinus euadat.

Oleum Tartari. Hunc cryttallinum salem, si vitro imponas, & in cella vinaria alio

de humido loco colloces, intra perpaucos dies in oleum resoluetur limpidum & ad faciei maculas & vlcera detergenda præstantissimum.

Balsamus Tartari. ℞. *Tartari crudi lib. ij.*
Salis petræ, Salis fuliginis,
Et facum aceti ana. ℥ iiij.
Calcis viuæ ℥ vi.

Omnia minutissimè contusa inijciantur in vas non vitreatum, ac ritè obturatum. Calcinentur xii. horarum spacio: calcinata soluantur in calida, ac per filtrum destillentur, post coagulentur, & deinceps calcinentur: ter denique calcinationes, solutiones, & coagulationes fiant. Tū iniiciantur omnia in alembicum, simulque acetum destillatum infundatur, ut digitos quatuor supernatet. Destilletur acetum in Balneo Mar. ac liquor dulcis emanabit. Tū infunde iterum acetum, vt destilletur, idque tamdiu, dum non amplius fit dulce, sed acidum fiat, & quale priùs infudisti, per alembicum efferatur. Tum omnia valido igne destillato per retortam: & prodibit oleum feruidissimum, cuius vix satis prædicari vtilitas possit.

Hoc eodem modo, si voles, totum salem tartari per alembicum pelles: ex quo præstantissimum & saluberrimum oleum efficies.

Oleum aceti. DEstillato aceto per alembicum resident fæces ipsius in fundo vasis: quę priùs igne violentissimo exsiccatæ, si pellantur per retortam, exibit oleum rubicundissimum & acerrimum. Quòd si rursus caput mortuum dissoluas in calida, filtres, & coagules, subsidebit sal aceti ad phagedenica omnia accommodatissimus.

Sal aceti.

Sal fuliginis. FVligo in tenuem pollinem redacta dissoluatur in aceto destillato, in Balneo: separato toto mēstruo, quod in fundo subsidebit, denuò dissolues deinde coagulabis, idque tam diu, donec in salem candidissimum abeat: qui in humido soluetur in oleum ad gangrænam, & quęuis maligna vlcera curanda opportunissimum.

Boli Armenæ prep. BOlus Armena in puluerē tenuissimum redacta, dissoluatur in phlegmate acido Aluminis: tum separetur phlegma per Bal. & aliud superaffundatur. Id ter facito. Tum Bolus in oleum perpingue conuertitur: quod igne lentissimo exsiccetur, & in puluerem reducatur ad cohibendum sanguinem vndecunque prorūpentem aptissimum.

Olea aromatū lacrymarum, lignorum & gummi. R Garyophyllorum puluetarorū lib. j. aquæ simpl. vel, quod melius est, aquæ vitæ lib. vj. Infundantur in vas vitreum ad digerendum in bal. vel fimo per quatuor dies: pòst apposito rostrato alembico cum suo refrigerio destillentur ex artis præscripto: oleum autem ab aqua separetur per infundibulum, & ad vsus seruetur. Eadem methodo elicies olea Saluiæ, Iuniperi, Succini, Terebinthinæ, Myrrhæ, Thuris, Sarcocollæ, Mastiches, Euphorbij. Aliam & præstantiorem olea eliciendi, ex iam enumeratis, inuenies methodum in lib. quem de medicament. Spagyr. præparatione conscripsimus.

Oleum frumēti. FRumentum in retortam impositum cum Spiritu vini digeratur per octo dies: tum demum igne violento pellatur. Quod destillatum est capiti mortuo reddatur, denuò digeratur ac destilletur. Id si ter iteraueris, prodibit oleum præstantissimum ad gangrænam, & carcinomata.

Balsamus Hypericonis simplex. R florū Hyperici minutatim cōcisorum lib. ij. olei terebinth. lib. j. vitellos ouorum xx. aquæ vitę lib. s. mixtis omnibus putrefiant in fimo calenti per mensem integrum: pòst exprimantur & ponantur ad solem per duos menses.

Balsamus visci pomorum. Balsamus visci pomorum eadem methodo fiet, vel cum oleo oliuarū prius depurato in Balneo.

Balsamus Hyperici compositus.

R. florum hyperici lib. j. visci rad. symphi. maior. ʒ. iii. florum chamæmeli, uerbasci an. pug. iii olei ouorum & terebinthinæ an. lib. se. aquę uitę lib. j. thuris, myrrhę, mastiches, mumię an. ℥. ii. facchari rubri ℥. vi. putrefiant simul in uase accuratè occluso in fimo per mensem: deinde exprimantur & circulentur in Bal. per triduum: tum demum lenissimo calore decoquantur ad Balsami consistentiam.

Balsamus visci pomorum compositus.

R. foliorum visci pomorum minutatim concisorum lib. ij. in ice in matracium vitreum, addendo, ci norū populi arboris lib. se. olei axungiæ taxi, & butyri an ℥. iij. terebinthinæ ℥. vj. olei lumbricorum lib. ij. se. vini albi generosi lib. j. digerātur omnia rectè occlusa in fimo calidissimo per duos menses: post prælo exprimantur, tum circulentur, & ad ignem lenissimum decoquantur ad liquorum consumptionem. Ad dolores sedandos nullum præstantius inueniri medicamentum potest.

Ex herbis viscus vt extrahatur.

Succum foliorum, & rad. herbarum purificabis, donec clarescat: ipsi affunde tantum fere aquę uitę, & digerantur in Bal. in uase uitreo per quindecim dies: deinde sepárata aqua per destillationem remanet in fundo herbarum uiscus.

Alia methodus.

Vel, folia & rad. herbarum mergātur in aqua communi filtrata, aut, quod melius est, in vino albo, per octo dies: deinde per triduum lento igne subiecto bulliant: post exprimātur, & decoquatur igne lento, donec spissitudinem mellis acquirant, quā viscum nominamus. Hac methodo ex consolida vtraque, cynoglosso, cētaurea, vincaperuinca, aristolochia, rad. hyosciami, & cort. med. tiliæ uiscum elicies ad præscripta utilissimum.

Ex floribus papauer. rubr. vel ipsorum succo, aquam per alembicum elicies ad refrigerandum aptissimam.

Sal urinę.

Sal urinæ humanæ summam ad detergendum uim habet. Conficitur autem sic: primùm urina filtrāda est, tum coagulanda, post cū aceto destill. dissoluenda, atque iterum coagulanda. Nam ter aut quater hæc iteranda sunt.

Oleum ceræ.

Liquefiat ad ignem cera, & decoquatur cum uino ad consumptionem ipsius, eidque tamdiu, donec nullos crepitus amplius edat. Huius sic præparatæ ceræ cape lib. j. aluminis calcinati lib. sem. fol. saluiæ m. j. Iniiciantur omnia in alembicum cū pileum; cui receptaculum sit subiectum, & destillentur igne mediocri. Prodibit primò crassiusculum oleū, quod rursus destillandum est, vt antea, idque ter iterandum: atque ita fit oleum ceræ præstantissimum ad omnes neruorum affectus. Eodem modo ex resina, & pice oleum conficitur.

Aqua & oleū mellis.

Ex melle in uitreum alembicum imposito aquam eximiam primùm elicies per Bal. Post capiti mortuo, aut fæcibus relictis arenam, vel silices calcinatos addes, ne regurgitet materia, quam per retortam vitream pelles, subiiciendo ignem per gradus: ita destillabit oleum pallicidum, & flauescens, simul cum oleo crasso & impuro. Omnia digerantur per quatuor aut quinque dies: post rursus destillentur per alembicum in tra arenam, manabitque oleum parum & rubicundum aquæ suæ supernatans. Hæc aqua acidissima est propè ad instar aceti destillati: & plurimùm aduersus gangrænam conducit. Oleum autem, quod instar aquæ vitæ ardet, vires habet admirandas, præsertim si per dies aliquot circuletur cum vini spiritu. Separato enim illo postea, remanet oleum dulce & gratissimi saporis, vulneribus sclopetariis & phagedænicis vlceribus plurimùm conducens.

Sal mellis.

Ex fæcibus quæ remanserint, igne reuerberii priùs calcinatis, extrahitur

...propria, vel communi dissoluendo, filtrando, & coagulando idque ter. Putridis omnibus vlceribus confert. Hunc salem cum oleo proprio & adurente ex artis præscripto committebis, atque inde maiorem, quàm dictu fas est, opportunitatem auferes.

Aliud mellis oleum præstantissimum.

℞. mellis à sua cera non separati lib. ii. tartari in puluerem redacti lib. i. putrefiant simul in fimo quindecim dierum spacio, & destillentur per retortam. Emanabit primò aqua candida, tum flauescens Hanc redde capiti mortuo, & putrefiant rursus per quindecim dies. Pòst depelle iterum per retortam, idque ter facito: ac tum oleum mellis præstantissimum consequeris.

Oleum butyri & lardi.

Butyrum priùs in vino albo liquefactum initiatur in alembicum, subiiciaturq; ignis mediocris. Destillabit oleum valde anodynum Ex lib. i. habebis vncias x. Sic facies oleum lardi, & axungiarum omnium.

Oleum ex luteis ouorum.

Lutea ouorum centum priùs cocta iniice in cucurbitā: subiice ignem per gradus. Primò aqua exibit, pòst oleum flauescens aquæ supernatans; postremò oleum crassiusculum. Aqua maculis omnibus prodest: olea autem doloribus sedandis conferunt.

Cancrorum aqua.

Cancri, aut Gammari bulliant cum aqua semperuiui maioris in vase duplici accuratè occluso per diem integrum: pòst destillentur igne subiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo: tum demum referuetur. Inflammationibus, ambustis, & carcinomati multùm confert.

Aqua sperma tis ranarum.

Sperma aut semen ranarum colligitur mense Martio. Destillatur autem per alembicum vitreum. Elicitur aqua vredini & inflammationi opportunissima

Calx testarū ouorum & limarum.

Testæ ouorum aut limacum reuerberentur igne acerrimo per triduum, donec reducantur in calcem candidissimam. Si dum calcinantur, aspergantur aceto, calx leuior reddetur, & ad vires suas excendas aptior.

Mercurius præcipitatus vulgi.

Mercurius priùs lotus ac præparatus ex Geberi præscripto, sol u itur cum duplo pôdere aquæ chrysulcæ communis, deinde quater destilletur, ac super fæces totius effundatur: atque ita reducitur in puluerem rubicundissimum, ex quo reuerberato ad ignem, eliciuntur aquæ fortis spiritus, qui alioqui summos dolores commouent. Satius erit, si abluatur phlegmate aluminis, & aceto destillato & ouorum aqua. Acrimonia enim hoc pacto eximitur.

Præcip. Mercurius fixus, & dulcificatus, ad ista nul nērā curanda vtilissimus.

Sed præstabit iteratis sublimationibus Mercurium priùs præparare, ipsumque redimumm & à terra fæculenta & humiditate superflua depuratum fixare cum aqua, quam in libro à nobis de præparatione Spagyrica euulgato iam descripsimus. Quòd si omnes descriptionem illam propter artis vocabula subobscura non intelligunt, non erit incōmodum Mercurium ipsum cum aqua stygia vulgari ter ipsi affusa & abstracta quodammodo fixare, ac in puluerem rubicundum reducere: idque igne satis violento, vt acrimonia, & venenum menstrui totum eliciatur. Quod meliùs multo fiet, si frequens aqua ipsi commisceatur, & destillatione repetita separetur.

℞. Aceti destillati lib. ij. sem.
Phlegmatis aluminis li. i. sem.
Calcis testarum ouorum. ℥. vi.

Destillentur omnia ad siccitatē Huius aquæ cape lib. iij. præcipitati Mercur. vt supra, lib. i. Omnia optimè ex artis præscriptio mixta destillentur per alembicum, ter aquam fæcibus reddendo. Postremo loco depellantur ad siccitatem: ac tum remanebit in fundo puluis, quèm super marmore prius contusum iniicies in alembicum, rursus affundendo aquam præscriptam, quam ter à-

Digitized by Google

fæcibus destillabis, vt suprà. Postremò Mercurius præcipitatus circuletur cum vini alcoole per viginti quatuor horas. Destillato vini spiritu ad materiæ siccitatem, denuo nouum affunde, circula, & destilla, idque quater aut quinquies: ac tum perfectam Mercurij præparationem assequere: cuius vires in variis depellendis morbis, præsertim in morbo venereo, satis prędicari non possunt, siue per os assumatur, siue locis vulneratis applicetur.

Oleum Mercurij corporale. Fac amagalma cum Mercurij crudi ℥.iiij. & Iouis optimi ℥.i. Illud ipsum super laminam Martis extendito, & in humido collocato. Totum in oleum dissoluetur. Fit etiam cum solo Mercurio, & lamina Iouis.

Oleum Mercurij sublimati. Mercurius cum chalcantho, & sale, vt moris est, ter sublimatus, misceantur ad extremum cum æquali portione salis ammoniaci, & rursus sublimetur simul ter, aut quater. Totum illud sublimatum in oleū resoluitur. ex quo spiritus salis ammoniaci eximendus est, omnia circulando cum vini essentia: ipsàque tamdiu destillando, donec oleum feruorem & acrimoniam amittat, & ammoniacus separetur.

Reducitur etiam per se in oleum lentissimo calore Athanoris, longòque temporis interuallo.

Balsamus Mercurij. Sublimetur Mercurius toties cum simplici calce ouorum optimè præparata, donec omninò sit extinctus. Huic mixturæ affunde acetum destillatum alcolisatum, vt supernatet quatuor digitos. Destilletur liquor à fæcibus quater aut quinquies, donec Mercurius in puluerem rubicundissimum euadat: quem cum vini alcoole circulabis in pellicano per octo dies. Separato vini alcoole per alembicum, remanebit in fūdo balsamus Mercurij percio fissimus & dulcissimus. Desperata omnia vlcera, atque etiam carunculam in vesica sanat, & vulneribus istis sclopetariis summopere conducit. Porro ... Mercurij præparationes, & vtendi rationem ex libro nuper à nobis edito cognosces.

Balsamus Martis. Limaturæ Martis lotæ pluries cū muria, superfundes acetum acerrimum, vt supernatet quatuor digitos: ponantur super cineres calidos octo dierum spacio. quotidie mouendo materiam, & separando acetum, quod colorabitur, & iterum nouum affundendo, idque tamdiu donec acetum non ampliùs coloretur. Quo ad ignem euaporato, puluerem qui subsidebit, sumito: cūmq; cum æquali portione ammoniaci sublimato. Eundem sublimatum toties super fæcibus repones, iterùmque sublimabis, donec rubini appareat color. Posteà totum in aquam feruentem iniice, vt sal dissoluatur: tum apponendo statim frigidam, subsidebit in fundo Martis Balsamus, calcis solis instar. Aqua autem separetur, ac denuo recens affundatur, vt dulcis balsamus efficiatur.

Oleum Martis. Ex ipso cum vini spiritu alcolisato circulationibus conficies oleum rubicundum ad omnes hæmorrhagias interiores, & viscera nutritionis corroboranda præstantissimum, si guttula conseruæ rosarum aut symphyti permisceatur, aut cum vino exhibeatur.

Crocus Martis. Limaturam Martis priùs optimè lotam calcinabis cum floribus sulphuris, vel ipsam dissolues cum aqua stygia. Deinde superfunde acetum acerrimum: & in calore relinquantur per aliquot dierum demum reuerberentur igne aperto, vt ars præcipit, per integrum diem: colligendo semper flores, qui supereminebunt, donec totum conuertatur in puluerem rubicundissimum & leuissimum.

Balsamus, oleum, crocus, & vitriolum Veneris. Hac methodo conficies balsamum, oleum, & crocum Veneris: ex qua reflexa crustuli azymi instar, cum phlegmate vitrioli acido,

omnia

omnia circulando artificioſè, elicies vitriolum cæruleum, ac pellucidum, cuius vires alio loco deſcripſimus.

Sal Saturni.

EX Saturno calcinato ſal elicitur dulceſcens in Bal. cum aceto deſtillato :. toties ipſum in fæces affundendo, dum nihil ampliùs attra hat: euaporato menſtruo remanet in fundo ſal, qui ſolutionibus & coagu lationibus iteratis fit cryſtallinus. Deinde facilè in oleum reſoluitur in loco humido collocatum. Porrò ſi hunc cryſtallinum ſalem circules in pellicano cum vini alcoole per quin decim dies: poſteà menſtuum per de ſtillationem eximas, nouùmq; affun das, & circules, addaſque idoneum pondus ſalis tartari cryſtallini, confi cies Balſamum ſaccharo dulciorem, & qui aduerſus maligna vlcera, & oculorum affectus maiorem in modum conducit.

Oleum Saturni.

Balſamus Saturni.

Sulphur antimonij.

DEcoquatur antimonium pulueriſatum cum capitello præparato ex tartaro calcinato, aut cineribus clauellatis, & calce viua per horæ vnius ſpacium. Tum finito illud infrigidari affundendo tantillum aceti, & rubor quidam apparebit ſupernatans, quem colliges: pòſt rurſus ebulliant per horam vnam aut alteram: iterùmque refrigerentur, ac denuo, quod ſupernatabit, collige, id toties iterando, donec rubor nullus ampliùs appareat. Eſt enim ſulphur antimonij, quod exſiccatum igne lẽtiſſimo ad vſus bonos ſeruabis.

Oleum antimonij.

Antimonium ſaccharo & alumine miſceatur, imponantúrq; omnia in retortã vitream, Subiicies ignem per quatuor, aut quinque horas lentiſsimum, quem poſteà augebis. Manabit oleum ſanguinis inſtar rubicũdum.

Fit etiam cum Mercurio ſublimato: ſed cautio adhibenda erit, ne quis in gradu ignis error admittatur.

Oleum ſulphuris.

SVlphur præparatum decoquatur cum oleo lini, lentiſsimo igne ſubiecto: & fiet concreti ſanguinis inſtar. Refrigerata materia iniiciatur in retortam, & ſubiiciẽdo ignem deſtillabit oleum ſulphuris rubicundiſſimum.

Fit etiam ſi ſulphuri furfur commiſceatur & deſtilletur.

Oleum ſulphuris vitriolatũ.

Cape ſulphuris viui p.i. cum quo miſceas, lento igne, liquefacti vitrioli puri tantundem, vt vnum fiat corpus. Hoc depellatur per deſcenſum: & oleum rubicundum in receptaculum deſcendit.

Oleum ſulphuris terebint.

Si florum ſulphuris lib.i. admiſceatur duabus aut tribus olei terebinthinę, in calore ſicco, ſoluentur flores in oleum rubicundiſsimum tum ritè, & artificioſè ſeparato menſtruo, ſulphuris rubinus circuletur cum vini alcoole per octo dies: & habebis oleum ſulphuris, quod naturalis balſami vires obtinebit.

Oleum ſulphuris acidum.

Acidum autem ſulphuris oleum fit ipſo accenſo, & ſuperpoſita campana, aut vitro ſatis cápaci, ad retinendos vapores, qui in oleum illud acidum conuertuntur.

Phlegma vitrioli.

VItriolum contuſum imponatur in cucurbitam, & ſubiiciendo ignem ſecundi gradus, exibit aqua acida, quę phlegma vitrioli dicitur.

Oleum vitrioli.

℞. Fæces, ſiue caput mortuum, quod reſidet in fundo vaſis quod colcothar dicitur: ipſo contuſo, ſi ſalicies permiſcueris igne violẽtiſsimo, oleum rubicundum emanabit.

Aliud.

Fiet etiam cum ſimplici colcothare, pulſo igne violentiſsimo trium dierum ſpacio: ac prodibit oleum feruentiſsimum, quod dulcificatur circulatione cum vini ſpiritu tartariſato.

Colcoth. dulcific. & creta vitrioli.

Colcothar autem ſi ſoluatur in calida, & rubor per ipſam diffuſus ſeparetur, pòſt exhaletur, remanebit colcothar ſubdulce. Quod remanet abſtracta omni rubedine, creta vitrioli dicitur.

Spiritus vitrioli.

Quòd ſi vitriolum pellatur per nonum alembicum, affundendo ſemper liquorem capiti mortuo: tandè.n que omnia circulando octo dierum

ſpa-

spacio, fiet spiritus vitrioli ad multa perutilis.

Phlegma aluminis.

A Luminis phlegma perinde fit, vt illud vitrioli.

Aluminis præparatio.

Præparatur autem alumē, si quinquies phlegma illud capiti suo mortuo aut fæcibus, ex quibus elicitum fuit, affundatur & destilletur: vltimòque ad siccitatem omnem pellatur.

Oleum salis.

FAc muriam ex sale, in quam iniice calculos ignitos, vt ipsa imbibatur: eos autem sic imbutos indas retortæ, & dando ignem per gradus prodit oleum salis feruentissimum.

Butyrum arsenici fixum.

MAgnam in butyro arsenici fixo diximus esse vim ad venenata & maligna vlcera curanda: fit autem hoc modo.

Crystallinum Arsenicum priùs sublimatum cum solo colcothare (quod venenum ipsius retinet) commisce cum æquali pondere salis, Tartari, & salis petræ, omnia intra duos vrceolos imposita fixentur, subiiciēdo ignem xiiij. horarum spacio, primò lentissimum, tùm summi gradus. Inuenies materiam fixam albissimam, & perlarum referens colorem, quam in aqua calida solues, vt inde alKali extrahere possis. Puluerem qui subsederit, imbibe oleo Tartari, vel, quod melius est, Talci, & ex sicca ad ignem: idque ter facias. Rursus materiam in calida dissolue, vt salem eximas, & remanebit puluis candidissimus & fixus, qui in loco humido resoluetur in oleum pingue, butyri instar anodynum.

Oleum Talci.

EX Talco ritè & artificiosè calcinato elicitur anima cum aceto destillato: hæc ipsa resoluitur, in oleum preciosum, humido in loco collocatum.

Magnetis præparatio.

R. succi Arist. rotundæ & sabinę an. ℥ iiii. serpentariæ ℥ ii. spiritus vini lib. i. circulentur priùs xxiiii horarum spacio, tum destillentur. Huius aquæ cape lib. i. magnetis electi in puluerem redacti ℥ iiii. Circulentur simul, & aqua à fęcibus destilletur: idque ter reiterabis. Atque hoc pacto magnetis præparationem assequere.

Cardiaca.

AT quoniam, vt diximus, nobiliores partes sunt roborandæ, & cor (vitæ principium) semper tueri oportet: sequentibus præparationibus utendum erit.

Aqua theriacalis compositio.

℞. *Theriacæ Alexandrinæ* ℥. *ij. sem.*
Myrrhæ electæ ℥ *i. sem.*
Croci ℥. *ij.*
Spiritus vini ℥. *vi.*

Misceantur omnia, ac per cineres in alembico vitreo, subiecto igne lentissimo destillentur: destillata circulentur in Bal. per octo dies, & rursus destillentur. Hęc aqua summam contra pestem & omnia venenata vim habet, & cor maiorem in modum roborat.

TIncturam auri, corallorum, & balsami naturalis, itēmque margaritarum essentiam exposuimus in libello, quem de preparatione conscripsimus: earum etiam vires, & summos in medicandis morbis usus explicauimus. Superest tantùm vt de auro vitæ loquamur, quod in sanandis morbis summum & extremum esse remedium non ignorabunt ij, qui singularem auri præstantiam etiam ad lepram curandam esse perspexerint.

Aurum vitæ.

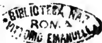
Aurum vitæ fit multis modis. Calcinatum enim more Spagyrico, lenissimum, spongiosum, & quod reduci non potest, redditur: à quo cum aceto destillato elicitur sal..., idque in Balneo: cuius vires circulationibus cum vini spiritu ita augentur, ut ad innumerabiles morbos sanandos propè incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præstantius.

Aurum in tenues bracteolas redactum calcinetur toties cum sale præparato (calcinatione philosophica) donec impalpabile reddatur. Salem ex alcoole Solis separato solutionibus: tum ipsum rursus calcinato sale candidissimo & saccharino: huic mix-

mixturæ affunde spiritus vini alcolisati cum proprio sale, ut ex artis præceptis traditur, tantùm, vt quatuor digitos supernatet: fac deinde, vt accendatur, & exardescat uini alcool: hocque sæpius reiterabis. Deinde nouum affunde uini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur quatuor dierum spacio: tum demum separetur destillatione competenti menstruum: nouùmque rursus affundendo, totiésque circulando, & destillando, vt factum est priùs, donec Auri tota substantia per alembicum efferatur. Separato menstruo, ut decet, remanebit in fundo Aurum vitæ arcanorum omnium summum, & præstantissimum. +

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
RON.
VITTORIO EMANUELE

~~lb~~ 3. aut circiter.
mensura Panensis de Vino sunt ~~[illegible]~~
citer.
basis nepenthes Zeetani est sulphureum
Vitrioli extractum more Chymicorum. il
cibus Vipererum et serpentum subtus terra, est
proprie Sal sulphureum et pretiosum naturæ
balsamum, quo omnia animantia vegetantur

...itrum 8.° et digerendo ipsum cum sale tartari
postmodum cum aqua ♄ calcinati et ☉ fundat.
et naturae reddantur igne potest etiam
♄ solo fieri.

Ut ☉ fiat malleabile

Primo transeat per ♁
2.° fuso auro addatur de calce murorum alba
3.° ... vel borace.

secretum ☉

℞. limature martis salis comm. preparati ana stent
simul in crucibulo a igne ...
postmodum lava a sale et iterum duabus
vicibus calcina ut prius lava ℞ huius croci
et ☉ ana ℥j. vitri arsenici ℥j. fundatur simul
et habebis ☉.

Sacred Joseph Cirilli

℞. lixinij fortissimi cum. ... in quo coque
calcem uiuam filtra et [illegible] et iterum
coque de calce uiua cum eodem lixiuio. dein
in hoc filtrato lixiuio coque ℥ assinat donec
soluat quantum soluere potest. ultimo exsicca
℞. huius medicine ℔ i. proiciatur supra lib. i.
♀ [Veneris] et habebis intentum.

Vini Elleborati preparatio Gursconis

℞. radicis ellebori nigri ℥ij. Vini optimi albi ℥ 42:
sem. anisi ℥ij. sem. liquiritie ℥ semis infundantur
digerantur. capiat de colato ℥ i. s. mane in aurora
singulis vel alternis diebus.